

PRAXIS AD LITTERAS MAIORIS POENITENTIARII,

Et Officij Sacræ Pœnitentiariæ APOSTOLICÆ

IN QVATVOR PARTES DISTRIBVTA:

In quibus declarantur singularum formularum Clausulę, & traditur modus præfatas Litteras exequendi.

AVTHORE

MARCO PAVLO LEONE ROMANO
SOCIETATIS IESV, I. V. D.

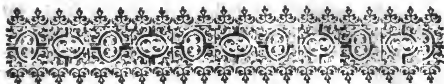
Nunc denuò edita.

Loci Provincial. ... Carmeni ... Archiep.

MEDIOLANI, M DC LXV.

Ex Typographia Francisci Vigoni, apud Collegium S. Alexandri.
Superiorum permissu.

ILLVSTRISS. AC REVERENDISS. D.

D. PHILIPPO CORIO

EX CONDOMINIS ARCAGNAGHI

Dei Gratia Præposito, Insignis, & Secularis Ecclesiæ S. Ambrosij Mediolani.

Esinam tandem aliquando nimis auersam, mihiq; sinistram fortunam accusare, ILLVSTRISS. AC REVERENDISS. DOMINE. Dum propitium meis Votis Cælum, eam nunc demum, quam diutius exoptaueram sortem, offert, vt scilicet mei erga te animi obseruantiā aliquo comprobem testimonio. Vix meis occurrit manibus hoc opus ad prælum secundò reuocandum, cum simul menti occurrit, quam opportunè possem; hoc censu alieno, aliquid quantulumcunque tributi (quid enim satis?) tuis meritis persoluere. Ad hoc insuper me certa spes fænoris impulit, haud etenim ignorabam quantum splendoris, tui nominis claritas esset meis Typis additura. Fuerit arrogantiæ delirium in Appione Grammatico, illi cui opera sua

nuncupaßet, immortalitatem polliceri; meliori ſane fiducia, qui tuo nomini ſacrarit opera, illis poteſt immortalitatem diſpondere. Quis autem hoc procul dubio non ſperet, ſi ſtirpem in te Virtutibus comprobatam, Virtutem æquam ſtirpi, vtramque dignam æternitate perpendat? Sed magnum mihi panditur æquor, ſi tua, ſeu tui generis præconia velim decantanda ſuſcipere, cum ea ſint, quæ integrum, & grande quidem opus, vel ad Compendium expoſcant. Non deſunt litteratorum hominum paginæ, qui non tam Coriæ gentis decora poſteritati demandarunt, quam huius præclarè geſtis proprio celebritatem calamo compararunt. Hoc ſibi priſca vſq; ab ætate promeruit, vt Curiorum nomine, ac Virtutibus, tunc vſq; illuſtris omnium prædicaretur linguis, omniumq; ſtylo exornaretur, à quibus quidem Curijs cum vos vnica diſtetis littera (quod Vnum tot temporum iniuria Veſtro nomini damnum inferre potuit) nil prorſus meritis diſtatis. Non eſt attamen, cur ad ea vſque primordia recurratis, qui non tam Curios, quam Corios heroas eodē ſanguine progenitos, interrupta ſerie numeratis. Non hic Antiquiorum Catalogum recenſebo, quorum fama nunquam non viuet, ne nimis extra limites excreſcat epiſtola, non tamen ſine iniuria recentiores aliquos, nobis proximius cognitos poßum omninò præterire, Celeberrimum Antiſtitem Hieronymum Corium Parmenſis Eccleſiæ lumen, fulmen belli Marchionem Ioſephum ætatis noſtræ Achillem. RR. PP. D. Haymonem, & D. Vermundum ex Clericis Regul. S. Pauli non tam ſanguine, quam Pietate, ac Sapientia fratres, quorum vltimus nullis Cathedris, nulliſq; rebus gerendis non opportunus, Communi viuit vtilitati; primus ſacris totus in paginis, arcana Myſteria pluribus editis, maxima eruditione, Voluminibus, exponit, iiſq; ſtudijs Vitam omnem deuouens nunquam morituram ſibi famã, in dies magis acquirit. Poſſem innumeros alios, toga, ferro, litteris,

teris, pietate, Magiſtratibus, ſacriſue dignitatibus effulgentes referre, ſi tantorum Virorum merita, vel poſſem, vel deceret paucis complecti. Verum non eſt cur longius aberrem, ſi te vnicum præ oculis habeam, in quo vno poſſum tuorum Maiorum Nobilitatem, ac Virtutes velut abſolutas Compendio cõtemplari: Neque enim illuſtre genus tantum ab auis, velut hæreditariam dotem tibi legatam oſtentas, verum etiam proprijs Virtutibus facis in te ipſo teſtatum. Parco hic in tuas laudes erumpere, ne cuius Patrocinium quæro, indignationem offendam, cum eo ſis animo, vt magis mereri laudes velis, quam audire, potiuſq; redundare laudandis, quam laudari. Tuæ igitur obſequens Modeſtiæ, Calamum coerceo, idq; vnum oro, vt qui tot ſplendoribus in omnium oculis eluceſcis, meis quoque typis lumen impertiaris, quod continget, ſi tua ſingularis humanitas, hoc meum deuoti animi munuſculum, ſerena fronte excipere non indignabitur. Vale.

Deuinctiſſimus Seruus

Franciſcus Vigonus.

BE-

BENIGNO LECTORI.

IN scribendo huiusmodi Praxim à sacris Canonibus mutuatus sum casus in singulis formulis expressos; à Sacræ Pœnitentiariæ Officio clausulas, & stylum; Demum ab vtrisq; clausularum declarationem, & eas exequendi modum. Singulis legibus, & capitulis proprium assignaui numerum, vt Lector minori difficultate textus reperiens cognoscat pariter, quo fundamento à me dicta nitantur. Typographorum erroribus omnibus occurrere arduum est. Fatales sunt; quoniam illi Pictorum instar depingunt imagines, quas ignorant, & Psyttacos imitantur verba non intellecta recitantes. Prudentia Lectoris opus est: hanc à Tua benignitate siue debitam exigo, siue indebitam rogo. Vale.

MV-

MVTIVS VITELLESCVS
SOCIETATIS IESV
PRAEPOSITVS GENERALIS.

CVm *Praxim ad Litteras, & Bullas Maioris Pœnitentiarij, & Sacræ Pœnitentiariæ Officij* à P. Marco Paulo Leone nostræ Societatis Sacerdote ſcriptam, tres eiuſdem Societatis Theologi recognouerint, & in lucem edi poſſe probauerint; facultatem concedimus, vt Typis mandetur, ſi ita Illuſtriſs. ac Reuerendiſs. D. Viceſgerenti, ac Reuerendiſſimo P. Magiſtro Sacri Palatij videbitur. Datum Romæ 17. Iulij 1643.

Mutius Vitelleſcus.

Imprimatur,
Si videbitur Reuerendiſs. P. Magiſtro Sacri Palatij Apoſtolici.

A. Sacratus Epiſc. Comacl. Viceſg.

REVERENDISSIME PATER.

PRaxis hæc ad Litteras, & Bullas Maioris Pœnitentiarij, & Officij Sacræ Pœnitentiariæ, *Authore P. Marco Paulo Leone Societatis IESV I. V. Doctore; quam iuſſu Reuerendiſſimæ P. T. cenſui, digna eſt, quæ prima in hoc genere, eoque diu ab omnibus deſiderata, ad omnium item vtilitatem, ſi ita Reuerendiſſimæ P. T. videatur, publici iuris fiat. Romæ 14. Septembris, Anno 1643.*

Melchior Inchofer S. C. I. C.

Imprimatur.
Fr. Michael Mazzarinus, Sacri, & Apoſtolici Palatij Magiſter.

REIM-

REIMPRIMATVR.

Inquisitor Generalis Mediolani &c.

Io. Paulus Mazuchellus pro Illustrissimo, & Reuerendiss. D. D. Archiepiscopo.

Franciscus Arbona pro Excellentissimo Senatu.

IN-

INDEX
LITTERARVM
QVAE IN HAC PRAXI EXPLICANTVR.

INDEX

Litterarum, quæ explicantur in hac Prima Parte huius Praxis.

INDEX

Litterarum Matrimonialium, Dispensationum, quæ explicantur in hac Secunda Parte huius Praxis.

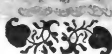
matri-

INDEX

Litterarum, Absolutionum, & Dispensationum in foro conscientiæ, quæ in hac Tertia Parte huius Praxis explicatur.

Dispen-

IN-

INDEX

Litterarum, quæ in Quarta Parte huius Praxis explicantur.

F I N I S.

IN

PRAXIS
AD LITTERAS, ET BVLLAS MAIORIS POENITENTIARII, ET S. POENITENTIARIÆ OFFICII.

PARS PRIMA.

De Formulis Votorum.

De Maiori Pœnitentiario, eiusque Officialibus.

Maioris Pœnitentiarii dignitas

Aioris Pœnitentiarij dignitas est vna ex primarijs post Summum Sacerdotium, cui Summus Pontifex eam soluendi in terris clauem, hoc est, potestatem sibi à DEI Filio Christo IESV Domino Nostro traditam, commendat insigni auctoritatis prærogatiua. Ita *Gomesius in proœmio Regularum Cancellariæ*.

A quibus instituta & reformata.

Hæc dignitas, si credimus Gratiatio *in adnotationibus suis ad caput 2. praxis Vestrij*, instituta primo fuit à Benedicto Papa huius nominis Secundo, ac postea Eugenij, Sixtique beneficijs aucta, à Pio Quinto eiusque in Petri Vicariatu successoribus confirmata.

Conferri solet alicui ex Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, qui sit ætate, moribus, scientia, prudentia, ac benignitate conspicuus. Cùm hæc scribere cœpissem, Maioris Pœnitentiarij dignitas sustinebatur ab Eminentiss. Principe Scipione Caffarello Cardinali Burghesio, nepote ex Sorore Pauli fel. rec. Papæ huius nominis Quinti: sed eius obitu sequuto quinto Nonas Octobris, anno Domini millesimo sexcentesimo trigesimo tertio, commendata illico fuit Eminentissimo Principi Fratri Antonio Barberino Cardinali S. Honufrij, germano regnantis Vrbani Octaui Fratri; quem Religio, & Purpura perpetuo venerabilem habebunt.

Est Cardinalitia.

Scipio Caffarellus.

Fr. Antonius Barberinus M.P.

Maior Pœnitentiarius olim amplissimum habebat iurisdictionis suæ Theatrum: sed à Pio Quinto sanctæ me. fuit præcipuè reformatum, & intra quosdam non adeo amplos cancellos conclusum. Hodie verò Sanctiss. D. N. Vrbanus saniori consilio authoritatem Maio-

M.P. iurisdictio restor. matur.

ris Pœnitentiarij approbando declarauit, illique suos præscripsit limites per litteras in Forma Breuis expeditas sub anulo Piscatoris *die 27. Septembris anni 1634.*

Per obitum Pontificis non expirat

Per mortem Pontificis non expirat iurisdictio, & authoritas Maioris Pœnitentiarij, *Clem. 2. §. eo tamen. de electione:* alias enim verteretur in animarum periculum, vt notant *Zabarella, & alij DD. in allegata Clem. 2.*

Maior Pœnitentiarius habet sub se infrascriptos Officiales, & Ministros.

Regentis.

Regentem primò, qui ex primarijs Romanæ Curiæ Prælatis eligitur. Nuper Regentis partes agebat summo cum decoro, & officiosa benignitate, Illustrissimus D. Ioannes Baptista Coccinus Venetus Sacræ Rotæ Romanæ Decanus, & S. Officij Consultor Canonista; cuius virtutes, ac excellentias magis silentio venerari, quàm æquis laudare vocibus possumus; ac propterea inopinata illum mors mortalis quidem vitæ, non autem gloriæ, & famæ subtraxit æternæ. In eius locũ breui temporis spatio subrogati successiue fuerunt Illustriss. Patres Philippus Pirouanus Mediolanen. & Clemens Merlinus Foroliuiensis, ambo Romanæ Rotæ Decani, & in Sacræ Pœnitentiariæ officio ille Consultor Canonista, hic vero Datarius iam diù extiterant: vtrumque mutuatas sibi inuicem officiorũ vicissitudines deserere, & mortale tributum mors sibi persoluere coegit, vt non vnicum premium, sed duplicata merces iam diù Leonis Verospij virtutibus à cœlo destinata per beneficas manus Vrbani VIII. & Cardinalis S. Onuphrij, vtriusq; Tribunalis honor, & præeminentia deuoluerentur. Leo enim Verospius Illustriss. Præsul, & Sacræ Rotæ pro Eminentissimo Hieronymo Verospio fratre suo germano ad Cardinalatus apicem promoto, Auditoris partes suscepit, & Regentis sacræ Pœnitentiariæ munus per obitum Clementis Merlini vacans subiuit, & non vulgari studio, ac solicita prudentia exercet vtrumque.

Io. B. Coccinus Regens.

Philippus Pirouanus & Clem. Merlinus Regen.

Leo Verospius eligitur S. Rotæ Auditor ac Pœnitent. Regens.

Regentis officium.

Regens vices Maioris Pœnitentiarij gerit, supplices libellos Sacræ Pœnitentiariæ porrectos recipit, subsignat, & decreta desuper opportuna apponit, concedendo in eis petita, si legitimæ adsint causæ; sin minus, denegando. Supplicationes ab infrascriptis Procuratoribus, secundum prędicta decreta confectas subscribit in hanc formam, quando supplicum precibus annuit iuxta ordinariam Maioris Pœnitentiarij authoritatem.

Formula sub quibus Regens subscribit.

Fiat de speciali. Leo Verospius Regens.

Si verò facto prius verbo cum Sanctissimo, concedatur gratia, sequenti vtitur formula.

Fiat de expresso. Leo Verospius Regens.

Distributio Memorialiũ

Bis in qualibet hebdomada supplices libellos à se signatos, vicissim ipsis procuratoribus expediendos distribuit, & gratiarum factarum supplicationes, vt supra insinuauimus, subscribit.

Datarij munus.

Datarium, qui in dictarum supplicationum calce scribit Datam currentium Diei, Mensis, & Anni Pontificatus Sanctissimi D. N. Papæ pro tempore regnantis, in hunc modum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, si Pontifex in Palatio Vaticano commoretur; si verò in monte Quirinali, vel extra Vrbem in locis vicinioribus, videli-

cet

cet Tusculo, vel in Castro Gandulfo, & similibus, ponitur:

Formula Datæ apponenda in supplicationibus.

Apud S. Mariam Maiorem, Nonis Octobris, anno vigesimo: seu, &c. Statim subsequuntur nomen, & cognomen ipsius Datarij.

Franciscus Albicius Datarius.

Eligitur hic etiam ex primis Romanæ Curiæ Prælatis, qualem existimarunt Illustrissimum D. Franciscum Albicium non solùm Romæ, qua in Vrbe pro summis Catholicæ Religionis causis Assessor datus est Sanctæ Inquisitionis Officio contra hæreticam prauitatem, & Gallia Belgica, quem Coloniæ in Pontificia Legatione ad Christianorum Principum inter se alienatos animos componendos Eminentiss. Principi Cardinali Martio Ginetto assidere à consilijs suspexit: verùm etiam tota Hispania, vbi tot tantaque negotia cum Nuntio Sedis Apostolicæ credita illius prudentię, & doctrinæ fuerunt nullius defraudatis votis. Virum adeò prudentem Maior Pœnitentiarius, prædecessorum suorum sequutus vestigia; constituit hodie suarum litterarum Datarium.

Correctoris munus.

Correctorem, seu Reuisorem, qui prædictas supplicationes à Procuratoribus eiusdem Officij confectas diligentissime perlegit, & cùm necessitas exposcat, corrigit, & pro adimpleti sui muneris signo notulă peculiarem imprimit in extremis supplicationum paginis: litteras demum omnes in forma Breuis, ac Bullas secundum præscriptam supplicationis formam expediendas, & expeditas subscribit, proprijs dumtaxat nomine, & cognomine, videlicet, *N. N.*

Huiusmodi munus insignē semper exquisiuit personam, & in sacris præsertim Canonibus versatam, qualis est Illustrissimus D. Annibal Albanus, Vtriusque Iuris Doctor, Bibliothecæ Vaticanæ Custos, & eiusdem Cardinalis S. Honuphrij tam in Ecclesiasticis, quàm in prophanis causis generalis Auditor; quem idem Maior Pœnitentiarius prædicto Correctoris muneri meritò addixit.

Annibal Albanus Corrector S. P.

Duos præterea habet Consultores, quorum vnus hoc tempore est Pater Valentinus Mangionus nostræ Societatis IESV Theologus: cuius eximia doctrinæ, & religiosæ prudentiæ merita Roma, aliaque Italiæ loca, necnon Gallia Belgica, nuper in prædicta Eminentiss. D. Cardinalis Ginetti Legatione sunt experta. Alter verò Consultor Canonista Reuerendiss. Philippus Albanus Canonicus insignis Ecclesiæ S. Marię Transtyberim, & Vtriusq; Iuris Doctor, non minus doctrina, quàm ingenio, & prudentia spectabilis.

P. V. Mangionus Consultor Theologus.

Phil. Albanus Consultor Canonista.

Iulius Rospigliosus Sigillator.

Demum suum habet Sigillatorem, & nunc quidem Illustrissimū D. Iulium Rospigliosum Vtriusque Signaturæ Referendarium, & D. Papæ pro principibus à Secretis; quem nobiles scientiarum Academiæ inter primos sibi vendicant sectatorem. Hic publicum Sacrę Pœnitentiariæ sigillum apud se retinet, litteras Maioris Pœnitentiarij nomine expediendas intus, & extra, Bullas verò intus subscribit tantum post Correctorem sub sequenti forma.

Gratis vbique. I. Rospigliosus Sigillator.

Officiales præsentātur Sūmo Pont. à M. P.

Hi omnes Officiales à Maiori Pœnitentiario præsentātur Summo Pontifici, à quo admissi, ad singula sua officia instituuntur, & in præmissarum electionis, & institutionis monumentum à Maiori Pœnitentiario litteræ patentes sub sigillo cereo Pœnitentiariæ inclusę in oua-

Recipiūt litteras patentes à M. P.

 ta

ta capſula ex auricalco confecta, & illigata funiculo ſerico rubei coloris, & à Summo Pontifice litteræ in forma Breuis ſub anulo Piſcatoris vnicuiq; illorum traduntur.

A S. Pont. Breuia.

In hoc ſancto, & integerrimo Pœnitentiariæ tribunali ſex adſunt præterea miniſtri, videlicet, tres Procuratores, ſeu Secretarij, & totidem Scriptores. Ad primos ſpectat memorialia omnia recipere viciſſim, vel, vt communi vtar vocabulo, per turnum, quæ deſtinatâ in capſulam,& in publico loco olim Domus Domini Sigillatoris, hodie autem Illuſtriſſimi Domini Regentis, expoſitam, intromittuntur per illius foramen à Curialibus, cæteriſque perſonis; & ſecundum mentem Maioris Pœnitentiarij, vel Regentis, aut totius Congregationis conficiunt ſupplicationes, eiſque conformes expediunt litteras in forma Breuis, vel Bullas.

Sex Miniſtri M. P.

Procuratorum munus.

Alij verò tres, huiuſmodi ſupplicationes reſcribunt in carta pergamena, eaſque poſtea ſic reſcriptas dant ipſis Procuratoribus, ſeu Secretarijs expediendas.

Scriptorum Officium.

Procuratores prædicti neceſſe eſt vt in ſacris Canonibus non parum verſati ſint,& Latino ſermone multum polleant.

Qualitates Procur. inde Script. requiſita.

Scriptores verò eundem Latinum ſermonem non ignorent, & optimè notis bullaticis ſcribant.

Vtrique ad ſua munera exercenda admittuntur, poſtquam facto præuio concurſu coram DD. Regente, & Correctore, digniores fuerint reperti, iuxta reformationem Pij Papæ Quinti.

Concurſus pro Procur. & Script. exigen.

Prædicti omnes Officiales, & Miniſtri debent ſacris eſſe ordinibus initiati, vel initiari intra tempus ſibi à Sanctiſſimo præſcribendum; & non ſolum tenentur ad Confeſſariorum Sigillum, verùm etiam peculiari iuramento in manibus Maioris Pœnitentiarij emiſſo compelluntur arcana Sacræ Pœnitentiariæ minimè reuelare, atque à nemine etiam à ſponte dantibus rem aliquã percipere, præter ſalarium ſingulis ab eodem Maiori Pœnitentiario conſtitutum, & ſubminiſtratum; vt apparet ex infraſcripta Formula, ſub qua vnuſquiſque iuſiurandum præſtat in manibus Maioris Pœnitentiarij, præſentibus alijs Officialibus.

Ordo ſacer in Officialibus & Miniſtris M. P. requiritur.

Non poſſunt caſus occultos reuelare ſub pena fra ctionis ſigilli Conf. & iuramenti.

Formula Iuramenti Officialium S. Pœnitentiariæ Officij.

Iuramentũ Officialium, & Miniſtrorum M. P.

EGo N. Regens ab hac hora in antea ero fidelis, & obediens B. Petro, & Domino noſtro Papæ N. eiuſque ſucceſſoribus canonicè intrantibus: officium meum fideliter exercebo, & gratis, eiuſque ratione nihil ab aliquibus etiam ſponte oblatum, vel donatum accipiam, præterquam ſalarium mihi conſtitutum. Secreta Sacræ Pœnitentiariæ, & occultos caſus, ac perſonas, de quibus in ea tractabitur, nunquam cuiquam extra officium reuelabo. Et ita iuro ad Sacroſancta Dei Euangelia. Sic me Deus adiuuet.

Quæ

Quæ omnia à prædictis officialibus, & ministris summa religione obseruantur.

De munere Maioris Pœnitentiarij.

M. P. semel in mense conuocat officiales & Procur. pro discutiendis casibus.

MAior Pœnitentiarius semel quolibet mense, & sępiùs, si necessitas poscat, suos conuocat Officiales vna cum Procuratoribus, seu Secretarijs, per Capellanum eiusdem Pœnitentiariæ; quæ conuocatio appellatur Signatura Pœnitentiariæ, eo quod spectantibus Maiori Pœnitentiario, prædictisque Officialibus, memorialia signentur à D. Regente; illorumque interuentu grauiores casus à prædictis Procuratoribus de mandato ipsius Domini Regentis propositos discutit, & cum eorum voto gratias concedit, vel negat.

M. P. in maiori hebdomada publicè se exponit ad Pœnitentium commodum.

Præterea quolibet anno, conuocatis etiam prædictis suis officialibus, & Procuratoribus, se confert ad primarias Vrbis Basilicas post prandium: videlicet die Dominico Palmarum ad Lateranensem Basilicam Sancti Ioannis: feria quarta ad Sanctæ Mariæ Maioris: quinta verò, & sexta ferijs maioris hebdomadæ, ad Diui Petri Principis Apostolorum Basilicas: ibique super eleuato solio sedens, accepta ab vniuscuiusque Basilicæ Minorum Pœnitentiariorum Superiore, vel Decano, virga pœnitentiali, cui, qui reuerenter se tangendos submiserint, centum dies de iniunctis sibi, seu alias quomodolibet debitis pœnitentijs in forma Ecclesiæ consueta relaxatos esse declarauit Paulus Quintus fel. rec. Calendis Aprilis, Pontificatus sui anno quinto; per aliquot horas benignissimè excipit, & audit pœnitentes ex omnibus mundi partibus confluentes, auditosque pro eorum casuum absolutione, & dispensatione mittit cum opportuna facultate ad Minores Pœnitentiarios, qui in singulis Basilicis prædictis commorantur: si autem rei grauitas exposcat, ad pręsentes suos officiales consulendos reijcit, eorumque relinquit arbitrio, an gratia sit concedenda, nec ne. Consimili benignitate pœnitentes illicò excipiuntur à dictis officialibus, discutiuntur eorum causæ; & si gratificandi locus sit, remittuntur ad eosdem Pœnitentiarios Minores.

Indulgentia pro virga pœnitentiali tactis.

M. P. auditis casibus mittit Pœnitentes ad Minores Pœnit.

Qua Basilica habeant Pœnitentiarios Min.

Pœnitentes aliquãdo ad suos officiales remittit.

M. P. ter in anno celebrat coram Sãctissimo.

Demum ad Maiorem Pœnitentiarium spectat ter quolibet anno coram Summo Pontifice solemnem celebrare Missam, scilicet feria quarta Cinerum, feria sexta maioris hebdomadæ, & die Anniuersario defunctorum; nec non Minores Pœnitentiarios, id est Confessarios virgatos, qui ligneam virgam præ manibus habent, dum in prædictis Basilicis audiunt sacramentales Confessiones, superpelliceo, & stola violacea induti, constituere; præuio tamen examine super eorum idoneitate in Signatura Sacræ Pœnitentiariæ prius facto.

M. P. gratis Litteras, & Breuia sua concedit.

Maior Pœnitentiarius sua Diplomata gratis etiam pro scriptura concedit, & in hoc fidelitas officialium, & ministrorum exactior desiderari nequit: id autem non ob metum adeo grauium pœnarum contra transgressores inflictarum per reformationem supradictam, sed ob innatam eorum pietatem.

Littera M. P. pro Laicis clausa sub sigillo.

Pro casibus occultis, & pro simplicibus absolutionibus, quæ ad Ordinarios locorum diriguntur circa publicos casus, Diplomata tradit clausa ad formam litterarum familiarium sigillo munita.

Pro Regularibus litteræ patentes.

Pro casibus verò publicis, circa absolutiones, dispensationes, rehabilitationes, & similia ad Regularium fauorem, Diplomata sunt patentia cum pendenti per cordulam

rubeam sigillo ex cera eiusdem coloris, incluso in capsula ouata ex stamno confecta.

Pro remissis ad suum Ordin. littera patentes. Idemque obseruatur cum viris Laicis, quando remittuntur per Maiorem Pœnitentiarium absoluti ad suum Ordinarium, à quo fuerunt ad Sedem Apostolicam missi pro absolutione à censuris obtinenda.

Quadrupliciter gratia emanant à M. P. Quadrupliciter Gratiæ emanant à Maiori Pœnitentiario. I. in foro conscientiæ, & in actu Sacramentalis Confessionis: II. in foro cōscientiæ tantum: III. & in vtroque foro: IIII. vel simpliciter absque vllius fori expressione, prout est in litteris Remissi absoluti; vt suo loco meliùs explicabimus.

Gratię primo modo concessę non suffragantur in foro exteriori, seu iudiciali, & contentioso: hoc enim forum spectat ad Iudices causarum, cognitionem ciuilem, & criminalem habentes, vel alteram earum tantum, eo quod ratione sui Officij tenentur decernere causas secundum Leges ad Reipublicæ satisfactionem, & publicam vindictam. *Couar. in c. Alma Mater. 1. part. relectionis, §. 11. nu. 16.* Secundæ verò possunt in eodem foro exteriori, & debent suffragari, quia hanc ob causam earum exequutiones demandantur Ordinarijs, vt Ordinarij sunt, id est, vt publici Iudices: nec in earum Diplomatibus apponitur clausula, quòd in foro Iudiciario nullatenùs suffragentur, vt in alijs primi modi gratijs ponitur. Præterea dicitur, in foro conscientiæ tantum, id est, quo ad censuram, quæ spectat ad forum animę, cuius est solùm Iudex Deus: Nam in delictis publicis laicorum, vt sunt delicta extra censurarum casus, Maior Pœnitentiarius non se ingerit, neque suam interponit authoritatem, vt infra dicemus.

Demum, si quis fuit absolutus ab excommunicatione per aliquem Confessarium habentem desuper opportunam authoritatem in foro conscientiæ, & in actu sacramentalis confessionis, non tenetur eum iudex declarare excommunicatū, & inquietare, vt benè notant *Marc. Antonius Genuensis in sua praxi Archiepiscopatus Neapolitani, cap. 27. de absoluto in foro conscientię. & Nauar. de senten. excom. cons. 47. num. 4. & 5.* Et ratio est, quia officium Iudicis nobile versatur circa publicam vtilitatem Reipublicæ; non autem interest Reipublicæ, vt sic absolutos inquietent, cùm iam à delicto resipuerint: ergo multò magis non debent in foro exteriori molestare eos, quos ipsimet extra sacramentalem confessionem absoluerunt in foro conscientiæ tantùm vigore Diplomatum Maioris Pœnitentiarij. *Absolutus in foro conscientia tolerandus in foro fori.*

Maior Pœnitentiarius ad fauorem sęcularium habet authoritatem duntaxat absoluendi ac dispensandi copulatiuè in casibus occultis; absoluendi verò etiam in publicis; ad fauorem verò Regularium etiam in casibus publicis, & in vtroque foro, videlicet Pœnitentiali, & Iudiciario.

Materiæ, circa quas eius authoritas versatur, sunt dilationes, & commutationes votorum simplicium, & simplicis obligationis recitandi horas canonicas: Absolutiones à casibus, & censuris reseruatis, vtsupra diximus: Dispensationes super impedimentis occultis ad contrahendum, seu recontrahendum matrimonium: Dispensationes super irregularitatibus: Conualidationes titulorum: Rehabilitationes ad Beneficia, necnon ad officia, & dignitates, & similia, ac Dispensationes pro Regularibus transire volentibus ad strictiorem, vel laxiorem Religionem: Condonationes, & Remissiones pecuniarum, *Materia authoritatis M. P.*

rum, & fructuum male exactorum & perceptorum; quando tamen de præiudicio certi domini non agatur.

De Stylo Officij S. Pœnitentiariæ, seu eius litterarum.

Stylus S. Pœnitentiariæ. Stylus secundùm Rhetores est structura orationis, & modus dicendi. Ad nostrum verò propositum stylus est structura Diplomatum, & litterarum in forma Breuis, quæ Officium Sacræ Pœnitentiariæ pœnitentibus absentibus iuxta eorũ indigentiam concedere solet, dum ad Vrbem personaliter accedere nequeunt.

Dixi *absentibus*, quia præsentibus in Curia non dantur, sed ipsi mittuntur absoluendi, seu dispensandi, ad aliquem ex Minoribus Pœnitentiarijs cum ipsomet Memoriali subscripto à D. Regente, seu ad alium Confessorem ab eodem Maiori Pœnitentiario, seu eius Regente præscribendũ. Quod intellige de casibus occultis; secus enim est de casibus publicis pro Regularibus.

Hic autem stylus maximi faciendus est, quia facit ius. *c. licet* 5. *& c. quam graui*, 6. *de crimine falsi*; & ex eius immutatione infertur falsitas gratiæ. *Panor. in dd. c. quam graui*, *& cap. licet*, *& in c. ad hæc*, *nu. 2. de senten. excomm.* vbi, & *Butrius num.* 2. Qualis verò iste stylus sit, cognoscere facillimè poterimus, si singulas Diplomatum partes, & clausulas per se expendamus. Et primò videamus de formula Dilationis Voti Religionis. Stylus facit ius.

DE FORMVLA DILATIONIS VOTI RELIGIONIS ADIMPLENDI.

Quando Maior Pœnitentiarius concedit alicui Dilationem ad Votum Religionis adimplendum, in hunc modum conficiuntur litteræ.

Formula dilationis Voti Religionis. *FR. Antonius Barberinus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis S. Honufrij. Discreto viro Confessori, Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori, ex approbatis ab Ordinario, per latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligend. Salutem in Domino.*

Ex parte latoris præsentium nobis oblata petitio continebat: Quòd ipse aliàs vouit Religionem ingredi. Cùm autem, sicut eadem petitio continebat, lator prædictus habeat parentes pauperes, eius opera, & auxilio egentes; idcirco pro suæ conscientiæ quiete cupit, sibi ad votum huiusmodi adimplendum dilationem per Sedem Apostolicam concedi. Quare supplicari fecit nobis humiliter, vt sibi super his de opportuno remedio prouidere dignaremur. Nos igitur, qui Pœnitentiariæ Domini Papæ curam gerimus, huiusmodi supplicationibus inclinati, authoritate Apostolica specialiter nobis concessa, discretioni

tioni tuæ committimus, quatenus, audita ipsius latoris sacramentali Confessione, si re diligenter discussa, parentes latoris in statu necessitatis esse, eisque aliter quàm opera, & auxilio latoris, honestè subueniri non posse repereris; consideratis diligenter quæ circa statum, & continentiam latoris consideranda videris, & circa illa per opportuna monita, & consilia, ac aliàs diligenter prouiso, ne sub alienæ necessitatis prætextu in periculo propriæ salutis maneat; eundem latorem sic in sæculo, durantibus necessitatibus parentum dumtaxat, remanere posse, dummodo eisdem cum effectu prosit, & interim vitam cælibem ducat, ac aliqua Religionis, quam ingressurus esset, à te iniungenda, quotidie faciat; ad eum finem, vt ea adimplens meminisse semper possit obligationis, qua huiusmodi voto astringitur, prout secundum Deum ipsius animæ saluti expedire videris, in foro conscientiæ, & in ipso actu sacramentalis Confessionis tantùm, & non aliter, neque vllo alio modo declares. Ipsumque postmodum ad eiusdem voti obseruantiam, cessantibus necessitatibus parentum, teneri admoneas. Datum Romæ apud S. Petrum, &c.

Ante quàm deueniamus ad explanationem singularum partium istius formulæ, operæ pretium erit, breuiter inuestigare, quid sit Votum, & quot eius species.

Votũ quid, & quot eius species. Votum est voluntaria alicuius boni, cum deliberatione, Deo facta pollicitatio. Ita *S. Thom. 2.2. quæst. 88. artic. 1. Goffredus in sua sum. tit. de votis redempt. in principio.* In idem fere incidit descriptio allata à *Toleto in sum. lib. 4. cap. 17. de voto,* vbi dicit, quòd Votum sit deliberata promissio ex voluntatis proposito Deo facta. Et benè descriptio hæc adæquat descriptum, vt ex eius particularum declaratione apparebit. Votum obligat non solùm ex præcepto Legis Diuinæ, verùm etiam naturalis: sicut licita promissio, facta alicui cum intentione se obligandi, obligat. *cap. licet 6. & cap. magnæ. 7. §. cum igitur de voto.*

Quando Votum nõ obligat. Fallit, quando res promissa euadat illicita, vel qui vouit, fiat impotens adimplere, aut interueniat legitima authoritas Superioris dispensantis, aut irritantis. *cap. magnæ. 7. de voto. Glo. in cap. non est. 5. in verbo authoritate, eodem tit.* Vel conditio apposita suum non sortiatur effectum. *cap. non solum 32. q. 8. cap. olim causam, 12. de restitutione spoliatorum. cap. verum. 4. de condit. appos.*

Aduerte, quòd, quando Votum est publicum, & conditio apposita est secreta, tenetur vouens ratione scandali adimplere Votum, etiam conditione non adimpleta. *dicto c. magnæ, & cap. ex parte 9. de conuersione coniugat. Syluester verb. Votum 2. num. 2.*

Dicitur *voluntaria*, vt excludat coactam promissionem, quæ nullã inducit obligationem. *cap. 2. de ijs, quæ vi, metusque causa fiunt.* *Explicatur definit. voti.*

Nota quòd voluntarium, à voluntate dictum, importat motum, vel actum à propria inclinatione procedentem propter finem cognitum. *argum. l. rem legatam 18. ff. de adimen. legatis. cap. 1. 15. quæst. 1. Decius in l. velle 4. num. 2. ff. de reg. Iuris.* *Voluntarium quid.*

Inuoluntarium verò importat ne-

negationem voluntatis. *Syluest. verb. inuoluntarium.*

Voluntas qua. Nota secundo, quòd voluntas est appetitus rationalis, id est, apprehensionem rationis sequens; & est in omni creatura rationali, seu intellectuali, distincta realiter ab intellectu, tam in homine, quàm in Angelis: secus est in Deo, in quo idem est voluntas, & intellectus, solùm differunt formaliter, vel secundum rationem. Huiusmodi voluntas est quodammodo medium quid, inter rationem, & concupiscibilem, quia potest ab vtroq; moueri; qui enim est continens, mouetur à ratione; qui autē est incontinens, mouetur à concupiscibili. Ex quibus colligitur Votum non obligare, nisi sit deliberata promissio. *cap. litteraturam. 3. cap. vidua 4. & cap. cum virum 12. de voto. argum. cap. ratihabitionem, de reg. iuris in 6.* Et ratio est, quia votum trahit obligationem ex intentione vouentis, quæ moueatur à ratione ad bonum, vt infrà dicemus: huiusmodi verò intentio non potest esse perfectè *Miles Dei voluntarius.* voluntaria, nisi perfectè intelligat, & determinet. Deus enim vult omninò voluntarium militem. *cap. non est 15. q. 1.*

Exclusio mali in voto. Dicitur, *alicuius boni*, vt excludat omne malum, hoc est, tam malum in se, quàm malum propter finem. Nam in malis promissis rescinde fidem, in turpi Voto muta decretum. *cap. in malis, cum sequent. 22. quæst. 4.* Ratio est, quia vouere illicitum, est vouere aliquid contra Deum. *Syluest. in sum. verbo votum. 1. num. 4.* vel contra perfectionem salutis.

Dicitur, *cum deliberatione*, id est, cum libera determinatione, & cognitione illius, quod facit. Et *Votum ante vsum rationis.* propterea si puer ante vsum rationis vouet, non tenet votum, *cap. cùm simus. 14. & cap. cùm virum. 12. de Regularib. & cap. 1. de Regular. in 6.*

Idem dicendum de ebrio, furioso, & mente capto per aliquam animi passionem, quæ impediat vsum rationis, *cap. sicut tenor 15. vbi Glossa. de Regularibus, argum. instit. quibus non est permissum facere testamentum, §. præterea.* Et ratio est, quia mente captus non obligatur, cùm nec consentire valeat, nec dissentire. *Panor. in cap. dudum, de conuers. coniugat. in verbo calore.* *Furiosi, &c nullum votum.*

Idem dicendum de Religiosis, qui sunt totaliter in potestate suorū Prælatorum per Votum solemne, & non habent aliquod tempus, in quo non possint à suis Prælatis occupari: nam isti nullum Votum absolutum, etiam de bono supererogationis, facere possunt, quod impediat liberam potestatem Superioris. Limita tamen quo ad illas res, in quibus non habent Superiorem nisi Deum, vt sunt, v. g. Votum de non peccando; Votum de transitu ad strictiorem Religionem. *Caiet. 2. 2. quæst. 88. artic. 8.*

Hic nota per transennam, cum *Toleto in sua sum. cap. 6. lib. 4.* in homine esse tres motus voluntatis. Primus est ita celer, vt nullo modo sit in hominis potestate illum cohibere: & hic dicitur motus primò primus, in quo nec peccatum, nec meritum. *Triplex motus voluntatis in homine.*

Alter est similiter ita celer, vt homo illum ferè non possit cohibere, licet aliqua ratione possit, sed imperfectè, & non plenè. Et in hoc potest esse ratio meriti, vel peccati; non tamen ita plena, vt sufficiat ad peccatum mortale, sed solùm ad veniale: & hic motus vocatur secundò primus.

Tertius verò motus est, in quo est verè libertas, vt possit homo plenè aliquid velle, vel nolle: Et in hoc solet esse plenum meritum, vel peccatum mortale. Talis motus ac libertas voluntatis requiritur, vt Vo-

tum sit validum; eadem enim libertas & liberatio requiritur ad peccatum mortale, & ad Votum. *Syluest. in sum. verbo Votum 2. nu. 13. Armilla, ver. Votum, num. 6.*

Dicitur *promissio*, vt excludat propositum: nam si non sit promissio, non erit etiam Votum. *cap. litteraturam, 3. de Voto. & Voti redempt.*

Promissio est de aliquo, quod voluntariè fit pro alio, id est, ad fauorem alterius: nam si fiat de aliquo, quod alteri displiceat, est comminatio; si verò sit de eo, quod ei non placeat, est promissio vana. *Syluest. in sum, verb. Votum, 1. num. 4.*

Votum ergo proprie est promissio de opere meliori, siue bono supererogationis, quod dicitur maius bonum in comparatione ab bonū, quod communiter est de necessitate salutis, *Syluest. loco citato.*

Votum etiam propriè est de re cadente sub consilio, nam impropriè, & lato modo dicitur Votum de re necessaria ad salutem. *Syluest. loc. cit. num. 5.*

Demum ista promissio fieri debet Deo, vt sit Votum, *c. 1. de voto, & voti redemption. S. Thom. 2. 2. quaest. 88. ar. 5. ad tertium.*

Impossibilis non est votum. Nota hic, quòd Votum de re impossibili non est Votum: vel sit impossibile tempore, quando vouetur, vel quando Votum est exequendum. Nam adueniente impossibilitate, cessat Votum: & omne adueniens, quod impediret Votum, si adesset quando quis vouet, impedit exequutionem Voti iam facti. *Armill. verb. Votum, nu. 20.*

Inutilis, &c. nullum votum. Nota secundò, quòd Votum, & iuramentum de re inutili, vana, & indifferenti, non tenet, in quantum remanet in sua indifferentia. *Sum. Armill. verb. Votum. num. 4.* Secus est, si dirigeretur ad aliquem bonum finem, quo cessante, cessat etiam Votum. *Armill. loc. cit.* Inutile, vanum, & indifferens appello illud, quod neq; ad honorem Dei, neq; ad salutem animæ ordinatur. *Inutile, &c. quid.* Nam nullum opus est Deo acceptum, nisi virtuosum. *Syluest. verb. Votum 1. nu. 4.* Etiamsi ista vanitas, indifferentia, vel impedimentum non fuerint tempore facti Voti, sed solum tempore illius exequutionis *Armilla verbo Votum num. 20.*

Quot sunt genera & species Votorum.

Duo sunt genera Votorum, videlicet, Simplex, & Solemne. *Votorum genera. Simplex Solemne.* Votum Simplex est illud, quod consistit in sola promissione vouentis. Solemne verò, vltra talem promissionem includit externam acceptationem ex parte Dei, quæ fit per Prælatos & Superiores eius nomine. *c. porrectam. 13. & c. ad Apostolicam 16. de Regular. & transf. ad Relig. c. vn. de Voto lib. 6.*

Subdiuiduntur huiusmodi Vota, in Personalia, & Realia. *Personale.* Personalia sunt, quæ ad personam vouentis spectant, vt castitatem, paupertatem, obedientiam, seruare, peregrinari, &c. Realia sunt, vt facere eleemosynam, &c. *Reale.*

Iterum subdiuiduntur in Conditionale, Pœnale, & Absolutum. *Absolutum.* Votum Absolutum est, quod emittitur simpliciter, absque vlla conditione: vt, Voueo fieri Sacerdos. *Pœnale.* Pœnale est, quod fit in pœnam alicuius peccati: vt, Voueo ingredi Religionem, si ampliùs peierauero, &c. *Conditionale.* Conditionale demum est, quod fit cum conditione: vt, Voueo castitatem seruare, vel peregrinari, aut quid simile, si pristinam recuperauero valetudinem. *c. verum, 4. de condition. appositis. cap. vnico 32. q. vlt. Panorm. in c. scripturæ de Voto.* Vide *c. qui studet 1. q. 1.*

In multis differunt inter se Votum

Votum solemne & simplex quid differant. tum solemne & simplex. Primò enim Votum solemne regulariter comprehendit solummodò castitatem, paupertatem, & obedientiam. *c. non dicatis 12. q. 1.*

Secundò, non solùm impedit matrimonium contrahendum, verùm etiam dirimit contractum, *c. consuluit 10. de conuers. coniugat. c. Presbyteris 27. dist. & c. vt lex continétia 27. q. 1.*

Tertiò, Votum solemne est quasi incommutabile, quia regulariter non solet commutari; vt apparet in Votis solemnibus Religiosorum, & in Voto Castitatis Sacerdotum, etiā si adsint causæ aliàs legitimæ. *c. cum ad Monasterium, 6. de statu Monachorum. §. fin.*

Votum verò simplex generalius est, nam comprehendit Religionem, castitatem, peregrinationem, eleemosynam, & omnia alia, quæ canonicè Deo voueri possunt, id est, omnia opera virtuosa.

Secundò, Votum simplex Castitatis, Continentiæ, & Religionis, etiam si impediat matrimonium contrahendum, non tamen contractum regulariter dirimit. *c. 2. cùm sequen. 27. dist.*

Tertiò, Votum simplex est commutabile, quando adest causa sufficiens.

His positis deueniamus ad prædicti Diplomatis superiùs allati clausularum singularum explanationem.

Fr. Antonius, &c.

Explicatio clausularum Diplomatis M. P. Maior Pœnitentiarius præmittit nomen suum, quando authoritatem subdelegat personæ inferioris cōditionis, vt sunt Confessarij, Archipresbyteri, Præpositi, Abbates, Vicarij Episcoporum, Archiepiscoporum, Generales & Superiores Ordinum. Secus verò facit, cùm subdelegat Archiepiscopos, Episcopos, Cardinales, Abbates. horum enim dignitatum titulos præmittit suo nomini; illud enim dignitas iubet, hoc autem conuenientia exposcit.

Discreto viro, &c.

Quia Discretio est mater omnium virtutum. *Clement. Pastoralis, de sent. & re iudic. c. præsentium 1. q. 5. & c. 1. de offic. Cust. Glos. in c. Pastoralis, in verb. Discretione, de officio Iudicis delegati.* Et in corrigendo maximè necessaria. *c. ponderet. dist. 50.* Et in Confessarijs præcipuè requirenda. *c. his, qui 23. q. 4. & c. omnis 12. de pœnitent. & remiss.* Ideo Maior Pœnitentiarius ea præditos desiderat illos, quibus suā impartitur authoritatem. *Discretio in corrigendo necessaria.*

Discretio deriuatur à verbo *Discerno*, quod significat, distinctè aliquid cognoscere. *Cognitio in confuso cur nō sufficiēs.*

Cognitio in confuso non est sufficiens pro exequendis litteris Maioris Pœnitentiarij, nam in eis continentur casus reseruati, qui, sicut excedunt ordinariam Confessariorum authoritatem, ita etiam requirunt præcipuam cognitionem, & scientiam, qua discernatur Dei honor, grauitas, qualitas rei in huiusmodi Diplomatibus contentæ, supplicantis spiritualis vtilitas. Et ideo prædicta illa verba, *Discreto viro*, magnas hisce nostris tēporibus patiuntur difficultates, Spiritus enim discretionis à paucis Confessarijs excipitur, & honoratur, ac propterea, vel Pœnitentium aures nimia suauitate demulcent, vel nimia austeritate illis onera intolerabilia imponunt, sed hoc raro, & illud primum frequentiùs. Vtinam Confessarij essent, quales eorum tam sublime munus exposcit; profectò Pœnitentes resipiscerent, vel saltem non ita facilè recederent a regula Diuina.

Confessori ex approbatis, &c. Confessor: cui demandatur *Confessor quo approbandus.*

executio Diplomatis Maioris Pœnitentiarij, debet esse approbatus & admissus ad sacramentales confessiones audiendas ab Ordinario, non quolibet Ordinario, sed ab eo in cuius territorio exequuturus est huiusmodi Diploma. Non autem est necesse, vt sit approbatus ab Ordinario pœnitentis. Ita declarauit *Sacra Congregatio Concilij Tridentini instante Archiepiscopo Valentino, &c.* vt notatur in *Bullario Quarantæ in verbo, Confessor*, Respondendo, quod approbatus ab alio, quàm à Valentino Archiepiscopo in Diœcesi Valentina, non censetur approbatus ab Ordinario.

Confessor occultè reuocatus an possit exequi litteras M. P.

Dubitari potest, An semel approbatus, si post occultè reuocatam per Ordinarium licentiam audiendi Confessiones, valeat exequi huiusmodi Maioris Pœnitentiarij litteras.

Videtur posse, si sit huius reuocationis communis error, ex *l. Barbarius, 3. ff. de officio Prætoris.* Ratio est, quia publicus, & legitimus est titulus & illius reuocatio est occulta, *Sanchez de Matrimonio lib. 3. disputatio. 22. num. 39. & 57.*

Alia insurgit difficultas, & non leuis, de Confessore, qui fuit approbatus ab Ordinario, ad audiendas Sacramentales Confessiones certarum personarum, videlicet, virorum duntaxat, & non mulierum, vel è contra, non tamen ob defectum scientiæ, sed ratione iuuenilis ætatis: An iste possit exequi Litteras in forma Breuis S. Pœnitentiariæ ad fauorem Mulieris, verbi gratia, obtentas, vel è contra?

Prima facie videtur quòd possit: nam iste Confessor, est approbatus ab Ordinario, & propterea de eo verificantur verba illa, *Ex approbatis*. Præterea verba simpliciter prolata, simpliciter debent intelligi: sed ista sunt simpliciter prolata: ergo debent simpliciter intelligi, & non cum supradicta limitatione.

Confessor approbatus pro mulieribus tantum non potest exequi litteras M. P. pro viris.

His tamen non obstantibus, dicendum est, non posse exequi Litteras Maioris Pœnitentiarij, nisi ad fauorem earum personarum, ad quarum Confessiones audiendas ab Ordinario admissus fuit, *Emanuel 1. tom. Summæ, in secunda editione; cap. 60. conclusion. 4. Petrus de Ledesma, summa Sacramentorum, de pœnitentia cap. 13. post primã concl. dubio 8. Suarez tom. 4. de pœnitentia disput. 27. sect. 7. num. 3. & alij.*

M. P. sequitur approbationem Ordinarij.

Ratio videtur clara, quia Maior Pœnitentiarius sequitur simpliciter approbationem Ordinarij: ergo præsupponit in exequutore suarum Litterarum eam iurisdictionem, & authoritatem, quam Ordinarius illi tradidit ad Sacramentales Confessiones audiendas: sed iurisdictio & authoritas fuit tradita cum limitatione: ergo præsupponit in dicto exequutore iurisdictionem & authoritatem cum dicta limitatione: Ergo sicut ille fuit exclusus per Ordinarium ab audiendis confessionibus mulierum, vel è conuerso; ita etiam excluditur à Maiori Pœnitentiario.

Secundo: Maior Pœnitentiarius non magis intendit dictum Confessore habilitare & approbare, quàm fuerit habilitatus, & approbatus ab Ordinario: sed ab Ordinario fuit habilitatus & approbatus cum limitatione; ergo etiam à Maiori Pœnitentiario cum eadem limitatione habilitatur & approbatur ad exequendas prædictas Pœnitentiariæ Litteras. Maior patet, quia in toto prædictarum Litterarum corpore nulla reperitur clausula, ex qua dictæ approbationis ampliatio colligi possit.

Ad rationes in contrarium allatas, Primò respondetur, verba illa, *Ex approbatis*, non verificari in dicto Confessore, quia intelliguntur de Confessoribus simpliciter, & nõ li-

limitatè approbatis. Nam propositiones simpliciter admissæ excludunt limitationes, & conditiones.

Verba simpliciter prolata nō semper debent simpliciter intelligi.

Secundò respondetur, quòd verba simpliciter prolata, simpliciter debent intelligi, nisi materia, de qua proferũtur, excludat illã generalitatem, & requirat specialitatem (vt est in casu nostro) vel nisi contrarium constet de intentione proferentis, vt supra probauimus.

Magister quis.

Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori, &c. Magister secundùm *Glos. in Clemen. 2. de Magistris*, & secundum *Panormit. in cap. 1. de Magistr.* dicitur quasi maior; deriuatur à verbo, *Magistro*, quod propriè significat *Gubernare, moderari.* Magister enim vocatur, secundùm *c. quia nonnullis, 4. de Magistris*, qui Artium liberalium præceptis, alijsque studiorum disciplinis, hominum ingenia & animos gubernat, & moderatur, vel actualiter, vel saltem in se habet tantum virtutis, vt ad libitum semper possit officium huiusmodi exercere: & propterea publicum alicuius Academiæ testimonium habeat de ista sua idoneitate.

Doctor quis.

Doctor dicitur à *docendo*, vel docendo actualiter, vel potentialiter, vt supra de Magistro diximus.

Magister & Doctor idē sunt.

Nomine *Magistri* venit Doctor, & è conuerso. textus in proœmio compilationis Decretalium, *l. quibus præcipua. 57. ff. de verb. signific. Panorm. in cap. 1. de loca.*

Non omnis docens est Magister.

Non tamen nominè *Magistri & Doctoris* venit omnis docens, sed solùm qui suscepit Magisterij & Doctoratus insignia. *Baldus in l. 1. ff. soluto matrimonio, & in l. penult. de testamen. milit.* Immo committit crimen falsi, qui se venditat Magistrum, & Doctorem, cùm non sit. *l. eos qui, 27. §. qui se. ff. ad l. Cornel. de fals.*

Fingens se Magistrum est falsarius.

Magisteriū & Doctoratus sunt dignitates.

Magisterium & Doctoratus sunt dignitates. *c. quanto, 3. de Magistris.* & ibi *Panorm. Bartol. in l. fin. C. de Iudæis.* & statim ac Magister & Doctori incipit legere, habet à lege Iurisdictionem ordinariam super scholares. *Authentica, habita, §. verùmtamen, ne fil. pro patr.* vbi *Glos. in ver. dedimus. Bartol. loco præcit.*

Magister & Doctor habent iurisdictionem.

Theologus præcedit.

Nota per transennam, cum *Panorm. in cap. Clerici, nu. 3. de Iudicijs*, quòd Magister in Theologia debet præcedere, Canonista Doctori in Iure Ciuili, Doctor verò Ciuilis, Medico.

Magisterii, & Doctoratus officium.

Magisterij & Doctoratus dignitates, ac officium ordinauit Ecclesia ad declarationem, & defensionem Fidei Catholicæ, vt *extra de Magistris per totum titulum*, vt sciant fideles, ad quos recurrant in dubijs. *Sylu. in summ. verb. Doctor, num. 5.*

Hanc Magisterij, vel Doctoratus dignitatem requirit Maior Pœnitentiarius in Confessoribus, qui exequuturi sunt eius Litteras & Bullas, vt patet ex ipsa inscriptione: nam Maior Pœnitentiarius in isto foro secreto gerit vices Domini Papæ, vt ipsemet in corpore suarum Bullarum expressè declarat: ac propterea, sicut Dominus Papa in foro externo suas cõmissiones demandat, vt par est, personis in dignitate constitutis, *cap. statutum, 11. de rescriptis in sexto*; ita Maior Pœnitentiarius in foro secreto demandat executionem suarum Litterarum Confessoribus ad Magisterij & Doctoratus dignitatem promotis. Agitur enim in isto foro de re grauissima, qualis est salus animarum, & propterea nõ vnicuique credenda, sed ijs tantùm, quorum scientia & integritas morum sit probata: quales præsupponuntur esse Magistri Graduati, & Doctores; in his enim ad graduationem obtinendam requiruntur scientia, & morum integritas. *l. Magistro, 8. C. de profess. & Medicis, lib. 10. Clement. 2.* vbi *Glos. de Magistris.*

M. P. graduatos exposcit executores.

Salus Animarum non vnicuique credenda.

Ad graduationem scientia, & morũ integritas requiruntur.

gistris. Quæ duo præcipuè ad animarum salutem procurandam necessaria sunt; ideò iure optimo à Maiori Pœnitentiario exiguntur in exequutore suarum Litterarum.

Magister docens sine graduatione non potest exequi Breuia M. P.

Ex præmissis colligitur, Magistrum docentem in aliqua Vniuersitate Theologiã, vel Sacros Canones, non posse exequi Breuia, & Bullas Maioris Pœnitentiarij, nisi aliàs fuerit ad Magisterij & Doctoratus dignitatem euectus, quia impropriè dicitur Magister & Doctor vt suprà cum *Baldo* diximus. Maior autem Pœnitentiarius vult suos exequutores talibus dignitatibus insignitos; & propterea distinguit nominando Theologum, Magistrum in Theologia, & Canonistam, Doctorem in Iure Canonico, prout vnaquæque professio appellat eos, quos ad suæ præeminentiæ gradum euehit.

De Licentiatis in his professionibus dubitari potest, an exequi valeant Maioris Pœnitentiarij Breuia, eo quòd Licentiati comprehenduntur sub Doctorum nomine in fauorabilibus, vt docet *Bald. in l. 1. §. Dotis, num. 9. ad finem, ff. soluto matrimonio, Felinus in proœmio Decretalium, §. Gregorius Episcopus, num. 18. & alij.* & nos sumus in materia fauorabili, videlicet salute animarum, & propterea dicendum videtur, quòd possint.

Licentiati aliquando pro Doctoribus.

Licentiati non possunt exequi Breuia directa ad Magistros, & Doctores Concessa ratione dignitatis nõ extenduntur

Sed nihilominus existimo, non posse Licentiatos exequi Breuia directa ad Magistros & Doctores: nam, quæ ratione dignitatis conceduntur Magistris, & Doctoribus, non extenduntur ad Licentiatos in his facultatibus; vt optime docet *Ripa in l. Centurio, nu. 18. ff. de vulgari*, asserens, communem sententiam docentem, in fauorabilibus Licentiatos nomine Doctorum comprehendi, intelligi quoad priuilegia concessa Doctoribus ratione exercitij; non autem concessa ratione dignitatis Doctoratus. *Romanus cons. 333. n. 8. & 10. Bal. in l. Atheleta, ff. de excus. tutor. & in l. penul. ff. de testam. milit.* vbi ait, Licentiatos non gaudere priuilegijs Doctorũ, nec Doctores reputari; & ideò Potestatem, quę Doctorem assessorem habere tenetur, non satisfacere afferendo Licentiatum. Quòd vero ratione dignitatis Doctoratus committantur Doctoribus, & Magistris Breuia Sacræ Pœnitentiariæ, patet tum ex rationibus superiũs allatis, tum quia sumus in re grauissima, & propterea strictè intelligenda, cum agatur de salute animarum, quæ non vnicuique credenda est.

Licentiati quando priuilegijs Doctorũ fruantur.

Neque Confessarij reputati Magistri in Theologia, &c.

Ex præmissis etiam patet, quid dicendum sit de Confessoribus ex communi errore reputatis Magistris in Theologia, vel Decretorum Doctoribus. Nam neque isti exequi possunt Diplomata Maioris Pœnitentiarij, eo quòd requisita dignitate carent: nec communis error in nostro casu suffragatur: quia tunc solùm suffragatur, vigore *l. Barbarius, ff. de Officio Prætoris*, cùm fundatur in titulo collato à Superiore conferre valente, sed nulliter collato ob impedimentum occultum. *Ita DD. communiter in d. l. Barbarius.*

Communis error quando suffragatur.

Neque degradati.

Idem dicendum de Magistris & Doctoribus degradatis & priuatis Doctorum priuilegijs, per Principem, vel aliam personam id facere valentem: idemque de promotis à Doctoribus corruptis: hoc enim dicit *Archidiac. in c. de quibusdam locis, dist. 37.* non gaudere Doctoratus priuilegio, *ex l. vnic. ff. de Athlet. & l. 1. vbi glos. C. de anno. Ciuil. lib. 10.* vbi dicitur, stipendia tradenda esse non titulis dignitatum, vel numero scholarum, sed secundùm merita.

Neque male graduati

Quid de Religiosis.

Religiosi autem, qui appellantur Magistri, & secundum suarum Reli-

ligionum instituta fruuntur quibusdam Magistrorum priuilegijs, nisi in aliqua Academia promoti fuerint ad Magisterij gradum, non possunt exequi litteras Maioris Pœnitentiarij, ob easdem rationes superiùs allatas.

Confessarii Soc. IESV etiam nullo Doctoratus gradu insigniti possunt ex Priuil. Greg. XIII.

Confessores tamen nostræ Societatis IESV, per Præpositum Generalem, vel de eius licentia per alium Superiorem eiusdem Societatis designati, & per Ordinarios locorum approbati, vel approbandi, etiamsi nullo Doctoratus gradu insigniti existant, possunt huiusmodi litteras Maioris Pœnitentiarij aperire & exequi, ex Priuilegio *Gregorij XIII. concesso die 3. Aprilis* 1582.

Idem dicendū de Confessariis aliarum Religionum Mendicantium.

Et quod dico de Confessoribus meæ Societatis, idem dicendum est de Confessoribus aliarum Religionum Mendicantium, quæ per communicationem potiuntur hoc Priuilegio.

Ex his collige, Magistros in Theologia, & Doctores in Iure Canonico, quamuis sint indocti, attamen validè, quantum ad hoc spectat, exequi litteras Sacræ Pœnitentiariæ, quia vtramque conditionem in eis desideratam habent. *Petrus de Ledesma in Summ. Sacramen.* vbi *de Pœnitentia c. post. concl. 1. dub. vltim. Emanuel in Bulla Cruciata §. 9. n. 4.*

Per latorem præsentium eligendo &c. Præfatā inscriptio quoad istam partem est clara, & non videtur indigere maiori explicatione; nam Maior Pœnitentiarius non remittit Oratorem ad aliquem certum & limitatum Confessorem, sed ei liberam concedit facultatem eligendi quē vult, dummodo tamen habeat conditiones præscriptas, hoc enim important verba illa, *per latorem eligendo*.

Confessarius semel electus vigore vnius Bullæ non potest vigore Bullæ variari.

Remanet tamen difficultas, An Confessor semel electus vigore vnius Bullæ, possit posteà vigore eiusdem Bullæ inconsulto Maiori Pœnitentiario variari? &

Respondeo, non posse variari, si Confessor electus habeat conditiones præscriptas, & acceptauit suam electionem, *c. cum inter Canonicos, 21. de electione. Nauar. lib. 2. cons. in 2. editione, tit. de officio delegati, cons. 8. n. 1. Praxis Neapolit. cap. 21. de dispensationibus matrimonialibus.*

Electio acceptata non potest variari.

Probatur primo; quia, sicut non potest eligi Confessor alius ab expresso per Maiorem Pœnitentiariū, ita neque potest variari electus vigore prædictæ Bullæ; Confirmatur, quia rescriptum Diplomatis huiusmodi vnicam tantùm Confessarij electionem concedit, Sermo enim simpliciter prolatus intelligitur de vnica vice. *l. Boues 85. §. hoc sermone. ff. de verb. signif.*

Sermo simpliciter prolatus, de vnica vice intelligitur.

Secundo probatur: quia iurisdictio delegata, est iurisdictio delegantis, *l. 1. §. qui mandatum, ff. de officio eius, cui est mand. iurisdict.* Ergo ad delegantem dumtaxat spectat illam extendere, & non ad partes, neque ad Iudicē; id enim, quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri nequit. *Reg. Id quod nostrum. 11. ff. de Reg. Iur.*

Iurisdictio delegata non potest prorogari de persona in personam.

Tertiò: quia iurisdictio delegata non potest de persona in personam, etiam de cōsensu partiū, prorogari *c. P. & G. per litteras, 40. de officio deleg.*

Quartò probatur. Si posset fieri huiusmodi variatio, vltra casum ignorantiæ repertæ, inconsulto Maiori Pœnitentiario, multa inde inconuenientia sequerentur.

Primò enim facillimè declinaretur à Confessore prudente, docto, & discreto, ad imprudentem, ignauū, & indiscretum, quando per illum pensata qualitate absolutionis, dispensationis, &c. impendendæ, imponeretur Pœnitenti canonica satisfactio, ac legitimæ Pœnitentiæ adim-

implementum: quæ vt plurimùm pœnitentibus odiosa, nimis grauia, & quasi intolerabilia videntur.

Secundò: grauitas delictorũ non sentiretur, Ecclesiæ benignitas, diuinaque misericordia non cognoscerentur, paruipenderetur propria salus, & aperiretur via ad grauiora delicta perpetranda, cum non modica animarum iactura.

Variari potest exequutoris impetiti electio. Limita tamen, quando eligens reperit electum esse ignorantem. *l. de atate, 12. §. finali, ff. de interrogat. actio. Goffred. in sum. titul. de elect. num. 34.*

Audio tamen nescio quem mihi obijcientem: Commissio in foro conscientię facta sequitur naturam illius fori, quæ est, vt Pœnitens non teneatur acquiescere sẽtẽtiæ vnius Confessarij, sed possit plures adire, variare; & propterea Confessor electus vigore Diplomatis Maioris Pœnitentiarij possit illo inconsulto variari.

Sed hæc obiecto facillime eliditur respondendo; Pœnitentem non teneri acquiescere vnius Confessarij sententiæ, sed plures posse adire, quando non est ei præscriptus, & limitatus Confessor: secùs verò est, quando à Superiore est præscriptus Confessor, vt patet in Regularibus, quibus à Superioribus præscribi solet Confessor, cui confiteantur, & tenentur illius sententiæ acquiescere, vel à Superiore facultatem petere alium eligendi, nec possunt per se ipsos id facere. Ita etiam Pœnitens, eligendo Confessorem vigore litterarum Maioris Pœnitentiarij, sibi deputat non authoritate propria, sed Maioris Pœnitentiarij nomine: ergo, inconsulto Maiore Pœnitentiario nõ poterit illum variare.

Huiusmodi autem commissio Maioris Pœnitentiarij sequitur naturam fori Conscientiæ, quoad sigillum & secretum, non autem quo ad libertatem variandi Confessorem: & nescio, quo fundamento dicatur, intentionem, & voluntatem Maioris Pœnitentiarij esse, vt possit ipso inconsulto fieri huiusmodi variatio, dum expressè fit commissio Confessori, & non Confessoribus per Oratorem eligendum.&c.& ex tot annorum experientia contrarium mihi constat de mente Maioris Pœnitentiarij.

Alij insurgunt obijciendo: Sicut vigore Iubilei potest variari Confessor, ita etiam vigore Diplomatis Maioris Pœnitentiarij, cùm nulla appareat diuersitatis ratio,& vbi est eadem ratio, ibi sit eadem Iuris dispositio.

Sed respondetur, non parem esse rationem in facultate eligendi Confessorem, concessa vigore Iubilei ad generalem expiationem casuum reseruatorum, & in facultate eligendi Confessorem ad casum particularẽ. *Disparitas inter Iubilei facult. & Breuia M. P.* In primo enim casu rectè interpretatur, voluntatem & intentionem Summi Pontificis esse; vt possit Pœnitens eligere successiuè plures Cõfessores, ob labilem hominis memoriam, quæ difficillimè recordari potest omnium peccatorum, eorumque circumstantiarium; & ideò si vult omnimodæ Pœnitentium Conscientiæ exonerationi & quieti consulere, necesse est, vt concedat facultatem eligendi vnum vel plures Confessores successiuè, secundùm quòd redeant in memoriam Pœnitentis peccata, cùm Pœnitens non semper habeat commoditatem adeundi eundem Confessorem. Existimo tamen Pœnitentem teneri redire ad eundem Confessorem primò electum, cùm eius copiam facilè habere potest.

In casu verò nostro secus est, quia casus, & circumstantiæ præsupponuntur specificata, & solùm videndum est, an preces veritati nitantur. Et ita intelligendus est *Suarez tom. 4. in 3. part. vbi de Sacram. Pœnit. disp.*

disp. 27. sect. 4. dub. 2. num. 7.

Limitati ad l. Boues

Non obstat limitatio, quam affert Tiraquellus in supradicta l. Boues, limitatione, 17. num. 1. ff. de verb. signific. videlicet, quòd sermo simpliciter prolatus intelligatur pro prima vice, quando actus de sua natura est irreuocabilis, secùs verò, quando actus de sui natura est reuocabilis. Non obstat, inquam, quia nos etiam limitationem admittimus, & ex ea confirmamus nostram sententiam. Nam deputatio Confessoris, licet sit de natura sua reuocabilis, respectu illius, à quo fuit facta, vt suprà diximus: attamen est irreuocabilis respectu aliorum, vt supra probauimus, quia subditus non habet authoritatem mutandi quod à Superiore fit. *cap. cum inferior, 16. de Maior. & obed.*

Subditus non potest mutare quæ facit Superior.

De dilatione Voti, &c.

Forma huius Diplomatis, quod pre manibus habemus, exposcit à nobis, aliquid attingi de causa dilationis in genere, vt faciliùs postea subsequentia particularia intelligantur. Igitur,

De causa dilationis in genere.

Cùm aliquis obligatus Voto, illud nequeat ob aliquod impedimentũ temporale adimplere, petit à S. Pœnitentiariæ Officio inducias ad Votum adimplendum, vel saltem declarationem super sua dilatione adimplendi Voti, vt sic futuris conscientiæ procellis obuiare possit; & obtinet allegando impedimenti genus, atque ita, durante impedimento, per S. Pœnitentiariæ Officium pro legitimo admisso, propter huiusmodi inducias, vel declarationem, differt tuta conscientia Voti satisfactionem.

Nam si vouens impediatur exequi Votum impotentia facti, expectandus est donec cesset impedimentum. *c. quod super his, 8. de Voto, & Voti redempt. cap. de cætero, 11. de sent. excomm. l. vlt. ff. de vacat. mune. Goff. in sum. tit. de Voto, & Voti redempt. in fine.*

Impedimẽtum suspendit obligationem.

Dixi, *temporale impedimentum*, quia impedimentum perpetuum, non est causa dilationis, sed commutationis Voti (istud autem perpetuum, & temporale intelligas moraliter, & non metaphysicè) *dicto cap. quod super his, de Voto, & Voti redempt.*

Perpetuum, & temporale intelligũtur moraliter.

Hic nota, Diplomata Maioris Pœnitentiarij tribus constare partibus, videlicet, Narratiua, hoc est facti narratione: Dispositiua, videlicet allegatione causæ, qua disponitur Maior Pœnitentiarius ad concedendam gratiam: & Restrictiua, id est, conditionibus seu limitibus, quibus conceditur gratia. Primas duas partes Orator subministrat: tertiam verò apponit Maior Pœnitentiarius, & regulatur à supradictis duabus partibus, per oratorem subministratis: & propterea illæ debent continere in se veritatem, aliàs ista tertia non suffragatur: nam debent preces veritate niti, si cupis gratiam obtinere. *cap. super litteris, 20. cap. ex parte, 12. de rescriptis. l. & si legibus, 5. C. si contra ius, vel vtil. publ. fuer. aliq. post. vel impetr. & l. vniuersa, 7. C. de diuersis rescriptis.* Et ista est causa, ob quam dicta tertia pars in omnibus Diplomatibus semper incipit eisdem verbis, *Quatenus si est ita.*

Diplomatũ M. P. partes tres Narratiua, Dispositiua, Restrictiua.

Validitas gratiæ à veritate precũ pendet.

De primis duabus partibus ne verbum quidem faciemus, cùm cõsistant in mero facto, factum autẽ, & causa veniant examinanda ab ijs, quibus huiusmodi exequutio Diplomatum demandatur.

De tertia verò parte infra, Deo adiuuante, non pauca ad Dei gloriam, animarumque salutem dicemus. Sed primò videamus, an huiusmodi Confessores delegati sint meri exequutores, vel etiam Iudices.

An Confessores delegati sint meri executores.

Confessores delegati nõ sunt meri executores.

CONfessores delegati à Maiori Pœnitentiario, vel à S. Pœnitentiariæ Officio, nõ sunt meri Executores, sed Iudices, quibus committitur cognoscere merita causæ in Diplomate expressæ, & secundùm illa procedere ad executionem, ac propterea additur clausula, *Quatenus si est ita*; vel *Quatenus si ita esse reperens:* hæc enim clausula tradit iurisdictionem. *cap. 2. & cap. ex parte, il 2. c. constitutus, 26. de rescriptis. Bart. in l. à Diuo Pio, num. 4. ff. de re iudicata, Goffred. in sum. tit. de rescriptis, num. 54.*

Probatur primo.

Clausf. quatenus &c. tradit iurisdictionẽ.

Ac propterea obligat delegatum ad inquirendum, an preces porrectę contineant in se veritatem, nec ne; nam cùm Maior Pœnitentiarius non cognoscat per se ipsum de meritis causarum, neque gratias simpliciter, vel in forma gratiosa, id est absque meritis, concedat, sed conditionaliter & in forma commissaria, quatenus sibi allegata sint vera; id circo, suã authoritatem delegando, præscribit formam procedendi in casu, quo preces sint veræ, & non falsæ.

Confessor delegatus cognoscit merita causæ.

Hinc necessariò sequitur, Confessorem delegatum debere primò cognoscere merita causæ, hoc est si vera sint, quæ narrantur in litteris, & deinde illas exequi, aliàs dicta clausula esset frustratoria, & nihil operaretur, si delegatus non attenderet, & seruaret fines mandati, vt tenetur seruare & attendere. *dicto cap. super quæstionum, §. fin. de Officio delegati cap. cum dilecta, 22. do rescriptis, l. si quis pro eo 5. & l. diligenter, 46. ff. mandati.*

Fines mãdati seruandi.

Probatur secundò.

Secundò, quòd Confessor delegatus non sit merus executor, probatur ex adiectiuo, quod præcedit, videlicet, *Discreto viro*, quòd adiectiuum deriuatur à verbo *discerno*, quod includit in se cognitionem causæ, hoc est cognoscere differentiam vnius ab alio.

Ver. discerno, impor tat cogni tionẽ causa.

Tertiò probatur, quia ille dicitur merus exequutor, qui deputatur post negotium plenè discussum, ita vt illi non restet nisi actualis exequutio. *l. si vt proponis, 6. & l. exequutorum, 8. C. de exequut. rei iudic. Bart. in l. à Diuo Pio, num. 10. ff. de re iudic. Panor. in cap. vlt. de presumptionibus, num. 12.* Confessori autem deputato per Diploma Maioris Pœnitentiarij non cõmittitur negotium plenè discussum, sed discutiendum, vt ex prædictis constat. Ergo dictus Confessor delegatus non est merus exequutor.

Merus exequutor qui sit.

Ex præmissis collige, Confessorem deputatum per Diploma Maioris Pœnitentiarij dici exequutorem mistum, quia datur ad consulendum saluti, & spirituali commodo Oratoris in Diplomate descripti, negotio nondum plenè discusso, & ideò potest, & debet assumere partem Iudicis. *Ita Panor. loc. cit.*

Confessor deputatus à M. P. cur dicitur exequutor mistus.

Secundò collige, non sufficere, vt quis Diploma, seu Bullam recipiat, in qua concedit Papa, vel Maior Pœnitentiarius, Confessorem posse vota Oratoris commutare, vel Oratorem absoluere, habilitare, vel cum eo dispensare, &c. sed necesse est, vt exequutioni demandentur descripta in Diplomate, vel Bulla. Aliud enim est, committere facultatem commutandi, absoluendi, &c. aliud verò commutare, absoluere, &c. *cap. relatum. 19. & cap. gratum. 20. de Officio delegati, cap. si cui nulla. 36. de prab. in 6. cap. si super gratiam. 9. de Offic. deleg. in 6.*

Receptio Breuis M. P. sine illius exequutione nihil prodest.

Qua-

Quatenus, audita Sacramentali Cõfessione, &c.

Dictio quatenus importat conditionem.

Dictio, *quatenus*, importat conditionem, *vt docet Bart. in l. 1. num. 20. ff. de conditionibus, & demonstration. Rebuff. in l. littus publicum, col. 2. vers. quatenus fuit, ff. de verb. signif. Rota part. 1. diuersorum, decis.* 381. Importat etiam limitationem. *l. si quis crediderit. 40. vbi Glos. in verb. quatenus. ff. de pactis, cap. placet. 12. §. super quo, de conuers. coniugatorum. Decius cons.* 385. *nu. 2. & in l. quatenus. 25. in princ. & ibi Cagnolus, num. 1. ff. de reg. iur. Rebuff. in l. locum, col. 10. vers. Quatenus, ff. de verb. obligat.* Propterea limitat facultatem, quæ Confessoribus subdelegatur, vt infra dicemus.

Limitat facultatem sub delegatam.

Inducit modum, & formam.

Hæc igitur dictio, siue sit conditionalis, siue limitatiua, inducit modum, & formam, sub quibus Maior Pœnitentiarius vult Confessorem à se delegatum exequi suas Bullas, & litteras. Determinat enim vt Confessor prius audiat Sacramentalẽ Oratoris Confessionem, & deinde exequutioni demandet gratiam in litteris sibi commissam.

Facultas concessa Confessariis per Bullas M. P. non est libera, sed limitata.

Aduerte, facultatem Confessoribus per Breuia, seu Bullas Maioris Pœnitentiarij concessam, non esse liberam, vt possit Confessor ea simpliciter, & ad suum libitum, hoc est, in Cõfessione Sacramentali, vel extra illam vti: sed est ita limitata, vt non nisi in Sacramentali Confessione illam exercere valeat, & si secus faciat, nulliter facit, nam excedit fines mandati: qui fines diligenter sunt obseruandi etiam in minimis, præsertim quando sumus in substantialibus *l. diligenter. 5. vbi communiter DD. ff. mandati.* Quę conclusio.

Fines mandati etiam in minimis obseruandi.

Probatur primò.

Primò probatur: Quando potestas alicui tribuitur respectu certæ qualitatis, quicquid extra illam fiat, non valet. Ita *Decius in l. factum à Iudice, 132. ff. de Regul. Iur. num. 1. Felinus in cap. cum ordinem, de rescriptis:* Sed potestas in Breuibus Maioris Pœnitentiarij concessa Cõfessoribus, est respectu Sacramentalis Confessionis; vt patet ex ipsis verbis Breuium: ergo quicquid agitur extra Sacramentalem Confessionem, nulliter à prędictis Confessoribus agitur: ergo Confessores non possunt dicta facultate vti extra sacramentalem confessionem.

Secundò probatur: Sicut Iudex non potest exercere suam iurisdictionem extra suum territorium, *l. fin. vbi DD. ff. de Iurisdict. &c.* ita neque Confessor delegatus potest exercere suam iurisdictionem delegatam extra sacramentalem confessionem, quæ est Confessoris præscriptum, & limitatum territorium: ergo debet prius ingredi suum territorium, hoc est audire sacramentalem Oratoris confessionem, & postea iurisdictionem sibi delegatam exercere.

Iudex extra suum territoriũ non potest exercere iurisdictionem.

Confessoris territoriũ.

Tertiò probatur: Iudex officium suum excedens non agit vt Iudex, sed vt priuatus, & ideò illi impunè non paretur. Ita *Glossa in l. non videtur, 128. §. qui iussa. ff. de regul. iur.* Ita Confessor excedens suum officium, hoc est, non audita Sacramentali Confessione, non agit vt Confessor, sed tamquam vnus de populo, vt ex se patet. Nam Confessor correlatiuè ad sacramentalem confessionem: & sicut vnus de populo nulliter, & inualidè exequeretur Breuia Maioris Pœnitentiarij; ita etiam Confessor non præmissa sacramentali confessione Oratoris nulliter exequitur.

Iudici excedenti suũ officium impunè nõ paretur.

Quartò: ista clausula, *audita Sacramentali Confessione*, importat conditionem, sine qua non fuisset concessa huiusmodi facultas Confessori, vt patet ex quotidiano, &

Probatur quartò.

nunquam interpolato ſtylo Sacræ Pœnitentiariæ Officij in materijs, quæ Confeſſoribus committuntur: immo, ſi petatur per Confeſſores à Maiori Pœnitentiario aliqua facultas exercenda extra confeſſionē, ſolet continuò denegari: ergo, non præmiſſa ſacramentali confeſſione, cenſetur huiuſmodi facultas ſuſpenſa: & quicquid illius vigore operatur, inualidum eſt, & nullum.

Facultas Confeſſoris extra Sacr. Confeſſ. nō ſolet concedi.

Quintò: ex intentione concedentis ſunt regulanda gratiæ, & mandata, & non vlterius extendenda. *cap. mandatum, 38. de reſcript. c. vlt. de procurat. cap. cùm cauſam, 36. de præben.* Sed intentio Maioris Pœnitentiarij, ſeu Sacræ Pœnitentiariæ Officij eſt, vt omninò audiatur priùs Sacramentalis Confeſſio Oratoris, vt ſupra diximus: ergo neceſſariò præmittenda eſt Sacramentalis Confeſſio: ergo non intelligitur conceſſa facultas commutandi Vota, abſoluendi, diſpenſandi, &c. niſi poſt ſacramentalem cōfeſſionem auditam.

Probatur quintò.

Gratiæ, & mandata ex intentione concedentis regulanda.

Ex præmiſſis collige, quòd, ſi prædicta clauſula obligat Confeſſorem electum ad ſacramentalem Confeſſionem eligentis audiendā; obligat etiam eligentem ad confitendum ſacramentaliter ſua peccata Confeſſori electo, ſi vult gratiam ſibi ſuffragari. In correlatiuis enim, quod eſt diſpoſitum in vno, cenſetur etiam diſpoſitum in alio. *l. fin. vbi Bart. C. de ind. viduit. tollen. l. fin. ff. de acceptil. vbi etiam Bart. l. 1. vbi idem Bartol. C. de Cupreſſis. lib. 11.* Confeſſor autem electus, & Orator eligens in iſto caſu ſunt inuicem correlatiui.

Eligens Confeſſorē tenetur ſacramentaliter confiteri ſi vult gratiam ſibi ſuffragari.

Nota ridiculam ineptiam nonnullius, qui exiſtimauit, bonum eſſe ad effugiendam obligationem iſtius ſacramentalis confeſſionis faciendę, eligere aliquem ex Confeſſoribus, cui aliàs ſacramentaliter confeſſus ſit: hoc enim caſu non eſt neceſſe iterùm ſacramentaliter confiteri; ſed ſatis eſt ad ſatisfaciendum obligationi in Diplomate Maioris Pœnitentiarij præſcriptæ, aliàs dicto Confeſſori confeſſum fuiſſe. Quæ exiſtimatio, quàm ridicula ſit, apertè patet: quia Maior Pœnitentiarius imponit obligationem audiendi ſacramentalem confeſſionem Oratoris Confeſſori electo, id eſt, poſt ſui electionem faciendam, non autem ante electionem factam, quando Maior Pœnitentiarius non habebat cauſam, immo nec iuriſdictionem imponendi talem obligationem.

Nota ridiculam ineptiam.

Poſito igitur, quod præmittenda ſit ſacramentalis confeſſio Oratoris, inſurgit ex præmiſſis difficultas nō leuis, An ſcilicet Orator recipiat validè dilationem, commutationem Votorum, abſolutionem à cenſuris, diſpenſationē ſuper irregularitate, rehabilitationem ad beneficia, &c. quando præmittit quidem Confeſſionem peccatorum ſuorum, ſed nullam & inualidam; vel ob defectum integritatis, attritionis, &c. Et dicendum videtur, gratias huiuſmodi non ſuffragari. Nam præſupponunt Oratorem neceſſario diſpoſitum per ſacramentalem confeſſionem, vt ſupra dictum fuit: prædicta verò confeſſio non eſt ſacramētalis, ſed ſacrilega: ergo per eam nō fuit diſpoſitus Orator ad recipiendum prędictas gratias, ergo eas non recipit.

Prima ſententia, ſi confeſſio ſit nulla, & inualida, gratia non ſuffragatur. Probatur primò.

Secūdò probatur: gratiarū huiuſmodi exequutiones committuntur Confeſſori, vt Iudici in foro interno; ſed Confeſſor non eſt Iudex in foro interno, niſi audita ſacramentali confeſſione, ergo non poteſt exequi & concedere dictas gratias, niſi audita ſacramentali confeſſione: ergo neque Orator illas recipiet, niſi facta ſacramentali confeſſione.

Probatur ſecundò.

Contrariam autem ſententiam veriorem eſſe puto, videlicet iſtas gratias ſuffragari, etiam non præmiſſa

Contraria ſententia verior quod ſuffragetur.

missa sacramentali confessione valida, sed sacrilega. Et moueor primò ad hoc dicendum: Quia nullo iure præscribitur, dilationem, commutationem, &c. fieri in Sacramento Confessionis, cùm non sit materia necessaria sacramenti Pœnitentiæ. *Sanchez. lib. 4. cap. 54. num. 17. Suarez lib. 6. cap. 16. de Voto, num. 4. vers. hac ergo. Henriquez lib. 7. de Indulgentijs, cap. 30. n. 7. & alij.*

Probatur primò.

Secundò: quia sumus in materijs fauorabilibus, & de suo iure non habentibus necessariam connexionem cum sacramentali confessione, & propterea non sequitur necessario, ob inualidatem confessionis etiam gratias, quæ eam non necessario subsequuntur, esse inualidas, dummodo reliqua valida subsistant, & causæ allegatæ sint veræ, & non fictæ.

Probatur secundò.

Tertiò: Confessor in hoc casu adimpleuit omnia requisita ex parte sua pro legitime, & canonicè administranda authoritate sibi in Diplomate demandata, vt presupponitur. Ergo ex parte sua valide concedit dilationem, commutationem, dispensationem, &c. Pœnitens autem per sacrilegam confessionem non redditur incapax recipiendi ea beneficia, quæ de sui natura esse possunt sine sacramentali confessione: immo cum sacrilega confessione, ergo valide recipit huiusmodi dilationes, commutationes, &c.

Probatur tertiò.

Quartò: in dubijs benigna fieri debet interpretatio. *cap. estote, 2. de reg. iur.* Et cùm in Diplomatibus Maioris Pœnitentiarij non apponatur clausula expressa, quod si confessio non sit valida, etiam gratia in ea contenta sit inualida, & non suffragetur; dubium remanet, & consequenter recipit benignam interpretationem.

Probatur quartò. *In dubiis benigna interpretatio.*

Quintò: quando Sacra Pœnitentiaria intendit iubere, & præscribere aliquid obseruandum in executione suarum litterarum sub pœna nullitatis, id expresse apponit in Diplomatibus, vt videre est in dispensationibus matrimonialibus, super defectu natalium, & in absolutionibus ab hæresi, & similibus, &c. ergo quando non apponit, non debet intelligi huiusmodi pœna.

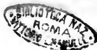
Probatur quinto. *Pœna nullitatis non subintelligitur, nisi exprimatur.*

Sextò: licet dicatur (*audita Sacramentali Cõfessione*) & ablatiuus absolutus importet conditionẽ sine qua non. *l. à testatore, 108. ff. de condit. & demonstrationibus.* Attamen ista conditio cadit primario, & directè super absolutiones à peccatis, quæ de iure diuino exigunt sacramentalem confessionem, & propterea in illis absolutionibus importat inualiditatem, quando inualida est Confessio; secundariò verò, & indirectè cadit super absolutiones à censuris, commutationes, dispensationes, &c. Et propterea non præsumenda sunt inualida, nec inualidantur ad inualiditatem confessionis, cùm nullo iure petant sacramentalem confessionem. Satis est igitur vt aliquo modo præcedens confessio habeat speciem sacramentalis confessionis.

Probatur sextò. *Ablatiuus absolutus importat conditionẽ.*

Confirmatur ex ipsiusmet Diplomatis verbis. In illis enim immediatè post verba (*dilationem concedas, vel dispensando commutes, vel dispenses*, &c.) subiungitur (*in foro conscientiæ,*) & deinde (*in actu Sacramentalis Confessionis*) hoc est in foro conscientiæ, commutationes dispensationes, &c. Absolutiones verò à peccatis in actu sacramentalis confessionis. Nam secundùm DD. differunt inter se forum Conscientiæ, & forum Pœnitentiæ: hoc enim est solum forum Sacramentale, illud autem est medium quid inter forum exterius, & forum Sacramentale: & propterea aliud importat conscientiæ forum, & aliud pœnitentiæ forum. *Sanchez de matrim.*

Confirmatur. *Forum conscientiæ, & forum pœnitentia non sunt idem.*

trim. lib. 8. disput. 34. num. 29. Prepos. in cap. præterea il 2. num. 5. de sponsalibus. Rodericus quæst. regul. to. 1. quæst. 61. art. 10. dicit, facultatem absoluendi in foro pœnitentiæ intelligi intra confessionem; secùs verò de facultate concessa absoluendi in foro conscientiæ. *Nauar. lib. 5. consil. in 2. edit. titul. de priuilegiis, consil. 11. num. 2.* ait, absoluere in solo foro conscientiæ non importare, vt absolutio fiat in foro pœnitentiæ, sed solùm vt nullatenus pro foro externo prosit: & alij pro vt suo loco.

Probatur septimo. Validitati actuum iura maximè fauent.

Septimo: quando validitas alicuius actus potest saluari aliquo modo, debet saluari, eo quòd iura maximè fauent validati actus, & in dubio illum reputant validũ. *c. Abbate, 25. §. contra quod, de verb. signif. l. quoties, 13. ff. de rebus dubiis, l. quoties, 80. ff. de verb. obligat. Dyn. in regula decet. in fin. de regul. iur. in 6. Bald. in addit. ad Ioan. Andr. & in l. generaliter, nu. 3. C. de Episcopis, & Clericis.* Sed, posita inualiditate confessionis, potest saluari validitas commutationum, dispensationum, &c. ex eo quòd non habeant de sui natura necessariã connexionem cum sacramentali confessione, & pluries fiant nõ premissa sacramentali confessione ab Episcopo, alijsque locorum Ordinariis, iuxta facultates sibi à Concilio Tridentino concessas, *sess. 24. de refor. cap. 6.* ac etiam vigore Diplomatum S. P. officij sibi demandatorum in dies: nec interpretanda est aliter intentio S.P. cuius voluntas præsumẽda est conformis intentioni iurium. *l. ex facto, 43. in principio, vbi Bald. statim in principio, ff. de vulgari, &c.*

Intentio M P præsumitur conformis intentioni iurium.

Claus. in quacunque dispositionis &c. quando referatur ad omnia in dispositione contenta.

Non obstat, quòd clausula in quacunque dispositionis parte posita, siue in principio, siue in medio, siue in fine, semper referatur ad omnia contenta in illa dispositione. *cap. secundo requiris, 41. de appell. vbi id cõmuniter notant. DD.* Nam hæc regula intelligenda est, quando omnium præcedentium & subsequentium eadem est ratio. *Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 181. num. 4. Nauar. lib. 5. consil. tit. de Simonia. cons. 92. nu. 4.*

At non est eadem ratio in casu nostro. Nam absolutiones à peccatis Iure diuino exigunt sacramentalem confessionem: commutationes verò votorum, dispensationes, &c. nullo Iure illam petunt, nec aliquã connexionem necessariam cum illa habent. *Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 34. num. 30. & Suarez lib. 6. de voto, cap. 16. nu. 4. vers. hac ergo. Henriq. lib. 7. de indulg. cap. 3. num. 7.*

Quare commutationes, dispensationes &c committantur Confessoribus.

Nec minus obstat, quòd huiusmodi commutationes, dispensationes, &c. committantur Confessoribus, quorum officium proprium est audire sacramentales confessiones. Nam ideò committuntur Confessoribus, quia ferè semper habent annexum aliquod peccatum, cuius absolutio alteri à Confessore committi nequit.

Prima ratio.

Secundò: vt sic pœnitentes inducantur ad priùs se reconciliandum Deo, à quo, mediante S.P., gratias huiusmodi commutationum, dispensationum, &c. recipiunt.

Secunda ratio.

Tertiò: vt pœnitentes maiori cũ fiducia suam turpitudinem detegere possint.

Tertia ratio.

Quartò, vt Confessores teneantur idem secretum seruare de peccatis, ac de commutationibus, dispensationibus, &c. earumque causis.

Quintò, vt pœnitentes per sacramentalem confessionem dispositi ad non mentiendum, cum animi candore sua desideria propalent, & causas, pro gratijs huiusmodi obtinendis, allegatas, prout in se sunt, absq; fuco, & mendacio exponant, atque ita validè commutationes, dispensationes, &c. recipiant.

La-

Latoris, &c. Hæc particula denotat, huiusmodi gratiam in forma commissaria fuisse concessam ad preces indigentis, non autem ad petitionem alterius, qui pro ea obtinenda institit, inscio prorsus indigente: ac propterea existimo, extraneum non posse licitè petere absolutiones, dispensationes, &c. ad fauorem Francisci eo inscio.

Opinio Auctoris quod extraneus non possit licitè petere absolutiones dispensationes &c. ad fauorem N. eo inscio.

Probatur primo.

Et moueor primò, quia si preces debent veritate niti, & præcipuè in rebus substantialibus: quomodo preces veritate niterentur, si orator non esset verè orator, sed suppositius orator, id est falsus, cum non ipse oraret, hoc est, peteret gratiam, sed alius, eo prorsus inscio?

Probatur secundo.

Secundò: quia Sedes Apostolica non admittit supplicationes, quæ nõ fiunt de consensu illius, pro quo supplicatur. *cap. innotuit, 20. §. fin. de elect.* ergo neque Maior Pœnitẽtiarius, qui Sedis Apostolicæ vices gerit.

Probatur tertio.

Tertiò: daretur occasio mercimonij super litteris Maioris Pœnitentiarij, cùm vnusquisque ad libitum posset sibi fingere casus, & diuersa desuper Breuia congerere de rebus communiter contingentibus, illaque postea magno recepto pretio egentibus tradere, seu potiùs vendere; quod tamen totis viribus impediendum est. *argum. cap. nonnulli, 28. §. sunt & alij, de rescript. vbi glossa*, & omninò repellendum à sancto, & immaculato S.P. Officio.

Probatur quarto.

Quartò: istæ gratiæ pendent à mente, & voluntate concedentis. *cap. mandatum, 38. de rescriptis, cap. cum causam, 36. de præben. cap. vlt. de Procurat.* Mens autem M.P. & S. P. est, illas solùm petentibus concedere, vt ex ipsismet verbis Diplomatum patet: & mihi clarissimè constat experientia annorum quatuordecim; quibus munus Procuratoris in S. P. officio exercui. Immo bene recordor, quemdam Solicitatorem grauibus minis redargutũ fuisse, eiusq; quàm plurima Memorialia à me retenta & lacerata, de mandato Illustrissimi D. Regentis, ob solam, sed probabilem suspicionem, quòd illa non fuissent confecta, & porrecta de egentium consensu, & scientia.

Probatur quinto.

Quintò: quando tacetur aliquid, quo expresso, gratia non fuisset concessa, vel non ita facile, ipsa gratia redditur vitiosa, & inualida. *cap. postulasti, 27. vbi Hostiensis de rescriptis. Panor. in cap. dudum, de præsumptionibus, n. 1. Speculator de rescripti præsent. §. ratione autem impetrantis, vers. sed vbi scribitur pro scholari, nu. 14.* Sed si in supplici libello S. P. porrecto fuisset expressum, quòd pro indigente inscio supplicaretur, gratia non fuisset cõcessa, vel non ita facilè: ergo quando tacetur, quod pro oratore inscio supplicatur, gratia est vitiosa, & inualida.

Limitatio.

Limita in personis coniunctis, quæ, sicut possunt absque mandato reportare rescripta ad fauorem suorum coniunctorum circa bona, & commoda temporalia. *cap. nonnulli, 28. §. fin. vbi Panorm. num. 10. & Innocent. de rescript. l. sed & hæ, 35. ff. de Procuratoribus:* Ita etiam possunt impetrare commutationes votorum, absolutiones, dispensationes, & similia pro sibi coniunctis. Ratio paritatis videtur clara.

Probatur à pari.

Nam, si in materia contentiosa permittitur à Legibus, & sacris Canonibus, vt coniunctus possit agere pro sibi coniuncto, ob præsumptam inter eos mutuam affectionẽ: ergo multò magis videntur secundum easdem Leges, & sacros Canones admitti posse coniuncti, vt agant pro coniunctis in materia non contentiosa, sed maximè fauorabili, qualis est salus animæ, & spirituale commodũ sibi coniunctæ personæ.

Coniunctus potest agere pro sibi coniuncto.

Qui-

Coniuncti qui nam dicantur. Quinam veniant nomine coniunctarum personarum, Doctores diuersimodè loquuntur. Nàm aliqui dicunt, vt refert *Innocent. in dicto cap. nonnulli, de rescriptis*, nominæ coniunctæ personæ venire omnes consanguineos per lineam masculinam, & fœmininam, qui admitterentur ad successionem ab intestato. Et argumentantur ex *d. l. sed & hæ, ff. de Procurat.* Si enim inquiunt, ex dicta l. nomine coniunctorum admittuntur affines sine gradus limitatione: ergo multò magis admitti debent consanguinei, qui nobis magis sunt coniuncti, quã affines. *Bart. in d. l. sed & hæ.*

Sententia diuersitas. Alij tenent, nomine coniunctarum personarum venire omnes cõsanguineos, & affines, ascendentes, & descendentes, in infinitum, per *l. liberorum, 220. ff. de verb. signif.* & in collateralibus solùm venire fratres, & sorores: quia de fratribus solũ cauetur *in d. l. sed & hæ*, atq; ita affines collaterales non venire nomine coniunctæ personæ.

Alij asserunt, per Curiam non admitti consanguineos, nisi ad tertium gradum: alij, vsq; ad quartum: alij existimant, nomine coniunctæ personæ venire amicos non leui amicitia coniunctos. *Bartol. in l. non solùm, 39. §. qui alieno, ff. de Procurat. num. 1.* Nam illud, quod disponitur inter coniunctos ratione sanguinis, habet etiam locum inter amicos coniunctos magna amicitia. *glossa in cap. requisisti, 15. verbo, præsumitur, de testam.* Vide *Iasonem in l. exigendi, col. 2. C. de procuratoribus.*

Amici veniunt nomine coniunctæ personæ.

Sententia Autoris. Quoad nostrum propositum credo, gratias Sacræ Pœnitentiariæ obtentas à consanguineis, & affinibus vsq; ad quartum gradum, suffragari indigentibus, etiamsi absq; eorum mandato, & scientia fuerint obtentæ. Nam in istis regulariter præsupponitur affectio, & non mercimonium atque auiditas lucri. *argum. Auth. an mater, vel auia, C. de excusat. tutor.*

Probatur.

Ampliatio. Idemque existimo dicendum de gratijs obtentis ab indigentium Cõfessarijs, vel amicis nõ leui amore coniunctis, ob rationes superiùs allatas. Vide *Sanch. de matrim. lib. 3. disp. 36. & lib. 8. disp. 26.*

In summa, quando abest mercimonium, & auaritia, existimo à quolibet posse impetrari huiusmodi gratias. Vnicuique enim Deus mandauit de proximo suo. *Eccles. 17.*

Si re diligenter discussa, &c.

Per hanc clausulam mandat Maior Pœnitentiarius fieri à Confessario diligentem, non autem superficialem inquisitionem, ac inuestigationem rationum, quas orator inducit pro obtinenda declaratione, seu dilatione voti non adimplendi: illasque ad iustum suum pondus perpendi. Hoc enim important illud Supinum verbi, *Discutio*, quod est, in diuersas partes quatio, & aduerbium illud, *Diligenter*.

Dictio Si, importat conditionẽ. Hæc clausula facit commissionẽ conditionalem. Dictio enim, *Si* importat conditionem. *l. si quis centum, 24. ff. si certum petatur. l. 1. & 2. ff. de condit. & demonstrat. l. 1. cum sequentibus, C. de condit. insertis. §. ex conditionali, instit. de verb. oblig., ff. & C. de condit. & demonstrat. per totum. Bart. in l. 1. ff. de condit. & demonst. n. 3. in l. si decem cum petiero, n. 4. ff. de verb. obl. Parisius cons. 18. n. 1. lib. 2. Bald. consil. 150. n. 7. lib. 5. Alex. consil. 127. n. 2. & 7. lib. 7. Socinus iunior consil. 46. nu. 23. vol. 4.* Idemque importat ablatiuus absolutus, *l. à testatore, 108. ff. de condit. & demõst.* Ergo, cùm dicta clausula constet ex dictione, *Si*, & ablatiuo absoluto; dubitari non potest, quin faciat conditionalem commissionem: & ideò ne-

necessariò præmittẽda est discussio rationum allatarum pro obtinenda dilatione,&c. Et si non præmittatur, existimo nulliter reliqua agi.

Conditio quid sit. Pro maiori intelligentia, sciendũ est, conditionem esse actus, vel contractus suspensionem ex euentu incerto futuro, rei apposito: in quem euentum, eius dispositionis facta est collatio. *l. itaque, 39. ff. si. si certum petatur. Syluest. verbo conditio, nu. 1. Glossa in rubr. ff. de condit. & demonstrat.* definit, quòd sit suspensio legati,&c. cuius de futuro defectus, vel confirmatio pendet. *Bart. verò in l. 1. num. 1. ff. de condit. & demonstrat.* asserit, quòd sit quidam futurus euentus, in quem dispositio suspenditur: & intelligitur de euentu in facto, vel in iure. *l. multùm, 21. ff. de condit. & demonst.* Siue conditionis assertiuæ, siue negatiuæ. *l. in facto, 49. ff. de condit. & demonst.*

Conditio nõ est de præterito vel de præsenti. Dicitur, *de futuro*, nam de præterito, vel de præsenti propriè non dicitur conditio. *Bart. loc. cit. num. 1.* Et ratio est, quia præteritum, vel

Præteritũ vel præsens non suspendit. præsens non suspendit. *l. cùm ad præsens, 37. & l. itaque, 39. ff. si certum petatur:* siue incertitudo sit respectu rei, siue diei. *Syluester loco citato.*

Prædictæ descriptiones coincidunt in vnum, & sunt claræ,& ideò non indigent maiori explicatione.

Dictiones importantes condi. tionem. Dictiones verò, quæ important conditionem, sunt, *Si*, vt supra diximus, dictio, *Cum* aduerbialiter posita, facit, conditionem. *l. huiusmodi, 64. l. quodcumque, 45. §. finali, ff. de verb. obligat. l. qui promisit, 48. ff. de condit. indeb. Bart. in l. 1. nu. 8. ff. de condit. & demonstrat. Bald. in l. ex his, C. quãdo dies leg. ced. Alex. in dicta quodcumque, §. finali.*

Sed non semper hæc dictio importat conditionem. Vide *Bart. loc. cit. num. 8. & in l. 1. & 2. num. 3. ff. de peculio legato. Castrens. cons. 377. nu. 1. par. 1.* habet enim vim copulæ, quando est præpositio. *l. illi cum illo, 40. ff. de vsufr. legat. Bart. loc. cit.*

Natura enim huius dictionis est copulare accessoriè. *d. l. 1. & 2. Rota par. 1. diuersorum decis. 709. num. 9.*

Nec facit conditionem, quando est dictio coniunctiua, & apponitur verbo præsentis, vel præteriti temporis: quia stat causatiuè, & idem est, ac Quia: vel aduersatiuè, pro, Quamuis. *Bart. loc. cit.*

Dictio, *Nisi*, *l. 2. ff. de in diem addiction.*

Alioquin, hæc dictio inducit conditionem contrariam præcedenti dispositioni. *l. si finita, 13. §. ex hoc edicto, ff. damno infecto, vbi gloss. in verbo, alioquin. l. & eleganter, 7. §. penult. ff. de dolo. l. diem proferre, 32. §. si plures. ff. de recept. arbitris. Bart. in l. nu. 11. ff. de cond. & demonst.* exponitur enim dictio, Alioquin, id est si non fuerint prædicta,

Aliàs, vt *l. alias, 18. vbi glos. ff. de iureiurando, & l. diuortio, 37. vbi glos. in ver. alias, ff. de negot. gestis,* & resoluitur in *Si non. Bart. in d. l. 1. num. 12.* Non autem semper importat conditionem, nam quandoque est aduerbium temporis, & ponitur pro *Aliquando*, vel *Alio tempore. l. dicere, 23. §. 2. ff. de recept. arbitr. d. l. 1. num. 12.*

Quandoque est aduerbium loci, & ponitur pro loco alio. *l. adeo, 7. §. insula, vers. quod si toto, ff. de acquir. rerum dominio.*

Quandoque est aduerbium qualitatis, & ponitur, ac si, *aliter*, & *alio modo*, vt *l. denique, 8. §. vtrum, ff. de peculio legato, l. 1. §. de aqua quotid. & æstiua.*

Quandoq; ponitur pro alio casu. *l. qui testamento, 20. §. eum, qui, ff. de testam. &c.* Igitur hæc dictio, *Aliàs*, tunc solum inducit conditionem, quando suspendit actum in futurum euentum: quando autẽ

 suspen-

suspendat actum, facillimè colligi potest ex natura dispositionis, in qua ponitur, vt bene aduertit *Bart. loco præcitato.*

Dictiones, *Siue Aut*, faciunt conditionem. *l. cum pater, 79. §. pen. ff. de legat. 2.*

Quamdiù, donec, quoad, quousque, similiter ponunt conditionem. *l. pater. 100. §. final. ff. de condit. & demōstr. l. legatum, 17. ff. de ann. legat. l. Caio. 13. §. Imperator, ff. de aliment. legat.*

Dictio, *Dum*, inducit etiam conditionem. *l. qui concubinam, 29. §. vxori, ff. de legat. 3. Bartol. in l. 1. n. 17. vers. quid de dictione Dum, ff. de condit. & demonst. Decius consil. 526. nu. 2. tom. 2.*

His positis, non videtur dubitari posse, quin sequētes actus sint nulli, nisi præmittatur discussio rationum allatarū. Nā concessio præsentis iurisdictionis est cōditionalis, ac propterea non intelligitur concessa, nisi adimpleta conditione, vt suprà probauimus.

Discussio quomodo facienda. Quomodo autem facienda sit discussio huiusmodi, nō est opus pluribus declarare. Nam Orator solùm est examinandus amicabiliter super rationibus à se allatis, & non requiruntur aliorum testium depositiones, sed eius dicto rationabili standum: nec tenetur Confessor alios super dictarum rationum veritate interrogare, tota enim eius diligentia adhibenda est in Oratore examinādo, vt infra dicemus.

Latoris parentes in statu necessitatis esse, &c. Hæc clausula excludit commodum, & requirit necessitatem parentum. *Filii tenentur parentibus egenis auxilium præstare.* Nam filij tenentur parentibus egenis auxilium præstare. *c. dist. 30.* vbi filius anathematizatur, qui ingreditur Religionem, deseritque parentes necessitate oppressos, vt patet ex verbis illis, *debitum honorem*: & ratio est, quia omittere præcepta propter consilia nefas est, *Sanchez, in Præcepta Decalogi, lib. 4. cap. 10. nu. 3, tom. 1.*

Hæc autem necessitas à Confessore indaganda est, non per receptionem testium, sed per examen ipsiusmet Oratoris, & ponderationem allegatarum rationum; Oratoris tamen depositioni standum. Nā, cum hæc dilatio committatur in secreto foro Conscientiæ; illius fori legibus aptari debet, quæ sunt, vt Confessioni pœnitentis integra fides habeatur, *Gallego de cognatione spirituali, c. 23. n. 2. Sanchez de Matrim. lib. 8. disp. 34. nu. 21.* nec iuramentum de veritate dicenda petendum ab eo est.

Quid si Cōfessarius nouerit aliunde, quam ex confessione necessitatem nō existere, vel nō posse illi consuli. Si autem Confessor aliunde, quā ex Confessionis Sacramento, nouit huiusmodi necessitatem non extare, vel si extet, non posse per oratorem illi consuli; non tenetur dilationem huiusmodi concedere. *Sanchez loc. cit.* quamuis Orator asserat contrarium.

Parentum necessitas quanam amplectatur. Orator ergò examinandus est circa parentum necessitatem, quæ amplectitur victum, vestitum, morbos, familiam sustinendam, grauamen æris alieni soluendi, & quodcunque aliud periculum vitæ: An huiusmodi necessitas sit magna, vel modica: nam de modica nulla est habenda ratio. *S. Tho. 2. 2. q. 101. ar. 4. ad 4. & q. vlt. art. 6. Tolet. lib. 5. in sum. cap. 1. num. 5. & alij communiter.*

Et an filius necessitati prædictæ parentum cōmodè consulere possit. In his enim casibus peccat grauiter filius non subueniens, *argum. cap. inter cætera, 22. quæst. 4. & c. non satis. 14. & c. pasce, 21. dist. 86. Nauar. in 4. præcepto Decalogi, nu. 13.*

Hæc autem necessitas regulariter debet esse talis, vt filium obliget ex præ-

præcepto ad subleuandam parentum inopiam. Et hanc necessitaté pro legitima, & finali causa obtinendæ prorogationis, & dilationis ad Votum Religionis adimplendum, exigit S. P. Officium.

Necessitati graui parentum subuenire est præceptum naturale, & diuinũ

Nota, quòd subuenire parentibus egenis, est præceptum naturale, & diuinum. *Sanch. to. 1. in præcepta Decalog. lib. 4. c. 20. num. 3.*

Necessitas grauis parentum non est consideranda eo modo quo necessitas extranei

Nota secundò, quòd hæc magna parentum necessitas non est eo modo consideranda, quo consideratur necessitas extranei, ad quem quisq; solummodo obligatur, quando est grauis, vel extrema; hoc est quando præcise desunt necessaria vitæ sustentandæ, ita vt, si ei non subueniatur, timor sit proximi in extremum lapsus. *Sanchez in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 20. num. 4.*

Nam multò maiori vinculo tenetur filius subuenire parentibus, quàm extraneo. *S. Thom. 2. 2. quæst. 32. & notat glossa in c. 1. verb. fideles, dist. 30. & in cap. quiescamus, dist. 42. & in c. non satis verb. postulat. in fine, dist. 86. Syluest. in verbo filius. n. 25.* Nullum enim beneficium æquiparari potest beneficio, quod filius per generationem à parentibus accepit: vnde in beneficijs recompensandis, parentes sunt omnibus præferendi. *Idem Sylu. in verb. eleem. nu. 4. in fine, & in verbo charitas, nu. 2.*

Sufficit autem, vt hæc parentum necessitas reputetur arbitrio prudentis viri, non leuis, sed magna. *S. Thom. 2. 2. quæst. vlt. art. 6. in corp. Turrecr. in cap. 1. dist. in. 30. art. 1. num. 3. Sanch. loc. cit.* asserunt, hanc necessitatem contingere, quando commodè nequit aliter parentibus subueniri, quàm per filiorum obsequium.

Quando talis necessitas contingat.

Caiet. 2. 2. quæst. 101. art. 4. ad finem. Nauar. in sum. c. 14. num. 13. & 14. affirmant, filios teneri subuenire parentibus, quoties sine dedecore illi necessaria sibi acquirere nequeunt; & propterea *Io. de Neapol. 3. part. lit. 16. c. 2. §. 1. et Syluest. in verbo, religio 2. §. 7.* dicunt, sufficere necessitatem decentiæ status, eo quòd cogerentur parentes ad sibi prospiciendum, ea efficere, quæ in notabilem suæ decentiæ status iacturam cederent, vt artem mechanicam exercere, vel mendicare, vel alijs famulari, cum notabili sui status diminutione, si filius ingrediatur Religionem. Secus est dicendum, quando possunt parentes vitam transigere, etsi non it; commodam, abundantem, & honorificam.

Non solum necessitas præsens sed etiam probabiliter futura attendenda.

Huiusmodi necessitas non solùm est attendenda, quando est præsens, verùm etiam quando probabiliter futura creditur, si filius ingrediatur Religionem. *Abul. in cap. 8. Matthæi quæst. 67. Sanchez loco citato.* Nam proximè accingendus habetur pro accincto. *l. penult. ff. de militari testamento.*

Quid si dubitetur de magnitudine necessitatis.

Nota tertiò: quando est dubium, an necessitas sit talis, vt licitum ingressũ Religionis impediat, vouẽs tenetur adimplere Votũ, siue ante, siue post necessitaté emissum. Et ratio est, quia in dubio iudicandũ est pro libertate filiorum ad ingrediendam Religionem, & consequenter quòd licite potuerit se Voto astringere ad Religionẽ, & quòd teneatur illam ingredi. *Sanchez tom. 1. in præcept. Decal. lib. 4. c. 20. num. 9.*

Quid si probabilitas vtrinque.

Si verò ex vtraque parte existat opinio probabilis huiusmodi necessitatis, & Voti obligationis; poterit filius vouens vtriuis opinioni adhærere, etiam minus probabili. *Sanchez loco citat.*

Quid si non possit remanere in sæculo sine proximo periculo peccandi mortaliter.

Nota quartò: filius legitimè potest, & debet deserere parentes, etiã in magna necessitate positos, quando non potest remanere in sæculo absque proximo periculo peccandi lethaliter. Nam ordo charitatis exposcit,

poſcit, ſalutem propriam ſpiritualem præferri temporali parentum bono: &, ſi non obligatur filius ad ſubſidium parentibus impendendũ cũ notabili vitę corporalis periculo; multo minus cũ notabili ſpiritualis periculo. *S. Thomas quodlibeto* 10. *art.*4. *Alenſis* 3. *part. q.* 33. *membr.* 4. *art.*2. *Syluest. verbo Religio.*2. *nu.* 7. *Toletus in ſumm. lib.* 5. *cap.* 1. *n.* 6. *Sanchez loc. cit. num.*11. *& ſequẽtib. Cordub. in Regulam S. Franciſci, c.* 2. *quæſt.* 6. *art.* 1. *& alij.*

In nec ſitate extrema non poteſt contingere tale periculum proximum pecc. mort.

De neceſſitate extrema ſecùs dicendum eſt, quia cùm hæc neceſſitas citiſſime tranſeat, modicumque ad eius remedium ſufficiat, non poteſt in ea contingere tale periculum proximum peccandi. *Sanchez loco cit. nu.* 11. *&* 14. Si autem dubium ſit, an periculum peccandi ſit tale, vt eius fuga præcepto ſubueniendi parentibus præferenda ſit: hoc caſu filius tenetur remanere in ſæculo, & ſubuenire parentibus. Ratio eſt, quia in dubio ſtat poſſeſſio pro præcepto ſubueniendi parentibus. *Sanchez. loco citat. num.* 11.

Quid ſi dubitetur an periculũ pecc. præponderet præcepto ſubuen.

Neque eis aliter, quàm laboris opera & auxilio honeſte ſubueniri poſſe, &c.

Verba ſunt clara, nec videntur pati difficultatem: Nam exigunt, vt neceſſitas parentum ſit talis, vt non poſſit per interpoſitam perſonam illi honeſte, hoc eſt, decenter iuxtà ſtatus parentum honorem, & exigentiam ſubueniri: Si enim per interpoſitam perſonam paternæ neceſſitati conſuli poteſt, tenetur filius ingredi Religionem. Ratio eſt, quia non eſt obligatus filius per ſe ipſum opitulari parenti; ſi poteſt per interpoſitam perſonam, vt aſſerunt *Turrecrem. cap.* 1. *diſt.* 30. *art.* 1. *nu.* 3. *& alij DD. præcitati locis etiam ſupra citatis.*

Quòd autem hic ſit germanus ſenſus prædictorum verborum, immo Maioris Pœnitentiarij, aperte demonſtrant dictiones illæ duæ, *neque*, & *aliter*. Prima eſt enim dictio copulatiua, & requirit concurſum vtriuſque partis, videlicet præcedentis, & ſubſequentis. *l. ſi quis ita ſtipulatus fuerit decem*, 119. *ff. de verb. obligat. l. ſi is, qui ducenta* 14. *§. item ſi pater. ff. de reb. dub. Alex. conſ.* 92. *num.* 14. *lib.* 3. *& Bart. in l. quidam teſtamento, nu.* 2. *ff. de vulgar. & pupillar.* Ac propterea requirit Maior Pœnitentiarius in dilatione huiuſmodi concedenda, immo in declaratione præſenti facienda, vt ſit talis neceſſitas, cui non poſſit per interpoſitã perſonã conſuli.

Dictio neque eſt copulatiua, & requirit concurſum præcedentis & conſequentis.

Dictio verò, *aliter*, denotat diuerſitatem iuris, & facti à præcedenti caſu. *l.* 1. *§. ratio. ff. quemadmodum teſtamenta aperiantur. l.* 1. *§. ſi reus. ff. de eo per quem factum erit. l. qui ſeruum* 21. *ff. de interrog. action. Anchar. q.* 57. *nu.* 17. *part.* 2. *Rebuff. in comment. ad l. pronuntiatum* 46. *verſ. aliter atque ff. de verb. ſignif.* & propterea excludit poſſe per interpoſitam perſonam ſubueniri, adeò vt concurſus prædictarum partium, & excluſio partis contrariæ requirantur vt conditiones, quæ ſi non adſint, & dilatio ſi conceditur, vel declaratio huiuſmodi ſi fiat; ſint omnino nullæ & inualidæ. Nam dictio *aliter*, vt bene notat *Tiraquel. de retractu lign. tit.* 1. *§.* 8. *gloſa* 6. *num.* 1. *& Cened. pract. quæſt. ſign.* 62. *num.*2. importat conditionem, *Barboſa de diction. dict.* 24. *num.* 2.

Dictio aliter denotat diuerſitatem iuris & facti à præcedenti caſu.

Dictio, aliter importat conditionem.

Hoc igitur inueſtigare, & ſtabilire Confeſſor debet, antequam ad dilationem concedendam, vel declarationem faciendam deueniat; & ſi ſecus faciat, nulliter facit, vt ex præmiſſis, & ex ſubſequentibus vnuſquiſque ſanæ mentis poterit omnino colligere.

Con-

Consideratis diligenter, quæ circa statum & continentiam latoris consideranda videris, &c. Hic Maior Pœnitentiarius iubet considerari diligenter ea, quæ Confessor consideranda esse circa statum, & continentiam Oratoris iudicauerit, & propterea considerationem huiusmodi præcipit sub verbis, quæ important conditionem necessariam: ablatiuus enim absolutus importat conditionem, vt supra probauimus.

Verbum videris importat arbitriũ boni viri & non propriam.

Et illud verbum *videris*, importat arbitrium boni viri, & non propriam voluntatem *l. fideicommissa. 11. §. sic fideicommissum. ff. de legat. 3. l. Thais 41. §. sorore. ff. de fideicommiss. liber. c. 2. de corpore vitiat. ordin. vbi glos. & in c. Abbate 25. de verb. signif. Bart. in extrauag. ad reprimendam, verb. videbitur nu. 1. Panorm. in c. 1. de constit. nu. 3.* Et ideò. Exequutor huiusmodi Breuis debet considerare, quæ bonus vir & prudens consideraret in simili casu, videlicet, quia vnusquisque bonus vir prius tenetur consulere saluti animæ suæ, & deinde parentum necessitatibus. Primò consideret mores, inclinationes, habitus, familiaritates, occasiones, quas Pœnitens domi, forisque habet, vel de proximo habiturus sit, difficultates superandas, & vitandas: Secundo vires, commoditates, & media, quibus poterit parentibus opitulari, an sint sufficientia nec ne, an de proximo sint futura sufficientia. Ex prima enim consideratione Exequutor venit in cognitionem, an pœnitentis anima periclitatura sit, si remaneat in sæculo; ex secunda vero colligit, an parentibus filius in sæculo existens profuturus sit.

Hæc autem duo Confessor præcognoscere debet, aliàs exequutio Breuis est nulla, vt supra probauimus in præcedentibus clausulis, quę simul connexionem habent propter continuationem ablatiuorum absolutorum, & propterea illarum idem est iudicium. Connexorum enim idem est iudicium. *c. translato 3. vbi Panor. in principio de constit. c. quanto. 3. de iudicijs. l. oratio 16. ff. de spons. l. quæ Religiosis 44. ff. de rei vendic. Glos. in c. 1. in verb. priuare, de postul. Prelatorum.*

Connexorũ idem est iudicium.

Et circa illa per opportuna monita, & consilia, ac aliàs diligenter prouiso, &c. Nec solum tenetur Exequutor litterarum Maioris Pœnitentiarij considerare prædictas necessitates, verum etiam Oratori consulere, monitis salutaribus, consilijs opportunis, ac mediorum subministratione, quibus cautè, & sine periculo mortalis noxæ Pœnitens gerere se possit in sæculo remanens: ac demum tenetur, quantum in se est, prouidere indemnitati pœnitentis: hoc enim important illa verba, *Ac aliàs diligenter prouiso*: & rationem reddit Maior Pœnitentiarius verbis subsequentibus; *Ne sub alienæ necessitatis prætextu in periculo propriæ salutis maneat.* Et si exequutor præuideat, præmissis omnibus dictis admonitionibus, & consilijs & remedijs, adhuc pœnitentem remanere in proximo periculo peccandi lethaliter, si in sæculo remaneat, ob eius fragilitatem, malos habitus, ac prauarum occasionum vehementiam; desistat ab vlteriori exequutione Breuis huiusmodi, & pronunciet pœnitentem teneri ad ingrediendum religionem. Si secus Exequutor fecerit, rationem Deo reddet de illius animæ iactura.

Exequutor litterarum M. P. tenetur non solum considerare necessitates Oratoris sed illi consulere monitis, medijs &c.

Et illius indemnitatem curare.

Si exequutor præuideat, adhuc pœnitentem remanere in periculo proximo pecc. lethaliter, manendo in sæculo, desistere debet ab vlteriori exequutione.

Alioquin rationem Deo reddet, &c.

Finis M. P. propter quem imperat tam exactam diligentiam, est salus animæ, quæ non debet exponi periculo.

Ne sub alienæ necessitatis prætextu in periculo propriæ salutis maneat, &c. Finis, ob quem Maior Pœnitentiarius tam exactas diligentias præmitti iubet, antequã huiusmodi declaratio fiat, vel dilatio concedatur, est supernaturalis, id est, salus animæ, quæ non debet exponi periculo æternæ iacturæ, etiamsi non solum vitam & commodum parentum, verumetiã si totum mundum lucraremur, iuxta dictum Domini. *Quid enim prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur?* Et ideò tam exactas diligentias exposcit; eundemque finem præ oculis habere debet Exequutor litterarum Maioris Pœnitentiarij, aliàs ædificat sibi ad gehennam. Igitur præferenda est salus animæ filij, necessitati parentũ, vt supra probauimus.

Eundem finem spectare debet exequutor litterarum.

Eundem latorem sic in sæculo, durantibus necessitatibus parentũ, remanere posse declares, &c. Quia filius de iure naturali diuino, tenetur parentum necessitatibus subuenire, durantibus illis, non debet ingredi Religionẽ, etiam si votum fecerit ante, vel post necessitates emissum, vt docent *Io. de Neapoli 3. par. tit. 16. c. 2. §. 2. Cord. in reg. S. Francisci. c. 2. q. 6. art. 1. post principium. Sanchez*, qui multos allegat Doctores, *tom. 1. in præcepta Decalogi, lib. 4. c. 20. nu. 8.*

Filius de Iure naturali diuino tenetur parentum necessitatibus subuenire: ideò durantibus illis, non debet ingredi Religionem.

Nam si votum subsequatur indigentiam parentum, non potuit obligare illius indigentiæ tempore, vt pote quod illicitum pro eo tempore esset, & rei contra præceptum naturale: si verò præcesserat, tanta superuenit rerũ mutatio, vt sicut à principio contingens impediuisset eius obligationem, per regulam illam communiter à DD. receptam: Id liberat voti, vel iuramenti obligationem, quod si à principio accidisset, aut notum fuisset, impediret ea fieri. ita *S. Thom. in 4. dist. 38. q. 1. art. 3. quæstiuncula 1. ad primum. Franciscus Garcia de contract. 1. parte. c. 3. Valentia 2. 2. disp. 6. q. 6. puncto 4. Sotus lib. 7. de iustit. q. 2. art. 1. ad 3. vers. ad hoc dicitur quod de voto.*

Votum subsequens indigentiam parentum, non obligat pro illius indigentiæ tempore.

Regula de voti imped.

Hæc tamen regula intelligenda est de impedimento notabili respectu materiæ Voti, vel iuramenti. *Sanchez loc. cit. cap. 2. nu. 22. & sequen.* Ita postea superueniens impedit obligationem intrandi Religionem. *Sanchez eodem loc. cit. c. 20. n. 8. & alij communiter.*

Limitatio regulæ.

Ideò M. P. mandat Exequutori suo delegato, vt declaret filium posse licitè remanere in sæculo, durantibus necessitatibus parentum, non autem concedat dilationem: quia in hoc casu filius habet à Lege dilationem, & non eget dilatione M. P. Nam dictio *declares*, nihil noui inducit. *Mart. de Iurisdict. part. 4. cent. 2. cas. 152. num. 4. Bertaz. de clausul. instrum. clauf. 30. glos. 4. n. 1.*

Nota, dictionem illam, *Sic*, quæ est dictio limitatiua, habens relationem ad præcedentia, & ad ea concessionem restringens, *c. 1. §. 1. & §. solet, de restit. spoliat. in 6.* Et notant *Grat. cons. 106. num. 52. lib. 2. Octauianus Vulpellus de præposition. seu aduerb. signif. in dictione*, sic, *statim in principio, pag. 113.* Et propterea limitat declarationem remanendi licitè in sæculo ad præcedentis necessitatis parentum durationem, & ad extra periculum animæ, vt melius subsequentia verba demonstrãt videlicet, *Durantibus necessitatibus.* Cessantibus enim necessitatibus tenetur filius ingredi Religionem: quia, cessante causa, cessat effectus. *c. cum cessante, 50. de appellat. c. quod pro remedio, 1. quæst. 7. vbi glossa in verb.*

Dictio, sic, est limitatiua.

Effectus cessat cessante causa.

verb. cessante. l. adigere, 6. §. quãuis, ff. de iurepatronat. l. Titia Seio. 89. §. vsuras, ff. de legat. 2.

Dummodò eisdem cum effectu prosit, &c. Si filius desiderat licitè remanere in sæculo, nõ obstante voto à se emisso; necesse est vt verè & realiter subueniat parentũ necessitatibus. Prædicta enim dictio, *dummodo*, requirit, vt de necessitate existat illud, cui adiungitur ad hoc vt dispositio possit effectum suum sortiri: & denotat esse præcise adimplendum id, cui ipsa adiungitur. Ita *Io. Andr. in cap. ex tuarum, num. 7. de auct. & vsu pallij, in verb. dummodo Bald. in c. dudum, col. 2. nu. 44. de electione. Alex. in l. 1. in principio in 2. notab. ff. ad l. Falcid. Ruinus cons. 152. nu. 2. volum. 4. & in cons. 215. num. 6. vol. 1. Grat. cons. 85. num. 1. lib. 2. Decius cons. 326. sub num. 3. propè medium, tom. 1.*

Dictio, dummodo essentiua.

Aliàs non potest licitè remanere in sæculo: sed tenetur adimplere Votum sub pœna peccati grauis.

Et interim vitam cœlibẽ ducat, &c. Hoc medio tempore, quo remanet in sæculo filius ad parentibus subueniendum; non potest matrimonium contrahere, sed cœlibatum seruare tenetur. Nam declaratio huiusmodi suffragatur solum quoad legitimè differendum Religionis ingressum, non autem ad totalem liberationem a voto adimplendo; & propterea vouens nõ potest amplius de se disponere, & eligere quamlibet aliam vitæ rationem sibi beneuisam: sed tenetur se conseruare in eo statu liberum, quo se Deo per votum consecrauit, & in cælibatu perseuerare, nemini amplius se obligando: cùm nõ amplius sit sui iuris, sed Deo dicatus. Si autẽ contrahat matrimonium, agit contra votum, & peccat, licet matrimonium postea teneat, vt infra dicemus.

Ac aliqua Religionis, quã ingredi vouit, vel ingressurus esset, à te iniung. &c. Quia vouens tenetur Deo votum reddere, & cùm impeditur reddere, non debet ex memoria delere suam obligationem, sed illam præ oculis continuò habere; propterea M. P. mandat, vt illi per suum executorẽ imponatur obligatio aliquid faciẽdi quotidie ex operibus eius Religionis, quam vouit, vel ingressurus esset, ad conseruandam memoriam suæ obligationis. Sicut enim in rebus ciuilibus cõficiuntur tabulæ pro conseruanda memoria obligationis, cùm res, quæ tradi debet, non possit statim tradi creditori. *Institut. lib. 3. tit. 14. de obligat. in principio. & in ff. de actionib. & obligat.* Ita etiam, cum res per votum Deo creditori debita, tradi statim non possit; debemus per quotidianam adimpletionem alicuius ex dictis operibus Religionis, conseruare vt in tabulis descriptam memoriam obligationis voti.

Aduertendum hic est, non quælibet opera iniungenda esse ab executore vouenti, sed solum ea, quæ sint congrua statui, possibilitati, ac vtilitati spirituali illius. Si enim quis vouisset: v. g. Societatem nostram IESV ingredi; ego nihil aliud iniũgerem, nisi onus quotidiani examinis conscientiæ, vel orationis mentalis, vel similia, quæ possunt commodè fieri, & cum spirituali fructu animæ adimpleri.

Prout secundũ Deum ipsius animæ saluti expedire videris, &c. Non præscribuntur opera iniungenda vouenti, sed arbi-

arbitrio exequutoris relinquntur. Arbitrium enim importat illud verbum *videris*, *c. 2. vbi Glossa de corpore vitiat. ordin.* quod tamen arbitrium est regulandum à salute vouentis, prout ipsa verba sonant, nec opus est id pluribus probare.

Verb. videris importat arbitri.

In foro conscientiæ, &c.

Pro intelligentia huius clausulæ, sciendum primò est, quòd forus est locus exercendarum litium, & dicitur à fando. *c. forus, 10. de verb. sign.* siue denominatur à Foroneo, qui primus Græcis dedit legem: & idcircò forus est locus, vbi exercetur iudicium, id est, iustitia. *cap. forus, Tabiena in verbo forus, & glos. in rubrica de foro competenti.*

Forus quid?

Forum autem generis neutri denotat territorium Iudicis, vbi habet potestatem terrendi, & animaduertendi in homines sceleratos. *l. Pupillus, 239. §. territorium, ff. de verb. significat.*

Forū quid?

Quandoque denotat locum, vbi fiunt nundinæ, & propterea appellatur forum rerum venalium, *Panorm. in d. cap. forus*.

Secundò sciendum est, duplicem esse forum propriè acceptum. Alter dicitur iudicialis, seu contentiosus, & forus exterior, seu hominum, & forus fori, qui spectat ad Iudices, causarum cognitionem, & iurisdictionem ciuilem, seu criminalem habẽtes, vbi ex officio tenentur decernere causas secundum leges, & iura, seu ciuilia, seu canonica, & res considerare secundum id, quod iura & leges disponunt. Alter forus dicitur, Dei, & Conscientiæ, & dicitur forus interior, qui spectat ad Confessarios, & ad quemlibet Christianum, quatenus agitur de eius conscientia, & salute eius animæ, nulla habita ratione rigoris iustitiæ, seu legum, sed tantum æquitatis, considerando rem secundum Deum, & secundum quod vir bonus & æquus iudicaret.

Forus duplex.

Hic forus conscientiæ subdiuiditur in sacramentalem & non sacramentalem. Forus conscientiæ sacramentalis est iudicium, & cognitio causæ, facta in actu sacramentalis confessionis per Confessarium.

Forus Conscientiæ duplex.

Forus conscientiæ non sacramentalis est iudicium factum extra sacramentum Pœnitentiæ ab Ordinario loci, vel ab alia persona, de mandato Sanctiss. vel de mandato eiusdem Ordinarij: & hic forus est medium quid inter forum interiorem & exteriorẽ, vt infra dicemus.

Tertiò sciendum est, quid sit Cõscientia, vnde dicatur, quotuplex sit, & quot sint eius actus.

Conscientia, secundum *Io. Tabien. in sum. verb. Conscientia*, dicitur à præpositione *cum*, & *scientia*, vt sit idem ac cum alio scientia. Et affirmat cum *S. Thom. 1. art. q. 79. art. vlt.* hanc esse communem interpretationem huius nominis Conscientiæ.

Syluest. autem *in sum. eodem verbo, Conscientia*, asserit, quod conscientia dicatur quasi *concludens scientia*. Et eo mouetur, quia conscientia est actus sinderesis, id est, applicatio scientiæ ad aliquid morale dijudicandum, vnde fit quasi conclusio syllogismi, qua iudicatur, an aliquid sit benè vel male gestũ.

Baldus verò in *cap. cum causam, de testibus*, existimat, quòd conscientia sit idem, quòd bonus vir, æquum iubens, & constituens; & *in rubrica de iudicijs*. quòd sit mens sibi ipsi conscia, & sit flos intellectus, vel mentis qualitas se ipsam dijudicans, & vice speculi fungitur, & ostendit te tibi. Idem *Bald. in c. nisi cum pridem, n. 5. & 19. de renũciat.* Videndus est etiam *idem Bald. in cap. innotuit, nu. 5. de elect. & elect. potest. & in l. finali, §. sed & si quis, propè finem, C. communia delegatis*.

Ego

Ego autem existimo, conscientiã nihil aliud esse, quam *conceptam scientiam* de aliquo, secundùm quam, quis se ipsum iudicat, reprehendit, stimulat, accusat, vel excusat: & propterea secũdùm *S. Thom.* 1. 2. *quæst.* 79. *artic.* 3. *ad primum* conscientia est dictamen rationis. Et benè dicit *Bald. in rubr. extra de iudic.* quòd conscientia sit mentis qualitas, se ipsam dijudicans. Et probatur ab effectu, quia potest facillimè deponi, & mutari, etiam in instanti, cùm aliquid apprehendatur in contrarium maioris momenti; quod fieri non potest, si conscientia esset potentia, vel habitus, vt aliqui tenent; quæ conceptio ab intellectu elicita, in memoria pro tribunali residet, & prædictæ conceptæ scientiæ recordatione iudicat actiones, testificatur de peccato facto, vel non facto, reprehendit, remordet, aliosque suos actus exercet. Hoc idem censet *Nauar. in manuali, c.* 37. *nu.* 280. dum asserit, secundum S. Thomam, Conscientiam nõ esse potentiam, neque habitum animæ, sed actum eius iudicatiuum: & propterea definit, quod Conscientia sit scientia, fides, opinio, aut dubitatio, de re aliqua facienda, vel nõ facienda.

Conscientia est mentis qualitas.

Scientia quid.

Cuius definitionis occasione, Aduerte primò, quod scientia est cognitio visiua rei, tam per intellectũ, quam per sensum, Ita *glos. in l.* 2. *§. antepenult. ff. de aqua pluuia arcen.* Fides est cognitio rei, qua firmiter ita esse iudicamus id, quod nõ videmus. *c. in domo.* 11. *§. si quo minus de pœniten. dist.* 4. Opinio est cognitio, qua iudicamus aliquid esse, quod nõ videmus, nec firmiter credimus ita esse, sed cum formidine, ne contrarium sit verum, *Glos. in d. §. antepenult. & in l. si duo.* 3. *§. penult. in verb. quem scirem, ff. vti possidetis.*

Fides quid.

Opinio quid.

Dubitatio est cognitio duarum rerum contrariarum, neutram earum iudicando veram. *Glos. recepta in l. de statu,* 15. *ff. de testamentis. & in rubr. ff. de iuris & facti ignoran.* quæ dubietatem appellat titubationem.

Dubitat. quid.

Scrupulus est cognitio argumenti apparentis contra prædicta.

Scrupulus quid.

Collige igitur, scientiam esse cognitionem firmam, & euidentem: fidem esse firmam, non tamen euidentem cognitionem, sed obscurã *c.* 1. *de sanctiss. Trinitate*: opinionem necesse firmam, nec euidentẽ, sed cum formidine oppositi: scrupulum verò esse solum quoddam argumentum apparens. ita *Nauar. loco citato.*

Sciendum tertiò est, Conscientiã secundum *S. Th.* 2. *sent. dist.* 24. *q.* 2. *art. fin.* triplici modo accipi posse. Primò pro re ipsa conscita, & sic sumitur 1. *ad Timoth.* 1. Caritas procedit de conscientia bona.

Conscientia triplici modo accipitur.

Secundò sumitur pro habitu, quo quis disponitur ad consciendum: & secundùm hoc cõsueuit dici lex naturalis, & habitus rationis, id est synderesis quæ est verbum Græcum, & interpretatur *Scintilla conscientiæ.*

Sinderesis scintilla conscientiæ.

Tertiò modo sumitur communiter, & propriè à Doctoribus pro actu rationis, cognoscentis, & applicantis scientiam ad aliquid morale dijudicandum *S. Thom. in p. quæst.* 79. *art.* 13.

Sciendum quartò, Conscientiam, prædicto tertio modo acceptã, esse duplicem: id est veram, quæ rectè iudicat; & erroneam, quę falsè indicat, *cap. perpetuas.* 37. *de simonia. & cap. inquisitioni.* 44. *de sent. excom.*

Sciendum quintò, conscientiam habere tres actus, secundùm tres applicationes scientiæ. Primus est cognoscere, & testificari de peccato facto, vel non facto. *Eccl.* 6. *Scit conscientia tua, crebro maledixisse alijs.*

Conscientia tres actus cognoscit & testificatur.

Secundus est reprehendere, re-

 mor-

Reprehendit. mordere, accusare, & excusare, *cap. sentimus. 11. q. 3.*

Ligat, vel soluit. Tertius est ligare, vel soluere, respectu futuri, *Sylu. in sum. verbo, conscientia, num. 1.*

Nota, quòd Conscientia ligat, & soluit virtute diuini præcepti, & virtute propria, quādo quis apprehendit, se esse ad aliquid obligatū. Idem *Sylu. loc. cit. n. 2.* & ideò, quod fit contra conscientiam, ædificat ad gehennam, *cap. litteras. 13. de restit. spoliat. c. fin. de rescript.* Deus enim non attendit, quod fit, sed quo animo fiat. Licitè tamen potest, & debet deponi propria conscientia ad mandatum Prælati, quando non est clarum, quòd huiusmodi mandatū sit contra legem Dei, etiamsi habeat credulitatem probabilem, & discretam, *dicto c. inquisitioni, de sent. excomm.*

Sed non potest fieri ex propria voluntate absque dicto mandato, iuxta illud Ecclesiastici: *Qui amat periculum, peribit in illo.*

Nota secundò differentiam, quæ est inter conscientiam, Synderesim, & legem naturalem: lex enim naturalis dictat bonum faciendum, & malum fugiendum: Conscientia verò, quæ est iudicium in ratione, iudicat, hoc vel illud esse, vel non esse bonum, & ideò faciendum, vel non faciendum. *Nauar. in man. c. 27. miscel. 4. de consc. n. 280. & in c. per tuas, il 2. de sim.* Synderesis, quæ est scintilla rationis, secundùm *S. Thom. in 2. dist. 39. quæst. 1. art. 3.* id est, pars animæ suprema, qua cum spiritibus conuenimus Angelicis, desumpta similitudine à parte ignis magis eleuata, quæ appellatur scintilla, vt notat *Glos. in primo cap. Aggæi,* stimulat voluntatem ad bonum faciendum: atq; ita Conscientia est regula in ratione: Synderesis vero, est regula in voluntate, instigando eam ad bonum. *Ita Alex. in 3. par. sum. tract. de lege naturali, q. 3. Scot. dict. distinct. 39.* appellat Synderesim, superiorē partem animæ, vel habitum principiorum operabilium, vt, Deo est obediendum; parentes sunt honorādi.

Vide *Bald. in Auth. ingressi. 7. coll. C. de Sacrosan. Eccles. & in l. penult. §. illo, C. ne serui hæred. instit. & in l. fin. C. de pœnis Iud. qui male iudicant, & vide text. in l. militis, C. de Relig. & sumpt. fun.*

His positis, Dico primò: Forus Conscientiæ, id est, locus, in quo exercetur conscientiæ iudiciū, largo modo sumptus regulariter est Mundus hic inferior. Dixi, *regulariter*, quia posset quis etiam in concauo Lunæ existens à propria conscientia iudicari, & à Sacerdote, si ibi etiam existeret, absolui, & condemnari: nec est aliqua pars mundi determinata pro isto foro: nam iudicium istius fori vbique locorum exerceri potest in Ciuitate, in prædio, in castello, in mari, domi, &c. regulariter tamen, ob conuenientiam, & reuerentiam tam sublimis iudicij, exerceri debet in templo, in æde sacra: in isto enim foro, homo ligatur & absoluitur, non solùm super terram, verum etiam & in Cælo. *Ioann. 20.* & ideo iudicium maximi momenti est.

Locus ergo proprius istius fori est, Ecclesia, tam materialis, quæ est locus Deo dicatus, quàm formalis, quę est Congregatio fidelium: & qui in isto foro ligatur, vel absoluitur, remanet apud Deum etiam ligatus vel absolutus, nisi ligatus resipuerit, & pœnitendo per interpellationem recurrat ad diuinæ misericordiæ tribunal, à quo libentissimè admittitur recursus pœnitentis: & si verè promittat emendationem suorum peccatorum, absoluitur à sententia per forum prædictum conscientiæ prolata.

Proprijssimè verò iste forus conscientiæ, est ipsa anima rationalis, in

qua residet conscientia, & iudicat, vt ex supradictis de conscientia colligitur.

Dico secundò: Sicut in omnibus tribunalibus & foris, est Iudex ordinarius, ad quem spectat prima causarum instantia, id est, qui primò cognoscit causarum merita, eaque dijudicat, *l. si quis ex aliena. 5. ff. de iud. c. cum persona, 7. de priuil. in 6. Panor. in cap. pastoralis, de rescript. num. 1. in fin.* & deinde est Iudex recursus, siue appellationis, ad quem à Decreto, vel sententia Iudicis ordinarij appellatur, & qui vel confirmat sententiam, vel illam reuocat, & absoluit appellantem.

Ita etiam in hoc foro conscientiæ est Iudex ordinarius, id est propria conscientia, quæ condemnat, vel absoluit: Iudex verò recursus est Misericordia Diuina, mediantibus meritis Christi Domini Nostri, quæ vel condemnatum à propria conscientia absoluit, vel condemnationem confirmat.

Iudices recursus diuini qui. Dico tertiò: Iudices istius recursus repræsentantes Misericordiam Diuinam, sunt Superiores Ecclesiastici, & Sacerdotes approbati ad confessiones, qui tamen diuersimodè sibi traditam iurisdictionẽ exercent: Sacerdotes enim eã exercent in foro pœnitentiali, hoc est, in sacramentali confessione peccatorũ: alij verò Superiores Ecclesiastici, tam Clerici, quàm Sacerdotes, in foro conscientiæ, id est extra sacramentalem confessionem, quo ad pœnas ab Ecclesia inflictas, pro inobedientia, alijsquè culpis, id est, quo ad censuras, irregularitates, inhabilitates, nec non quo ad commutationes votorum, & similia, atque alias gratias spirituales, quibus quis vtens, nequit postea in suis actionibus à conscientia redargui, & condemnari? ac deinde à Iustitia Diuina puniri.

Dico quarto: In isto foro conscientiæ possunt omnes condemnari, sed non omnes absolui per Iudices recursus diuini. Nam omnes propria conscientia condemnat, sed non omnes se dignos reddunt benignitate Diuini recursus. Quippe Ethnici, Iudæi, alijque, qui sunt extra Ecclesiam, remanent exclusi, quandiù in Gentilitate, Iudaismo, &c. perseuerant.

De peccatoribus verò pertinacibus, idem affirmare simpliciter non audeo. Isti enim, etiam nolentes, possunt ob publicam necessitatem absolui ab excommunicatione incursa. *cap. veniens, 38. in fine de test. Panorm. in cap. Apostolica, de except. glossa, & omnes DD. in cap. significasti. 6. de eo, qui duxit in matrim. quam pollu. Felin. in cap. Apostolica, 9. de except. nu. 1. Imol. in cap. ab excommunicato, 41. de rescriptis.* videlicet, quando excommunicatio non prodest excommunicato, & nocet communitati, propter participationem cum excommunicato. *Sum. Angel. in verb. absolutio, num. 7.*

In hoc autem DD. inter se non conueniunt. Vide Theol. *in 4. dist. 18.* & Canonistas *in d. c. ab excommunicato, de rescript. & in d. c. significasti, de eo, qui duxit in vxorem quam poll. & in cap. 1. de senten. excomm. in 6.*

Dico quintò. Absolutio, dispensatio, commutatio, &c. in isto foro conscientiæ concessæ includunt solum pacem, satisfactionem, ac quietem intrinsecam cum se ipso, ac Diuina Maiestate, nõ autem cum alijs hominibus. Pro pace, quiete, & satisfactione extrinsecis, est alius forus extrinsecus, qui appellatur forus fori, foras emanati, ac producti à foro intrinseco conscientiæ: priùs enim quis condemnatur, vel absoluitur à propria conscientia, quàm à lingua per sententiam interloquutoriam, vel à manu per sententiam

in scriptis prolatam. Dicitur forus fori, quia in isto publico foro iudicatur vnusquisque secundum conscientiam formatam, tam à lege naturali, & ciuili, quàm à Diuina: nec non declaratur, quando quis est absolutus, vel condemnatus, tam quoad seipsum, quàm quoad homines, & Deum.

Et sicut in foro conscientiæ intrinseco non præiudicatur bonæ famæ peccatoris secreti, quia sententia remanet adhuc sub silentio, & solum promulganda in vltimo die particularis, vel vniuersalis Iudicij; ita absolutio, &c. in eodem foro nō debent præiudicare publicæ satisfactioni, quæ requirit, publicum delinquentem, publicè puniri. *l. iure mariti. 6. C. ad l. Iul. de adult. c. 2. de purgat. canonica*; & publicum innocentem, publicè absolui.

Publico delicto publica pœna.

Atq; ita absolutus, dispensatus, &c. in foro conscientiæ, non potest de iure prætendere, quòd habeatur pro absoluto, dispensato, &c. in isto foro fori.

Ex æquitate tamen, potest à nobili & generoso Iudici admitti (præmissa tamen publica satisfactione) vt aliàs diximus.

Ex præmissis ergo collige, cum *Præpos. in c. præterea 12. nu. 5. de sponsalib.* triplicem esse forum: videlicet, forum Pœnitentialem, forum Conscientiæ, & forum Fori: forum autem conscientiæ esse quid medium inter forum Pœnitentialem, & forum Fori, id est, forum contentiosum. *Abb. in c. de his, 6. n. 3. de accusat. Præpos. in d. c. præterea, de sponsalib. & alij Canonista in tit. de pœniten. & remiss.*

Secundò collige secundum mentem M. P. quid sit intelligendum cùm dicitur, *In foro conscientiæ*. Nam absolutiones, dispensationes, & commutationes, ac similia, quæ M. P. concedit in foro conscientiæ, non ita restringit, vt sub sigillo remaneant penitus exclusa ab hominum notitia: sed permittit posse illa admitti ad forum etiam externum, præstita publica satisfactione, si quę præstanda sit, & participare aliquo modo de foro externo. Et hanc ob causam in nulla istius Diplomatis parte reperitur, subsequens conditio, *Dummodo votum sit occultum*, vel aliquid æquiualens, quod vmbram occulti significet: atq; ita M. P. non vult suis absolutionibus, dispensationibus, &c. occultare quod de sui natura non est occultum.

In ipso actu sacramentalis Confessionis tantū, &c.

Quomodo intelligēda sit hæc clausula, ex supra dictis in verbo, *Audita sacramentali Confessione*, patet: Nam præmittenda est sacramentalis confessio, & eius occasione est etiam facienda huiusmodi declaratio. Propterea subiungitur *tantùm*: quæ dictio *tantùm*, in fine clausulæ huiusmodi apposita, est dictio taxatiua. *l. ob æs alienum tantum 12. C. de prædijs l. Gallus, 29. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. §. item, instit. de vsu & habit. vbi Mynsinger. & alij*: eaque tantummodò ponit, quæ affirmat, cætera verò omnia excludit. *Bald. in l. ita nobis, C. ad l. Iuliam de adult. Bart. in l. 1. n. 1. & ibi Ias. nu. 9. ff. si quis ius dicen. & in l. rationes, in fine, C. de probat.* Et ideò prædicta omnia eodem tempore peragenda sunt, quo fit confessio sacramentalis: hoc enim important dictiones illæ, *in actu, &c.* & appositio dictionis *tantum*, in fine Diplomatis. Nam vt docent *Roman. cons. 480. nu. 7. & Rota in vna Bononien. fideiussionis 7. Maij 1610. coram R. P. D. Caualerio*, dictio; *tantum*, posita in fine subscriptionis, refertur ad totam subscriptionem præcedentem.

Dictio tantum est taxatiua.

Ad-

Aduerte, quòd præmissa non intelliguntur peragenda esse in actu sacramentalis confessionis physicæ: quia non spectant ad illam, neq; vt pars, neq; vt forma, neq; vt circumstantia, & sacramentum Pœnitentiæ non est quid permanens, sed quid transiens: sed intelligitur moraliter peragi in actu sacramentalis confessionis, id est, immediatè post eam.

Et non aliter, neque vllo alio modo, &c. Dictio, non, quia est dictio negatiua, adiuncta dictioni, *aliter*, quæ denotat diuersitatem, *l. 1. ff. quemadm. testam. aperiantur. Anchar. q. 57. num. 17. par. 2.* ostendit, non posse ab executore adhiberi alium ordinem, nec variari formam in executione Diplomatis M. P. præscriptam: idemque denotant sequentes dictiones, *neque vllo alio modo*, vt ex se patet: & ideò non est pluribus explicanda præsens clausula.

Dictio, aliter, diuersitatem denotat.

Ipsumque postmodum ad eiusdem voti obseruantiam teneri, cessantibus necessitatibus parentum, admoneas, &c. Hæc postrema clausula est clara, nec indiget maiori explicatione: nam, cessante causa finali, cessat effectus, qui habet suam subsistentiam, à subsistentia ipsius causæ. *cap. cum cessante 60. de appell. authen. generaliter, C. de Episcopis, & Cler. l. adigere, 6. §. quamuis, ff. de iurepatr.* Causa autem finalis, cur filius voto Religionis obstrictus, remaneat in sæculo, & differat votum Religionis adimplere, est necessitas parentum: ideò admonendus est, eum teneri ad Religionem ingrediendam, vbi primum cessauerit necessitas prædicta, id est, vbi primum, cessante huiusmodi necessitate, habuerit commodam exequendi voti opportunitatem. *S. Thom. 2. 2. q. 189. art. 3. Turrecrem. in c. 1. in princip. 17. q. 2. Panormit. in cap. non est, num. 3. & in c. licet, num. 13. de voto, & voti redemptione.*

Nota, quòd, si parentes vouerint Religionē ingredi, & habeant filios, eorum opera egentes, debent prius illis consulere, quia non licet parentibus Religionem ingredi, omissa filiorum cura, id est, non prouidendo prius, qualiter filij educari valeant. Ratio est, quia parentes habent rationem principij, & ideò per se conuenit illis filiorum cura, ijsque subuenire, non ad tempus, sed per totum vitæ curriculū. Ita *S. Thom. 2. 2. q. vlt. art. 6. in corpore. Turrecrem. in c. 1. art. 1. in 2. dist. 30. D. Antonius 3. part. tit. 16. c. 2. §. 1. Corduba in regulam D. Francisci. c. 2. q. 6. art. 1. in fine. Sanchez tom. 1. in præcepta Decalogi, lib. 4. c. 20. num. 34.* Et hoc intelligendum est, etiamsi non extet magna filiorum necessitas. Nam parentibus, tanquam principijs, incumbit per se, & ex rei natura, filijs necessaria ad educationem subministrare: filijs autem solùm per accidens, ratione magnæ necessitatis parentum. Et propterea dicit S. Paulus, *ad Corinthios 13.* Parentes debere thesaurizare filijs, non autem filios parentibus. *Sanchez loc. cit. num. 35.* & nota illud verbum, *thesaurizare*, quod importat superabundantiam commoditatum, & non rigorem necessitatis: necessitatem futuram filiorum, non autem præsentem: non necessitatem certam, sed possibilem: & ideò obligationi huiusmodi, votum non potest præiudicare. Idemque de Auis, Proauis, & alijs ascendentibus, ob eandem rationem; hi enim, cùm pater ipsorum filiorum obierit,

obierit, succedunt loco parentum, eademque obligatione tenentur, cùm re vera rationem principij respectu descendentium habeant.

Quod tamen limita, quando filij sunt in tali ætate, & statu, vt paterna cura nõ indigeant. *Abulen. in cap. 8. Matth. quæst. 68. & Sanchez loco citato, num. 38.*

Hanc igitur ob causam, cùm Parentes, Aui, & Proaui, alijque ascendentes, sunt aliquo Religionis Voto obstricti, recurruntque ad M. P. pro dilatione adimplendi Votum prædictum, ad hoc, vt filijs subueniant, eâdem litterarum formula superius à nobis allata, vtitur M. P. & ideò, si cui demandatur exequutio Breuis super dilatione voti Religionis, ad fauorem istorum; poterit iuxta prædicta à nobis declarata se gerere.

Pro illis verò, qui habent fratrem, vel sororem, aut nepotem, eorum opera, & auxilio egentes, eadem ferè formula M.P. rescribit; excepto solùm, quòd loco verbi, *declares*, apponitur *dilationem concedas*. Et ratio huius modicæ diuersitatis est, quia est diuersa obligatio: Frater enim, per se loquendo, non tenetur differre Religionis ingressum, etiamsi voto astrictus non sit, vt subueniat fratris, vel sororis necessitatibus: quia illis succurrere non tenetur, sicut & parentibus, priuando se tanto bono, vt illis subueniat. *Sanchez loc. cit. nu. 30.*

Est tamen iusta ratio differendi votum Religionis, quia votum obligat vouentem ad illud adimplendum quàm primùm commodam exequendi opportunitatem habuerit. *S. Thom. Turrecrem. Panorm. locis supra cit.* Non enim est opportunitas commoda, quando eius præsentia necessaria est ad subueniendum dictarum personarum, adeò sibi coniunctarum, necessitati. *Sanchez loc. cit. num. 31. cum sequent.* vt verbi gratia, quando sorores ratione paupertatis, &c. periclitantur in pudicitia, vel fratres sunt teneræ ætatis, & carent omni alio auxilio, vel sunt infirmi, &c. & similia.

Idemque dicendum de Patruo, Auunculo, &c.

TRANSGRESSIONES VOTORVM.

Quando Maior Pœnitentiarius rescribit, pro transgressione Voti Religionis, sequenti formula vtitur.

FR. Antonius Barberinus, &c. Nobis oblata petitio continebat, quòd ipse aliàs, postquam Religionem ingredi vouerat, Matrimonium in facie Ecclesiæ contraxit, & successiuè consummauit cum quadam muliere sua ad præsens vxore. Cùm autem, &c. Lator præfatus de præmissis plurimùm doleat, & in dicto Matrimonio remanere, & debitum coniugale reddere, & exigere licitè posse desideret; pro suæ conscientiæ quiete, cupit à transgressione huiusmodi per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari: Quare, &c. Quatenùs, si est ita, dictum latorem (audita priùs eius sacramentali Confessione) à transgressione huiusmodi absoluas hac vice in

orma

forma Ecclesiæ consueta, iniuncta ei pœnitentia salutari. Ipsumque, si aliud canonicum non obstet, in dicto matrimonio remanere, & debitum coniugale reddere & exigere posse declares in foro conscientiæ, & in ipso actu sacramentalis Confessionis tantum, & non aliter, neque vllo alio modo. Ita quòd; si vxori superuixerit, eodem Voto teneatur vt priùs, & ita illum moneas. Datum Romæ, &c.

Antequam deueniamus ad explanationem prædicti Diplomatis, necesse est scire, quid sit transgressio.

Transgressio igitur deriuatur à verbo *Transgredior*; quod Græcè ὑπερβάινω dicitur, &. significat *Transeo*, propriéque de pedum gressu dicitur. *Cicer. 2. de Diuinat. Inauspicatò pomœrium transgressus*. Metaphoricè autem transfertur ad mutationem sententiæ: vt cùm quis, relicta vna sententia ad aliam transit. In nostro tamen casu accipitur pro actu facto contra votum Deo præstitum. Qui enim vouit, v. g. peregrinari Hierosolymam, vel Religionem ingredi, aut quid simile; si postea aliquo alio se obstringat voluntario vinculo, propter quod non possit ampliùs votũ adimplere; appellatur transgressor voti. *cap. per tuas. 10. & c. non est. 5. de voto, & voti redempt.* actus verò huiusmodi impeditiuus, appellatur transgressio. Cùm ergo aliquis, emisso Religionis ingrediendæ voto, fragilitate deuictus, contrahat in facie Ecclesiæ Matrimonium, ac propterea nequeat Religionem ingredi, ex alia verò parte, agnoscat infidelitatem suã erga Deum, & eius vindictam sibi imminere, cùm pollicitatio, quam per votum cum Deo pepigit, sine vindicta solui non possit, *cap. vidua. el 1. & c. hæ verò viduæ. 27. quæst. 1.* & propterea velit eam, quam potest Deo satisfactionem præstare, ac in suo matrimonio contra votum contracto absq; vllo conscientiæ stimulo perseuerare; recurrit ad M. P., ab eoque gratiam in formula præcedenti descriptam, reportat. Pro cuius formulæ declaratione, ac interpretatione, pauca addenda sunt, quia multa habet in communi cum alia præcedenti formula à nobis superiùs declarata.

Infideli imminet vindicta.

Omissis igitur, vt superiùs fecimus, narratiua & dispositiua prædicti Diplomatis, partibus, ad restrictiuam deueniamus.

Quatenus, si est ita, &c. Dictio, *quatenus*, vt superiùs diximus, est dictio restrictiua, & idem significat atque importat, quod dictio, *in quantum. l. si quis crediderit, 50. vbi glos. ver. quatenus, ff. de pactis, c. placet, 12. de conuers. coniug. Decius cons. 385. n. 2. tom. 2.* Clausula verò, *si est ita*, importat causam finalem. *Marchesãn. de commiss. 1. part. pag. 304. nu. 11. & pag. 322. num. 78. Garc. Gironda de priuileg. seu exempt. explicat. n. 1159. vbi num. praced.* dixerat, verba, *si ita est, dispensetis*, inducere formam, & solemnitatem non leuem, necnon facere gratiam conditionalem: ostenditque, Papam de narratis notitiam non habuisse, & ideò narratiua verificari debet. *Seraphin. decis. 989. num. 1.* Easdem ob causas M. P. dictione, & clausula huiusmodi in principio cuiusque suæ restrictiuæ vtitur: vt ostendat, se non simpliciter gratiam petitam concedere, sed solum in quantum narrata eo modo, quo narrata fuerunt, sint vera, & non aliàs: & propterea, si narrata non sunt vera, neque gratia intelligatur concessa:

Dictio quatenus est restrictiua.

Claus. si est ita importat causam finalem.

Ad

Ad validitatem enim gratiæ necessariò requiritur, vt preces veritati nitantur. *c. super litteris, 20. de rescriptis. & c. quia circa, 6. de consang. & affinit.*

Atque ita, si narrata sint vera in se, etiamsi nulla præmittatur informatio, nullumque examen, attamen gratia est valida. Et ratio est; quia dicta clausula non inducit formam, nec conditionem, cùm eo modo exprimatur, quo iure communi in est. Nam iure inest, vt preces veritate nitantur in rescriptis & gratijs Principum. *dict. c. super litteris, de rescriptis, & cap. quia circa, de consang. & affin. glossa in Clement. 1. verbo repererit, de offic. deleg. Paul. & Imol. in Clem. 1. de concessione præbendæ, nu. 12. Felin. in c. fin. de præsumpt. nu. 33. & alij.*

Insurgit dubitatio, super quibus rebus cadere debeat necessariò veritas vigore dictæ clausulæ, *Si est ita.*

Respondeo veritatem cadere necessariò debere super causa finali id est super ea causa propter quam tantùm conceditur gratia, & sine qua, gratia non concederetur. *Couar. lib. 1. variar. resolut. cap. 20. nu. 5. vers. his ita breuiter. Panor. in dicto cap. quia circa, num. 4. de consang. & affinit. in c. postulasti, 27. num. 1. notab. 4. de rescript. vbi Dec. num. 10. notab. 4.*

Sed contra videtur esse *textus in cap. olim, 25. §. final. de rescript.* vbi dicitur, clausula ista, *si est ita*, referri debere ad omnia superiùs narrata: & hoc videtur confirmari *per c. secundo requiris, 4. de appellat. & per glossam in d. c. olim, in verb. si est ita.*

Respondetur, verè istam clausulam referri ad omnia præcedentia, sed non respicere ea omnia eodem modo: aliqua enim respicit vt substantialia, alia verò vt accidentalia, & parum ad rem facientia: & ideò illa necessariò verificanda, ista secùs. *d. cap. super litteris, §. nos igitur. vbi glossa in verb. litteras dedisçamus, de rescriptis.* Pro maiori intelligentia.

Notandum primò est, duo esse, quoad nostrum propositum, genera causarum: aliæ enim sunt causæ impulsiuæ, aliæ verò finales.

Causæ impulsiuæ sunt, quę Principem mouent ad faciliùs, vel difficiliùs, non autem ad simpliciter concedendam gratiam: atque ita siue illæ falsò exprimantur, siue, si vera sint, taceantur; nihilominùs gratia prorsùs in vtroque casu concederetur. *d. c. super litteris.* *Causa impulsiua.*

Causa verò finalis ea dicitur, quæ simpliciter mouet Principem ad gratiam concedendam, & qua non existente, Princeps gratiam omninò non concessisset, vel, qua ei significata, gratiam omninò denegasset. *Couar. Panorm. & Decius locis supracit. & Tiraq. tractatu, cessante causa, limit. 1. num. 11.* vel saltem non concessisset gratiam eo modo, quo concessit, sed posuisset moderamina. *Barbosa in l. 1. par. 1. num. 85. ff. soluto matrimonio.* *Causa finalis.*

Notandum secundò ex taciturnitate qualitatis, quam iura specialiter exprimi iubent, reddi gratiam subreptitiam, quamuis constet, fore, vt ea expressa, Princeps eadem facilitate gratiam concessisset. Et ratio est, quia iura exigunt pro forma, talium qualitatum expressionem: forma autem ad vnguem obseruanda est, etiam in minimis. *l. 1. vbi Bald. ff. de lib. & posthum. c. si motus proprio, 23. de præbend. in 6.*

Ignorantia solùm excusat à culpa. *Ita glossa in d. c. si motu proprio in verb. taceatur, vbi Archid. nu. 2. in eodem verb. taceatur. Decius in cap. super litteris, 20. num. 18. de rescriptis.* *Ignorantia excusat à culpa.*

Iura autem tunc apparet iubere exprimi qualitatem aliquam; vel quando

quando hoc specificè, & expressis verbis iubent, vel quando prohibent, ne aliquod delictum remittatur, vel ne dispensetur in aliquo casu; vt docent *DD. in l. 3. C. de Episc. audien.* asserendo *ex §. fin. dictæ l. 3.* in remissione secundi homicidij, necessariò faciendam esse mentionem primi homicidij, vt delictum semel tantùm remittatur. *Et Nauar. extrau. de datis, & promissis pro gratia obtinenda, notab. 321. num. 48. corollario 4. & lib. 1. conf. tit. de constit. conf. 1. qu. 19. num. 53.*

Idemque dicendum de ijs, quæ ex stylo Curiæ exprimi solent. Stylus enim Curiæ habet vim legis. *cap. quam graui, 6. de crimine falsi. l. minimè, 23. ff. de legibus. Decius in rubr. de consuetud. n. 15. Sanch. de matrimon. lib. 8. disput. 21. num. 16.*

Nec spectandū est, an Princeps, illa expressa, fuisset gratiam similiter concessurus. *Mascard. de probat. concl. 1317. num. 51. Menoch. de arbitr. lib. 2. centur. 3. casu 201. num. 28.*

Neque audiendus videtur *Henriquez*, qui *lib. 12. de matrim. cap. 3. num. 7.* ait, hoc solùm habere locum in foro externo, non autem in foro cōscientiæ. Forus enim conscientiæ, & forus externus, idem seruant, vbi non est falsa præsumptio, & lex non est pœnalis. *Sotus lib. 4. de iustit. q. 5. art. 3. vers. 4. arguitur. Couar. in c. cùm esses, nu. 7. de testam. Sanch. de matrimon. lib. 11. disput. 5. num. 20. vers. tandem probatur.*

Forus conscientia & externus idē seruant

Notandum tertiò, quòd taciturnitas qualitatis, neque de iure, neque de stylo Curiæ, neque de consuetudine Principis, exprimendæ, non vitiat gratiam; nisi quando illa qualitas sit talis, vt sine illa Pontifex, vel M. P. gratiam illam vel non concessisset, vel non absolutè concessisset, sed quibusdam moderationibus adhibitis.

Idemque dicendum de qualitate, quæ sit solùm causa impulsiua ad faciliùs concedendam gratiam, & sine qua difficiliùs concederetur, *c. dudum, 14. §. nos igitur, vbi glos. in verbo, de ipsa, de preben. in 6. c. fin. de filijs presbyt. in 6. c. postulasti, 27. de rescript. vbi Dec. notab. 4. num. 11. l. cum tale, 71. §. falsam causam, ff. de condit. & demonstrat.* vbi dicitur, tunc vitiari legatum ex causæ defectu, quando probatur fore, vt cognita veritate, testator non legasset: ergo à fortiori, idem dicendum in gratijs, & dispensationibus, quæ non omninò gratuitæ sunt, sed ad Principis officium spectant, in quibus concedendis, aut denegandis, ratione ipsū duci oportet. *Ita DD. communiter in c. post translationem 11. de renunc. c. & si Christus, 26. de iureiur. cap. cùm cessante, 60. de appellat. l. si mulier. 25. C. de iure dotium, l. 1. §. sexum, ff. de iureiur. Innocent. in c. dudum, 54. num. 15. de elect. Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 21. num. 11.*

Notandum quartò, quòd qualitates, quæ possunt mouere Principem ad aliquid denegandum, sunt in duplici differentia. Aliquæ enim sunt qualitates extrinsecæ, id est, non spectantes ad id, super quo obtinetur gratia, vel dispensatio. Has autem qualitates tacere, non vitiat, neque irritat gratiam, vel dispensationem: quamuis, illis expressis, Princeps gratiam non concessisset. *Sanch. de matrim. loc. cit. num. 18. in fin.* Aliæ qualitates sunt intrinsecæ, id est spectantes ad id, circa quod obtinetur gratia, vel dispensatio. Hæ autem qualitates tunc solummodò exprimendæ sunt, quando sunt causa finalis concessionis.

Quandò verò qualitas sit huius generis, quod conducat ad gratiam,

vel dispensationem obtinendam, relinquitur iudicandum arbitrio prudentis viri: si tamen id neque ex iure, neque ex stylo Curiæ, aut consuetudine Principis colligatur. *Ita Panor. in c. constitutus. 6. nu. 5. de relig. dom. Felin. in c. cæterum. 3. nu. 4. de rescript. Couarr. variar. resolut. c. vlt. num. 5. vers. falsitas. Nauar. in c. si quando, except. 3. num. 3. de rescr.*

Si verò dubitetur, an causa in dispensatione, vel alijs gratijs tacita, vel falsò expressa, sit finalis, an impulsiua; aliqui existimant esse finalem. Ita *Panorm. in c. quia circa, 6. nu. 6. in fine, de consang. Bald. cons. 355. præmittendum, num. 2. vol. 1. Barthol. Soc. cons. 273. in præsenti consultatione, num. 11. vol. 2. Molin. 1. tom. de iustit. tract. 2. disput. 173. propè medium, vers. hinc colligitur. Tiraquell. tract. cessante causa. limitat. 1. num. 21. cum alijs sequen. &c.*

Causa in dubio censetur impulsiua. Contrariæ autem opinioni, vt probabiliori, faciliùs subscribo: videlicet, in dubio censendam esse causam impulsiuam, non autem finalem: & propterea, illa tacita, vel falsò expressa, non vitiari dispensationem, & gratiam. Et moueor primò ratione, quia iura maximè fauent validitati actus, & in dubio illum præsumunt validum. *c. Abbate. 25. de verb. signific. l. quoties, in actionibus. 13. ff. de rebus dubijs.*

Secundò moueor authoritatibus tot infrascriptorum Doctorum, *Dini in reg. decet, in fin. de reg. iur. in 6.* & ibi *Bald. in addit. ad Io. Andream, & in l. generaliter, nu. 3. C. de Episc. & cler. Corn. cons. 153. in præsenti consultatione, nu. 12. vol. 2. Staphylæi de litteris gratia, tit. de vi & effectu clausularum in 1. num. 6. Rebuff. in concord. in forma mandati Apostolici, paulò post principium. verb. morum honestas, vers. in dubio. Cordub. in summa, qu. 45. opin. 1. puncto 1. in 2. ratione. vers. Tamen. confirm.* qui aiunt ob causam in omnibus gratijs, ac priuilegijs insertam, semper in dubio, nullatenus vitiari gratiam ob eius defectum, aut falsitatem. Atque idem tuentur in legatis, & donationibus. *Gloss. in l. 2. de donationibus. Euerardus loc. à cessatione rationis, num. 5. Menoch. cons. 106. num. 92. vol. 2. Sanch. de matrim. loc. cit. num. 20.*

Gratia in dubio censetur valida. Atque ita existimo, dispensationem, & gratiam in dubio censendam esse validam, & non subreptitiam, etiamsi dubium proueniat ex eo, quòd dubitetur, an satis fuerit probata veritas narratorum, &c. Ita *Rimінald. cons. 275. nu. 17. volum. 3. & cons. 262. nu. 26. cum sequen. volum. 5. Bentius tract. de nullit. sentent. tit. qualiter sentent. & processus, qui dicuntur nulli, nu. 127. & d. c. Abbate, & d. l. quoties.*

Taciturnitas veritatis notoriæ non vitiat. Notandum quintò, quòd taciturnitas veritatis notoriæ, quam præsumitur Papa, vel M. P. nouisse, non vitiat gratiam. Ratio est, quia illam tacere non inducit ignorantiam, ac defectū intentionis. *Felin. in c. in nostra. 32. num. 15. coroll. 7. de rescrip. Cassad. decis. 16. num. 2. & 3. de præben. Sanchez loc. cit. num. 27.*

Idemque dicendum est de veritate, quæ de iure inest. *Dec. in cap. sedes. 15. nu. 22. de rescript. Felin. loc. cit. coroll. 4. num. 4.*

Collige igitur ex præmissis, quòd taciturnitas veritatis, seu expressio falsitatis, siue ex ignorantia, siue ex malitia propria, vel aliena, id est Curialis, vel Solicitatoris causæ, tunc reddunt gratiam subreptitiam quando illæ sunt causæ finales, ob quas fuerint concessæ huiusmodi gratiæ. *Dec. c. super litteris 30. notabili 3. num. 9. &c. constitutus. 29. de rescriptis. c. si motu proprio. 23.* ubi

vbi Anchar. num. 3. notabili 3. de præben. in 6. Et ratio est, quia ad validitatem huiusmodi gratiarum attenditur intentio concedentis, à qua vires assumunt, non autem spectatur ignorantia, vel malitia impetrantis.

Aduerte, quòd, si taciturnitas veritatis, vel expressio falsitatis solum fuerunt causa, vt gratia fuerit concessa in ampliori forma, præter formam iuris communem; tali casu remanet gratia valida in forma communi iuris. *d. c. super litteris, de rescriptis. Sanch. de matrim. lib. 8. disput. 21. num. 53.*

Non obstat *cap. gratia, 8. de rescript. in 6.* vbi dicitur, quòd ignorantia excuset, & propterea possit retineri vtrumque beneficium, dummodò sint inuicem compatibilia. Nam respondeo, quòd taciturnitas primi beneficij non fuit causa finalis, propter quam Papa contulit secundum beneficium, sed bonæ qualitates & virtutes impetrantis induxerunt Papam ad concedendum secundum beneficium: & propterea, si fuisset facta mentio, quòd impetrans haberet aliud beneficium, Papa similiter ei secundum beneficiũ concessisset, licet non ita facile. Præterea impetrans non habebat ius in primo beneficio, sibi abséti & ignoranti collato, *c, si tibi absenti. 17. de præb. in 6.* sed tantùm habebat ius ad illud, ideò ignorantia excusat.

Aduerte secundò, quod si taciturnitas veritatis, vel expressio falsitatis ex ignorantia fuerunt solummodò causa finalis vnius partis gratiæ, illam solùm reddent subreptitiam, & aliæ partes remanebunt validæ. *d. cap. super litteris. & cap. si eo tempore. 10. de rescript. in 6.* Quod intelligendum est de ignorantia crassa, dummodò non sit ingens temeritas. Idemque dicendum, quando subreptioni causam dedit Curialis, & Solicitator causæ. *d. cap. super litteris, verb. in suæ peruersitatis.* Ergo non alienæ. *Sanch. loc. cit. nu. 6.*

Limita, nisi aliæ partes dependeant ab illa parte subreptitia, tanquã accessoria; hoc enim casu, etiã aliæ partes corruunt. *Panor. in d. c. sedes, n. 4. de rescript. & ibi Felin. nu. 2. Franc. in d. c. si eo tempore, num. 4. de rescriptis in 6.*

Idemque dicendum, quando taciturnitas veritatis, & expressio falsitatis sunt dolosæ, & rescriptum continet plura capita separata, & non habentia inter se connexionem nisi merè accidentalem. Ratio est, quia hæc irritatio est in pœnam doli, & malitiæ. *d. cap. super litteris.* Ergo non est extendenda vltra casũ in dicto textu expressum.

Præterea, cùm sint diuersæ gratiæ absque vlla connexione, censetur virtualiter diuersa rescripta, & quòd omninò per accidens, & materialiter tantùm faciant vnum. Nihil ergo confert subreptio circa vnam gratiam ad alterius irritationem. *Decius in d. cap. super litteris, notab. 1. num. 7. & 18.* Vt si, v. g. quis simul obtineat in eodem Diplomate à M. P. dispensationem à voto Religionis, & à voto Peregrinationis, subreptio autem fit quoad votum Peregrinationis ob allegatam falsam causam; nihilominùs dispensatio quo ad votum Religionis erit valida, quia causæ allegatæ ob votum Religionis, sunt veræ, & sufficientes ad impetrandam dispensationem.

Aliqui tamen limitant hoc dictũ, quando rescriptum gratiæ, vel iustitiæ habet quidem diuersas partes, quæ ad eundem effectum tendunt; vt si quis velit contrahere matrimonium cum consanguinea, & propterea obtineat à Sede Apostolica dispensationem super gradu consanguinitatis cum falsa causa, & dispẽsatio nem super voto Castitatis cum vera causa: hoc enim casu volunt,

F 2 rescri-

rescripta, & gratias huiusmodi censeri vnum, quia sunt ad eundē effectum, eundemque finem respiciūt, id est, matrimonium. *Decius d. cap. super litteris, notab. 1. nu. 7. & 18. Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 21. n. 72.* Et propterea, vno irrito, etiam aliud censeri irritum.

Sed quid sit in foro externo, non est huius loci explicare: in foro autem conscientiæ non existimo esse irritam dispensationem obtentam super voto Castitatis cum vera causa. Nam dispensatio super voto Castitatis ob stimulos carnis fuit concessa, & non intuitu talis matrimonij simpliciter. Maior enim Pœnitentiarius intendit huiusmodi dispensatione consulere incontinentiæ, & saluti animæ vouentis, cum debito coniugali simpliciter, & non cum debito coniugali præstando à tali muliere, vt patet expresse, si enim vouens petijsset dispensationē allegando pro causa matrimonium contrahendum cum consanguinea, nullo modo eam impetrasset, sed allegando periculum incontinentiæ, statim illam obtinuit. Ex quo aperte colligitur, causam intrinsecā & finalem huius dispensationis fuisse periculum incontinentiæ, & non tale matrimonium: ac proinde talis dispensatio censenda est secundùm stylum, & consuetudinem M. P. ad contrahendum matrimonium simpliciter cum qualibet muliere sibi benè visa, cum qua non intersit impedimentum canonicum, vt euitetur incontinentiæ periculum. *argūm. d. c. quàm graui, de crim. falsi.* vbi dicitur, quòd stylus Curiæ ius faciat, & propterea secundum illum iudicandum est. Et quòd in huiusmodi causis attendenda sit consuetudo Principis concedentis, apertè affirmant *Panorm. in c. constitutus, 6. de relig. domibus. & in c. ex conquestione, 10. num. 5. de restitut. spoliat Felin. in d. cap. cæterum, n. 4. de rescript. Couarr. variar. resolut. cap. vlt. nu. 5. vers. falsitas. Nauar. in c. si quando, except. 3. num. 3. de rescript.* Quòd verò talis sit stylus officij S. P. colligitur ex tenore verborum ipsius Diplomatis desuper emanati, vbi simpliciter legitur: *Ad hoc tantùm, vt matrimonium contrahere licitè possit*, & non legitur, cum tali muliere; & si fortè apponatur occasione alterius dispensationis super gradu aliquo obtentæ; potiùs est tribuendum incuriæ Procuratoris, vel Scriptoris, quàm M. P. intentioni, vt ego ex certa scientia, & experientia quatuordecim annorum collegi, & scio.

Stylus Curiæ ius facit.

Aduerte tertiò, duplicem esse effectum dispensationis, videlicet proximum, & vltimum: mediatum, & immediatum. Effectus proximus, & immediatus est, remotio impedimenti, id est ablatio vinculi legis impedientis rem fieri: vltimus, & mediatus est opus illud, ad quod faciendum conceditur dispensatio, vt est suscipere ordines, contrahere matrimonium, & similia.

Duplex effectus dispensationis.

Effectus hic vltimus est aliquando indiuisibilis; & licet pluribus cōstet partibus, tamen talis est naturæ, vt commodè diuidi non possit, vt est matrimonium, &c. non enim commodè diuidi potest, vt is, cum quo dispensatur ad contrahendum, vtatur per aliquod tēpus matrimonio, & per aliud non vtatur.

Aliquando verò est diuisibilis, quando scilicet diuidi cōmode potest, vt est dispensatio ad edendas carnes tempore Quadragesimæ, ad non recitandum Diuinum Officiū, & similia. *Sanch. de matrimonio, lib. 8. disp. 30. num. 6.* His positis,

Dicendum primò est, quòd cessante causa finali dispēsationis, cessat etiam dispensatio: secùs verò est, si cesset causa impulsiua. *Ita glos. in regul. Decet. 16. in verb. decet, de reg. iuris*

Dispensatio cessat cessante causa finali.

iuris in 6. & ibi Dinus, nu. 3. Ripa in l. ex facto, 43. num. 15. vers. & si replicauerit, ff. de vulgari. Tiraquel. in tract. cessante causa. limit. 1. num. 18. Couarruu. lib. 1. variar. resolut. cap. 20. num. 5.

Quod intellige, quando omnino cesset causa finalis: secùs enim est, si aliquid causæ præfatæ remaneat. In moralibus enim non requiritur eadem omninò causa ad opus faciendum, & ad illud conseruandum postquam factum est: minor enim causa desideratur ad licitum concessionis vsum, quam ad ipsam concessionem. Quia faciliùs quis reijcitur ab obtinendo, quam ab obtento. *c. super his, 16. de accusationibus.* Præterea, expedit bono publico, vt scrupuli excludantur, & beneficia Principis maneant. *d. regul. decet, de reg. iur. in 6.* & non ita facilè valore suo destituantur, atque ita exponatur periculo valor rei faciendę. In dubio autem, an cessauerit omninò dicta causa; stat possessio pro dispensatione, vbi semel valida fuit, vt supra diximus.

Possessio pro dispensatione in dubio.

Dicendum secundò, quòd stante vltimato effectu dispensationis, qui nec commodè diuidi possit, nec partim reuocari; non cessat dispensatio ob cessationem causę finalis: & hæc censetur mens concedentis, vt multa, & grauia impediantur mala, v. g. ne ille, cum quo fuit dispensatum super voto Castitatis ad effectum contrahendi matrimonium ob stimulos carnis, his cessantibus, exponatur proximo periculo peccandi contra votum, si petat debitum, vel discedendi ab vxore cum magno damno familiæ, ne maneat in periculo votum transgrediendi.

Dispensatio quando non cesset ad cessationem causæ finalis.

Idemque esset in irregulari, qui vigore dispensationis suscepit Subdiaconatum, si, cessante postea causa finali, nequiret ad vlteriores ordines promoueri, cum ex altera parte retrocedere nequeat, & alium statum assumere. *Sanchez de matrimon. lib. 8. disp. 30. num. 10.*

Dicendum tertiò: Cessante causa finali, cessant gratiæ, quæ sunt in fieri, & adhuc non sunt consequutæ suam vltimam perfectionem. *cap. si pauper, 30. de praeben. in 6. arg. l. item quia, 4. §. huius rei, ff. de pactis. Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 30. num. 12.* qui dicit, hanc esse sententiam ferè omnium Doctorum. Sed gratiæ, & dispensationes à Papa, vel à M. Pœnitentiario concessæ in forma commissoria, sunt in fieri, donec ordinarius, vel Confessor virtute illarum habilitet, vel dispenset. *Couarr. in 2. par. c. 6. §. 9. de dispensat. num. 11. Paris. cons. 53. lib. 4. Nauarr. lib. 4. consil. in 1. edit. consil. 7.* Ergo, cessante causa finali, etiam illæ cessabunt, quando adhuc Ordinarius, vel Confessor vigore mandati de habilitando, vel dispensando sibi transmissi non habilitauerit, vel dispensauerit. Ratio est, quia mandatum cessat, cessante illius causa finali. *d. cap. si pauper, de præben. in 6. & ibi gloss. in verb. cesset. Tiraquell. in tractatu, cessante causa, in princip. num. 180.*

Gratia in fieri quando cessent.

Mandatum cessat cessante causa finali.

Dicendum quartò. Gratiæ, & dispensationes, quæ licet in se fuerint perfectæ, non tamen sortitæ sunt suum effectum, si cesset causa finalis propter quam fuerunt concessæ; etiam ipsæ cessabunt, quo ad effectum, qui non est in esse, vel, si est in esse, potest tamen commodè diuidi. *cap. generaliter, 16. quæst. 1. cap. tua. 12. de Cleric. non resid. c. Abbate, 25. §. fin. de verb. sig. l. ex facto 43. in princip. ff. de vulgari:* & colligitur ex *l. Vranius, 77. vers. sed cum duo. ff. de fideiussoribus, & mand.* vbi dicitur cessare obligationem fideiussoris adueniente causa, per quam non potuisset illa incipere. Ergo, à pari ratione, gratiæ, & dispensationes commissariæ cessabunt, & effectum non habebunt,

quan-

quando adueniet cessatio causæ finalis, per quam cessationem, si à principio fuisset, non illæ concederentur. *glos. in d. l. Vranius, verb. remaneant.*

Ius commune cessat cessante causa finali.

Secundò probatur: si ius commune cessat, cessante causa finali; ergo multo magis debent cessare gratiæ, & dispensationes, quæ sunt ius particulare, & priuatum, *Sanchez loc. cit. num.* 14.

Dicendum quintò: Si cessat causa finalis, antequam dispensatio exequutioni mandetur, & postea reuiuiscat tempore exequutionis; satis est, vt dispensatio non corruat: & probatur à pari ratione. Sicut ad acquirendam hereditatem sufficit capacitas hæredis, tempore conditi testamenti, mortis testatoris, & aditionis hæreditatis, nec de medio tempore curatur. *l. si alienum* 44. *§. in extraneis, ff. de hæred. instit. l. cum oportet,* 54. *vbi glos. in verbo, pertineat, ff. de legat.* 2. *Molina l.* 3. *de primogen. c.* 2. *num.* 18. *cum sequen.* Ita dicendum de dispensationibus, &c. Et licet dispensatio semel cessans, vires recuperare nequeat, nisi à Papa iterùm concedatur; attamen præsumendum est, quòd in tali casu, mens concedentis sit, ne illa cesset ita, vt valore suo destituatur, redeunte eadem causa; sed solùm remaneat suspensa, non autem cassata. *Sanch. loco citat. nu.* 17.

Dicendum vltimò est, est quòd clausula, *quatenus, si est ita,* id est, quatenus preces veritate nitantur, intelligitur præsertim de tempore Datæ: nam Data in litteris Apostolicis, &c. consideranda semper est. *c. eam te.* 7. *&c. constitutus,* 26. *de rescript. vbi glos. in verb. data litterarum. c. si aliquando,* 12. *de sent. excomm. c. quia circa,* 6. *de consang. &c. si eo tempore,* 10. *de rescriptis in* 6. Ideò Ordinarij, & Confessarij, quando habent exequi litteras à Sede Apostolica, vel à M. P. emanatas ad fauorem alicuius; animaduertere hoc præcipuè debent, ne contingat eos facillimè decipi, & nulliter commissiones sibi demandatas exequi: si enim tempore Datæ praeces veræ non sint, gratia est nulla, vt ex textibus præcitatis apertè colligitur, & ex communi Doctorum sententia apparet,

Dictum latorem, audita priùs sacramentali Confessione, à trāsgressione huiusmodi absoluas, &c. De latore, & de auditione sacramentalis Confessionis, in præcedenti formula satis diximus, nec aliquid addendum censeo. De transgressione similiter sufficienter locuti sumus in principio huius formulæ: ideò de postrema hujus clausulæ parte verba faciamus, videlicet, *Absoluas hac vice.*

Absolutio deriuatur à verbo *Soluo*, quod græce ἀπολύω quod significat, ligatum dissoluo, & propterea absolutio generaliter sumpta est idem ac impedimenti, seu vinculi ruptio, seu remotio. *Tabien. in sum. verb. absolutio,* 1. *num.* 2. *Armilla in verb. absolutio.*

Et quia ad ruptionem, seu remotionem vinculi, requiritur authoritas in remouente, & rumpente supra vinculum, quod rumpitur, & supra impedimentum, quod remouetur; tot modis dicitur absolutio, quot modis reperitur authoritas relata ad aliquod vinculum. Ita autē authoritas est multiplex: videlicet, corporalis, quà soluitur vinculum corporale, iuxta illud Euangelij, *Vnusquisque vestrum soluit asinum, &c.* Iudicialis, qua disceptantium difficultates, & delicta soluuntur: & hæc est duplex, videlicet, sæcularis, & spiritualis. Sæcularis est, qua vtuntur

vtuntur Iudices sęculares, absoluendo reos in foro iudiciario; spiritualis verò authoritas adhuc est duplex id est, vna iurisdictionis respectu excommunicationis, & alia ordinis & iurisdictionis respectu peccatorum in sacramentali confessione; hæc vltima absolutio pertinet ad forum pœnitentialem, quæ à sacerdotibus solũ potest impendi. *c. canonica*, 50. *de sentent. excomm*. Illa verò prima ad forũ contentiosum, & demandari potest Diacono, & alijs Clericis. *Glos. in c. pastoralis*, 11. *in verbo, præterquam in mortis articulo, in fin. de offic. ordinarij. Sylu. in summ. verb. absolutio* 1. *in principio*. *Summa Angelica, Armilla, Tabien. in verbo, absolutio*.

His præmissis, dicendũ est, quòd M. P. hoc loco de absolutione spectante ad forum pœnitentialem loquitur: nam materia, super qua cadit hæc nostra absolutio, est peccatum mortale: qui enim vouit Religionem ingredi, si postea contrahat matrimonium, violat fidem Deo datam per votum in re graui, transgrediturque votum in re graui. *c. in multis*, 27. *q*. 1. quia se constituit in statu inconpossibili cum exequutione voti. Insuper, si matrimonium consummet, adhuc grauiter peccat, cùm ante consummationem esset illi etiam voti exequutio licita & possibilis. *c. verum*, 2. *de conuersione coniug*. Nam licet alteri cõiugi ante cõsummationē matrimonij ingredi Religionem, etiam altero coniuge inuito, & reluctante.

Ideo ea est seruanda forma absolutionis, quam Ecclesia seruat in foro interiori prò peccatis occultis, iuxta Rituale Romanum de Sacramento Pœnitentiæ: videlicet. *Dominus Iesus Christus te absoluat, & ego authoritate ipsius, & Sanctissimi Domini Nostri Papæ N. mihi concessa, absoluo te in primis ab omni vinculo excommunicationis, & interdicti, in quantum possum, & tu indiges: deinde ego te absoluo à peccatis tuis. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen*. Si aliquis verò vellet superaddere, *a trãsgressione huiusmodi*, posset: sed non existimo necessarium, immò superfluum credo: nam forma cadit super materiam à pœnitente subministratam, quæ est peccatorum numerus narratus, sub quo comprehenditur ista transgressio.

Iniuncta ei pœnitentia salutari, &c.

Quia peccatis debetur pœna satisfactoria *c. hoc ipsũ*, 33. *quæst*. 2. *cap. miror autem, de pœnit. dist*. 1. Ideò M. P. mandat Exequutori huiusmodi Breuis, vt præsenti transgressori voti, imponat pœnitentiam salutarem, quæ debet commensurari peccatori, peccato, & fini, ob quem imponitur.

Debet primò commẽsurari peccatori: nam diuersa est imponenda pœnitentia peccatori robusto, & peccatori infirmo, vel peccatori indeuoto, de quo facilè dubitari potest, an magnam pœnitentiam, si ei imponatur, persoluturus sit.

Secundò, debet commensurari peccato. Sicut enim datur maius, & minus in peccatis, ita etiam maior & minor pœnitentia imponenda est, secundùm qualitatem peccati.

Tertiò, debet conuenire fini, ob quem imponitur, id est saluti animæ, vt per pœnitentiam excidantur peccatorum occasiones.

Quia verò hodie pœnitentiæ omnes sunt arbitariæ, consideratis personarum circumstantijs. *cap. mensuram*, 86. *de pœnit. dist*. 1. *c. tempora pœnitudinis*, 26. *q*. 7. Ideò M. P. suarum litterarum Exequutoris arbitrio relinquit qualitatem pœnitentiæ iniungendæ, nec præscribit aliquam particularem.

Pro huiusmodi pœnitentijs computan-

putantur orationes, eleemosynæ,& ieiunia: sub quibus veniunt omnia opera pœnalia, & corporis afflictiua.

Ipsumque, si aliud canonicum non obstet, in dicto Matrimonio remanere, & debitum, &c. Qui vouit Religionem ingredi, non tenetur ad seruandam castitatem, nisi post emissam professionem: & si matrimonium contrahat, tenet matrimoniũ, & non est cogendus illud rescindere. *cap. meminimus, 3. qui Clerici vel vouentes matrim. contrah. poss.* Vouens enim vnum statum, non tenetur ad onera illius, nisi postquàm dictum statum assumpserit: Votum vero ingrediendi Religionem, & professionem in ea emittendi, non habet pro materia castitatem, sed statum, in quo vouenda est castitas. *Ita Suar. lib. 4. de voto, cap. 7. nu. 15. vers. aliud exemplum. Caiet. 2. 2. q. 80. q. 89. art. 3. & q. 147. artic. 4. Armilla, verb. debitum coniugale, n. 14.* Ideo iure optimo M. P. mandat declarari, voti huiusmodi transgressorem licitè remanere, & debitum coniugale reddere, & exigere posse in suo matrimonio, addendo tamen, *Si aliud canonicũ nõ obstet.* Nam, si aliud canonicũ impedimentũ existat inter coniuges, secùs dicendũ erit. *d.c. meminimus.*

Quæ autem sint impedimenta, quæ obstent validitati matrimonij, paucis modò attingam, vt suis loco & tempore de vnoquoque impedimẽto verba faciam. Pro nunc, sciendum est, sex esse, quæ impediunt matrimonium contrahendum, sed non dirimunt: videlicet, Interdictum, Sponsalia, Catechismus, Votum simplex, & crimen Incestus, Vxoricidij, Parricidij, Raptus alienę sponsæ, Matrimonij scienter contracti cum Moniali, fraudulosæ susceptionis proprij filij in baptismo, seu Confirmatione, Pœnitentiæ publicæ.

Impedimenta matrimonij.

Illa vero, quæ non solùm impediunt contrahendum matrimoniũ, verùm etiam dirimunt contractum sunt tredecim: videlicet, error personæ, conditio seruilis, votum solemne, cognatio spiritualis, & legalis, crimen vxoricidij, vel homicidij mariti, & adulterij cum promissione futuri matrimonij, cultus disparitas, vis, ordo sacer, ligamen alterius matrimonij, publica honestas, consanguinitas, & affinitas, impotentia coeundi perpetua; de quibus omnibus singillatim aliquid attingam, dum singulas formulas dispensationum matrimonialium infra explicabo.

In foro conscientiæ, &c. Hæc clausula eodem modo intelligenda est, quo supra in alia præcedenti formula explicauimus,

Ita quòd, si vxori superuixerit, eodem, &c. Ista clausula est adeò clara, vt non multum laborandum sit pro illius explicatione. Nam per subsequens matrimonium non tollitur præcisè votum, sed illius exequutio suspenditur. *c. ex parte. 9. de conuers. coniug.* & ideò, si præmoriatur vxor; qui antea vouerat Religionem ingredi, non potest aliam vxorem accipere; sed tenetur adimplere votum. *d. c. ex parte. Ita Hugo, & Archid. in c. de eo. 30. q. 1. & c. antiqui. 33. q. 2.*

Et ita illũ moneas, &c. Hæc admonitio præmittenda est, ne transgressor allegare possit ignorantia, sub pretextu quòd per huiusmodi absolutionem, & declarationẽ fuerit omninò liberatus à voto.

PRO

PRO TRANSGRESSORE SIMPLICIS VOTI CASTITATIS,

Ad effectum remanendi in Matrimonio.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs Votum Castitatis emisit, & deinde matrimonium cum muliere, eius ad præsens vxore, in facie Ecclesiæ contraxit, & successiue consummauit. Cùm autem, &c. Lator præfatus in dicto matrimonio remanere, & debitum coniugale exigere licitè posse desideret, pro sua conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. Quatenus, si est ita, dictum Latorem, audita priùs ipsius Sacramentali Confessione, à transgressione huiusmodi absoluas hac vice, &c. iniuncta ei pænitentia salutari: ipsumque, si aliud canonicum non obstet, in dicto Matrimonio remanere, & debitum coniugale reddere posse, & debere, declares: & nihilominus, si de Latoris incontinentia probabiliter timendum esse repereris, cum eodem vt debitum coniugale etiam exigere licitè valeat, misericorditer dispenses in foro conscientiæ, & in ipso actu Sacramentalis Confessionis tantùm, & non aliter, &c. Ita quòd, si vxori, &c. eodem voto teneatur, vt priùs, &c.*

Votum solemne castitatis dirimit matrimonium cōtractum.

Votum solemne castitatis non solùm impedit matrimonium contrahendum, verùm etiam dirimit contractum. *cap. vnico, de voto in 6. cap. consuluit, cap. si quis, cap. in multis, 27. q. 1. & notatur in cap. rursus, 6. cap. veniens, 5. cap. insinuante, 7. vbi Innocent. qui Clerici, vel vouentes, &c. & causa, 27. q. 1. per totam*: & super hoc voto solemni M. P. dispensare nequit.

Simplex verò votum Castitatis impedit quidem matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum. *dictis cap. veniens, & alijs supra cit.*

Licet enim votum solemne, & votum simplex Castitatis æqualiter dirigantur in Deum. *c. magnæ, 7. de voto*: attamen Ecclesia noluit statuere, vt matrimonium contractum post votum simplex, non teneat, sitque inualidum, sicut statuit de matrimonio contracto post votum solemne. Ita communiter tenent *Canonistæ in dictis c. rursus, c. veniens, & alijs supra cit. tit. qui clerici, vel vouentes.*

Quòd vero votum solemne, & votum simplex æqualiter dirigantur in Deum, patet: quia quoad vinculum obligationis æquè diriguntur ad Deum: quoad efficaciam obligationis, æqualiter vtrumque obligat: quoad tempus, perpetua est vtriusque obligatio: quoad peccatum, æquè vterque peccat contraueniens voto: sed contraueniens voto solemni grauiùs punitur. *c. si vir. dist. 27. c. de virginibus. 27. q. 4. c. 1. de voto in 6.* & votum solemne non solùm dirimit matrimonium postea contractum; verum etiam dirimit matrimonium præ-

cedens, nisi fuerit consummatum copula; Nam si fuit matrimonium consummatum copula, non dissoluitur, *c. ex publico, 7. & c. quidem, 4. de conuers. coniugat.*

Ratio huius disparitatis benè allegatur à *S. Th. in 4. dist.* 38. *qu.* 1. *art.* 2. *quæstiunc.* 2. Nam per votum solemne quis actualiter tradit Deo suum corpus ad continentiam perpetuam seruandam, & sic actualiter à se transfert dominium sui corporis & tradit Deo; & ideo non potest alteri illud tradere.

Per simplex verò votum promittit solummodò suum corpus ad continentiam Deo seruandum, non autem tradit actualiter: & ideò, si postea per matrimonium tradat actualem potestatem sui corporis vxori; validè tradit, cùm potior sit conditio possidentis. *c. nulli dubium.* 12. *q.* 5. *l. si debitor.* 10. *ff. de pignoribus.* Et super voti huiusmodi transgressione M. P. dispensat per præallegatam formulam.

Possidentis potior conditio.

Pro intelligentia dictæ formulæ, duo tantùm remanent declaranda; reliqua enim omninò conueniunt cum alia præcedenti formula transgressionis voti Religionis.

Ipsumque in dicto matrimonio remanere, & debitum coniugale reddere posse, & debere, declares &c. Cùm simplex votum Castitatis non inualidet matrimonium, sed solùm impediat, vt supra probauimus ex *cap. rursus, 6. qui Clerici, vel vouentes*; ideò M. P. mandat huiusmodi litterarum suarum Exequutori, vt declaret transgressorem posse licitè remanere in matrimonio sic contracto, & teneri ad coniugale debitum reddendum suæ vxori; nam contrahendo matrimonium tradidit actuale dominium sui corporis vxori. *c. vna sola,* 33. *q.* 5. *c. si vir, & vxor. & c. scripsit.* 26. *q.* 2. nec potest vxor inuita suo spoliari dominio. *d. c. ex publico, de conuers. coniug. glossa in c. Agathosa,* 27. *q.* 2. *& in d. c. quidam, & in c. placet.* 12. *de conuers. coniug.* Et ideò de mariti sui corpore disponere valet ad libitum, iuxta modum à lege præscriptum, *d. c. quidam, & c. placet, de conuers. coniugat.*

Nihilominus, si de Latoris incontinentia probabiliter timendum esse repereris cum eodem, vt debitum coniugale etiam exigere licitè valeat, misericorditer dispenses. Qui contrahit matrimonium post simplex Castitatis votum à se emissum, non potest exigere debitum coniugale, *d. c. quidã, & c. placet, de conuers. coniugat.* nã tenetur, quantum in se est, seruare votum in ijs, in quibus nõ est factus impotens. *S. Thom. in* 4. *senten. dist.* 38. *q.* 1. *art.* 2. *q.* 2. *in fin. Syluest. in sum. verb. debitum coniugale, n.* 11. *gloss. in dict. c. Agathosa.* Et si exigit, grauiter peccat, & toties peccat grauiter, quoties exigit: nam semper tenetur seruare votum in ijs in quibus non est factus impotens. Et ideo eget dispensatione, si vult legitimè coniugale debitum exigere.

Dispensatio autem in voto non conceditur absque iusta, & legitima causa. *Tot. tit. de voto & voti redempt.* Quæ sint causæ legitimæ pro dispensationibus obtinendis, inferiùs attingam, dum de formulis dispensationum matrimonialiũ verba faciã; simulq; explicabo, quid sit dispensatio. Pro nunc sciendum est, quòd dispensatio est rigoris iuris mi-

Dispensatio quid sit. misericors relaxatio. *c. requiritis. §. nisi rigor.* 1. q. 7. *Speculat. in tit. de dispensation. in princip. & DD. communiter in d. c. requiritis.* Dicitur, *relaxatio*, id est cōcessio, vt aliquid licitè fieri possit contra iuris præscriptum.

Dispensatio autē non debet fieri sine causa, sed cum causa, videlicet, quando adest honor Christi, vel vtilitas Ecclesiæ, quæ est eius corpus. *c. 1. de voto, & voti redemptione. S. Thom.* 2. 2. q. 88. *art.* 3. Et sub nomine vtilitatis Ecclesiæ, venit etiam vtilitas membri dicti corporis, qualis est persona, quæ indiget dispensatione. Et ideò, quando adest vouentis vtilitas, potest concedi dispēsatio. *Syluest. verb. votum* 4. *nu.* 1. His positis, veniamus ad nostri §. declarandas partes.

Dictio nihilominus quid importet. *Nihilominus, &c.* Hęc dictio auget dispositionem, eamque præcisam reddit. *l. fin. §. fructus. vbi glossa in verb. nihilominus ff. quæ in fraudem credit. l. qui potestate, 6. in fin. ff. qui testamen. facere possunt. Gonz. super reg.* 8. §. 7. *procem. nu.* 124. Superiùs dixerat, Latorem teneri ad reddendum debitum coniugale vxori; ad præsens autem, ignoscens fragilitati latoris, præscindensque suam dispositionem à legis rigore, quo ille priuatus remansit primæuo suo iure petendi debitū coniugale; fauorabiliter concedit, vt, mediante dispensatione, illud etiā exigere licitè valeat. Concessio autem ista, non est absoluta, sed relatiua ad causam impediendi peccatum, eiusque periculum auferendi: qua cessante, dispensatio non conceditur.

Si de latoris incontinētia, &c. Causa istius dispensationis est probabilis timor incontinentiæ: & aduerte diligenter illud aduerbiū *probabiliter*: nam non inducit quòd timor iste debeat probari per depositionem testium, vel exactū ipsius latoris examen; sed solùm sufficit, vt exequutor, pensata qualitate ætatis, complexionis, cohabitationis, & similium, timeat de latoris incontinentia: qui timor facillimè admitti potest. Nam quis igni adhęreat, & non calefiat saltem, nisi penitùs cōburatur? quę omnia inducunt probabilem incontinentiæ timorem.

Cum eodem, vt debitum coniugale, &c. Augmentum istius dispensationis non est simpliciter, & absolutè faciendum, sed pręcisè quoad petendum debitum coniugale; & ideò votum non remanet suspensum quoad alios actus illicitos, sed remanet in suo robore & vigore: & si fornicetur, vel aliquid simile peragat, omninò faciet contra votum. Moneat ergo exequutor pœnitentem de isto speciali, & limitato effectu huius dispensationis: nam multi decipiuntur, quia per similem dispensationē existimant se à voto omninò liberari: quod falsū omnino est, vt superiùs demonstrauimus.

Misericorditer dispenses, &c. Quia ista dispensatio de iure non debetur, cùm vnusquisque teneatur vota sua reddere Deo. *cap. magnæ 7. de voto.* Immo deneganda esset, quia temerè ausus est illud transgredi, & proximo periculo denuò transgrediendi per matrimoniū contractum, se voluntariè exposuit; ideò, deficientibus meritis, & accedentibus demeritis, quicquid ei cōceditur, ex mera misericordia, & gratis conceditur. Et eò magis, quia, vt dicit *glossa in c. exhibita* 12. *in verbo, misericorditer, de homicidio;* quicquid facit Ecclesia, totum est misericordia, ac propterea rectè ponitur aduerbium *misericorditer*, &

ſemper poni debet in omnibus diſpenſationibus, vt notat *Hoſtienſ. in ſum. tit. de diſpenſationibus*, dum definit, quid ſit diſpenſatio. *Gloſſa in c. 1. verb. ſuſcepit, de corpore vitiatis ordin. vel non.*

Modus abſoluendi, declarandi, & diſpenſandi iuxta formã iſtius Bullæ, poterit eſſe infraſcriptus.

Dominus noſter Ieſus Chriſtus te abſoluat: & ego, authoritate ipſius, & Sanctiſſimi Dom. Noſtri Papæ abſoluo te ab omni vinculo excommunicationis, & interdicti, in quantum poſſum, & tu indiges: deinde ego te abſoluo à peccatis tuis, & eadem authoritate declaro te in dicto Matrimonio remanere, & debitum coniugale reddere poſſe, & debere: nec non diſpenſo tecum, vt idem debitum etiam exigere licitè valeas. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Amen.

Reliquæ formulæ huiuſmodi partes intelligendæ ſunt, vt ſuprà in præcedenti formula Tranſgreſſionis voti Religionis declarauimus.

Pro tranſgreſſore voti Celibatus, eodem modo reſcribere ſolet Maior Pœnitentiarius: & ideò eodem modo exequutioni demandari debet eius Bulla.

COMMVTATIONES VOTORVM.

Quid ſit Commutatio, & quot modis fieri poſſit?

Commutatio eſt nomen deriuatũ à verbo *Muto*, & componitur à nomine *Mutatio*, & prępoſitione *Cum*: ſignificatque, rem aliquam cum alia mutare. *c. 1. cum ſeqq. de rerum permutatione*. Eſt enim vnius rei cum altera vicaria præſtatio. *l. quoniã aſſeueras, ſ. C. de rerum. perm. Goffred. in ſum. de rerum permut. num. 1.*

Commutatio eſt contractus participans de emptione, & venditione *l. permutationem. 2. C. de rerum permut.*

Differunt tamen in hoc, quia Emptio, & Venditio contrahuntur mediante pecunia, quæ datur pro re, quæ emitur, & venditur. *Panorm in c. 1. de his, quæ fiunt à Prælat.*

Commutatio verò contrahitur, quando datur res vnius ſpeciei, & accipitur alia alterius ſpeciei *d. l. quoniam aſſeueras, C. de rerum permut.*

A Sacris Canonibus, & Doctoribus pro eodem accipiuntur iſta duo nomina, Commutatio, & Permutatio. *cap. quæſitum ſ. e. vt commutationes 2. & c. ad quæſtiones 6. de rer. permut.*

Commutatio igitur, quoad noſtram materiã, ſecundùm *Syluestr. in ſum. verb. Votum 4. num. 1.* eſt annullatio obligationis Voti, cum ligamine ad aliquid aliud faciendũ. Quòd ſit annullatio obligationis Voti, per ſe patet. Nam vouens per huiuſmodi commutationem liberatur ab adimplendo Voto. *c. 1. & d. ſ. ma-*

c. magnæ de voto, & voti redempt. Et quod hæc liberatio fiat cum ligamine ad aliquid aliud faciendum, similiter est clarum: nam in hoc cõsistit tota substantia cõmutationis, vt videre est in *toto tit. de rerũ permut. & in dicta l. quoniam asseueras. C. de rerum permut.* Et propterea vouens tenetur sub eadem obligatione Voti adimplere id, in quod votum fuit commutatum. Nam per commutationẽ fit subrogatio vnius loco alterius, & subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur. *l. si cum. 10. §. iniuriarum ff. si quis cautio. iudicio sisten. causa fac. non obtemp.* Et præcipuè in nostro casu; cùm res subrogata assumat omninò naturam eius, in cuius locum fuit subrogata, & concurrat ad eundem effectũ, ad quem concurrebat Votum, id est ad honorem Dei, & salutem vouentis: & ideo necesse est, vt sapiat omninò naturam eius, in cuius locum fuit subrogata. *Glossa in l. certi conditio. 7. ff. si certum petatur, Bart. in repetitione l. pater filiũ 14. ff. de inofficioso testam. n. 13. Bartholom. Soccinus reg.* 475. Et probatur per textum in *l. cum in fundo* 81. *§. si fundus. ff. de iure dotium.* Vbi dicitur, quòd si fundus dotalis distrahatur, pecunia, quæ ex dicta distractione redigitur, remanet sub eisdem oneribus, & priuilegijs, sub quibus erat ipse fundus.

Subrogatũ sapit naturã eius, &c.

Commutatio voti duplex.

Commutatio Voti, duplici modo fieri potest, vel in aliquid maius, vel saltem æquale. *cap. 1. cum sequen. de voto, & voti redempt. Goff. in sum. eodem tit. Panor. in d. c. 1.*

Vel in aliquid minus, & hæc cõmutatio participat de dispẽsatione: habet enim admistam dispensationem *Lessius lib. 2. cap. 40. de voto, dubio 16. num. 109. Caietan. verb. votum, c. vlt. Suarez l b. 6. de voto cap. 18. Sanchez lib. 4. cap. 53. nu. 4. Sotus lib. 7. de iustitia quæst. 4. art. 3. col. 8. vers. quando verò.* Et ideò illi semper adiungitur, vt infra dicemus, *Dispensando commutes.* Et nõ ab omnibus fieri potest, sed solum à Prælatis, & Episcopis cum suis subditis; & in omnibus votis, quinque exceptis Sedi Apostolicæ reseruatis, videlicet Religionis, Castitatis perpetuæ, Sancti Iacobi, Hierosolymitani, & Sancti Petri Romæ, *cap. 1. cit. Goffred. loco cit. num. 10. Tolet. in sum. lib. 4. c. 18. num. 9.*

Primus modus commutandi in melius potest esse licitus etiam ipsi vouenti. *cap. scripturæ 4. de voto, & voti redempt. Nauar. cap. 12. n. 75. Archid. in cap. qui post votum de regular. in 6. Lessius d. lib. 2. cap. 40. num. 101. Suarez lib. 6. cap. 18. n. 4. versic. nihilominus. Sanchez in sum. lib. 4. cap. 49. num. 4. & alij.* Ratio est, quia, qui commutat votum in melius, non facit Deo iniuriam, & non dicitur votum infringere. *cap. peruenit 3. de iureiurando.*

Melius autẽ in hac præsenti materia illud est, quod omnibus consideratis est Deo gratius.

Potest etiam fieri commutatio ab ipso vouente in euidenter æquale. *Henriquez lib. 5. de Pœnitentia cap. 20. num. 5. Lessius lib. 2. cap. 40. dubio 16. n. 105. Sanchez in sum. lib. 3. cap. 19. num. 9. & alij:* nam Deo nulla fit iniuria, cùm ei res æque grata reddatur per commutationẽ voti factam.

Nota: qui potest dispensare in voto, potest etiam illud commutare non autem è contra: nam cui licet quod maius, videlicet dispensare, licet etiam quod minus, videlicet cõmutare, *per cap. cui licet 43. de reg. iuris in 6.* Dispensatio enim remittit totum vinculum voti, commutatio vero partem, vt supra probauimus.

Cui maius etiam minus.

Ad commutationem voti requiritur, necessitas, vel vtilitas vouentis. *cap. ex multa 9. prope finem, & cap.*

cap. magnæ 7. de voto, & voti redẽptione. Panorm. in cap. 1. eod. tit. nu. 5.

Aduerte: quando causa commutationis est mera voluntas vouentis, tunc habet locum opinio *Innoc. in rubr. de obseruat. ieiun. & Archid. in c. presbyter. dist. 28.* quòd commutatio fieri debeat in melius, & Deo acceptius. Quando verò est necessitas in vouente, videlicet debilitas complexionis, vel aliquid simile; eo casu sufficit vt cõmutatio fiat in æquale, licet non sit magis Deo acceptum. *c. quod super 8. & c. magna, de voto & voti, & c. Panorm. in d. c. 1. eit. n. 3.*

Omnia vota voluntaria redimi possunt & commutari authoritate Superioris, ex cuius iudicio dependebit considerare qualitatem personæ, & causam commutationis, colligendo an recompensatio melior sit, & Deo magis accepta. *c. 1. de voto & voti. Goffred. in sum. eod. tit. n. 7. Panorm. in dict. c. 1. n. 2.* qui ibi dicit, in commutatione voti nõ posse dari certam regulam, sed totum dependere ab arbitrio Superioris, qui ex diuersis informabit animum suum.

Commutatio voti in minus non potest fieri sine legitima causa *c. nõ est. 5. de voto & vot. redempt. vbi glossa* ait *in verb. adimplere*, dispensationem voti sine causa non esse dispensationem: sed dissipationem, cùm ille, cum quo sine legitima causa dispensatur, non sit securus quoad Deum.

Dispensatio quid sit. Ex præmissis nota diuersitatem, quæ est inter dispensare super voto, & illud irritare, commutare, & redimere.

Nam dispensare in voto, est nomine Dei condonare, & remittere obligationem voti, quam vouens erga Deum contraxerat vouendo. *Caietan. 2. 2. q. 88. art. 12. & alij.* Et spectat ad potestatem spiritualẽ, & requiritur causa, *d. c. non est, de voto, & voti redempt.*

Irritatio est annullatio obligationis voti ex beneplacito volũtatis; vt cùm dicit maritus vxori, nolo vt votum obserues: & spectat ad potestatem dominatiuam, & requirit causam; sed si fiat sine causa, est valida peccat tamen venialiter sic irritans, quia impedit bonum sine causa. Nam impedire bonum opus alterius sine causa, est malum. *Less. lib. 2. c. 40. num. 75. Suar. lib. 6. de voto c. 1. & 7. Clauis Regia lib. 6. cap. 10. num. 14.* *Irritatio.*

Possunt irritare vota, Pater, Tutor Tutrix, Curator minoris, Dominus, Prælatus. *c. manifestum 33. q. 5.* Ratio est, quia nullus vouere potest in præiudicium illius, cui est subiectus nisi ille consentiat. Istorum enim vota censentur facta sub conditione tacita, nisi ille, cui subest materia voti, renuerit. *Sanch. l. 4. c. 24. nu. 30. cum sequen. & alij communiter.*

Commutatio. Commutatio voti est obligationis voti anullatio, cum ligamine ad aliquid faciendum. *Sot. lib. 7. de iustit. & iur. q. 4. art. 1.*

Redemptio. Redemptio voti, est annullatio obligationis voti cum ligamine ad aliquid dandum, vt *tot. tit. de voto, & voti redemptione.*

His positis videamus quomodo M.P. rescribat, quando mandat alicuius simplex votum Religionis commutari ob stimulos carnis, ad effectum contrahendi matrimoniũ.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Discreto Viro Confessori, Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori ex approbatis ab Ordinario per latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligendo, salutem in Domino. Ex parte latoris præsentium nobis oblata petitio continebat,* quòd

quòd ipse aliàs vouit Religionem ingredi S. Francisci. Cùm autem sicut eadem petitio subiungebat, lator præfatus ob stimulos carnis, quos patitur, continenter viuere posse diffidat; pro suæ Conscientiæ quiete cupit sibi votum huiusmodi in alia pœnitentiæ opera ad effectum contrahendi matrimonium, per Sedem Apostolicam commutari. Quare supplicari fecit nobis humiliter, vt sibi super his de oportuno remedio prouidere dignaremur. Nos igitur, qui Pœnitentiariæ Domini Papæ curam gerimus, huiusmodi supplicationibus inclinati, authoritate Apostolica specialiter nobis concessa, discretioni tuæ committimus, quatenus si est ita, ac latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, stimulis carnis adeo agitatum, vt maximè dubitet continere posse, & propterea de eius incontinentia probabiliter timendum esse, per diligentem latoris examinationem, ac post monita, & consilia oportuna illi præstita inueneris: eundem latorem à mutatione propositi, (quatenus tibi videatur) absoluas hac vice in forma Ecclesiæ consueta, iniuncta ei pœnitentia salutari: sibique Votum præfatum ad hoc vt matrimonium contrahere licite possit, in frequentiam Sacramentalis Confessionis peccatorum suorum sibi singulis scilicet mensibus, vt minimum semel, vel quoties tibi videbitur, & in alia pœnitentia opera perpetua per te iniungenda; inter quæ sint etiam aliqua Religionis, quam vouit; quæ quotidie facere teneatur ad eum finem, vt ea adimplens meminisse semper possit obligationis, qua huiusmodi voto adstringebatur, prout, secundum Deum, ipsius animæ saluti expedire iudicaueris, dispensando commutes in foro Conscientiæ, & in ipso actu sacramentalis Confessionis tantùm, & non aliter, neque vllo alio modo. Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem, &c.

Omissis primis prædictæ formulæ duabus partibus, vt superius in alijs formulis fecimus, deueniamus ad tertiæ partis clausulas explanandas.

Stimulis carnis adeo agitatum, &c. Remanet solum discutiendum, quęnam carnis agitatio requiratur ad hoc, vt habeat locum commutatio ista voti; nam de præcedentibus alijs clausulis satis abunde diximus in præcedentibus.

Stimulis carnis, &c. Stimulus propriè dicitur fustis acutæ cuspidis, quo rustici boues suppungunt. *Plaut. in Asin.*

Vtinam nunc stimulus in manu mihi sit.

Et per translationem dicitur omne illud, à quo multum diuexamur. *Cicer. Tuscul. Non modo stimulos amoris, sed etiam fulmina fortunæ contemnamus.* Ex quibus colligitur, quòd non simplex tentatio sensualis sit sufficiens ad commutationem voti, sed requiritur, vt sit tentatio acutæ cuspidis, hoc est penetratiua, vt solet dici, vsq; ad animam; & non solum penetratiua, sed ad instar fulminis, quod solo tactu comburit, & consumat; vt ex prædicta Ciceronis authoritate colligitur, dum stimulos carnis, & fulmina fortunę insimul adęquat; & argumentum à nomine appellatiuo, vel ab Etymologia *Argumentũ ab Etymologia vocabuli.*

gia

gia vocabuli desumptum bene procedit, & probat. *cap. forus 10. de verb. signif. l. pupill. 239. §. territorium, ff. eod. Panor. in cap. 1. de iudic. Bart. in l. 2. §. appellata, ff. si certum petatur.*

Quòd autem hæc sit intẽtio Maioris Pęnitentiarij, apertè dicit *Nauarrus*, olim Maioris Pęnitentiarij Consultor Canonista, *lib. 3. consilior. tit. de voto, &c. cons. 36. nu. 5.* vbi affirmat Sacram Pœnitentiariã concedere commutationẽ voti Castitatis, quando vouens vrgetur grauibus stimulis carnis ad fornicandũ eo quod existimet esse bonum ei liberari à peccatis venereis cum fractione voti per sanctum matrimonium, iuxta dictum *Apostoli ad Corinthios 7. Melius est nubere, quam vri.*

Ratio est, quia de minima carnis agitatione nõ est habenda consideratio, iuxta *l. scio 4. ff. de restitut. in integr. l. si oleum 10. §. finali, ff. de dolo, l. quamuis 32. ff. de condit. cap. cum te 23. de sent. & re iudic. Bald. in l. si prædium, C. de ædilit. edicto. Ant. Corsettus in tractatu de minimis.*

Idemque dicendum est de mediocri tẽtatione: nam vt dicitur *Iob. 7.* Perpetua tentatio vita hominis est super terram, & eam homo tenetur superare cum labore; hanc enim ob causam *ibi* dicitur: *Militia est vita hominis super terram*: Et ratio est, quia agitur de mutanda promissione Deo facta, & de maiori vouentis bono, Grauis igitur stimulus carnis requiritur pro sufficienti causa cõmutationis voti; hanc solùmodo in nostro casu existimant Doctores sufficientem causam esse. *Sanchez de dispensationib. lib. 8. disput. 21. num. 18. & Nauarr. in Manuali cap. 12. num. 78.* vbi asserit vnam ex legitimis causis ad votum Castitatis commutandum, esse magnam fragilitatem, quam vouẽs in se experitur ad obseruandum votum.

Et probatur ex *c. veniens 5. qui clerici, vel vouentes, &c.* vbi dicitur tutius esse, vt post votum Continentiæ simpliciter oblatum, contrahatur matrimonium, quàm fornicationis reatus incurratur: minus enim malum tolerandum, vt maius euitetur, *cap. si quid verius, 33. quæst. 2. & cap. hi qui. 27. q. 1. &c. considera 22. q. 1.* Minus autem malum est; vt vouens non ingrediatur Religionem, quam vt ingressus incontinenter viuat, alijsque scandalum, & Religioni dedecus euadat. *Minus malum tolerandum vt maius vitetur.*

Grauitas istius stimuli colligenda est ab effectibus, qui inde sequuntur. Nam lapsus vnius, vel alterius transgressionis, non inducit sufficiẽtem causam dispensandi in voto, quia adhuc valde vtile est votum, vt vouentem contineat, ne ita facile labatur. *Valentia 2. 2. disp. 6. q. 6. puncto 7. ad fin. Azor. lib. 11. Instit. moral. c. 19. q. 17.* Votum enim est medicina deseruiens prauis affectibus huiusmodi.

Sed requiritur vt probabiliter iudicetur vouens, ita affectus, vt credatur sæpius votum violaturus esse. *Sanchez lib. 8. de dispensationibus disp. 21. n. 18. in fin. Alcozer lib. de ludo cap. 13.*

Nec sit spes emendationis, vel ob infirmitatem, vel passionẽ, vel malitiam, & prauum habitum vouentis, atq; ita votum sit seruatu difficile, & viribus impar. *Philiarcus de officio Sacerdotis tom. 1. par. 2. lib. 3. c. 4. ad finem.* Igitur voues examinandus est, quoties castitatem fregerit, an continuis, vel interpolatis vicibus; an inter huiusmodi actus modicum, vel diuturnum tempus intercesserit: Nã continuatio actuũ significat firmiorem, ac tenaciorem habitum, qui difficillime curari potest. Interpolati verò actus nõ significant ita profundè defixum radicibus

bus habitum, vt non possit aliqua cum facilitate mutari.

Aduerte quod interpolatio duorum, aut trium dierum potius participat de continuatione, quam interpolatione; argumento *l. fi. C. de iud.* vbi dictio *illico* verificatur, intra triduum.

Dictio illico verificatur intra triduum.

Præterea videndus est à quanto tempore inceperit lapsus, nam inueterati habitus difficilius tolluntur, quàm de recente contracti.

Quando vouens reperitur cum inueterato, vel multū intenso habitu ad lapsus, illico cū ipso dispēsari potest in voto huiusmodi Religionis, ob rationes, superius allatas: & quod dico de dispēsatione, etiam de commutatione intelligendum est.

Quando verò reperitur habitus recenter cōtractus, tunc exequutor considerare debet indolem, & complexionem vouentis, an salutaria remedia accepturus sit: an illa accepta profutura sint, an vouēs sit iuuenis, natura sanguineus, iracundus: abundantia enim sanguinis, & bilis multum inclinant ad actus venereos: an sit tenacis melancholiæ, ac apprehensionis: similes enim homines difficillimè deponunt habitum, quem semel contraxerunt: & ideo similibus hominibus, qui se stimulos carnis magnos pati asserunt facillimè fides præstari potest, eorumq; vota ad effectum contrahendi matrimonium, commutanda sunt absque, adeo magna indagatione præmissa, cùm in istis apprehensio multum operetur.

Hæc & similia relinquimus arbitrio prudentis exequutoris considerãda. Regulæ enim generales possunt præscribi; quæ tamen non omnibus, & singulis casibus eodē modo aptari queunt. Et ideo iure optimo asserit *Panor. in suprad. c. 1. de voto, & voti redempt. n. 2.* commutationes votorum relinquendas esse arbitrio Superioris.

Quæ omnia à me superius dicta colliguntur expresse ex subsequentibus verbis, *Adeo agitatum, vt maximè dubitet continere posse.* Nota illas duas dictiones, *adeo*, & *maximè*, quæ ex se mutuo vires accipiūt. Nam prima conducit agitationem huiusmodi ad superlatiuum, *maximè*, operaturque, vt non nisi ex maxima carnis agitatione dubium exortum de futura incontinentia sit sufficiens ad cōmutationem concedendam.

Et propterea de eius incontinentia probabiliter timendū esse, &c. Postrema hæc pars magis declarat vehementiã stimulorum carnis requisitam ad votum cōmutandum: nam vltra dubiū de incontinentia futura, requirit timorem, & non quemlibet timorē; sed timorē fundatum in ratione causæ allegatæ, adeo vt vehemētia stimulorum carnis in vouente cogat exequutorem ad credendam incontinentiam futuram eiusdē: hoc enim importat verbum illud *timendum*: cum timor secundum omnes DD. sit passio animi, qua imminens malum formidatur: præsertim cum id adeo graue videtur, vt vires nostras excedere censeatur. Hinc collige vehementiam huiusmodi sensualiū stimulorum, vt non solum vouentis animum diuexet, verum etiam sua vehemētia afficiat exequutoris animum. Nam timor à M. P. requiritur in exequutore; dubium verò in vouente, quemadmodum illa verba demonstrant, *vt maximè dubitet continere posse, & probabiliter timēdum esse imminere*: prima enim verba referuntur ad vouentem, secunda verò ad exequutorem.

Per diligentem latoris examinationem, &c. Hæc verba

importam conditionem, & formã, vt in prima formula Dilationis probauimus: & ideò si omittatur examinatio,&c. existimo commutationem aliter factam esse nullam.

Ac post monita, & consilia, &c. Quia stimulos huiusmodi non potest exequutor aliter percipere, quam ex vouentis dicto, vt præsupponitur, ideò exequutor tenetur vouenté monere de grauitate negotij, de veritate sine fuco, & mendacio propalanda, de obligatione voti, de inualiditate commutationis, nisi veritatem propalet, de periculo suæ salutis, de bono statu Religionis, & similibus, vt videtur indicare *Sanch. lib. 8. de dispens. disp. 34. nu. 27.* Eidemque consulat, vt præmissa bene secum perpendat, cõmendet se B. Virg. Mariæ tutelæ, Sancto sui nominis, necnon suo Angelo Custodi: communicet aliquoties ad hunc effectum: aliquam, si potest, pauperibus eleemosynam tribuat; aliquas orationes recitet; vt his præmissis si postea fiat commutatio voti, & illius vigore matrimonium cõtrahat, possit in eo pacificè, & sine animi perturbatione remanere.

Inueneris, &c. Si huiusmodi monitis, & consilijs præmissis, exequutor inuenerit periculum imminere incontinentiæ, poterit tuta conscientia progredi ad commutationem; sin minus, debet desistere ab illa cõcedẽda, vt supra probauimus.

Eundem Latorem à mutatione propositi, &c. Vouens mutando propositum, deficit à promissione Deo facta de ingrediendo Religionem, & ideò eget absolutione propter talem defectionem.

Quatenꝰ tibi videatur, &c. Hæc verba important arbitrium boni, & prudentis Viri, & non propriam, & nudam voluntatem. *l. fideicommissa 11. §. sic fideicõmissum, ff. de legat 3. DD. in l. si sic ff. de legat. 1.*

Et subintelligitur *indigere*: nam recedere à promissione, ob aduenientem causam licitam, non est illicitum, immò licitum. *l. vlt. ff. qui satis dare cogantur, cap. breui. 17. de iureiurando, & c. significante, 7. de pignoribus.* Sed quia M. P. ignorat, an vouẽs sit in aliqua culpa, ob quã venerit legitimum impedimentũ, ideo hoc discutiendum relinquit arbitrio exequutoris per prędictam cautelam.

Potest etiam subintelligi, *ad cautelam, Absoluas*, id est, ad bene esse; nam in rebus concernentibus animam tutior pars est eligenda. *c. iuuenis 3. de spons.*

Et ideo semper præmittendã esse existimo huiusmodi absolutionem cum conditione, in quantũ indiges. *In rebus Animæ tutior pars eligenda.*

Absoluas hac vice in forma, &c. Satis abunde hanc particulam explicauimus in formula transgressionis voti Castitatis: ideò vide quæ ibi ad hoc propositum diximus.

Iniuncta ei pęnitentia salutari, &c. Quæ pœnitentia sit imponenda vouenti pro huiusmodi mutatione propositi, poterit exequutor melius determinare ex qualitate culpæ, & personæ, quam ego verbis indicare, iuxta *text. in cap. Deus 8. de pœnit. & remiss.*

Sibiq; votum prædictum ad hoc, vt matrimoniũ contrahere licitè possit, &c. Duplex est finis, propter quem cõceditur

ceditur huiusmodi voti commutatio.

Primus est Dei honor, ne offendatur à vouente. Secundus vtilitas ipsius vouentis; vt per matrimoniū cōsulatur saluti animę ipsius; ne turpiter fornicādo violet votum, & dānetur. Quia verò finis est primum principium cuiusque actionis, cùm omne agens propter finem moueatur ad agendum; ideo M. P. iniungendo huiusmodi commutationem, ponit primò ad quem effectum fiat, id est, ad hoc vt matrimonium contrahere licitè possit; & ideò si cesset iste finis matrimonij, ita vt vouens nolit postea matrimoniū contrahere, sed velit innuptus remanere, cessabit validitas commutationis, & tenebitur ingredi Religionem. Nam quod pro remedio necessitas reperit, cessante necessitate, & illud cessare debet *c. quod pro remedio 1. q. 7.* nisi cesset necessitas, neq; illud cessare debet.

Remedium necessitatis cessat ea cessante.

Quòd autem matrimonium sit salubre remedium incontinentiæ, nō eget probatione, cùm ex se pateat. Nam secundarius finis matrimonij est euitatio fornicationis, primus vero proles: *Syluest. verbo matrimon. 1. nu. 1. circa medium, & DD. communiter.*

Ideo vouēs in nostro casu vel debet, vigore huiusmodi commutationis, contrahere matrimonium, vel Religionem ingredi.

In frequentiam sacramentalis confessionis, &c. Exequutor tenetur primum vouenti iniungere hanc frequentiā sacramentalis cōfessionis, eo quod eam M.P. expressit, iudicans eam expedire spirituali cuiuscumque vouentis saluti, eiusque viribus, ac fragilitati commensurari, atque rationi consonum esse, vt loco tanti voti, quo adstringebatur, subrogetur; eo quòd nemo ita fragilis sit, vt nequeat eam exequi. *Sanch. lib. 8. de dispens. q. 34. nu. 33.* Nam hæc est secunda tabula post naufragium peccati: vt bene ait *Gabr. in 4. dist. 14. q. 2. art. 3. dub. 2.* & peccatori prętò est, etiāsi millies peccet: & amissa gratia recuperatur per eam. Prima enim tabula post lapsum totius generis humani, est Baptismus.

Singulis scilicet mensibus, vt minimum semel, &c. Verba ista clare demonstrant intentionem M. P. esse, vt vouens ad minus obligetur ad singulis mensibus semel confitendum sacramentaliter: hoc enim important dictiones illæ duæ, *vt minimum*, & *semel*: atque ita Exequutor tenetur necessariò primùm subrogare in obligationem voti, menstruam confessionem sacramentalem.

Et quoties tibi videbitur, &c. Hæc clausula importat arbitrium boni Exequutoris, adeò vt, si ille iudicauerit imponere vouenti, vt pluries teneatur confiteri, vouens necessariò debeat parere, & nisi pareat, transgrediatur quo ad hanc partem votum: nec potest opponere se voluntati, & determinationi Exequutoris, innixus illis prioribus verbis, *vt minimum semel*. Caueat tamen exequutor, ne nimis in hoc aggrauet vouentem, cùm in simili onere imponendo Ecclesiam tam circumspectè se gerat, semel dumtaxat in anno fideles ad confitendum obligans, per *cap. omnis vtriusq; sexus 12. de pœnit. & remiss.*

Dubitare forsan aliquis posset, quomodo accipiendi sunt isti singuli menses, an secundùm communem acceptionem, communemque cursum eorum, an potius nume-

randi sint à die præcedentis commutationis, seu præcedentis confessionis. Nam ex prædicto *cap. omnis vtriusque sexus* videtur colligi, quòd numerandi sint à die præcedentis confessionis, cùm in dicto capitulo precipiatur, vt vnusquisque fidelis, postquam ad annos discretionis peruenerit, semel saltem in anno confiteatur; & tamen constet, secundum omnium Doctorum sententiam, non satisfieri præcepto huiusmodi, si initio vnius anni quis confiteatur, & deinde in fine sequentis anni iterum confiteatur. Sed sequens opinionem. *Sanch. in lib. 8. de dispens. dist. 34. num. 36.* dico quod dictio illa, *singulis*, adiuncta *mensibus*, declarat menses accipiendos esse secundùm communem acceptionem, communemque cursum, ita vt vouens satisfaciat obligationi frequentiæ confessionis sibi iniunctæ, si v. g. in principio Ianuarij confiteatur, & postea in fine sequentis Februarij iterum confiteatur, & sic de cæteris: nam per istas confessiones verificatur quòd vouens singulis mensibus semel confessus sit.

Ad rationem dubitandi superiùs in contrarium allatam; respondeo adesse disparitatem. Nam in casu dicti capituli accipitur annus materialis pro spatio duodecim mensiũ, non autem accipitur secundũ communem acceptionẽ, prout est annus numericus, videlicet annus xxiv. mensiũ &c. Ideò bene dicitur non satisfacere præcepto, qui initio vnius anni confiteatur, & in fine alterius postea confiteatur. In nostro autem casu secus est: nam accipitur mensis numericus v. g. Ianuarius, &c. secundum communem acceptionem & spatium, non autem materialis prout dicit aggregatum triginta dierum; & isto superadditur adiectiuum *singulis*, quod de sui natura importat numerum, & diuisionem, disiunctionemq; vnius rei ab alia. *Bertaz. de clausul. instrument. clausf. 4. glos. 3. num. 1.* & ideo non debemus confundere vnum mensem cum alio: quæ confusio sequeretur, si menses acciperetur prout dicit aggregatũ triginta dierum solummodo: nam inciperet in vno, & finiret in alio.

Maior difficultas exoriri posset, quando quis vouens Religionem, esset etiam obligatus ex alio voto ad menstruam, vel alias confessiones, an hic satisfaciat v. g. per vnicam confessionem his duabus obligationibus. Sed existimo illũ non satisfacturum vtrique obligationi, sed necesse esse vt bis in mense confiteatur: nam commutatio requirit opus subrogationis in locum voti commutati, aliàs non esset commutatio, quæ est, vt res vna dimittatur, & alia loco illius assumatur, vt supra probauimus.

Quid si in medio mense fieret commutatio? an necesse sit quod in eodem mense confiteatur denuò, licet, vt præsupponitur, occasione dictæ commutationis iam confessus sit?

Respondeo, quòd sicut tenebatur vouens adimplere votum, vbi primum commodè potuerat, sic etiam tenetur ad frequentiam confessionis incipiendam: cùm subrogatum sapiat naturam eius, in cuius locum subrogatur. *d. l. si eum, §. iniuriarum, ff. si quis cation. &c.*

Secus vero dicendum censeo, cum medietas mensis elapsa iam sit: hoc enim casu existimo mentem Maioris Pœnitentiarij esse, non obligare velle vouentem ad nouam confessionem in ea mensis extremitate, nec rationem habuisse de isto modico tempore, ac si non esset, quia parum, & nihil æquiparantur *Bald. in authen. præterea C. vnde vir, & vxor. Corn. consil. 63. lib. 1. & consil. 77. lib. 2. & cons. 29. lib. 3.* Parum, & nihil æquiparantur.

Soc-

Soccin. cons. 108. *col.* 3. *& notatur in c. de multa, verbo nullus aut rarus, de preben. & dignitat. &c.*

Obijci poteſt. Præceptum de confitendo ſemel in anno non obligat, quando non adeſt materia neceſſaria confeſſionis, id eſt peccatum mortale, vel graue ſcandalum: ergo etiam in caſu noſtro commutatio iſta non obligabit vouentem ad confitendum ſingulis menſibus, quando ille non habebit graue peccatum, id eſt mortale.

Reſpondeo non valere illationem huiuſmodi, cùm non adſit paritas. Nam in primo caſu præcipitur neceſſarium ad ſalutem, quod conſiſtit in ſe purgando à mortali: in noſtro verò caſu præcipitur neceſſarium ad vitæ perfectionem, ad quam vouens ſe obligauerat, quando peculiari voto ſe Deo dicauit, & ad quã tenetur non ſolũ purgando ſe à peccatis mortalibus, verũ etiam à venialibus, & ideo tenetur ad confitendũ ſingulis menſibus; etiam ſi non habeat peccatum mortale.

Et in alia pænitentiæ opera perpetua, &c. Votum erat perpetuum, & ideo etiam res, quæ in locum eius ſubrogatur, debet eſſe perpetua. Caueat ergo exequutor, ne onus temporaneum, id eſt ad limitatum tempus duraturum, imponat vouenti. Nam ſi ſecùs facit, & contra rationem voti, & contra mẽtem M. P. faciet: immo & nulliter faciet, cùm deficiat in re ſubſtantiali, vt per ſe, & ex præmiſſis patet: deficiens enim in forma ſubſtantiali nulliter agit. *c.* 1. *de renunciat. c. veniens,* 3. *de presbyt. non baptiz ato.* Faceret etiam contra mentem M. P. quia omitteret formam eius diſpoſitionis, omittendo perpetuitatem in operibus ſubrogandis, loco voti perpetui: forma autem diſpoſitionis ſi deficit, etiã in minimo, vitiat actũ.

Deficiens in forma ſubſtantiali nulliter agit.

Forma diſpoſitionis omnino ſeruanda.

l. hæredes, 36. *§. idem iuris, ff. familiæ erciſc. Bald. in c. cum adeo.* 17. *n.* 4. *de reſcript.* Ratio eſt; quia ipſa dat eſſe rei, & ideò ea ſublata corruit actus, *l. Iulianus* 9. *§. ſed & ſi quis, ff. ad exhib. & notat. in c. fine except.* 12. *q.* 1. *Panor. in c. prudentiã,* 21. *n.* 5. *de off. delegati.*

Et actus ſic nullus, nullo modo valet, vt valere poteſt. *l.* 1. *§. ſi quis ita, ff. de verborum obligat.* & ideo neque commutatio voti valebit per totum illud tempus, quo opera iniuncta duratura ſunt.

In alia pœnitentiæ opera, &c. Hinc primò collige, nõ vnum opus iniungendũ ſufficere, ſed plura: hoc enim importãt illa duo verba, *alia opera,* in numero plurali poſita.

Secundò, non debere, eſſe opera relaxandi animi cauſa, ſed opera labori oſa, & faſtidium potius, quam quietem, & iucunditatem inducentia. Nam debent præ ſe ferre pœnitentiam, id eſt pœnã tenentia: cùm pœna propriæ dicta ſit illa, quæ eſt corporis afflictiua, vel quæ diminuit patrimoniũ. *l. in ſeruorũ,* 10. *ff. de pœnis. l.* 3. *ff. de damno infecto. Panorm. in c.* 1. *num.* 27. *de poſtul. Prælat.*

Pœna propriè dicta eſt corporis afflictiua.

Tertiò, non debere eſſe opera inter ſe incompatibilia, ſed debẽt habere aliquam inter ſe ſimilitudinẽ, & conuenientiam, hoc enim importat nomen adiectiuum, *alia. l.* 3. *C. de ſeruis fugit. c.* 2. *de reſcriptis in* 6.

Quod ſi quæras, quæ nam eſſe debeat iſta ſimilitudo & conuenientia: Dico non eſſe aliam, quàm ſalutem animæ vouentis, vt ex infraſcripta clauſula expreſſe apparebit, & ideo omnia iſta opera pœnitentiæ ſubroganda debent eſſe media proportionata, & tendentia ad conſequendam ſalutem animæ illius.

Quartò: Licet iſta opera debeant eſſe perpetua, non tamen eſt neceſ-

se, vt omnia sint quotidiana: non enim necessariam connexionē habet perpetuum cum quotidiano: vt patet in pensionibus ecclesiasticis perpetuis, quæ licet sint perpetuæ, nō tamē quotidie persolūtur, sed solū certis & statutis tēporibus: & ideo sicut qualitas istorū operū relinquitur arbitrio exequutoris, ita etiam eius arbitrio relinquitur eorū numerus & dies, quibus peragenda sunt.

Quintò, qualitas istorum operum regulanda est ex qualitate vouentis; & ideo certa in hac regula præscribi non potest. Existimo tamen iniungi posse onus recitandi singulis hebdomadis aliquos Psalmos, vel Coronas; audiendi Sacrum aliquo die non festiuo; inuisendi aliquam Ecclesiam B. Mariæ Virginis, vel eius Ordinis, quem ingredi vouit, & ibi præcipuè Deum precandi pro felici progressu dicti Ordinis; aliquoties in mense ieiunandi, & communicādi; aliquam eleemosynam pauperibus elargiendi singulis mēsibus, vel singulis annis; & alia huiusmodi opera iuxta statum, conditionem, & possibilitatem vouentis. Sed aduerte, fuisse prædicta indicata, nō vt insimul omnia iniungantur, sed vt opportuniora ex eis eligantur.

Inter quæ sint, etiam aliqua Religionis, quam vouit, quæ quotidie facere teneatur, &c. Hic M.P. declarat mentem suam esse, vt non omnia opera subroganda in locum voti, sint quotidiana, sed solum aliqua: & hæc sint ex ijs operibus, quæ Religiosi eius Ordinis, quem vouit, vel quem ingressurus esset vouens, si votum adimpleret, subire solent ex præscripto Ordinis, id est ratione Regulæ, vel approbatæ consuetudinis. Ista verò opera debent esse compatibilia cum statu coniugali, non valde difficilia ad illorum exequutionem; nam aliàs ad illa adimplenda vouens non teneretur, quia valde difficilium, & impossibilium idem est iudicium. *l. idem Iulian. 41. §. constat. ff. de legat. 1.* & sicut ad impossibile nemo tenetur, ita etiam in nostro casu ad valde difficile non tenebitur. Nam magna difficultas æquiparatur impossibilitati. *l. nepos Procul. 125. ff. de verb. sign. l. si seruus depositus. 22. ff. de noxal. l. diuortio. 37. ff. de negot. gest. Bald. lib. 1. consilior. cons. 101.* *Magna difficultas æquiparatur impossibilitati.*

Hanc ob causam M.P. nō præscribit particularia opera in suis litteris, quia si præscriberet, facillimè illapsurus esset in huiusmodi incōpatibilitates, & difficultates, ob sibi ignotas qualitates vouētiū: & ideo in similibus operibus iniūgēdis, exequutoris prudētia necesse est vt operetur.

Possent tamen in genere assignari aliqua ex infrascriptis: videlicet quotidie per aliquod breue tēporis spatiū mentē ad Deum eleuare aliqua oratione vocali, vel mētali; capitulū alicuius libri spiritualis perlegere; quotidiano examine defectus animæ inuestigare; Sacrum quotidie audire; aliquod ex operibus Misericordię exercere, & similia peragere.

Ad eum finem, &c. Huiusmodi operum officium esse debet, quotidie in memoriam redigere vouenti obligationem voti remissam ex bonitate diuina, & successiuè animi grati virtutem in eo excitare, illumque monęre, de felici & perfecto statu Religionis, ad quem vocatus fuerat, & quem ex sua fragilitate amisit: vt ex huiusmodi recordatione recognoscens benignā, & misericordem manum Dei in se, cautiùs se gerat, sueque animę saluti eo diligentiùs prospiciat, quo maius est periculum, in quo remansit, ob insanas mundi illecebras.

Obli-

Obligationis, qua huiusmodi voto adstringebatur, &c. Voti obligatio erat ad ingrediendam Religionem, id est ad statũ perfectionis assumendum. Nam Religio est quidã status perfectionis, & quoddam exercitium perueniendi ad perfectionem, ita *S. Th.* 2. 2. *q.* 184. & *q.* 186. *art.* 2. Et ideo vouens, recordari debet huius obligationis; vt sicut antea tenebatur ad perfectionem regularem, ita post voti commutationem, ad perfectionem coniugalem, ea qua decet sedulitate, exercendo se in operibus subrogatis: ne cum virginibus stultis excludatur à nuptijs cœlestibus.

Prout secundùm Deum, &c. Exequutor solum habeat præ oculis Deũ; id est secundùm rectam rationẽ, remotis finibus humanis, cõsideret, quæ pro futura sint saluti animæ vouentis, & illa imponat: aliàs seueram redditurus est Deo rationẽ de anima illius, dignasque pœnas, vt infidelis Christi minister, luet. Caueat igitur Exequutor ne inconsiderate & humano repletus affectu in tam graui negotio se gerat.

Dispensando cõmutes, &c. Ex prędictis in principio explanationis huius formæ, hæc commutatio non est propriè commutatio, cùm non fiat saltem in æquale, sed est quid medium inter cõmutationem, & dispensationem, cùm subrogatio fiat in opus inæquale, & inferioris oneris, & ideò participat de commutatione, & dispensatione; condonat quod deest æqualitati, & commutat in inæquale.

Quod autem ista inæqualitas debeat esse moderata, aperte colligitur ex verbis ipsis M.P. Nam vt principale ponitur, *cõmutes*; & vti accessorium, *dispensando*; adeo vt esse debeat essentialiter, cõmutatio, quæ de natura sua est in maius, vel in ęquale, & per accessorium à rigore naturæ suæ aliquantisper recedat; & ideò dicitur, *Dispensando cõmutes*; non autem, *commutando dispenses*. Et sicut accessorium sequitur naturã sui principalis. *l. cùm principalis* 139. *ff. de regulis iuris, cap. accessorium* 42. *de reg. iuris in* 6. ita illud, *dispensando*, debet sequi naturam verbi, *commutes*, & successiue non multum eius naturam alterare. *Accessoriũ sequitur naturam sui principalis.*

Secundò, istud verbũ, *dispẽsando*, ponitur vt ablatiuum instrumẽtale. Et ideò exequutor illo vti debet in hac commutatione, vt instrumento, per quod possit tantisper moderari rigorem commutationis, non autẽ eius substantiam destruere.

Tertiò, ista inæqualitas debet esse moderata, & non nimis exorbitans, nam sub generali dispositione non comprehenduntur excessiua. *Bald. cons.* 372. *vol.* 3. *Crauetta cons.* 3. *n.* 19. & ideo sub ista generali clausula, *dispensando cõmutes*, non comprehẽditur excessiua remissio obligationis voti; & exequutor debet ab excessiuitate omninò abstinere, & inter moderatos limites consistere, vt alijs prosit, & sibi nõ noceat. Ista verò excessiuitas, & moderatio regulanda est à qualitate, & conditione vouentis; nam vnum & idẽ pondus potest esse graue, proportionatum, & leue respectu virium illorũ, quibus imponitur: vnum & idem verbum potest esse vni grauiter iniuriosum, alij verò iocosum, & nullius momenti; & sic de cæteris excẽplis, quæ adduci possent. *Excessiua non veniunt sub generali dispositione.*

Et hæc sufficiãt de formula istius Commutationis voti Religionis ob stimulos carnis, ad effectũ cõtrahendi matrimoniũ: aliæ enim clausulæ omninò cõueniunt cum eiusdẽ speciei clausulis prędictarũ formularũ, & ideo nihil addendum censeo.

PRO-

PRO EO, QVI VOVIT RELIGIONEM INGREDI,

Sed ob virium debilitatem illius onera ferre posse diffidit; In hunc ferè modum rescribit, & mandat ei votum commutari.

F R. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs vouit Religionem ingredi S. Dominici. Cùm autem, sicut eadem petitio subiungebat, Lator præfatus ob virium debilitatem diffidat onera Religionis ferre posse; pro sua conscientiæ quiete, cupit sibi votum huiusmodi in alia pœnitentiæ opera per Sedem Apostolicam commutari. Quare, &c. Quatenus, si est ita, ac latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, adcò debilis complexionis esse, vt idcircò Religionis onera suffere non possit, neque spem esse quòd de proximo ita conualescat, vt Religioni aptus esse queat, inueneris; eundem latorem à mutatione propositi, quatenus tibi videatur, absolnas hac vice in forma Ecclesiæ consueta. Iniuncta, &c. Sibique votum præfatum, dummodo vitam cœlibem ducat, in frequentiam sacramentalis Confessionis, &c.*

Reliqua sunt vt in præcedenti formula.

In hac formula pauca explicanda supersunt, quia paucis exceptis, omnia alia coincidunt cum præcedenti: ideo breuiter totam istius formulæ explicationem concludam.

Latorem adeò debilis cōplexionis, &c. Causa finalis cur concedatur ista voti Religionis ingrediendæ commutatio, est inhabilitas vouentis ad subeunda onera Religionis, prouenients ex debilitate complexionis: & ideo exequutor debet multum perpendere, an dicta debilitas vere existat, talisque sit, vt verè vouentem reddat impotentem ad disciplinam regularem subeundam; illumque examinet de ratione viuendi huc vsque seruata. Primò circa cibum, an indifferenter omni ciborum genere vescatur: an ex aliquo peculiari cibo detrimētum notabile patiatur: an ex frigore, vel calore multum, & facillime diuexetur; an frequenter ægrotauerit; an labores corporis, & mentis moderatos sine valetudinis iactura notabili sustinuerit. Ex responsionibus enim, quas ad huiusmodi interrogatoria faciet vouens, melius informabit animum suum exequutor de complexione illius, quàm ex aspectu corporis, & colore: quia gracilitas, pinguedo, & color sæpissimè fallaces sunt: non tamen nego ista aliquando esse adminicula ad formandum iudicium de robore, & debilitate corporis.

Adeo debilis, &c. Id est parum habilis. Et hinc collige non requiri totalem inhabilitatem, sed satis esse, vt sit parua habilitas; parū enim, & nihil æquiparātur. *argum. l. scio. 4. ff. de in integrum restit.*

Et

Et ratio cur parum habilis excludatur ab huiusmodi voto adimplendo, est, quia Religioni esset pōdus, & non subsidium, cùm Religionis onera sufferre non posset, & propterea suo exemplo alios ad relaxationem, & inobseruantiam regularem facillimè induceret. Quod est maximum Religionum malum. Sed aduertendum est istam paruam habilitatem regulandā esse ob omnibus, vel saltem principalibus regulis, & officijs Religionis, non autem ab vna, vel alia regula, vel munere; nisi sit principalis regula, vel præcipuum Religionis munus, quibus reliqua vti accessoria informentur, & dependeant; cùm omnes regulæ & munera vniuscuiusque sint inseparabilia accessoria ad primarium illius Institutum, & finem, & ideo sequuntur ipsius Instituti naturam: & si lator non est habilis ad Religionis institutum primarium, & finē, neque erit habilis ad alia media, quæ conducunt ad ipsum finē; cum accessoria sequantur naturam sui principalis. *d. c. accessorium, de regul. iuris in 6.* Rari enim, vel nulli reperiuntur, qui sint omnino habiles ad omnia.

Neque spem esse, &c. Ista inhabilitas non sufficit, vt solum duret eo tempore, quo fit commutatio: sed necesse est, vt probabiliter sit perpetuo duratura, vel saltem per tantum tempus, vt accedente grandæua ætate incapax remaneat regularis disciplinæ: si verò citò cessatura sit, non est sufficiens causa ad commutandum votum. Istud autē, *citò*, extendo ad annum, vel duos circiter annos; dummodo tamē vouens sit iuuenis, & non multum excedat vigesimum quartum annum, quo tempore iuuentus floret, & faciliùs ægritudinis molestias & incōmoda superat; si verò est grandæuus, difficillimè ista totalis inhabilitas cessatura est, & vouens euasurus est multum habilis ad onera Religionis: & ideò si istam debilitatem nō potuit iuuentutis vigore expellere, multò minus poterit matura ætas; sed quia in hoc etiam certa regula tradi non potest, ideò exequutoris prudentis arbitrio determinatio relinquenda est. Ad quam determinationem facillimè poterit ille deuenire, si considerabit, an dicta debilis complexio sit connaturalis vouenti: si enim est connaturalis, difficillime remouebitur, & semper vouens erit inhabilis: nisi tamen conualescere iam cœperit; & propterea speretur de proximo perfectè conualitura: An verò ex aliqua infirmitate remanserit debilitata complexio? & ex qua infirmitate? quia infirmitates diuersas relinquunt affectionum tenacitates: & hoc casu cōsiderandum erit à quanto tempore inceperit, an fuerit semper eadem; An meliorari, vel deteriorari cęperit; an ante præfatam infirmitatem fuerit robustæ, vel delicatæ naturæ: si delicatæ, difficilius sperari poterit perfecta, & apta valetudo ad onera Religionis. Hæc & similia exequutor animaduertendo, non errabit, sed securo procedet pede.

Sibique votum præfatum (dummodo vitam cælibem ducat.) &c. Ista commutatio modificatur per particularis oneris appositionem, tanquam causæ finalis, videlicet per cælibatum seruandum. Quod vt melius percipiatur, pręsciendū est istud nomen, *modus.* diuersimode accipi.

Primò. *modus*, generaliter accipitur, prout est omnis qualitas adiecta dispositioni. *l. obligationem. 43. §. modus. ff. de action. & obligat.* & comprehendit modum, conditionem, cæteraque, quæ in contractibus apponi solent.

Secundò. *modus* specialiter accipitur, prout est moderamen dispositionis per oneris appositionem, tanquam causæ finalis: vt, promitto, vel lego tibi hoc, vt facias illud. *l. 1. C. de donat. quæ sub modo, vel condit.*

Dictiones, quibus signatur modus, sunt dictio, Vt. *dict. l. 1.* dictio, Dummodo, *l. cum ab eo, 41. ff. de contrah. empt.* dictio, Ne; *l. cum pater. 79. §. Titio, vers. plane. ff. de legat. 2.* dictio, Ad, vt, Lego mille ad monumentum meum conficiendū: Dictiones, In, Pro, Nomine; vt lego in dotem, pro dote, nomine dotis. *Syluest. verb. condit. n. 3.*

In secunda hac modi acceptione modificatur hæc nostra voti commutatio, videlicet, Vouenti commutes votum, *dummodo vitam cælibem ducat.* Et intentio M. P. est, vt commutetur votum, dummodo in cœlibatu vouens remaneat; atque ita si vouens cælibatum non seruat, grauiter peccat, non autem commutatio iam facta inualidatur, nisi fiat cum tali conditione, quod si non seruetur cælibatus, commutatio inualidetur, & annulletur. *argumento c. verum 4.* vbi *glos. de conditionibus appositis.*

Quæ tamen cōditio annulans & inualidans commutationem, non existit in prædicta Commutationis formula.

Prætera intelligi potest hęc clausula, *dummodo vitam cælibem ducat,* pro primo onere, in quod commutatur votum, ita vt intelligatur tanquam onus principale & in cōmutabile ab Exequutore, & sensus sit, Commutes votum, sed vitā cælibem ducat, ex nostro mandato, & alia peragas à te nomine nostro, id est authoritate nostra iniungēda: & propterea hoc onus diuerso modo loquendi ponitur, quia Maior Pœnitentiarius per se ipsum, & nō per interpositam personam iniungit, & vt à se immediate stabilitum & determinatum ponit, ac per parenthesin separat ab alijs clausulis, per dictionem illam, *dummodo,* tendentē solum ad ea, quæ Exequutor imponere debet ad sui arbitrium. Et ratio est, quia vouens ingredi Religionē non tenetur ad cælibatū vigore voti, nisi postquam ingressus fuerit Religionem. Et si v. g. à Superiore excludatur à Religione, nō propterea remanet obligatus ad cælibatū, vt supra probauimus, dum de voto Religionis aliquid diximus: quia nemo tenetur ad onera illius status, quem vouit sumere, nisi postquam illum sumpserit. *Caiet. 2. 2. q. 89. art. 3. & alij;* & ideò si vouens debet cælibem vitam ducere, solummodo hoc debet ex noua obligatione à M. P. sibi imposita. *Cælibem vitam,* id est absque matrimonio, & hoc solū intendit M. P. imponere per huiusmodi clausulam, quia per hoc solūmodò medium, id est per matrimonium, licet cuilibet libero homini Christiano castitatem non seruare: & hanc libertatem vouens vouēdo Religionem ingredi, Deo consecutiuè dedicat; ideò M. P. in commutatione voti illam explicitè iniungit cùm non adsit causa cur à cælibatu huiusmodi seruando abstinere nequeat.

Reliquæ verò formulæ huiusmodi partes eodem modo sunt intelligendæ, & exequutioni demandandę, prout in alia precedenti voti Religionis formula diximus.

Pro

Pro Presbytero, seu Diacono, vel Subdiacono debilis complexionis, qui vouit Religionem, M. P. rescribit vt infra.

FR. Antonius Baberinus, &c. Quòd ipse aliàs vouit ingredi Religionem. Cùm autem, sicut eius petitio subiungebat, dictus lator propter debilem suam complexionem diffidat Religionis onera ferre posse; pro suæ conscientiæ quiete, cupit sibi votum huiusmodi in alia pœnitentiæ opera per Sedem Apostolicam commutari. Quare, &c. Quatenus si est ita, ac Latorem, audita prius ipsius Sacramentali Confessione, adeo debilis complexionis esse, vt Religionis onera sufferre non possit; neque spem esse, quod de proximo ita conualescat, vt Religioni aptus esse queat, inueneris: eundem latorem à mutatione propositi (quatenus tibi videatur) absoluas hac vice, &c. Iniuncta ei pœnitentia salutari, sibique votum præfatum in frequentiam Sacramentalis Confessionis peccatorum suorum, singulis scilicet hebdomadis semel, vel quoties tibi videbitur, & in alia pœnitentiæ opera perpetua per te iniungenda; partem videlicet earum pœnitentiarum, quas Regulares Ordinis, quem vouit, ex præscripto ipsius Ordinis in abstinentijs, vel ieiunijs, aut interioribus indumentis subire solent; inter quæ sint etiam aliqua, quæ quotidie facere teneatur ad eum finem, vt ea adimplens, &c.

Hæc formula parum discrepat à præcedenti: & ideo parum in ea explicanda immorari necesse erit: discrepantias solum attingam.

Discrepat primò à precedenti ob prætermissum cælibatum: nam cùm sacerdotes, alijque in sacris ordinibus constituti teneantur ex solemni voto castitatem seruare. *cap. clericus. 6. vbi gloss. in verbo, sine gradu, de vita & honestate cleric. cap. omnium Sacerdotum cum sequen. dist. 32. & c. aliter, dist. 31.* ridiculum esset illis imponere cælibatum occasione istius commutationis voti, ideò iure optimo omittitur.

Discrepat secundò in imponenda frequentia sacramentalis Confessionis. Nam in nostro casu tractatur cum personis eminentioris ordinis, vt sunt Sacerdotes, Diaconi, & Subdiaconi. *c. ad aures, de tempor. ordinat.* & ideo eminentioris perfectionis opera istis sunt iniungenda, inter quæ non secundum locum tenet singulis hebdomadis semel, aut pluries sacramentaliter peccata confiteri, nouaque gratiæ augmenta sic congerere.

Igitur Exequutor tenetur iniungere prædictis personis constitutis in sacris, vt semel ad minus singulis hebdomadis confiteantur sua peccata sacramentaliter: & si secus faciat, nulliter facit, cùm contra formam à M. P. sibi præscriptam faciat, & faciens contra formam præscriptâ nulliter facit. *c. veniens 3. de presbytero non baptizato.*

Quòd hæc sit intentio Maioris Pœnitentiarij, patet præcipuè ex dictione illa, *scilicet*, quæ de sui natura importat certã, & limitatã declarationẽ præcedẽtis dispositionis.

Et ideò in nostro casu limitat, & restringit subsequentem aliam dictionem, *semel*, ad tempus præscriptum, id est, ad singulas hebdomadas: sensusque est, vt isti teneantur vigore huius commutationis, ad semel in hebdomada confitendum.

Dictio, quoties, quid importet.

Et quoties, &c. Hæc dictio, *quoties*, de natura sua est dictio ampliatiua, vt notant *Bartol. Alexand. & præcipuè Tiraquell. in l. Boues. 89. §. hoc sermone. limitat. 26. num. 2. ff. de verb. significat.* & ideo vbi ponitur, ampliat dispositionem, atque ita in nostro casu ampliat dispositionem factam circa frequentiam sacramentalis confessionis imponendam. Nam per superiorem dictionem restrinxerat ad semel saltem in hebdomada necessario confitendum; per hanc verò dictionem, *quoties*, ampliat, vt sæpiùs teneatur vouens in hebdomada confiteri, si Exequutor ita expedire iudicauerit. Poterit igitur Exequutor frequentiorem confessionem iniungere vouenti, si secundùm Deum viderit expedire,

In alia pœnitentiæ opera perpetua, &c. Videlicet, &c. Per hanc clausulam M. P. instruit suum Exequutorem de modo, quo vti debet in iniungendis huiusmodi pœnitentiæ operibus, demonstrando & exemplificando ex quo genere illa esse debeant, hoc enim importat dictio illa (*videlicet*) quæ ex sui natura demonstrat, & exemplificat. *cap. cum Marthæ. 6. §. distinguendum, de celebratione Missarum. cap. nouimus. 27. de verbor. significat. c. nihil. 44. prope finem, de electione, l. si ita vulneratus. 42. ff. ad legem Aquiliam. l. final. in fine, C. in quibus caus. restit. in integr. necessaria non est. gloss. in clement.*

Dictio, videlicet, exemplificantis.

causam, in verbo, videlicet, de electione. Decius consil. 423. num. 15. Et etiam determinat *c. super litteris. 20. de rescriptis.*

Demonstrat per illud verbum, *partem*, per quod indiscretionem excludit, non omnia pœnitentiæ opera iniungenda esse, quæ indiscrete iniungi possent, sed partem duntaxat eorũ proportionatam, & conuenientem statui, & qualitati vouentis.

Exemplificat vero per aliud verbum, *Pœnitentiarum*, per quod excludit opera honorifica, & delectabilia, necnon pœnitẽtias in genere.

Determinat demum per subsequentia alia verba, *Quas Regulares Ordinis, quem vouit, ex præscripto ipsius Ordinis, in abstinentijs, vel ieiunijs, aut interioribus indumentis subire solent*, quænam pœnitentiæ opera imponi debeant. Debet igitur Exequutor pensata qualitate vouentis, vt in præcedenti formula declarauimus, aliquas eligere pœnitentias facilioris exequutionis ex ijs, quas religiosi Ordinis, quem vouens ingredi vouit, vel ingressurus esset, ex regularum determinatione, vel ex communi eiusdem Religionis consuetudine subire solent, easque loco voti vouenti imponere.

In abstinentijs, &c. Abstinentia hic accipitur prout cõtradistinguitur à ieiunio, & solum accipitur pro quacunque priuatione cuiusuis cibi, moderatoque ciborum vsu, *c. non dico. 18. cum duobus sequentibus, de consecrat. dist. 5.* Nam aliquæ Religiones omninò abstinent ab esu carnium, & continuò vescuntur ouis, & lacticinis, vt est Religio Carthusiana, Camaldulensis, & Congregationum reformatarum; & tamen non continuo ieiunant. Aliæ Religiones aliquo die in hebdomada extraordinariam communiũ ciborum parsimoniam ser-

seruant, vt obseruat mea Societas singulis sextis ferijs in honorem Passionis Domini nostri IESV Christi, & aliæ etiam Congregationes Clericorum Regularium; quæ tamen abstinentiæ non sunt proprie ieiunium Ecclesiasticum. Huiusmodi abstinentiæ facillimè obseruari possunt ab homine in sæculo remanente: idcircò existimo partem aliquam huiusmodi abstinentiarum in commutatione voti subrogari securius posse, quàm alia ieiunia, quæ, quia rigorosiora sunt, facilius transgressionis periculo subiacent.

Vel ieiunijs, &c. Hic nomine *ieiuniorum* sumitur ieiunium Ecclesiasticum, prout dicit abstinentiam ab esu carnium, ouorum, lacticiniorum, & vnicam in die comestionem.

Vel interioribus indumentis, &c. Nomine interiorum indumentorum veniunt cilitia, catenulæ ferreæ, & similia, quæ ad lumbos, vel ad brachia, aut ad humeros, vel ad pectus solent admoueri, carnales impetus reprimendi causa.

Aduertat hic exequutor non esse necesse, vt vouenti iniungat partem singularum prædictarum pœnitentiarum, sed satis esse, vt partem vnius ex ijs imponat; hoc enim importat dictio, *vel*, inter prædictarum pœnitentiarum genera posita, quæ dictio de sui natura est alternatiua, & habet in se implicationem, & implicat præcedentia in sequentia. ita *Doctores communiter in c. inter cęteras, 4. de rescript. Octau. Vulpell. de proposit. & aduerb. signific at. sub dictione, Vel, vers. vel, pag. 127. col. 1. Menoch. conf. 3. nu. 21. Surd. consil. 193. num. 8.*

Dictio. Vel alternatiuà est etiam disiunctiua.

Hæc etiam dictio est disiunctiua, quo ad verba, & quo ad effectum, & in ea sufficit alteram partem esse veram. *Menoch. de præsumpt. lib. 4. quæst. 83. num. 66. Cened. practic. & canon. quæst. singul. 29. num. 1.* & ideo Exequutor satisfacit suo muneri, si partem alterius dictarum pœnitentiarum imponat.

Et aliquando copulatiua.

Si verò vellet partem vniuscuiusque dictarum pœnitentiarum imponere, non eum condemnabo; nam dictio, *vel*, stat aliquando copulatiue. *Menoch. conf. 187. nu. 18. Gonzal. ad regulam 8. Cancellar. glossa 3. num. 15.* nec improbabile est, hoc etiam modo accipi à Maiori Pœnitentiario, aut saltem non esse hanc interpretationem contra illius mentem; recordetur tamen debitæ discretionis, & animaduertat hanc partem non esse determinatam, sed relictam eius prudenti arbitrio; & ideo non eligat maiorem, ne onus non ferendum vouentis humeris imponat. Non tamen excludendam penitus existimo dimidiam præfatarum pęnitentiarum partem; sed tutiùs eligerem minorem partem earum, tanquàm onus regulariter omnibus proportionatum: nam multa sunt faciliora in Religione propter remotas occasiones, & aliorum conuiuentium exempla, ac propter efficaciora auxilia Religionis à Deo subministrata, quæ tamen in sæculo redduntur difficiliora, vbi desunt exempla, abundant tentationes, & pericula, nec adeò efficacia auxilia à Deo regulariter subministrantur, ob eorum culpam, & modicam vitæ dispositionem.

Inter quæ sint etiam aliqua, quæ quotidie facere teneatur, &c. In explicatione huius clausulæ duę difficultates mihi occurrunt, quarum prima est: Quænam opera esse debeant, quæ sub

sub quotidiana obligatione sunt vouenti imponenda; an ex prædictis pœnitentijs supra exemplificatis, an verò ex alijs mitioribus.

Secunda verò: An illud, *aliqua*, importet pluralitatem operum singulis diebus, an verò tractum successiuum, ita vt singulis diebus fiat vnum opus.

Quoad primam difficultatem, Respondeo non esse necesse, vt Exequutor vigore huius clausulæ imponat vouenti sub obligatione quotidiana aliquod opus ex prædictis pœnitentijs exemplificatis; sed satis esse vt aliquid ex mitioribus iniungat. Et aducor primò, quia, quę ponuntur exempli gratia, non restringunt regulam. *cap. 1. ne clerici, vel monachi. c. inter cæteras. 4. de rescript. l. si ita vulneratus 42. prope finem. ff. ad legem Aquiliam. Panorm. in cap. nonnulli. §. sunt & alij, nu. 10. de rescrip.* Nam pauca exprimenda sunt exempli causa, vt in *d. cap. 1. vbi glosa in verbo, pauca, Ne clerici vel monachi, & cap. vnum orarium, dist. 25.* Et ideo huiusmodi exempla superius adducta non necessitant exequutorem ad prædictas pœnitentias solum: ergo possunt alia mitiora imponi.

Quæ ponuntur exempli causa nō restringūt regulam.

Secundò, si necesse esset, vt vouens quotidie deberet aliquod ex præfatis pœnitentiæ operibus subire, magis rigorosam vitam in sæculo duceret, quàm in Religione ducturus fuisset: Nam Religio, vt plurimum, ex pręfatis operibus nullum sub quotidiana obligatione suis Religiosis imperat.

Tertio: sequeretur vt iugum Christi non esset suaue, & leue; nam per difficile est in sæculo quotidie aliquod ex prædictis operibus adimplere; vt quisque in se experiri potest. Ergo mitiora, vt in prædicta alia formula declarauimus, imponi debent, videlicet vnum aliquē Psalmum quotidię recitare; inuisere aliquam Ecclesiam, & similia, quæ non ita aggrauent vouentem; nam melius est errare in misericordia remittendi, quam in seueritate vlciscendi. *cap. alligant. 26. qu. 7.* vbi dicitur: Si Deus benignus est, vt quid sacerdos eius austerus?

Melius est errare in misericordia quam in seueritate.

Quo ad secundam difficultatem, videlicet: An illud verbum, *aliqua*, denotet pluralitatem operum singulis diebus faciendorum, an verò denotet tractum successiuum; ita vt tractu temporis plura huiusmodi pœnitentiæ opera subire debeat? Respondeo: si rigor litteræ attendatur, necesse esse, vt plura pœnitentiæ opera quotidie peragātur. Nam pluralis numerus vno non contentatur. *Card. Tusch. pract. conclus. tom. 2. litt. D. conclus. 333. num. 1. & litt. P. conclus. 367.* Et dictio *aliqua*, refertur ad aliam dictionem, *quotidie*, quæ de sui natura respicit tempus quotidianum. *argumen. l. diarijs. 21. ff. de alimen. & cibar. legat. l. nec semel. 12. §. si in habitatione, vbi notatur. ff. quando dies leg. cedit.* & significat perpetuitatē, *Felin. in proœmio Decretal. verbo, quotidie. Octau. Vulpell. de præposit. & aduerbiorum signific. sub dictione, quotiescumq; versic. quotidie, pag. 101.* Et ideo ista pluralitas debet esse singulis diebus: non tamen seligēda sunt difficiliora, cùm sufficiat, vt sint facilia, & breuia: nam dictio *aliquod* vel *aliquid*, verificatur in modico, & ad aliquid minimum refertur. *l. si seruum. 70. §. prætor ait. ff. de acquiren. hæredit. gloss. in Clemen. 1. verbo, aut earum parte, de foro competenti. Tiraquell. in l. si vnquam. 8. verb. omnia. C. de reuocan. donat. num. 14. Menoch. cons. 4. nu. 18. & consil. 35. nu. 9. Surdus decis. 283. nu. 8. & cons. 383. num. 12.*

Dictio aliquod, ad minimum refertur.

Duo tamen operum huiusmodi sufficiunt ad istam quotidianā obligationem explendam: quia pluralis numerus in duobus ad minus debet

Pluralis numerus verificatur in duobus ad minus.

bet verificari. *l. vbi numerus 12. ff. de testibus, l. libertas, 17. §. vlt. ff. de manumissis . testamen. l. inter illa, 217. §. fin. ff. de verb. signif. c. pluralis locutio. 40. de regul. iuris in 6. cap. is cui. 19. §. fin. de præbend. in 6.*

Quæ duo opera possunt esse eiusdē generis, sed solum differre inter se numero: vt si, v. g. exequutor imponat vouenti singulis diebus, vbi primum surgit è lecto, recitare flexis genibus Psalmum Miserere, vel Canticum Magnificat, & similia, idemque repetere, cùm sero cubitū petit.

Possunt etiam esse ista duo opera diuersi generis, si ita exequutor expedire viderit. Nam M.P. hic indistinctè loquitur, & ideo videtur cōprehendere vtrumque casum, quia lex indistinctè loquens omnem casum complectitur. *l. 1. §. generaliter, ver. in infinitum. ff. de leg. præstan.*

Lex indistinctè loquens comprehendit omnem casum.

Non tamen absonum à mente M.P. existimo esse, si vnum tantum opus, sed altioris ordinis, iniungatur vouenti: vt si vouens obligetur quotidie ad examinandam propriam conscientiam per dimidium horæ, vel ad orandum mētaliter quotidie per horam; vel ad audiendum Sacrum quotidie; vel si est sacerdos, ad illud quotidie celebrandum; vnumquodque enim istorum operū æquiualet pluribus prædicti inferioris ordinis operibus: & ideo, si exequutor vnum tantum ex his operibus vouenti iniungat, satisfacit suo officio: eo maximè, quia vnumquodque dictorum operum magis eleuant animam vouentis, Deoque magis illam vniunt, ac illum ad finem, quem M. P. intendit, adducunt; videlicet, vt ea adimplens meminisse semper possit obligationis, qua huiusmodi voto adstringebatur quæ verba important animæ eleuationem, ac cum Deo coniunctionem.

Reliqua huius formulæ coincidunt cùm priori formula, & ideo nihil superaddendum pro nunc censeo.

PRO QVINQVAGENARIO.

SEV SEXAGENARIO VALETVDINARIO,

Qui vouit Religionem ingredi, in hunc ferè modum rescribitur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs vouit Religionem ingredi. Cùm autem, sicut eadem petitio subiungebat, lator præfatus sit sexagenarius, ac infirmæ valetudinis: idcircò pro suæ conscientiæ quiete cupit sibi votum huiusmodi in alia pietatis opera per Sedem Apostolicam commutari. Quare, &c. Quatenus si est ita, ac latorem (audita eius sacramentali Confessione) propter ætatem, & malas corporis affectiones huiusmodi onera Religionis sufferre non posse repereris, eundem latorem, &c. vt supra.*

Ex ijs, quæ in præcedētibus duabus formulis diximus, facillimè deducitur, quomodo præsens hæc formula intelligenda, & exequutioni demandanda sit; nam debilitas, & infirmitas, sunt inter se affines, &

quod

quod de vna asseritur, de alia etiam asserẽdum est, maximè quoad effectũ, de quo ad præsens agimus. *Dec. in c. si pro debilitate, 3. n. 3. de Iudic.*

Omittitur in hac formula sequẽs clausula, *Neque spem esse, quòd de proximo ita conualescat, vt Religioni aptus esse queat:* nam ætas quinquagenaria, & sexagenaria ex se est prosternatrix virium, & tenax infirmitatum nutrix, & ideo subripit ab humano pectore spem recuperandi perfectam corporis valetudinem, qua onera Religionis ferri possint, liberatque nostrum exequutorem ab onere inuestigandi, an talis vouens de proximo conualiturus, & futurus sit habilis ad onera Religionis ferenda. Sufficit ergo vt præsens vouentis status consideretur, an sit habilis, nec ne ad Religionem, & secundũ quod reperitur, iudicetur.

Dubitari posset, an ista ætas intelligenda sit exacta, & completa, an verò inchoata: ita vt satis sit quòd attigerit vouens quinquagesimum, vel sexagesimum suæ ætatis annũ. Sed facilè adducor ad credendum sufficere, vt huiusmodi ætas sit inchoata: Nam vbi lex non exprimit de ætate completa, intelligitur ætas inchoata; vt videre est in *cap. cum in cunctis, 7. de electione. l. ad rem publicam 8. §. annus, ff. de muneribus & honoribus, l. in vsucapione, 15. ff. de diuers. & temp. præscript.* Et hanc esse mẽtem M.P. probabiliter credo: quia vouens, quidquid dictum, aut mensium habet vltra quadragesimum nonum, vel quinquagesimum nonum ætatis suæ annum, spectat ad quinquagesimum, vel sexagesimum annũ, & verè & realiter est constitutus in quinquagesimo, vel sexagesimo ætatis suæ anno; & ideo de eo verificatur quòd sit quinquagenarius, vel sexagenarius; vt hoc colligitur ex *Bart. in l. si cui. ff. de legat. 1.* vbi dicit, quòd; quando ætas profertur in genitiuo, requiritur quòd sit completa; in ablatiuo cum præpositione *in*, sufficit quòd sit inchoata, vt *in Clem. generalem, de ætate & qualit. ordin.* Sine dicta autem præpositione, requiritur quòd sit completa. *glos. in Clem. 1. verbo triennio, de sequest. possess. & fructuum.* In accusatiuo cum verbo significante rem perfectam, vt est præpositio, *per*, vel cum futuro coniunctiui, requiritur ætas completa. *l. non putabam, 47. & l. si in anno, 48. ff. de condit. & demonstr.* Sine tali verbo, si de fauore agitur, sufficit inchoasse, vt est in nostro casu; in quo agitur de pacificanda cõscientia vouentis, & de prospiciendo eius saluti spirituali. Nam in fauorabilibus annus inceptus habetur pro completo. *Ant. Butrius in cap. attestationes, 10. nu. 13. de despons. impub. glos. in c. ad nostram, 8. de regul. in verb. ante consummationem, & in c. cum in cunctis, 7. de electione in verbo, exegerit.*

Ætas inchoata intelligitur vbi non exprimitur completa.

Annus inceptus habetur pro cõpleto in fauorabilibus.

Secundò, quinquagenarius refertur ad numerum quinquagesimũ, qui est diuisibilis; & ideo quicunque habuerit partem istius numeri, poterit ab eo numero accipere denominationẽ, & vocari quinquagenarius, præcipuè in fauorabilibus.

Tertiò, defectus sex, vel octo mensium in huiusmodi ætate, regulariter non notabiliter corroborat vires; ita vt possit iudicari quòd M. P. illorũ positioni innixus, commutationem voti huiusmodi concedẽdam duxerit.

Aduerte: tota ista difficultas solũmodo fiet in quinquagenario, nam de sexagenario, nullum potest oriri dubium; quia, si quinquagenario completo conceditur commutatio, multo magis sexagenario inchoato.

Propter malas corporis affectiones, &c. Affectio vt ait Ci-

Affectio quid.

Cicero *in lib.1.de Inuent.* est animi, aut corporis ex tempore aliqua de causa commutatio: vt lætitia, cupiditas, metus, morbus, debilitas, &c. In nostro autem casu nomine istarũ malarum affectionum intelliguntur tam infirmitates habituales, quæ difficillime curantur; cùm propter contractũ habitum, sint factæ quasi connaturales; quàm etiam casuales, quę ex aliquo accidenti sint contractæ, videlicet ex aliquo lapsu, ex esu ciborũ malorum, vel ex alijs similibus accidentibus: huiusmodi enim infirmitates, licet per se sumptæ, sint curabiles; attamen propter subiecti in tam graui ætate constituti debilitatem, non possunt ita perfectè curari, quin earum vestigia remaneant, & vires notabiliter prosternantur.

Exequutor cum huiusmodi personis facillime poterit dispensare: nam regulariter sunt potius põdus, quam subsidium Religioni: nisi forsan sint tantæ doctrinæ, sanctitatis, aut nobilitatis, vt illud Baldi dictũ *in c. 1. num. 2. & Decij, ibidem de renunc. n. 5.* verificetur: *Plus valet vmbra senis, quàm gladius iuuenis.* & propterea vouentes, non obstantibus mala valetudine, & grandæua ætate, sint profuturi Religioni; hoc enim casu cum aliqua circũspectione exequutor gerere se debet, considerans qualitatem diffidentię, quã vouens habet in sufferendis oneribus Religionis: si enim magnã habet diffidentiam, non est opus alia mora, poterit cum isto dispensare; quia imaginatio, vt Physici aiunt, facit casum; atque ita iste erit continuò inquietus, & sibi, & Religioni onerosus. Si verò ista diffidentia esset dubia, nõ ita facile deuenirem ad commutationem; quia aliæ qualitates præfatę possent esse ęquilibres cum debilitate, & infirmitate corporis. Sed totũ hoc relinquitur arbitrio exequutoris.

PRO MVLIERE.

Quæ non habet sufficientem Eleemosynam pro ingressu Monasterij, & stimulis carnis agitatur, ad effectum contrahendi Matrimonium, in hunc ferè modum rescribitur, & conficiuntur Litteræ pro commutatione voti Religionis.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs vouit Religionem ingredi. Cùm autem, &c. latrix præfata sit pauper, & eleemosynam pro ingrediendo Monasterium non habeat: in sæculo autem remanens, ob stimulos carnis, quos patitur, continere posse diffidat; Pro suæ conscientiæ quiete cupit sibi votum huiusmodi in alia pœnitentiæ opera ad effectum nubendi; per Sacræ Pœnitentiariæ officium commutari. Quare, &c. Quatenus (audita prius latricis sacramentali Confessione) si diligenti habita perquisitione, Tu inueneris ita esse, dictamque latricem adeò pauperem, vt eleemosynam pro ingrediendo Religionem non habeat; neque spem esse, quòd de proximo illam honeste acquirere possit, & sine ea non recipi; & si in sæculo maneat, periculum esse incontinentiæ; Eandem latricem à* mu-

mutatione propositi, quatenus tibi videatur, absoluas hac vice, &c. Iniuncta, &c. sibique votum præfatum etiam ad hoc vt matrimonium contrahere legitime possit, in frequent. &c. Vt in præcedenti formula.

In hac formula duo declaranda videntur, in quibus à priori formula solummodo illa differt: videlicet defectus dotis, & periculum incontinentiæ in sæculo, non autem simpliciter.

Defectus igitur dotis considerandus est respectu Monasterij, quod oratrix ingredi vouit, si determinate aliquod Monasteriũ vouit; nam alia Monasteria ingredi non tenetur, etiamsi habeat pro illis sufficientem dotem. *S. Tho. 2. 2. quæst. 138. Sylu. in summa verb. Religio 2. num. 16. Tolet. in summa lib. 4. cap. 17. num. 6. versic. rursus.* Quia votum recipit virtutem ab intentione vouentis: & propterea non debet vltra illam extendi. Si verò vouit Religionem in genere, hoc casu defectus dotis considerandus est respectu diuersorum Monasteriorũ Ciuitatis Oratricis; nam vouens Religionem in genere tenetur adire plures domos diuersorum Ordinum in sua Ciuitate, nec opus est peragrare Prouinciam ad hoc vt recipiatur. *Tolet. loco cit.* & ideo tenetur illud Monasterium ingredi, in quo recipienda est cum ea dote, quam habet.

Spes Theologica.

Ne spem esse, &c. Duplex est Spes: altera Theologica, quę est certa expectatio futuræ Beatitudinis ex gratia Dei proueniens, & meritis habitis, vel propositis. *S. Thom. 2. 2. quæst. 21.* & de hac non habetur ratio in pręsenti nostra formula, vt ex se patet.

Altera verò est legalis, quæ est opinio futurorum, & refertur tam ad bona, quam ad mala. *Bart. in l. Gallus 29. §. videndum, sub fin. & in l. si posthumus 14. de liberis, & posth.*

Hæc autem spes legalis duplex est, alia propriè dicta, alia verò impropriè, & lato modo. Spes propriè dicta est illa, quæ habet credulitatem fundatam in humana ratione, non necessariò, sed probabiliter concludente pro vna parte, & non pro alia.

Impropriè verò, & lato modo dicta spes, est illa, quæ habet credulitatem fundatã in leuibus coniecturis: & de hac nulla habetur ratio, cum sit temeraria, & leuis. *arg. c. inquisitioni 43. de sent. excommunic.*

Igitur Spes in suo proprio significatu sumitur hic à Maiori Pœnitentiario, prout est opinio habens credulitatem probabiliori in ratione fundatam: & propterea Exequutor debet videre, an sit talis spes acquirendi sufficientem dotem nec ne: si enim adest, debet abstinere à commutando voto, nam præcedens dictio, *Nec*, est dictio negatiua, & implicatiua casus contrarij ad expressum. *cap. 1. de sent. excomm. l. miles ita, 42. §. mulier, ff. de militari testam. l. nec auus, 4. vbi glossa, C. de emanc. liber.* Et ideo, quia vouens exposuerat non habere dotem sufficientem, ideò hic excluditur spes illa de proximo habendi, nam proximè accingendus habetur pro accincto, *l. penul. ff. de milit. testam.* & sic potentia proxima actui habetur pro actu, *l. item legato, 47. §. fin. ff. de legat. 3. Glossa in d. l. penult. in verbo, confestim. Bart. in l. 1. §. sed in eo, ff. ad Syllan. Bal. in l. si pro ea, C. mandati.* Et continuatur exclusio futuræ dotis, nam dictio, *Nec*, non solum implicationem casus contrarij ad expressum importat, sed etiam continuat, & co-

Dictio, Nec, est negatiua & implicatiua casus contrarij ad expressum.

Proxime accingendus habetur pro accincto.

Dictio, Nec, copulat.

copulat præcedens dictum, eidemque coniungitur, *l. nec quicquam 9. ff. de officio Proconf. Card. Tuschus pract. concl. tom. 2. litt. D. conclus. 312. num. 1.* Et ideò intentio M. P. est, vt vouens pro obtinenda huiusmodi commutatione non solum careat actuali sufficientia dotis, verũ etiã spe illã de proximo habendi.

Honestè, &c. Per istam dictionem excluditur turpis acquisitio dotis: nam si vouens pro certo habitura esset eodem die sufficientem dotem, sed cum suæ pudicitiæ iactura, vel alia Dei offensione, nihilominus reiecta tali spe, fieri deberet commutatio; nam turpis conditio quemlibet contractũ,&actum certum facit irritum. *cap. fin. de condit. appositis.* Ergo multò magis actum credulitatis:& præterea conditio turpis habetur, ac si non esset. *d. cap. fin. in fine*; Ergo ista spes turpis acquisitionis debet reputari, ac si non esset.

Conditio turpis facit irritum actum.

De proximo, &c. Ista proximitas intelligenda est temporanea, & prout respicit tempus.

Hoc posito, tota difficultas remanet in determinatione temporis, quod proximitas huiusmodi comprehendere queat. Et in hoc diuersas reperio Doctorum opiniones. Prima est, quòd vltra semestre non sit ista proximitas, *l. non tantum, 20. ff. de excus. tutor. vbi Bart. l. properandum, §. & si quidam, 12. C. de iud. Glos. in cap. attestationes 10. verbo, circa finem, & in cap. continebatur, 6. verb. proxima, de desponsat. impub. Io. Igneus in l. 1. §. impubes, C. ad Syllan.* sed *Goffr. in sum. tit. de desponsat. impub. nu. 5.* dicit, quod extendatur ad annũ, vt videtur colligi ex *d. cap. continebatur*, vbi mulier in vndecimo ætatis anno constituta dicitur esse proxima pubertati.

Proximitas temporis ad quod tempus extendatur.

Alij verò Doctores tenent istam proximitatem extendendã ad tres annos, & vltra. *Decius in l. pupillum 3. in principio, ff. de reg. iuris, Panor. in d. c. continebatur, in fin. de despons. impub. Ioann. Oynotomus super inst. de autho. tut. §. 2. nu. 11. Gloss. in instit. de inutilibus stipulat. §. pupillus, verbo, infantiæ proximus, & ibidem de obligat. quæ ex delict. &c. in §. in summa, verb. proximus pubertati, & in d. l. pupillum, ff. de reg. iur.* Qui omnes asserunt illum dici proximum pubertati, qui agit decimum annum cum dimidio completo: & tamen secundum omnes, pubertas in masculo est in anno decimoquarto completo, in fæmina verò in duodecimo similiter completo. Et hęc etiam dicitur proxima pubertati, cùm annũ nonum cum dimidio peregit.

Proximus est pubertati qui agit decimũ annum cum dimidio.

Sed ego existimo istius temporis determinationẽ relinquendam esse arbitrio prudentis exequutoris: nam ex quo nec ius, nec M. P. hoc determinat, Iudicis arbitrio est relinquendum. *cap. de causis 4. de offic. delegat. Ant. Butr. in d. cap. attestationes, de desponsat. impub. num. 13. Goffr. Panorm. loc. cit. Salic. in l. impunitas, 7. C. de pœnis, Io. de Ana. in cap. 1. de delict. puer.*

Exequutor igitur considerata qualitate personæ, quo ad ætatem videlicet, an sit supra vigesimumquintum, vel infra; nam plus protrahi potest istud tempus in minori vigintiquinque annorum, quàm in maiori: hæc enim quo magis crescit ætate, eò magis inhabilior ad Religionis onera sufferenda euadit: illa verò crescens ætate, fit capacior status eligendi, & electi retinendi, ac propterea differendo ingressum, euadit habilior ad Religionis iugũ subeundum, nec non etiam pensato eius ingenio, quo ad industriam videlicet, an labore manuum suarum acquirere dotem possit; quoad

familiam, an à suis consanguineis, affinibus, & propinquis eam sperare possit; considerata etiam qualitate patriæ, quo ad conciues, an sint eleemosynarij, an diuites, an adsint legata pia, pro Religionem ingredi volentibus; an huiusmodi auxilium vouens consequutura sit: his & similibus consideratis, poterit determinare istud tempus proximum.

Et sine ea non recipi, &c. Quia M. P. ignorat conditionem vouentis, & statum Monasterij, quod vouens ingredi vouit, vel ingressura esset, ideo ponit hanc clausulam. Dari enim potest casus, quòd vouens tantæ sit virtutis, & qualitatis, vt recipiatur etiam sine dote, & Monasterij opes sint adeo pingues, vt possint eam recipere sine dote: tali casu illa tenetur ingredi etiam sine dote, nec illi commutandum est votum.

Et, si in sæculo maneat, periculum, &c. Per hæc verba admonetur Exequutor, vt reperto dotis defectu, secundo loco consideret, an vouentis pudicitia periclitatura sit, si remaneat in sæculo. Hoc autem periculum non est necesse, vt actu sit, sed satis est, vt probabiliter futurum sit: hæc vero probabilitas colligi potest ex cõplexione vouentis; difficilius enim continetur mulier naturæ calidæ, quàm frigidæ; ex moribus, & virtutibus, ex formositate, vel deformitate corporis; facilius enim formosa, quàm deformis, solicitatur, & violatur: ex occasionibus, & familiaritatibus, & alijs similibus coniecturis; quibus formari potest animus Exequutoris ad determinandam præsumptionem futuri periculi incontinentiæ.

Nota quòd defectus dotis, & periculum incontinentiæ, veniunt æque principaliter in causa istius commutationis. nam dictio, &, est dictio copulatiua, *l. si quis ita stipulatus 29. ff. de verb. oblig.* & facit vt copulata veniant æque principaliter *l. si mihi, & Titio, 110. ff. de verb. obligat. l. reos, 11. §. tabulis, ff. de duobus reis, & notat Panormit. in cap. querelam, num. 6. de simonia.* Et ideo ambæ istæ duæ causæ verificari debent, antequam ista commutatio fiat; & si altera earum deficiat, gratia est nulla, quia quælibet earum est insufficiens causa ad obtinendam huiusmodi commutationem: nam defectus dotis pro ingressu Religionis, non est sufficiens causa, vt talis vouens habilitetur per voti commutationem ad contrahendum matrimonium; quia vouens tenetur adhuc se conseruare in tali statu, vt cessante isto impedimento, possit illico votum adimplere. *Dictio, & facit copula ta venire æque principaliter.*

Multò minus est sufficiens causa, ad commutandum votum, conditionale periculum incontinentiæ; cùm huiusmodi periculum auferatur per ingressum Religionis: nam vt præsupponitur, periculum istud est, si vouens in sæculo remaneat; ergo si non remanet in sæculo, non erit istud periculum. Ergo non est sufficiens causa ad votum commutandum, istud conditionale periculum. Ergo vtraque causa verificari debet, ad hoc vt commutatio huiusmodi fieri possit, aliàs commutatio est nulla.

Præterea, defectus dotis est solũ sufficiens causa ad concedendam dilationem, cùm dos sit causa solum extrinseca pro ingressu Religionis, *cap. dilectus 30. & cap. quoniam 40. de simonia:* nã gratis cuilibet exhibendus est Ingressu Religionis: sed quando Monasterium est tenue, & paupertate grauatum adeò, vt non possit sustentare suis reditibus noviter *Dos est causa extrinseca pro Religionis ingressu.*

niter ingredi volentem, tunc solum licitè potest peti & accipi aliquid pro victu personæ ingredientis, *c. si quis* 1. *q.* 2. *S. Thom.* 2. 2. *q.* 100. *art.* 3. *Sylu. verb. simonia, num.* 15.

Etiam ad hoc vt matrimonium, &c.

Dictio, eti est expressiua casus magis dubitabilis.

Cùm dubitari posset, an ex solo dubio futuræ incontinentiæ, si vouens in sæculo remaneat, esset inducenda causa sufficiens ponendi vouentem in tali statu, vt impossibilitetur magis ad ingressum Religionis, ideo M. P. hic ponit dictionem, *etiam*, quæ est dictio impl catiua, & expressiua casus magis dubitabilis. *l. etiam*, 141. *ff. de verb. signif. l. conuenticula*, 15. *C. de Episc. & Cler. l. etiam*, 3. *C. si tutor, vel curator interuenerit. Surd. consil.* 445. *num.* 28. *Menoch. cons.* 116. *nu.* 8. & excludit dubium determinando, quòd vouens possit nubere.

Verbum, possit, non cogit.

Obijci potest contra prædictam nostram sententiam. Si mens M. P. esset, vt prædictæ ambæ causæ æque principaliter venirent, necessitaretur vouens ad contrahendum matrimonium sub pœna nullitatis gratiæ: sed non necessitatur: ergo prędictæ duæ causæ non veniunt æquè principaliter; Quòd autem non necessitetur, patet, quia vtitur verbo, *possit*, quod verbum de natura sua importat facultatem, ac liberam voluntatem, non autẽ necessitatem, quando affirmatiuè, vt est in nostro casu, profertur. *l. sæpe*, 8. *cum ibi notatis, ff. de offic. Præsid. l.* 1. *C. quomodo, & quando Iudex, &c. glos. in c. statutum, verbo, possit, de rescript. Surdus de alimentis tit.* 5. *q.* 4. *num.* 14. *cum sequent. Bertaz. de claus. instrum. claus.* 27. *glos.* 13. *c.* 7. *num.* 6. *Steph. Gratian. discept. forens. tom.* 1. *cap.* 146. *num.* 15. *Sanch. de matrim. lib.* 6. *disp.* 38. *num.* 20.

Matrimonia poscunt libertatem.

Respondeo primò, M. P. vti verbis facultatiuis, & liberam voluntatem denotantibus, quia rescribit super materia, quæ requirit libertatem. Matrimonia enim debent necessariò esse libera ab initio. *c. veniens*, 13. *& c. requisiuit* 12. *de sponsalib. c. præsens*, 20. *q.* 3. *c. vbi* 31. *q.* 2. *c. vbi* 74. *dist. l. neque*, 15. *C. de nuptijs. l. Titia*, 134. *ff. de verb. oblig.* Et hæc libertas solum tollitur ex delicto, *c.* 1. *de adult.* Sed nec propriè tollitur libertas, quia stuprator virginis solum cogitur ad illam ducendam, cùm nolit, vel nequeat illam dotare: Ideo M. P. cùm velit in huiusmodi commutatione obligare vouentem ad contrahendum, vtitur similibus verbis libertati non præiudicialibus: non tamen inde sequitur quòd vouens non necessitetur ad contrahendum matrimonium, si huiusmodi commutationis beneficio vti velit: nec nouũ est, vt verba, quæ de sui natura non important necessitatem, sed potius libertatem denotant, quando sunt à Superioribus prolata, inducant necessitatem in subdito; vt de verbo, *Rogo*, & similibus apparet. *cap. vnico, §. porro, de statu regul. in* 6. *glos. in c. beatus*, 7. *q.* 1. *& in c. rogo*, 11. *q.* 3. *Tiraquel. de pœnis temper. caus.* 35. *num.* 4. *cum sequent. &c. Panorm. in cap. nam concupiscentiam*, 4. *de const. num.* 3.

Verbum, Rogo, à Superiore prolatum inducit necessitatem.

Nam verba deseruiunt intentioni proferentis, non autem intentio verbis. *c. intelligentia* 6. *de verb. signif. l. non aliter*, 67. *ff. de legatis* 3. *l. scire*, 17. *ff. de legibus Panorm. loc. cit.*

Verba deseruiunt intentioni proferentis, non autem intentio verbis.

Quòd autem intentio M. P. sit obligandi vouentem ad contrahendum, dubitari non potest: nam vult consulere periculo probabili incontinentiæ: huic autem periculo consuli nequit, nisi per matrimonium, stante defectu dotis, & permansione in sæculo: ergo intentio eius est obli-

obligare vouentem ad matrimoniū, & non relinquere vouentis libertati matrimonium contrahere, vel non contrahere.

Secūdò respondeo: finis in omni actu spectandus est. *l. nuper*, 11. *§. finali, C. de natural. lib. l. denique*, 3. *§. 1. ff. de minoribus. l. veni*, 40. *ff. de fur.* Et à fine omnis actus iudicatur. *l. rem non nouam*, 12. *C. de iud.* Ergo finis, quem habet M. P. in ista commutatione, spectandus est, & secundum istum finem commutatio iudicanda. Finis huius cōmutationis est, per matrimonium consulere futuro periculo incontinentiæ: & ideò M. P. vtitur dictione, *ad*, quæ importat causam finalem & substantialem. *Menoch. consil.* 352. *nu.* 1. *& 2. Cened. pract. & canon. quæst. sign.* 49. *nu.* 8. Et alia dictione, *vt*, quæ propriè ostendit causam finalem. *l. si creditor*, 9. *ff. de distract. pignor. l. emptori*, 36. *ff. de euict. l. 4. ff. de testibus*, *c. vt Clericorum*, 13. *de vita, & honestate Cleric. cap. vt debitus honor*, 59. *de appellat.*

Actus iudicatur à fine.

Dictio, ad, importat causam finalem.

Dictio, vt, ostendit causam finalē.

Ergo secundum istū finem commutatio huiusmodi iudicanda est. Et sicut iste finis non potest haberi separatim per vnamquamque dictarum causarum, sed per vtramque coniunctim, vt supra probauimus; ita etiam concedendum est vtramque causam venire æque principaliter, & per consequens vtramque verificandam esse, vt hæc commutatio subsistat: ergo si vouens desiderat beneficio huius cōmutationis frui, debet contrahere matrimonium: ergo præsupposito quod vouens velit huiusmodi commutatione vti, necessitatur contrahere matrimonium.

Residuū istius formulæ est commune cum præcedentibus formulis, & ideo nihil superaddendū censeo.

PRO EO, QVI VOVIT INGREDI RELIGIONEM,

Et deinde Matrimonium contraxit, quod tamen nondum consummauit.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs vouit Religionem ingredi, sed postea fragilitate carnis deuictus, matrimonium cum quadam muliere in facie Ecclesiæ contraxit, non tamen illud ausus est consummare. Cùm autem, &c. dictus Lator de præmissis plurimum doleat, & in dicto matrimonio remanere, illudque consummare licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit à præmissis per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare supplicari. &c. Quatenus si est ita, dictum Latorem, audita prius, &c. à transgressione dicti voti absoluas hac vice, &c. Sibique votum prædictum, ad hoc, vt in dicto matrimonio remanere, illudque consummare licitè possit, in frequentiam Sacramentalis Confessionis, &c. vt supra, in foro Conscientiæ, &c. Ita quod si vxori superuixerit, & non habuerit aliquod legitimum impedimentum, eodem voto teneatur, vt prius: & ita illum moneas. Dat. &c.*

Ista formula coincidit in idem cū præcedentibus, per vnicam tantùm clau-

clausulam in fine positam differt; & ideò hoc loco operę pretium erit, illam solummodo declarare.

Ita quod si vxori superuixerit, &c. Per istam clausulam limitatur, & restringitur commutatio, nam prædictæ duæ dictiones, *Ita quod*, sunt limitatiuæ, restrictiuæ, ac taxatiuæ præcedentis dispositionis, vt notatur in *l. Lutius, 78. §. quæ habebat, ff. ad Trebel. l. Gallus, §. idem credendum, in fin. ff. de lib. & posth. Surdus consil. 315. nu. 24. Cened. pract. & canon. quæst. sign. 39. num. 1. Dec. cons. 221. nu. 16. Gratus de dictio. dict. 110. Barbos. de dictio. dict. 182.*

Dictiones ita quod sunt limitatiuæ.

Ratio autem istius restrictionis est, quia temere contrahens matrimonium, contra votum emissum, non meretur liberã ipsius voti commutationem, sed quantum in se est, adhuc tenetur implere votum, ac ingredi Religionem etiam inuita vxore. *c. verum, 2. de conuers. coniugatorum, & c. ex parte, 14. eod. tit.* Commutatur autem ei votum potius ratione suæ vxoris, ne illa absque sua culpa puniatur; & ex culpa solùm viuentis mariti spolietur matrimonio contracto, quàm ratione sui ipsius, qui adhuc potest, & debet implere votum, nec in se habet sufficientem causam non adimplendi votum, & obtinendi illius commutationem: vt ex ipsiusmet facti narratione præsupponitur: & ideo durante huiusmodi respectu, debet durare commutatio, eoque cessante illa debet cessare. *c. cum cessante, 60. de appellat. c. non debet. 8. §. cum ergo, de consang. & affinit. l. adigere, 6. §. quamuis, ff. de iure patron.* Et vouens debet ingredi Religionem.

Et non habuerit, &c. Cùm quis sit obligatus ad aliquid præstandum, & impediatur impedimento, quod difficillimè remoueri potest, excusatur ad illud præstandum. *argum. l. qui commeatus, 14. vbi Bart. de re milit.* Quia reputatur impossibile quod cùm maxima difficultate fieri potest. *l. Africanus, vel, apud Iulianum, 11. §. fin. ff. de legat. 1. Decius in l. qui potest. 134. num. 3. ff. de reg. iur.* Ideò M. P. hic declarat vouentem excusandum ab adimplendo voto post suæ vxoris obitum, si habuerit aliquod legitimum impedimentum, quod impossibilitet ipsũ ad ingressum Religionis. Quænam sint huiusmodi legitima impedimenta, colligitur ex supradictis formulis: videlicet, infirmitas, debilitas, grauis agitatio carnis, matura ætas, & alia similia; quæ afferam, dum explicabo formulas declaratorias votorum. Nam tali casu censetur commutatio simpliciter facta, & vouens omninò liberatus ab onere ingrediendi Religionem: immò existimo posse illum de nouo contrahere matrimonium. Non enim video, ex quo capite possit cogi ad cęlibatum, dum à M. P. tale onus non exprimatur: & quando non exprimitur, intentio Superioris coniecturanda est ex iure, *c. postulasti, 27. de rescript. Decius in c. ad aures, 8. num. 27. de rescript.* Iura autem volunt quòd in oneribus imponendis, ea solum inducantur, quæ exprimuntur. *c. is qui, 18. de sent. excommunic. in 6. vbi communiter DD. glos. in c. 2. verbo, debitum, de cognatione spirituali.* Et eo magis ad hoc credẽdũ inducor, quia voti cõmutatio est facta in opera perpetua, sine obligatione cęlibatus, prout supra diximus in pręcedentibus formulis commutationis voti Religionis ad effectum contrahendi matrimonium.

Impeditus si non agat excusatur.

Maxima difficultas æquiparatur impossibili.

Intentio Superioris ex iure coniecturanda.

PRO

PRO LAICO QVI VOVIT MONASTICAM RELIGIONEM INGREDI,

Vt Religionem N. ingredi possit, in hunc modum rescribitur, & expediuntur Litteræ.

FR. Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs vouit Monachalem Religionem ingredi. Cùm autem, &c. Lator præfatus desideret loco Religionis Monachalis, ingredi N. Religionem, pro sua conscientiæ quiete petit humiliter sibi votum huiusmodi per Sedem Apostolicam commutari. Quare, &c. Quatenus si est ita, eundem Latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, à mutatione propositi, quatenus tibi videatur, absoluas hac vice, &c. Iniunct. &c. sibique votum prædictum in hoc tantum, vt dictam Religionem N. loco alicuius Monasticæ, quam vouit, ingredi possit, commutes in foro Conscientiæ, &c.

Hæc formula est breuis, & clara, & propterea executor in hoc vno tantum laborare debet, videlicet in animaduertendo, an expediat animæ saluti vouentis, Monasticam Religionem deserere, & istam aliã ingredi. Quod facillimè assequetur, si perpendet qualitates animi, & corporis vouentis, easque conferet cum vtraq; Religione: videlicet Virtutes, an æque bene in vtraq; Religione sint conseruandæ, augendæ, vel potius diminuendæ: scientiam, an sibi & proximis æque bene sit profutura, nec ne? Malos habitus, an æque bene in vtraque Religione sint extirpandi: perseuerantiam, an æque bene sit futura in vtraque Religione: corporis valetudinem an æque bene quo ad diuinum obsequium & animæ salutem sit conseruanda, & similia. Nam si exequutor aliquod notabile in secunda Religione futurum reperiet in præiudicium spiritualis salutis vouentis, à commutatione voti omnino abstineat: quia eius facultas est commutandi votum, non autem dispensandi, & remittendi: vt ex ipsiusmet formulæ verbis colligitur: & ideo æqualitatem debet seruare, vel saltem non notabilem inæqualitatem inducere in ista commutatione. Et si de hoc præiudicio etiam dubitet probabiliter, etiam abstineat, quia in dubio tutior pars est eligenda. *cap. vnico, de scrutin. in ord. facien. in verbo, æstimare. Panorm. in cap. 1. de postul. Prælat. n. 17.*

Si autem exequutor iudicauerit in Domino expedire huiusmodi commutationem faciendam, exequatur istam formulam ad litteram; nam nihil de suo ponere debet; & committet votum in obligationem intrandi secundo dictam Religionem. Nec est necesse vt vltra dictum onus intrandi secundò dictã Religionem, subroget alia opera: sed sufficit dicta obligatio: & ideò M. P. adiunxit dictionem illam, *tantum*, quæ est dictio taxatiua, & restrictiua ponens ea tantummodo, quæ affirmat, cæteraque excludit. *Bald. in l. ita nobis, 28. C. ad l. Iuliam de adult. Bartol. in l. 1. & ibi Ias. num. 9. ff. si quis ius dicenti, &c.* *Dictio, tantum est taxatiua.*

COM-

COMMVTATIO VOTI IN POENAM.

Pro Laico, qui à carnali conuersatione cuiusdam Mulieris abstinere cupiens, si amplius ad eam carnalem haberet accessum, vouit ingredi Religionem; & deinde transgressus est, & ideo voto obligatus remansit; in hunc modum expediuntur Litteræ.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs, vt se à carnali commercio cuiusdam mulieris abstineret, vouit, si ampliùs ad illam carnalem haberet accessum, se Religionem ingressurum; & nihilominus postea illam carnaliter cognoscendo obligatus remansit dicto voto. Cùm autem, &c. Lator præfatus diffidat Religionis onera ferre posse, pro suæ conscientiæ quiete cupit à præmissis, de quibus plurimum dolet, per Sedem Apostolicam absolui, sibique obligationem intrandi Religionem in alia pœnitentiæ opera commutari. Quare, &c. Quatenus, si est ita, dictum Latorem (audita prius eius Sacramentali Confessione) à transgressione huiusmodi absoluas, &c. sibique obligationem intrandi Religionem, dummodo vitam cælibem ducat, in frequentiam, &c. dispensando commutes, quo ad præterita, & in foro conscientiæ, &c. Ita quod nihil sibi concessum intelligat, quo minus contra votum acturus, & eandem pœnam incursurus sit, quoties idem admiserit in futurum, si ita se, cum vouit, obligare intendit.*

Hæc formula est ferè eadem cum præcedenti pro vouente infirmæ, vel debilis complexionis, & ideo exequutorem remitto ad eà, quæ ibi adduximus, & declarauimus. Hic solum explicabo vltimam clausulam propriam præsentis formulę, quæ non est in præcedentibus.

Quo ad præterita, &c. Per hanc particulam M. P. declarat huiusmodi commutationem solummodo faciendam esse quo ad obligationem contractam ex voto per præcedentem transgressionem, non autem, quoad votum simpliciter: & propterea superius in dispositione commutationis vsurpauit nomen *obligationis* intrandi Religionem, non autem *voti*.

Deinde actus transgressionis voti, est quid distinctum à voto; & ideo cùm quis absoluitur à transgressione, non censetur absolutus ab ipso voto, sed adhuc remanet votum; & præcipuè in nostro casu, in quo votum stat in destructionem transgressionis; cùm sit positum in pœnam illius, immò illius pęna: pœna autem est, quæ punit, & vindicat delictum, *cap. pœnitentia, 4. de pœnitentia dist. 3.* Et sicut lex pœnalis non tollitur ex eo, quod quis contraueniens, vel pœnam luerit, vel à commisso delicto absolutus fuerit: ita neque votum pœnale tollitur ex *Pœna indicat delictũ.*

eo, quòd transgressor pœnam in voto contentam luerit, vel illi commutata fuerit.

Et quòd hæc sit mens M. P. colligitur, tum ex adiecta dictione, *tantum*, quæ est taxatiua, & ea tantummodo ponit, quæ affirmat, cæteraq; excludit, vt supra diximus; tum ex reliquis sequentibus verbis; & dictionibus.

Ita quod, &c. Postrema huius clausulæ pars est declaratoria præcedentis dispositionis; declaratque, nihil prorsus contra firmitatem voti innouatum, sed intactum omninò illud remanere, adeò vt, si vouens iterum transgrediatur, iterum eandem obligationem intrandi Religionem contracturus sit.

Si ita, &c. Sunt verba limitatiua, & limitant præfatam declarationem, quando vouens aliter senserit, cùm vouit; videlicet; si habuit intentionem ad primam duntaxat transgressionem, esse terminandam pænam, & votum; hoc enim casu absolutus à transgressione, remanet absolutus, & liberatus à voto in futurum. votum enim recipit vim, & virtutem ab intentione vouentis, *cap. litteraturam*, 3. *de voto*, *l. obligationum*, 3. *§. non satis*, *ff. de action. & obligation.*

Si verò vouens non habuit talem intentionem limitatam ad primam transgressionem, sed simpliciter vouit; tunc habet locum prædicta generalis declaratio, quòd absolutus à transgressione, adhuc remaneat sub eodem voto in futurum: Equo enim indomito fræna imponenda, non autem remouenda sunt.

Hic aduerte, loco præcedentis clausulæ, solere aliquando apponi hanc aliam, videlicet: *In foro conscientiæ, & de præterito tantum, firmo remanente ipso voto in futurum sub eadem pœna.* Et quia vtriusque clausulæ idem est sensus, sed solum verba diuersa, ideo nihil superaddendum censeo. Aduertat tamen exequutor, hac in postrema clausula subintelligi eandem conditionem, *etiam, si ita se, cùm vouit, obligare intendit*: nam M. P. inhæret priori obligationi voti, & non præsumitur velle præiudicium aliquod inferre libertati vouentis. *arg. l. 2. §. si quis à Principe, ff. ne quid in loco publico.* *Præiudiciũ non præsumitur inferri libertati.*

Eodem modo rescribitur pro transgressore iuramenti pœnalis, & ideo superuacaneum duco, hic eius formulam inserere.

COMMVTATIO COELIBATVS.

Pro eo qui vouit Religionem, & postea commutationem obtinuit, cum clausula, dummodo vitam cœlibem ducat: sed quia continenter viuere posse non sperat, cupit matrimonium contrahere; in hunc modũ conficiuntur litteræ.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse alias cùm Religionem ingredi vouisset, obtinuit à Sede Apostolica voti commutationem, cum hoc inter cætera, vt vitam cælibem ducat. Cùm autem, &c. Lator prædictus ob stimulos carnis diffidat continere posse, & propterea matrimonium contrahere desideret, pro sua conscientia*

quiete

quiete cupit sibi obligationem præfatam in alia pietatis, & pœnitentiæ opera per eandem Sedem Apostolicam commutari. Quare, &c. Quatenus, si est ita, & Latorem, audita prius eius Sacramentali Confessione, stimulis carnis adeo agitatum, vt maximè dubitet continere, &c. inueneris, eidem Latori cælibatum prædictum in alia pœnitentiæ opera commutes, ac cum eodem, quòd præmissis non obstantibus, saluis tamen alioqui cæteris omnibus, quæ illi in commutatione prædicta iniuncta fuerunt, matrimonium, seruata forma Concilij Tridentini, legitimè contrahere, & in eo postmodum remanere licitè valeat, misericorditer dispenses in foro conscientiæ, &c. & non aliter, &c.

Cælibatus quid sit. Cælibatus proprie est status excludens matrimonium, & propterea cœlebs ille dicitur, qui non habet vxorem, & illa dicitur cœlebs, quæ non habet maritum.

Et in hoc sensu cælibatum accipi hic à M.P. existimo: si enim voluisset imponere vouenti continentiam ab omni copula carnali, & venerea delectatione, vsurpasset nomen *castitatis*, non autem, *cælibatus*. Præterea voluit imponere nouum onus id est auferre ei libertatem contrahendi matrimonium, quia quoad alias delectationes carnales, & libidinosas, à lege diuina omnibus hoc est prohibitum.

Ex supradictis in alijs Cõmutationũ formulis, quomodo hæc formula, quoad cõmutationem intelligenda, & exequutioni demandãda sit, colligitur. Igitur eadem ibi allata hic repetere non est necesse.

Animaduertat vero Exequutor, hac in formula, quam præ manibus nunc habemus, non legi, *dispensando commutes*, sed, *commutes*, simpliciter: & ideo commutatio nihil dispensationis sapere debet, sed remanet in suo rigore, vt res, quæ commutatur, paritatem & æqualitatem habeat cum re subrogata.

Animaduertat etiam quanti momenti sit cælibatus, vt non quodlibet etiam minimum pietatis opus illi æquiparet, & eius loco subroget.

Opera autem, quæ subrogari possent, existimo esse, quotidie recitare Officium B. M. si sciat legere, aut Coronam eiusdem; aut quotidie audire Sacrum; aut inuisere aliquã Ecclesiam; vel singulis hebdomadis semel ieiunare; aut alia huiusmodi, secundum statum vouentis, peragere: hæc solummodo propono, quia matrimonium satis est sibi ipsi onerosum. *l. dotis fructus. 8. ff. de iure dotium.*

Ac cum eodem, quòd præmissis non obstantibus. Cùm M. P. velit cum isto oratore dispensari ad contrahendum matrimoniũ, mandat prius remoueri ab eo omnia, quæ impediunt dispensationem, & ideo ponit hic clausulam, *quod non obstantibus*, quæ clausula tollit omnia, quæ obstare possunt dispensationi. *Ias. cons. 210. col. 4. in fin. versic. tertio moueor. lib. 4. Rolan. cons. 67. nu. 62. lib. 3. Bero. cons. 147. nu. 28. vers. & licet, lib. 3.* *Clausula, non obstãtibus, tollit omnia quæ possunt obstare.*

Præmissis, id est voto, & cælibatu in locum voti subrogato; votum enim & cælibatus obstant matrimonio contrahendo, vt constat ex supradictis; si vero alia obstent impedimenta, videlicet consanguinitatis machinationis, &c. de his non loquitur M.P. & ideo alia opus est dispensatione.

Clausula, salutis tamen alioqui, est præseruatiua.

Saluis tamen alioqui, &c. Præsens clausula est præseruatiua, & ideo censentur conseruata illæsa priora onera, & obligationes vouentis, quoad alia omnia adimplenda, ei in locum voti subrogata. *l. si debitor. 4. §. 1. ff. quibus mod. pign. vel hypot. sol. glos. in l. eleganter 24. vers. pro soluto, & ibi Bart. num. 4. Bald. in vers. in eadem glos. il primo, & Castrens. n. 8. ff. de pignorat. action.*

Matrimonium seruata, &c. id est, seruatis solemnitatibus à Concilio Tridentino præscriptis, *sess. 24. c. 1. de reformat. matrim.* scilicet tribus præmissis denunciationibus in Ecclesia contrahentium parochiali, nisi eas post ponendas, vel omnino remittendas Ordinarius existimauerit, contrahatur corã proprio Parocho, & duobus vel tribus testibus matrimonium.

Legitime, &c. Per dictionem istam exluditur expresse matrimonium clandestinum, ne quis existimet per huiusmodi dispensationem suppleri prædictis solemnitatibus, eo quod fiat sciente, & permittente M. P. qui supplet vices D. Papæ, & consequenter communis Pastoris, cùm Papa sit loco Petri. *c. quoniam verus 24. q. 1.* & sic Vicarius Christi. *c. in corporalia 2. de trãslat. Episcopi, & c. unico, vt Eccles. benefic. sine dimin. conf.*

Papa est communis Pastor.

Excluditur etiam matrimonium contrahendum cum alijs personis à lege prohibitis, & propterea, *legitimè*, idem sonat, ac secundum legẽ.

Concesso principali conceditur accessorium.

Et in eo postmodum remanere, &c. Quia concesso principali, conceditur accessorium. *l. testatrix. 20. ff. si seruit. vend. l. creditor fundum. 54. §. fin. ff. de act. empt. l. grege pignori obligato, 13. ff. de pignor. l. ait prætor, 3. §. hæc verb. ff. de negot. gest.* ideo hic subnectitur facultas remanendi in matrimonio vigore huiusmodi dispensationis contrahendo, id est, quoad illius vsũ vt possit absque vllo conscientiæ stimulo debitum petere, & reddere; nam à validè contracto matrimonio recedi non potest, *c. vxor 32. q. 7. & c. horrendus, & c. præcepit, 32. q. 5.* nisi causa Religionis, & vtroq; consentiente. *c. ex publico, 7. de conuers. coniug.*

Misericorditer dispenses, &c. Id est, ex peculiari gratia remoue prędictum impedimentum, vt possit matrimonium contrahere.

Reliqua huius formulæ, aliàs à me fuerunt explicata, & ideo ad illa remitto Exequutorem.

COMMVTATIO VOTI CASTITATIS.

Pro stimulis carnis agitato, ad effectum contrahendi matrimonium, rescribitur in hunc modum.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs emisit simplex castitatis seruandæ votum. Cùm autem, &c. Lator prædictus ob stimulos carnis continere posse diffidat; idcircò pro suæ conscientia*

tiæ quiete cupit sibi votum huiusmodi in alia pœnitentiæ opera, ad effectum contrahendi matrimonium per Sedem Apostolicam commutari. Quare, &c. Quatenus, si ita esse, ac latorem, audita prius ipsius sacramentali confessione; stimulis carnis adeo agitatum, vt maximè dubitet continere posse; & propterea de eius incontinentia probabiliter timendum esse, per diligentem latoris examinationem, ac post monita, & consilia opportuna illi præstita inueneris: eumdem latorem à mutatione propositi, quatenus tibi videatur, absoluas hac vice in forma Ecclesiæ consueta, iniuncta inde ei Pœnitentia salutari; sibique votum præfatum ad hoc tantum, vt matrimonium contrahere legitime possit, dispensando commutes in frequentiam sacramentalis confessionis peccatorum suorum, singulis scilicet mensibus, vt minimum semel, vel quoties tibi videbitur, & in alia pœnitentiæ opera per te iniungenda tamdiù duratura, quamdiù commutationi prædictæ locus erit: inter quæ sint etiam aliqua pietatis opera, quæ quotidie facere teneatur ad eum finem, vt ea adimplens meminisse semper possit obligationis, qua huiusmodi voto adstringebatur; prout secundum Deum ipsius animæ saluti expedire videris: & cum eodem, vt matrimonium sic contrahere, & in eo postmodum debitum coniugale reddere, & exigere licitè valeat, misericorditer dispenses, in foro conscientiæ, & in ipso actu sacramentalis confessionis tantum, & non aliter, neque vllo alio modo. Ita quod, si vxori, cui coniungetur, superuixerit, castitatem seruet, vtpote eodem voto, vt prius obligatus: & si vnquam extra matrimonium fornicatus fuerit, aut matrimonium absque noua dispensatione contraxerit, intelligat se contra votum huiusmodi facere, & debitum coniugale exigere non posse; & ita illum moneas. Datum, &c.

Pauca in hac formula sunt explicanda, quia eodem modo reliqua intelligenda, & exequutioni demãdanda sunt, quo supra fuerunt explicata in formula commutationis voti Religionis pro stimulis carnis agitato, ad effectum contrahendi matrimonium: ideò istis omissis deueniam ad speciales huius formulæ partes.

Sibique votum prædictum ad hoc tantum, &c. Dictio hæc, *tantum*, diuersificat istam clausulam ab illa, quæ est in allegata formula voti Religionis: nam Religionis votum, sicut non obligat ad castitatem ante ingressum Religionis, ita non obligat præter præceptum diuinum, ad abstinendum à qualibet voluptate venerea. Votum autem Castitatis, non solum obligat, præter præceptum diuinum, ad abstinendum à qualibet illicita voluptate carnis, verum etiam à licita, qualis est copula matrimonialis, *c. vt cleric. 13. de vita, & honest. clericorũ.* Et ideo ne videatur voventi castitatem fuisse simpliciter votum commutatum, & ipse esse liberatus à voti obligatione, ponit M. P. dictionẽ istam, *tantum*, quæ est dictio taxatiua & restrictiua, ac solummodo ea ponit,

ponit, quæ affirmat, cæteraque, excludit. *Bald. in d. l. ita nobis C. ad l. Iuliam, de adult. & Bart. l. 1. n. 9. ff. si quis ius dicentibus.* vt intelligatur voto solummodo fuisse derogatum ad matrimonialem tantum copulam permittendam; in reliquis vero actibus firmam remanere voti obligationem; ac propterea, si vouēs ab alijs libidinis vitijs nō præcaueat, contra votum faciet, vt ex infra dicendis apparebit.

In frequentiam, &c. Verba sunt clara, & non indigent maiori explicatione: frequentia enim sacramentalis confess. & alia opera subrogata in locū voti, tamdiu obligare debent, quamdiu durat subrogatio; & ideo dissoluto matrimonio per mortem coniugis, statim vouēs ab adimplendis operibus subrogatis liberatur, & reincidit in priorem voti obligationem.

Pietas quotuplex sit.

Pietatis opera &c. Pietas triplici modo accipitur: primo sumitur more vulgi, secundum quod respicit opera misericordiæ, & circa illa se exercet: & sic pietas idem est, ac misericordia, clementia & mansuetudo. *Tabien. in sum. verbo, pietas, in principio.*

Secundo accipitur pro cultu diuino, & est idem ac religio, seu Theosebia, seu Latria, quæ pertinet ad seruitutem Deo ab hominibus debitam.

Pietas erga parentis qua sit.

Tertiò verò accipitur pro cultu diligenti, & officio, quod vnusquisque præstare debet parentibus; & sanguine iunctis, ac patriæ beneuolis, & propterea *Tullius in Rhetorica*, Pietatem isto modo acceptā definit, quòd sit *virtus, per quam sanguine iunctis, patriæque beneuolis officium & diligens tribuitur cultus* Pietas hoc tertio modo accepta, debetur parentibus & patriæ ex iure naturæ: ideo non est attendenda in ista cōmutatione, quæ expetit opera subrogationis; id est opera alio ex capite non debita.

Pietatis autem opera, primo & secundo modo accepta, attendenda sunt, & imponenda, videlicet eleemosyna, recitatio orationum, Ieiunium, auditio Missæ extra diem, & obligationem præcepti, & similia. *c. magnæ. 7. de voto.*

Et cum eodem, vt matrimonium sic contrahere, &c. Per istam clausulam limitatur dispensatio, & ideo limitatum debet habere effectum: limitata enim dispositio limitatum habeat effectum, *l. in agris, 16. de acquirendo rerum dominio, l. cancellauerat. 2. ff. de his, quæ in testam. delen. Dec. cons. 27. n. 1. & cons. 551. n. 9. & alij cōmuniter.* Vouens igitur, primò debet contrahere matrimonium, & postea habere commercium carnale cum vxore. Non præcedente verò matrimonio, etiamsi præcesserit dispensatio, si cognoscat carnaliter sponsam, nō solum faciet contra preceptum diuinum; verùm etiam contra votum, quia commutatio est limitata ad copulam post matrimonium contractum.

Limitata dispositio limitatum habet effectum.

Præterea, si contracto matrimonio cognouerit coniugem suam cōtra naturam, etiam faciet contra votum, quia commutatio est tantum ad debitum coniugale petendum & reddendum.

Idemque dicendum de alijs peccatis, quæ committuntur in vsu matrimonij. De quibus omnibus debet Exequutor admonere vouentem in commutatione, & dispensatione huiusmodi.

Ita quod si vxori, cui coniungetur, superuixerit, castitatem seruet, &c. Verba istius

istius clausulæ sunt clara, & explicatione non egent: ideò exequutor ad litteram ea exequatur, monendo vouentem de limitata dispositione sibi concessa, & de resurgente obligatione voti adimplendi, si vxori superuixerit, necnō de violatione voti, si secus faciat.

Pro Iuuene, qui vouerat, & per decem annos seruauerat castitatem, propter maximos stimulos carnis cupit matrimonium contrahere.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse decem ab hinc annis vouit castitatem seruare, illamque huc vsque seruauit. Cùm autem lator prædictus ob stimulos carnis diffidat amplius continere, pro suæ conscientiæ quiete cupit sibi votum huiusmodi in alia pœnitentiæ opera, ad effectum contrahendi matrimonium, per Sedem Apostolicam commutari. Quare &c. Quatenus, si ita esse, ac latorem (audita prius ipsius sacramentali confessione) adeò stimulis carnis agitatum, vt maximè dubitet continere posse, & propterea de eius incontinentia probabiliter timendum, per diligentem latoris examinationem, ac post commemoratam ei tot annorum cum Dei gratia victoriam aduersus inimici tentationes, quando ætate, & vt consentaneum est, spiritus viribus imbecillior erat, ac post monita, &c.* vt in præcedenti formula.

Hæc formula est eadem prorsus cum superiori, præter clausulam illam, *Post commemoratam ei tot annorum, &c.* & ideo ea explicata, nō erit amplius in hac formula commorandum.

Post commemoratam, &c. Recordatio reportatæ victoriæ de inimico facit insolescere victorem contra eundem inimicum, viresque superaddit: & præcipuè si victoria non fuerit vnica, sed multiplex; victoria enim cōtemptibilem reddit victum, expellitque à victore timorem, expugnationum, & ruinarum potissimam causam, atque eum cōstituit, nō dicam dominum, sed potius superbum inimicorum victorū tyrannum; vt videre est in antiquis historijs, & in modernis bellorum euentibus. Ideo iure optimo M. P. in nostra hac formula, in qua agitur de vouente, qui per decem annos, Deo fauente, vicit carnis illecebras, & dæmonis tentationes, posuit præsentem clausulam, vt consideret se toties, immo semper vicisse suę carnis illecebras, & dæmonis irritationes per tam longum tempus; & tali cōsideratione animatus spernat generose diuexationes præsentes, & perseueret in statu puritatis angelicæ, ad quam mediante voto castitatis vocatus à Deo fuit; quis enim timere potest inimicum, quē sæpiùs expertus sit, mediante diuino auxilio, inertem, ac nullius valoris?

Per hanc etiam clausulam tacitè monetur exequutor, vt cautius se gerat in ista commutatione, considerando bonum habitum vouentis cōtractum per decennium ad caste viuendum, ex quo non ita facilè de illius incontinentia dubitandum est in futurum; habitus enim tam bene fundati, & radicati, difficillimè extirpantur. Nihilominus, si factis hu-

ius-

iusmodi diligentijs, ad huc vouentem adeò animo prostratum reperiet, vt omninò dubitet eum non perseueraturum in continentia, & forsan iam cœperit castitatem violare, poterit illicò exequi commutationem: nam agitur de re valdè lubrica, & periculosa.

Quando ætate, &c. Inducitur argumētum à maiori ad minus: si enim vouens vicit tentationes, & stimulos carnis, quando erat iunior quæ ætas est procliuior ad lapsus carnis, ob efferuescentem calorem & impatiētes impetus; quanto magis grandior factus superabit incitamēta carnis propter mitigatū calorem & corroboratā prudentiam?

Spiritus viribus imbecillior, &c. Id est absque habitu disponente & inclinante ad continentiam. Habitus enim bonus multum confert ad bene agendum: magni verò præiudicij, & damni est illius priuatio, ideo efficax argumentum est & omnino præponendum vouenti ante commutationem voti: si enim Deo fauente vicit stimulos carnis, cùm magis efferuescebat sāguis, & nulla adhuc, vel fragilis erat dispositio, & inclinatio ad bene agendum & resistendū vitio; quanto magis vincet, quando calor est extenuatus, & virtus per habitū bonum corroborata?

PRO VXORATO,

Qui constante matrimonio vouerat castitatem, & ad effectum petendi debitum coniugale, petit sibi votum commutari.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs postquam cùm muliere eius ad præsens vxore matrimonium in facie Ecclesiæ contraxerat, & consummauerat, vouit castitatem seruare. Cùm autem, &c. Lator præfatus continere posse diffidat, pro suæ conscientiæ quiete cupit sibi votum huiusmodi in alia pietatis opera ad effectum petendi debitum per Sedem Apostolicam commutari. Quare, &c. Quatenus si est ita, ac de latoris, audita prius ipsius sacramentalis Confessione, incontinentia probabiliter timendum esse repereris, eundem latorem à mutatione propositi, quatenus tibi videatur, absoluas hac vice, &c. Iniunct. &c. sibique votum præfatum, ad hoc tantum, vt à sua vxore debitum coniugale exigere possit, dispensando commutes in alia pœnitentiæ opera per te iniungenda, tamdiù duratura, quamdiù commutationi prædicta locus erit, prout secundum Deum, &c.* Reliqua vt in præcedenti formula.

Vir in præiudicium vxoris non potest vouere castitatē. Vxoratus, qui absque vxoris consensu vouit castitatem, tenetur reddere debitum: nā reddere debitum non est in eius, sed in vxoris potestate, & ideò hoc vouere non poterat, *cap. quidam*, 4. *& cap. charissimus*, 11. *de conuers. coniugat.* In potestate autem vxorati est non exigere

gere debitum, & ideò potest hoc vouere. *dictis cap. quidam, & cap. charissimus citat.* &, si exigit, peccat & facit contra votum, *gloss. in d. cap. quidam, verbo, non tenetur.* Vt ergo possit licitè exigere, eget dispensatione, quam Maior Pœnitentiarius ei concedit secundum prædictam formulam.

De latoris incontinentia, &c. Ex cohabitatione cum propria vxore, probabiliter timendum est de incontinentia, & præcipuè si sint iuuenes, vel robustæ ætatis, & complexionis: si verò sunt prouectæ ætatis, etiam timerem de eius incontinentia, propter habitum contractum ad exigendum; præsumptio enim fortissima est, quæ desumitur ex consuetis. *Soccinus senior lib. 1. cons. 44. Decius, Parisius, & alij, quos citat Menochius de præsumpt. lib. 1. præsump. 18. num. 1.* Et ideò exequutor non multum in hoc inuestigando laborare poterit.

Præsumptio ex consuetis est fortissima.

Sibique votum prædictum ad hoc tantum, &c. Quo ad reddendum debitum, vouens non eget commutatione, quia tenetur reddere. Vir enim, vt ait Apostolus, non habet potestatem sui corporis, sed mulier: ideò commutatio solum fit ad hoc tantum, vt possit petere: & si fornicetur, vel abutatur sua vxore, vel alio quouis modo se immisceat impuritatis vitio, faciet contra votum, vt supra probauimus.

In alia pœnitentiæ, &c. Duo ad minus iniungerem vouenti pœnitentiæ opera. Pluralis enim numerus, quo hic vtitur Maior Pœnitentiarius, in duobus ad minus verificari debet, *l. vbi numerus, 12. ff. de testibus.* Quæ autem esse possint ista pœnitentiæ opera, equidem existimo confessionem sacramentalem, quæ est præcipuum pœnitentiæ opus, *cap. quem pœnitet, 88. de pœnitentia distinct. 1.* ac Communionem, singulis scilicet mensibus semel ad minus, & sæpius etiã, si exequutori videbitur expedire, faciendas. Alia possent imponi pœnitentiæ opera, sed prædicta puto esse vtiliora, salubriora, & magis conformia intentioni Maioris Pœnitentiarij, qui in omnibus ferè votorum commutationibus, & dispensationibus frequentiam sacramentalis confessionis imponit. Et hæc satis sint de huiusmodi formula: nam reliqua non differunt à præcedentibus.

Confessio sacramentalis est præcipuum pœnitentiæ opus.

Pro ea, quæ vouit Castitatem seruare: sed quia patre orbata est, & habet matrem pauperrimam, petit vt matrimonium contrahere possit.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipsa aliàs emisit simplex Castitatis seruandæ votum: sed quia est Patre orbata, Matremque habet pauperrimam, idcirco, vt sibi consulat, cupit sibi votum huiusmodi in alia pœnitentiæ opera ad effectum nubendi, per Sedem Apostolicam commutari. Quare, &c. Quatenus, si est ita, ipsaque Latrix Matrem habeat, & vtraque pauper sit ex proprio labore victum quærens, eandem Latricem, audita prius ipsius sacramentali confessione, à mutatione propositi, quatenus tibi videatur, absoluas hac vice, &c. Iniuncta, &c. Sibique votum prædi-*

ctum ad hoc tantum, vt matrimonium contrahere licitè possit, dispensando commutes in frequentiam sacramentalis confessionis peccatorum suorum, singulis scilicet mensibus, &c. Reliqua, vt in prima formula commutationis voti Castitatis.

Tres sunt partiales causæ finales, propter quas conceditur ista commutatio voti, videlicet obitus Patris, Mater pauperrima, & ipsius vouentis inopia. Dixi, causæ partiales, nam vnaquæque per se non est sufficiens ad impetrandam huiusmodi commutationem, vt videre est, si cõsideretur vnaquæque in se, & separata ab alijs.

Obitus Patris per se consideratus non necessitat filiam ad violandam castitatem, cùm eius obseruatio nõ pendeat à vita Patris, sed à virtute vouentis.

Mater pauperrima multò minus obstat obseruantiæ voti, quia adhuc filia illud obseruare potest; & de facto, quot virgines cum pauperrima matre castè viuunt?

Nec minus videtur impedimento esse ad votum obseruandum inopia filiæ: quia priuatio diuitiarũ, & commoditatum in se considerata, est potius tutrix castitatis, quàm violatrix. Et ideò à D. Leone Papa *serm. 4. de Quadragesima*, ieiunia appellantur *casta*. S. Ambros. *in lib. de Elia, & ieiunio*, asserit Iudith ieiunij armis seruauisse pudicitiam, & ieiunium esse incrementum virtutis. Præterea à Sanctis vocatur paupertas custos, & magistra virtutum: & S. Athanasius, *lib. de virginitate ait: Videsne quid faciat ieiunium? morbos sanat, destillationes corporis desiccat, dæmones fugat, prauas cogitationes expellit, mentem clariorem reddit, cor mundum efficit, corpus sanctificat.* Et interrogatus Dominus, quo nam modo immundi spiritus eijcerentur? respondit: *Hoc genus dæmoniorum non eijcitur nisi in oratione, & ieiunio.*

Igitur, cùm res ita se habeat, opus est ad validitatem huius commutationis, vt prędictę tres partiales causæ verificentur; singula enim quæ non prosunt, collecta iuuant, *c. cum causam 13. vbi gloss. de probat. gloss. in l. 2. ff. de excus. tutor. Afflictus decis. 13. num. 24. Soccin. iunior in l. Centurio, 15. n. 300. ff. de vulg.* Et cùm vnaquæque earum per se non sit sufficiens, ideo vna earũ non verificata, commutatio si fiat, erit nulla. *cap. quoniam frequenter, 5. §. porro, & §. si autem, vt lite non contestata. Decius in cap. cum cessante 60. num. 13. de appellat. & Panor. ibid.* nam sunt insimul positæ per dictiones copulatiuas, quæ faciunt, vt copulata æquè principaliter veniant. *Panorm. in cap. querelam 15. vbi gloss. num. 5. de simonia, & per notata in l. regula, 9. ff. de iuris & facti ignorantia*: ideo vna earum omissa, vitiatur actus. *gloss. in l. cum his 8. §. si prætor, in verb. nullius erit momenti, ff. de transaction.*

Singula, quæ non prosunt, collecta iuuant.

Secus esset si vnaquęque ex dictis causis esset per se sufficiens: nã quãdo ad alicuius gratiæ concessionem concurrunt plures causæ finales, & vnaquæque per se est sufficiens, etiamsi vna earum solum remaneat adhuc gratia remanet valida, *§. affinitatis, instit. de nuptijs, l. liberorum, 11. §. & si talis, vbi Bart. n. 1. ff. de his, qui not. infa. & idem Bart. in l. si ventri, 8. §. in bonis n. 1. ff. de priuil. cred. Decius loco supracit.*

Quatenus si est ita, &c. Aduerte, quòd hic non repetitur obitus Patris, quia pro indubitabili habetur, & pro notorio, adeò vt nulla possit tergiuersatione celari, & propterea non est opus, vt exequutor

tor

tor laboret in dicto obitu inuestigā-do: sub clausula tamen illa generali, *quatenus si est ita*, quæ comprehendit omnia superiùs narrata, continentur obitus Patris; reliquas verò duas partiales causas de nouo exprimit, quia non sunt ita notoriæ, & egent aliqua discussione.

Dubitari potest, de quo obitu Maior Pœnitentiarius hoc loco intelligat, de naturali tantum, an etiam de ciuili: nam in sacris Canonibus mors semper accipitur pro morte ciuili. *cap. per venerabilem, 8. §. rationibus igitur, prope finem qui filij sint legitimi. Panormit. in cap. 1. de homicidio voluntario nu. 2.* Et cùm hic agatur de re spirituali à iudice Ecclesiastico, qui debet semper procedere secundum sacros Canones, cùm iudicia Ecclesiastica regulāda sint secundum Canones, *cap. 1. vbi Panormitan. nu. 3. & cap. Ecclesia S. Mariæ, 10. vbi etiam Panormit. de constit.* & alij communiter.

Mors in iure canonico ciuiliter accipitur.

Et ideò non improbabiliter credendum videtur quòd hic, nomine mortis intelligat Maior Pœnitentiarius, etiam mortem ciuilem, & præcipuè ad effectum, de quo agitur, vt infrà probabimus.

Multipliciter quis moritur morte ciuili: primo ob deportationem in insulam, *l. manumissus. 13. ff. de interdictis, & releg. l. 2. ff. de senten. passis.* Secundò, ob redactionem in seruitutem, vel potestatem hostium *§. itē finitur, instit. quibus mod. tute. finit.* Tertiò, ob ingressum, & professionem in Religione, *cap. placuit il 2. vbi glos. 16. quæst. 1.* Monachus enim est mortuus mundo, & talis mors æquiparatur morti naturali, *l. vlt. C. de Epis. & Cle.* Quartò, moritur quis etiam ciuiliter per separationem ab alio, cum quo erat vnitus videlicet vir moritur vxori, cùm iudicio Ecclesiæ separatur ab vxore, *33. q. 2. in summa in princ. gloss. in cap. susceptum, 6. verbo, non morte, de rescriptis in 6.*

Quibus modis quis ciuiliter moriatur.

His positis dico, Mortem ciuilem primis tribus modis acceptam habere locum in nostro casu; sumus enim in materia non stricta, sed extendibili ex identitate rationis, quia mors ciuilis huiusmodi habet eundem effectum, de quo agitur, quem habet mors naturalis, videlicet absētiam, & impotentiam præstandi auxilium filiæ inopi; & ideò cum sit in vtraque morte eadem ratio, debet etiam esse eadem dispositio, eadem enim ratio exigit idem ius, *l. illud quæsitum. 32. ff. ad legem Aquil. l. à Titio 108. ff. de verb. oblig. l. si postulauerit, 27. §. 2. ff. de adult. &c.*

Eadem ratio exigit idem ius.

Ipsaque matrem habeat, &c. Nomine matris non venit Nouerca, sed solummodo Mater naturalis, ac etiam naturalis, & legitima, quia in his solummodo est ob sanguinis caritaté mutua obligatio naturalis subueniendi alterius sibi cōiuncti egestati, *l. 1. §. fin. ff. de inst. & iur. Bart. in l. si quis, 5. ff. de lib. agnoscen.* quæ tamen sanguinis caritas non est in Nouerca.

Nouerca nō venit nomine matris.

Et vtraque pauper, &c. Vtriusque paupertas requiritur in nostro casu: nam filia, quæ habet matrem diuité, non potest dici pauper: quia parentes tenentur alimenta præstare filijs, *l. 1. cum seruen. C. de alendis liberis.* & Mater in specie tenetur, quando Pater, vel ascēdētes ex linea paterna defiecint, vel sint egentes. *d. l. si quis 5. §. idem in liberis, ff. de liber. agnos. & alend. &c.*

Mater quādo tenetur alere filium pauperem.

Quod intellige nō solum de filijs legitimis, & naturalibus, verum etiam de spurijs. *l. vxorem, 39. §. pater naturalis, ff. de leg. 3. d. l. si quis, §. vtrum, Innoc. in cap. 2. de regular. Panorm. in cap. cum haberet, 5. de eo qui duxit in matrim. &c.* Dummodo prædicti filij non habeant aliud vnde viuere possint, &

sint egentes. *d. l. si quis à liberis, ff. de lib. agnosc.* vel non accusauerint parentes, *d. l. si quis à liberis, §. itē iudex, ff. de lib. agnosc.* Vel non cōmiserint crimen ingratitudinis contra Patrem, *l. si patrem, 4. C. de alen. lib.* Vel non inciderint eas in causas, ex quibus exhæredari possint. Quænam sint istæ causæ, vide *Authent. vt cum de appellat. cognosc. §. causas.* Vel nisi parētes sint ipsi etiā egentes, *d. l. si quis §. sed si filius, ff. de lib. agnosc.* Tali enim casu non tenentur vltra vires.

Pauper quis sit.

Pauper, &c. Multipliciter paupertas sumitur à DD. Aliqui enim dicunt illum esse pauperem, qui non habet in bonis quinquaginta aureos, per textum in *l. nonnulli, 10. ff. de accusationibus. Bart. in l. qui accusare, 8. ff. de accusat. Bald. in l. in fundo, 39. in addit. num. 1. ff. de rei vendic.* illum appellat pauperem, qui non potest soluere, nisi manum ponat ad vendendam domum sibi necessariam pro habitatione propria, & similia, quæ non solent vendi, nisi ex necessitate præcisa.

Necessitas in quotidie no labore indicat paupertatem.

Glossa in §. sed & propter paupertatem, Instit. de excus. tuto. appellat pauperem, qui habet necesse operari vt viuat. *Panor. in cap. quod super. 8. num. 4. de voto, & voti redemptione. Aretinus* verò *super instit. tit. de excus. tutor. §. sed & propter, num. 2.* dicit illum esse pauperem, qui necessitatur omni die laborare cum persona, vt victum pro se, & sua familia quærat.

Bald. in l. si quis ad declinandam 47. vers. circa tertium, C. de Episc. & cleric. & in l. paupertas, 9. in principio, ff. de excusation. tutor. Decius in cap. cæterum, 5. num. 74. de iudicijs, & cons. 120. nu. 2. & alij asserunt eam esse pauperem puellam, quæ licet ei non desint necessaria ad victum, attamen non habet facultates, quibus possit secundum suæ conditionis statum dotari.

Insufficiens dos indicat paupertatem.

Alij demum, & sapientius, affirmant non posse dari certam regulā, sed relinquendum hoc esse arbitrio prudentis iudicis, qui considerato statu, & qualitate personarum, poterit melius determinare quisnam sit pauper: Nam nobilis erit pauper in eo, in quo rusticus erit dives. *Bart. in l. si constante, 25. num. 3. ff. soluto matrimonio. Bald. & Iacob. Butri. in Auth. præterea, C. vnde vir & vxor. vbi etiam Decius num. 15. & cons. 162. num. 7.*

Nobilis est pauper in eo in quo rusticus est diues.

In nostro autem casus licet prima facie videatur Maior Penitentiarius sequi opinionem *gloss. in d. §. sed & propter paupertatem*, & forsan etiam *Aretini*; attamen, si res attentius perpendatur, facillime concedimus ex M. P. mente etiam cum *Bart. Bald. Butrg. Decio supra cit.* relinquendum id necessario esse prudentiæ, & arbitrio exequutoris; diuersi sunt enim victus, & vestitus rustici, & nobilis, robusti, & debilis, parui, & magni, diuersæque expetuntur facultates in plebeio, & nobili; & ideò licet latrix, vel eius Mater habeant in bonis tot facultates, quot necessariæ sint sustentationi v.g. vitę rusticalis; attamen vere erunt pauperes, si vtraque sit nobilis, & assueta multis commoditatibus, quibus vt consulant, necesse habent vt laborent.

Ex proprio labore, &c. Aduerte non esse necesse, vt latrix, ac eius Mater nihil habeant in bonis sed solummodo viuant ex labore: nam si hoc prætenderet Maior Pœnitentiarius, apposuisset aliquam dictionem taxatiuam, & restrictiuam, videlicet, *tantum, solummodo, &c.* satis est, vt non habeant in bonis tot facultates, quot secundum sui status conditionē viuere possint: neque est necesse, vt cogantur ad quo-

Ex proprio labore qui dicantur viuere.

quotidianum laborem pro sui sustentatione, sed satis erit, vt necesse habeant laborare pro vitæ sustentatione, vlz., pro victu. Et ita verificabitur propositio, quod sint pauperes, & victum ex proprio labore quærant.

Victus nomine quæ veniant.

Victum, &c. Nomine victus veniunt cibaria, vestimenta, calceamenta, lectus, habitatio, & alia huiusmodi, sine quibus homo viuere non potest, *l. verbo victus, 43. & l. quos nos, 234. §. verbum, ff. de verb. signif. l. legatis, 6. ff. de alimentis, & cibariјs legatis, Bart. in tract. de aliment. in princip. Decius in l. de alimentis, 8. C. de transactionibus in princ. Rom. conf. 440. Non est dubium, & omnes DD. comm. idem tenent.*

Et hęc sufficiunt pro ista formula, nam reliqua conueniunt cum præcedentibus formulis: & ideò exequutor secundum à me superius allegata se gerere debet in exequutione huius commutationis.

COMMVTATIO VOTORVM

CASTITATIS, ET RELIGIONIS.

Pro eo qui vouit castitatem seruare, & Religionem ingredi; sed quia stimulis carnis agitatur, ideo petit sibi vota huiusmodi commutari ad effectum contrahendi matrimonium.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs vouit Religionem ingredi, & castitatem seruare. Cùm autem, &c. Lator præfatus ob stimulos carnis, quos patitur, continere posse diffidat, pro suæ conscientiæ quiete cupit sibi huiusmodi vota in alia pietatis, & pœnitentiæ opera ad effectum contrahendi matrimonium, per Sedem Apostolicam commutari. Quare, &c. Quatenus, si ita esse, ac Latorem (audita prius eius sacramentali confessione) stimulis carnis adeo agitatum, vt maximè dubitet continere posse, &c.* Reliqua vt in voto Religionis ad effectum contrahendi matrimonium, vsque ad clausulam, *in foro conscientiæ, & non aliter, &c.* Nam post dictam clausulam ponitur vt infra, &c. videlicet: *Ita quod commutatio quoad votum castitatis sit tantum ad effectum, vt matrimonium legitimè contrahere, & in eo postmodum debitum coniugale exigere, & reddere licitè possit. Quod si vxori, cui coniungetur, superuixerit, castitatem seruet, vtpote eodem voto castitatis, vt prius obligatus: & si vnquam extra matrimonium fornicatus fuerit, aut matrimonium absque noua dispensatione contraxerit, intelligat se contra votum castitatis huiusmodi facere, & debitum coniugale exigere non posse; & ita illum moneas. Datum Romæ, &c.*

Hæc

Hæc formula non eget magna explicatione, quia includit omnes, & singulas clausulas positas in formulis vniuscuiusque dictorum votorum, & consequenter etiam admittet omnes, & singulas declarationes in vnaquaque earum positas: & ideo exequutorē remitto ad illas.

Non tamen omittam eum admonere, vt aduertat, quod sicut ista commutatio est perpetua respectu voti Religionis, & ad tempus respectu voti Castitatis, vt ex verbis dictæ formulæ apparet; ita opera subroganda partim debent esse perpetua, & partim temporanea.

Nec obstat quòd in formula legatur, *sibique d. vota dispensando commutes in alia pœnitentia opera perpetua.* Nam ista perpetuitas subintelligitur cum terminis habilibus hoc est, secundum subiectam materiam, videlicet secundum commutationem, quæ respectu voti Religionis habet in se perpetuitatem, & respectu voti Castitatis, temporalitatem, vt aperte colligitur ex verbis, quæ in fine huiusmodi formulæ ponuntur; videlicet: *ita quod si vxore superuixerit, castitatem seruet, vt pote eodem voto, vt prius obligatus.* Atque ita per istam vltimam partem declaratur alia præcedens pars; vna enim pars declarat aliam partem, iuxta textum *in l. qui filiabus*, 17. *& l. si seruus plurium*, 53. *§. fin. ff. de legatis* 1. *l. pacta nouissima*, 12. *C. de pactis. Dec. consil.* 442. *num.* 3. *Vna pars declarat aliam partē.*

COMMVTATIO VOTI

SEPVLCHRI DOMINICI,

Pro eo qui vouit inuisere Sepulchrum Dominicum, sed ob ingrauescentem ætatem nequit adimplere votum; Ideò petit, &c.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs vouit inuisere Sepulchrum Dominicum: sed quia ob ingrauescentem ætatem, votum huiusmodi adimplere nequit, idcircò pro sua conscientiæ quiete cupit sibi votum præfatum in alia pœnitentiæ opera per Sedem Apostolicam commutari. Quare, &c. Quatenus, si est ita, ac Latorem (audita prius eius sacramentali Confessione) propter ætatem huiusmodi laborem itineris ferre non posse repereris, eundem Latorem à negligentia (si per illum factum est, vt tamdiù distulerit voto satisfacere) absoluas hac vice, &c. Iniuncta ei pœnitentia salutari, sibique votum præfatum in alia pœnitentiæ, & pietatis opera, prout secundum Deum ipsius animæ saluti expedire videris, dispensando commutes in foro conscientiæ, & ipso actu sacramentalis Confessionis, & non aliter, neque vllo modo. Datum Romæ, &c.*

Tria hìc necessaria scitu videntur esse exequutori, nam reliqua non differunt à superioribus formulis: videlicet quænam ætas hic requiratur, quænam pœnitentię, & pietatis opera subroganda sint, & demum

quam diù opera præfata durare debeant. Quibus explicatis, tota hæc formula erit sufficienter explicata.

Propter ætatem, &c. Id est propter senectutem: senectus diuersimodè in iure accipitur. Aliquando enim ille dicitur senex, qui est maior septuaginta annis. *§. item maior, Institut. de excusat. tutor. l. 2. in principio, vbi glos. ff. eodem. l. 3. ff. de iure immunitatis. glos. in l. si pater familias, 15. in verb. sexaginta, ff. de adopt. & in cap. si testes, §. inuiti, verbo, senes, 4. quæst. 3. Bart. in l. 2. ff. de excusat. tutor. Panorm. in cap. quoniam frequenter, 5. n. 18. vt lite non contestata, vers. ego puto senem. Specul. in tit. de teste, §. nunc tractemus, vers. sed quos vocat senes, propè finem.*

Senex quis sit.

Aliquando accipitur pro sene, qui est quinquagenarius. *glosa in Proœmio sexti Decretal. verb. perfectus.* vbi asseritur senectutem incipere ab anno quinquagesimo, vsq; ad septuagesimum, decrepitatem verò à septuagesimo, & esse terminũ aliorum ætatum.

Senectus, & decrepitas quandam incipiant.

Aliquando ille dicitur senex, qui excedit quinquagesimum quintum annum. *l. fin. vbi glos. C. qui ætate, & professione se excusant, lib. 10. & l. 2. in fine, & l. non tantum, 11. ff. de decurionibus.*

Aliquãdo quis dicitur senex, quãdo sexagesimum ætatis suæ annum excedit. *l. si paterfamilias, 15. vbi glosa in verbo. sexaginta, ff. de adoptionibus, glos. in l. 2. in principio. C. de his qui non impl. stipen. lib. 10.*

Propter tam varias senectutis acceptione bene dicit *Oynotomus super Instit. de excusat. tutor. §. item maior,* necesse esse vt antequam quis iudicetur senex, primò animaduertatur, ad quem effectum quis iudicandus sit senex: nam diuersi respectus diuersam expetunt ætatem: & propterea, si consideretur ætas respectu munerum publicorum personalium, in quibus corpus ipsũ versatur, & labor eius, ille iudicatur senex, & ad huiusmodi munera subeunda inuitus trahi non potest, propter senectutẽ, qui est maior quinquagintaquinque annis, iuxta præfatas *l. final. C. qui ætate. & profes. &c. lib. 10. & l. 2. & l. non tantum, ff. de decurionibus:* & in hoc sensu loquuntur præfatæ *glos. in l. 2. & in l. si paterfamilias.*

Senex pro laboriosis muneribus quis.

Si verò consideretur senectus respectu tutelæ, & curæ pupillorũ, ille solum dicetur senex, qui est maior septuaginta annis, vt loquuntur *§. item maior, Instit. de excusat. tutor. l. 2. in principio, ff. eodem, & l. 3. ff. de iure immunit.* Et ratio cur maior ætas requiratur in excusatione à tutela, quàm ab alijs muneribus suscipiendis, est, quia in tutela magis est opus prudentia, & consilio, quàm labore, & quæ exequenda sunt prudentia & consilio, non remittuntur debilitato corpore, *l. 2. §. corporis. ff. de vacat. numerum, c. ex multa, 9. §. 2. de voto & voti, &c.* eamque ob causam quoad testimonium ferendum ille solum dicitur senex, qui est septuaginta annorum.

Senex pro tutela, &c.

Considerata autem senectute respectu potentiæ generatiuæ, vir dicetur senex, qui excedit sexagesimum ætatis suæ annum. *d. l. si pater familias, vbi glos. in verb. sexaginta, ff. de adoptionibus:* & fœmina regulariter dicetur senex respectu eiusdẽ potentiæ generatiuæ, quando est quinquagenaria, *l. si maior, 12. C. de legit. hered.*

Senex respe. ctu propaganda prolis quis.

Ex quibus colligitur, quis nam sit senex, & quæ nam ætas in nostro casu requiratur, ad hoc, vt quis dicatur senex & excusabilis à peregrinatione subeunda. Cum enim agatur de labore corporis, ille dicendus est senex, qui excedit quinquagesimum quintum suæ ætatis annum, iuxta *leges* in prima senectutis considerationе

fide-

ſideratione allegatas. Immò non longe à M. P. mente eſſe duco, ſi etiam ad huiuſmodi excuſationem admittatur quinquagenarius; hic enim cùm ſenectutis limites ingre-diatur, vt bene notauit *gloſ. in proœmio Sexti Decretal.* incipit etiam ſenectutis beneficio frui quoad labores, & præſertim hiſce noſtris temporibus, quibus vniuſcuiuſque naturæ vires debilitatæ ſunt, & decreſcente vita, ſenectus præpropero curſu vnumquemque adoritur, ſingulaſque ætates depredatur; quod colligitur ex ijs verbis, *ingraueſcentem ætatem*, in principio præſentis formulæ poſitis; quæ verba non important actum perfectum, videlicet iam grauem ætatem & ſenectutem perfectam, ſed actum in fieri, id eſt, graueſcentem ætatem, & ſenectutem in fieri: ætas autem ingraueſcens, & ſenectus in fieri incipiunt à quinquageſimo ætatis anno, ex communi omnium conſenſu; & experientia ipſa nobis hoc etiam inuitis demonſtrat quotidie.

Quinquagenarius fruitur beneficio ſenectutis.

Igitur ſequuti ſententiam Baldi *in ſua Margarita, in verb. ſenem, & Feli. in dict. cap. quoniam frequenter, col. 6. verſ. ad tertiam quæſtionem*, qui dicunt, arbitrio iudicis relinquendum eſſe indicare, quinam ſit ſenex, exiſtimamus arbitrio noſtri exequutoris relinquendum, an lator præfatus ſi ſenex; nam quandoque quis eſt ſenior, in quinquageſimo anno, quàm alius in ſexageſimo, ob diuerſas corporis affectiones, vt bene notat *Panorm. in d. c. quoniam frequenter, num.* 18.

Corporis affectio eſt menſura ſenii.

Quomodo autem inueſtiganda ſit ab Exequutore hæc ætas: Reſpondeo, vel ex fide Baptiſmi, vel ex dicto ipſiuſmet diſpenſandi, cuius dicto (vt ſuperius diximus) ſtandum omnino eſt, in hoc foro conſcientiæ, &c. ex aſpectu corporis etiam, vt tenet *Bart. in l. 1. in ver. nota etiam quod ſicut minor. C. de mendic. valid. lib. 10. num.* 5.

Aſpectus corporis arguit voluptatem.

In alia pœnitentiæ, & pietatis opera, &c. Vota peregrinationis redimi poſſunt eleemoſynis. *c. 1. & 2. de voto & voti redempt.* commutantur in vigilias, orationes, & ieiunia, *c. magna, 7. de voto, & voti redempt.*

Igitur hoc noſtrum votum commutandum eſt in alia pœnitentiæ, id eſt, opera corporis afflictiua. Et primum, labor itineris alio proportionato labore compenſandus eſt, *dicto, c. magnæ, §. laborem etiam laboribus:* & ideo vouenti imponi poteſt, vt viſitet per plures dies aliquã Eccleſiam ſuæ ciuitatis, vel loci, vbi habitat; vel carceres, aut hoſpitalia.

Secundò, recitet Officium Beatæ Virginis, vel Pſalmos Pœnitentiales, aut Coronã B. V. vel alias Orationes, & preces, iuxta vouentis capacitatem & poſſibilitatem.

Tertiò, aliquod leue etiam ieiunium, ſi complexio vouentis ferre poſſit.

Pietatis, &c. Id eſt eleemoſynis in pauperem vſum erogandis, *c. 2. de voto & voti redẽpt.*

Quæ autem quantitas huiuſmodi pro eleemoſyna ſit eroganda, ex *d. c. magnæ, §. cum igitur, in fine* colligitur: videlicet integra quantitas, quam expenſurus eſſet in eundo, redeundo & commorando in Terra ſancta prędictus vouens. Hęc autem eleemoſyna facienda eſt pauperibus, vel locis pijs arbitrio exequutoris, vt ſequentia verba innuunt, *prout ſecundum Deum, &c. videris*; ex quibus verbis etiam colligitur, quòd ſi vouens eſt pauper, nec partem, nec integram ſummã huiuſmodi diſtribuere queat, poterit exequutor alia opera pœnitentiæ, & pietatis ſubrogare.

Remanet difficultas, quamdiù du-

Dispositio pœnalis in dubio censetur perpetua.

durare debeant opera in prædicti voti locum subrogata: nam Maior Pœnitentiarius indefinite loquitur in dispositione pœnali, quę censetur in dubio perpetua, quando nullam temporis præfinitionem tacitè vel expressè continet. *l. seruus, 34. ff. de pœnis.* Idemque videtur *ex d. c. 2.* dicendum; quia Papa in commutatione voti huiusmodi in specie imposuit, vt vouens toto vitæ suæ tempore vni pauperum Christi prouideret.

His tamen non obstantibus, existimo huiusmodi opera ad summũ tamdiù durare debere, quamdiù duraturum esset iter in eundo, redeũdo, ac tempus moræ in dicta Terra Sancta. Et ad hoc credendum pluribus adducor rationibus. Primò, quia, cùm ista opera sint subrogata loco voti temporanei, debent ipsa etiam esse temporanea. Nam subrogatum sapit naturam eius in cuius locum subrogatur, *l. fin. §. qui iniuriarũ, ff. si quis caution. Bartol. in repetitione l. pater filium, 14. ff. de inofficioso testam. num. 13.*

Subrogatũ sapit naturam subrogati.

Secundò, quia stylus litterarum M.P. est, vt exprimatur in litteris, quando opera, & onera imponenda debeant perpetuò durare, vt videre est in præfatis formulis præcedẽtibus: stylus autem maximi faciendus est, quia facit ius. *c. quam graui, 6. & c. licet, 5. de crimine falsi.* Et cùm in hac nostra formula non exprimatur ista perpetuitas, neque à nobis est imponenda. *glossa in c. si vir, 2. verbo, debitum, de cognat. spirituali.*

Tertiò, in oneribus imponendis mitior interpretatio facienda est. *l. cum quidam, 19. ff. de lib. & posth. c. odia, 15. de reg. iuris in 6.* Ergo in nostro casu potius debemus iudicare quòd sint opera tẽporanea quàm perpetua.

Nec obstant in contrarium adducta: nam vltrò concedimus dispositionem pœnalem, quæ nullam habet temporis definitionem explicitè, vel implicitè, censendam esse in dubio perpetuã, quoad prohibitionem, & obligationem, non autẽ quo ad pœnæ exequendæ durationem. Responderi ad huc potest, in dicta lege declarari pœnam ibi appositam esse perpetuam; & ideò nõ remanet amplius dubiũ, an sit perpetua nec ne. Secus est in nostro casu, & ideò non est par ratio.

In oneribus mitior interpretatio.

Ad *præfatum cap. 2. de voto, & voti redemptione*, respondeo esse casum specialem, & onerosum; & ideò non est trahendus in exemplũ & præcipuè quia in toto titulo præfato quid simile quo ad eiusdẽ voti commutationem non reperitur; & ideò credendum, quòd peculiaris ratio induxerit Papam ad onus perpetuum subueniendi vni pauperi imponendum.

Secundò respondeo, expensas à dicto Clerico faciendas pro voti adimpletione, adeo pingues forsan futuras esse, vt ex ijs posset vnus pauper sustentari toto vitæ suæ tempore; easque integras insimul persoluere non valens dictus Clericus, annuatim fructus quosdam quasi census vni pauperi persolueret: & ideò nihil contra nos facit huiusmodi capitulum.

Hæc satis sint pro formulæ huius explicatione.

Nota quòd eodem modo commutantur vota visitandi limina SS. Apostolorum Petri & Pauli de Vrbe, & S. Iacobi in Compostella, & similium.

COMMVTATIO VOTI DE NON NVBENDO.

Pro Iuuene, & formosa parentibus orbata, ob periculum incontinentiæ.

FR. Antonius Barberinus, &c. Quòd aliàs ipsa votum de non nubendo emisit. Cùm autem Latrix præfata sit iuuenis & formosa, ac parentibus orbata, & propterea suæ honestati matrimonio consulere desideret, pro sua conscientiæ quiete cupit sibi votum huiusmodi in alia pœnitentiæ, & pietatis opera per Sedem Apostolicam commutari &c. Quatenus, si est ita, ac de Latricis incontinentia probabiliter timendum esse tu repereris, eandem Latricem, audita prius eius sacramentali Confessione, à mutatione propositi, quatenus tibi videatur, absoluas hac vice, &c. Iniuncta ei pœnitentia salutari; sibique votum præfatum de non nubendo, in alia pœnitentiæ opera perpetua per te iniungenda, prout secundum Deum ipsius animæ saluti expedire videris, dispensando commutes in foro conscientiæ, & non aliter, &c. Datum Romæ, &c.

Ex ijs, quæ in præcedentium formularum declaratione diximus, colligitur quomodo intelligenda, & exequutioni demandanda sit nostra hæc formula. Nihilominus, vt exequutoris onus subleuemus magis, aliquid attingemus, quo complanetur ei via ad commutationē huiusmodi faciendam. Tota autem difficultas huius formulæ consistit in decernendo probabili, & iusto timore incontinentiæ latricis litterarum: sed hæc difficultas facillimè euacuabitur si reperiemus, quis dicatur iuuenis, & quis dicatur formosus.

Iuuenis quis sit. De iuuene omnes conueniunt, illum esse iuuenem, qui excedit adolescentiam, & durare, quousque poterit inter senes numerari; id est à vigesimoquinto, vsque ad quinquagesimum ætatis suæ annum. *l. non aliter, 67. §. 2. in fine, ff. de legat. 3. glos. in c. super inordinata. 35. in addit. verb. iuuenis, de præb. & dign. & glos. cōmun. recepta in proœmio sexti Decretal. verb. perfectus.*

In nostro autem casu credo non ita strictè sumendam iuuentutem, sed posse ampliari etiam ad adolescentiam, in qua magis feruent sanguis, & caro, & ideo maius est periculum incontinentiæ; & intelligi iuuenem, prout distinguitur à puero, & sene, & prout à vulgo solet sumi iuuentus.

De formoso, quia nimis patet sensibus, quis sit formosus, ideò non opus est tradere præcepta, sed silentio expedit magis hoc præterire.

Cùm igitur Exequutor repererit latricem esse iuuenem vno ex supradictis duobus m. dis, sibique visa fuerit formosa, parentibus, patre scilicet, & matre orbata; absque vlla titubatione poterit timere de eius incontinentia.

Nam intus & foris pudicitia tentata, facilius quam credi possit, periclitatur, & expugnatur.

Præ-

Præterea, mulier ligata voto huiusmodi, si petat solutionem, magnum futuri periculi indicium subministrat: & ideò exequutor ex his optimè potest informare animum suum ad concedendam commutationem huiusmodi.

Et hæc sufficiant pro formula præsenti.

DECLARATORIA VOTI RELIGIONIS,

Oratorem Voto satisfecisse, ex quo propter infirmitates, de consilio Medicorum ante emissam tacitam, vel expressam Professionem, habitum Religionis per eum susceptum dimisit.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs, cùm vouisset ingredi Religionem N. eamque propterea ingressus esset, adeò quibusdam infirmitatibus opprimi cœpit, vt ex Medicorum consilio egredi coactus fuerit, nulla tamen neque expressa, neque tacita per eum Professione emissa. Cùm autem, &c. Lator prædictus quantum in se est, fecerit, vt voto satisfaceret, pro maiori suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam declarari se voto prædicto satisfecisse. Quare, &c. Quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, voto prædicto satisfecisse nuncies, & declares in foro conscientiæ, & in ipso actu sacramentalis confessionis, & non aliter, neque vllo alio modo: Ipsumque tamen attentius horteris, vt inclinationem, quam aliàs ad Religionem habuit, non contemnat, sed Deum deuote precetur, vt ipsius mentem ad vitæ statum dirigat, in quo melius illi seruire valeat; & nihilominus eam vitæ suæ rationem per exercitationem operum Religionis instituat, qua ab eius proposito non temere, nec longè recessisse dignoscat, habito Doctorum consilio. Datum Romæ, &c.*

Quamuis Declaratorię huiusmodi non videantur hodie in vsu esse, sed potius loco earum concedantur commutationes votorum, iuxta *c. quod super his*, 8. *§. vnde credimus, de voto & voti redempt.* quòd cap. communiter obseruatur, vt docet *Panorm. in c.* 1. *n.* 4. *in fine de voto.* Nihilominus casu quo concederentur, operæ pretium est scire, quomodo procedendum sit in earum exequutione.

Tria necessaria sunt ad validitatem istius declaratorię, infirmitates, consilium Medicorum, & exclusio professionis tacitæ, vel expressæ, quorum alterum si deficiat, Declaratio erit nulla, & inualida.

Infirmitates igitur necessario requiruntur. Primo, veræ & reales, & non apparentes. Secundò, quòd sint perpetuę, & nō temporales. Tertiò, quòd sint graues, & reddant vouentem inhabilem ad onera Religionis.

Quòd infirmitates debeant esse

veræ & reales, quis dubitare potest, cùm non entis nullę sint qualitates? *l. eius qui*, 41. *ff. si certum petatur*, *c. ad dissoluendum*, 13. *de desponsat. impub. vbi glos. in verb. accusari*, *c. ad audientiam*, 5. *de eccles. ædifican.*

Leuia non considerantur.

Quòd verò debeant esse graues, similiter indubitabile est, cum de leuibus non habeatur ratio; iuxta *l. si* 10, 4. *ff. restitut. in integrum*, *l. si oleum* 10. *§. finali ff. de dolo. Anton. Corsetius in tractatu suo de minimis.* Nec satis est, vt sint graues simpliciter, sed necesse est, vt sint graues respectu voti huiusmodi adimplendi, adeo vt impediant, & inhabilem reddant vouentem ad onera Religionis ferenda. *c. beatus*, 22. *q.* 2.

Demum debent esse perpetuæ, & non temporales: nam impedimenta temporalia sunt solummodo causa dilationis. *d. c. super his*, *§. vnde credimus*, *de voto*, *& voti redempt. & argum. l. nepos Proculi*, 125. *ff. de verbor. signif.*

Secundo requiritur consilium Medicorum. Cùm omnia sint facienda consilio, & deliberatione, *l. placet*, 5. *C. de sacrosan. Eccles. in princ. & c. ne innitaris* 5. *de constit.* ideò M. P. in hac declaratione requirit secundo loco Medicorum consilium.

Consilium quotuplex & quid sit

Aduerte quòd consilium multiplici modo accipitur. Primò sumitur theologicè, prout est vnum ex septem Donis Spiritus sancti, & est qualitas subiectiue existens in intellectu, creata à Deo, quæ inclinat intellectum nostrum, vt bene moueatur à Spiritu sancto in cognoscendis & consiliandis his, quæ sunt ad vitam ęternam: & hoc consilium est solum in habentibus gratiam, qui mouentur per donum consilij, quasi consilio accepto à Deo.

Secundò modo accipitur consiliũ prout est discursus, & est inquisitio eorum tantum, quæ sunt ad finem operabilium à nobis, non minimorum, nec indifferentium, 12. *q.* 14. *per totam.*

Tertio sumitur, pro re, vel actione, ad quam faciendam, aut fugiendam, consilium inducit, *cap. quod præcipitur*, 14. *quæst.* 1. & ideo dicitur consilium esse voluntatis, præceptum autem necessitatis.

Quartò sumitur consilium pro persuasione quadam, & inductione ad aliquid agendum, non habente vim coactiuam, *cap.* 2. *de apostatis & reiterantibus baptisma.*

Quintò sumitur pro consensu præstando in aliqua actione, vel operatione, *Panorm. in c. cum olim*, 7. *de arbitris*, *num.* 5. *Bart. in l.* 1. *ff. de exercit. actio. num.* 6. *&* 7.

Hoc loco sumendum propriè est consiliũ prout dicit persuasionem, & inductionem ad dimittendum habitum regularem: nam vouens, & executor debent à Medicorum consilio persuaderi, & induci, primus ad dimittendum; secundus verò ad declarandum fuisse licitam, & bonam prædictam dimissionem: quia cum aliunde aliquid nequeat sciri, vt benè & licitè procedatur, recurrendum est ad peritos: & eo magis quando grauitas negotij id exposcit. *c. fraternitatis*, 6. *& c. fin. de frigid. & malefic.*

Consilium tria requirit necessario.

In hoc autem consilio tria etiam necessario requiruntur: primo vt sit consilium iustum: secundo quod sit conforme: tertiò, quòd sit plurimum Medicorum.

Vt sit iustũ

Primò igitur requiritur consilium iustum, nam consilium de sua natura importat esse iustũ. *l. Titiũ, & Meuium*, 48. *ff. de administ. tut. & notat Bart. in l.* 1. *§. si plures*, *num.* 10. *ff. de exercit. act.* aliàs, si sit iniustum, & malum, reprobatur, & punitur, *l. qui occidi*, 30. *§. penult. ff. ad l. Aquiliam*, *c. de cætero*, 10. *& c. sicut dignum*, 6. *§. qui vero*, *de homic.*

Con-

Consilium erit iustum, si sit legi, & rationi consentaneum, ac debitū illi, cui datur, *Lessius de Iustitia, & Iure, lib. 2. cap. 2. dubitat. 1. nu. 1.*

Vitam propriam tueri est de iure naturali. *c. ius naturale dist. 1. c. 3. de sent. excom.* ac de iure positiuo. *c. 2. de homicidio volunt. vbi Panor. & aly DD. cōmuniter.* & ideò consilium de tuenda sanitate est, quoad istam partem, legi consentaneum, & iustum: sed requiritur quod sit debitum, id est, vt sit de vita tuenda debitis, ac licitis modis, aliàs non est iustum, vt *dict. c. 2. & c. si perfodiens, 3. vbi Panorm. & DD. de homicidio volunt.*

Vt sit debitum. Præterea necesse est, vt huiusmodi consilium sit debitum isti vouenti, aliàs non est iustum, neque legi consentaneum, vt bene affirmat *Less. loco citato.* Considerandum est enim, an per huiusmodi habitus dimissionem periclitetur probabiliter vita spiritualis animæ; si adest huiusmodi probabile periculum, non debetur istud consilium vouenti: quia salus animæ præferri debet sanitati, & vitæ corporis atque omnibus rebus, *cap. si habes, 24. q. 3.* melius est enim ingredi debilem, claudum, ac cum vno oculo in vitam æternam, quàm mitti in gehennam ignis robustum, & duos oculos habentem, iuxta dictum Domini, *Matth. 5. & Marc. 9.*

Quomodo inuestigandum sit huiusmodi periculū, relinquitur prudentiæ Exequutoris, qui poterit animum suum bene formare interrogando vouentem de vita traducta ante ingressum in Religionem; de difficultatibus in Religione habitis circa obseruationem diuinorū præceptorum; de tempore, quo perseuerauit in Religione, quod regulariter non erit nisi modicum: & ideò mali habitus in sæculo contracti, nō ita facilè pra supponuntur extincti, sed solum sopiti, & propterea cum vitæ relaxatione facillimè, & maiori cum impetu reuiuiscent. Consideranda etiā sunt passiones, & procliuitates ex corporis temperamento prouenientes; occasiones periculorum, & alia similia, quæ inducere possunt exequutorem ad cognoscēdum, an salus animæ latoris in discrimen adducenda sit.

Secundo requiritur necessariò vt consilium sit conforme: nam si sit difforme, non erit consilium plurium, sed consilia plura inter se differentia, & ideò illis vt singularibus non credendum; dictum enim vnius est nullius, *c. licet 23. & c. veniens, 10. de testibus, l. qui sententiā, 16. C. de pœnis, l. iureiurandi, 9. C. de testibus.* & hoc denotat expressio consiliorum numero inter se differentium, concepta sub numero singulari, qui inseruit ad vnitatem exprimendam. — Vt sit conforme.

Dicitur *conforme*, id est idem confirmans.

Tertiò demū requiritur, vt istud consilium sit plurium Medicorum: nam peritis in arte standum est, in casibus & actibus suæ peritiæ *cap. fin. de frigid. & malefic. l. 1. §. si neque C. de veteri iure enucl. & not. in c. 1. de constit. Bart. in l. 1. §. 1. ff. de vent. inspiciem. & in præm. digest. Innoc. in c. propofuisti, 4. de probat.* Medicorum autem peritia est circa infirmitates expellendas, & sanitatem restituendam. *glos. in l. maritus 62. ff. loc.* & DD. communiter *in c. presbyterum 7. de homicidio.* & ideò in ijs, quæ spectant ad sanitatem, illorum iudicio quiescendum est. — Vt sit plurium. — Peritis in casibus sua peritia standum. — Peritia Medicorum circa quæ.

Isti verò Medici ad minus debēt esse duo, vt illis fides habeatur, *c. significasti, 18. de homicidio. Bart. in proœmio digest. Salic. in l. comparationes, 19. C. de fide instr. Felin. in d. c. propofuisti, 4. n. 7. vers. secunda conclusione, de probationibus, & in d. c. significasti, n. 6. & 7. de* ho-

homicidio. Pluralis enim locutio in duobus ad minus verificari debet, *l. vbi numerus*, 12. *ff. de testibus*, *c. pluralis locutio*, 40. *de reg. iuris in* 6.

Pluralis locutio in duobus ad minus verificatur.

Vltimò necessaria est ad validitatem istius declaratoriæ exclusio expressæ, & tacitæ professionis: nam si vouens emisit expresse, vel tacite professionem Regularem, non potest amplius recedere à Religione: & habitum regularem dimittere, ex quacunque etiam vrgēti & aliàs licita causa, *cap. porrectum*, *cap. super eo*, *& cap. ad Apostolicā de Regular. vbi Panorm.* & alij omnes.

Professio expressa est solemnis promissio obseruantiæ regularis in manibus Superioris facta vt *in dictis cap. porrectum*, *&c. ad Apostolicam*.

Prof. sio regularis expressa.

Tacita.

Tacita verò professio fit per assūptionem habitus Professorum, *cap. viduas*, 27. *q.* 1. *c. quod interrogasti* 27. *distin. c. super eo*, *c. vidua*, *de Regular. vbi Panorm.* & in dicto habitu suscepto per triduanam perseuerantiam, *c. ad nostram* 8. *de Regular. S. Tho. in* 4. *senten. dist.* 38. *quæst.* 1. *art.* 2. *circa finem.*

Tacita professio etiā fit per exercitium alicuius actus professorum, vt quādo nouitius se ingerit in actibus professorū scienter, id est sciens illum actum esse professorum; & sponte, id est non coactè facit illum actum; si enim coactè, non erit tacita professio, *cap.* 1. *quod metus causa. Panormit. in dicto c. vidua.*

Quod verò hæc tria, videlicet infirmitates, consilium Medicorum, & exclusio professionis expressæ & tacitæ, sit necessaria ad validitatē istius declaratoriæ, patet ex dictis: nam infirmitates sunt impedimenta voti adimplendi legitima; professio vero tacita, vel expressa, est impedimentum legitimum non dimittendi habitum regularem; & Medicorum consilium est causa efficiens istius declaratoriæ, quæ efficit vt à non perito bene procedatur in re, in qua non habebat peritiam.

Voto satisfecisse, &c. Vouens satisfecit voto per ingressū actualem in Religionem: adimpleuit enim quantum ex parte sua tenebatur adimplere: & si per me nō remanet, quo minus votum perficiam, subsistente bona voluntate, debeo reputari, ac si votum perfecissem. *cap. dixi* 4. *&c. magna pietas, de pœnitent. distin.* 1. *cap. duæ sunt, distin.* 45. *& cap. non satis, vbi glos. in verb. velle*, 86. *distin. Panorm. in cap.* 1. *de voto. & notatur in c.* 1. *de eo. qui mittitur. in poss.* & superuenientes infirmitates abstulerunt obligationem voti, iuxta vulgatam & communiter receptam regulam: Omne impedimentum superueniens, quod à principio habuisset impedire votū, si oritur post factum, habet auferre obligationem voti. *Archidiacon. in cap. qui bona agunt*, 17. *quæst.* 1. *Panorm. in cap.* 1. *de voto & alij communiter.*

Et ideo vouens satisfecit ex parte sua voto tam de iure, quàm de facto, & ad aliud amplius non tenetur.

Nuncies & declares, &c.

Id est, definias votum in tali casu carere vi obligādi. *Sanch. de matrim. lib.* 8. *disputat.* 1. *nu.* 1. Et propterea vouens tuta conscientia potest remanere in sęculo; nam exequutor noster nō est merus exequutor, sed etiam est iudex, vt supra probauimus, & ideo eius sententiæ definitiuæ acquiescendum est.

Hæc sententia propriè appellatur sententia interlocutoria, cum sit iudicialis declaratio super voti obligatione, summariè, & sine vlla solemnitate scripturæ, quasi loquendo cū vouente prolata, per quā ius remanendi tuta conscientia in sæculo ei tribuitur: sentētia enim interloquutoria

toria summario, & sine solemnitate scripturæ profertur, *glos. in cap. fin. in verb. diffinitiuæ, de senten. & re iudicata in 6. & in cap. quoniam cōtra, in ver. interlocutiones, de probat.* Nihilominus potest etiam lato modo appellari definitiua sententia, cùm definiat latorem voto satisfecisse, & amplius non teneri ad illud exequutioni demandandum.

Ipsumque tamen attentius horteris, &c. Hec hortatio potest præcedere, & subsequi hanc declaratoriam, prout Exequutori videbitur: nam, cùm Maior Pœnitentiarius nō limitet tempus, nec nos limitare debemus. Notet autem Exequutor aduerbium illud, *attentius*, quo admonetur hanc hortationem non esse faciendam pro forma & pro ioco, sed cum efficacia, vt vouenti persuadeatur obligationē extinctam quidem esse, quoad perseuerandum in Religione, vel de nouo eam ingrediendam; sed nihilominus remanere aliam obligationē grati animi erga Deum, pro eius vocatione ad sublimem statum Religionis; & ideo tenetur aliquod in suis moribus, regularis obseruantiæ vestigium conseruare, aliquā pietatis, & deuotionis opera peragendo.

Secundò, tenetur aliquod displicentiæ signum exhibere pro tanti status dimissione, ne vno, eodemq; tempore & vocationem ad Religionem, & Religionem videatur contemnere præuia obliuione.

Tertiò, tenetur exercitio operum spiritualium memoriam excitare beneficij vocationis, vt huiusmodi recordatione se ad ea beneficia à Deo accipienda reddat dignum, à quorum fruitione per infirmitates corporis excludi nequeat, ne à Religione exclusus excludatur à Cæli regno.

Quæ autem opera pietatis peragere vouens, & quomodo se in sæculo gerere possit, prudens Exequutor, ex præcedentibus formulis, & ex earum explicationibus, superius à me factis, colliget, ideo de hac formula dictum satis.

DECLARATORIA

Pro eo, qui vouit quoddam particulare Monasterium, ad quod accedens receptus non fuit.

F*R. Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs vouit Regularem obseruantiam amplecti in Monasterio N.; ad quod pluries accedens institit pro sui admissione ad Regularem habitum, sed semper ab illius Superioribus repulsam reportauit. Cùm autem, &c. dictus lator desperet sui receptionem, ideò pro suæ conscientiæ maiori quiete cupit per Sedem Apostolicam declarari, se satisfecisse voti huiusmodi obligationi. Quare, &c. Quatenus si est ita, ac Religiosi Superiores, ad quos spectabat recipere, vel recusare, Latorem admittere noluerint, dictum Latorem, audita prius eius sacramentali confessione, voto præfato satisfecisse, &c.* vt in præcedenti formula.

Causa

Causa huius declaratoriæ est non receptio. Vt autem non receptio sit causa sufficiens istius declaratoriæ, tria necessaria sunt: primo, vt sit à Superiore, ad quem spectat recipere, vel recusare: secundò, vt fiat ex tali causa, quæ per vouentem remoueri nequeat: tertio, vt ista non receptio sit perpetua, non autem ad tempus.

De primo requisito non est dubitandi locus. Nemo enim inuitis Superioribus, v. g. Religionis S. Dominici, fieri potest Religiosus dictæ Religionis; & si lator vouit illum ingredi, eius Superiores non voluerunt illum recipere.

De secundo requisito patet: quia vouens tenetur facere quantum in se est, vt remoueatur omne id, quo illius impeditur receptio. *argumen. c. sicut ex litteris, 22. de sponsal.* Nam eadem est ratio finis, & eorum quæ tendunt ad finem. *l. oratio 16. ff. de sponsf.* Et sicut vouens tenetur ingredi Religionem, ita etiam tenetur assumere media, per quæ possit admitti ad Religionem: & ideo si culpa sua receptus non fuit; non potest fieri hæc declaratio, sed tenetur remouere causam ex sua culpa inductam, si tamen locus sit suæ retractationi. Immò etiamsi retractationi locus non sit amplius; neque adhuc potest fieri hæc declaratoria, sed potius debet fieri commutatio voti, ne vouens ex sua culpa lucrum reportet.

Eadem ratio finis & mediorum.

Tertiò, ista non receptio non debet esse ad tempus, ita vt vouens pro nunc non recipiatur, & postea recipiendus sit; sed debet esse perpetua, hoc est, includere in se talem diffidentiam, vt excludat omnem spem futuræ receptionis; nam, si adest spes futuræ receptionis, nostra hæc declaratoria non habebit locum.

Aduertat Exequutor, vt cautius procedat in hac declaratoria, modum, & verba, quibus vouens exclusus ab ingressu Religionis fuerit: an ad tentandam eius constantiam, prima & secunda vice repulsam à Superioribus reportauerit: an ad instar irati, seu indignantis hominis responsum ei fuerit: an serijs, & disertis verbis: an cum legitimarum seu potius leuium causarum allegatione: an vouens pluries, & qua efficacia habitum regularem petierit: an semper idem negatiuum responsum reportauerit: an potius variatio in responsis fuerit; nam variatio in responsis denotat inconstantiam in respondente, & propterea speranda reiteratis precibus receptio latoris ad Religionem.

Ira, & indignatio, cùm nulla cognoscatur in Superioribus materia offensæ, & displicentiæ, quæ sunt obiecta, circa quæ versantur ira, & indignatio, propterea præsumuntur fictæ ad probandam vouentis constantiam in vocatione.

Idem dicendum de prima, & secunda repulsa: nam labore acquisita pluris æstimantur; & difficultas in acquirendo auget pretium rei acquisitæ: facilitas verò minuit.

Et hæc pro nunc de formulis votorum.

Finis Primæ Partis.

Praxis ad Litteras, & Bullas Maioris Pœnitentiarij.

PARS

PARS SECVNDA
PRAXIS
AD LITTERAS
MAIORIS POENITENTIARII,
ET OFFICII S. POENITENTIARIÆ
APOSTOLICÆ;

IN QVA DECLARANTVR CLAVSVLAE Litterarum Dispensationum Matrimonialium pro Foro Conscientiæ, & traditur modus eas exequendi.

PRAXIS
AD LITTERAS MAIORIS POENITENT.
IN QVA TRACTATVR
De Formulis Matrimonialium Dispensatio- num, quæ in foro occulto conceduntur.

PARS SECVNDA.

VM Maior Pœnitentiarius dispensationes matrimoniales solummodo de impedimentis occultis concedat; ne prima principia videamur ignorare operæ pretium esse existimo, primo videre, quid sit *occultum*. Et quia occultum est, quod publicitate caret, ideò videbimus, quid sit *publicum*, quot sint publicitatis species: ex quarum præmissa cognitione aperte colligemus, quid veniat, & intelligatur nomine occulti.

Quid, & quotuplex sit Publicum.

PRo maiori, & faciliori istius articuli intelligentia, sciendum nobis est, istud verbum, *publicum*, multiplicem in iure significationē habere: aliquid enim dici, & denominari publicum potest ex pluribus capitibus, videlicet à causa efficiente; vt instrumentum dicitur esse publicum, quando conficitur à tabellione, *cap. scripta 2. vbi glos. in verb. per manum publicam, de fide instrum.* Notarius enim est persona publica, *l. 2. ff. rem pupilli saluam fore, & §. cum autem, instit. de adopt.* & ita similiter nominantur viæ publicæ illę, quarum solum fuit emptum ære publico, & sic confectæ. *glos. in l. via vicinales 3. in verbo, nu mero sunt, ff. de locis, & itiner. publ.*

Publicum quotuplex sit.

Secundo, denominari potest publicum ab aliquo intrinseco, vt sunt ratiocinia publica, quibus obligantur officiales Curiæ ex administratione aliquà ad rem publicam pertinente, *l. officiales, 4. C. de Epis. & Cler. Goffre. in summa tit. de obl. ad ratiocin.*

Tertio, denominatur publicum ex causa finali, id est à fine, ad quem aliquid dirigitur, vt sunt leges, quæ propterea dicuntur publicæ, quia ad bonum publicum tendunt, *l. 1. ff. de iudic. publ. l. 2. ff. ne quid in loco pub. l. 1. ff. de iustitia, & iure.* & similiter munus publicum, illud vocatur, quod licet à priuato homine exerceatur, tamen tendit ad vtilitatem, & commodum populi, *l. pupillus 239. §. munus publicum, ff. de verb. signific.*

Quartò, publicum denominatur à loco publico; vt edicta dicuntur publica, quæ apponuntur in loco publico, *cap. 1. vbi glos. de postulat. prælat.*

Quinto, denominatur publicum ab aliquo munere, vsuq; publico; vt Palatium Communitatis dicitur publicum, quia ibi negotia ad populum spectantia geruntur, *l. 1. ff. de locis, & itiner. pub.*

Sexto, dicitur aliquod publicum ex eo, quod habeat dependentiam, & attinentiam à populo; v. g. bona alicuius Communitatis appellantur bona publica. *l. bona ciuitatis, 15. & l. inter publica, 17. ff. de verb. signif.*

Sciendū secundo est, quod istud verbum, *publicum*, à populo emanat, & deriuatur, id est, publicum, quasi res populica. *Accursius in continuatione tit. de publ. iudic.*

Sciendum tertio est, quoad propositam nostram materiam: istud verbum, *publicum*, accipiendum non esse quomodocunque à populo emanet, sed solummodo prout dicit, & includit notitiam, & cognitionem quandam in populo de aliquo facto, & actu immediate manantem; & propterea dicitur illud esse publicum, quod fuit factum multis præsentibus. *c. 1. de post. Prælat. & ita docet Ant. de Butrio in tract. de Notorio art. 2. num. 19. & Bar. in l. 1. §. pen. de suspect. tutor. Panor. in c. quia omnibus, num. 11. de vsuris. Nau. c. 27. num. 225. tom. 1.* qui dicunt illud esse publicum, quod patet omnibus, id est populo: & propterea,

Notandum est, istud verbum, *publicum*, quoad propositam nostram materiam, adhuc in strictiori sensu accipiendum esse, non solum pro vt includit præsentiam populi, sed etiam animaduertentiam: non enim v.g. Franciscus dici potest publicus homicida ex eo, quod occiderit Petrum in publica platea, plena populo, nisi populus animaduerterit tale homicidium à Francisco fuisse perpetratum: quia accidere posset, vt populus tempore dicti homicidij alijs rebus esset intentus, vel esset de nocte, & propterea Franciscus tali casu diceretur verè occultus homicida, vt melius ex infra dicendis apparebit: nam præsens non dicitur, qui ad aliud attendit. *l. coram Titio, 209. ff. de verb. signif.* Et in summa populus debet habere cognitionem, & scientiam rei, quæ dicenda, & denominanda est publica, siue habeat hanc scientiam per sententiam Iudicis. *Clem. 1. vbi glos. in ver. publice, de sepult. & glos. in c. ad probandum, 24. in ver. cassata, de sent. & re iudic.*

Præsens nō dicitur qui ad aliud attendit.

Siue per ipsius facti euidentiam *cap. 1. vbi glos. in verb. publice, de postulat. prælat. & cap. tua nos, 8. vbi Panorm. de cohab. cler. & mul. c. manifesta, 2. q. 1. glos. in cap. exceptionem, 12. in verb. publicè, de except.*

Siue per propriam rei confessionem. *glos. in c. vestra. 7. in verb. notorium, de cohab. cleric. & mul. Bart. in l. à procedente, 4. C. de dilatio. Grammat. decis. 36. nu. 30. Felinus in rubr. de probat. num. 7. Mars. in rubr. C. de probat. num. 87. Dec. in c. at si clerici, 4. num. 141. de Iudic.*

His sic stantibus, dicendum est, istud verbum, *publicum*, esse nomen genericum, & habere sub se species, videlicet, Notorium, Manifestum, & Famosum. *Ita Panor. in dd. c. vestra, num. 11, & cap. tua, nu. 2. de cohab. cler. & mul. Nauar. c. 27. de irreg. num. 255. & colligitur ex glos. in c. manifesta, 2. q. 1.*

Publicum est idem ac notorium manifestū & famosum.

Sed contra hoc obijcitur *d. cap. 1. de postul. Prælat.* vbi illud videtur dici publicum, quod fuit factum multis præsentibus, & nō est adhuc diuulgatum, vt etiam videtur docere *Ant. de Butrio in tract. de notorio*

torio, art. 2. num. 19. ergo istud verbum, *publicum*, non est genericum, sed speciale, cùm specificetur per illud, quod sit factum multis præsentibus, & non tamen sit adhuc diuulgatum.

Respondeo primò dictum capitulum, si verba illius bene perpendantur, non facit contra nos, sed nostram sententiam corroborat, & confirmat. Textus enim ibi loquitur de publico notoriè, id est, prout est idem ac notorium. Dicitur ibi publica, id est notoria interdicti sententia, quæ fuit promulgata in loco publico, id est omnibus patente, & insuper multis præsentibus, id est præsente multitudine hominum, quæ multitudo constituit populum; nihil enim aliud est populus, quàm multitudo hominum.

Præterea, textus non affirmat illud esse publicum, quod fuit factum multis præsentibus, & nõ est adhuc diuulgatum; sed dicit solummodo sufficere ad hoc, vt aliquid dicatur publicum secundum subiectam materiam, id est, notorium, vt fiat multitudine præsente, & animaduertente quod fit: hoc enim importat illud *publicè promulgatum*, ad differentiam eius, quod fit occultò. Et non est necesse, vt per speciale mandatum, vel litteras, singulorum auribus inculcetur. vide *glossam in d. c. 1. in verb. publicè promulgauerit.* Et in hoc sensu loquitur *Ant. de Butrio loc. cit.* vt melius ex infra dicendis apparebit, dum loquemur de singulis prædictis speciebus per se.

Secundò responderi potest, textum loqui de manifesto, si dicamus cum *Anton. de Butrio loc. cit.* particulam illam, *multis præsentibus*, esse idem ac, pluribus præsentibus; nam textus ibi, & ponit scientiam plurium, in quorum præsentia fuit interdicti sententia edita; & ponit etiam famam, & promulgationem, quòd huiusmodi sententia fuerit solemniter, & publicè, id est, non occulte edita, in illis verbis, *& eadẽ interdicti sententia in Regno Francorum, iam à multis cœperit publicè obseruari:* & in alijs præcedentibus verbis, vbi Episcopus non negauit se habuisse notitiam interdicti, sed allegauit se non fuisse obligatum ad illud obseruandum, quia non ei erat specialiter intimatum per litteras Apostolicas, vel eius Legati: & propterea huiusmodi excusatio in textu non admittitur, sed dicitur ille fuisse obligatus ad obseruandum interdictum ob notitiam, quam habuit. Igitur huiusmodi rationibus corruit quidquid videtur obstare nostræ sententiæ.

Obijcitur secundò. *Glos. in d. c. exceptionem, in verb. publicè, de except.* dicit eam Iudicis sententiam esse publicam, quę profertur coram Officialibus in loco, in quo ipse publicè iudicare solet, & præsentibus partibus, vel earum altera. Sed hæc sententia non est notoria, quia non profertur coram populo: non est manifesta, quia nulla est sequuta fama: neque est famosa, vt per se patet. Ergo istud verbum, *publicum*, est aliquid differens à notorio, manifesto, & famoso: ergo male dicitur esse genus, non autem species.

Respondeo primò, huiusmodi sententiam ibi dici, & denominari publicam lato modo, prout est data à Iudice, quæ est persona publica, coram Officialibus, qui similiter sunt personæ publicæ, & edita in loco publico; & propterea dicta glossa non facit contra nos, qui solum loquimur de isto verbo, *publicum*, stricto modo, prout respicit immediate notitiam populi.

Respondeo secundò, huiusmodi sententiam adhuc posse dici, & denominari notoriam, & editam coram populo ex iuris præsumptione, quia Officiales repræsentant personam

nam publicam, id est populũ; prius enim populus iudicabat, vt de Susanna in sacris litteris, &c. nunc verò nomine populi Iudices, & Officiales: & ideo nihil obstat dicta glossa.

Respondetur tertiò, *cum glossa in Clement. 1. verb. publicè, de sepulturis,* non ideò dici aliquam sententiam esse publicam, id est notoriam, ex eo quod proferatur coram paucis Officialibus, & in loco, in quo publice proferri solent sententię, sed requiri qualitatem fori, multitudinem, scilicet, Officialium, & adstantium; aliàs sententia esset occulta, licet prolata fuisset à Iudice in Banco coram tribus Officialibus. Vide huiusmodi glossam, quæ multas authoritates allegat.

Quid, & quotuplex sit Notorium.

Considerandum hoc loco nobis est illud verbum, *Notorium,* non prout dicit simplicem, & priuatam notitiam, sed prout includit publicam, & propterea dicitur esse species, & subesse verbo *publicum,* vt suo generi, quod specificatur per notitiam, vt suam differentiam: Notorium enim est, quod nititur scientia populi. *Panor. in d. c. vestra de coh. cleric. & mul. Nauarr. cap. 27. de irreg. num. 255. glos. in c. manifesta. 2. q. 1. Specul. in tract. de Notorijs criminibus in §. iam in notorio num. 5. Felin. in c. cum oporteat, 19. num. 6. de accusat. Iason. in l. si vero, 5. §. qui pro rei qualitate, num. 9. ff. qui satisdare cogantur, & ibi Bal. Menoch. de arb. Iud. lib. 2. cent. 2. Bart. in l. scriptus, 4. num. 2. ff. de Relig. & sumpt. funerum.* *Notorium exposcit notitiam publicam.*

Secundò consideranda est hæc notitia publica stricto modo, non prout dicit quamlibet populi cognitionem, sed solummodo prout dicit cognitionem certam, scientificam, & exclusam ab omni dubitatione, & negatione. *c. super eo 3. de testibus cogendis, vbi Felin. num. 7. & idem Felin. in c. si clericus laicum, 5. num. 5. de foro competenti. Rota decis. 327. Si contra, in nouissimis,* quæ dicit notorium non posse esse, nisi de eo, quod est verum, & habetur ex certa scientia. *Panorm. in d. c. tua de cohab. cler. & mul. prope finem.* Notorium enim illud dicitur quod ita clarum, & euidens est, vt latere minimè possit, & cuius testis est populus. *d. c. vestra, vbi Panor. num. 6. & c. sequen. de coh. cleric. & mul. & cap. finali. vbi glos. eod. tit. c. Sacerdotale, 61. dist. Menoch. loc. cit. Tolet. in summa cap. 74. lib. 1. num. 2.* *Notitia publica includit dubitationem.* *Notorium ponit euidentiam in populo.*

Sed aduerte istam cognitionem, & notitiam certam, & scientificam, non esse hoc loco accipiendã, iuxta Philosophorum intellectum, qui eã dicunt esse propriam scientiã, quæ habetur per propriam causam; de qua scientia loquitur *l. scire leges, 17. ff. de legibus, & c. intelligentia, 6. de verb. signif.* Sed accipienda est prout habetur per aliquem sensum corporeũ: vt puta, scio quod habes caputium in capite, quia video, vel illud tango; & hæc scientia requiritur ad notorium faciendum, vt colligitur ex *c. testes, 3. q. 9. l. testium. 17. C. de testibus. Panorm. in d. cap. vestra, & in cap. quanto, 8. de præsumpt. num. 3.* *Scientia est cognitio rei per propriam causam.*

Notorium solet diuidi in notoriũ iuris, præsumptionis, & facti. *glos. in c. manifesta, 2. q. 1. & in d. c. vestra. Archid. in d. c. de manifesta, 2. q. 1. Io. Andr. in c. Romana, 3. §. si autem, de appell. in 6. Specul. de notorijs crimin. in §. notoriũ Hostien. in summa de cohab. cleric. & mul. Goffredus in summa eodem tit.* *Notorium triplex.*

Hæc autem diuisio mihi nõ placet, sed melius diuidendũ existimo no-

notoriũ cum bimembri distinctione, vt requirit omnis bona diuisio: & ideo dicemus aliud esse notoriũ iuris, aliud facti. Nam præsumptionis est idem, quod iuris, quippe præsumptio est à iure inducta, & præsumpta. *Panor. in d. c. vestra, nu.* 14. *Mascard. de probat. concl.* 1106. *Ant. de Butrio in tractatu de notorio, art.* 1. *num.* 15. qui propterea *notorium iuris* dicit quod sit *probatio finita per medium in iure facta, aut ex facto iudicialiter discussa, siue alias notorio, à iure sumpta, approbata, ficta, vel præsumpta. Specul. loc. cit. Tolet. in summa, lib.* 1.

Cuius distinctionis veritas clarius apparebit, si de quolibet eius membro separatim loquamur, & primò videamus de Notorio Iuris.

DE NOTORIO IVRIS.

Vnde dicatur, quotuplex sit, & quid sit?

Notorium iuris vnde dicatur. NOtorium Iuris ex duplici causa ita appellatur, vel quia ex iure oritur, id est, ex ijs, quæ in iudicio fiunt, vel ex eo quod iuris artificio inducitur. *Panorm. in d. c. vestra, nu.* 14. *de cohab. cleric. & mul.*

Notorium iuris duplex est. Et propterea huiusmodi Notoriũ est duplex, aliud est notorium probatum, aliud præsumptũ *Mascard. de probat. concl.* 1106. Notorium autem quod probatio probata dicitur, aut est probationis & fidei, aut dispositionis, aut præsumptionis, seu fictionis.

Notorium iuris probatum. Notorium iuris probatũ describi primò sic potest: *Est spontanea confessio, clara probatio, iusta, & indubitata definitio, & irreuocabilis & clara. Panorm. loc. cit. Specul. de notor. crimin. §. notorium, Goffredus in summa de cohab. cler. & mul. n.* 7. *Tolet. in sum. lib.* 1. *c.* 74. *glos. in c. manifesta,* 2. *q.* 1.

Hostiens. *in summa tit. de cohab. cleric. & mul. §. quid sit notorium iuris*, definit, quod sit *voluntaria confessio, clara probatio, iusta, & irreuocabilis definitio, facta in vero iudicio.* Quæ ambæ descriptiones in idem ferè coincidunt, & non placēt; quia describunt id, quo causatur notorium: non autem ipsum notorium. Nam *Panor. & Hostiens. loc. cit.* explicantes particulas prædictæ definitionis, dicunt, ex confessione iure facta oriri notorium: ergo non est ipsum notorium.

Melius dicemus cum *Speculatore de notor. crimin. §. notorium*: Notorium iuris probatũ est *illud, de quo quis ex propria, & spontanea confessione, vel ex clara probatione in vero iudicio factis, canonicè condemnatur. d. c. vestra, vbi Panorm. n.* 5. *& c. fin. de coh. cler. & mul. l. ingenuum.* 25. *ff. de statu hominum. l. res iudicata,* 208. *ff. de regulis iuris. c. fin. de tempor. ordination. vbi glos. in verbo, notorium.*

Dicitur, *ex spontanea confessione*, quia ex illa in iure facta oritur notorium. *d. c. vestra. & c. cum olim,* 34. *§. fin. de verb. signif. Bald. in l. à procedente,* 4. *C. de dilat. Grammat. decis.* 36. *num.* 30. *Felin. in rubr. de probat. num.* 7. *Mars. in rubr. C. de probationibus, num.* 87. *Decius in d. c. at si clerici, nu.* 141. *de iudic.*

Nota, huiusmodi confessionem debere esse spontaneam, & nõ coactam vi tormentorum, seu alio modo extortam. *Mascard. de probat. concl.* 1107. *num.* 11.

Nec factam ex calore iracundiæ, quia talis confessio, etiamsi fiat coram iudice competenti, nihil præiudicat, non enim lubricum linguæ ad pœnam facile est trahendum. *l. famosi,* 7. *ff. ad l. Iuliã maiest. Panor. in d. c. at si clerici, n.* 15. *de iudicijs.* *Lubricum linguæ non trahendum ad pœnam.*

Nulla

Confessus in iudicio pro conuicto habetur.

Nulla enim maior certitudo, & cognitio alicuius rei haberi potest, quàm à proprio illius authore, sponte seriem rei narrante; & propterea confessus in iudicio pro conuicto habetur. *toto titulo de confessis. l. proinde, 25. §. fin. ff. ad l. Aquiliam, l. vnica, C. de confessis. Hostien. loc. cit.* Secus, si coacte rem fateatur; hoc enim casu timendum est, ne ille rem vti se habet, narret. *l. 1. §. si quis vltro, & §. quæstioni, ff. de quæstionibus. glos. in c. nos in quemquam, in verb. confessum. 2. q. 1.*

Atque ita dubitationem inducendo, excluderet notorietatem, quæ nullam potest recipere dubietatem.

Nota secundò, spontaneam confessionem esse tantæ efficaciæ, vt, etiamsi fiat extraiudicialiter coram populo, vel maiori parte populi, nihilominus inducat notorietatem: nã quodammodo ante audientiũ oculos representat, quod illis absentibus fuit factum: & hæc confessio potest etiam vocari iudicialis, quia sponte confitens, ad tribunal populi factũ deducit, & illicò audientes iudicant, an confessus, sit honore, vel ignominia dignus, & quantum est in se illum condemnant, vel ei honorem debitum statuunt. Immò dicit *Innocent. in cap. interposita, 70. de appellat. & in c. quam sit, 9. de excessibus prælat. quem refert Panor. in d. c. at si clerici, num. 14. de iudicijs*, per istam confessionẽ extraiudicialem posse illũ puniri tanquam maledicum, ex quo de crimine gloriatur. Insuper idem *Innocent. in c. per inquisitionem, 26. de elect.* existimat, ex tali confessione extraiudiciali posse aliquem priuari beneficijs etiam habitis, ratione infamiæ inde surgentis.

Ambiguitas excluditur à notorio.

Dicitur, *ex clara probatione*, ad excludendam omnem ambiguitatem, vt ex ea possit etiam oriri notorium. *d. c. cum olim, vbi Panor. num. 3. de ver. signif. d. c. nos in quemquam, c. Epiphanium, §. qu. vlt. c. fin. de probat. c. Ecclesia S. Mariæ, 10. in fin. de constit. l. fin. C. de probat. l. diuus, 14. ff. de officio præsidis. l. qui sententiam, 16. C. de pœn. Hostien. in sum. tit. de cohab. cler. & mulier. §. 5. Bald. in authen. ad hoc col. 5. vers. quare nunquid ille. C. de vsuris. Aret. cons. 42. nu. 5. Socc. cons. 8. col. 8. vers. 7. principaliter lib. 1. Dec. in c. ex insinuatione, 50. de appellat. & consil. 20. num. 79. vol. 1.*

Legitimum iudicium quid importet.

Et propterea subsequitur alia particula, *in iure factis*: nam confessiones, & probationes, quæ in legitimo iudicio fiunt, sunt veritati conformes, vel saltem pro talibus habentur: quia rei, vel testes interrogati iuris ordine seruato, & à Iudice suo (hæc enim duo importat illa dictio, *legitimo iudicio*) tenentur testimonium perhibere veritati. *cap. super his, 8. & sequent. de testibus cogendis.*

Nota cum *Panorm. in c. at si clerici, 4. num. 6. de Iudicijs*, quod confessio tunc dicitur in iudicio facta, quando fit in præsentia Iudicis legitimi pro tribunali sedentis, vt ex *l. penult. ff. de iustitia, & iur. & ex cap. Deus, §. quando autem, vbi glos. 2. q. 1.*

Acta legitimi iudicii faciunt fidem.

Et in huiusmodi legitimo iudicio acta perpetuam fidem faciunt. *c. testimonium, 54. de testib. l. gesta, 6. C. de re iudic. Hostien. in summa tit. de cohab. cleric. & mulier. Panor. cons. 44. Innocent. in c. ex insinuatione, de appellat.*

Testis quãdo non tenetur respondere.

Et ratio est: quia extraiudicialiter interrogati, vel iuris ordine non seruato, aut à Iudice non suo, non tenentur respondere, & respondendo possunt vti verbis & dictionibus ambiguis ad fallendos eos, qui interrogant. *D. Tho. 2. 2. q. 69. art. 1. Caiet. q. 89. art. 7. Conar. lib. 1. variar. resolut. c. 2. num. 2. Tolet. in sum. lib. 5. cap. 58.*

Et

Et propterea probabiliter dubitari potest de eorum responsione, & depositione, an veræ sint nec ne; & consequutiue notorium inde oriri non potest, vel saltem non præsumitur ita oriri, vt ex eorum depositione, & responsione possit quis canonicè condemnari, hoc est, per iustam & irreuocabilem definitionem, in vero, hoc est, legitimo iudicio factam, vt requirit vltima pars prædictæ descriptionis, seu definitionis iuris probati, secūdum *Hostien. in summa tit. de cohab. cleric. & mul. Panorm. in c. vestra, eod. tit.*

Huiusmodi enim sententia & definitio pro veritate habetur. *l. 1. ff. de re iudicata, l. ingenuum, 25. & l. vltima, ff. de statu hominum, l. res iudicata, 208. ff. de reg. iur.*

Et ratio est, quia per sententiam nihil de nouo inducitur, sed sola veritas latens declaratur, *l. & ex diuerso, 26. §. 1. ff. de rei vendicat. Hostien. loc. cit. num. 5.*

Nostram definitionē aliqui oppugnant allegādo graue absurdum, si concedatur, ex confessione, & cōdemnatione in iure factis oriri notorium; sæpe enim dicetur notoriū, quod non solum non fuit factum, verum etiam neque somniatum; vt si quis ob timorem tormentorum confiteatur falsò se crimen, de quo agitur, commisisse; vel si quis condemnetur de crimine, quod nunquam commisit: ergo male ponitur in dicta definitione, notorium iuris esse ex confessione, & cōdemnatione: & propterea requiritur euidētia facti, quæ se ingerat hominibus loci vbi committitur; non tamen negatur, quod in similibus Ecclesia procedat, ac si essent notoria.

Confessioni propriæ & sententiæ statur donec appareat error & iniquitas.

Respondetur quod, licet quis falsum confiteatur, vel inique condēnetur, attamen per illam confessionem, & sententiam factum habetur de iure pro vero, & notorio; donec cōtrarium ostendatur: nam semper confessioni statur, nisi error probetur, *cap. fin. de temporib. ordinād. cap. final. de confessis, l. vnica. C. de confessis. Specul. de notor. crimin. §. notorium.* Ac etiam sententiæ semper statur, donec eius iniquitas detegatur. *c. sicut, 16. de re iudicata, c. in præsentia, 6. de renunt.* atque ita appellatur notorium iuris, & non facti. *Specul. loc. cit.*

De Notorio Iuris præsūpto.

AD istius notorietatis cognitionem deuenire non possumus, nisi prius sciamus quid sit præsumptio, & quotuplex sint: quod vt facilius assequi possimus, huiusmodi materiam diuersimode, ac diffuse à Doctoribus tractatam, breuiter, & quantum ad nostrum propositum facit, in subsequenti articulo attingemus.

Quid, & quotuplex sit Præsumptio.

PRæsumptio secundùm *Goffredum in sua summa, titul. de præsumpt.* est *alicuius facti dubij plena, vel semiplena probatio.* Sed hæc descriptio mihi non placet, & nō modicam pati difficultatem videtur: nā si est plena probatio, facit rem apparere euidentem, & non præsumptam. *cap. cum olim, 34. vbi Panor. de verb. signif.* & propterea non est ampliùs præsumptio, vt ex infra dicendis apparebit: melius igitur describetur, si dicamus:

Præsumptio est *alicuius facti dubij, vel occulti inuestigatio, ex diuersis personarum, locorum, temporum, vel aliorum accidentium qualitatibus procedens, deficientibus certis probationibus.* Ita *Hostien. in sum. tit. de præsumpt.*

Dicitur, *facti, dubij, vel occulti,* quia,

quia, si factum est clarum, & euidēs, non indiget inuestigatione. *c. super eo, 3. de testibus cogendis.*

Scholaris præsumitur idoneus ad beneficia.

Dicitur, *ex diuersis personarum, &c.* Quia scholaris, v. g. impetrans beneficium Ecclesiasticum cū clausula, si idoneus fuerit, non tenetur probare se esse idoneum, cum ex eo quod est scholaris, præsumatur esse idoneus. *c. dudum, 16. de præsumpt. vbi Panorm.* Creditor, vel debitor pupilli reijcitur ab illius tutela. *authent. vt ij, qui obligat habere perhibent res minoris*: & ratio est, quia probabiliter timetur ne ipsi obcæcati proprio commodo, & interesse sint sibi vsurpaturi bona pupilli, sub colore, & prætextu sui crediti; quod tamen non præsumitur in pupilli matre, & auia, in quibus amor, & affectio in filium, & nepotem prævalere solent, & propterea ab illorū tutela non repelluntur. *l. insustatā, 19. C. de excusat. tutorum.*

In matre & auia præsumitur præualens amor in filium.

Dicitur *locorum, &c.* Viri & mulieris cohabitatio in lecto & mensa inducit præsumptionem, quod inter eos intercedat matrimonium; hæc enim sunt propria cōiugum. *c. illud 11. vbi Panorm. nu. 5. de præsumpt.* Et, si maritus tenet vxorem extra lectum suum, & mensam, non tractat eam vt vxorē; propterea ex istis locis regulariter colligitur, an inter virū, & mulierem existat matrimonium. Monasterium Monialium est locus suspectus Clericis, & si illud absque manifesta, & rationabili causa frequentent, præsumitur malus finis, & propterea puniri debent per suum Ordinarium. *c. Monasteria sanctimonialium, 8. de vita, & honestate Clericorum.* Clericus Beneficiatus, si non resider in sua Ecclesia, & citatus à suo Ordinario ad illam non redit, præsumitur illam habere pro derelicta, & propterea Ordinarius illam poterit alteri Clerico concedere. *c. præsentium, 7. q. 1.* nam Clericus beneficiatus non debet in alio loco stare, quam in Ecclesia, cuius est beneficiatus.

Clericus non residens quā do possit priuari benefi- cio.

Testes ante litis contestationem recepti quā- do probent.

Dicitur *temporum, &c.* Nam actor ante litis contestationem producens testes, nisi postea intra annum conuenerit aduersarium, vel ipsum de attestationibus receptis certiorauerit præsumitur in fraudem hoc fecisse: & ideo elapso anno non probant testimonia sic recepta. *c. quoniam frequenter, 5. §. sed si actor, vt lite non contestata Hostien. in sum. tit. de præsumpt. num. 3.* Item mulier, quæ per annum cum dimidio cohabitauit sponte cum viro, non est audienda super eo, quod ab initio dicto viro inuita, & per vim in matrimonium collocata fuerit: quia per patientiam sequentis temporis præsumitur nouum consensum accessisse, & primam illam causam remotam fuisse. *cap. ad id quod, 21. de sponsal. vbi glossa, c. de illis, 9. de desponsat. impub. cap. significauit, 2. de eo qui duxit in matrim. quam polluit per adult. c. insuper, 3. qui matrimon. accus. poss. c. illud quoque 11. vbi Panorm. de præsumpt. l. minorem, 4. ff. de ritu nuptiarum.* Item qui in adolescentia religiosè vixit, etiam in senectute præsumitur religiose viuere. *cap. ex studijs, 3. de præsumpt. c. cum in iuuentute, 15. de præsumpt.*

Spontanea cohabitatio mulieris excludit præcedenti vim.

Dicitur, *& aliorum accidentium, &c.* Qui dilationibus iudicum subterfugere quærit, præsumitur esse nocens, & è contra. *cap. nullus, dubit. 4. de præsumpt.* Ex vicinitate loci, vicinus præsumitur facta vicini scire, *cap. quosdam, 7. de præsumpt.* Et factum, quod est notum in loco remoto, præsumitur notum etiam in vicino. *c. quanto, 8. de præsumpt.* Nimis familiariter & in occultis locis cum aliqua muliere conuersari, inducit præsumptionem quòd intercedat inter ipsos copula. *c. litteris tuæ, 12. cum sequent. de præsumpt.*

Vicinus præsumitur scire facta vicini.

Ex prædictis exemplis aperte colligitur, præsumptionē esse alicuius facti

Præsumptio quid sit.

facti dubij, vel occulti inuestigationem ex diuersis personarum, locorum, temporum, vel aliorum accidentium qualitatibus procedens.

Vltima præfatæ descriptionis particula videlicet, *defficientibus certis probationibus*, non videtur habere difficultatem: nam vbi sunt certæ probationes, frustra recurrendum est ad præsumptas.

Quia verò præsumptio non est aliud, quam quædam suspicio, quę causatur in animo Iudicis, vel cuiuscumque alterius personæ ex varijs coniecturis, vel argumentis, seu indicijs, vt supra dictum est, & secundum quod illa vrgent, sic causatur, firmatur, & augmentatur huiusmodi suspicio, *Panorm. in d. cap. quanto, de præsumpt.*

Tres sunt præsumptionum species. Propterea solent à Doctoribus fere infinitæ assignari præsumptionum species, sicut infinitæ possunt esse coniecturæ, ex quibus illæ insurgunt. *Panor. loc. cit.* Sed si bene illæ perpendantur, ad tres solummodo species reducuntur, videlicet temerariam, probabilem, & violentam. *Panorm. in d. c. quanto, de præsumpt. Hostien. & Goffred. in sum. eod. tit. glos. in c. primo semper in verb. suspicionis, 2. q. 1. & in c. si quis de gradu, 4. in verb. verisimilibus, de purgat. canon. & in c. Dixit Dominus, in verbo, suspicio, 32. q. 1.*

Et omnes aliæ species, quæ assignantur, sunt nomina, & vocabula magistralia potius, quàm iuris, *Panorm. in d. cap. quanto, prope finem.* Quia verò disputatio de vocabulis relinquenda est pertinacibus, *glos. super rubrica Infortiati*; idcirco de his tribus solummodo præsumptionum speciebus, ad quas omnes alię, vt ad suos fontes reducuntur, verba faciemus. Tres igitur sunt præsumptionum species, temeraria, probabilis, & violenta.

Temeraria quæ sit. *Temeraria* præsumptio est illa, quæ temere causatur, vel nullo, aut leui fulcitur fundamento; & propterea reprobatur. *c. primo semper, vbi glos. in verb. suspicionis, 2. q. 1. c. oues vbi glos. 6. q. 1. c. in cunctis, c. temerarium, 11. q. 3. c. inquisitioni tuæ, 44. de sent. excom. Panor. in d. cap. quanto, de præsumpt. Hostien. & Goffred. eod. tit. in summ.* Verbi gratia, non licet pręsumere aliquam mulierem esse coniugatam, ex eo, quod deferat annulum; nam mulieres solutæ; ac etiam virgines solent deferre annulum. *c. illud quoque, 11. vbi Panorm. in principio, de præsumpt.* Nec valet inferre ex eo; quod vidi Clericum aliquem cum muliere coniugata loquentem: ergo dictus Clericus cum illa adulteratur; & si infertur talis conclusio, & illatio, est temeraria, & mala. *Panorm. in d. cap. quanto, num. 3.*

Probabilis habet fundamentum rationabile. *Probabilis* est, quæ habet fundamentum, & non quodlibet fundamentum, sed fundamentum rationabile, & dicitur probabilis, quasi proba, seu recta, id est iuste causata, & non temere, quia reddit factũ verisimile, non tamen ita violenter, vt sufficiat ad sententiam. *Panorm. in d. c. quanto, num. 3. prope finem, de præsumpt. & Doctores communiter.*

Facit semiplenam probationem. Hæc autem solum admittitur ad semiplenam probationem. *d. c. inquisitioni, de sentent. excommunic. vbi glossa in ver. probabili, c. solicitè, 2. vbi gloss. in verb. verisimile, de restitut. spoliat.* V. g. Sacerdos fuit per vim spoliatus beneficio; si postea ad fauorem suorum aduersariorum contingat vt renunciet iuri, quod in illo habebat, rationabiliter præsuminir, non sponte, sed coactè dicto suo iuri renunciasse: nam renunciat iuri, quo fuit spoliatus, nec illud recuperare valet, & si illud actu possideret, verisimiliter non cessisset suis aduersarijs. *d. cap. solicitè, vbi glossa.* Si quis etiam cohabitat cum meis inimicis, rationabiliter

liter præsumitur esse meus inimicus, & repellitur à ferendo testimonium cótra me, quia affectio in amicum solet causare, vt amemus quod amicus amat, & odio habeamus, quod ille odit, *c. repellantur*, 7. *vbi glossa in verbo, cohabitantes, de accusationibus, cap. quatuor*, 11. q. 3. Si mulier vidit suum maritum in locis & horis suspectis, cum consanguinea sua, & solum cum sola, dicitur quod mulier probabiliter præsumere potest inter eos fuisse copulá, & tenetur à debiti cóiugalis petitione abstinere. *d. c. inquisitioni, vbi glos. in verb. probabili, de sentent. excommunic.* Quia solitudo loci, hora non opportuna, & disparitas sexus, inducunt ad credendum probabiliter, intercessisse talem copulam, *cap. litteris*, 12. & *cap. tertio loco* 13. *vbi Panor. de præsumpt.* Et propterea accusatis, & infamatis, de his, & similibus excessibus, meritò imponendum est, vt se à prætensis criminibus expurgent, *cap. si quis de gradu*, 4. *de purgat. canon. cap. Presbyter.* 2. *quæst.* 5.

Infamato de crimine imponenda est purgatio.

Violenta præsumptio.

Violenta demum præsumptio est quæ ex efficacioribus, vrgétissimis, & quasi inexcusabilibus coniecturis & circumstantijs vero proximioribus causatur, ita vt contrarium esse non potuisse videatur, nec ipse reus delictum diffiteri audeat; & propterea sufficit talis præsumptio ad ferédam sententiam, *d. cap. Dixit Dominus* 32. *quæst.* 1. *vbi glossa, d. c. litteris, de præsump. c. si testes*, 4. *q.* 3. *cap. præterea*, 27. *de testib. l.* 3. *ff. de testibus, l. filium*, 6. *ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris. Panor. in cap.* 2. *num.* 5. *de præsump. Goffred. & Hostien. loc. cit. glossa in d. cap. si quis de gradu, in ver. verisimilibus, & in cap.* 1. *in ver. suspicionis*, 2. *quæst.* 1.

Appellatur violenta ex eo quod violenter trahat Iudicem ad credédum, & tantum vrgeat, vt faciat vehementer suspicari contra reum. *d. cap. litteris, de præsumpt. vbi Panor. & DD.*

Si v. g. Mulier coniugata fuit visa in loco secreto cum cósanguineo sui Viri, sola cum solo, nuda cum nudo, in eodem lecto iacere; quis non pro certo habebit, carnalem copulam inter eos intercessisse, licet insimul commiscentes non viderit? nam tales actus sunt propinqui ipsi copulæ, & vltimò ad illam disponunt, & propterea violenter impellunt ad credendam consequutionem ipsius. *Panorm. loc. cit. & in c. quoties*, 5. *num.* 6. *de testibus.* Vel.

Si de camera habente vnum aditum, & egressum, exeat homo pallidus & trepidans cú gladio sanguinoléto, & ibi inueniatur homo mortuus; cuius animus non trahatur violenter, & vrgeatur ad credendum, quòd dictus homo commiserit illud homicidium? palliditas enim & trepidatio, est potens indicium, *l. de minore* 10. *§. penul. ff. de quæstion.* Delatio gladij similiter vrget, quia lex præsumit ad malum, *C. vt arm. vsus in scio Principe interd. sit. l. vnica lib.* 11. *& in auth. de armis coll.* 6. Item ex sanguinolentia gladij, violenta eligitur coniectura. *l. vtrum* 48. *ff. de donat. inter virum, & vxor. Panor. d. c.* 3. *loco, nu.* 8. *de probat.*

Palliditas & trepidatio indicant precedens delictum.

Pone aliud exemplum: Titius est minatus mortem Sempronio, & Titius solet minas exequutioni demádare: reperitur mortuus Sempronius; bene de homicidio huiusmodi Titius condemnatur, nisi contrariú probetur. *Specul. in tit. de præsumpt. §.* 2. *vers. sed pone quod minatur*: nam minatio, & consuetudo minas exequendi, multum vrgent.

Hæc violenta præsumptio est duplex: alia enim est iuris; alia verò iuris, & de iure. *Glossa in cap. requisisti* 15. *in ver. præsumitur, de testam. Goffredus, & Hostiens. loc. cit.*

Violenta præsumptio est duplex.

Præsumptio *Iuris* est, cú aliquid ius

ius præsumit, sed non statuit super præsumpto: v. g. quidquid Vxor post matrimonium contractum acquirit Ius præsumit, quod illud acquisiuerit de bonis Mariti. *l. Quintus Mutius, §2. ff. de don. inter vir. & vxor.* nisi contrarium probetur.

Cancellatio chirographi indicat liberationem debitoris.

Item præsumitur quòd creditor liberauerit suum debitorem a debito, cùm chirographum cancellauerit, *l. si chirographum 24. ff. de probat.* vel cum ei reddiderit cautionem, *l. 2. ff. de pactis*.

Hæc præsumptio est iusta, a Iure inducta, sed dubitatiua ex honestate vel æquitate, vel fama, aut natura, seu qualitate facti procedens. *Hostien. loco cit.*

Nam cãcellatio chirographi, per quem debitor fatebatur debitum, & creditor poterat suum probãdo creditum cogere debitorem ad sibi satisfaciendum, iustam & rationabilẽ causam inducit præsumendi debitorem fuisse per suum creditorem liberatum à debito: non enim creditor præsumitur sua iura neglexisse simpliciter. *l. cum de indebito, 25. ff. de probat.* & si non habuisset intentionem liberandi debitorem à debito, non cancellauisset chirographum, vel reddidisset cautionem, se priuando adeo potenti medio cogẽdi debitorem ad satisfactionẽ. Non tamen tollit hęc præsumptio probationem in contrarium: quia forsan creditor ex cancellatione chirographi priuati receperit publicum, vel quòd casu fuerit dictum chirographum cãcellatum loco alterius chirographi, & cautio ex inaduertentia loco alterius scripturæ restituta. Si pater exhæredauerit filium, præsumitur quod iniuste fecerit, & quodam furore testatus sit. *l. 1. & 2. ff. de inoff. test.* quia non permittit natura præsumere, quod filius patrem offendat, & è contra. *l. omnimodo 30. C. de inoff. testamento*. Non tamen hæc præsumptio impedit, quin probentur, & allegentur legitimæ causæ talis exhæredationis, *§. 1. Instit. de inoff. testamento*.

Nemo præsumitur sua iura negligere.

Item si quis diffametur, v. g. de aliquo homicidio, & nõ appareant alia indicia, Ius permittit vt præsumatur iuste illum esse dicti homicidij reum; nõ tamen auferet ei probationes in contrarium ad se expurgandum. *cap. cum in iuuentute, 15. de purgat. canon.*

Item si quis natus est de Christianis, & inter Christianos conuersatur, præsumitur baptizatus, *c. finali, de presbytero non baptizato in fine;* nisi constet contrarium.

Ratio est, quia ex æquitate, & benignitate iuris fit; vt de omnibus dubijs benigna interpretatio fieri debeat. *cap. estote, 2. de regul. iuris*.

Præsumptio iuris, & de iure.

Præsumptio vero Iuris, & de Iure est, quando Ius super aliquo dubio æquitate pẽsata æstimat, quo verius sit, & ex tali æstimatione iuste, & rute constituit ius, id est determinat in quam partem accipi debeat, quod aliàs est dubium. *Hostien. in sum. tit. de præsumpt. nu. 3. prope finem* v. g. Vir cognoscit carnaliter sponsam de futuro, ius antiquum, & per Concilium Tridentinum antiquatum, præsumit & statuit, illum per talem actum voluisse matrimonium contrahere per verba de præsenti, & propterea non admittetur probatio in contrarium. *cap. commissum, 16. & cap. is qui, 30. de spõsal. c. per tuas, 6. de condit. apposit. c. insuper, 4. qui matrim. accus. poss.* Maritus si percutit Clericum in flagranti crimine repertum cum Vxore, ius præsumit illum non posse compescere tam iustum dolorem. *l. Graccus, 4. C. ad leg. Iuliam, de adult.* & propterea statuit ob talem percussionem illum non incurrere in excommunicationem. *c. 3. de sent. excom. vbi glossa.* Immo in tali casu, si hominem occidit, cum non punit. *l. quod ait lex. 33. §. quod ait, ff. ad l. Iuliam, de adult.*

adult. Nouitius alicuius Religionis si sumat sponte habitum professorū, aliisque se ingerat actibus eorum, ius præsumit & statuit, quod voluerit, immo professionem implicitè emiserit, & sit verè professus, licet explicitè professionem nō emiserit. & propterea à Religione amplius discedere nequeat. *cap. vidua, 4. de Regular. &c.* Vide alia exempla *in c. fraternitatem, dist. 54. c. filij 3. de haeret. in 6.*

Contra hanc autem præsumptionem non admittitur probatio in cōtrarium. *d. cap. filij, 3. de haereticis in 6. Innocentius in cap. quia verisimile 10. de praesumpt. Specul. in eodem tit. §. 2.* vbi istam præsumptionem appellat necessariam, *ex Auth. sed iam necesse, C. de donat. ante nup. vbi Doctores.* Ratio est, quia hæc præsumptio est iusta, & certa ex vi constitutionis iuris, & procedit à ratione, seu honestate naturæ, seu publicæ Iustitiæ.

Notandum primo est ex prædictis, omnes & singulas alias præsūptionum diuisiones tam à *Panor. in d. c. quanto, de praesum.* relatas, quàm ab aliis Doctoribus alibi allatas, reduci ad supradictas species à me expositas, & declaratas, & solum differe in mero nomine; prout vnusquisque ex se colliget, si prædicta bene ac diligenter perpendet.

Signū aequiuocum nihil probat. Notandum secundo est. signum æquiuocum ad plura nec probare, nec præcise præsumptionem facere pro altero tantum. *c. illud quoque, 11. vbi Panor. in princip. de praesūpt. c. in praesentia, 8. §. quare, de probationib.* E contra, signum ad aliquid certum restrictum, & limitatū probat, vel saltem magnā præsumptionem facit pro signato. *cap. dilecto, 25. de praebend. Panor. loc. supradict. cit. & alij.*

Notandum tertio est, quanto crimen, vel negotium est grauius tanto vehementiores debent esse cōtra illud, vel pro illo præsumptiones. *cap. litteras, 14. §. fin. vbi Panorm. n. 3. de praesumpt.* Ratio est, quia vbi maius est periculum, ibi cautius est agendum. *c. vbi periculum, 3. de elect. in 6. Imola cons. 147. n. 13. Menoch. cons. 73. n. 19. & cons. 149. num. 4.*

Quid sit, & quotuplex sit Notorium praesumptum.

Ex prædictis facile colligitur, non quamlibet præsumptionē inducere notorietatem, sed eam solum, quæ violenter, vehementer, & quasi necessario trahat ad aliquid credendum. *Auth. sed iam necesse, C. de donat. ante nupt. & ibi Doctores.*

Huiusmodi autem notorium præsumptum describi ita potest, quod sit iuris euidentia vehementer de aliquo præsumpta. *Panorm. in d. c. vestra, n. 14. de cohab. cleric. & mul. Hostien. & Goffred. in suis summis eod. tit. Specul. de notorijs criminibus, §. notorium.*

Hæc descriptio in se est clara, & non indiget maiori explicatione: nā notorium oritur ex actibus extraiudicialibus, in quibus ius ex coniecturis vehementer aliquid præsumit, sicut paternitas & filiatio. *c. per tuas, 10. de probationibus. c. transmissae, 3. qui filij sunt legit. l. Lucius, 82. ff. de cond. & demonst. l. quia semper, 5. ff. de in ius vocando Panorm. Hostien. & Goffr. loc. supr. cit. Ant. de Butrio in tract. de notorio art. 2. nu. 16. Mascard. de probat. concl. 1107. num. 32.*

Exemplifica: v. g. maritus, & vxor habent domi puerum, qui vere nescitur an sit eorum filius: si illum vt filium nutriant & filium vocent, ius præsumit illum esse eorum filium. *d. c. per tuas, de probat. & c. transmissae, qui filij sint legitimi.* Franciscus

scus fuit accusatus, vel infamatus de aliquo crimine: si dum quærit se iustificare, deficiat in purgatione, ius præsumit illum verè esse reum. *d. c. tua. §. final. de cohab. cler. & mulier. c. insinuatum. 13. §. 1. de simonia.*

Notorium iuris præsumptum est duplex.

Huiusmodi autem notoriū iuris præsumptum est duplex: aliud est notorium iuris præsumptum in iure, aliud in populo.

Notorium præsumptum iuris in iure.

Notorium præsumptum iuris in iure, est euidentia illa de aliquo vehementer à iure præsumpta; sed remanet tantum ista euidentia in ipso iure, quia illa nescitur à populo, vel eam populus non aduertit.

Notorium præsumptum iuris in populo.

Notorium verò iuris præsumptū in populo, est ea euidentia iuris vehementer præsumpta de aliqua re; quam euidentiam populus scit, vel animaduertit à iure fuisse præsumptam. Pone exemplum in filiatione supra allegata: nam ius euidenter præsumit, quod puer tanto amore à marito & vxore nutritus, sit verè illorum filius: si autem populus hanc euidentem præsumptionem ignoret, notorietas & euidentia remanet solum in iure, atque ita erit hoc dumtaxat notorium iuris præsumptum in iure. Si verò sciat populus talem puerum, tali & tali modo tractatum, & nutritū à marito, & coniuge ex iuris præsumptione, & interpretatione haberi indubitabiliter pro eorum filio; tali casu erit hoc notorium iuris præsumptum in populo, ob notitiam, quam de mente & determinatione iuris habet populus.

Bona intentio præsumitur in facto bono & è contra.

Similiter, tam in iure Canonico, quàm Ciuili, omne bonum factum, recta, & bona intentione præsumitur actum, & è contra. *c. 1. de præsump. vbi Panorm. & Innocen. c. si omnia, 6. q. 1. c. 2. de regul. iur. l. 1. C. de he..tr. l. item si obstetrix. 9. §. fin. l. item ludus, 10. & l. item Mela 11. ff. ad leg. Aquil.* Forsan hoc nescitur à populo, & propterea erit solummodo notorium iuris præsumptum in iure: si verò sciatur à populo, erit notorium iuris præsumptum in populo.

Quid sit Notorium facti.

NOtorium facti est illud, quod ita se exhibet, & offert oculis omnium, id est, quod eam portat secum corporalem, & realem euidentiam, vt negari non possit probabiliter. *dd. c. vestra, & c. tua, de cohab. cler. & mul. glos. in cap. manifesta, 2. q. 1.* v. g. si Titius in publica platea plena populo aleis ludat, vel se ipsum proprio pugione vulneret in facie, tale factum est notorium, ex eo, quod fuit factum in præsentia populi, qui illud vidit & animaduertit, ac propterea negari non potest.

Aliqui describunt huiusmodi notorium & dicunt quod sit crimen, vel factum, cuius testis est populus, & in quo dissimulationi locus non est. *Archid. in c. de manifesta, 2. q. 1. Panorm. in d. c. vestra, num. 14.* & est bonus textus, *in c. cum dilectis, 15. de purgat. canon.*

Toletus *in sua summa, lib. 1. c. 74.* definit huiusmodi notorium, quòd sit clara, & indubitata locutio, ex euidentia rei surgens, quæ tergiuersatione aliqua celari non potest; & fundatur in *d. c. tua nos, de cohab. cler. & mul. & c. euidentia, 9. de accusat.*

Hæc autem definitio non videtur bona, quia potest aliquod crimen esse notum populo, & tamen populus de illo nō loquatur. Pone casum vir potens spectante multitudine hominum occidit suum inimicum, & minitatur spectatoribus etiam mortem, si de huiusmodi homicidio verba faciant; illi autem sibi timentes sileant: desinet ne huiusmodi homicidium esse notorium,

ex

ex eo quod populus de eo non loquatur? non quidem: nam essentia notorij, est scientia populi, non autem loquutio. *c. de manifesta, 2. q. 1. vbi glos. Panorm. Calder. in cit. cap. vestra. Tolet. in sua summa loc. cit. Bald. & Ias. in l. si vero 5. §. qui pro rei qualitate, ff. qui satisdare cogantur.*

Ab alijs tertio describitur Notorium facti, quod sit publica & famosa insinuatio, seu proclamatio Communis ex euidentia rei proueniens, quæ nulla tergiuersatione celari possit. *l. qui sententiam, 16. C. de pœnis, d. l. si vero, §. qui pro rei qualitate, ff. qui satisdare cog. l. si vicini. 10. C. de nuptijs. Hostiens. in sum. tit. de cohabit. cleric. & mulier.*

Hæc descriptio parum, aut nihil à præcedenti descriptione differt: & propterea vltra rationem supra allatam, dicemus per eam describi effectum, qui consequitur ex ipsa notorietate, non autem ipsum Notorium: ideò enim populus proclamat de aliquo crimine, quia est sibi notum, aliàs non proclamaret, si de illo non haberet notitiam. Præterea hęc descriptio, si eius verba perpendantur, multùm reperietur manca, & vitiosa: nam per huiusmodi verba potius describitur Famosum, vt ex infra dicendis colligetur, quam notorium facti, quod excludit omnem famam per euidentiam ipsius facti.

Alij dicunt quod notorium sit finita, & communiter indubitata probatio, immediate ex natura facti, vel rei continuæ, vel interpolatæ, aut momentaneæ se oculis hominum aut maioris partis exhibens, vt nulla possit tergiuersatione celari vel negari, vt pote, cuius testis est populus, vel maior pars populi. Ita *Ioseph. Mascard. de probat. conclus. n. 106. Anton. autem de Butrio in dict. cap. vestra. de cohab. cler. & mul.* asserit se huiusmodi definitionem sumpsisse ex Pontificijs constit, videl. ex *d. c. cum dilectis, de purgat. can. c. fin. de coh. cler. & mul. cap. de manifesta, 2. quest. 1. & ex doctrina Archidiac. in cap. Romana 3. in vers. notorio, de appellat. in 6.* vbi notoriũ dicitur illud esse, cuius populus est testis, vel maior pars illius, & in *c. 1. de offic. deleg. in 6. Bart. in l. scriptis, 4. ff. de Religiosis, & sumptib. funerum, num. 2.*

Demum ab alijs describitur notorium facti, quòd sit illud crimen, in quo fama publica suum præbet adminiculum, & ipsa rei euidentia protestatur, ita se exhibens omnium hominum, vel maioris partis alicuius loci viciniæ conspectui, vt nulla possit tergiuersatione celari, *dd. c. vestra, & c. tua, de cohab. cler. & mul. ita Specul. in tractat. de notorijs crimin. §. notorium, num. 3.* & *in num. 4.* dicit notorium facti esse, quod commissum, vel factum non dubitatur à populo, vel eius maiori parte.

Prima pars dictæ descriptionis non facit ad nostrum propositum: nam frustra requiritur adminiculũ famæ, quando adest euidentia facti; adminicula enim admittũtur quando controuertitur super aliquo facto de cuius veritate non constat. *c. cum causam 13. de probat. d. c. per tuas, de simonia. cap. fin. §. 2. de success. ab intest. cap. litteris, 12. de præsumpt.* & illa nos adiuuant ad elucidandam veritatem aliàs occultam. *l. sancimus, 17. C. de testamen. l. nec non 28. §. si quis, ff. ex quibus caus. maior 25. ann. in integr. restit.* *In claris nõ requiritur adminiculũ*

Propterea concludamus cum *Archidiacono in d. c. de manifesta supra cit. & Panorm. in c. tua nos supra cit.* Notorium facti esse *crimen, vel factum, cuius testis est populus, & in quo dissimulationi locus non est.* *Definitio notorij.*

Pro opportuna huius definitionis intelligentia notandum primò est, quod ad notorium huiusmodi indu- *Ad notoriũ inducendũ tria requiruntur.*

ducendum tria requiruntur, scientia hominum, id est multitudinis; & loci, & temporis qualitates: nam oportet quod non fiat de nocte, quo tempore homines non possunt bene videre, cum lumen desit. *c. perniciosum*, 18. *q.* 2. *c. consuluit*, 24. *de officio deleg. c. consideret de pœnit. distinct.* 5. *in princip.* Nec fiat in locis secretis, vel paucis hominibus spectantibus; sed necesse est vt fiat de die; idest sub luce, id hoc vt spectatores non hallucinentur; in loco publico, & patente: quæ enim in occulto fiunt, occulta sunt. *argum. instit. de iniurijs. §. atrox. &. aut facta*, 19. *de pœnit. dist.* 1. Et in præsentia multorum: *ita Panor. & Calderin. in d. c. vestra de cohabit. cler. & mul. Bald. in l. ciues*, 11. *ad finem. C. de appellationibus.*

Notorium facti à certa scientia oritur.

Notandum secundò, ad inducendum notorium facti non requiri quamlibet notitiam, id est testimonium de auditu, famam, & communem reputationem; sed requiritur certa scientia, quia notorium facti habet originem, immo totum suum esse, à certa scientia. *Mascard. de probat. concl.* 1106. *num.* 19. *cum sequent. & DD. communiter.*

Contra hoc secundum notabile obijcitur: Talis scientia requiritur in factis recentibus, & in loco proximiori explicatis: secus verò in factis valde antiquis, & in longinquo loco commissis. *Ita Butrius in c.* 1. *de fide instrumentorum. Aret. cons.* 37. *sequendo ordinem, col.* 2. *Bald. cons.* 204. *num.* 6. *vol.* 4. *quos refert Decius in c.* 1. *de appellationibus. idem sentit Bart. in d. l. scriptus, ff. de Relig. & sumptibus funer. num.* 2. *Mascard. de probat. concl.* 1106. *num.* 25. *cum sequent.*

Pone exemplum: Heri, vel hodie in Campo Boario fuit à Petro occisus Franciscus: ad hoc vt huiusmodi homicidium dicatur, & verè sit notorium hic Romæ, necesse est vt illud fuerit factum coram populo vidente, & animaduertente: & quidem requiritur talis certa notitia, & scientia ob recentiam facti, & vicinitatē loci, in quo fuit commissum. In homicidio verò Neronis secus est, & non requiritur talis notitia, & scientia; sed creditur indubitabiliter Historiographis, qui dicunt illū fuisse occisum, & tamen notorium est, fuisse Neronem occisum: talisque notorietas fundatur solummodo in illorum dictis, & traditionibus. Ergo non bene, & generaliter asseritur, & affirmatur, de essentia notorij, esse scientiam de visu.

Respondeo, præfatorum Doctorum allegatas rationes, & authoritates nō facere contra nos: ipsi enim loquuntur de Notorio lato modo, & in genere, prout habet sub se diuersas species; nec in omnibus his speciebus requiritur talis scientia populi de visu, vt infra dicemus de Manifesto, & Famoso, & diximus de Notorio præsumpto. Nos autem loquimur de Notorio stricto modo, & proprie sumpto.

Secundo Respondere possumus, istos Doctores loqui de effectu, non autem de essentia Notorij; videlicet, in aliquibus casibus à lege concessis procedi prout in Notorijs quoad sententiam, & pœnam inferendam, vt diximus in Notorio iuris, & in Notorio præsumpto, & dicemus infra de Manifesto, & Famoso.

In Notorijs semper est certa scientia sed non eodem modo in omnibus.

Tertio Respondetur, bene fuisse supra determinatum, ad Notorium inducendum, & in omni specie illius requiri certam scientiam, licet nō eodem modo; etenim in Notorio iuris, vel est certa scientia ex ore confitentis, vel ex testibus de visu, vt supra diximus: in Notorio præsumpto, præsumitur certa scientia ex coniecturis, & inditijs. In Manifesto verò est scientia plurium, in Famoso scientia vnius. vide *glossam in cap. de manifesta*, 2. *q.* 1. Ergo

bene dicimus, ad Notorium inducendum non sufficere quamlibet notitiam, sed certam scientiam requiri.

Ad exemplum homicidij Neronis respondeo, illud dici lato modo notorium, cum sit potius manifestum, vel famosum: nos verò loquimur de Notorio strictè ac propriè sumpto, prout dicit scientiam populi, vel eius maioris partis, quæ tamen scientia nulla tergiuersatione celari possit.

Ad Notorium quã hominum scientia requiratur.

Hinc insurgit difficultas: Quot hominum scientia requiratur, ad inducendum Notorium facti. Et in hoc inuenio Doctores multum variare, & inter se discrepare. Bartolus enim *in d. l. scriptus, num. 2. ff. de Relig. & sumpt. funerum*, dicit requiri scientiam viginti personarum: Textus verò *in l. Prætor. 2. §. 4. ff. vi bon. rapt.* requirit decem, vel quindecim personas, quia tot populum constituunt. *glossa in c. 1. de elect. Menochius de arb. Iud. lib. 2. centuria 2.*

Quindecim personæ constituunt populum.

Bald. *in l. si verò, 5. §. qui pro rei qualitate, & ibi Iason, ff. qui satisdare cogantur, Felinus in cap. cum oporteat, de accusat. glossa cũ textu in c. de manifesta, 2. q. 1.* dicunt ad notorium faciendum requiri scientiam decem personarum, quia tot faciunt Parochiam. *cap. vnico, 10. q. 3.* & testimonium vnius Parochiæ facit crimen notorium esse. *c. cum dilectus, 11. de purg. canon.*

Decem personæ constituunt Parochiam.

Ista opinio intelligenda est, quòd ad faciendum notorium ad minus requirantur decem personæ. *Ita Panorm. in c. vestra de coh. cler. & mul.*

Tres personæ faciunt Collegium.

Alij dixerunt, tres sufficere ad notorium constituendum, quia tot faciunt Collegium. *l. Neratius, 85. ff. de verborum signif.* & in ore duorũ, vel trium stat omne verbum.

Istorum opinio mihi non placet, quia hoc intelligi debet, quoad probandum Notorium, non autem ad illud constituendum. *gloss. in cap. Deus omnipotens, §. quando, 2. q. 1. Panorm. in d. c. vestra, & in c. cum in tua, 27. de spons. Spec. in rubr. de notorijs crimin. num. 9.* Nam licet talis numerus faciat Collegium, per legem, & rationem supra allegatas; non tamen ex hoc inducitur, quod faciat, & constituat notorium.

Panor. *in d. c. vestra cit. & Spec. de notorijs criminibus, §. notorium, num. 3.* dicunt ad causandum notorium requiri scientiã totius viciniæ, vel maioris partis dictæ viciniæ. *d. cap. cum dilectus, de purg. can.*

Io. Andreas *in c. vestra cit. & ibi Cald. & Anton. de Butrio colum. 25.* requirunt scientiam vniuersi populi, vel maioris partis, & videntur fundari *in cap. scelus, 2. qu. 1.* vbi Lotharij Regis adulterium appellatur publicum, quia erat omnibus notum.

Aliqui demum dicunt, & forsan non male, quod arbitrio Iudicis remittendum sit, cùm non fuerit in iure expressum, quot homines faciant notorium. *arg. cap. de causis, 4. de officio delegat. & l. continuus, 137. ff. de verb. oblig. Specul. de notorijs crimin.* Definiri enim & determinari non potest, an aliquid sit notorium nec ne, nisi prius consideretur qualitas loci, in quo aliquid committitur, videlicet eius magnitudo, vel paruitas. Nam in Vrbe Romana decem personę nihil sunt, & propterea ibi non possunt inducere istam notorietatem: in Rure verò etiam sex personæ inducent, stante paucitate incolarum; & hoc S. Pœnitentiaria Apostolica obseruauit pluries.

Hic audio ab aliquo moueri difficultatem: An homicidium à centum v. g. hominibus insimul in loco campestri, & nemine alio spectante perpetratum in personam vnius Banniti sit occultum, vel notorium

torium etiam respectu vniuscuiusq; ex complicibus.

Depositio complicis alteri complicenũ nocet.

Fundamentum autem istius difficultatis est, quia tale homicidium ob testium defectum probari non potest, cùm depositio vnius complicis non possit nocere alteri complici. *cap. veniens*, 10. *vbi glossa, de test. cap.* 1. *de test. in* 6. *cap. si testes*, 4. *q.* 3. ergo homicidium huiusmodi est occultum.

Ex altera verò parte homicidiũ scitur ab ea nnmerositate complicum, quæ est sufficientissima ad inducendam publicitatem, & notorietatẽ; eorumque scientia est certissima, & nulla tergiuersatione celari potest: ergo videtur notoriũ, & non occultum.

Respondeo, huiusmodi homicidium, licet qnoad istos centum viros coniunctim sumptos negari nõ possit, quin sit occultum, quia prout supponitur, illud in secreto loco, & nemine spectante commiserunt; attamen respectu eorundem seorsũ sumptorum est publicum, & notorium: nam verè scitur & indubitabiliter scitur à nonaginta nouem v.g. centesimum eorum socium cõcurrisse ad prædictum homicidium ac participem eius fuisse; & isti nonaginta nouem habẽt illam certam scientiam, & indubitatam notitiam prædicti homicidij, quæ requiritur ad notorium faciendum, quia testes sunt de visu.

Ad iura allegata respõdeo, quod illa loquantur, & debeant intelligi respectu condemnationis, non autem notorietatis inducendæ. Nam licet ex depositione vnius complicis non possit alter complex condemnari, & puniri; nõ tamen inde sequitur, quod delictum sit occultum: quot enim delicta sunt publica, & notoria, & tamen in iudicio nõ fuerunt probata, ex eo v.g. quod testes nolunt deponere contra reũ? ergo non bene concluditur, delictum est occultum, quia non fuit probatum, vel non potest probari in iudicio.

Nota tertio cum *Hostiense in sua summa tit. de coh. cler. & mul. n.*6. non implicare quod aliquid sit notorium in vna terra, & occultum in alia; & propterea dicit, probationẽ huiusmodi notorij faciendam esse coram Iudice extraneo, id est in loco, in quo crimen, vel factum, sit occultum; & ita intelligenda esse *cap. eorum*, 11. *quæst.* 3.3. *& cap. pudenda*, 24. *quæst.* 1. *& cap. præsentium*, 17. *q.* 1. Idemque sentit *Masc. de prob. concl.* 1198. *n.* 27. *Nouel. in pract. crim. fol.* 15. *n.* 13. *vers. quam plurimos. Aret. cons.* 165. *col.* 6.

Quæret aliquis occasione huius notabilis, an Episcopus v.g. Tiburtinus possit iuxta facultatem sibi concessam per *Concilium Trident. in c. liceat de Reformatione, sess.* 24. dispensare cum suo Diœcesano, qui in Ciuitate Cremonæ, vel alibi contraxit publicam irregularitatem, celebrando videlicet, quando erat per cedulones publicos excommunicatus ob non solutionem pensionis, quæ tamen irregularitas ignoretur omnino Tiburi. Ratio dubitandi est, quia Concilium *in d. capitulo, liceat*, concedit Episcopis, vt possint dispensare super quacunque irregularitate occulta, excepto homicidio voluntario, & defectu natalium: ista verò irregularitas est publica, & notoria in Ciuitate Cremonæ; neque interest, quod ignoretur Tiburi: nam Concilium loquitur simpliciter de occultis; ignorantia autem vnius loci non sufficit ad faciendum quod crimen publicum, & notorium possit dici simpliciter occultum, prout videtur requirere Concilium *in d. cap.* Nam quod vna via prohibetur, etiam alia via intelligitur prohibitum. *cap. cũ quid vna via*, 84. *de reg. iuris in* 6. Ergo super irregularitate publica

Quod vna via prohibetur etiam alia via censetur prohibitum.

nunquam vigore Cōcilij potest dispensare, etiamsi sit in sua Diœcesi occulta.

Pro huius difficultatis intelligentia præsupponendum est, Episcopos extra suā Diœcesin nō habere, nec exercere posse iurisdictionem. *cap. vt animarum, 2. §. statuto, de constit. in 6. cap. si quisquā, 11. quæst. 7. gloss. in cap. nouit ille, 7. de officio legati in verbo, terminos. l. 3. ff. de officio Præsidis. l. vltima, ff. de iurisdictione omn. iudi.* V. g. non potest extra suam Diœcesim cōdemnare, absoluere, facere statuta, & alia omnia, quæ sapiunt contentiosam iurisdictionem; sed solum illa potest, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis, vt conferre beneficia, &c. concedere litteras dimissorias, &c.

Hoc posito, Respondeo facultatem concessam Episcopis à *Concil. in d. c. 6. sess. 24.* respicere territorium, & Diœcesin vniuscuiusque Episcopi; & propterea illud verbū, *occultum*, intelligendum est respectu Diœcesis, & territorij Episcopi dispensantis, non autem alterius Diœcesis, in qua ille nullam habet iurisdictionem; & idcirco sufficit, vt d. irregularitas sit occulta in Diœcesi Episcopi dispensantis.

Nec obstat regula supra allegata quòd cum aliquid vna via prohibetur, etiam alia via prohibitum intelligitur: nam nulla via prohibetur, immò expresse conceditur Episcopis in suis Diœcesibus dispensare posse super irregularitate occulta, excepto homicidio voluntario, & defectu natalium; & in casu nostro præsupponitur irregularitas occulta Tiburi.

Notādum quarto, quòd simplex euidentia facti, non est sufficiens ad inducendum Notorium, sed præterea requiritur, quòd in publico fiat, & multitudini hominum sit euidēs. *Bald. in l. ea quidem, 7. col. 5. C. de accusat.* qui dicit aliquem posse habere euidentem maculam in facie, & tamen id nō esse notorium, quia forte iste è domo non exiuit. *Mascar. de probat. concl. 1106. n. 16. & concl. 1110. nu. 5.* dicit non sufficere ad inducendum notorium, quòd quis aliquid faciat in platea plena populo, sed necesse esse, vt populus videat, & notet quod ille facit. Nam præsens nō dicitur, qui licet sit præsens corpore, attamen ad aliud attendit. *l. coram Titio 209. ff. de verb. signif.* *Præsens non est qui non attendit.*

Notandum quinto, ad hoc vt aliquid dicatur actualiter notorium, non sufficere quod fuerit notum populo, sed requiritur quod actu, & de presēti sit notum: nam si aliquis v. g. perpetrauit mense prope elapso aliquod scelus in præsentia plurium hominum, qui hodie superstites non sunt, sed omnes successiuè obierunt; Huiusmodi scelus, licet ab initio fuerit notorium, attamen per obitum dictorum hominum desijt esse notorium, & consequutiue incipit esse occultum. *Ita Specul. de notorijs crimin. §. notorium, nu. 12.*

Notandum vltimo, & per transēnam, in materia stricti iuris, & in Statutis, nomine, & appellatione Notorij, non venire Notorium ex actis in iudicio factis inductum. Ita *Panorm. in cap. dudum, 22. col. 2. de electione. Decius in cap. ex insinuatione, 50. n. 22. de appell.*

Quotuplex sit Notorium facti.

TRiplex est notorium facti, videlicet facti Permanentis, Trāseuntis, & Interpolati. *gloss. in c. de manifesta, 2. q. 1. Panor. in d. c. vestra, de cohab. cler. & mul. vbi Ant. de Butrio, col. 19. Mascard. de probat. concl. 1106.*

Notorium facti permanentis est, quod habet continuationem. ita *Notorium facti permanentis.*

Spe-

Speculat. de notor. crim. §. *Notoriũ, n.* 10. v. g. cum aliquis manifeste in carcere detinetur. *c. dilectis filijs Decano* 55. *de appell.* Vel si quis habeat & detineat in propria domo, mensa, & lecto concubinam. *c. consuluit,* 14. *de appell. cap. significasti,* 4. *de diuortijs. l. si vicinis,* 10. *c. de nuptijs.* Vel si quis contra sacramentum fidelitatis continuò persequatur Dominum suum. *c. venerabilem,* 34. §. *sunt enim notoria, de electione. c. grauem,* 15. *de excessibus Prælatorum.*

Notorium facti transeuntis. Notorium facti transeuntis est, quod semel ita notoriè factum fuit, vt nulla potuerit tergiuersatione celari; quod tamen factum, ex quo semel publicè actũ fuit, reiterationem non habuit, sed quod ab initio fuit notorium, adhuc per continuã memoriam hominum, & scripturarum, notorium reputatur. *Ita Spec. loc. cit.*

V. G. quod Christus Dominus noster passus sit pro nobis. *c. notandum* 1. *q.* 4. *c. semel Christus de consecr. dist.* 2. *cum cap. sequen.* Vel si quis patenter in platea, & sub conspectu populi aliquem vulneret, vel occidat. *c. peruenit* 5. *de testib. cog. c. aut facta, de pœnit. dist.* 1.

Notorium facti interpolati. Notorium facti interpolati est illud, quod publicè & sæpius reiteratur, non tamen continuè. *Panor. in d. c. vestra n.* 15. *de cohab. cler. & mul. Specul. loc. cit.* Quale est crimen vsurarij publici, qui cuilibet petenti mutuat ad vsuram. *c. cum tu manifestos,* id est, *notorios,* 5. *de vsuris.* Ex præmissis nota, Notorium facti permanentis dici propriè notorium, quasi res nota, omnibus volentibus inspicere. *cap. euidentia,* 9. *de accus. & cap. illud,* 5. *de cler. excom. minist. c. bona* 23. §. *liceat, de elect. cap. quanto,* 3. §. *ne autem, de translation. Prælat. Auth. quod semel, C. quomodo aut quando Iudex, &c.* vbi dicitur *quòd vox Præconis,* quę est transitoria, non transit in notorium, quia paucis innotescit. *Panor. in d. cap. vestra cit. Bald. in Auth. quod locum in* 6. *quæst. C. de collat. Iason. in l. si verò* 5. §. *qui pro rei qualitate, ff. qui satisdare cogantur. Antonius de Butrio in tract. de Notorio art.* 2. *num.* 10.

Nota demum differentiam, quæ est inter Notorium, & communem opinionem. Notorium enim est de rebus pręsentibus, vel proximè pręteritis, vt supra probauimus. Communis verò opinio est tantum de longè præteritis, quæ non possunt probari per testes. *Masc. de probat. concl.* 1110. *num.* 5.

DE MANIFESTO.
Quotuplex sit.

HOc nomen *manifestum* multipliciter sumitur in iure. Quãdoque enim est idem quod Notorium facti permanentis. *cap. eorum,* 11. *q.* 3. *cap. manifesta,* 2. *q.* 1. *vbi glossa c. cum olim* 34. *vbi glossa de ver. signific. Panorm. in d. c. vestra, nu.* 12. *de cohab. cler. & mul.* Quandoque sumitur pro Notorio facti transeuntis, & non redeuntis. *cap. quod suspecti,* 3. *q.* 5. Quandoque sumitur pro eo, quod à pluribus prædicatur. *d. cap.* 3. *loco, vbi Panor. num.* 3. *de præsumpt.*

Item manifestum respectu occulti dici potest id, quod probari potest per vnicum testem. *Ant. de Butrio, de Notorio art.* 2. *num.* 21. *Mascard. de probat. concl.* 1017. *num.* 19.

Quandoque Manifestum, est species per se differens à Notorio, & habet se in minus, quam notorium. *Panor. loc. cit.* Etenim per manifestum nõ tollitur omnis dubitatio, & ideo indiget probatione. *Accurs. in l. ciues,* 11. *& ibi Bart. & Bald. C. de appell.* Secus est in Notorio, quod nulla

nulla eget probatione. *Bart. in l. scriptus, 4. ff. de Relig. & sumpt. funerum. Alex. & Iason in d. l. si vero, §. qui pro rei, ff. qui satisdare cogantur.*

Nos verò hic loquemur de hac vltima manifesti acceptione, quæ facit speciem per se, omissis alijs, quæ solũ nomine differunt ab alijs Notorij speciebus, & etiam ab occulto, vt suo loco dicemus.

Quid sit Manifestum.

PAnor. *loco supra cit.* describit manifestum, quod sit publica, seu famosa insinuatio ex certo authore, & ex certis causis, hoc est, ex certa scientia proueniens.

Hostiens, verò *in sum. tit. de coh. cler. & mul.* paulo immutat prædictam descriptionem manifesti: etenim dicit, quod sit publica, seu famosa insinuatio, vel proclamatio, & communis ex certa scientia, & ex certis Authoribus, paucis tamen, proueniens.

Manifesti descriptio Melior, & clarior videtur esse, meo iudicio, descriptio Manifesti allata à *Speculat. in tract. de Notor, crim. §. 7. in principio, & ab Ant, de Butrio in tract. de Notorio, art. 2. num.* 18. qui dicunt, manifestum esse publicam, seu famosam proclamationem ex certa scientia, & à certis Authoribus prouenientẽ; idemque videtur sentire *gloss. in cap. manifesta, 2. q.* 1. Istius autem descriptionis bonitas apparebit, dum singulæ illius partes separatim examinabuntur.

Dicitur *publica proclamatio*, quia illud, *publicum*, se habet vt genus in ista speci: Notorij, quia per huiusmodi publicitatem constituitur in esse Notorij; si enim esset priuata proclamatio, non esset Notorium, sed occultum, vt ex se patet, & apparebit ex ijs, quæ dicemus, dum de occulto tractabimus.

Dicitur *famosa proclamatio*, hoc est diuulgata proclamatio, quia per huiusmodi particulam declaratur manifestum non esse notorium facti, quod requirit publicam scientiam & euidentiam facti, vt supra diximus; neque notorium iuris, cũ non sit confessio rei, neque probatio iuridica, vt dictum fuit; sed solum sit publica, & diuulgata proclamatio tantum.

Dicitur *ex certa scientia proueniens*, vt ostendatur differre manifestum à famoso, quia famosum nõ fundatur in certa scientia, sed formaliter consistit in sola proclamatione communi, vt infra demonstrabimus, dum verba faciemus de famoso.

Dicitur *ex certis authoribus*: nam, si est certa scientia alicuius rei, debet etiam esse certa persona, quæ illam habet, nam scientia humana non datur in abstracto, & in concauo Lunæ, sed in concreto, hoc est in hominibus. Secundò dicitur, ex certis authoribus, quia requiritur scientia plurium, non autem vnius, qui nullo modo potest constituere per se notorium, cùm dictum, & testimonium vnius, sit nullius momenti, *cap. admonere. 33. q. 2. cap, licet, 47. c. veniens*, 10, *de testibus, l. iurisiurandi religio. 9. C. de testib.* *Testimonium vnius, & nullius est idem.*

Obijcitur contra vltimam nostræ huius definitionis partem, Potest dari casus, in quo publica proclamatio proueniens ex scientia vnius verè inducat manifestum. Nam si Petrus, v. g. reputatus ab omnibus homo integerrimę vitę, Sacerdos, & in dignitate constitutus, affirmet se vidisse à Francisco occidi Ioannem, populus verò Petri assertioni multũ credens, proclamare incipiat homicidium huiusmodi contra Franciscum, verè istud homicidium erit manifestum: ergo male supra dictũ fuit, de essentia manifesti, esse scientiam certam plurium.

Ref-

Respondeo, solam & simplicem assertionem Petri, licet sit omni exceptione maior, nullam habere vim *d. c. admonere, 33. q. 2. & d. l. iurisiurandi religio. C. de testib.* & propterea non inducere notorium manifestum.

Ad manifestum requiritur scientia plurium.

Ex præmissis primò nota, ad essentiam manifesti requiri scientiam plurium certam, ex eo quod delictum, vel quid simile factum fuerit coram pluribus personis. Ita *Bart. in d. l. scriptus, ff. de relig. & sumpt. funerum, & auth. qui semel. C. quomodo & quando Iud. vbi Bald.*

Scientia ex quibus elicitur.

Quæ scientia vltra rei euidentiam potest etiam haberi ex confessione, in iudicio, vel alibi facta, ac etiam ex legitima rei probatione. *c. cum olim. 34. vbi Panor. de verb. signif. l. fur est, 3. & ibi Bar. in principio, ff. de fur.* vbi manifestum delictum dicitur, quando delinquens comprehenditur in ipso delicto, vel in actu propinquo ipsi delicto; licet aliàs dicatur manifestum differre ab euidenti. *Bald. in l. ea quidem, 7. C. de accusat. Mascard. de probat. conclus.* 1017. *num.* 16.

Scientia ex coniecturis.

Aduerte etiam, huiusmodi scientiā posse haberi per coniecturas, & verisimiles præsumptiones. *c. 1. vbi Panorm. in 2. notabili, de cler. non resid. l. licet Imperator, 77. ff. de legat. & fideic. 1. vbi Iason, num. 6. qui declarat intelligi debere de coniecturis, & præsumptionibus legitimis, & à iure approbatis, Bald. in d. l. ciues. C. de appellat. Alex. in d. l. licet Imperator.* Et hinc colligitur eum dici fœneratorem manifestum, qui ex coniecturis probatus est fœnerator. *Idem Bald. in l. cum proponebatur, 66. ff. de leg. 2. & in d. l. ciues. Mascard. de probat. conclus.* 1017. *num.* 2. *& num.* 22.

Nota secundò nomine istorum plurium, qui requiruntur in manifesto, non venire omnes, vel maiorem partem, vt docent *Panorm. in d. c. tertio loco, n. 3. de probat. Bart. in l. heredes palam, 21. in princip. ff. de testamentis, & in d. l. si vero, §. qui pro rei, vbi Alex. & Ias. ff. qui satisdare cogantur.* Et ratio est, quia manifestum esset idem, ac notorium facti, vt supra ostendimus, si nomine plurium venirent omnes vel maior pars.

Quot verò nomine plurium veniant ad faciendum manifestum; Doctores diuersimode sentiūt. Aliqui dicunt requiri, & sufficere quinque homines, *Tolet. in sum. lib. 1. c. 74.*

Alij requirunt sex, vel octo homines; & ita videtur sentire *Bart. in d. l. scriptus, dum dixit ad notorium requiri decem. Specul. in tract. de notorijs crimin. §. 7. de Manifesto in princ. Ant. de Butrio in tract. de notorio art. 2. num.* 19. & colligitur etiam ex *l. heredes palam, 21. ff. qui testam. fac. pos.* vbi lex dicit quod palam, id est, manifestè, *c. eorum, 11. q. 3.* testatur, qui non in publico hæredem nominat, sed coram testibus, qui sufficiunt ad solemnitatem testamenti, id est coram septem testibus, qui sunt necessarij ad solemnitatem testamenti. *Instit. tit. de testam. §. vlt. l. hac consultissima, 21. §. per nuncupationem, C. de testam.* *Palam & manifeste est idem.*

Pro huius difficultatis intelligentia præsupponendum est primo, in nostro casu nomine plurium non venire omnes, neque maiorem partem, vt docet *Bart. loc. supra cit.*

Præsupponendum secundò est, nomine plurium non venire duos, vel tres; talis enim numerus sufficit solum ad probandum manifestū nō autem ad illud faciendum. *Ant. de Butrio in tract. de notorio, art. 2. num. 19. & in d. cap. vestra, col. 16. de cohabit. cler. & mul. Specul. in tit. de notorijs crimin. §. iam de notorio. Panorm. in c. tertio loco, num. 2. de præsumpt.*

Præ-

Manifestũ quid sit. Præsupponendum tertiò est, manifestum esse quid medium inter notorium, & famosum; nam notorium consistit in scientia totius populi, vel maioris partis, vt suo loco dictum, & probatum fuit; famosum verò excludit scientiam, & admittit solam proclamationem, vt infra probabimus: at manifestum, & admittit scientiam plurium, & proclamationem, vtsupra ostendimus. His positis.

Manifestũ regulatur à notorio. Dicendum est, manifestum regulari à notorio: si enim notorium requirit scientiam, v. g. decem hominum, manifestum expetet quinque; si notorium quindecim exigit, manifestum admittet septem; idq; relinquendum est arbitrio Iudicis, sicut de notorio dicit *Bald. in l. ea quidem, 7. col. 5. C. de accusat. Menoch. de arbitr. Iudicis, lib. 2. cent. 2. cas. 166. Ant. de Butrio de notorio art. 2. num. 2. quos omnes allegat Mascardus de probat. concl.* 1017.

Nota tertiò, ex præmissis, ad faciendum manifestum non sufficere scientiam plurium, sed præterea requiri famam, & proclamationem, quæ processerit ab illis pluribus. *Mascard. de probat. concl. 1017. num. 12.*

DE FAMOSO.

Quid & quotuplex sit famosum.

AD Famosi cognitionem deuenire non possumus, nisi primò sciamus, quid sit & quotuplex sit fama; siquidem famosum nihil aliud est, nisi fama notum.

Quotuplex sit Fama.

Fama est duplex. FAma est duplex secundum *Hostien. in sum. tit. de coh. cleric. & mul. Bar. in l. de minore, 10. §. plurimum, nu. 4. ff. de quæst. & Boss. in pract. crimin. tit. de inquisitionibus, n.28.* Id est, fama hominis, & fama inter homines. Fama hominis duplici modo sumitur, pro bono scilicet, vel pro malo nomine; hæc autem famæ acceptio pro malo nomine, nõ est, nec propriè dicitur fama, sed potius infamia. *c. presbyter, &c. si mala fama, 2. q. 5. c. ex parte, 7. de testibus, l. penult. §. 1. ff. de var. & extra ord. cognit. & in tit. de his qui not. infam. C. & ff. l. capitalium, 28. §. famosos, ff. de pœnis.* Vt cũ dicitur de aliquo quod dissolute viuat, vel quod Deum non reuereatur, vel quod habeat concubinam, & similia. *dd. c. presbyter, &c. si mala fama, 2. q. 5. Specul. lib. 3. de notorijs crimin.*

Fama inter homines similiter est duplex: nam quædam est de vno homine in genere bonitatis, vel malitiæ; vt fama est, quod Franciscus sit bonus, vel malus. *l. de minore, 19. §. plurium, ff. de quæst. vbi Bar. num. 6.* *Fama inter homines est duplex.*

Altera fama inter homines est de aliquo particulari facto, vt quid sit. *l. 3. §. eiusdem, ff. de test. & notat Bart. in d. §. plurimum.* v. g. an sit secuta mors Petri, nec ne? Fama autem de aliquo facto potest tripliciter modo considerari: primò tanquam vana vox, & rumor in populo, quæ nullos habeat certos authores, aut causas, seu rationes probabiles ad credendum; v. g. quod Franciscus aufugerit ab vrbe, & tamen adhuc ille in Vrbe commoretur: & huiusmodi fama non est attendenda, nec valida indicanda. *c. Osius, 2. de elec. l. Decurionum filij, 12. C. de pœnis,* quia simul mores, & voces populi, seu viciniæ, vt plurimum veritatem contrariam habent. *Bal. cons. 295. n. 2. vol. 1. Corn. cons. 74. n. 3. lib. 1. & cons. 130. n. 6. lib. 4.* vocem enim vanam & dictum facile sequitur multitudo. *c. cum in iuuentute, 12. de purgat. canonic.* *Fama de aliquo facto tripliciter cõsideratur.*

Se-

Fama à maleuolis proueniens nihil probat.

Secundò modo consideratur hæc fama inter homines, prout prouenit ab aliquo malitiosè ad commodũ, & vtilitatem propriã, vt suam possit probare intentionem: videlicet, si quis inuidia motus per viciniã spargat rumorem, quod resignatio alicuius beneficij facta ad fauorem tertij fuerit simoniaca, & successiue inualida: & hæc fama minus est attendenda. *c. de cætero*, 14. *de test. c. iterum omnibus*, 4. *q.* 3. *cum in iuuentute*, 15. *vbi Panor. de præsũp. c. qualiter, & quando*, 24. *de accus. Arg. l. omnibus*, 10, *C. de testib. & l. nullus*, 10. *ff. de testib. Bart. in d. l. de minore, §. plurimum, n.* 15. *ff. de quæstion. & ibi Ang. in ver. à maleuolis, & alij DD. communiter, & præcipuè Crauet. consil.* 41. *per totum*, vbi concludit, quod cum huiusmodi fama non habuerit origiñe à personis honestis, & fide dignis, non probet, *& Mascar. de probat. concl.* 2248. *Hor. Luteus cons.* 161. *lib.* 1. *diuersorum criminalium, num.* 33.

Tertio modo fama inter homines consideratur, prout prouenit à personis honestis, fide dignis, grauibus, veridicis, de quorum commodo non agitur, & appareat à quibus, qua ratione, & qua causa ortum habuerit. *d. c. licet*, 47. *de testib. d. c. qualiter, & quando, de accus. l. miles*, 11. *§. mulier, & ibi Bart. ff. ad l. Iul. de adul. l.* 3. *§. tu magis scire, ff. de test. & Bar. in d. l. de minore. §. plurimum, nu.* 35. *ff. de quæst. supra cit.*

Fama ab honestis personis proueniens coadiuuat probationem.

Quæ fama licet ex se sola nõ plene probet. *c. si testis. §. sæpe etiam, & ibi glossa in verbo, fama.* 4. *quæst.* 3. & maximè dum agitur de re graui, *Felin. in c. cum contingat*, 24. *n.* 1. *vers. & dicit Bald. de rescript.* Attamen probatio. em factam coadiuuat, *d. l.* 3. *& notat glos. in c. præterea*, 27. *de testibus. Bart. in d. l. de minore, §. plurimum, ff. de quæstion.* Et de hac tertia acceptione famæ loquuntur DD. cum de fama mentionem faciunt, nec laborãt de alijs famæ acceptionibus, tanquàm vanis vocibus populi.

Fama à turpibus personis proueniens quando non sit contemnenda.

Notandum hic est: licet fama ad hoc, vt habeat vim, & probet, requiratur, vt proueniat à personis honestis, fide dignis; attamen in re turpi non est contemnenda fama, quæ prouenit à personis turpibus. v. g. si agatur de re orta in Lupanari, est tunc admittenda desuper fama proueniens à meretricibus, lenonibus, & similibus personis. ita *Clarus in sua praxi crim. lib.* 5. *§. vlt. vers. sed quid si.* Secundo, ad hoc vt probet, requiritur vt sit solida; inconcussa, excellens, non vaga, non leuis. *Bald. cons.* 77. *num.* 6. *lib.* 2.

Fama ex quibus oriri possit.

Notandum secundo, huiusmodi famam quandoque procedere ex scientia, quandoq; ex suspicione, quandoq; ex certo, quandoq; ex incerto authore. *c. sanctum est. de cõsecr. dist.* 4. *glos. in c. manifesta*, 2. *q.* 1. Quandoque ex dicto vnius. *c. cum in iuuentute, de præsumpt.* Propriè tamen fama procedit ex incerto authore, & ex sola suspicione. *d. c. sanctum est, & c. sunt nonnulli, prope finem. dist.* 46. *& Specul. lib.* 3. *particula* 1. *de notorijs crimin. n.* 2. *Bart. in d. l. de minore, n.* 7. *ff. de quæstion.*

Nota tertio, quandocunque ortã famam, siue ex tempore commissi delicti, siue ex post facto per aliquẽ actum manifestatum, ex quo iusta suspicio causetur, semper esse sufficientem, & propriam, non autem suspectam famam. *Bart. in d. l. de minore. §. plurimum, n.* 17. *ff. de quæstion.*

Omissis igitur primis duabus famæ acceptionibus, tanquam vanis, & nullius roboris, & momenti; videamus quid sit fama tertio modo accepta: & in posterum nomine fa-

mæ solummodo intelligemus famã hoc tertio modo acceptam.

Quid sit Fama?

SPeculator *in lib. 3. partic. 1. de notorijs crim.* dicit quod fama sit vehemẽs vulgi, seu maioris partis eius, opinio rei, de qua quæritur consentiens. *argumento cap. presbyter si à plebe, 2. quæst. 5.*

Huiusmodi definitio, seù descriptio famæ mihi non satisfacit, cum non totaliter explicet essentiam famę, sed solum illius partem, & quasi subiectum, omissa parte principali, & quasi ratione formali; siquidem fama non fundatur in sola opinione vulgi, seù eius maioris partis, sed requiritur præterea diuulgatio talis opinionis; potest enim maior pars vulgi priuatim aliquid opinari de aliquo, & ab vnoquoque eorũ ignorari, quid alter opinetur, atque ita non potest ex priuata opinione induci huiusmodi notorietas, vt bene notat *glos. in l. 3. §. eiusdem, ver. consenties, ff. de testib. arg. d. c. presbyter, supra cit. & c. si mala fama, 2. q. 5.* Ratio est, quia fama dicitur à fando, hoc est à loquendo: ergo requiritur ista diuulgatio.

Fama per *Bart. in d. l. de minore, §. plurium, nu. 7. ff. de quæstion.* est communis opinio voce manifestata ex suspicione proueniens. Dicitur communis opinio, ad differentiam opinionis singularis. Dicitur voce manifestata, quia aliàs nõ esset fama, sed communis opinio, vt supra diximus. Dicitur ex suspicione proueniens, ad differentiam manifesti: nam si proueniret ex scientia, non esset fama, sed esset manifestũ, & notorium.

Fama quid sit. Magis placet sequẽs famæ descriptio, quòd sit communis loquutio de aliqua re ex verisimilibus coniecturis surgens. Dicitur communis loquutio, quia excludit priuatam, vt supra diximus.

Dicitur, verisimilibus coniecturis hoc est talibus coniecturis, quæ videantur rei veritati consentire. *l. 3. §. eiusdem. ff. de testib.* quia si non adsunt huiusmodi coniecturæ, non est nec propriè dicitur fama, saltem quo ad iuris effectum, sed sunt vanę voces populi. *Bart. in d. l. de minore, §. plurimum, n. 18. ff. de quæstio. glos. & DD. in c. inquisitionis, 21. & c. cum oporteat, 19. de accus. Specul. loc. supracit. num. 1. & num. 5.*

His positis, videamus quid sit famosum.

Quid sit famosum.

EX supra narratis de essentia famæ, facillime colligitur quid sit famosum. *Famosum.* Non est enim aliud famosum, nisi id, quod fama noscitur, & id, de quo populus, vel eius maior pars loquitur, id est, prout dicit talem notitiam, & proclamationem. *Panor. in dict. cap. vestra, de coh. cler. & mul. Salicet. in l. ea quidem, 7. col. 3. circ. princ. C. de accusat. Nauar. in c. 27. de irregul. num. 255. tom. 1.*

Ad inducendum verò huiusmodi famosum, quot hominum proclamatio requiratur, DD. diuersimodè loquuntur. Nam affirmant aliqui ad minus requiri decem homines. ita *Panorm. in d. c. vestra, de cohab. cler. & mul. & Salic. in dict. l. ea quod, col. 3. circa principium.*

Alij dicunt requiri maiorem partem viciniæ. *Nauar. in d. cap. 27. de irregul. num. 255.* Propterea dicendum est idem, quod de alijs speciebus Notorijs diximus: videlicet, considerandam esse loci magnitudinem, vel angustiam, & secundum illas determinandum huiusmodi numerum personarum.

DE

DE OCCVLTIS.

BReuiter hunc articulum & materiam occultorum explicabimus: ex ijs enim, quæ supra diximus de Notorio, Manifesto, & Famoso; ducimur in cognitionem Occulti: omne enim id, quod non est notorium, vel manifestum, vel famosum, est occultum.

Quid sit Occultum.

OCcultum est illud, quod à homine, vel à tam paucis scitur, quòd neque sit famosum, neque manifestum neque notorium. Ita *Nauar. in c. 27. de irregular. num. 255. tom. 1. & in 10. præcepta Decalogi cap. 18. num. 52.* vbi etiam allegat idem sentire. *S. Thom. 2. 2. q. 70. art. 2. ad secundum, & in 4. lib. senten. dist. 21. & Scot. in eod. 4. lib. Caietan. 2. 2. qu. 11. art. 3.*

Hæc descriptio est adeo clara, vt nulla videatur egere explicatione; nam excludit omnem notitiam, vel tam modicam admittit, vt nulla eius habeatur ratio: nihilominus ad tollendam omnem difficultatem, quã secum afferre particula illa, *à tam paucis*, posset,

Dicendum primo est, notitiam, quam vnus dumtaxat habet de aliquo facto, non præiudicare, quo minus dictum, factum sit occultum: etenim dictum, & notitia vnius, est idem ac nullius. *c. admonere, 33. q. 2. c. si testes, §. item vnius, 4. qu. 3. c. veniens, 10. in fine, & c. licet, 23. de testib. l. iusiurandi religione, 9. C. de testib.*

Dicendum secundò, notitiam duorum, vel trium, neque etiam nocere, quo minus aliquod delictũ sit occultum, dummodo ista notitia consideretur simpliciter in se, & nõ deducta in iudicium, & forum externum. Ita *glos. in d. c. vestra, de coh. cler. & mul. in c. manifesta, 2. q. 1. Specul. lib. 3. part. 1. de notorijs criminibus, 5. quid sit pene occultum. Tolet. in sua summa lib. 1. cap. 99. Nauar. in 10. præcepta decalogi cap. 18. num. 52.*

Occultum non excludit notitiam duorum vel trium.

Obijciunt aliqui contra dictam conclusionem, textũ Euangelicum allegatum *in d. cap. licet de testibus*, quod in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum: ergo notitia duorũ, vel trium facit delictum non esse occultum, sed publicum. Huiusmodi obiectioni eodem textu respondetur, concedendo verum esse, quod in ore duorum, vel trium stet omne verbum; non autem verum est, quod in notitia duorum vel trium sit omnis notitia, id est ea notitia, quæ inducat publicitatem, & excludat occultum, secundum se consideratum: & propterea textus dicit, in ore, id est, in depositione duorum, vel trium testium facta in iudicio, stare omne verbum; & ista depositio est effectus, nõ tamen necessarius, ipsius notitiæ: possunt enim isti duo, vel tres non deponere in iudicio huiusmodi suam notitiam; fateor quidem posse per depositionem duorum, vel trium fieri publicum, quod aliàs est occultum. *d. c. licet, de testib.* & fusius diximus supra, dum egimus de Notorio.

Quotuplex sit Occultum.

OCcultorum duo sunt genera, alia enim sũt occulta per se, & ex sua natura, & soli Deo nota, vt cogitationes hominum, & motus animæ interiores. *l. duo sunt Titij, 30. ff. de testam. tutela. Panorm. in d. c. vestra de coh. cler. & mul. num. 10. prope finem. Tolet. in sum. lib. 1. cap. 99. Nauarr. in 10. præcepta decal. cap. 18. num. 52.* & propterea

Occulta per se.

Dei iudicio relinquuntur. *c. erubescant*, 32. *dist*.

Occulta per accidens. Alia vero sunt occulta per accidens, qualia sunt illi actus, qui nemine spectante explicati fuerunt: v. g. vt si quis hominem honorauit in loco secreto, & ab hominum consortio remoto, qui actus honoris de natura sua est cognoscibilis, sed per accidens non fuit cognitus, eo quod nemine præsente fuit explicatus.

Omnino occulta. Ista occulta per accidens subdiuiduntur: alia enim sunt omninò occulta, alia verò penè occulta. *Panor. in d. c. vestra, supra citat.* Omnino occulta per accidens sunt illa, quæ licet de sui natura sint cognoscibilia & probabilia, attamen non fuerunt cognita, nec probari possunt, quia nemine spectante facta fuere, vt supra diximus.

Penè occulta. Penè occulta per accidens, sunt illa, quæ tam paucis patent, vt nulla inde fama exorta, nec in iudicium deducta sint. *Glossa in cap. manifesta, 2. q. 1. & in d. c. vestra, de coh. cler. & mul. Specul. lib. 3. partic. 1. de notorijs crimin. §. quid sit pene occultum. Tolet. & Nauar. loc. cit.* Pone exemplum: Franciscus verberauit in Campo Boario Petrum, idque viderunt duo rustici, qui fortuito ibi reperiebantur: iste excessus est quidem occultus per accidens, nō autem omnino, quia dictis duobus rusticis patet, & propterea dicetur penè occultus, nam dictio illa (*penè*) diminuit tantisper, sicut dictio *quasi. cap. cum dilecta*, 4. §. *nos igitur, de confir. vtil.*

Dictio penè est diminutiua.

Si autem delictum fuit deductum ad forum contentiosum, non tamen fuit probatum, elapso anno præsumitur occultum, nam præsumitur non factum, vt bene notat *glos. in c. omnipotens*, 4. *in verb. denuncientur, in fin. de accusat.* vbi accusatus de homicidio post elapsum annum potest promoueri ad honores, *per text. in l. reus*, 7. *ff. de muner. & honor. glos. in c. tantis, verb. obrepsit. dist.* 81.

Textus autem, & *glos. in d. c. vestra, de cohab. cler. & mul.* dicunt illa esse occulta, quæ ab Ecclesia tolerantur, Pro huius dicti intelligentia, Aduerte quòd *Panorm.* affirmat *in d. c. vestra, notab. vlt. Illa*, inquit, tolerari, dicuntur, quæ non sunt deducta in iudicium, neq; habent operis euidentiam. Huiusmodi vero tolerantia operatur, vt ex Ecclesiæ indulgentia delictum habeatur, ac si esset occultum; non autem quod vere sit occultū: & propterea *dd. text. & glos.* non inducunt genus occultorum distinctum à supra dictis.

Notandum igitur est pro plena huius materiæ occultorum intelligentia, cum *Nauarr. in d. cap.* 27. *cit.* aliquid posse materialiter esse publicum, formaliter verò, & secundum quid occultum: v. g. Missa celebrata à Sacerdote excommunicato occulto coram vniuerso populo, est actus publicus, & est delictum, non tamen est delictum publicum. Ratio est, quia nescitur publicè, dictū Sacerdotem in excommunicatione celebrare, vel excommunicato occulto non licere Missam celebrare.

Notandum secundò, posse aliquod delictum esse publicum, & tamen eius pœnam, & effectum esse occultos, v. g. si in aliqua villa Parochus publicè excommunicatus coram populo suæ villæ Missam celebret, & populus norit id fieri non posse, & esse delictum, nihilominus ignoret ex dicta celebratione contrahi irregularitatem; & propterea ista Missæ celebratio erit actus publicus, & delictū publicum: tamen quoad contractam pœnam irregularitatis erit delictum occultum, & poterit cum illo dispensari super dicta irregularitate ab Episcopo, iuxta facultatem tibi in occultis per Concil. Trident. concessam, & ab

Of-

Officio S. P. aliàs in similibus casibus fuit dispensatum, vt occultis.

Notandum tertiò, aliquod delictū posse esse insimul publicum, & occultum, respectu locorum diuersorum. *Panor. in cap. olim, 7. num. 5. de iniurijs*. Videlicet, si quis committat homicidium præsente populo in Ciuitate Papien., &c. & postea se conferat in Hispaniam; istud homicidium est vere publicum Papię, sed in Hispania potest esse occultū, ob nō illius diuulgationem, vt *dicit Hostiens. in sua sum. tit. de cohab. cler. & mul.* & propterea affirmat, quod licet in notorijs nō requiratur probatio, attamen requiritur, & debet fieri coram Iudice extraneo, id est in loco vbi delictū ignoratur, & est occultum, & ita debere intelligi *c. eorum*, 11. *q.* 3. & *c. pudenda*, 24. *q.* 1. & *c. præsentium*, 17. *qu.* 1. Et tale occultum sæpius admisit S. P. Officium in suis absolutionibus, & dispensationibus, meo tempore concessis.

Longum tempus facit occultum quod erat publicum

Notandum quartò, & vltimo, non implicare, quod aliquid à sui origine, & principio fuerit publicum, & tractu temporis fiat occultum. *c. longinquitate*, 12. *q.* 2. *l. præstat.* 2. *C. de longi temp. præscript. quæ pro liber.* Tempus enim omnia deuorat: & quæ non delet ab hominum memoria diuturnitas temporis? Hoc autem genus occultorum etiam pluries, meo tempore, Signatura Officij S. P. admisit, sed non eodem modo in omnibus casibus; in dispensationibus matrimonialibus per decennium, in irregularitatibus per viginti, & triginta annorum spatium dumtaxat præsumpsit publicitatem originalem oblitteratam fuisse, per prætensam saltem dispensationem.

De Dispensationum Matrimonialium Formulis.

ANtequam deueniamus ad explicationem formularū, quibus M. P. vti solet in dispensationibus matrimonialibus, videndum primo est, quid sit dispensatio, & quotuplex sit, & quinam sit eius effectus: præmissa enim istorum notitia, facillimè intelligemus ipsarum dispensationum formulas.

Quid sit dispensatio.

DIspensatio propriè, & originaliter secundū *Syluest. in sum. verbo, dispensatio*, est idem, ac pecuniarum pensio diuersis facta, sic dicta à verbo, *dispenso*, quod significat diuersis penso; vel diuersa penso, vt ait *glos. in cap. vt constitueretur, ver. detrahendum, dist.* 50. nam qui dispensare vult, diuersa pensare debet. *Sum. Angel. in verbo, dispenso, in principio.* Vnde dispensator est administrator pecuniarum, quæ prius non numerabantur, sed appendebantur, siue pensabantur; deinde translatum est hoc nomen ad omnem distributionem: & sic secundum *S. Th.* 2. 2. *q.* 97. *art.* 4. & *q.* 88. *art.* 10. importat commensuratam applicationem, vel distributionem alicuius communis ad singula: vnde secundum hoc, Dispensatio in præcepto legis communis, est applicatio eius ad hunc & illum, secundùm eorum proportionem, vt ille scilicet adstringatur ad totum, hic ad partem, alter vero ad nihil, secundum eorum conditiones, & propterea dispensatio dicitur vulnus, quia vulnerat ius commune. *c. ipsa pietas*, 23. *quæst.* 4.

Dispensatio est commensurata applicatio alicuius communis ad singula.

Dispensatio vulnerat ius commune.

Dispensatio aliquando sumitur impropriè pro iuris declaratione. *c.*

Quin-

Quintauallis, 23. *§. fin. de iureiuran.* & bene notat *Specul. in tit. de dispensatione §. dispensatio, propè principium*.

Dispensatio est relaxatio iuris. Secundum verò Canonistas, & Iuristas, dispensatio regulariter sumitur pro relaxatione iuris. *glos. in c. requiritis, §. nisi rigor, in verb. vt plerisq;* 1. q. 7. *Specul. in tit. de lapsis & dispens. §. 1. in 1. parte. Panor. in c. cum in cunctis*, 6. *num.* 2. *de elect. Hostien. in sum. tit. de dispens. Innocen. in c. dilectus*, 15. *num.* 4. *de temp. ordin. Imol. in l. quidam consulebat*, 57. *num.* 8. *ff. de re iudicata*, & alij DD. communiter: quos M. P. sequitur in suis dispensationibus, dum concedit, vt non obstante iuris prohibitione, quis promoueri ad ordines, vel contrahere matrimonium cum consanguinea, vel affine in gradu prohibito aliquando possit, & ideò de dispensatione huiusmodi verba nobis facienda sunt hoc loco.

Dispensatio igitur hoc modo sumpta solet ab interpretibus definiri, quod sit prouida iuris communis relaxatio, vtilitate, seu necessitate pensata: vel rigoris iuris communis relaxatio facta cum causæ cognitione. *glos. in d. c. requiritis, §. nisi rigor*, 1. q. 7. *Specul. Innocen. Imol. Panorm. & alij in loco citat. Rebuff. in praxi beneficiali, titulo de dispensat. in principio.* Ambę istæ definitiones, seu descriptiones in idem coincidunt, & sufficienter definiunt vel describunt naturam istius dispensationis: nam dispensatio efficit, vt dispensatus inculpabiliter faciat actum à lege prohibitum, & tamen lex in suo vigore aliàs remanet. Et ideo dicitur iuris relaxatio, non autem illius irritatio, neque abrogatio, cum alios obliget, & dispensatum ab obligatione excipiat.

Magis mihi placet descriptio, quam *Hostien. in summ. lib.* 5. *tit. de dispensat.* affert, videlicet, quod dispensatio sui rigoris iuris per eum ad quem spectat, misericors canonice facta relaxatio. Quæ descriptio colligitur ex *d. c. requiritis, §. nisi rigor, vbi glossa verb. vt plerisque*, 1. q. 7. & continet in se omnia necessaria ad validitatem ipsius dispensationis, vt probabimus, dum vnaquæque descriptionis pars seorsum declarabitur.

Dicitur primò *rigoris iuris relaxatio*. Multipliciter sumitur verbum istud, *rigor*, aliquando enim sumitur pro subtilitate iuris. *cap. vt constitueretur* vbi *glos.* 50. *dist. Panorm. in c. in litteris, num.* 6. *de restitut. spoliat. Hostiens. in sum. lib.* 5. *tit. de dispens. nu.* 1. *§. sed & quandoque*. Rigor multipliciter sumitur.

Secundò sumitur pro ordine iuris in procedendo, *c. super litteris*, 30. *de rescript. vbi glos.*

Tertiò sumitur pro austeritate, & excessu iuris, factis ad terrorem, quando ad terrorem ius excedit debitum pœnæ. *Panorm. & Hostiens. loc. cit. glos. in d. c. vt constitueretur, verb. detrahendum*: & hic rigor cùm non sit seruandus, nisi vbi timetur exemplum mali. *cap. sed illud*, 45. *dist.* & remitti, & relaxari nequeat, vt *d. c. sed illud*; ideò aperte patet, quod in nostra descriptione locum non habeat.

De rigore secundo modo accepto dubium non est, quod excludatur à nostra descriptione, cum non simus in casu exequutionis gratiæ, id est dispensationis iam factæ, sed in casu descriptionis naturæ, ac substantiæ ipsius dispensationis.

Ex quibus exclusis sequitur necessario, in nostra descriptione rigorem iuris accipi, pro subtilitate iuris; & metaphoricè dicitur subtilitas iuris à subtilitate, & tenuitate rerum corporalium, quæ si tangantur, vel tranguntur, vel suo acumine tangentem feriunt; ita etiam lex, si per inobseruantiã tangatur, frangitur,

gitur, & inobseruantem lædit, atque apposita pœna ferit. Hæc igitur subtilitas iuris per dispensationē elongatur à dispensato, ne lædatur: & hoc significat verbum illud, *relaxatio*: & ideò dispensatus faciens actum, ad quem dispensatur, neque violat legem, neque à lege punitur, & licitè facit. *arg. d. c. dudum*, 54. *§. nos igitur, de elect. c. cum nostris*, 6. *§. nos vero, de conc. præb. cap.* 1. *de transact.*

Per eum, ad quem spectat. Per hanc particulam explicatur causa efficiens dispensationis, quia non quilibet potest dispensare. *c.* 2. *de schismat. c. ad nostram*, 3. *de consuet. l. vlt. C. si à nō compet. Iudice*: sed solum illi, ad quos ex officio spectat, vt sunt Papa, qui in omnibus, quæ non concernunt peccatum mortale, contra ius naturæ, vel in se, suaque natura non sunt intrinsece mala, regulariter dispensare potest. *Hostien. in sum. lib.* 5. *tit. de dispens. §.* 3. *Syluest. verb. dispensatio, num.* 7. *& alij communiter.* & Episcopi in casibus sibi à iure permissis, vt per *Concil. Trident. in c. liceat, sess.* 24. *Hostien. in summa lib.* 5. *de dispens. §.* 3. *& Doctores communiter.* Possunt alij etiam habentes authoritatem desuper sibi delegatum à Sede Apostolica, vel ab Episcopis in casibus sibi permissis.

Quid dispensare possunt.

Misericors. Ista relaxatio rigoris iuris dicitur misericos, quia ex misericordia fit. *c.* 2. *de schismat. vbi Panorm. num.* 1. & quia misericors non potest esse sine miserabili, miserabilis verò ille tantum fit, qui in se habet talem qualitatem, ob quam natura moueatur ad miserendum. *c.* 1. *& c. vlt. de postulando, & l. vn. C. quando Imper. inter vidu. & pupill.* ideò dispensatio concedi non debet sine rationabili causa, ob quā dispensans moueatur ad compatiēdum alterius necessitati, & ad concedendum; & si secus fiat, non erit dispensatio, sed dissipatio.

Dispensatio ex misericordia fit.

Canonicè. Ista misericordia debet regulari non à sensu, sed à ratione, quæ maximè conformanda est sacris Canonibus, id est causis per sacros Canones & Leges admissis, quæ multæ adducuntur: videlicet, primò. tempus *c. necessaria, & c. quod pro remedio*, 1. *q.* 7. nam multa fiunt ratione temporis, quæ alias fieri prohibentur. *c. baptizari, dist.* 5. *c. ne quod absit, dist.* 4. *cap. de Syracusanæ, dist.* 28. *l. omnes Iudices*, 3. *C. de ferijs. l. vbi adhuc*, 29. *C. de iur. dot. l.* 1. *ff. de ferijs. l. filius famil.* 8. *§. inuitus, ff. de procurat. l. Senatus consult.* 16. *ff. de offic. Præsidis*; cùm defectus nostrorum temporum, quibus non solum merita, sed corpora ipsa hominum defecerunt, districtioris legis non patiatur in omnibus manere censuram. *c. fraternitatis, dist.* 34.

Misericor dia regulanda à ratione.

Prima causa dispensationis est tempus.

Secundo, vtilitas, id est, vt facilius alij reuertantur ad bonum. *cap. tali coniugio.* 1. *q.* 7. *& cap. ipsa pietas.* 23. *quæst.* 4.

Secundo vtilitas.

Tertiò qualitas personæ, & meriti, & scientiæ. *d. c. tali, & c. didici.* 1. *q.* 7.

Tertio qualitas personæ.

Quarto, Religio: nam summa est ratio, quæ pro Religione facit. *l. sunt personæ*, 43. *in fine. ff. de religios. & sumpt. funerum. c. monachus, dist.* 77. *c. cum illorum*, 32. *§. quod si claustrales, de sent. excom.*

Quarto Religio.

Quinto, scandalum multitudinis. *c. vt constitueretur, dist.* 50. nam cauendum est, ne quis alatur in scandalo, & ideo scandalum est legitima causa, secundum *Doctores communiter, in cap.* 2. *de præscript.* recedendi à iure, eiusque regulis. *Dec. in c. cum teneamur*, 6. *nu.* 13. *de preben. Ioan. Andr. in c. inquisitores*, 16. *de hæret. in* 6. *Rom. in l. si verò*, 65. *§. de viro, in* 7. *fallen. ff. soluto matrimon. glos.* 2. *in cap.*

Quinto scandalum.

ex litteris, 14. de homicidio, in verbo, graue scandalum. glos. & Panor. in c. considerauimus. 10. de electione, num. 5.

Sexto necessitas. Sexto, necessitas. d. c. tali, 1. q. 7. necessitas enim non habet legem. c. sicut, de consecr. dist. 1. c. quod non est, 4. de reg. iur. l. 1. ff. de off. conf. Io. Andr. in c. 1. de feriis. Iason. in l. diues, 9. nu. 3. ff. de feriis. Bart. in rub. de reb. eccl. non alien. num. 62. Dec. in l. quæ propter, 123. ff. de reg. iur. num. 1. & 2. Et quod non est licitum lege, necessitas facit licitum. d. c. quod non est, & c. licet 3. de feriis. Dec. loc. cit. & alij Doct. communiter. & ideò necessitas est legitima causa recedendi à generali dispositione. c. si quis propter. 3. de furtis. l. vt gradatim. §. quoties, ff. de muner. & honor. Bart. in l. 1. §. nunciatio, num. 29. ff. de noui operis nunciat. & in l. 1. num. 5. C. de oper. libert.

Necessitas facit licitum quod est illicitum.

Canonicè, id est legitimè: legitima autem dispensatio est illa, in qua nihil tacetur, vel nihil exprimitur, quo expresso, vel tacito Princeps duci potest ad denegandam dispensationem. c. dudum, 54. de elect. §. pen. Et supra probauimus sufficienter, dum de speciebus causarum aliquid tetigi, occasione commutationis votorum.

Canonicè, idest seruata forma à sacris Canonibus præscripta, quæ in duobus ferè consistit; primo, quòd fiat gratis sine vllo præmio, Concil. Trident. sess. 24. cap. 5. de reformat. & c. liceat. Secundo, quod in actu ipso dispensationis seruetur forma mandati dispensandi. c. finali, de preb. & c. prudentiam, 21. de off. deleg. Nam indubitatum est apud omnes, nulla esse verba à iure præscripta ad faciendā dispensationem sed satis esse quæcunque, siue verba, siue facta, ex quibus scientia impedimenti, & animus dispensandi in dispensare potente deducatur. Felin. c. præterea, 7. à nu. 6. vsque ad 10. de test. cogend. Panorm. in c. cum in cunctis, 7. §. inferiora de elect. Innoc. in c. diuersis, 5. de cleric. coniug. & est bonus textus in l. Barbarius, 3. vbi Bart. num. 12. ff. de offic. prætoris, & in l. quidam consulebat, 57. vbi Imola, ff. de re iudicata, & in clement. si Summus Pontifex, de sentent. excommun. Sanchez lib. 8. de dispens. disp. 4. num. 3.

Et quamuis non sint præscripta verba ad dispensandum, attamen seruanda est formula à Rituali Romano approbata, dum ibi docetur, quomodo administrandum sit Pœnitentiæ Sacramentum, & præcipuè obseruandum esse duco à iudice, vel dispensante subdelegato: nam in Principe supremo sola admissio ad actum, ad quem quis impeditur iure humano, si scienter fiat, veram inducit dispensationem, vt per textus & authores supra cit. & per alios Doctores communiter. Quia in ijs, quæ nec certam formam, nec certa verba requirunt, tantum valet voluntas tacita, quantum expressa. l. qui ad certum, 15. ff. locati, & l. de quibus, 32. ff. de legib. nec Princeps tenetur præmittere causæ cognitionem, sed vt eius dispensatio valida sit, solum sufficit dispensandi voluntas; de qua voluntate satis constat, cum scienter promouet impeditum.

Supremus Princeps per solam admissionem ad actum prohibitum dispensat.

Voluntas tacita quando valeat quantum expressa.

Iudex verò inferior, vel delegatus, debet præmittere causæ cognitionem, cùm non habeat liberam dispensandi authoritatem, sed solū limitatam; & seruare formam mandati; & ideò debet exprimere, qua authoritate dispenset, & super quo dispenset, omnia optimè perficiuntur per præfatam formulam Ritualis Romani, & tollitur omnis dubitandi locus.

Non nego tamen inferiores Prælatos, & Iudices posse licitè dispensare

Inferiores Prælati per talem ad missionem ad actum in suis legibus prohibitum dispensant sare in impedimentis eorum legibus inductis, per solam admissionem ad actum contra suas leges, cùm militet eadem ratio in Principe, & in inferioribus, quo ad suas leges. *Nauar. in sum. præludio 9. n. 15. & cap. 25. nu. 74. Azor. lib. 13. instit. moral. c. 13. q. vlt.* eius est destruere, cuius est condere. *l. digna vox, 4. C. de legibus*: sed solum loquor quo ad impedimenta iure communi statuta, in quibus à Principe supremo facultatem dispēsandi, prout necessitas postulauerit, habuerunt.

In iis, quæ sunt iuris diuini requiritur causæ cognitio pro dispensatione In ijs autem, quæ sunt iuris diuini, non potest fieri, dispensatio sine causæ cognitione, & si fiat erit nulla. *Innocen. in cap. cum ad monasterium 6. de statu monach.* nam in his, quæ sunt iuris diuini, omnes sumus subditi, & inferiores, & ideò non possumus ad libitum in his dispensare *c. priscis. 55. distin. c. Cœnomanensem, dist. 56. c. monachus, dist. 67. c. fin. dist. 77.*

Quotuplex sit Dispensatio.

EX præmissis colligitur duplicem esse dispensationem, videlicet *tacitam, & expressam.* Hæc est, quando fit expressis verbis. Illa verò est, quando fit factis, vt cùm quis per authoritatem & scientiam inhabilitatis & impedimenti habētem admittitur ad actum ad quem est inhabilis, & impeditus.

Hostien. *in summa lib. 5. tit. de dispensat. num. 2.* tres adducit species dispensationum, videlicet, *debitam, prohibitam, & permissam.* Sed quia hæc distinctio parum facit ad nostrum propositum, ideò eam prætermitto.

Quisnam sit effectus dispensationis.

EFfectus dispensationis est, vt dispensatus legitimè habeatur tanquàm habilis & legitimus de iure, ac idoneus in eo, in quo fuit cum illo dispensatum: nam fictio tantū operatur in casu ficto, quantum veritas in casu vero: *l. 1. & l. si is, qui, 40. ff. de adopt. l. cum ex oratione, 47. ff. de excus. tut.* *Fictio tantum operatur in casu ficto quantum veritas in casu vero.*

Et factum ciuiliter eundem effectum habet, quem habet factum naturaliter. *l. fin. in fine, ff. mandati. l. si mater, 3. C. de instit. Bald. in l. fin. ff. de his, qui veniam ætat. impetr.*

Ratio est, quia paria sunt aliquid ex priuilegio fieri, vel ex iure communi. *l. liberos, 18. vbi Bar. C. de collat. Dec. cons. 609.*

Aduertendum hic est, quòd cùm dispensatio sit contra ius, debet strictè interpretari. *c. 1. §. ille vero, de filijs presbyt. in 6. c. quæ à iure, 28. de regul. iur. in 6.* & propterea non potest extendi ad non expressa explicite, vel per verba, vel tacitè per facta; sed solum debet intelligi de eo tantum actu sic expresso: vt v. g. si ad ordines minores admittatur, non propterea potest quis eiusdem dispensationis vigore promoueri ad maiores. *c. non potest, 21. de præben. in 6. d. c. 1. de filijs presbyt. in 6. Oldr. cons. 332. nu. 8. Rebuff. in praxi sua beneficiali, tit. de dispensat. nu. 8. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præsump. 20. nu. 7. Sanch. de dispen. lib. 8. disput. 4. num. 10.* & eo magis debet hoc intelligi, & obseruari, quando huiusmodi dispensatio fuit concessa ex vrgente necessitate, vt bene notat. *Sanch. loc. cit. n. 9.* & ad hoc confirmandum allegat *Antonium Gabriell. tom. 3. communiū lib. 1. tit. de præsumpt. cōcl. 8.* *Dispensatio strictè est interpretanda.*

num. 2. sed iure optimo, & nu. 3. & Bart. Ruinum. & Menoch.

Aduertendum secundò, quod cũ in Principe supremo, & alijs requiratur scientia inhabilitatis, & impedimenti, ad hoc vt præsumatur dispensatio tacita, & non reperiatur in iure specialis modus dictam scientiam probandi, sufficiet qualiscunque probationis modus, quo cæteræ res specialem probandi modum iure non petentes probari valent in foro fori. *Sanch. loc. cit. num. 5.* In foro autem interno, & conscientiæ, qui solam veritatem respicit, nulla desideratur probatio, dummodo aliàs constet de intẽtione dispensantis. *Syluest. verb. dispensatio, num. 21. in fine.*

IN PRIMO, EX ACTV FORNICARIO

De contrahendo Matrimonio,

Pro Oratore, qui postquam duas germanas sorores carnaliter cognouerat, & cum altera earum de matrimonio contrahendo tractauerat, factis in Ecclesia publicationibus, dum confiteretur peccata sua, admonitus de impedimento, petit secum dispensari ad euitanda scandala. In hanc formam expediuntur litteræ.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Discreto viro Confessori Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori, per latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligendo, salutem in Domino. Ex parte latoris præsentium nobis oblata petitio continebat: Quòd ipse aliàs duas sorores germanas carnaliter cognouit, & deinde bona fide tractauit de matrimonio contrahendo cum altera earum. Cùm autem, sicut eadem petitio subiungebat, impedimentum ex præmissis proueniens sit occultum, tractatus verò matrimonij huiusmodi publicus, & nisi ad effectum perducatur, scandala inde exoritura sint: ad ea vitanda, ac pro suæ conscientiæ quiete, cupit Lator præfatus de præmissis, de quibus plurimum dolet, per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare supplicauit humiliter, vt sibi super his de opportuno remedio prouidere dignaremur.*

Nos igitur, qui Pœnitentiariæ Domini Papæ curam gerimus, huiusmodi supplicationibus inclinati, authoritate Apostolica specialiter nobis concessa discretioni tuæ committimus, quatenus si est ita, dictum Latorem (audita prius eius sacramentali Confessione) ab incestu huiusmodi absoluas hac vice in forma Ecclesiæ consueta; iniuncta inde ei pro tam enormis libidinis excessu graui pœnitentia salutari, & alijs, quæ fuerint de iure iniungenda. Demum (dummodo impedimentum ex præmissis proueniens sit occultum, & nisi matrimonium hu-

huiusmodi contrahatur, pericula immineant reuelationis huiusmodi impedimenti, & scandalorum, aliudque canonicum non obest) cum eodem latore, quòd præmissis non obstantibus, matrimonium cum dicta sorore, & vterque inter se publicè, seruata forma Concilij Tridentini, contrahere, & in eo postmodum remanere licitè valeant, misericorditer dispenses; prolem exinde suscipiendam legitimam nunciando in foro conscientiæ, & in ipso actu sacramentalis Confessionis tantum, & non aliter, neque vllo modo; Ita quod huiusmodi absolutio, & dispensatio in foro iudiciario nullatenus suffragentur; nullius super his adhibitis testibus, aut litteris datis, seu processibus confectis, sed præsentibus laniatis, quas sub pœna excommunicationis latæ sententiæ laniare tenearis, ita vt nullum illarum exemplum extet, neque eas latori restituas; quòd si restitueris, nihil ipsi præsentes Litteræ suffragentur. Datum Romæ apud S. Petrum, sub Sigillo Officij Pænitentiariæ, Idibus Septembris, Pontificatus Sanctissimi Domini Nostri Vrbani Papæ Octaui Anno sexto.

1 Præmittendum primò necesse esse puto, vt breuiter attingantur, quæ sunt de essentia matrimonij, & quæ de eius solemnitate, quæ impediant matrimonium contrahendum, sed contractum nõ dirimant, & quę impediant contrahendum, & contractum dirimant; ne pro validitate matrimoniorum laborantes, ignoremus, quid ad illius essentialem validitatem requiratur, & quid illud inficiat. Hoc autem exequar ea breuitate, vt scientibus onerosum non sit, nescientibus verò sit gratum, & vtile.

Matrimonium quid sit. Matrimonium ergo est contractus ciuilis, & est Sacramentum. *cap. illud 11. de præsumpt. & l. 1. ff. de ritu nuptiarum. Concil. Trident. sess. 24. can. 1. de Sacramen. Matrim.*

Denominatur potius à matre, quam à patre, plures ob causas. Primò, quia mulier plura onera matrimonij subit, vt bene notat *glossa in cap. 2. de conuers. infidelium, & in c. 1. 27. q. 1.* Nam mater in conceptu est grauida, in partu dolorosa, & in lactando laboriosa. Secundò quia matris magis, quam patris officio proles, quæ est finis principalis matrimonij, eget ad sui sustentationem. *d. c. 2. de conuersione infidelium,* & ideo nõ nisi post triennium à natiuitate, id est non nisi post maiorum egestatum, & necessitatum expletum tempus, patri educanda conceditur: dicitur matrimonium quasi matris munus, id est officium. Tertiò, quia per matrimonium mulier, quæ est in se imperfecta, munitur viro, qui est animal perfectius; & ideo matrimonium idem significat, ac matrem muniens. Quartò, quia mulier est nata ad matris munus præstandum.

Matrimonium fuit primò institutum à Deo in Paradiso terrestri. *cap. vnico de voto in 6. cap. gaudemus, 8. §. quia vero, de diuortijs.* Et fuit institutum propter sobolem. *cap. Deus masculum, 31. quæst. 1. cap. 2. §. his ita respondetur, 32. quæst. 2. cap. fin. de frigid. & malef.* Et ante peccatum *d. c. vnico,* 2. Institutum fuit post peccatum extra Paradisum tempore legis naturæ, propter illicitum motum eliminandum *d. cap. 2. vbi glossa,* 3. Secundùm determinationem personarũ

S 2 con-

contrahentium fuit institutum in lege Moysi *Leuitici cap.* 18. Secundùm quod est Sacramentum repręsentans coniunctionem Christi cū Ecclesia, fuit institutum in lege noua. *Concil. Trident. loc. cit.*

Omissis diuersis matrimonij descriptionibus, & definitionibus à Doctoribus allatis, communiorem adducam, quæ habetur in *d. cap. illud*, *§. verum*, *de presumpt. & in rubrica. cap.* 1. *causa* 27. *quæst.* 2. Videlicet quod sit maris, & fœminæ coniunctio indiuiduam vitæ consuetudinem retinens.

Dicitur *maris, & fœmina*, quia in pari sexu non potest esse matrimonium. *Gloſſa in d. rubr. in verb. viri*, 27. *qu.* 2. Ponitur in numero singulari, quia sicut vir simul habere non potest plures vxores, ita etiam mulier non potest simul habere plures maritos. *cap.* 1. *cum sequen. de sponsa duorum, & d. c. gaudeamus de diuortijs. Concil. Trid. seſſ.* 24. *can.* 2.

Coniunctio, &c. Id est vinculum maritale ortum ex mutua corporū traditione, quæ traditio sufficit, vt per voluntarium animorū consensū verbis, aut signis sufficienter expressum fiat, non autem per carnis commixtionem. *cap. sufficiat, cap. beata, cap. cum initiatur, cap. coniunx*, 27. *q.* 2. *Couarruuias tom.* 1. *par.* 2. *c.* 1. *nu.* 1. *& §. vnico.* Qua coniunctione alter alteri se tradit ad coniugalem vsum expressè, vel tacitè: & ideò nuptias non concubitus, sed consensus facit. *l.* 1. *ff. de regulis iuris. l. cum fuerit*, 15. *de condit. & demonst. cap.* 1. 27. *q.* 2.

Consensus & non concubitus facit nuptias.

Indiuiduam vitæ consuetudinem. Id est indissolubilem, & perseuerantem vitæ societatem inducens. *Matth.* 19. *Quod Deus coniunxit; homo non separet.*

Sensus ergo huiusmodi definitionis est, quòd matrimonium sit perpetua, & indissolubilis coniunctio, seu mutua obligatio viri, & fœminæ, orta ex consensu eorum, verbis, alijsque signis expresso, vt bene docet *Layman in sua Theologia morali, lib.* 5. *trac.* 10. *part.* 2. *cap.* 1. *num.* 1. *Couarruuias loc. cit. & Doctores communiter.*

In triplici statu potest esse matrimonium: videlicet legitimū, quod legitimo consensu, & inter legitimas personas, id est legitimo impedimento nō obstrictas contrahitur, & ita est contractus ciuilis, qui etiā ab Ethnicis contrahitur. Ratum, quod à Christianis more fidelium contrahitur, & est Sacramentum. Consummatum, quod carnali copula omnino firmatur. *c. Agathosa*, 27. *q.* 2. *&* 28. *q.* 1. *c. fin. §. idem illud Augustinus*, vbi declaratur, coniugium aliud esse legitimum, & nōn ratum; & hoc est matrimonium, quod legali constitutione, vel Prouinciæ moribus contrahitur, sed hoc inter fideles non est ratum, quia nō est firmum, sed violabile coniugiū; sic enim copulati recedere ab inuicem possunt, & alijs copulari. *cap. quanto*, 7. *vbi gloſſa, de diuortijs. l. consensu licita*, 8. *C. de repudijs. Couarruuias tom.* 1. *par.* 2. *c.* 7. *§.* 4.

In triplici statu potest esse matrimonium.

Inter fideles verò matrimonium ratum est, quia coniugia inter eos semel inita vlterius solui non possunt. Horū quædam sunt legitima, velut cùm vxor à parentibus traditur, à sponso dotatur, à sacerdote benedicitur: hæc coniugia sunt legitima, & rata: illa verò, quæ non seruatis solemnitatibus, sed solo affectu contrahuntur, non sunt legitima, sed tantummodo rata esse creduntur. hæc ex *d. §. item illud*; cuius credulitas per Concilium Tridentinum hodie sublata est, quia matrimonia clandestina omninò sunt reprobata.

Matrimoniū ergo in lege Euangelica cùm sit Sacramentum, non solum cum sit, sed etiam factum ma-

maneat; quia peracta verborum conuentione circa corpora coniugū, ipsi coniuges inter se in perpetuum copulati manent: externum spirituale symbolum perpetuæ Coniunctionis Christi cum Ecclesia. ita *Layman in dicta sua Theologia morali lib. 5. tract. 10. part. 2. cap. 2. num. 4.*

Materia matrimonij in quantum est contractus ciuilis, est traditio corporum; forma verò est acceptatio, qua perficitur, & completur matrimonium, & quatenus conficitur à fidelibus, qui sunt ministri essentiales huius Sacramenti: traditio similiter corporum erit materia, & acceptatio erit forma huius Sacramenti. Parochus autem non fuit vnquam nec est minister essentialis huius Sacramenti, nec sunt de essentia matrimonij verba ab ipso Parocho prolata, sed declaratoria matrimonij contracti, vt bene asserit *Sanchez. de matrimonij essentia, lib. 2. disput. 6. num. 1. & 5.* nam ante Concilium Tridentinum sine Parocho matrimonium contractum erat Sacramentum, & gratiam conferebat.

Traditio corporū est materia, & acceptatio est forma matrimonij.

Verba Parochi sunt declaratoria matrimonij contracti.

Matrimonium aliud est solemne, & aliud clandestinum. Matrimonium solemne est, quod fit seruatis solemnitatibus à Sacro Concilio Tridentino præscriptis, videlicet tribus denunciationibus in contrahentium Ecclesia Parochiali factis, inter Missarum solemnia, in tribus diebus festiuis, & præsentia Parochi, & duorum testium.

Denuntiationes omitti, vel postponi de licentia Ordinarij in parte, vel in totum possunt; præsentia verò testium, & Parochi nunquam omitti potest: & si contrahatur sine præsentia Parochi, vel alterius ab eo ad id specialiter delegati, & testium, matrimonium est inualidū, & nullum, quia ita statuit *Concilium Triden. sess. 24. cap. 1. de reformation. matrim.*

Denunciationes omitti non autem præsentia Parochi & testium possunt.

Matrimonium clandestinum est, quod fit sine præsentia Parochi, & testium, & propterea est nullum, vt supra dictum est. Quod tamen intelligendum est de matrimonijs, quæ contrahuntur in locis vbi fuit promulgatum, & acceptatum Concilium Trident. nam in alijs locis, in quibus non fuit promulgatum, vel acceptatum, matrimonia absq; præfatis solemnitatibus sunt valida, & tenent. Ratio est, quia lex non obligat, nisi sit promulgata, vt communiter dicunt *DD. in cap. 1. de tregua, & pace.*

Matrimonium clandestinum.

De impedimentis, quæ impediunt matrimonia contrahenda, sed contracta non dirimunt.

QVinque sunt precipua impedimenta, quæ impediunt matrimonium contrahendum, sed contractum non dirimunt.

Impedimẽta quæ non dirimunt.

Primum est Interdictum, & hoc duplex, generale videlicet, & particulare; generale est, quo omnibus interdicitur certo anni tempore matrimonium contrahere. *cap. non licet, & cap. nec uxorem, 33. q. 4. & cap. Capellanus, 4. de ferijs. Concil. Trident. sess. 24. cap. 10.* Particulare verò est illa prohibitio Ordinarij, vel Parochi, vel alterius iudicis authoritatem habentis, qua interdicitur aliquibus, ne contrahant, donec aliqua causa, vel impedimentum examinetur. *cap. 2. de matrimonio contracto contra interdictum Ecclesiæ.*

Interdictū.

Secundum est Votum simplex Castitatis, vel Religionis, aut vtriusque. *c. meminimus, 3. & cap. veniens, 5. qui clerici, vel vouentes matrimonium contrahere possunt.*

Votum castitatis seu Religionis.

Ter-

Sponsalia. Tertium, Sponsalia: qui enim sponsalia de futuro cum vno legitime contrahit, non debet cum alio de præsenti matrimonium contrahere; si tamen contrahit, tenet matrimonium. *c. veniens*, 15. *c. si inter virum*, 31. *de spons. & matr. c.* 1. & 2. *de matr. contra interd. Eccl.*

Catechismus. Quartum est Cathechismus. *c. contracto*, 5. *de cognat. spirit. & cap. per Catechismum*, 2. *eodem tit. in 6.* Catechismus est illa instructio, quæ fit solemniter ante ianuam Ecclesiæ super baptizando, vel baptizato, & qui suscipit in hac instructione, contrahit cognationem spiritualem imperfectam, quæ non dirimit, sed impedit; *Sanchez. autem de matr. lib. 7. disput. 10. num. 12.* tenet hodie esse sublatum huiusmodi impedimentum. Hodie videtur hoc impedimentum sublatum.

Crimen. Quintum est crimen, videlicet incestus cum consanguineo, vel consanguinea coniugis, vel sponsæ, vsque ad quartum gradum inclusiue. *c. 1. & c. transmissæ*, 4. *de eo qui cogno. consang. vxoris suæ.* Quod tamen intelligendum est de incestu scienter commisso. *c. ex litteris*, 8. *eod. tit. cap. in lectum, & cap. si quis* 34. *q.* 2.

Vxoricidium absque intentione contrahendi cum adultera. *c. admonere*, 33. *q.* 2.

Raptus alienæ sponsæ, vel vxoris. *c. statutum*, 27. *q.* 2.

Susceptio proprij filij in Baptismate, vel Confirmatione, facta malo animo, vt suum coniugem defraudet debito coniugali. *cap. de eo*, 30. *q.* 1.

Presbytericidium. *cap. qui Presbyterum*, 2. *de pœnit. & remiss. vbi Panor.* qui limitat, dummodo sit secuta damnatio de crimine in iudicio.

Matrimonium cum moniali contractum. *c. hi ergo*, 27. *quæst.* 1. *vbi glossa verbo, coniugali.*

Hæc sunt impedimenta à Doctoribus communiter allegata pro impedientibus contrahenda matrimonia, non autem dirimentibus contracta.

De impedimentis matrimonia dirimentibus.

Impedimenta dirimentia matrimonium. Impedimenta, quæ non solùm impediunt matrimonium, sed contractum dirimunt, quindecim à Doctoribus communiter allegantur, videlicet.

Error in substantia personæ. Primum, *error in substantia personæ*, vt eùm volo contrahere cum Petro, per errorem contraho cum Francisco. *c.* 1. 29. *q.* 1. non autem error illius fortunæ, conditionis, vel alterius qualitatis. *d. c.* 1. *§. ad hæc.*

Conditio coniugis. Secundum, *Conditio* qua alterius coniugis conditio deterioratur, vt cùm ego liber contraho cum Francisca, putans illam similiter esse liberam, & tamen est serua. *cap. ad nostram*, 4. *de coniugio seru. c. si quis ingenuam*, 29. *q.* 2. quod tamen limitatur, quando habita notitia dictæ seruitutis, in coniugem adhuc verbo, vel facto consentio. *d. c. ad nostram. Nauar. c.* 22. *nu.* 33. & *alij. vide glos. in d. c. ad nostram*: & in tali casu requiritur cõsensus vtriusq; de nouo, vel tacitus vel expressus, vt bene notauit *Nauar. loc. cit.* cum possit dari casus quod illa nolit in d. matrimonio perseuerare: & *d. c. ad nostram* intelligitur, dummodo ille non consenserit de nouo in suam prætensam coniugem, cum nouo eiusdem coniugis consensu tacito, vel expresso; nam matrimonium non facit vnius consensus, sed vtriusque.

Votum solemne Religionis, & Casuistis. Tertium, *Votum solemne Religionis* per Sedem Apostolicam approbatæ. *c. meminimus*, 3. & *cap. fin. qui cler. vel vouen. matr. clemen.* 1. *de consang. & affinit.* Idem intelligendum est de votis simplicibus

bus à Religiosis nostræ Societatis post duos annos probationis emissis iuxta eiusdem Societatis constitutiones.

Ratio est, quia per huiusmodi votum, quis amittit potestatem sui corporis, & illam tradit Religioni ad continentiã seruandam, & ideo non potest amplius dominium, & potestatem eiusdem sui corporis alteri tradere. *S. Tho. in 4. dist. 28. q. 1. art. 3. quodlib. 3.* Idem dicendum de voto Castitatis per susceptionem sacrorum Ordinum emisso.

Cognatio est triplex.

Quartum est *cognatio*, & hæc triplex est, idest spiritualis, legalis, & naturalis. Spiritualis contrahitur in susceptione Sacramentorũ Baptismi, & Confirmationis tantum, & inter suscipientes, & susceptum, illius patrem, & matrem, inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique patrem, & matrem *ita Conc. Trid. sess. 24. c. 2. de refor. matr. Pius V. in sua Bulla, quæ incipit, Cum illius vicem*; & ideo in reliquis personis, quæ per antiquos canones, occasione cognitionis huiusmodi contrahere matrimonium inter se prohibeantur, omne impedimentum sublatum est.

Cognatio spiritualis inter quã impedimt.

Quod autem in istis duobus Sacramentis tantum contrahatur hæc cognatio spiritualis, patet, quia per hæc duo Sacramenta tantum fit aliqua regeneratio *Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, & c. Spiritus sanctus, de consecr. dist. 5.* Baptismus enim ordinatur ad generationem vitæ spiritualis, Confirmatio verò ad perfectam ætatem spiritualem, hoc est ad perfectionẽ vitæ spiritualis: sicut enim per carnis propagationem accipitur esse naturæ, ita per ista Sacramenta accipitur esse spirituale gratiæ. *S. Thom. in 4. dist. 42. q. 1. art. 1.*

Cognatio spiritualis per solum contrahitur in baptismo & confirmatione.

Ista ergo cognatio spiritualis, est propinquitas, seu attinentiã, proueniens ex Sacramentorum Baptismi, seu Confirmationis datione, vt bene notat *Goffred. in summ. tit. de cognat. spirit. Panorm. in rub. de cognat. spirit.*

Cognatio legalis.

Cognatio legalis, id est à lege introducta, est propinquitas quarundam personarum ex adoptione, seu arrogatione consurgens *c. vnico de cognat. legali, c. 1. & c. per adoptionem. vbi glos. 30. q. 3. l. adoptiones, 43. ff. de adopt.* Lex enim naturam imitans, per istam propinquitatem efficit, vt quis filius, vel nepos, seu frater, vel affinis reputetur alicuius, qui aliàs illius filius, nepos, frater non erat.

Adoptio & arrogatio quid sint.

Adoptio, seu arrogatio est legitima, id est secundum formam legis, assumptio extraneę personę in filiũ, vel nepotem, vel fratrem, &c. *c. 1. vbi glossa, 30. q. 3. Panorm. in cap. vnico de cognat. legali. Goffred. in summ. tit. de cognat. legal. & alij DD. communiter.* Differunt tamen adoptio, & arrogatio inter se in duobus: nam adoptio fit authoritate cuiuslibet magistratus, arrogatio verò solum authoritate Principis; item arrogatur, qui sui iuris est, & transit in potestatem arrogantis. *l. generalis, 2. ff. de adopt. 67.* Adoptatur autem qui in parentũ potestate est, & adhuc remanet. *§. 2. & 3. instit. de adopt. glos. in c. 1. 30. q. 3. & in c. vnico de cognat. legali.*

Adoptio & arrogatio in quibus inter se differant.

Cognatio legalis inter quos impedit matrimonium.

Ista igitur adoptio, vel arrogatio impedit matrimonium contrahendum, & contractum dirimit: primò, Inter adoptantem, & adoptatum, eiusque consanguineos, vsque ad quartum gradum. Secundò, inter adoptantis vxorem, & adoptatum, & inter adoptantem, & vxorem adoptati, &c. Tertiò, inter adoptantis filium, & adoptatum, vel adoptatam; cum hac tamen differentia, quod cum personis in primo ac secundo numero citatis adoptatio,

tio, vel arrogatio semper est impedimentum dirimens, licet cessauerit adoptatio, vel arrogatio. *cap. 1. 30. q. 3. glos. in d. c. 1. de cognat. legal. l. quin etiam, 55. & l. adoptiuus 14. ff. de ritu nuptiarum Panorm. in d. c. 1. de cognat. legali. Couarruuias in 2. parte, cap. 5. num. 2. Tolet. lib. 7. in sum. c. 8. num. 4. Goffred. loc. cit. & alij.*

Cùm personis autem in tertio numero citatis hoc impedimentum cessat, cùm cessat adoptio, vel arrogatio per emancipationem adoptati, vel arrogati. *d. cap. 1. vbi glos. & DD. communiter, de cognat. legali, Goffred. & Couarruuias loc. cit.*

Nota cum *Panor. in d. c. 1. num. 3. & Hostiensi ibidem*, quòd adoptio, seu arrogatio non iuridice facta nullam parit cognationem, & consequenter nullum impedimentum. Ad hoc autem vt adoptio, vel arrogatio fiat iuridicè, requiritur authoritas Principis, vel Magistratus, vt supra dictum est.

Qui adoptare possunt, & quas qualitates habere debeāt. Adoptare de iure communi nequeunt fœminæ. *Instit. de adopt. §. fœmina.* Sed viri tantum, qui habeant infrascriptas qualitates.

Primò, vt adoptans, vel arrogans, sit maior arrogato, vel adoptato, per decem & octo annos, *§. minorem natu, instit. de adoptio.* nam adoptio naturam imitatur, & monstruosum est, vt pater non sit maior filio, ea præcipuè ętate, quæ sit apta ad constituendum patrem familiæ. *Mynsingerus in d. §. minorem, num. 2.*

Quibus prohibetur adoptio. Secundò, vt habeat potentiam generatiuam, nam adoptio, & arrogatio fuerunt institutæ ad supplendum filiorū defectum, & ideò omnes possunt adoptare, & arrogare, præter eunuchos, spadones, ac frigidos natos. *l. 2. ff. de adopt. instit. de adopt. §. illud. Panor. in d. c. 1. num. 4. Hostien. in summ. tit. de cognat. legali.*

Ratio est, quòd sicut isti generaliter generare, & filios naturales habere nequeunt, ita nec habere filios adoptiuos: si autem impotentia proueniat ex aliquo accidenti, possunt adoptare. *Hostien. in sum. tit. de cognation. legali, num. 3.*

Tertiò, vt adoptans sit præsens, & per se ipsum adoptet, non autem per procuratorem, nam adoptio nō potest fieri per procuratorem. *l. neque, 24. & l. post mortem, 25. §. fin. ff. de adopt.*

Quartò, vt sit sui iuris, & maior viginti quinque annis; nam minor non potest adoptare. *d. §. minorem. Hostien. in sum. tit. de cognat. legali.* Quod tamen intelligendum est de iure communi, nam quis ex dispensatione Principis potest adoptare, & arrogare, etiamsi non habeat prædicta requisita. *Cognatio naturalis.*

Quintum impedimentum est *Cognatio naturalis*, quæ secundum generationem carnis consideratur, & appellatur consanguinitas, sic dicta, quia est, quasi in sanguine vnitas, & propterea est vinculum personarum ab eodem stipite gradatim descendentium, vel ascendentium, carnali propagatione contractum. *Hostien. in sum. tit. de consang. & affinit. num. 1* Huic definitioni bene *Couar. in 2. part. cap. 6. num. 1.* addit verbum, *propinquo*. Nam descendentes ab eodem stipite remoto, non sunt consanguinei, alioqui omnes homines essent consanguinei, cum ab Adamo descendant; & rationem reddit, quia virtus, quæ in procreatione viget, quatenus mouet ad similitudinem ipsius procreantis in indiuiduo, nempe, vt filius sit similis Patri, per varias transfusiones fit debilior, ac tandem deficit: hanc etiam ob caussam consanguinei dicuntur propinqui, quia eodem propinquo sanguine fuerunt geniti. *l. Iuris consultus, 10. §. nō parcimus, ff. de gradibus, l. cum*

cum pater, 79. §. *à te peto*, *ff. de legat.* 2. *&* *l. Lucius* 50. *ff. de petit. hered.*

Hæc cognatio naturalis impedit matrimonium inter personas hoc vinculo coniunctas, vsque ad quartum gradum inclusiuè. *c. non debet*, 8. *de consang. & affinit. vbi Panor. in princ. Hostien. in sum. tit. de consang. & affinit. num.* 9. *& DD. communiter*.

Et hoc intelligendum est tam de linea recta inter ascendentes, & descendentes, quàm de linea transuersali.

Linea quid sit. Hic nota, quòd linea est collectio personarum, quæ iure sanguinis propinqui censentur, gradus continens, numerosque distinguens, & propterea seriem, atque ordinem cognationis significat. *d. l. Iurisconsultus*, 10. §. *sunt & ex lateribus*, *ff. de gradibus affinit. Couar.* 2. *par. c.* 6. *num.* 4.

Gradus quid sit. Gradus vero est habitudo, id est, mensura distantium personarum, qua cognoscitur quota agnitionis, seu cognationis distantia, duæ, pluresque personæ differant inter se: gradus autem dicuntur ad similitudinem scalarum, locorumque procliuium, quos ita ingredimur, vt à proximo in proximum transeamus. *Couar. loc. cit. nu.* 5. Quomodo autem ascendatur per istos gradus secundum canones, vide textum *in cap.* 2. 35. *quæst.* 5.

Crimen impedit & quadrupliciter contrahitur. Sextum impedimentum est *Crimen*, quod quadtupliciter contrahitur: primo per homicidium vnius coniugis perpetratum de consensu alterius coniugis, vt possint deinde insimul copulari matrimonialiter. *c.* 1. *de conuers. infidel. c.* 1. *cum sequent. de eo qui duxit in matrim. quam poll. Panor. in d. c.* 1. *num.* 3. *Io. Andr. in c.* 1. *nu.* 2. *de conuers. infid. Butrius ibid. n.* 2. *Petr. de Ancaran. ibid. num.* 7.

Ista duo adeò necessaria sunt ad inducendum istud impedimentum vt homicidium per se non sit sufficiens; nam machinatio vnius tantù absque consensu alterius, secundum communiorem sententiam non inducit impedimentum. *c. si. quis viuente*, 31. *q.* 1. *c. significasti*. 6. *de eo qui duxit in matrim. Panor. & prædicti alij DD. loc. cit.* & nullibi reperitur in iure scriptum, quòd per solam alterius coniugis machinationem matrimoniũ dissoluatur; ideoque non sunt multiplicanda impedimenta. *Machinatio vnius coniugis non impedit.*

Secundò, per homicidium cum adulterio, cum hac intentione futuri inter se matrimonij perpetratum in personam vnius coniugis, ab altero coniuge, absque scientia, & consensu adulteri, vel ab adultero absque scientia, & consensu alterius coniugis. *c. si quis viuente*, 31. *q.* 1. *cap. super hoc*, 3. *de eo qui duxit in matrim. quam poll.* *Homicidium cum adulterio quando impediat.*

Tertiò, contrahitur per adulterium cum promissione futuri matrimonij, siue copula præcedat, siue subsequatur promissionem. *c. significasti*, 6. *& c. finali*, *de eo qui duxit in matrim. quam poll. c. relatum*, 31. *q.* 2. *Adulterium cum promissione impedit.*

Quartò, contrahitur per secundum matrimonium contractum, & consummatum, viuente adhuc primo coniuge legitimo, & scientibus vtrisque contrahentibus, superstitem adhuc esse primum coniugem. *c.* 1. *& c. veniens*, 7. *de eo qui duxit in matr. quam poll. & c.* *Matrimonium cum duobus impedit.*

Septimum impedimentum est *disparitas cultus*: nam baptizatus non potest contrahere cum non baptizato, & si contrahat matrimoniũ est nullum. *c. caue, & c. non oportet*, 28. *q.* 1. *Concil. Toletan.* 3. *cap.* 14. & ita DD. communiter sentiunt, & hæc est Ecclesiæ praxis. *Couar. part.* 2. *c.* 6. §. *vlt. Bellarm. de matrim. c.* 23. *Panor. in c. quanto*, 7. *de diuortijs*, *num.* 2. *in fine*. *Disparitas cultus.*

T Quod

Quod impedimentum est etiam de Iure ciuili. *l. ne quis Christianam*, 5. *C. de Iudæis*. Et transgressores puniuntur pœna capitali tanquam adulteri. *d. l. ne quis. Conar. loc. cit. num.* 3.

Quando dirimat matrimonium contractum.

Et hoc impedimentum non solum impedit contrahendum, & contractum dirimit, sed etiam matrimonium aliàs legitimè inter infideles contractū, postea adueniens per conuersionem vnius coniugis ad Christianam fidem, dirimit; Si ille qui remansit in infidelitate, non vult cohabitare cum conuerso, aut si vult, solum id vult ad contumeliam Creatoris, hoc est, vt conuersum reducat ad infidelitatem, vel vt inducat ad peccatum mortale. *d. c. quanto, & cap. gaudemus*, 8. *vbi Panor. & DD. communiter, de diuortiis, cap. si infidelis, vbi glos. verbo, libertatem*, 28. *q.* 1. *& c. si infidelis*, 28. *q.* 2. *Conar. loc. cit. nu.* 2. *in fin.*

Si verò infidelis velit cohabitare cum coniuge conuerso ad fidē sine contumelia Creatoris, hoc casu conuersus debet cohabitare cum infideli, vt constat ex authoritatibus supra allatis; nisi matrimonium inter illos sit contractū in gradu prohibito de iure naturæ, hoc est in primo gradu; tali enim casu matrimonium fuit, & remanet nullum. *d. cap. gaudemus*.

Hæresis non dirimit sed est legitima causa separationis quoad thorum.

Hæresis verò non dirimit matrimonium; & ideò qui contrahit cum hæretica, vel apostata, aut excommunicata, valide contrahit. *glos. communiter recepta in cap. non oportet, verbo, hæreticis*, 28. *q.* 1. Sed peccat mortaliter. Multo minus dirimit matrimonium legitimè contractum, vt cùm vnus coniugum post matrimonium legitimè contractum labatur in hæresim. *dd. c. quanto, & c. gaudemus, vbi Panor. & DD. communiter, de diuortiis*.

Idemque dicendū quando vnus coniugum transeat ad Iudaismum, vel Gentilitatem. *Panor. & DD. loc. cit. num.* 1. Sed solum est legitima causa separationis quoad thorum. *c. de illa*, 6. *vbi Panorm. & alij de diuortijs*.

Violentia impedit.

Octauum impedimentum est, *vis, & violentia* alteri illata. *c. cum locum*, 14. *& c. veniens*, 15. *de sponsal. l. nuptias*. 31. *ff. de reg. iuris*.

Vis quid sit, & quotuplex.

Vis est maioris rei impetus, qui repelli non potest. *l.* 2. *ff. de eo quod metus causa*. Et hæc vis est duplex, videlicet publica, & priuata; illa armis fit. *l.* 1. *ff. ad l. Iuliam de vi publica*; ac etiam fit cum omni illo, quod potest nocere. *l. armatos*, 9. *& l. & eum*, 6. *ff. eodem*. Hæc verò fit sine armis, *l.* 1. *&* 2. *ff. ad legem Iuliam de vi priuata*, *& l. si quis*, 5. *& l. ex Senatus consulto*, 6. *ff. eodem*, vt cùm quis minis, consilio, tumultu, & similibus in damnum alienum consurgit, vt videre est per totum *ff. ad l. Iuliam, de vi priuata*.

Quando non dirimat.

Hæc autem vis, quouis ex dictis modis fiat, vt sit impedimentum dirimens matrimonium, duas conditiones habere debet, sine quibus nullo modo dirimet matrimonium; primam, vt sit grauis in se; secundam, vt sit grauis in alio; hoc est, vt grauem pariat timorem in eo, cui infertur: vna si istarum conditionū desit, non habebit rationem impedimenti dirimentis. *c. ad audientiam*, 4. *de his quæ vi metusque*.

Quòd autem debeat esse grauis in se, patet; quia de leuibus & minimis lex non habet considerationem. *d. l. scio, ff. de in integrum restitut.* & leuis non potest peruertere animum illius, cui infertur. *arg. cap. & si quæstiones*, 18. *§. fin. in fine, de simonia*; vbi dicitur, quod paruitas materiæ non solet allicere, vel peruertere animum donatarij; & præcipue in re graui, prout est in nostro casu, in quo agitur de annullando matrimonio.

Quòd

Quòd autem debeat esse grauis in alio, similiter patet; quia si non sit talis, vt pariat grauem metum, hoc est talem metum, vt etiam grauiter timere faciat eum, qui aliàs in aduersis solet constantis, & imperterriti animi esse, non poterit dirimere matrimonium contractum. *d. c. ad audientiam, & c. Abbas, 2. & c. cum dilectus, 6. de ijs quæ metusque causa fiunt, l. metum, 9. & l. continet. 3. ff. quod metus causa.*

Grauitas vis illata in quo consistat.

Grauitas ista consistit in metu, vel mortis, vel cruciatus corporalis. *d. c. cum dilectus*; vel amissionis patrimonij. *d. c. Abbas. Bart. in l. si ob turpem, 8. ff. de condit. ob turpem causam. Bal. in l. 1. in fin. C. quod metus causa.* Vel maioris partis bonorum. *Panorm. & alij in c. 2. de his quæ vi, metusque causa. Iasi. in l. Titia, 134. col. 3. ff. de verb. obligat.* & cùm simus in odiosis, æquiparantur omnia bona, & maior pars bonorum. *c. 1. de restit. spol. in 6. Panor. in d. c. Abbas.* Vel iniustæ seruitutis, vel stupri. *l. isti quidem, 8. ff. quod metus causa, & §. 1. cum sequent. instit. eod. l. 1. §. onerandæ, ff. quarum rerum actio non datur.* Vel iniustæ carceris, *d. l. si mulier. clem. 2. de pœnis.* Vel iniustæ excommunicationis, pro qua tollenda facillimè adiri nequeat Superior: nam iniusta excõmunicatio iustum parit timorem. *c. 1. 11. q. 3. Io. Andr. & Panor. in c. cum dilectus, 6. de his quæ vi metusque causa. glos. in c. olim, 17. in glos. fin. de restit. spoliat.*

Iniusta excommunicatio iustum parit timorem.

Timor vanus non excusat.

Ex quibus nota, quod iste metus debet esse iustus, id est probabilis, & non vanus; nam vani timoris metus nulla est excusatio. *l. vani timoris, 146. ff. de reg. iuris. Ioan. Andr. & Panorm. in cap. fin. de appell. Decius in l. in omnibus causis pro facto, 40. ff. de regul. iuris, n. 2.*

Secundò debet esse illatus: nam si non inferatur ab aliquo extrinseco, erit vanus. & non præsumitur metus, quia voluntas alterius, cum occulta sit, de natura sua solum ex medijs extrinsecis argui potest, quod fuerit coarctata, nec ne. *Dec. in d. l. in omnibus, nu. 9.* & parum refert, an sit illatus iustè, vel iniustè, hoc est cum culpa, vel sine culpa eius, cui infertur. *c. significauit, 2. de eo qui duxit in matrim. quam poll. per adult. c. veniens, 15. de spons. cap. quia diuersitatem, 5. vbi glos. in verbo, suspensus, de concess. prebend. cap. si concupiscentia, & c. inebriauerunt, 15. q. 1. l. nec timorem, 7. §. 1. ff. quod metus causa. glos. in c. Abbas. 2. de his quæ vi metusque causa. Panorm. in eodem cap. Abbas, nu. 8. qui asserit hanc veriorem esse opinionem. Couarr. loc. cit. §. 5. num. 7.* Et hoc est speciale in matrimonio, in quo contrahendo requiritur liber consensus: & licet metus non faciat simpliciter cessare consensũ, tamen tollit qualitatem libertatis requisitam, quæ libertas necessaria omnino est. *c. requisiuit, 17. c. tua, 26. & c. cum locum, 14. de sponsal.* Et vbi requiritur certum quid, cum qualitate libertatis, non est satisfactum iuri, si interueniat illud sine qualitate libertatis. *c. Pisanis, 19. de restit. spoliat. glos. in c. notificasti, verbo, cum omni, 33. q. 5.*

Non obstat *c. inter cætera, 22. q. 4.* in contrarium allegari solitum: quia illud verbum, *sit firmum, & stabile*, stat consultiuè, & non præceptiuè, vt bene notauit *Panor. in d. cap. Abbas, sequens opinionem glossæ in d. c. inter cætera, verbo, matrimonium*: Et ratio est, cùm in allegatis concubinarijs dicti Canonis, matrimonium ob defectum libertatis consensus esset nullum, & aliàs extaret inueterata consuetudo insimul peccandi, à qua difficillimè recessuri essent; ideò consulitur, vt incepta voluntas futuri matrimonij

non destruatur, sed nouo consensu perficiatur, & ita suarum animarum saluti consulant.

Tertiò, debet esse illatus ad extorquendum consensum; si enim ad alium finem inferatur, non erit consensus extortus, sed spontaneus, vt bene notauit *Couarr. d. cap. 3. §. 4. à num. 13. vsque ad num. 18.*

Metus quid sit.

Quinam sit iste metus, facillime habetur ex illius definitione à Doctoribus communiter recepta, videlicet quod sit instantis, vel propè futuri periculi causa, mentis trepidatio. *l. 1. ff. quod metus causa.* Dicitur, *trepidatio mentis*, quia imaginatione imminentis mali mēs perturbatur: & dicitur *instantis, vel prope futuri mali*, quia ea, quæ nimium remota sunt, non timentur, & non perturbant mentem, vt patet de morte: scimus enim nos morituros; sed quia mors non est in ianuis (vt dici solet) de illa parum, aut nihil curamus.

Metus grauis determinatio relinquitur arbitrio Iudicis.

Quando iste metus dicatur cadens in constantem virum, arbitrio Iudicis relinquendum est, iuxta *glossam communiter receptam in l. interpositas, 13. in verbo, cruciatum, vbi Ias. C. de transact. & in d. cap. cum dilectus. Decius in d. l. in omnibus causis pro facto, num. 7. ff. de reg. iuris. Bart. in l. de pupillo, 5. §. si quis ipsi pratori, in 8. q. ff. de noui operis nunciat. Bald. in l. si quis in hoc genus, 10. C. de Episcopis, & cler. vers. adde tamen vnum, Couarruu. loc. cit. num. 7.*

Iudex enim considerabit qualitatem incutientis vim, an sit potens, & solitus minas exequi, & sæuire contra inobedientes, ex tali vi iustus nascitur metus. *cap. conuenior, in verbo, morere, 23. q. 8. Io. And. & Panorm. in c. fin. qui cleric. vel vouen. &c. Bart. in l. metum, 9. C. de his quæ vi metusque causa.* Considerabit etiam qualitatem personæ, cui incutitur metus; nam difficilius

Grauior metus in viro quam in fœmina requiritur.

iste metus incutitur viro, quam fœminæ, in qua à natura minor animi vigor, corporisque fortitudo inest; & ideò minor metus excusat fœminā, quam virum. *Glossa in l. 1. C. vnde vi, & in d. cap. cum locum, verbo metus, vbi Panorm. de sponsal. Innocent. & Panor. in c. cum dilectus cit. Decius in c. fin. de appellat. & in d. l. in omnibus causis, ff. de reg. iur. num. 3. Couar. loc. supracit. n. 9.*

Et quod dicitur de fœmina, dicendum est etiam de iuuenibus, alijsque personis, quæ solum nomen viri habent.

Ordo Sacer impedit.

Ordo sacer est nonum impedimentum; nam qui sacris ordinibus, vel aliquo eorum initatur, solemniter obligatur ad castitatem seruandam, & si intentat matrimonium contrahere, non solum contrahit nulliter. *cap. 1. & 2. qui cleric. vel vouen. cap. vnic. de voto in 6. cap. Presbyteris dist. 27. cap. placuit, & cap. erubescant, distinct. 32. Concil. Tridentin. sess. 24. canon. 9.* Verum etiam excommunicationem incurrit. *clement. vnica de consang. & affinit.* Vide *Couarr. loc. cit. §. 3. cap. 6. Nauar. c. 25. num. 120. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 31. & alios communiter.*

Ligamen.

Decimum impedimentum est *Ligamen*, hoc est, aliud matrimonium contractū per verba de præsenti: eo enim durante non potest aliud contrahi. *cap. licet, 3. de sponsa duorum. d. c. gaudemus, de diuortijs. c. si virgo, 34. q. 2. c. inquisitioni, 44. de sent. excommunic.* Nemo enim potest habere plures vxores, vel vna mulier plures maritos vno eodemque tempore, vt supra probauimus, & hoc tam de iure naturæ, quàm diuino; nam vna res vni tradita non potest amplius alteri tradi: ita corpus per matrimonium vni traditum, alteri tradi nequit. *Matthæi 19.* vbi dicitur, *mœchari, qui dimissa vxore sua,*

alium

aliam duxit: ergo multò magis mœcabitur, qui duas vxores insimul retinebit.

Publica honestas. Vndecimum impedimentum est *Iustitia publicæ honestis.* text. *in c. iuuenis*, 3. *cap. ad audientiam*, 4. *vbi glos. de spons. Concil. Trident. sess.* 24. *cap.* 3. *de reformatione matrim.* Hoc impedimentum est inductum ab Ecclesia propter honestatem duntaxat, vt bene notauit *Panorm. in d. cap. iuuenis, num.* 4. *de spons.* quia quandoque oriebantur graues inimicitiæ inter consanguineos, cũ vni desponsatam alius consanguineorum quærebat ducere in vxorem; & quia huiusmodi inductionis solum causa fuit honestas, & decentia, ideò appellatur impedimentum iustitię publicę honestatis, id est debitum honestati publicæ, vel honorifico vniuscuiusque statui.

Communiter describitur, quòd sit *propinquitas ex sponsalibus proueniens, ab institutione Ecclesiæ propter eius honestatem, cap. continebatur*, 6. *de desponsat. impub.* & *d. c. iuuenis*.

Oritur ex sponsalibus validis, & ex matrimonio rato, & non consummato. *cap.* 1. *de sponsalibus in* 6. *Panorm. in cap. sponsam*, 8. *n.* 2. *de spons.* & non excedit primum gradum, iuxta *Concil. Trident. loc. cit.* Honestum enim est, vt frater cum illa, quæ fratris sponsa fuit, etiam fratre præmortuo, minimè contrahat matrimonium. Istud impedimentum fuit restrictum solum ad primum gradum, quia in alijs gradibus non potest obseruari absque dispendio. Pius Quintus in sua Constitutione, quæ incipit, *Ad Romanum spectat Pontificem*, declarat hoc impedimentum iustitiæ publicæ honestatis intelligi secundum mentem Concilij prædicti, prout prouenit ex sponsalibus, non autem ex matrimonio per verba de præsenti contracto: nam prout prouenit ex huiusmodi matrimonio, extenditur vsque ad quartum gradum inclusiuè; & super hoc nihil innouauit Concilium Tridentinum. Et ideò obseruandum ius antiquum, quo huiusmodi impedimentum extenditur vsque ad quartum gradũ. *cap. sponsam*, 8. *de sponsal.* & *cap. accessit*, 5. *de despons. impub.* Si sponsalia fiant sub conditione, & antequam adimpleatur conditio, vel præmoriatur vnus coniugum, vel dissoluantur sponsalia; nullum inde consurgit impedimentum. *cap. vnico, de sponsal. in* 6. *§. fin. Couarruuias part.* 2. *cap.* 6. *§.* 2. *num.* 4. Et ratio est, quia non adest consensus ob non impletam conditionem, & deficiente consensu deficit etiam validitas sponsaliorum. *d. §. fin.* nec possunt propriè appellari sponsalia, vt bene notauit *glossa in d. cap. vnico, in verb. præsenti*.

Duodecimum impedimentum est *Affinitas*, quæ à *sancto Thoma in* 4. *distinct.* 41. *quæst.* 1. *artic.* 1. *quodlib.* 1. appellatur *amicitia per carnis coniunctionem contracta*: Nam amicitia quædam naturalis in communicatione naturali fundatur, quæ duobus modis fit, 8. *Ethic.* vno modo per carnis propagationem, & appellatur *consanguinitas*, ex eo quod tali vinculo coniuncti sunt participes eiusdem radicis, & sanguinis. Alio modo per carnis coniunctionem ad carnis propagationem ordinatam, & appellatur *affinitas*, quia persona coniuncta per carnalem copulam non est particeps eiusdem radicis, & sanguinis, sed quasi extrinsecùs adiuncta est, scilicet à finibus extrinsecè aduenniens; per nuptias enim duæ cognationes, quæ diuersæ sunt, copulantur. *l. non facilè*, 4. *§. affines, ff. de gradib. affinit.* & ideo à Doctoribus communiter definitur quod sit *personarum proximitas ex coitu proueniens*. *Affinitas.*

Et

Et hæc affinitas contrahitur cum consanguineis tantum cogniti, vel cognitæ. *c. discretionem, 6. c. fraternitati, 7. cum sequent. de eo, qui cognouit consang. suæ vxoris. c. æqualiter, & c. sane consanguinitas, 35. q. 3.* Non autem contrahitur cum affinibus cogniti, vel cognitæ. *Rebuff. in additionibus ad regulas Cãcellariæ reg. 50. de dispens. in gradibus consang. vers. vel affinitas.* Nam affinitas non parit affinitatem. *cap. quod super his 5. & cap. non debet, 8. de consang. & affin. Goffred. in sum. tit. de consang. & affin. num.* 10. & sic fuit statutum in Concilio generali Lateranensi.

Affinitas non parit affinitatem.

Secundo, insurgit tam ex copula voluntaria, quam violenta. *d. cap. discretionem, cap. de affinitate, 35. q. 5.*

Tertio, ex copula coniugali. *cap. 1. & d. c. quod super his de consang. & affinit.* Ac etiam ex copula fornicaria. *c. 1. & 2. de eo qui cognouit consanguin. vxoris suæ, vbi DD.* cum hac tamen differentia, quòd affinitas proueniens à copula licita, extenditur vsque ad quartum gradum inclusiuè. *d. cap. non debet, de consang. & affin.* Proueniens verò ex copula illicita, & fornicaria, extenditur, & impedit vsque ad secũdum gradum inclusiuè. *Conc. Trid. sess. 24. de reformat. matrimonij, cap. 4. Pius V. in sua constit. quæ incipit, ad Romanum Pontificem, sub data. 4. Kalen. Decemb.* 1566.

Ad affinitatem inducendam quæ requirantur.

Vt autem insurgat hæc affinitas, plura requiruntur. Primò, vt copula sequatur intra vas naturale. *cap. extraordinaria, 35. q. 3. vbi glossa in verbo, impedire, & in cap. nullũ, verbo, vnitatem, 35. q. 3.* Secundo, quod vir seminet; non enim sufficit quod mulier seminet. *Tolet in sum. lib. 7. cap. 15.* Tertio, quod seminet intra vas naturale mulieris. *cap. lex diuina, 27. q. 2. & d. c. extraordinaria;* aliàs cùm non fiat sanguinis cõmixtio, non possunt dici vir, & mulier, quod sint facti vna caro, ex qua vnione solum insurgere potest affinitatis huius ratio, vt ex supradictis textibus probatur. *S. Tho. in 4. dist. 42. q. vnica art. 1. quæstiuncula 3. in corpore, & quæstiuncula 4. ad 2. Guilielmus Parisiensis lib. de Sacram. tit. de matrimonio, cap. 30. Valentia, 4. part. disp. 10. quæst. 5. puncto tertio, vbi de affinitate in initio. Sanchez de matrimonio lib. 7. disp. 64. num. 8. qui quamplurimos alios citat.* Et aduerte quod necessarium est ad contrahendam huiusmodi affinitatem, vt virile semen subintret in vas fœmineum; & quocunque modo intret, vel per attractionem matricis, vel per artem Dæmonis, satis est ad inducendam huiusmodi affinitatẽ, vt bene notauit *Sanchez loc. cit. num.* 15. quia sic verè fit sanguinis commixtio, & vir, & mulier fiunt vna caro.

Impotentia coeundi.

Impotentia coeundi, est decimum tertium impedimentum, quod proueniens impedit, & dirimit matrimonium. *cap. 1. cap. 2. & c. 3. de frigid. & malefic.* Hæc impotentia duplex est, naturalis vna, & alia accidentalis, & vtraque est perpetua, vel temporanea. Impotentia naturalis triplici ex causa prouenire potest, videlicet ex frigiditate in viro. *cap. 1. de frigid. & malefic. c. quod autem, & c. requisisti, 33. quæst. 1.* Ex arctatione, vel alio instrumenti impedimento à natura contracto in muliere. *c. 3. & c. fraternitatis, 6. de frigid. & malefic.*

Demum ex defectu ætatis in vtroque. *c. attestationes 10. & cap. litteras, 4. de desponsat. impub.*

Accidentalis autem impotentia prouenit ex maleficio. *c. si per sortiarias, 33. q. 1. vbi glossa, & Panor. in cap. fin. num. 1. de frigid. & malefic. Hostien. in sum. eodem tit. nu. 9.* Vel ex sectione, vel castratione

ne. *cap. quod sedem*, 2. *de frig. & mal. vbi glossa in ver. impotentes*.

Impotentia perpetua est frigiditas. *cap. 1. cap. laudabilem*, 5. *& c. litteræ*, 7. *de frigid. & malef. c. 1. &* 2. 33. *q.* 1. & hæc impedit, & dirimit matrimonium.

Idemque operatur arctatio, cui opere Medicorum subueniri nequit saltem absque vitæ periculo. *d. c. ex litteris, & c. fraternitatis, de frigid. & mal. vbi Panor. & DD. communiter.*

Sectio, seu castratio præueniens matrimonium etiam impedit & dirimit. *d. c. quod sedem, vbi glossa. l. si serua*, 40. *§. spadoni, ff. de iure dotium.* Secus verò si subsequatur, nam nullum impedimentū superueniens matrimonio legitimè contracto, illud dirimit. *c. hi qui*, 31. *q. 7. & cap. si quis vxorem*, 32. *q.* 5. *Panor. in d. c. ex litteris, de frigid. & malef. num.* 3. Præter Religionis ingressum ante copulam. *cap. ex parte* 9. *& cap. ex publico*, 7. *de conuers. coniug.*

Temporalis verò impotentia est pueritia, qua durante impeditur, & dirimitur matrimonium. *d. c. quod sedem, & toto tit. de desponsat. impuber.*

Arctatio, cui ope medicorum absque periculo vitæ subueniri potest & Maleficium ad tempus, non impediunt, neque dirimunt matrimonium. *dictis c. ex litteris, & c. fraternitatis. Panorm. in c. litteræ*, 7. *de frigid. & malef. n.* 9. *& Innoc. ibidem. S. Thom. in* 4. *sentent. dist.* 34. *q.* 1. *art.* 3. *Goffred. in sum. tit. de frigid. & malef. nu.* 3. *Hostien. in sum. tit. de frigidis. & malefic. num.* 9.

Conditio quando impediat. *Conditio* est decimumquartum impedimentum: sed non omnis conditio impedit & dirimit, sed solum illa, quæ est contra substantiam, & bonum matrimonij. *c. solet, & c. aliquando*, 32. *q.* 2. *Couarr.* 2. *par. cap.* 3. *§.* 1. *num.* 1. *& DD. comm.*

Bona matrimonij, quæ sint. Bona matrimonij sunt tria, proles, fidelitas, seu fides, & indissolubilitas. *cap. omne*, 27. *q.* 2. Si ponatur conditio contra aliquod istorum bonorum; videlicet, contraho tecum si sumpseris potiones ad sterilitatem inducendam; vel si promiseris copiam tui his, quos tibi assignauero; vel, contraho matrimonium tecum ad annos; matrimonim est nullum. Vide *prædictos canones, & ibi glossas. c. fin. de condit. apposit. vbi glos. & DD. comm.* quia remota substantia remouetur & ipse actus; nam sine substantia nihil potest subsistere. *d. cap. tua, de sponsal.*

Substantia matrimonij consistit in consensu ad societatem coniugalem, sub quo includitur tacite consensus mutuus ad vinculum perpetui coniugij, ad fidem seruandam, ad prolem suscipiendam. *Cou.* 2. *p. c.* 3. *§.* 1. *num.* 1. *Syl. verb. matrimonium*, 4. *num.* 6.

Aduertendum est, quod ad hoc vt conditio contra substantiam matrimonij, illud impediat & dirimat, necesse est vt exprimatur; nam si retineatur solum in mente, non vitiat matrimonium, quia causa proxima, & immediata matrimonij est consensus signis expressus sensibilibus: vnde nec signa sine consensu, nec consensus sine signis operatur, & cōditio in mente retenta nihil operatur. *Syluest. loc. cit. num.* 6. *in fine.*

Secundo aduertendum est, quod conditio, licet honesta, si sit contra substantiam matrimonij, illud omninò vitiat; vt si quis contrahit cum conditione expressa, si secum viuat in perpetua castitate, vel continentia; vel si contracto matrimonio promteatur Religionem. *d. c. fin. vbi DD.*

Nec obijci potest matrimonium B. Virginis Mariæ, cum S. Ioseph con-

contractum. Nam Beatiss. Maria Virgo, licet certa esset ex diuina reuelatione, quod post matrimonium perseueratura adhuc esset perpetua in virginitate, attamen non hanc apposuit conditionem, sed contraxit matrimonium simpliciter, suo tamen libero consensu non consensit in actum copulæ, sed in potentiam; qui consensus, non est contrarius voto Virginitatis, & sufficit ad validitatem matrimonij. *c. Beata, 27. q. 2. vbi glossa. S. Thom. in 4. dist. 30. q. 2. art. 1. Couar. par. 2. cap. 3. §. 1. num. 4. in fine.*

Si autem matrimonium contrahatur sub quacunque alia conditione turpi, quæ tamen non sit contra substantiam matrimonij, vel sub conditione impossibili, tenet matrimonium, & huiusmodi conditiones habentur pro non appositis. *c. 1. vbi gloss. in verb. frangatur, & cap. vlt. de condit. appos. Panorm. in d. c. 1. num. 1. et in d. c. finali, nu. 3.* & hoc est speciale in matrimonio. *Hostien. in summa, de condit. apposit. num. 12. Panorm. & DD. communiter in d. c. fin.*

De alijs honestis conditionibus, quæ possent in matrimonij contractu licitè apponi, parum curandum nobis hodie est; quia cùm à Concilio Tridentino sublata sint clandestina matrimonia, vix dari possunt, ista matrimonia conditionata, & si darentur, suspenderentur vsque ad impletam conditionem, *c. super eo, 5. & cap. per tuas, 6. de condit. apposit.*

Raptus impedit. Decimumquintum, & vltimum impedimentum dirimens matrimonium, est *Raptus*: cùm enim rapitur fæmina è domo parentum, aut eorum sub quorum cura est, ipsis inuitis, non potest raptor matrimonium cum illa contrahere toto illo tempore, quo erit in potestate raptoris; & si contrahit, matrimonium erit nullum, sed debet constitui in loco libero; & tunc si vult, potest de nouo cũ illo contrahere. *Concil. Trident. de reformat. matrim. c. 6. sess. 24.*

Nec assensus, & voluntas raptæ prodest raptori, quia velle mulieri inducitur ab insidijs illius nequissimi hominis, qui rapinam meditatur. *l. vnica. C. de rapt. virg. circa finem.* Et qui volentẽ retinet, dummodo circumuentum, non sine dolo retinet. *l. 3. §. si quis volentem, ff. de lib. hom. exhib. glos. in c. raptores, in verbo, volentes, 36. q. 2.*

Raptus autem mulierum non solum fit in virgine, verum etiam in vidua, & sanctimoniali. *d. c. raptores, & c. si quis non dicam, 36. q. 2. Goffred. in sum. tit. de raptor. & incendiarijs.* Ac etiã in omnibus alijs mulieribus tàm honestis, quàm inhonestis, quæ violenter induci possunt ad matrimonium: ita *Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 13. num. 14. Less. lib. 4. c. 3. de speciebus luxuriæ, dub. 9. num. 68. ver. tertio raptor. Tolet. in sum. lib. 7. c. 17. num. 3.*

Vt autem raptus pariat impedimentum dirimens iuxta Decretum *Concil. Trid. sess. 24. c. 6. de reform. matrim.* tres qualitates necessario habere debet; primo violentiam, quæ non solum infertur armis, verum etiam solicitationibus, & odiosis, ac dolosis persuasionibus. *l. vnica. §. si quidem. C. de rapt. virg. vbi Bald. num. 20. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 12. num. 3. 8. & 11.* Rapere enim est idem ac cũ vi, & impetu auferre. *l. 3. ff. de incendio, & ruina, qua violentia.* Vel fiat ipsi raptæ. *d. l. vnica, & c. cum causa, 6. vbi Panorm. de raptor. S. Th. 2. 2. q. 154. art. 7. Turrecrem. in cap. raptus. 36. q. 1. num. 3. Nauarr. in sum. c. 16. num. 3. Sanch. loc. cit. num. 8. & ita communiter omnes Doctores sentiunt.* Vel raptæ parentibus. *c. 2. §. cum ergo, 36. q. 1. c. de raptoribus; §. ex hac authoritate,* *Raptus, vt impediat, quæ requiruntur.*

eadem

eadem 36. quæst. 1. Goffr. in sum. tit. de raptor. num. 4. in fine. Tol. in sum. lib. 7. c. 17. num. 3.

Vel raptę tutoribus, fratribus, &c. quamdiu sub eorum custodia exi-stit. *Sanch. Goffr. Tolet. loc. cit.* Siue vtrisque. *d. c. 2. §. cum ergo, & d. c. de raptoribus. Goffred. & aly supra citat.*

Secundo requiritur, quod iste raptus fiat, vel ratione matrimonij contrahendi, vel causa explendæ libidinis. *Eman. Sa. verb. matrimonium, num. 9.* Et ratio est, quia quacunque ex duabus prædictis causis fiat, est verus raptus. *Less. lib. 4. c. 3. de speciebus luxuriæ dub. 9. num. 66. vers. raptus propriè. Nauar. tom. 1. c. 16. num. 3. Hostien. in sum. de pœnis raptorum corporum, num. 1.* Et si aliam ob causam fiat, non est propriè raptus, sed plagium. *l. quoniam, 7. C. ad leg. Flau. de plagiarys.*

Mens Concilij Triden. fuit consulere honestati, & libertati matrimonij, quibus officit raptus propriè sumptus, & non video cur debeat solum restringi ad raptum ex causa matrimonij factum: nam si contineretur in dicto decreto solum raptus causa matrimonij factus, facillimè eluderetur finis Concilij sub pallio libidinis; quid enim probabilius, & facilius de humana carne credi potest, quàm libido? Et cùm intentio hominis soli Deo perspecta sit, cum hac limitatione, & restrictione, vnicuique aperitur via ad contrahendum matrimonium contra huiusmodi Concilij Decretum, quæ tamen via non solum dilatari, sed claudi omninò debet, cùm sit adeò perniciosa Reipublicę humanæ, & Christianæ.

Secundo, Decretum Concilij loquitur generaliter de raptoribus: ergo generaliter debet intelligi, & non solum restringi ad raptum causa matrimonij, cùm nulla sit necessitas talis restrictionis, imò talis limitatio est valdè nociua publicæ honestati, quam omnia iura tanti fecerunt, vt tam graues imposuerint eius violatoribus pænas; Iura enim ciuilia imposuerunt libertatis, bonorum omnium, ac vitæ ipsius priuationem raptoribus, eiusque fauoribus. *l. vnica C. de rap. virg.* Canones verò excommunicationem & perpetuam infamiæ notam, vt ex *Conci. Trid. & alijs can. supracit.* & ideò bonum publicum in re tam magni momenti omnibus viribus est conseruandum.

Tertiò, recedere à propria significatione verborum legis, vel statuti non est licitum, *l. 1. §. is, qui nauem. ff. de exercit. l. non aliter, 67. ff. de legat. 3. Bart. in l. non dubium 5. C. de legibus.* Ergo in prædicti Decreti Concilij Trid. intelligentia non debemus recedere à propria raptus significatione; quæ propriè includit raptum ad libidinem explendam.

Quartò, cùm sanct. mem. Pius V. suis particularibus Constitutionibus plura Decreta Concilij Trid. super reformatione matrimonij edita, è quibus aliquod exoriri posset dubium, declarauerit, quo sensu intelligenda essent, & de raptu nullum fecerit verbum; signum est, quod illum reliquerit in proprio suo significatu, sicut reliquit Concilium Trid. Et eo magis ad hoc credendum inducor ex verbis *dictę sessionis, 24. cap. 1. in principio, de reformatione matrimonij*, vbi præmittitur, quod intentio Patrum Concilij, in huiusmodi reformatione matrimonij nō alia fuerit, quàm remouere multitudinem prohibitionū & minuere impedimenta, & ad tollendam ignorantiam, inſtruere, in quibus casibus sit prohibitio; & ad hunc effectum vtuntur tot tantisq; distinctionibus, & limitationibus; de raptu verò, qui non

vnum in Legibus, & sacris Canonibus sensum habet, simpliciter & generalibus verbis loquuti sunt. Ex hoc inferendum necesse est, iuribus antiquis in eo solum derogatum fuisse, quòd inter raptorem, & raptam possit esse matrimonium, si post constitutam raptam in loco tuto, ipsa in matrimonium huiusmodi consenserit, alia relinquendo in suo robore, & propria significatione.

Præterea, si bene perpendantur postrema verba Concilij *in dicto cap. 6.* indubitanter colligetur mentem Concilij fuisse, comprehendere raptum tā ad libidinem explendam, quàm ad matrimonium contrahendū perpetratum. Cùm enim in principio dixisset quod rapta in loco tuto, & libero constituatur, deinde subdit: *Teneatur præterea raptor mulierem raptam, siue eam in vxorem duxerit, siue non duxerit, decenter arbitrio iudicis dotare*: quæ verba subalternatiua posita indicant, quòd siue raptus fiat intuitu matrimonij, siue non, rapta de bonis raptoris dotari debet. Nā quis post raptum, & per eum post denigratam raptæ honestatem & famam, vellēt impedire ne raptor matrimonium cū rapta contrahat, si raptor ad hunc effectum scelus hoc perpetrauerit? nec rapta contradictura est, quia hoc tantum titulo deperditus honor reintegratur. Nec raptor præsumendus est mutasse matrimonij desiderium, quo tam vehementer ad huiusmodi raptum impulsus fuit; & si recuset matrimonium contrahere, præsumendum est, raptum fuisse perpetratum ad libidinem explendam, & non ad matrimonium contrahendum. Et cùm pœna dotandi raptam imponatur raptori, siue eam ducat in vxorem, siue non ducat, signum est, quod *in dicto cap. 6.* sub nomine raptus comprehendatur tam raptus causa matrimonij, quàm raptus causa libidinis explendæ; quod etiam authores contrariæ opinionis admittunt, vt opinionem probabilem, dicendo, suam esse probabiliorem.

Tertiò, ad huiusmodi raptum requiritur, quod mulier abducatur de domo parentum, vel tutorum, & traducatur in alium locum. *cap. lex illa, 36. quæst. 1. Bald. in l. sed eximendi, 4. paulo post principium, vers. in glossa, quæ incipit, ff. ne quis eum qui in ius vocatus est, vt exim. Hostien. loc. cit. de pœnis raptorum corporum, num. 1. Sanchez de matrimon. lib. 7. disputat. 12. num. 20.*

Limita tamen hoc, quando ista abductio fit propriè sponsæ: si enim abducatur propria sponsa, non est raptus, licet fiat inuitis parentibus, quia raptus reatus in propria sponsa non cadit. *d. cap. cum causa, 6. vbi DD. de raptor. Corneus cons. 80. num. 7. & 8. vol. 2.* *Raptus in propria sponsa non est.*

His sic breuiter præmissis, deueniamus ad declarationem clausularū primę formulę matrimonialis.

Fr. Antonius Barberinus,

&c. Non est opus hic repetere, quæ abundanter in principio primę partis huius praxis attuli de Maiori Pœnitentiario, & de qualitatibus, quas necessario habere debet exequutor; videlicet, quòd sit Magister in Theologia, vel Decretorum Doctor, & quod huiusmodi gradus habuerit in aliqua publica Academia, & quod non sufficiat gradus Licentiatus, vel lectura dictarum facultatum Theologiæ, vel Canonū in aliqua publica Vniuersitate; demum quod debeat esse confessor approbatus ab Ordinario loci, in quo exequi litteras dispensationis huiusmodi opportet: & ideo lectorem remitto ad ea, quę ibi diximus.

Ex

Ex parte latoris præsentium, &c. Narrantur hic duo impedimenta oratoris culpa contracta, videlicet affinitas ex copula illicita proueniens, & incestus superadditus, dum duas sorores germanas cognouit carnaliter; & deinde subditur tertius excessus, consistens in publico tractatu matrimonij, non obstantibus impedimentis huiusmodi, inito, sub bona tamen fide, hoc est sub ignorantia impedimenti ex præmissis exorti.

Hic plura necessariò animaduertenda sunt: primo, quid sit bona fides: secundo, quænam bona fides requiratur in casu nostro; tertio, an si deficiat ista bona fides, reddatur gratia inualida: quarto, quid sit tractatus; quinto, quisnam tractatus requiratur in nostro casu.

Fides multiplici modo sumitur & primo pro pactione. Quoad primum, animaduertendum est, fidem multiplici in sensu accipi, primo pro pactione quadam quantumcunq; simplici de futuro; atque ita recedens à pactis, ac promissione, dicitur recedere à fide. *cap. 1. de sponsa duorum, vbi Panor. num. 1. l. 1. ff. de pactis, & l. 1. ff. de const. pecun.*

Secundo pro consensu de præsenti. Secundo, Accipitur pro consensu de præsenti. *d. cap. 1. vbi Panor.* & iste consensus similitudinarie appellatur fides ad instar religionis fidei, quia sicut ibi credimus, quod non videmus, ita in promissione credo te facturum, quod promisisti; vnde dicitur fides, quia fiet; vel à firmitate.

Tertio pro credulitate. Tertio, Accipitur pro credulitate, & ideò ille dicitur possessor bonæ fidei, qui rem, quam possidet, existimat & credit esse suam. *l. bona fides, 58. ff. de reg. iuris. l. bona fidei, 48. ff. de acquiren. rerum dominio. l. si existimans 3. ff. pro soluto. l. si quis fundum 43. ff. de acquirenda possess. Bart. in l. furtum, 37. §. fundi, ff. de vsucap. Couarr. in relect. regulæ possessor malæ fidei, parte 2. §. 7. num. 1.* Credulitas autem est duplex, vna, quæ leuibus fulcitur rationibus, & ideo est leuis, & appellatur suspicio: altera verò probabilis, & discreta, quia in probabili fundatur ratione, & appellatur opinio, vt notatur in *cap. inquisitioni, 44. de sent. excomm.* *Credulitas est duplex.*

Quarto pro nescientia. Quarto, Accipitur pro ignorantia, & ne scientia, & ideo dicitur ille aliquid bona fide facere, qui prohibitionem ignorans, facit contra illam. *c. 2. de cognat. spirit. cap. si virgo, 34. q. 1. l. bonæ fidei 110. ff. de verb. signif. l. qui cum vno, 4. in fine, ff. de re militari. Panor. in cap. consultationibus, 19. num. 5. de iure patronatus, & in cap. vlt. de præscript. num. 39. Couarr. loc. cit. num. 1.*

Quinto pro errore iuris. Quinto, Accipitur pro errore iuris: error enim iuris bonam fidem inducit sufficientem ad eam præscriptionem, quæ titulum minimè requirit, sed solam bonam fidem. *cap. proueniens, 4. de empt. & vendit. vbi Imola. Paulus de Castro cons. 44. col. penult. Bart. in l. Celsus, 27. ff. de vsucap. col. pen. Couarr. loc. cit. num. 5. vers. secunda conclusio.*

Error quid. Error autem est ignorantia eorũ, quæ quis debet scire, cum approbatione contrarij. ita *S. Tho. in q. 8. de malo art. 1. ad 7.*

Sexto pro fide Catholica. Sexto demum, & proprie, accipitur pro fide Catholica, prout est substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium.

Fides ergo quocunque ex prædictis modis accipiatur, dicenda est bona, cùm legi diuinæ, aut humanæ est conformis, vel ab eisdem admittitur ad tollendum dolum, vel culpam, ac minuendam pœnam, vt colligitur ex iuribus & DD. supra citat.

In nostro casu fides bona accipitur, prout dicit credulitatem proba-

Ignorantia bonam fidem inducit. bilem, vel ignorantiam iuris, vel facti, excludentem dolum; in rebus enim, quę male geruntur, scientia arguit de dolo, ignorantia verò bonam fidem inducit. *cap. si compromissarius*, 37. *§. si verò, de electiom. in 6. l. si quis adulterium*, 33. *§. 1. vbi glos. in verbo nouerca, ff. ad legem Iuliam de adult.* quia bona fides est contraria fraudi, & dolo, *l. ea verò*, 3. *§. fin. ff. pro socio*, ergo in rebus, quæ malè geruntur, si non adest dolus, & fraus, adest bona fides: sed in rebus, quæ ex ignorantia malè aguntur, non adest dolus, neque fraus, ergo ad est bona fides; ergo ignorantia inducit bonam fidem, & scientia malæ actionis inducit dolum, & fraudem in eo, qui scienter male agit.

Ista autem bona fides, si nō adest in casu nostro, etiamsi falsa allegetur, attamen existimo non reddere nullam, & inualidam gratiam; quia bona fides nō est causa finalis, propter quam conceditur ista gratia, sed solù causa impulsiua: per hanc enim M. P. solummodo mouetur ad facilius, non autem ad simpliciter concedendam dispensationem huiusmodi, cuius partiales causæ finales solum sunt, impedimentum esse occultum, & imminere scandalum, vt ex infra dicendis clarius apparebit. Falsitas autem causæ impulsiuæ non vitiat gratiam. *glos. & DD. in cap. post translationem*, 11. *de renunt. & in cap. cum cessante*, 60. *de appellat. Couarr. lib. 1. variarum resolutionum. c. 20, num. 1, vers. contrariam sententiam*, & alias probauimus in prima huius praxis parte: nam cessante causa impulsiua, non cessat gratia, cuius fuit causa impulsiua. *l. 1. §. sexum, ff. de postulando, glos. in d. cap. post translationem; verbo, cessante, de renunciat. & in cap. cupientes*, 16. *in verbo, periculosis, de elect. in 6. Decius in d. c. cum cessante, de appellat. Dynus in regula decet, in fin. de reg. iuris. Bald. & alij in l. generaliter*, 50. *C. de Episcopis, & cler.* Ergo parum facit ad validitatem gratiæ, falsitas causæ impulsiuæ.

Caus. impulsiua non vitiat gratiam si falsa sit.

Quod etiam constat ex stylo, & consuetudine M. P. mihi optime notis; nam siue præcedat bona, siue mala fides, nihilominus dispensatio huiusmodi nemini negatur; vt tollantur, quantum fieri potest, scandala à mundo; grauior quidem penitentia mandatur imponenda illi qui mala fides se gessit, arbitrio executoris; quæ tamen maior grauitas pœnitentiæ ex facto ipso indicatur; & ideo eius omissio in litteris parum, aut nihil nocet; immo grauitas pęnitentię iniungendę subintelligitur in ijs subsequentibus verbis, *iniuncta inde ei pro tam enormis, &c.*

Ad quartum dico, duplicem esse speciem tractatuum, propriam scilicet, & metaphoricam; propria est, quæ versatur circa res materiales, & sensui tactus subiectas, & appellatur tractatio rei materialis; vt cùm manu tractatur calamus, pileus, &c.

Tractatuum duplex species.

Metaphorica verò est illa, quæ versatur circa res immateriales, & minimè sensui subiectas, quales sunt voluntatis affectus, & effectus, vt cùm voce, vel alio sensibili signo illos alicui exprimo, & declaro; & appellatur propriè discursus de actibus, & colloquium de rebus gestis, seu gerendis, sed translatiue, ac metaphoricè appellatur tractatus. *cap. fin. vbi Decius, num. 7. de probat. & idem Decius consil.* 463. *num. 1. Bald. in c. final. de iuram. calumnia.*

Tractatus isto secundo modo acceptus, facit ad nostrū propositum, & in hoc sensu accipitur in omnibus formulis matrimonialium dispensationum, cum hac tamen limitatione, vt sit tractatus completus, & perfectus, & non inanis, & vanus absque

absque conclusione; tractatus enim tota vis consistit in conclusione. *l. si voluntatem*, 8. *C. de rescind. vendition. vbi Bald. & Decius locis preçit.* & nisi adsit talis vis ex conclusione, frustra allegatur, vt DD. loc. cit. vnanimiter asserunt, & nos infra ostendemus.

Tractatus vis in conclusione.

Cùm autem, &c. Hic allegantur causæ, propter quas petitur gratia: sed quia huiusmodi causæ discutientur in sequenti parte restrictiua, ideo omissa huiusmodi parte dispositiua, ad illam deueniamus.

Quatenus si est ita, &c. Hæc clausula est communis omnibus formulis, & importat veritatem præcedentium rerum narratarum, sed non æquè principaliter; namprimariò importat veritatem facti, quoad essentialia, & secundariò quoad accidentalia, id est quoad circumstantias non necessarias: in nostro enim casu essentialia facti sunt, affinitas contracta, incestus, tractatus matrimonij, & scandalum imminens; accidentalia verò sunt bona fides, & similia: & ideò defectus in substantialibus vitiat gratiam, secus autem in accidentalibus. Vide quæ de huiusmodi clausulæ vi, diximus in prima parte huius praxis, in prima formula commutationis voti.

Dictum latorem, audita prius eius Sacramentali confessione, ab incestu, &c. Per istam clausulam conceditur facultas exequutori absoluendi latorem, non dico à fornicatione, & temerario ausu tractandi de matrimonio contrahendo cum sorore mulieris à se carnaliter cognitæ, qua hanc facultatem quilibet confessor approbatus habet, sed ab incestu, qui solet ob tam proximiorem gradum reseruari Ordinarijs locorum, & hanc ob causam fit specialis illius mentio; nisi tamen velimus quod huic speciali mentioni occasionem dederit, maior eius enormitas.

Absoluas hac vice, &c. Quòd huiusmodi absolutio facienda sit in actu Sacramentalis confessionis tantum, non est dubitandi locus, quia ad hunc effectum præmissa fuit clausula illa, *audita Sacramentali confessione*, vt alias docuimus.

Iniuncta ei pro tam enormis libidinis excessu, &c. Cum delicta in nullo foro debeant impunita remanere, & quoties cõmittuntur, toties debeant puniri. *cap. 1. de pœnis, & ibi Panor. glossa in l. quicunque, 4. C. de seruit. fugit.* Ideò M. P. mandat hic imponi pœnitentiam. Quomodo autem exequutor gerere se debeat in imponenda huiusmodi pœnitentia, colliget ex ipsismet M. P. verbis, si ea bene perpendet. Et primo illud verbum, *enormis*, quod idem est, ac extra normam, vel absque norma, hoc est, mensura, denotat, pœnitentiam non debere illam esse: quæ pro ordinarijs delictis imponitur, sed sicut delictum excedit ordinariam fragilitatis meã uram, ita pœnitentia ordinariam suam mensuram pœnæ excedere debet; nam in imponendis pœnis attendenda est qualitatis delicti. *cap. Deus qui 8. vbi Panor. n. 1. de pœnitentia, & remissione, l. aut facta, 16. ff. de pœnis.*

In pœnitentijs attendendæ sunt qualitates delicti, personæ, causa, temporis, loci, &c.

Qualitas personæ delinquentis, hoc est eius dignitas. *cap. sane 11. de officio delegati, cap. quisquis, 2. quæst. 7. cap. cum Beatus, 45. dist. cap. 2. de Apostatis,*

Eius

Eius nobilitas. *cap. aut contra Ecclesiæ pacem*, 24. *quæst.* 1. *l.* 1. *& l. in seruorum*, 10. *ff. de pœnis*. Vel eius ignobilitas; grauiora enim quo ad sensum imponuntur ignobilibus quam nobilibus. *d. cap. qui contra, vbi glossa verbo, ignobiles*.

Et ratio videtur esse, quia regulariter quælibet pœna etiam minima, multum coercet animum nobilem, & honoratum, qui non est assuetus mulctis, & pœnis; quod secus est in ignobili. *Decius* tamen *in cap. nouit. num.* 4. *de iudic. vbi etiam nu.* 45. *ex Bart. in l. capitalium*, *§. serui*, *ff. de pœnis*, affirmat plebeios diuites æquiparari nobilibus in pœnis imponendis.

Qualitas causæ, temporis, loci, *d. l. aut facta, cap.* 1. *de pœnitent. dist.* 5. *Goffred. in sum. tit. de pœnis num.* 11. *in fine*. Nam hæc multum possunt augere, & minuere delicta. *Host. in sum. tit. de pœnitentia, & remiss. num.* 60.

Secundo, perpendendum est aliud verbum, *graui*, quod importat pondus, & excludit leuitatem; atque ita ista pœnitentia suo pondere premere debet delinquentem, vt delicti grauitatem in pœnitentiæ pondere sentiat, & agnoscat, eiusque metu humana coerceatur audacia.

Tertio, perpendendum est verbum, *salutari*, quòd, vt alias diximus in prima huius praxis parte, remedium ad salutem delinquenti esse debet.

Quarto demum est perpendenda ætas nostri temporis cum *Panor. in c. at si Clerici*, 4. *nu.* 34. *de iudicijs*: nam textus *in cap. fraternitatis*, 34. *dist.* singulariter dicit, *quod ætas nostri temporis, quia non solum merita, sed etiam corpora defecerunt, censuram antiquorum canonum non patitur manere*: & ideò mitius est agendum, ne peccatores desperent, & vt pœnitentiæ admittantur, & peragantur.

His itaque bene perpensis, poterit exequutor imponere Ieiunium, præcipuè; quia talis pœnitentia à sacris canonibus solet præscribi huiusmodi delinquentibus *cap. accepisti*, 2. *de sponsa duorum, cap. placuit, & cap. hoc ipsum*; *§. hoc autem*, 33. *quæst.* 2. *Hostiens. in sum. de pœnitentia, & remissione, nu.* 60. *§. quæ pœna*. Nam ieiunium carnem macerat, & libidinem refrenat.

Eleemosynæ etiam possunt delinquenti, si diues sit, imponi, quia eleemosynis redimuntur peccata. *c. fin. dist.* 82. *& c. Medicina. de pœnitentia dist.* 1.

Orationes, visitationes Ecclesiarum, & aliæ pœnitentiæ similes, arbitrio exequutoris possunt imponi. Quæ pœnitentię quamdiù durare debeant, arbitrio exequutoris relinquitur. *cap. mensuram de pœnitentia, distinctione* 1. quia apud Deum non tam valet mensura temporis, quàm doloris.

Et alijs, quæ fuerint de iure iniungenda, &c. Hoc est remotio occasionis proximè relapsus: nam occasiones peccandi sunt omninò extirpandæ, & refectio damni forsan illati occasione præfatorum excessuum, quia damna illata sunt omnino reficienda. *l. si liberetur*, 10. *C. de administrat. tuto. l. si proprietarius*, 22. *ff. de damno infecto*.

Demum, dummodo impedimentum, &c. Dictio, *demum*, est dictio taxatiua. *l. ita demum* 13. *C. de procurat. l. ita demum* 26. *ff. de recept. arbitr. Bald. consil.* 208. *nu.* 2. *par.* 4. Et ideo taxat & limitat facultatem exequutori per huiusmodi litteras cōcessam, ad dispensandum cum latore earūdem litterarum, quatenus impedimentum ex allegatis excessibus pro- Demum, est dictio taxatiua.

proueniens sit occultum, & periculum immineat reuelationis huiusmodi impedimenti, & scandalorũ, & non aliàs. Quod magis probatur ex immediate subsequenti dictione *dummodo*, quæ est dictio requirens de necessitate existere illud, cui adiungitur, vt dispositio possit sortiri suum effectum. *c. nullus ex consil. 62. de reg. iur. in 6. Io. Andr. in c. ex tuarum, 5. in verb. dummodo, de authoritate, & vsu pallij. Alexan. in l. 1. in princip. in 2. notabili, ff. ad l. falcidiam. Decius consil. 328. num. 3. tom. 1.*

Dummodo est dictio requirens ex. necessitate id cui adiungitur.

Atque ita ad hoc vt dispensandi facultas concessa suum sortiatur effectum, tria necessariò requiruntur; primò, vt impedimentum super quo dispensandum est, sit occultũ. Secundò, vt sit periculum reuelationis illius. Tertiò, vt inde sequutura sint scandala.

Quo ad primùm quòd necessariò debeat esse occultum impedimentum, non video cur dubitari possit, cùm facultas dispensandi super impedimentis publicis matrimonialibus, sublata omninò sit M. P. per reformationem officij Pœnitentiariæ à sanctæ mem. Pio huius nominis Papa Quinto factam: & ideò M. P. non potest maiorem facultatem exequutori concedere, quàm ipse habet, nemo enim plus iuris in aliũ transferre potest, quàm ipse in se habeat. *cap. nemo potest. 79. de regul. iur. in 6. cap. quod autem, 5. de Iurepatronatus, l. traditio, 20. ff. de acquir. rerum dominio, l. nemo plus, 55. vbi Decius, ff. de reg. iuris.*

Quid autem sit occultum, vide quæ abundanter diximus, dum egimus de publico, notorio, manifesto, famoso, & occulto: & ideò hic solum dico occultum esse illud, quod à nemine, vel à tam paucis scitur, vt neque sit notorium, neque manifestum, neque famosum. *Nauar. in c. 27. de irreg. num. 255. tom. 1.*

Periculum immineat reuelationis, &c.

Secundo ex necessitate requiritur ad hoc, vt facultas præsentis dispensationis subsistat, vt sit periculum reuelandi impedimentum, nisi matrimonium subsequatur; hoc est, vt si recedatur à tractatu matrimonij iam concluso, & probabilis causa recessus huiusmodi assignari nequeat, vehemẽter quis suspicaturus sit aliquod occultum interesse impedimẽtum, & sic adhibitis desuper curiosis diligentijs, inuestigare posset causam primariam recessus à matrimonio aliàs concluso, atque ita detegatur impedimentum.

Nota illud verbum, *periculum*, quod non importat omnimodam necessitatem, seu necessariam detectionem, sed solum probabilem, & moralem credulitatem ipsius detectionis: & hæc probabilitas futuræ reuelationis necessario requiritur pro validitate huius dispensationis.

Periculũ non importat necessitatem.

Et hinc aperte colligitur, in nostro casu tractatus matrimonij non debere esse simplicem discursum sine conclusione: nam à recessu simplicis discursus, & colloquij, quis potest arguere de impedimento occulto? Cum, vt bene ait *Decius loc. cit.* & experientia docet, multa tractentur, quæ non fiunt; & ideò nemini afferre potest admirationem recessus à simplici tractatu, & colloquio.

Et scandalorum, &c.

Tertiò, requiritur necessariò, vt periculum scandalorum etiam immineat: nam si ex reuelatione impedimenti nullũ subsequatur scandalum, quia videlicet agitur de personis forsan diffamatis in genere in honestatum, ex quarum vita iam publice reprobata nullum nouum oriatur scandalum; cessabit facultas hu-

huiusmodi dispensationis, quia cessante causa dispensationis, cessare debet & ipsa dispensatio; cessante enim causa, cessat etiam effectus inde proueniens. *d.c. cum cessante, de appellat. c. quod pro remedio, 1. q. 7. vbi glos. in verb. cessante. d.l. Titia, 89.*

Quod autem scandalum sit causa præsentis dispensationis.

Primo patet ex inspectione ipsius Breuis, in quo nullum aliud apparet motiuum dispensandi.

Scandalum est legitima causa dispensationis. Secundò, propter scandalum conceditur dispensatio. *c. quia circa, 6. vbi Panorm. num. 2. de consang. & affinit. & c. 2. vbi etiam Panor. num. 7. de nouis operis nunc. Dec. in c. at si clerici, 4. §. de adulterijs, n. 64. de Iudic. Rom. cons. 307.* Scandali enim euitatio est legitima causa recedendi à dispositione iuris communis. *cap. non potest, 23. q. 4. Bart. in l. 1. col. 3. vers. vnum tamen scias, ff. de officio eius &c. Decius in c. prudentiam, 21. num. 55. de officio delegati.* Quia scandalis est obuiandum. *Clem. 1. de officio Ordinarij, vbi glos. in verb. scandala. Panorm. in c. considerauimus 10. num. 5. de elect.*

Nomine scandalorũ quæ veniant. Quid autem nomine scandalorũ hoc loco intelligat M. P. verba ipsa demonstrant, nam ex reuelatione impedimenti, grauis oritur infamia dictarum mulierum, ac familiæ totius, ex infamia autem præsumitur scandalum. *c. fin. de collusione detegen. cap. inter sollicitudines, 10. de purgat. canonica, cap. Presbyter si à plebe, 2. q. 5. vbi infamia infertur ad scandalum. Decius in d. c. at si cleric. num. 70. cum sequent. de iudicijs.* Ex huiusmodi infamia subsequuntur regulariter contentiones, minæ, pugnæ &c. quæ etiam sunt scandala. *Fel. in c. nihil prodest, 2. nu. 3. de præscript. Hostien. in sum. tit. de iur. patronat. num. 9.*

Hic tres occurrunt difficultates. Primò, an necessariò requiratur ad validitatem huius dispensationis, vt vltra scandalum infamiæ, sequutura sint scandala contentionum, rixarum, &c. Dari enim potest casus, vt sit infamia, & non inde sequantur alia scandala, ob potentiam infamatoris, & impotentiam, vel timorem diffamatorum.

Secundò, an requiratur vt ista plura scandala differant inter se specie, an verò sufficiat vt sint solũ inter se diuersa diuersitate numerica.

Tertiò, quæ probationes admittendæ pro huiusmodi scandalis ad inducendam dispensationem præfatam.

Quo ad primam difficultatem respondeo: Posito quod in litteris M. P. pluralitas allegetur scandalorum, infamia solum delinquentium non sufficit ad dispensandum, quia infamia est vna ex condignis delinquentium pœnis. *c. cum dilectus, 2. §. fin. de ordin. cognit. l. infamia, 3. C. de decurionibus, lib. 10.* sed pœna non debet conuerti in beneficium delinquentium: nemini enim delictum afferre debet lucrum. *l. siue hæreditaria, 25. ff. de negot. gest.* quod sequeretur si eorum infamia esset causa sufficiens dispensandi cum illis: ergo infamia non debet conuerti in beneficium delinquentium, & consequutiuè non potest esse sufficiens causa dispensationis, sed requiruntur alia subsequentia scandala. *Infamia est digna delinquentis pœna.*

Ad secundam difficultatem respondeo, sufficere simpliciter pluralitatem scandalorum, & non necesse esse, vt scandala differant inter se specie, sed satis esse, vt differant numero ad validitatem dispensationis. Quòd probatur primò, quia pluralis loquutio postulat numericam diuersitatem, *l. vbi numerus, ff. de testibus, l. inter illam, 217. ff. de verb. signif.* ergo ad pluralitatem scan- *Pluralis loquutio requirit numericam diuersitatem.*

scandalorum verificandam, sufficiunt plura scandala inter se solum differentia diuersitate numerica.

Propositio indefinita aequipollet vniuersali. Secundo, verba indefinitè prolata æquipollent vniuersali. *c. Idololatria*, 28. *q.* 1. *cap. si non licet*, 23. *q.* 5. Et quod indefinitè dicitur, generaliter est intelligendum *c. Deus*, 31. *q.* 1. Sed hic loquitur indefinitè de pluralitate scandalorum: ergo generaliter debet intelligi de pluralitate scandalorum, tam numero, quam specie inter se differentium.

Tertiò, vbi lex non distinguit, neque nos distinguere debemus. *l. præses Prouinciæ*, 3. *ff. de officio præsidis*, *l. quos prohibet*, 7. *ff. de postul. l.* 1. *§. conuenire*, *in fine*, *ff. de indiciis*. & lex indistinctè loquens, complectitur omnem casum, cum non adest maior ratio in vno, quam in alio. *l.* 1. *§. in infinitum*, *ff. de leg. præstan.* Sed M. P. hic indistinctè loquitur, & nulla est maior ratio in pluralitate numerica scandalorum, quam in pluralitate specifica, vt per se patet: ergo comprehendit tam pluralitatem numericam, quã specificam scandalorum: ac propterea sufficiens causa dispensationis est, tam pluralitas specifica, quam numerica scandalorum; atque ita quando eadem infamia deliquentium diffundatur in eorum familiã, & consanguineos; infamia familiæ, &c. est scandalum sufficiens ad dispensandum: quia delictum vnius, alteri, qui non sit in culpa, non debet nocere. *l. adoptiuum*, 8. *§. fin. ff. de in ius vocand. l. sancimus*, 22. *C. de pœnis*, *l. si filius familias*, 3. *C. ne filius pro patre*: & tot sunt scandala numero diuersa, quot sunt personæ, quæ huiusmodi infamia læduntur.

Aliorum delictum nocere non debet innocenti.

Ad tertiam, & vltimam difficultatem respondeo, in isto foro conscientiæ non adhibendos esse testes, neque iudicialiter, neque extraiudicialiter pro probatione huiusmodi scandalorum; cùm causa illorum sit occulta, & non debeat propalari & agatur in foro, quod de sui natura requirit secretum, & in foro pœnitentiali creditur ipsius pœnitentis dicto. *c. significasti*, 18. *de homicidio*, *c. tua*, 26. *de spons.* nam in isto foro fit solum examinatio criminis ad pœnitentiam, & satisfactionem diuinæ offensæ, non autem ad publicam vindictam, & ad reipublicæ satisfactionem, vt bene aduertit *Couar. lib.* 2. *variarum resolutionum c.* 10. *num.* 3. & ideò standum est pœnitentis dicto, & satis est, vt exequutor formet animum suum ex solo, sed diligenti examine ipsiusmet dispensandi, inquirendo ab illo, an tractatus matrimonij fuerit conclusus, an conclusio diuulgata, an omnia pacta matrimonialia hinc inde admissa, an in domo futuræ sponsæ ante, vel post prædictũ tractatum conuersatus fuerit: ex quibus omnibus interrogatorijs, ac etiam ex parte eorum colligi potest, an adsit locus legitimè recedendi à dicto tractatus absq; periculo scandalorum.

In foro pœnitentiali creditur pœnitenti.

Quo verò ad reuelationem impedimenti. Perquiri potest ab ipso dispensando, an de nocte, vel de die accesserit, ad domum futuræ sponsæ, ac eius sororis; vel ipsæ ad eius domum accesserint: si enim de die, facilè est, vt alicui accessus huiusmodi innotuerit, & inde sit orta aliqua sinistra suspicio, an alicui ipse, vel dictæ mulieres communicauerint prædictum suum excessũ: an alicui familiaritas eorum innotescat: an in publico aliqua mutuæ beneuolentię obsequia sibi inuicem exhibuerint. Si enim aliquid ex præfatis interrogatorijs verificatum comperiet, exequutor facillimè poterit dubitare de periculo reuelationis prædicti impedimenti.

Aliudque canonicum, &c.

Subintelligitur impedimentũ. Quæ sint alia canonica impedimenta, quæ obstare possent huic matrimonio contrahendo, vide in principio huius secundæ partis.

Cum eodem latore, quòd præmissis non obstantibus, matrimonium, &c. Per istam clausulam conceditur facultas exequutori dispensandi cum latore super incestu, & super affinitatis gradu per eum contracto, ex illicita copula, quæ sunt impedimenta matrimonij: primum enim solum impedit, sed non dirimit: alterum verò non solùm impedit, verum etiam dirimit, vt supra declarauimus in principio huius secundæ partis, dum de illis separatim tractauimus: & ideò ponitur clausula restringens dispensationem ad superius expressa.

Et vterque inter se, &c. Licet vnus tantum petierit dispensationem, attamen vtriq; conceditur, id est viro immediate, mulieri verò mediante viro: nec est necesse vt ipsa recurrat ad exequutorem pro dispensatione, sed satis est, vt cum viro sit dispensatum, quia cùm impedimentum huiusmodi sit vnum & idē, ac necessariò afficiat vtrumque, & dispensatio super illo fit ad actũ, qui necessariò respicit vtrumque; ideò ad vtrumque necessario extendi debet, licet ab vno tantum fuerit obtenta: connexorum enim idem est iudicium. *c. translato, 3. vbi Panor. in princip. de constitut. l. oratio, 16. ff. de spons. glosa in c. 1. in verb. priuare, de postul. prælatorum*: & cum dispensatio viri, ad contrahendum cum hac muliere sit adnexa dispensationi dictę mulieris ad contrahendum cum illo; eo ipso quod vir habilitatur ad contrahendum cum dicta muliere, etiam mulier censetur habilitata ad contrahendum cum dicto viro. *Sanch. de matrimon. lib. 8. disp. 26. num. 6.* vbi quam plurimos alios DD. citat.

Connexorũ idem iudicium.

Publicè seruata forma Concilij, &c. per dictionem illam *publicè* prohibetur matrimonium clandestinum. Clandestinum enim matrimonium ita reprobatur à sacris Canonibus, & Concilio Tridentino, vt neque bona fides suffragetur prolis inde natæ legitimationi, si posteà comperiatur inter sic contrahentes aliquod impedimentum existere. *c. cum inhibitio, 3. §. si quis verò, de clandestina desponsatione.*

Clandestinum matrimonium tribus modis dicitur: primò, cum fit absque testium interuentu. *dict. c. cum inhibitio.* Secundo, cum fit sine solemnitate. *c. aliter, 30. q. 5.* Tertio, cum fit sine denunciatione. *d. c. cum inhibitio, vbi glos. in verb. clandestina.*

Et in eo postmodum remanere, &c. Quia remanere in matrimonio necessariò consequitur ex legitimo eius contractu præcedente, cùm, quod Deus coniunxit homo non separet, & dispensatus ad contrahendum, quod est principale, intelligitur dispensatus ad remanendum, quod est accessorium; concesso enim principali, censetur concessum accessorium. *l. 2. ff. de iurisdictione omnium Iudic.* Ideò Maior Pęnitentiarius ad tollendam omnem dubietatem, quę iuris ignaris occurrere posset, subdit clausulam istam, & *in eo postmodum remanere, &c.* hoc est petere, & reddere debitum, aliaque peragere, quæ coniugibus aliàs non impeditis legitimè competunt.

Accessoriũ sequitur principale.

Pre-

Legitimatio prolis ex legitimitate matrimonij

Prolem suscipiendam exinde legitimam, &c. Legitimitas prolis necessario subsequitur ex legitimitate matrimonij. *c. quod nobis, 3. c. causam quæ, 7. & cap. lator, 5. qui filij sunt legit. cap. tuam, 3. de ordine cognat. & instit. de patria potest. in principio. Couarr. tom. 1. parte 2. cap. 8. §. 1. nu. 1.* & ideo Maior Pœnitentiarius mandat exequutori, vt hoc specialiter dispensato declaret, ad tollendam omnem difficultatem, quæ exoriri desuper posset circa suam patriam potestatem, & circa filiorum successionem in bonis paternis, & etiã quoad alia omnia bona temporalia, & spiritualia ex legitimitate matrimonij prouenientia.

Sed quid agendum, si Confessarius dispensauerit tantum super impedimento occulto, & omiserit declarare prolem legitimam iuxta facultatem sibi traditam; Resp. quod posset orator eligere alium similem Confessarium, qui declaret huiusmodi prolem legitimam, *facit. Sanchez. lib. 8. de matr. disp. 7. num. 17. pun. citat. Pyrrus Corrad. in prax. dispens. Apostolic. lib. 8. cap. 2. num. 39.* licet ipsi non arrideat.

In foro conscientiæ, &c. Hoc est, in foro animæ interno, & secreto, & quoad diuinam satisfactionem, contrahentes recipiantur in legitimos coniuges; & proles, quæ inde suscipietur, in omnibus & per omnia reputetur, & sit legitima apud Deum, nõ tamen apud Rempublicam in foro exteriori, in quo requiritur publica satisfactio, & publica dispensatio, cum in publicis delictis per publicam solum vindictam Reipublicę satisfiat, ad exemplum, & terrorem aliorum. *l. 1. C. ad legem Iuliam repetundar. Tancred. de matr. lib. 8. disp. 34. nu. 21.*

Sed hæc clausulæ præfatæ interpretatio aliquam patitur difficultatem; quia verè istud matrimonium in facie Ecclesiæ canonicè contrahitur, cum nullum remaneat impedimentum, & seruetur forma Concilij Tridentini. Ergo proles inde prouenìens erit legitima etiam in foro fori.

Filius natus in figura matrimonij bona fide contracto est legitimus.

Secundo, Matrimonium istud quoad vtrunque parentem contrahitur bona fide, & propterea proles exinde proueniens, debet etiam in foro fori haberi pro legitima, non autem in solo foro conscientiæ: nam filius natus ex matrimonio cum bona fide alterius, vel vtriusque parentis inito, licet adsit impedimentum, nihilominus reputatur legitimus in foro fori; etiam quando impedimentum detegitur, & successiuè matrimonium declaratur nullum. *cap. ex tenore, 14. vbi gloss. in verbo, legitimus, & cap. cum inter, 2. qui filij sint legitimi. Panorm. in d. c. ex tenore, in fine, glos. in cap. perlatum, 8. qui filij sint legitimi.*

Dispensatio occulta nemini tollit ius suum in foro fori.

Ista autem difficultas facillimè diluitur, concedendo, si bona adsit fides vnius parentis, prolem respectu dictæ bonæ fidei etiam in foro fori reputari legitimam ex iuris permissione, vt per textus supra citatos, non autem vigore huiusmodi dispensationis per M. P. concessæ. Quæ, licet non suffragetur in foro fori, attamen in eo foro nemini tollit ius suum, nemini enim auferendum est beneficium iuris. *Authen. de nuptijs, §. sed hoc, & l. 4. §. si quis condemnatus. ff. de re iudicata.* & quamdiu durat ista bona fides, semper proles, quæ hoc interim concipitur, habetur pro legitima, etiamsi nascatur post malam fidem exortam. *d. c. cum inter, vbi glos. in verb. concepti fuerant, qui filij sint legitimi, vbi etiam Panorm. & alij*: nam cũ de commodo alicuius tractatur, spectandum est tempus

conceptionis. *l. Paulus 11. l. qui in vtero est. 7. ff. de statu hominum. l. emancipatum. 7. ver. si quis conceptus sit. ff. de senator.*

Et hæc bona fides, siue proueniat ex ignorantia iuris probabili; siue ex ignorantia facti, semper suffragatur. *glos. in d. c. perlatum, qui filij sint legitimi. Panorm. in d. cap. per venerabilem, 13. num. 36. in fin. eod. tit. qui filij sint legit.* Secus verò est, quando adest mala fides, hoc est scientia impedimenti occulti, & occultæ dispensationis desuper obtentæ: nam licet ob huiusmodi dispensationem inducatur bona fides in foro conscientiæ, attamen remanet mala fides quoad forum fori; & ideò posita ista mala fide, quando detegitur impedimentum, super quo fuit dispensatum in foro conscientiæ, sequitur in foro fori illegitimatio prolis sic susceptæ, per declarationem nullitatis matrimonij: & in hoc sensu intelligitur ista nostra clausula ex doctrina. *Sanchez. de matr. lib. 8. disp. 34. num. 37. & seq;* donec desuper fuerint impetratæ literæ dispensationis in vtroq; foro, cum consueta clausula, legitimationis prolis susceptæ &c. sic aduertit. *Pyrr. Corradus in prax. dispens. Apostol. lib. 8. c. 12. num. 41. fin. pag. mihi 311.*

In actu sacramentalis Confessionis, &c. Hæc clausula refertur ad absolutionem ab incestu, & alijs præfatis excessibus, cum sint materia necessaria sacramentalis Confessionis, & circa illos solummodo versetur sacramentalis Confessio, & actus sacramentalis Confessionis terminetur, per ipsam absolutionem, quæ cum præcedat dispensationem, necessariò hęc sub[illegible] & propterea fit post, & extra actum sacramentalis Confessionis, & ideò non potest verificari quòd fiat in actu sacramentalis Cõfessionis; nisi impropriè velimus dicere, quod habeatur, ac si fiat in ipso actu sacramentalis, Confessionis, ex eo, quod illum immediatè subsequatur.

Non aliter neque, &c. Hæc clausula est adeò præcisæ naturæ, vt excludat omnem modificationem & interpretationem alienam à verborum suorum significatione. *Bald. in l. si quidem, 9. num. 3. C. de exceptionibus. Dec. conf. 61. num. 2. Alexan. cons. 3. n. 4. Rota in causa Bononien. de Bouijs, coram Mellino, 20. Febr. 1598.* Cùm sit de sua natura taxatiua & præcisiua. *l. non aliter, 67. ff. de legat. 3.* Et per verba negatiua concepta necesse est, vt huiusmodi absolutio, & dispensatio fiat in actu sacramentalis Confessionis eo modo, quo supra diximus, & extra forum conscientiæ non patrocinentur. *Clausula nō aliter, excludit omnem modificationem.*

Ideò adimit exequutori facultatem absoluendi, & dispensandi extra forum sacramentalis Confessionis, & dispensato spem aufert recipiendi aliquod commodum in dicto foro fori.

Ita quod, &c. Ista clausula est declaratoria mentis proferentis, & propterea est præcedentium verborum & dispositionum expositiua, atque ad eiusdem proferentis mentem regulat & limitat. *c. cum. M. Ferrarien. 9. de constitut. Soc. Sen. cons. 49. num. 2. vers. dicemus autem. Dec. conf. 226. num. 6. & alij communiter.* ac propterea adimit omnem vim, licet minimę probationis, in foro iudiciario, hoc est in foro fori: hæc enim sunt verba synonima, idemque important. Et multò magis hoc dictum corroboratur, per dictionem, *nullatenus*, quæ de sui natura importat nullitatem actus ipso iure. *glos. in authen. si qua* *Ita quod, est clausula declaratoria mentis proferentis.* *D. Nullatenus importat nullitatem actus.*

§ qua mulier. in verb. nullatenus, C. ad Velleianum. & inducit præcisam prohibitionem. *Cephal. cons. 4. num. 25. lib. 4.*

Suffragentur, &c. Hoc est adiumento sint. *authen. de monach. §. penult.*

Nullis super his adhibitis testibus, &c. Cùm superius dixerit M. P. huiusmodi absolutionem, & dispensationem concedi in solo foro conscientiæ, & extra illum nullam penitus vim habere, expresseq; excluserit forum iudiciarium, & ex hoc fortasse aliquis occasionem accipere posset, quod propterea non excludatur receptio extraiudicialis testiũ & ideo licitum sit cum interuentu aliquorum testium petitas absolutionem & dispensationem huiusmodi impertiri, & postea per eorum attestationes sic absolutũ & dispensatum tolerari & admitti in foro fori; ad hane sinistram interpretationem tollendam M. Pœnitentiarius vtitur hoc verbo, *nullis*, quod est dictio vniuersalis negatiua, quæ omnia excludit. *c. si Romanorum. §. 2. dist. 19. c. cum ad nostram, 37. vbi Panorm. nu. 5. de election. Corn. cons. 70. num. 12. vol. 2. Bart. cons. 46. incipit Puccinus de Sartiano. vol. 2. Tiraquel. in l. si vnquam, 8. verb. reuertatur. num. 93. & sequent. C. de reuoc. donat.* & cum hæc dictio, *nullis*, vniatur *testibus*, excludit omnes quomodolibet recipiendos testes.

Dictio nullis, omnia excludit.

Aut litteris datis, &c. Hoc est testimonialibus super impartita absolutione, &c. & ideo exequutor nullam in scriptis attestationem tradere debet absoluto, & dispensato super huiusmodi absolutione, ac dispensatione: nam subintelligitur verbum, *nullis*, quod est vniuersalis negatiua, & dictio *aut*, licet sit dictio disiunctiua. *l. si ex tota, §. §. 1. ff. de legat. 1. l. Titio, 76. ff. de legat. 2. & l. ille, aut ille 25. in prin. de legat. 3.* attamen est talis naturæ, vt etiam requirat, disiunctiue omnia, in quibus apponitur, verificari; & ideo in nostro casu efficit, vt præcedens dictio vniuersalis negatiua, etiam disiunctiuè verificetur.

Aut, est dictio disiunctiua.

Seu processibus confectis, &c. Dictio, *seu*, regulariter stat copulatiuè, & augmentatiuè. *Ias. cons. 64. num. 2. vol. 1. Dec. in l. petens, 27. num. 11. C. de pact. Soc. Sen. cons. 63. num. 21. vol. 1. Paris. cons. 22. vol. 2.* & ideò hic copulat verbũ istud *processibus* cum præcedenti vniuersali negatiua, *nullis* & sicut præcedentia probationum instrumenta absoluto & dispensato subministrare nequit exequutor, ita multò minus processus conficere debet. Processus nihil aliud est, nisi actorum omnium in aliqua causa factorum conscriptio, & in vnum collectio per publicam personam, seu per alios idoneos viros facta: *c. quoniam contra falsam, 11. de probat.* & exequutori prohibetur non solum conscriptio eiusmodi absolutionis, & dispensationis per Notarium, verum etiam per quamcunq; aliam etiam priuatam personam faciendus: & cum, prout superius diximus, ei singillatim prohibitę fuerint receptio testium, & traditio litterarum testimonialium, multò magis prohibitus censetur processus, qui est prædictorum actorum conscriptio: quod enim vna via prohibitum fuit, non censetur alia via permissum. *l. quod dictum, 33. ff. de pactis. l. cum his. 8. §. si cum iis, ff. de transact. c. cum quid vna via, 84. de regul. iur. in 6.* & eò magis, quia absolutiones & dispensationes

Seu est dictio copulatiua & augmentatiua.

Quod vna via prohibetur, non censetur alia via permissum.

quæ

quæ fiunt in foro pœnitentiali, debent fieri coram confessario tantũ, & non requirunt scripturam, vt notatur *in cap. omnis vtriusq; sexus, 12. de pœniten. & remiss. Dec. consil. 157. num. 11.*

Sed præsentibus laniatis, &c. Ne aliquod externum absolutionis, & dispensationis huiusmodi indicium remaneat; M. P. hic mandat laniari hanc commissionis paginam, & litteras in forma Breuis desuper concessas; & ideo omnino laniandæ sunt.

Quas sub pœna, &c. Pęna excommunicationis indicitur exequutori, nisi laniauerit huiusmodi litteras: & hæc pœna non est comminatoria, adeò vt ad eius incursum expectanda sit sententia, sed iam sententia fuit prolata, hoc enim important verba illa *latæ sententiæ*, & ideò illicò transgressorem ligat. *Glossa in c. vnico, verb. sub anathemate, de sagitarijs. Tolet. in sum. lib. 1. cap. 5. num. 2.*

Excommunicatio simpliciter prolata intelligitur de maiori. Nomine excommunicationis hic venit excommunicatio maior, nam excommunicatio simpliciter prolata intelligitur de excommunicatione maiori. *c. penult, de sentent. excommunicat. vbi Panor. in princip. Couarr. in c. alma mater, de sentent. excommun. §. 8. nu. 5. prioris partis relect. tom. 1. Decius in cap. intelleximus, 7. num. 34. de Iudic. Nauar. in màn. cap. 3. num. 52. & alij communiter.*

Nec obstat, quod in pœnis benignior sit facienda interpretatio. *l. si præses, 32. & l. interpretatione, 42. ff. de pœnis;* nam vsu communi iam diù receptum est (vt bene notauit *Couarr. loc. cit.*) vt in dubio intelligatur maior excommunicatio; & vsus maximum locum habet in cuiuslibet sermonis interpretatione *l. Labeo, 7. ff. de supellectile legata. l. librorum, 50. §. quod tamen Cassius, & ibi glos. ff. de legat. 3. & c. quanquam, 2. q. 7.* Præterea, cum excommunicatio, spiritualis pœna sit, constituta ad contumaces animos compellendos ad veram pœnitentiam, hic effectus rarissimè haberetur, si fieret interpretatio de minori excommunicatione, quæ solùm priuat participatione Sacramentorum, cùm hisce temporibus homines vltro liberius, & facillimè ab ea abstineant, nec huiusmodi abstinentiæ pondus, & damnum sentiant, propter suam insensibilitatem spiritualem.

Ita vt nullum earum exemplum extet, &c. Cùm dictio *ita vt*, sit dictio indicatiua finis, propter quem aliquid iubetur, *l. 2. §. ideòque, ff. de his qui sui, vel alieni iuris sunt, l. penult. §. insulam, ff. de leg. 1.* nemo erit qui non intelligat laniationem istarum litterarum in tali parte, & tali modo faciendam esse, vt ab illis omnis probationis effectus remoueatur; nam instrumenta, quę enormem patiuntur fracturam, carent fide, & probatione. *c. inter dilectos, 6. §. sed contra, vbi Panorm. in principio de fide instrument. &c.* *Dictio, ita vt, est indicatiua finis.*

Et ideò in huiusmodi litteris sigillum lacerandum præcipue est: nam Bullæ, & litteræ in forma Breuis, quæ à Sede Apostolica, vel eius officialibus emanant, peculiarem fidem, & approbationem à sigillo recipiunt. Quia magis hoc innotescit, quàm innotescant characteres scriptoris, & subscriptiones officialium, qui sæpius immutantur, ac etiam, quia facilius istæ falsificantur, quàm illud.

Immò Bulla sine sigillo non probat. *c. licet, 5. de crimin. falsi. Martin. Andr. decis. 65. n. 12. Specul.* *Bulla sine sigillo non probat.*

de

de rescript. præsentatione lib. 2. particula 1. §. 1. num. 1.

Præterea sigillum confert de sui natura authoritatem scripturæ, in qua imprimitur, vel apponitur, eique creditur, quam diù contrarium non ostendatur. *c. scripta, 2. vbi glos. in verbo, sigillum, de fide instrument. c. in nomine Patris, dist. 73. c. peruenit, 2. de fideiussoribus, vbi glossa in verbo, sigillo, c. cum dilectus, 9. de fide instrumentorum, l. Diuus Adrianus, 6. ff. de custodia, & exhib. reor. glos. in cap. post cessionem, 7. in verb. litteras Iudicis ordinarij, de probat. & in cap. curæ, in verbo, Episcopis, 11. q. 3.*

Sed non quodlibet sigillum facit scripturam authenticam, sed solum sigillum Domini Papæ, Episcoporum, Ecclesiarum, Capitulorum, Principum, Magistratuum, Vniuersitatum, &c. vt bene notauit *glossa in d. c. scripta, in verb. sigillum, & ibi Panorm. num. 14. Ant. de Butrio in eod. cap. scripta, num. 5. vers. septimus casus, de fide instrumen. Specul. lib. 2. par. 2. §. 3. de probat. num. 13. & lib. 1. partic. 3. §. 4. nu. 9. de Procurat. Goffred. in sum. num. 3. de fide instrument.*

Sigillum quandò probat. Et hoc sigillum debet non solum esse proprium prædictarum personarum, sed debet esse vsitatum, & deputatum materiæ, cui apponitur, *c. significauit, 48. de appellat. Bald. in d. c. post cessionem, num. 1. de probat. & ibi etiam Felin. num. 17.* Nam quis suspectas de falsitate non haberet Bullas signatas sub annulo Piscatoris, & litteras in forma Breuis expeditas sub plumbo, cùm Papa vti soleat plumbeo sigillo in Bullis, & annulo Piscatoris in litteris in forma Breuis? Sed quia scripturæ per manus publicarum personarum confectæ, adhuc etiam absque sigillo habent in se probationem. *l. 3. C. de edicto D. Adrian. tollen. l. in donationibus, 31. C. de donat. Specul. lib. 2. partic. 2. de instr. editi. num. 18. §. 8.*

Ideò cum litteræ M. P. conficiantur, & subscribantur à suis Officialibus, qui ratione suorum officiorum sunt personæ publicæ; necessarium censeo notabiliter lacerandam ipsam paginam, nō in margine, sed in medio. Sic enim illis fides omninò, & probatio detrahetur; nam sic lacerabuntur verba substantialia dictarum litterarum, & abolitio, rasura, vel alia vituperatio in substantialibus scripturæ, instrumenti, &c. reddunt scripturam, instrumenta, &c. improbabilia, & absque fide. *§. si verò moriantur, Authen. de fide instrument. d. c. inter dilectos, vbi glossa & DD. communiter, de fide instrumen. Specul. loc. supracit. num. 1. §. 8.* *Laceratio scriptura in substantialibus vitiat scripturam.* Secundò, quia talis laceratio in medio litterarum facta, non reputabitur casualis, vt probabiliter reputaretur, si fieret in margine, sed censebitur facta, data opera, ad detrahendum illis probationem, & fidem.

Neque eas Latori restituas, &c. Licet ad dispensati fauorem huiusmodi litteræ fuerint confectæ, illique consignatæ, attamen per earum præsentationem in manibus Confessoris execqutoris factam, amittit ius acquisitum possessionis, nec ad eum restitui amplius potest, quia ita M. P. per præsentem clausulam statuit, dictoque iure spoliat, & ideò restituendæ illi nullo modo sunt.

Quòd si restitueris, nihil ei præsentes litteræ suffragentur, &c. Subintelligitur, in foro externo, vt bene notauit *Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 34. num. 42.* ita vt si prædictæ litteræ in

dicto

dicto foro exhibeantur, careant omni fide, & probatione, quia ita est mens M. P. concedentis. In gratijs quidem mens, & intentio concedentis attendenda omninò est. *cap. mandatum, 38. de rescript. c. cum causam, 36. de preben.* Et ideò ad quid dispensatus petet sibi litteras prædictas restitui? Exequutor ergo litteras huiusmodi nullo modo, nec etiam laceratas restituat, vt sanctè & absque conscientiæ dispendio fungatur delegationis suæ munere.

Data in omnibus scripturis est necessariò apponenda

Datum Romæ apud S. Petrum. Data est in omnibus scripturis apponenda necessario, aliàs scripturæ carent fide, & probatione. *l. 1. C. de apochis publicis. lib. 10. l. si qua 4. C. de diuersis rescrip. & pragmat. l. libellorum, 3. ff. de accusat. glos. in l. generali, 3. C. de tabularijs lib. 10. & in l. optimam, 14. in verb. in eo die, C. de contrahen. & committenda stipulat. Goffr. in sum. in tit. de fide instrum. num. 9. Rebuff. in praxi beneficiali de forma litterarum tonsuræ, num. 6. Specul. lib. 2. partic. 2. §. 9. num. 3. de instrumen. editione. Panorm. in c. 1. nu. 3. de fide instrument. & ibidem Dec. num. 15. cum sequent. Bart. in l. si quis ex argentarijs, 6. §. si initium il 2. num. 6. cum seq. ff. de edendo.*

Data quæ fiat de substantia

Nostra hæc Data pluribus constat partibus substantialibus, videlicet nomine Papæ, anno eius Pontificatus, mense, die, ac loco. Vna si ex istis prędictis partibus deficiat data etiam deficit & corruit, nullamque parit fidem, & authoritatem.

Romæ apud S. Petrum, &c. Cum Summus Pontifex continuò Romæ commoretur, & soleat vt plurimum residere in suo Palatio Vaticano, apud S. Petrum, ibidemq; antiquitus M. P. etiam resideret; ideò moderni M. P. licet in proprijs palatijs, & longe à Vaticano commorentur, attamen antiquam consuetudinem prosequentes, expediri faciunt litteras apud S. Petrum, ac si in Palatio Vaticano essent confectæ, & ex illo loco rescriberent.

Nisi velimus hoc fieri in memoriam, & honorem originariæ deputationis M. P. à Christo Domino factæ in personam S. Petri Apostolorum Principis, *Matthei 14. & 16. Dabo tibi claues regni cælorum, & quodcumque solueris, &c.*

Omissio loci in quo fuit confecta scriptura, vitiat.

Quod verò omissio loci confectionis scripturarum, reddat illas sine fide & authoritate, colligitur, primo *ex c. quoniam contra 11. vbi gloss. in verbo, tempore, de probat. in c. Abbate sanè 3. §. quare. de sentent. & re iudic. in 6.* Deinde ex Doctoribus, qui omnes ferè id asserunt. *Glos. in dict. l. optimam, in verb. in eo die, C. de contrah. & committen. stipulat. & in d. l. generali. C. de tabularijs lib. 10. Panor. in c. 1. de fide instrumen. nu. 3. Bart. in dict. l. si quis ex argentarius §. si initium, il secondo, num. 26. ff. de edendo*, vbi dicit, quod saltem ex consuetudine, sit de substantia, expressio loci in instrumentis, & scripturis, ad eorum validitatem. *Specul. lib. 2. part. 2. num. 5. de instrumen. editione. Rota in antiquis decis. 440. Dec. in cap. 1. num. 23. de fide instrumen. Bart. in authen. Quibus modis naturales filij fiant. legit. in §. illud quoque, num. 3.*

Sub Sigillo Officij, &c. Hæc pars non est substantialis, sed solum integralis, quia istorum verborū expressio suppletur per actualem eiusdemmet Sigilli appositionem; & ideò si omittatur, non officit, sed solum stylus deficit in particula non necessaria, cùm ex consue-

suetudine soleant huiusmodi verba apponi ad declarationem maiorem.

Scriptura sine die non probat.

Idibus, &c. Hoc est die 13. Septembris. Dies, & Mensis in scripturis, & litteris adeò sunt necessarij, & substantiales, & sine illis scripturæ vanæ & nullius roboris censeantur. *c. præscripta. §. libellorum inscriptionis.* 2. *quæst.* 8. *auth. quibus modis naturales filij fiant legitimi. §. quantum vero, vbi Bart. in §. illud quoque, num.* 4. *l.* 1. *C. de apochis publ. lib.* 10. *l. si qua,* 4. *C. de diuersis rescript. Bart. in d. l. si quis ex argentarijs. §. si initium, il secondo. num.* 16. *ff. de edendo, & in authen. vt præponatur nomen Imperat. num.* 16. *Panorm. Goffred. Rebuff. Specul. loc. supra cit. Dec. in c.* 1. *nu.* 26. *de fid. instrument.*

Bart. *in d. l. si quis ex argentarijs cit. num.* 23. videtur asserere, quòd mensis non sit de substantia, quia ponitur ad declarationem diei solum, & si dies esset aliàs certa, opus non esset apponere mensem: & allegat exemplum de die 25. Decembris; quæ potest exprimi sine mense, dicendo, die Natiuitatis Domini. Sed à tanti viri sententia in hoc aliquantulum concedatur mihi discrepare: nam pari passu in scripturis authenticis procedunt dies & mensis? sicut enim dies recipit suam determinationē à mense, ita mensis à die, & nihil prodest expressio diei, sine expressione mensis, cuius sit dies; ita nec expressio mēsis sine expressione diei, cuius sit mensis. In allegato autem exemplo, implicitè includitur & dies, & mensis: nam Natiuitas Domini semper celebratur eodem die hoc est 25. & eodem Mense Decembris: & ideò qui allegat dictam festiuitatis diem, allegat circumscribendo insimul prædictos diem & mensem Decembris, in quibus celebratur dicta Festiuitas: & propterea concludendum, quod sicut de substantia scripturæ est expressio diei, ita & mensis.

Pontificatus, &c. Quod nomen Papæ, & annus eius Pontificatus sint de essentia huius Datæ, patet ex *auth. vt præponatur nomen Imper. Panorm. in d. c.* 1. *num.* 3. *de fide instrument.* & ibi *Decius n.* 22. *Specul. lib.* 2. *partic.* 2. *§.* 9. *nu.* 3. *de instrumen. editione. Bart. in d. l. si quis ex argentarijs. §. initium, il secondo; num.* 25. *vers. quinto diximus, ff. de edendo.*

Y IN-

IN SECVNDO,

EX ACTV FORNICARIO DE CONTRAHENDO.

Pro Oratore, qui quandam mulierem carnaliter cognouit, & deinde publicè tractauit de Matrimonio contrahendo cum illius consanguinea in secundo gradu, conficiuntur litteræ eodem ferè modo, quo in præcedenti: solum omittitur expressio enormitatis, & successiue grauitas pœnitentiæ: nam enormitas prouenit ab honestate naturali propinquioris gradus, per delictum violata; & grauitas pœnitentiæ à grauitate delicti. Formula igitur erit, vt infra.

FR. Antonius Barberinus, &c. Quatenus, si est ita, dictum latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, à præmissis absoluas hac vice, &c. Iniuncta ei pro modo culpæ pœnitentia salutari, & alijs quæ fuerint de iure iniungenda. Demum, dummodo impedimentum ex præmissis proueniens, sit occultum, &c. Reliqua prout in præcedenti formula.

Cùm hæc formula sit ferè eadem cum præcedenti, vt per se patet in præfato exemplo; igitur satis erit eam attigisse: nam pœnitentiæ iniungendæ diuersitatem facillimè exequutor ex delicti diuersitate reperiet; & ideò non opus est maiori explicatione.

IN PRIMO,

EX ACTV FORNICARIO DE CONTRACTO.

Pro eo, qui matrimonium in facie Ecclesiæ contraxit cum muliere, cuius sororem priùs carnaliter cognouerat, in hunc modum rescribitur à Maiori Pœnitentiario.

FR. Antonius Barberinus, &c. Discreto viro Confessori Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori, &c. Ex parte Latoris præsentium nobis oblata petitio continebat: Quòd ipse aliàs in facie Ecclesiæ matrimonium contraxit, & successiuè consummauit cũ muliere,

cuius

cuius sororem prius carnaliter cognouerat. Cùm autem, & vt sicut eadem petitio subiungebat, dictus Lator propter impedimentum ex præmissis proueniens nequeat in dicto matrimonio remanere absque Sedis Apostolicæ dispensatione, & separatio inter ipsum & dictam mulierem fieri non potest absque scandalo; & ad id vitandum, ac pro suæ conscientiæ quiete cupit lator à præmissis, quæ occulta sunt, & de quibus plurimum dolet, per Sacræ Pœnitentiariæ officium absolui, secumque desuper dispensari. Quare supplicari fecit nobis humiliter, vt sibi super his de opportuno remedio prouidere dignaremur. Nos igitur, qui Pœnitentiariæ Domini Papæ curam gerimus, supplicationibus huiusmodi inclinati, authoritate Apostolica nobis specialiter concessa discretioni tuæ committimus? Quatenus, si est ita, dictum Latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, incestu, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice in forma Ecclesiæ consueta: Iniuncta inde ei pro tam enormis libidinis excessu, graui pœnitentia salutari, ac sacramentali Confessione peccatorum suorum, singulis scilicet mensibus, vt minimum semel, & quoties animæ suæ saluti expedire iudicaueris; & alijs, quæ fuerint de iure iniungenda. Demum, dummodo impedimentum ex præmissis proueniens sit occultum, & separatio inter Latorem, & dictam mulierem fieri non possit absque scandalo; ex cohabitatione verò, de incontinentia probabiliter timendum esse, tibi visum fuerit, aliudque canonicum non obstet; cum eodem Latore, vt dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita cautè, vt Latoris delictum nusquam detegatur, matrimonium cum eadem, & vterque inter se de nouo, secrete ad euitanda scandala, præmissis non obstantibus contrahere, & in eo postmodum remanere licitè valeant, misericorditer dispenses; prolem susceptam, si qua sit, & suscipiendam exinde, legitimam decernendo in foro conscientiæ, & in actu sacramentalis Confessionis tantùm, & non aliter, &c. Ita quod, &c. nullis, &c. vt supra in præcedenti alia formula.

Omissis clausulis cum præcedenti formula communibus, quas pluries etiam in prima huius Praxis parte explicaui, deueniam ad proprias huius nostræ formulæ.

A quibusuis sententijs, &c. Contrahentes matrimoniũ in gradu prohibito, remouebantur olim ab interuentu diuinorum officiorum, sicut Cathecumeni, Hæretici, & similes, *c. de incestis, vbi glossa in verbo, & inter Cathecumenos*; 35. *q.* 2. & 3. Hodie autem sunt excommunicati ipso iure qui scienter sic contrahunt, *Clement. vnica de consanguin. & affinit.* & ideò M. P. in subdeleganda eorum absolutione, vtitur huiusmodi generalibus verbis, *à quibusuis sententijs, censuris*, quæ & primo dictam suspensionem, & secundam excommunica-

tionis sententiam comprehendunt.

Et pœnis, &c. Dictio, &, hic probabiliter dici potest, quod ponatur pro id est; cum dictio, &, soleat sæpe apponi inter synonima, vel inter duo, quorum vnum alteri inest, clarioris intelligentiæ causa. *l. 1. vbi glos. & Bart. in verbo, placitum, ff. de pactis*. & sensus erit, à quibusuis sententijs, censuris, id est, pœnis ecclesiasticis: & hoc ad tollenda multa absurda, & contraria menti M. P. qui non intendit per istam clausulam aliud concedere, quàm quod specialiter exprimitur; nisi velimus de infrascriptis etiam pœnis clausulam istam subintelligendam. Multis alijs pœnis istorum temeritas esset punienda; primò publicandi, & denunciandi excommunicati, & vt tales euitandi, *d. Clement. vnica de consanguin*. Secundo separandi ab inuicem. *eadem Clement. supracit. & cap. 1. de consanguin. & affinit*. Tertiò inhabiles sunt ad petendum, & reddendum debitum coniugale, *cap. inquisitioni, 44. de sent. excommunic*. Demum alijs peculiaribus pœnis ab Ordinarijs locorum puniri solent: à quibus omnibus pœnis; vigore huius generalis clausulæ absolui potest, & debet Lator præsentium.

Pœna canonica incestuosorum.

Pœnas ciuiles eorundẽ.

Secundum Iura Ciuilia grauibus etiam isti puniuntur pœnis: videlicet, non possunt testari, nec habere alios successores, nisi personas, quæ aliàs venirent ab intestato. *l. si quis incesti, 6. C. de incest. & inutil. nupt*. Cadunt ipso iure à dominio suorum bonorum. *cap. cum secundum leges, 19. de hæretic. in 6. Authen. incestas nuptias, C. de incest. & inutil. nupt*. Cadunt à potestate in filios aliàs legitimos *d. Authen. incestas nuptias*. Cadunt à literis dotabilibus. *l. qui contra, 4. C. de incest. & inut. nuptijs*. Fiunt eo ipso infames, *d. Authen. incestas nuptias*. Multisque alijs pœnis sunt puniendi, quæ omnes pœnæ fuerunt canonizatæ per *Clement. vnic. de consanguin. & affinit*. & ideò appellantur etiam pœnæ Ecclesiasticæ: quæ tamen licet non incurrantur nisi post datam sententiam, & in foro fori. *d. cap. cum secundum leges, l. eius qui delatorem, 29. vbi Bart. num. 3. ff. de iure Fisci. Bald. in l. post decisionem, 13. C. de furtis. Decius in cap. 1. num. 72. de constit. Felin. in cap. Rodulphus, 35. num. 37. Couarr. tom. 1. part. 2. c. 6. §. 8. de contrahent. incest. nupt. num. 10. glos. in cap. fraternitas tua, in verb. cum augmento, 12. quæst. 2. quæ glos. ab omnibus DD. in cap. 1. de constit. commendatur*. Et ratio est, quia delinquens nulla lege tenetur per exteriores leges statutam pœnam aduersus se ipsum exequutioni demandare, cùm Iudex eamdem minimè exequatur. ita *S. Thom. 2. 2. q. 62. artic. 3. & ibi Caiet. Felin. in cap. audiuimus, 41. de simon*. & ideò Iudicis officiũ requiritur. Attamen ad sedandas indoctas, vel nimis delicatas conscientias, possunt etiam præfatæ pœnæ comprehendi in præsenti clausula generali, (*quibusuis pœnis*) cum dictio, (*quibusuis*) sit vniuersalis, & omnia comprehendat. *Alexan. consil. 30. num. 14. vol. 5. Farin. in praxi crim. p. 4. decis. 93. num. 1.*

Reus non tenetur statutam pœnam contra se exequi.

Dictio quibusuis est generalis & omnia comprehendit.

Immò comprehendit maiora expressis, præcipuè quando est prolata ab homine, ita vt trahatur etiã ad cassus improprios, vt bene aduertit *Stephan. Gratian. Marchiæ decis. 24. num. 6.*

Et quod hæc sit intentio M. P. aperte probatur ex immediatè subsequentibus verbis, videlicet, *quas propter præmissa quomodolibet incurrit*: dictio enim illa, *quomodolibet*, est vniuersalis, & comprehendit omnes casus. *Staphil. de lit-*

Dictio quomodolibet comprehendit omnes casus.

litteris gratiæ, & iustitiæ, tit. de vi, & effectu clausul. cap. 4. num. 3. Rebuff. in comment. ad l. creditor, 55. vers. quomodolibet, ff. de verb. significatione. & idē importat quod, quocunque modo, vel quomodolibet modo. *Anchar. in c. indemnitatibus, 42. in fine de elect. in 6. Parisius consil. 58. num. 10. vol. 1. Roland. cons. 2. nu. 23. tom. 4.* Nec solum intelligitur de iure communi sed etiam de iure speciali, consuetudine, præscriptione, aut priuilegio Apost. *Gonzal. ad reg. octauam Cancel. glossa 29. Rota in vna Placen. Canonic. 15. Decembris, 1614. coram Coccino.*

Ex quibus omnibus colligitur amplam esse huiusmodi facultatem absoluendi, & comprehendere omnes sententias excommunicationis, censuras, ac pœnas, ex quocumque iure, & modo prouenientes contra nostrum incestuosum ob clausulā, quam præ manibus modo explicandam habemus.

Iniuncta inde ei pro tam enormis, &c. Quæ pœnitentia imponenda sit, exequutor facillimè colliget ex supra narratis; nam grauitas delicti ex grauitate pœnæ mensuratur. *c. felicis, 5. §. cum autem vers. cæterum, de pœnis in 6.* & cum tot pœnis incestuosæ nuptię per iura corrigantur, ideo ex illarū grauitate istarum grauitas colligitur; & quā pœnitentiæ grauitate in isto foro conscientiæ omnis rigoris moderatore, & misericordiæ fautore corrigi debeant, ex ijs, quæ in prima formula huius secundæ partis exempli gratia addnximus, deducet prudens noster exequutor.

Grauitas pœna est mensura delicti.

Ac Sacramentali confessione peccatorum, &c. Vnica & facilis incontinentiæ medicina est frequentia Sacramentalis confessionis; ideo M. P. eam continuò adhibet ad infectos pœnitentium animos purgandos, nec mutari potest ab exequutore; nam alias excederet fines mandati, qui diligenter obseruandi sunt. *l. diligenter, 5. ff. mandati vbi DD. communiter*, & præcipuè in substantialibus vt est in nostro casu, quia ista impositio Sacramentalis confessionis est de forma, forma autem ad vnguem est obseruanda, aliàs actus corruit, etiamsi forma deficiat in minimo, vt alias diximus. *l. cum hi, 8. §. si prætor ff. de transact. l. non dubium, 5. C. de legibus.*

Difficultas remanet; an ista obligatio sit imponenda ad tempus, an verò in perpetuum: cùm pœnitentia simpliciter imposita propter crimen videatur intelligenda perpetua. *c. ex litteris, 11. vbi glossa in verb. in perpetuum, de constitut. vbi etiam Innocen. & Panorm. num. 10.*

His autem non obstantibus, existimo huiusmodi pœnitentias ad tempus præscribendas: & Primo adhoc sentiendum adducor, quia sacri Canones, maiorum criminum pœnitentiam septem annorum spatio mandant concludi. *c. hoc ipsum, 33. q. 2.* vel aliam imponi temporaneam arbitrio confessoris. *c. tempora, c. pœnitentibus, c. pro qualitate, 26. q. 7.*

Secundo, quia M. P. quando intendit pœnitentias à se impositas perpetuari, id expressis verbis declarat, vt videre est in formulis cōmutationum votorū in prima parte huius nostræ Praxis, & in alijs formulis tertiæ partis eiusdem Praxis.

Tertio, quia in rebus pœnalibus benignior interpretatio est facienda in dubio. *cap. odia, 15. de reg. iuris in 6. l. cum quidam 19. ff. de lib. & posth.*

Quarto, quia communis vsus Ecclesiæ est, vt huiusmodi pœniten-

tiæ

tiæ ad tempus arbitrio confessoris, vel Superioris præscribendum imponantur.

Ad *cap. ex litteris, & authoritates supra cit.* Respondeo ea loqui de obligatione pœnæ, non autem de duratione ipsius pœnæ; nam vt bene *Panorm. in loc. cit.* aduertit, pœna, quæ est successiua, hoc est, quæ habet tractum successiuum, in dubio est temporanea; si verò sit momentanea, quia videlicet in momento persolui possit, hoc casu remanet perpetuo soluenda, donec actu soluatur, vel remittatur; vt si quis condemnetur ad pœnam pecuniariam, &c.

Et alijs, &c. Eodem modo intelligenda est hęc clausula, vt in prima formula huius secundæ partis indicauimus.

Demum, dummodo impedimentum, &c. Ista gratia fundatur primariò super esse occulto huius impedimenti, & ideò exequutor multum animaduertere debet, an & quomodo sit occultum; idque facilius percipiet, si attente perpendat, quæ in principio huius secundæ partis præmisimus, dum de notorio, famoso, & occulto egimus.

Et separatio, &c. Hæc clausula copulatur cum præcedenti dictione, *dummodo*, quæ cum requirat vt de necessitate existat illud, cui adiungitur, ad hoc vt dispositio possit suum sortiri effectum, ideo necessitat etiam vt separatio Oratoris à prætensa sua vxore fieri nequeat sine scandalo; si enim separari possunt sine scandalo, dispensatio hęc non est exequutioni demandanda, & separandi omninò sunt.

Quia verò matrimonium fuit in facie Ecclesiæ quoad forum externum legitimè (vt præsupponitur) contractum, & impedimentum existit occultum, ac propterea non sine illius propalatione, ac infamiæ nota prætensæ vxoris, & aliorum, necnon dissensionum periculo, separari possunt; ideo exequutor in hoc inuestigando, non multum laborare tenetur, sed præsupponere id probabilius potest.

Ex cohabitatione, &c. Multò minus in hoc etiam inuestigando exequutor laboret; nam quis dubitauit vnquam paleam igni adhærentem non comburi? Et ex cohabitatione maris, & fœminæ si præsumatur copula, *cap. iuuenis, 3. de sponsal. & matrim.* multò magis incontinentiæ periculum præsumendum est in istis coniugibus.

Aliudque canonicum, &c. Subintelligitur, impedimentum, vt in præcedenti formula indicauimus.

Cum eodem Latore, &c. Ista verba indicant huiusmodi dispensationem explicitè solum concedendam viro impedimenti conscio, & authori, ob rationes in precedenti formula insinuatas.

Vt dicta muliere, &c. Hæc clausula est substantialis, & magni momenti, sed multa circumspectione demandanda est exequutioni; nam coniux ignorans impedimentum debet fieri certa de nullitate prioris consensus a se prestiti, vt nouum, & validum, ac liberum consensum præstet: & si perseueret in sua ignorantia, licet de nouo consentiat, non tamen validè consentit, error enim tollit consensum. *l. si per errorem, 15. ff. de iurisdict. omnium iudicum, l. non idcirco, 9. C. de iuris & facti ignorant. l. nihil consensui, 117. ff. de reg.* *Error tollit consensum.*

reg. iuris, cap. proposuit, 2. *et cap. vlt. de coniugio seruorum*: in errore autem est coniux inscia, quia putat se consentire in suum maritum, cum verè iste non sit suus maritus; Et si iste error reddit inuoluntariũ consensum in professione, seu voto, nulliter factis reiteratum. *Nauar. lib. 3. consil. 34. tit. de Regularibus, nu. 4. Sylu. in verb. matrim. 4. nu. 10. Sanch. lib. 1. de sponsal. disp. 16. n. 7. in fine*; Multò magis reddet inuoluntarium consensum de nouo præstitum in matrimonio nulliter contracto, quod summam libertatem exposcit. *c. cum locum. 14. de sponsal.* & ideò dicta coniux certioranda est de nullitate prioris consensus.

De modo autem, quo certioratio ista facienda sit, non concordant DD. Nam tenet *Nauarr. tom. 1. c. 22. tit. de impedimento criminis, aut delicti, num.* 47. satis esse, si conscius impedimenti generatim indicet illud ignoranti, & dicat: suspicor te non esse vxorem meam aliqua de causa; ideò rogo te plurimum causa tranquillitatis meæ conscientiæ, & consolationis, vt, si, & quatenus opus fuerit, denuò nos pro coniugibus habeamus; & pro hac sua opinione adducit *Caiet. 2. tom. opusc., tract. 12. de matrim. q. 2. & in sum. verb. matrim. pag. 9.*

Suspicio non inducit sciẽtiã sed dubietatem. Sed pace tantorum virorum, hæc opinio mihi non satisfacit. Nam suspicio non inducit scientiam, sed dubietatem. *c. habuisse vbi glos. distinct. 33.* Dubietas autem non tollit ignorantiam, cum titubans pro ignorante habeatur, *l. vlt. vbi glos. in verb. pro dubitante, & ibi Bart. C. de condit. indebiti. l. 3. §. si qui nescit. ff. de libero hom. exhib.* Ergo mulier remanebit in suo erroris statu, vt prius, & consequenter si præstet de nouo alium consensum, erit inuoluntarius ex errore, quo putat matrimonium validum, & consentire de nouo in suum iam maritum.

Titubans habitus pro ignorante.

Multò minus hæc opinio potest habere locũ in casu nostro, in quo mulier inscia est certioranda de nullitate prioris consensus, hoc est, certa efficienda; non fit autem certa per verbum illud *suspicor*, sed solum titubans; Nam certitudo dubitationem omnem excludit. *c. si beneficia, 12. vbi glossa in verb. certiores, de prabend. & dignit. in 6. c. cum contingat, 24. vbi glos. in princ. de rescript. c. habuisse, vbi glos. in princ. 33. dist. c. de cetero. 1. q. 1. cap. certum, 11. q. 3. Caiet. vero in tom. 1. opusculor. tract. 12. de matrim. q. 2. Sotus in 4. distinct. 28. quæst. 1. art. 2. concl. 3. casu 1. & Sanch. lib. 2. de matrimonio, disp. 36. num. 5.* aiunt satis esse, si coniux inscia impedimenti interrogetur per maritũ conscium, an tali amore eum prosequatur, vt iam in maritum etiam consentiat eum accipere, proinde ac si ab eo libera omninò esset; atque ita præstito de nouo consensu per mulierem, vir etiam suum de nouo præstet, & sic de nouo valide matrimonium contrahi præfati Authores asserunt. *Certitudo dubitationẽ excludit.*

Istorum etiam opinio plures patitur difficultates; nam adhuc mulier remanet in sua ignorantia, & sub potestate prætensi mariti, cui contradicere nec liberum, nec tutum est; & ideò consensus si de nouo ab ea sic præstetur, erit insufficiens, quia inuoluntarius, & non liber, immò quasi coactus; ad matrimonium autem contrahendum requiritur consensus liber, & voluntarius. *c. requisiuit, 17. c. tua, 26. & c. cum locum. 14. de sponsal.*

Melius, meo iudicio, fiet si sciens impedimentum, dicat ignoranti, vbi primum commodè potuerit, se inualidè ab initio consensum præstitisse; & ideò ex doctorum virorum consilio ad procurandam vtri-

usque

usque animæ salutem opus esse, vt se inuicem per nouum, & independentem à primo consensum in côiuges legitime recipiant; & sicut ex amore, quo illam semper prosequutus est, liberè de præsenti eam recipit in vxorem, ita etiam eam precatur, vt etiam liberè eum de præsenti recipiat in maritum: & si instet inscia prosciendà causa inualiditatis consensus, poterit respondere facillimè verbis æquiuocis, v. g. intentionem non fuisse sufficientem, vel aliquid simile; & cùm agatur de animæ salute, in dubio tutior pars est tenenda. *d. cap. iuuenis de sponsal. c. ad audientiam 12. de homicidio, cap. si quis autem de pœnitentia dist. 7. glossa in cap. vnico de scrutinio in ord. facien. &c. Panorm. in c. 1. de postulat. Prælat. num. 17.*

Ideò tertiam hanc opinionem admittendam duco, vt magis conformem menti M. P. quam *Sanchez loc. cit. num. 7. vers. erit autem,* appellat optimam cautelam; licet subiungat non mediocre periculum habere: sed hoc periculum facillime elidetur, allegando suam incuriam, ignauiam, &c. prout exequutor expedire animaduertet, juxta qualitatem personarum.

Sed ita caute, &c. Cum vniuscuiusque bonum nomen, & fama seruanda sint, bona enim fama est thesaurus inæstimabilis. *Ecclesf. 41. Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, quàm multi thesauri magni, & pretiosi;* ideò non licet reuelare occultum crimen, quo bonum nomen, & fama delinquentis notabiliter lædatur, nisi reuelatio huiusmodi sit omninò necessaria ad impediendum aliquod notabile damnum, vel ad prospiciendum alicui notabili bono, vt bene aduertunt *Nauar. cap. 18. num. 1. Sotus lib. 5. de iust. q. 7. art. 1. Lessius de virtut. lib. 2. cap. 11. dubit. 9. & 10. & alij apud clauem Regiam cap. 6. nu. 18.* necessitas enim facit licitum quod de iure non est licitum. *cap. quod non est licitum, 4. de regul. iuris. cap. vlt. 26. q. 6. Tiraquel. de pœnis temper.* Necessarium autem illud dicitur, quod si non fiat, res perit, vel deterior fit. *l. impensæ, 79. ff. de verborum signif.* Et ideò cùm alio modo, quàm detegendo coniugis crimen, possit vtriusque animæ saluti prospici, non debet occultum crimen reuelari: & propterea M. P. mandat coniugem insciam impedimenti, certiorari de nullitate prioris consensus non solum absque actuali propalatione impedimenti, verum etiam absque proximo periculo illud propalandi: hoc enim indicant illa duo aduerbia insimul posita, *ita cautè*: hoc est, tali cautela, videlicet prudentia, est certioranda mulier, vt nunquam ex dicta certioratione possit per se deuenire in cognitionē prædicti occulti impedimenti. Quòd autem hæc certioratio nullitatis præcedentis consensus fieri commode possit absque huiusmodi delicti propalatione, superius declaraui, vel potius indicaui prudenti exequutori, qui consideratis qualitatibus personarum, alijsque circumstantijs casuum particularium, poterit facillime opportuniora media subministrare. *Necessarium quid sit.*

Matrimonium cum eadem, & vterque, &c. Per istam clausulam côceditur facultas dispensandi, & traditur modus contrahendi de nouo matrimonium.

Quoad facultatem dispensandi nihil est superaddendum ijs, quæ in hac fere eadem clausula præcedentis formulæ diximus. Quo verò ad modum contrahendi de nouo ma-

matrimonium, diligenter perpendenda sunt illa verba, *de nouo, secretè ad vitanda scandala, præmissis nõ obstantibus.* Nam aduerbium illud, *de nouo*, indicat nullitatem prioris matrimonij, & propterea esse de nouo contrahendum, ac si nunquam fuisset contractum. Aduerbium verò illud, *secrete*, limitat modum contrahendi de nouo, & excludit alias solemnes publicitates, hoc est præsentiam Parochi, & testium, ac publicationes; nam admittit præmissas solemnitates in facie Ecclesiæ iam factas;& propterea non sunt de nouo reiterandæ, sed solum supplendus nouus consensus *Nauar. lib. 4. conf. tit. de eo qui duxit in matrim. conf. 3. num. 3. & conf. 4. num. 2.*

Difficultas est, quomodo supplendus sit: an actu solum interno voluntatis: an verò etiam actu externo: an verbis vel signis.

Quoad primum, est indubitabile apud Catholicos, non esse satis consensum internum ad matrimonij essentiam, vt bene probat *Valdensis de Sacramentis, c.132.* Nam si consideratur vt contractus inter homines interiora cordis ignorantes celebratus, exigit signum externum, quo aperiatur consensus internus. Si autem consideratur vt Sacramentum, de ratione intrinseca Sacramenti est, esse signum sensibile; & in hoc concordant omnes fere Doctores. Et licet videantur aliqui *ex cap. tue, 25. & d. cap. cum locum, de sponsal.* colligere quòd solus consensus internus sufficiat,& propterea non requiri necessariò verba, vel alia signa externa; nihilominus si verba dictorum capitulorum bene perpendantur, vnusquisque facillimè cognoscet, potius contrarium ex ijs colligi. Nam in *d. c. cum locum*, cùm dictum fuisset; matrimonium solo consensu contrahi, subiungitur immediatè: Et *vbi de ipso quæritur, plena debet securitate ille gaudere, cuius est animus indagandus*: hoc est, vt *ibi glossa in verbo, indagandus, inquirendus ad consentiendum, ne per timorem dicat sibi placere quod odit.* Et nota illud verbum, *dicat*, quod vel verba, vel signa externa de sui natura importat.

Maiorem difficultatem habere prima facie videtur *d. c. tue*, vbi dicitur verba consensum exprimentia esse necessaria quantum ad Ecclesiam; ergo non ad essentiam matrimonij. Sed respondetur, quod non dicitur ibi simpliciter, per consensum viri, & mulieris contrahi matrimonium, sed per *legitimum*, hoc est, per consensum à sacris Canonibus approbatum, qualis est consensus verbis, vel signis expressus. *cap. consultationi, 28. de sponsal. c. fin. de coniug. seruor. c. vnico, §. fin. de despons. impub. in 6. & c. ex parte, 14. de restitutione spoliatorum. S. Tho. in 4. disp. 27. q. 1. artic. 2. quæstiuncula 2. ad 3. Bellarminus de matrimonio, lib. 1. cap. 8. ad 2. obiect. Suarez tom. 1. de Sacramentis. q. 60. artic. 8. disp. 2. Couar. 2. part. cap. 1. §. vnico, num. 8. Sanch. de matrim. lib. 2. disp. 30. num. 1.*

Ad illud verò, quod in prædicto *c. tue*, dicitur, verba esse necessaria quantum ad Ecclesiam, facillimè respondetur, si prius animaduertatur, illud verbum, *necessarium*, non semper importare necessitatem, sed aliquando etiam significare vtilitatem, *l. 1. ff. soluto matrimonio; & l. 1. ff. de offic. Præfecti prætorio*: prout accipitur *in isto c. tue*: & ideò illius sensus est, quod vtilius sit quoad Ecclesiam, id est, quo ad forum externum, vt consensus verbis exprimatur, quàm alijs externis signis nam per consensum verbalem facilius probari potest in eo foro validitas matrimonij, vt bene notanit *Verbum, necessarium, non semper importat necessitatem.*

Sanchez loc. cit. quando illa in dubium reuocaretur, & ideò verba esse vtiliora ad probationem; & hoc etiam sentit *Couarruu. 2. par. cap. 4. num. 1.*

Ex his etiam resoluitur alia pars difficultatis, An verbis, vel signis præstandus de nouo sit iste consensus ad matrimonium necessarius. Dicendum enim est, quocunque ex præfatis modis de nouo præstitum consensum à coniugibus prius de nullitate prioris consensus certioratis, sufficere ad validè contrahendum de nouo matrimonium. *Ita S. Thom. & alij prædicti DD. loc. cit.*

Sufficit ergo, vt isti nostri coniuges inter se nemine præsente consentiant in matrimonium, vel per verba, vel per aliquod signũ, quod nouum consensum indicet, vel per continuationem, & cohabitationẽ. *c. ad id, 21. de sponsal. & cap. duo pueri, 12. de desponsſ. impub. l. minorem, 4. ff. de ritu nuptiarum.* Vel per subsequentem copulam maritali affectu habitam, *c. is qui fidem, 30. de sponsal.* Vel per aliquod factum, vel verbum indicantia nouũ consensum, vt bene notat textus in *cap. fin. de coniugio seruorum*, dum ponderat, quod nec facto, nec verbo consentit, *& in c. 1. de desponsat. impub. in verb. quod si aliquo modo non consentit.*

Et ideò fidelis exequutor abstineat omninò à temeritate nonnullorum exequutorum, qui coram se & duobus testibus faciebant coniuges de nouo matrimonium contrahere vigore litterarum M. P. sed relinquat coniuges vt inter se de nouo secretè præstent nouum consensum, & contrahant matrimonium: Ad exequutorem enim spectat solummodo cum coniuge conscio impedimenti dispensare ad matrimonium de nouo contrahendum iuxta formam huiusmodi litterarum.

Præmissis non obstantibus contrahere, &c. Abunde hanc clausulam in proxima præcedenti formula explicauimus; & ideò ad illam remittimus exequutorem.

In foro conscientiæ, &c. Vt in præcedenti formula.

Prolem susceptam, &c. Quia per subsequens matrimoniũ proles ex soluto, & soluta genita legitimatur. *c. 1. & c. tanta, 6. Qui filij sint legitimi & authen. quibus modis filij naturales legitimi efficiantur, §. sancitum. Molina de iustitia, tom. 1. tract. 2. disp. 172. de legitimatione per subsequens matrimonium.* Ideò hîc mandat M. P. ab exequutore pronunciari huiusmodi prolem in prætenso matrimonio forsan susceptam, vnà cum alia imposterum suscipienda, quoad vtrumq; coniugem esse legitimam; cùm aliàs proles quo ad coniugem conscium impedimenti non esset legitima, vt in præcedenti formula declarauimus in clausula, *in foro conscientiæ, &c.* *Subsequens matrimonium legitimat prolem susceptam.*

Reliquæ clausulæ huius formulæ sunt eædem cum præcedenti formula: ideò superuacaneum est amplius in illis immorari.

Si autem ambo coniuges ante matrimonium sciuissent impedimentum prædictum, M. P. in hunc modum rescribit.

FR. An-

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quatenus, si est ita, dictos Latores, audita prius eorum sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, & censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrerunt, incestu, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice. &c. Iniuncta inde eis pro tam enormis libidinis excessu, graui, & diuturna pœnitentia salutari, ac sacramentali Confessione, &c. Demum, dummodo impedimentum præfatum occultum sit, & separatio, &c. cum eisdem Latoribus de nullitate prioris consensus certioratis, &c.* Reliqua vt in præcedenti formula.

Hæc formula à præcedenti solum differt in numero: illa enim loquebatur in numero singulari, & comprehendebat vnum coniugem solum; hæc verò loquitur in numero plurali, & comprehendit ambos coniuges. Cũ ambobus igitur exequutor præstet, quod cum altero eorum iuxta præcedentem formulam præstitit, & superiniungat diuturnam pœnitentiam iuxta præsentem formulam. Mirabitur hic forsan aliquis, cur ob vnum & idem delictũ temporanea diuersitas pœnitentiæ imponatur: quid enim maioris grauitatis superaddit, habere complicem? Respondetur quod grauius est, vnum crimen perpetrari à duobus, quam ab vno; cum crimen à duobus perpetratum, sit malitia duplici conflatum, & vnum sit alterius criminis causa, & ideò maiorem meretur pœnam.

Eodemque modo rescribitur pro coniugibus, qui postquam contraxerant matrimoniũ, scieerunt impedimentum, & nihilominus à carnali copula non abstinuerunt.

Si verò Oratrix postquam se à quodam viro carnaliter cognosci passa fuerat, matrimonium cum illius fratre publicè contraxit, & successiue consummauit, ignara tamen impedimenti ex præmissis prouenientis, in hunc modum expediuntur litteræ.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd aliàs ipsa se carnaliter cognosci passa fuit à quodam viro, & deinde cum illius fratre matrimonium in facie Ecclesiæ contraxit, & successiuè consummauit, ignara impedimenti ex præfata prima carnali copula prouenientis. Cùm autem, &c. Latrix præfata propter impedimentum ex præmissis, quæ occulta sunt, proueniens, nequeat in dicto matrimonio remanere absq; Sedis Apostolicæ dispensatione, ad euitanda scandala, quæ, si diuortiũ inter ipsam, & dictum fratrem fieret, exoritura essent, ac pro suæ conscientiæ, &c. Quare, &c. Dictam Latricem, audita prius eius sacramentali Confessione, ab incestu, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. Iniuncta inde ei pro tam enormis libidinis excessu, graui pœnitentia salutari, & alijs, &c. Iniungen. &c. Demum, dummodo impedimentum, &c.* Vt in prima præcedenti formula.

Ignorantia iuris excus. à dolo. Cum ignorantia iuris excuset à dolo. *l. qui in ius, 138. §. nemo videtur, vbi Dec. num. 1. ff. de reg. iuris. l. sed si lege, 28. §. scire, ff. de petit.*

petit. hereditatis. l. si quis in graui, 3. §. si quis ignorans. ff. ad Senat. Sillan. Et propterea ignorans puniri minimè debeat, *l. generalis, 3. C. de Tabularijs, lib. 10. cap. fin. qui matrimon. accus. poss. c. si verò, 4. de sentent. excommun. c. cognoscentes, 2. vbi Panorm. num. 6. de constit. glos. in Clement. 2. verb. ex tunc, de hæreticis. Bart. in l. 1. §. nuntiatio, 1. ff. de noui operis nunciat. Bald. & alij in l. 1. ff. de legibus.* eandem ob causam M. P. in huiusmodi formula omisit absolutionem *à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis contentis in Clem. vnica de consanguinitate, & affinitate.* Et consequutiuè non mandat imponi frequentiam sacramentalis Confessionis, sed solum iniungi grauem pœnitentiam salutarem pro qualitate criminis: & ideò exequutor se gerat in imponenda pœnitentia, iuxta à me adnotata in prima formula istius secundæ Partis.

Et hæc sufficiant pro huius formulæ declaratione, quia aliæ partes sunt communes cum præcedentibus formulis, & ideò communem habent interpretationem.

Pro Oratore qui postquam mulierem carnaliter cognouerat, matrimonium cum illius filia publicè in facie Ecclesiæ contraxit, & successiuè consummauit, & deinde ad eandem mulierem habuit carnalem accessum, sic expediuntur litteræ.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Ex parte Latoris, &c. Quòd ipse aliàs, postquam mulierem quandam carnaliter cognouerat, matrimonium cum illius filia in facie Ecclesiæ contraxit, & successiuè consummauit, & deinde ad eandem mulierem habuit carnalem accessum. Cùm autem, &c. Quare, &c. Quatenus, si est ita, dictum Latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, postquam omnem recidiuæ conuersationis præfatæ occasionem abstulerit, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis.* Prout in prima formula.

Hęc formula solum differt à pręcedentibus alijs per istam vnicam clausulam, *Postquam recidiuæ conuersationis præfatæ occasionem abstulerit*, qua explicata, non opus erit aliud superaddere.

Dictio postquam excludit tempus præcedens. *Postquam, &c.* Hæc dictio inducit conditionem exclusiuam præcedentis temporis. *Paris. cons. 31. num. 38. vol. 1. Menoch. cons. 1103. num. 4.* Et ideò Exequutor non debet procedere ad absolutionem, & dispensationem istius pœnitentis, nisi remota prius fuerit omnis occasio recidiuæ conuersationis.

Omnem, &c. Cum omnis occasio peccandi remouenda sit. *c. 1. de iureiurando in 6.* & hoc M. P. hic iubeat; necesse est inuestigare quid sit occasio, & quotuplex, quæ & quomodo auferenda.

Istud nomen, *occasio*, diuersimodè accipitur. Apud Rhetores enim sumitur pro opportunitate temporis, & ideò *Cicer. 1. de inuentione* dicit, quod occasio est pars temporis in se habens alicuius rei ido- *Occasio, quid sit.*

Opportunitas temporis. idoneam faciendi, aut non faciendi opportunitatem. *& in primo officiorum* appellat *tempus actionis opportunum*. Pro hoc facit *textus in l. capienda occasio, 129. ff. de reg. iuris. Bertazolus de clausul. instrum. clausula 27. glos. 11. num. 1.*

Causa remota & non vera. Apud Iuristas verò aliquando sumitur pro quacunque causa remota, & non vera. *Corneus cons. 153. num. 7. lib. 2. Decius in cap. sua nobis, 9. de confirm. vtili, vel inutili, num. 1. Panorm. in c. solitæ, 6. nu. 1. de maiorit. & obed.* vnde *Prouerb.* 18. dicitur: *Qui vult ab amico discedere, occasionem quærit.*

Causa irrationabilis. Aliquando pro causa irrationabili, & iniusta *Authen. de lenonibus in princip. Bald. consil. 319. incipit, statuto cauetur, num. 7. vers. sed contra, lib. 2. Menoch. cons. 335. num. 25. & 18.*

Causa remota impulsiua. Aliquando pro causa remota, sed impulsiua, quæ ordinetur ad effectum de quo agitur. *l. qui occidit, 30. ff. ad leg. Aquil. cap. de cætero, 11. de homicidio, cap. 1. §. porro de statu regul. in 6. & c. vlt. de iniuriys. Tiraquel. tract. cessante causa lim. 13. num. 8. Menoch. cons. 395. num. 25. Bald. cons. 237. incip. vlterius quæritur, lib. 1. Felin. in d. c. solitæ, num. 2. de maiorit. & obedient.* Causa enim remota est ordinata ad effectum, de quo agitur. *Dec. in l. certi conditio, 9. num. 1. ff. si certum petatur. & in d. c. Sua nobis in princ. de confir. vtili, vel inutili.* Et sumitur pro ipso actu prouocationis, & inductionis ad rem, quam aliàs quis erat facturus, vt quando quis aliquem inducit ad vsuram, ad quam erat iam paratus, & quam aliàs erat facturus. *Felin. loc. cit. Archid. in cap. si quis vsuram, 14. q. 4.*

Causa accidentalis. Aliquando etiam sumitur pro causa accidentali, vt quando causa non est per se ordinata ad effectum de quo agitur, sed accidentaliter, & à casu illud contingit. *l. fin. §. sed cum in secundam. C. de fur. l. restriptum; 12. §. 1. ff. de distract. pign. l. generaliter. 24. §. proinde consequenter, verb. plane, ff. de fideicomis. libert. Bart. in l. fin. C. de Aduoc. diuers. Iud. Dec. in d. l. certi conditio, num. 1. ff. si certum petat. & in d. c. cognoscentes, num. 7. de constit. & in rubr. C. qui admitti ad bonorum possess. nu. 8. & 9.*

Causa vera & proxima. Demum sumitur pro causa vera reali, & proxima. *Felin. in d. c. solitæ, num. 2.*

Omnem recidiuæ, &c.

Dictio omnis est vniuersalis. Dictio, *omnis*, est vniuersalis, nihilque excludit. *l. testoribus, 59. in princ. & l. Iulianus, 66. ff. de leg. 3. l. hoc articulo, 29. ff. de hæred. instituend. Dec. in cap. quoniam, 13. num. 2. de constit. & in l. omnia, 7. ff. si certum petatur. Tiraquel. in l. si vnquam, 8. verb. totum, num. 1. C. de reuoc. donat. Surd. decis. 265. num. 30. & cons. 170. num. 3. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 6. num. 21. & DD. communiter.* Et ideò vbi ponitur inducit vniuersalitatem in dispositione, prout facit in nostro casu, in quo M. P. iubet omnem occasionem, id est, quocunque modo accipiatur occasio, prius auferri. Et licet satis esset remotio occasionis proximę ad recidiuum carnale commercium; attamen quia incestus est delictum perniciosissimum, & ab omnibus legibus summopere detestatum, & punitum, vt supra demonstrauimus; ideò hic Maior Pœnitentiarius ad penitus illum extirpandum, & in eius odiū, mandat omnem illius occasionem prius auferri, eo maximè quia in pœnitente nostro præsumitur aliquis ad incestum habitus, ob reiteratum actum copulæ carnalis, ac propterea accuratior, & non ordinaria cautela est in eo extirpando adhibenda.

Quo-

Quomodo autem auferendæ sint huiusmodi occasiones, pro nunc aliquas indicabo regulas generales, ex quibus particulares aliæ colligi, iuxta petentis necessitatem, & opportunitatem, poterunt.

Prima erit, non simul cohabitare in eadem domo, sed longe à complice eligere habitationem: cohabitatio enim maris, & fœminæ, est dispositio ad copulam. *d. cap. iuuenis, de spons. & matrimon.* Secunda, prohibere ne complex eius domũ ingrediatur; ad quod adimplendum non deerunt honesti prætextus. Tertia, remouere omnia, quæ fortè impellebant ad complicis domum petendam, eiusque familiaritatem prosequendam. Quarta, muneribus nuncium remittere, & similia, &c. prout noster exequutor expedire iudicabit.

Remota igitur omni recidiuæ conuersationis occasione, exequutor valide procedet ad consummationem huiusmodi absolutionis, & dispensationis, iuxta allegata in præcedenti formula.

IN SECVNDO
EX ACTV FORNICARIO
DE CONTRACTO.

Pro Oratore, qui matrimonium contraxit cum muliere, cuius antea consanguineam in secundo gradu carnaliter cognouerat, expediuntur litteræ, vt infra.

F*R. Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs matrimonium in facie Ecclesiæ contraxit, & successiuè consummauit cum muliere, cuius consanguineam in secundo gradu priùs carnaliter cognouerat. Cùm autem, sicut eadem petitio continebat, impedimentum ex præfata carnali copula proueniens sit occultum, & separatio inter Latorem, & dictam mulierem fieri non posit absq; scandalo: idcirco cupit Lator à præmissis, de quibus plurimum dolet, per S. P. officium absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. Quatenus, si est ita, dictum Latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, à quibusuis sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, incestu, & excessibus huiusmodi absoluas, hac vice, in forma Ecclesiæ consueta, iniuncta inde ei pro modo culpæ graui pœnitentia salutari, ac sacramentali Confessione peccatorum suorum, &c.* Prout in prima formula de contracto.

Huius formulæ verba sunt eadem cum prima formula. Ergo præsupponendum est mentem, & voluntatem M. P. esse, vt eodem modo exequutioni demandetur hæc formula, ac illa prima, quia verba sunt signa, & testimonium mentis nostræ, ac demonstrant voluntatem animi. *l. Labeo, 7. §. idem Tubero, ff. de supell. legata. l. scire, 21.*

ff. de

ff. de tutor. & curat. dat. ab iis qui ius dare hab. l. 1. §. Diuus, ff. ad leg. Cornel. de sicar. Surd. de alimentis, tit. 2. q. 2. num. 1. & cons. 179.

Desunt solummodo verba illa (*pro tam enormis libidinis excessu*) quæ, & maiorem delicti, & consequenter pœnitentiæ imponendæ grauitatem denotant; & ideò mitius cum hoc nostro Latore, quàm cum illo præcedenti quoad pœnitentiam imponendam, agere debet exequutor; in reliquis verò eos pares faciat.

Si verò mulier carnaliter cognita non solum sit consanguinea in secundo gradu prætensæ vxori latoris, verum etiam ipsi latori consanguinea existat in quarto gradu, & ad hūc effectum à Dataria obtinuerit dispensationē super dicto quarto gradu, sed nullam de præfata copula mentionem fecerit, vt infra expediuntur litteræ, pro foro conscientiæ.

FR. Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs, postquam mulierem carnaliter cognouerat, matrimonium in facie Ecclesiæ contraxit, & successiuè consummauit cum illius consanguinea in secundo, & sibi in quarto gradibus coniuncta, obtenta prius à Sede Apostolica dispensatione super dicti quarti gradus impedimento in qua nulla facta est mentio prædictæ copulæ. Cùm autem, sicut eadem petitio continebat, Lator præfatus propter impedimentum ex prædicta carnali copula proueniens, nequeat in dicto matrimonio remanere, absq; noua Sedis Apostolicæ dispensatione, ad euitanda scandala, quæ, si diuortium inter eos fieret, exoritura essent, ac pro sua conscientiæ quiete cupit lator à præmissis, quæ occulta sunt, & de quibus plurimum dolet, absolui, secumq; desuper dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita, dictum Latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, à quibusuis sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis: quas propter præmissa quomodolibet incurrit, incestu, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. Iniuncta inde ei pro modo culpæ graui pœnitentia salutari, ac sacramentali Confessione peccatorum suorum, singulis scilicet mensibus, vt minimum semel, & quoties illius animæ saluti expedire iudicaueris. Demum dummodo impedimentum ex carnali copula prædicta proueniens sit occultum, & separatio, &c. ac aliàs ritè, & iuxta formam litterarum Apostolicarum, verificatisq; in eis narratis super impedimento quarti consanguinitatis gradus huiusmodi, cum ipso, & dicta muliere dispensatum fuerit, atque occultum sit, dictas litteras dispensationis propter præmissa inualidas esse, aliudque canonicum non obstet; cum eodem Latore, vt dicta muliere de nullitatis prioris consensus certiorata, &c. Reliqua vt supra.

Cùm hæc formula contineat omnes clausulas in prima præcedenti formula de contracto expressas, ac præterea alias duas vt suas proprias, ideò ad has duas tantum explicandas hic animum conuertere debemus.

Ac

Ac alias rite, &c. Hic subintelligitur præcedens dictio, *dummodo*, prout denotat dictio, *ac*, in principio posita, quæ est copulatiua, & ponitur pro, & *l. 2. §. & cum placuisset, ff. de origine iuris, l. 2. §. fin. C. de summa Trinitate, l. scire leges, 17. ff. de legibus, & l. libertas, 4. §. fin. ff. de statu hominum.*

Dictio, ac, est copulatiua.

Et ideo copulat subsequentia cũ præcedentibus, *l. & quia, 6. ff. de iurisd. omnium iudicum, glossa in l. 2. in principio ff. de dote prælegata, & in l. si sic, 7. ff. quemadmodum seruitus amittatur. Soccinus iunior cons. 71. num. 4. vol. 3. Mascard. de prob. concl. 1265. num. 32.*

Et sicut dictio, *dummodo*, operatur, vt dispositá in præcedentibus, quibus ipsa fuit adiuncta, necessario existant, immò requirit, vt de necessitate existat illud, cui adiungitur, ad hoc, vt dispositio suum possit sortiri effectum, *Io. Andr. in cap. ex tuarum. 5. de auth. & vsu pallij, & Alex. in l. 1. in principio in 2. notabili, ff. ad l. falcidiam, & Decius cons. 326. num. 3. tom. 1, Ruinus cons. 152. tom. 4.* Ita hoc loco necessitat, vt dispensatio super quarto consanguinitatis gradu obtenta, iam demandata sit exequutioni per Ordinarium, cui directa fuerat. Et licet dictio, *alias*, sit aduerbium temporis, & sumatur pro alio tempore. *l. dicere 23. §. fin. ff. de recept. arbitr. l. 3. ff. de condit. sine causa. Bart. in l. 1. n. 12. ff. de condit. & demonstr.* & de natura sua æque se habeat ad tempus præteritum, futurum, & præsens, iuxta propositiones, in quibus apponitur; si enim propositio respicit præsens, ipsa inseruit tempori præsenti. *l. diuortio, 37. vbi glossa in verbo, alias, ff. de negotijs gestis.* Si propositioni de præterito iungitur, respicit etiam tempus præteritum. *dicta l. dicere, §. sed si de pluribus, ff. de receptis arbitris.* Si ponatur propositioni de futuro, & facit actum conditionalem, & respicit tempus futurum. *l. alias, 18. ff. de iure iurando.* Nihilominus in nostro casu, cum iuncta sit verbo, *dispensatum fuerit*, quod importat tempus præteriti perfecti, limitatur ad tempus præteritum, atque ita actum perfectum exposcit.

Dictio, alias, quemcumque tempus potest respicere.

Ritè, ac iuxta formã, &c. Hoc est, seruatis ordine, & solemnitatibus in dictis litteris præscriptis: nam dictio, *ritè*, respicit ordinem, & solemnitatem, hoc est, exposcit vt illud cui adiungitur, sit solemniter, & ordine debito factũ, *l. generaliter, 17. §. sin autem, C. de rebus creditis. glos. & Bart. in l. non putaui, 8. §. non quæuis, ff. de bonorum possess. contra tabul. glossa in l. 2. in principio, ff. de iniusto, rupto, & irrito facto testamento. Panor. in cap. 1. §. vna vero, num. 1. de Sum. Trinitate.* Et si volumus adijcere *cum Iasone in l. Titius, 25. num. 3. ff. de liberis, & posth. & Decio in l. lecta, 40. num. 21. & 22. ff. si certum petatur, & alijs*, quod vna cum ordine respiciat etiam iustitiam, hoc est, vt illud, cui adiungitur, sit iuste, & æque factum, bene etiam adijciemus; nam vtrumque hic exposcit M. P. saltem vt in foro fori vtrumque præsumatur & exequutor ad vlterius inuestigandũ non tenetur; est enim præsumenda dispensatio rite, & recte facta in eo foro, donec contrarium detegatur, quia statur sententiæ, donec eius iniquitas detegatur. *cap. sicut, 16. de re iud. cap. in præsentia, 6. de renunciatione.*

Dictio ritè respicit ordinem & solemnitatem & iustitiam.

Et standum in hoc est, sicut in alijs, dicto ipsius latoris: si deponat secum vigore dispensationis super quarto gradu obtentæ dispensatum fuisse præmisso examine testium, & alijs seruatis iuxta formam præscriptam

ptam in litteris Apostolicis; vel saltem, si dicat secum ritè dispensatum fuisse.

Atque occultum sit, &c. Ob eandem rationem paulò ante allatam, hic etiam subintelligitur eadem dictio, *dummodo*, & consequenter necesse est vt actu sit occultum, prædictam dispensationem esse inualidam ob præmissa in ea non expressa.

Litteras prædictæ dispensationis propter præmissa inualidas, &c. Licet probabile sit iuxta sententiam *Nauarri lib. 1. consil. tit. de constitutionibus cons. 1. quæst. 19. nu. 48. & sequent. Graffij parte 1. decisionum lib. 2. c. 81. num. 13. Petri de Ledesma de matrim. q. 59. art. vlt. dubio 2. difficult. 3. post concl. corollar. 1. Emanuelis Sa verb. dispensatio, & aliorum*, quod possit quis pro singulis impedimentis singulas dispensationes separatim impetrare, non facta mentione alterius impedimenti, eo quod neque iure canonico, neque Cæsareo caueatur, vt in obtinenda dispensatione super vno impedimento matrimonij, fiat mentio de alijs impedimentis, & propterea non sit inducenda obligatio iuris, vbi ius non obligat. *cap. 2. vers. sed neque, vbi glos. in verb. non inuenitur, de transl. Episcopi. c. consuluisti, 2. q. 5. c. nuper, 29. §. in secundo, de senten. excomm. glos. in cap. 2. in verb. debitum, de cognat. spirituali.*

Permissa esse censentur, quæ prohibita non inueniuntur. Permissa enim censentur, quę per legem prohibita non inueniuntur. *l. necnon, 28. §. quod eis, vbi glos. in verb. prohibeant. ff. ex quibus causis maior 25. annis in integ. restitut. l. 1. ff. de testib. l. mutus 43. §. quæritur, ff. de procur. l. ab ea parte 5. ff. de probat.* Et in dubio censetur actus permissus, quando non reperitur prohibitus. *Anchar. cons. 344. Menoch. de præsumpt. lib. 6. quæst. 16. num. 2. Mascard. de probat. lib. 3. concl. 1237. num. 2.* *In dubio censetur actus permissus.*

Nihilominus contraria sententia probabilior est, & tenenda, videlicet, quod necessario facienda sit mentio omniū impedimentorum dirimentium in vna eademque dispensatione, alias dispensatio est subreptitia & nulla: nam iura præcipiunt omnia impedimenta Pontifici exprimi, nihilque taceri ex ijs, quæ ad dispensationem intrinsece conferunt. *cap. postulasti 27. & cap. ad audientiam 31. de rescript.* sed pluralitas impedimentorum cōfert intrinsecè ad dispensationem, ergo sunt in vna eademque dispensatione simul exprimenda. Patet, quia vnum impedimentum coniunctum cum altero impedimento, facit vinculum longè strictius, & difficilioris dispensationis. *cap. ex tuarum 5. de authorit. & vsu pallij. c. 1. de tregua, & pace. c. pastoralis, 19. de priuilegijs.* Ergo vnum intrinsecè confert ad dispensationem alterius: idque clarius probatur ex stylo Curiæ, quo omnia impedimenta matrimonialia exprimi solent in vnica dispensatione; imò si obtenta dispensatione super vno impedimento, detegatur aliud impedimentum, vtriusque fit mentio in noua dispensatione; & si secus fiat, dispensatio declaratur inualida à M. P. ad quem in huiusmodi casibus fit recursus, quando dispēsationis subreptio, vel alterum ex impedimentis sunt occulta: vt hic in nostra formula expressis verbis fit: & declaratio M. P. qui continuò commoratur in Curia, facta cum scientia, & consensu suorum Officialium, quorum Regens est S. Rotæ Auditor, magni facienda est ad tollendas omnes dubitationes. Et sciendum est, quod om- *Omnia impedimenta exprimenda sunt in dispensatione.*

omnes formulæ, quibus vtitur M. P. in suis litteris, fuerunt de Anno 1612. discussæ ac recognitæ, ita mandante Eminentiss. & Reuerendiss. D. Scipione Burghesio tunc Maiori Pœnitent. ab Illustrissimo D. Io. Baptista Coccino S. Rotæ Decano, ac Regente Officij S. Pœnitentiariæ Apostolicæ, à P. Benedicto Instiniano nostræ Societatis, Rectore Pœnitentiariæ S. Petri, ac Consultore Theologo, & à Reuerendiss. D. Io. Francisco Fagnano à Secretis S. Congregationis Concilij, & Consultore Canonista eiusdem Officij S. Pœnitentiariæ; & postea ab omnibus alijs Officialibus eiusdem Officij S. Pœnitentiariæ approbatæ, & confirmatæ: ac propterea hic Pœnitentiariæ stylus authoritatibus omnium aliorũ Doctorum in contrarium facientibus præualere omnino debet. Maioris enim Pœnitentiarij Officiales sunt ex primarijs Romanæ Curiæ Viris, tum ob insignem eorum doctrinã, tum etiam ob diuturnam negotiorum, quæ in eadem Romana Curia geruntur, experientiã, & ideò eorũ sententiæ maximè deferendũ est.

Quæ omnia intelligenda sunt de impedimentis dirimentibus matrimonia, non autem de ijs, quæ solum impediunt contrahendum, sed contractum non dirimunt. Sicut enim cum huiusmodi impedimentis sine dispensatione validè contrahitur matrimonium, ita etiam cum dispensatione super impedimento dirimente obtenta, in qua non fit facta mentio alterius impedimenti nõ dirimentis: dispensationes enim obtinentur, vt validè fiat, quod sine illis si fieret, esset inualidum: sed matrimonium sine dispensatione impedimenti non dirimentis validè contrahitur, ergo non est necessaria quoad validitatem matrimonij, dispensatio super impedimento non dirimente: ergo expressio dicti impedimenti in dispensatione super alio impedimento dirimente obtenta, non est necessario facienda; ergo non inualidat dictam dispensationem illius taciturnitas.

Præterea, stylus Romanæ Curiæ est, vt super voto Castitatis, seu Religionis, vel similium, obtineatur dispensatio à Sacra Pœnitentiaria, & super impedimento dirimente matrimonium, obtineatur dispensatio à Dataria. Si vero ex impedimentis dirimentibus ad aliquod matrimonium impediendum concurrentibus, vnum sit publicum, & aliud occultum, licitè à Dataria impetratur dispensatio super impedimento publico, & à S. Pœnitentiaria postea obtinetur alia dispensatio super impedimento occulto; cum expressa mentione impedimenti publici, & dispensationis desuper obtentæ: neq; de hoc dubitare quis potest, cum hic sit stylus Romanæ Curiæ, & præcipuè S. Pœnitentiariæ. Ratio etiam hoc dictat, cùm alias nemo teneatur propalare in foro externo suam turpitudinem, & ad saluti, ac famæ occultorum reorum consulendum, fuerit institutũ à Sede Apostolica S. Pœnitentiariæ officium. Non satis est S. Pœnitentiariæ solum exponere impedimentum occultum, sed oportet vt exponatur & publicum, ac dispensatio nulliter desuper obtenta; Sic enim in foro interno dispensatur denuo, & super impedimento publico, quod factum est occultum propter publicam dispensationem: quia in foro fori fuit, licet nulliter, super eo dispensatum, & super alio impedimento per se occulto, Si secus fieret, claudicaret dispensatio, & matrimonium esset inualidum. *Petr. de Ledes. in sum. sacram. de matrim. c. 27. post sextam concl. difficult. 1. Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 23. num. 7.*

Reliquas clausulas huius formulæ, vide in præcedentibus formulis.

AFFI-

AFFINITAS SVPERVENIENS.

Pro eo, qui matrimonium per verba de præsenti contraxit cum quadam muliere, & deinde illius sororem carnaliter cognouit, conficiuntur litteræ, vt infra.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs, postquam matrimonium in facie Ecclesiæ contraxerat cum quadam muliere eius ad præsens vxore, & successiuè consummauerat, illius sororem carnaliter cognouit. Cum autem dictus Lator in dicto matrimonio remanere, & debitum coniugale reddere, & exigere licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit à præmissis, quæ occulta sunt, & de quibus plurimum dolet, per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. Quatenus, si est ita, dictum Latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, postquam omnem recidiuæ conuersationis prædictæ occasionem abstulerit, ab incestu, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice in forma Ecclesiæ consueta; Iniuncta inde ei pro tam enormis libidinis excessu, graui pœnitentia salutari, ac sacramentali Confessione peccatorum suorum, singulis scilicet mensibus, &c. & alijs &c. iniung. &c. Ipsumq; Latorem præmissis non obstantibus in dicto matrimonio remanere, & debitum coniugale reddere posse, & debere declares, & nihilominus si impedimentum huiusmodi occultum sit, & de Latoris incontinentia probabiliter timendum esse tibi visum fuerit, cum eodem, vt idem debitum exigere licitè valeat, misericorditer dispenses in foro conscientiæ, &c. & non aliter, &c. Ita quod in foro iudiciario nullatenus suffragentur, & si vxori superuixerit, maneat sine spe coniugij, nullis, &c.* vt in prima formula matrimoniali.

Quid sit affinitas, quomodo contrahatur, & vsq; ad quem gradum impediat matrimonium, satis abundè insinuaui in principio huius nostræ secundæ Partis, dum egi de impedimentis dirimentibus matrimonium, *nu.* 12. Hic solum videre est; an ista affinitas superueniens matrimonio iam contracto, illud vitiet, & quomodo vitiet.

Primo aduertendum est, istam affinitatem prouenientem ex copula, quam quis habet cum cõsanguinea suæ vxoris, non protrahi vltra secundum gradum, iuxtà decretum *Sacri Concilij Triden. sess.* 24. *cap.* 4. *de sacramen. matrim.* & ideò si lator cognouisset consanguineam in quarto gradu, hac dispensatione non egeret.

Secundo aduertendum est, quod affinitas superueniens matrimonio iam validè contracto, non dissoluit illud. *c.* 1. *cap. discretionem,* 6. & *c. fin. de eo qui cognouit consanguineam suæ vxoris.*

Tertio, aduertendum, quod affinitas prædicta superueniens, licet non dissoluat matrimonium, attamen impedit omnino, vt criminis

huiusmodi auctor debitum coniugale exigere possit. *d. cap. 1. cum alys sequen. &c. vbi gloffa & DD. communiter*. Illud tamen requisitus reddere alteri suo coniugi tenetur. *cap. transmisse, 4. de eo qui cognou. consang. vxor.* nemo enim sine propria culpa fraudari debet suo iure. *d. cap. tua, & d. cap. fin. glos. in c, qui dormierit, in verbo, neutram, 32. q. 7.*

Tota igitur ratio huiusmodi formulæ est, ad dispensandum cum latore præsentium, vt petere licite possit debitũ coniugale à sua vxore.

Dictum latorem, &c. Licet non sit imposita censura contra simplices incestuosos, neque hic, dum agitur de absoluendo nostro incestuoso, fiat mentio quod in eo absoluendo præmittatur ordinaria formula absolutionis Sacramentalis, quæ primò continet absolutionem à censuris, & deinde à peccatis; nihilominus exequutor dicta formula Sacramentalis confessionis vti potest in eo absoluendo, quia vna cum incestu debet illum absoluere ab alijs peccatis, tum vt seruet consuetudinem Ecclesiæ; tum quia talis est mens M. P. quæ colligitur ex verbis illis, *absoluas in forma Ecclesiæ consueta*.

Postquã omnem recidiuæ. Videre est, quæ in penultima formula adnotauimus.

Iniuncta, &c. Cum non solum sit incestus, sed etiam adulterium, ideò grauior est enormitas delicti, & grauior pœnitentia iniungenda est: nam frangitur fides data alteri coniugi, adulterando: Fit iniuria Sacramento matrimonij, quod requirit continentiam coniugalem: Violatur honestas, & reuerentia debita consanguineæ, ac familiæ suæ vxoris.

Quæ propterea imponenda sit pœnitentia, relinquitur prudentis arbitrio exequutoris, qui poterit se gerere iuxta notata in prędictis alijs formulis matrimonialibus.

Ac Sacramentali Confessione, &c. Coniugatum non grauarem obligatione confitendi vltra duas ad summum vices singulis mensibus per annum, vel ad duos annos, ob rationes aliàs à me in hac Praxi allatas.

Ipsumque latorem, præmissis, &c. Quia matrimonium legitimè contractum, nihil superueniens rescindit. *cap. horrendus cum sequen. 32. q. 5. cap. hi verò cum sequen. 32. quæst. 7.* præter ingressum religionis, si matrimonium sit ratum, & non consummatum. *cap. verum, 2. & cap. ex publico, 7. de conuers. coniugat.* ideò M. P. per huiusmodi clausulam declaratoriam mandat certiorari latorem præsentium de indissolubilitate sui matrimonij, & de obligatione reddendi debitum coniugale suæ vxori.

Et nihilominus, &c. Cum hæc dictio de sui natura augeat dispositionem eius, super quo ponitur. *l. fin. §. fructus, vbi glossa in verbo, nihilo magis, ff. quæ in fraudem credit. l. qui in potestate, 6. in fine, ff. qui testam. facere possunt*; & ideò nostræ formulæ dispositionem auget, procedendo à declaratione secundum legem, ad dispensationem petendi debitum coniugale contra legem, non simpliciter, sed sub conditione, quatenus impedimentum contractum sit occultum, & latoris continentia periclitatura sit; quorum alterum si deficiat, etiam dispensatio deficit; — Nihilominus est dictio augens dispositionem.

hoc

Dictio si importat conditionē. hoc enim important duæ illæ dictiones, *si*, *&*: prima enim inducit conditionem. *l. 1. vbi DD. ff. de condition. & demostr.* secunda vero copulam: & propterea copulat secundam partem istius clausulę cum prima conditionali, & operatur, vt vtraque veniat æquè principaliter, & sub eadem qualitate, limitatione, & conditione. In vtroque tamen inuestigando parum exequutor laborabit, quia præsumitur vtrumque ad fauorem latoris dispensandi: etenim copula non præsumitur habita in publico, vel alijs præsentibus. Insuper, etiam si nota esset, nihilominus posset impedimentum adhuc esse occultum, ex eo quod ignoretur propter illam latorem priuatum existere suo iure petendi debitum coniugale, vt dixi, quando in principio huius secundæ Partis egi de occultis: & quod hunc occulti modum admittat M. P. colligitur ex verbis ipsius, dum dicit, *impedimentum ex præmissis prouenniens sit occultum*: non autem dicit, copula sit occulta.

Similiter cohabitatio viri, & mulieris, vehementem inducit præsumptionem incontinentiæ. *c. iuuenis, 3. de spons. & matrim. cap. 1. & cap. à nobis, 9. vbi gloss. de cohab. cleric. & mulier.* Poterit igitur exequutor facillimè ad latorem dispensandum procedere.

Reliquæ clausulæ huius formulæ symbolizant cum alijs præcedentium formularum, & ideo in eis explicandis amplius non immoror.

Et si vxori superuixerit, &c. Quamuis dispensatio expressa non extendatur vltra actum expressum. *c. 1. de fil. presb. & c. fin. eodem tit. in 6. Hostien. in cap. postulasti, 29. de rescriptis. Panorm. in cap. ad aures, 8. de rescript. & in cap. at si clerici, 4. §. de adulterijs, de iudic.* ac propterea lator præsentium vigore huius dispensationis non intelligatur rehabilitatus ad contrahendum nouum matrimonium casu, quo eius vxor præmoriatur, sed debeat remanere sine spe alterius coniugij in pœnam sui criminis. *dd. cap. 1. cap. transmissæ, & cap. ex litteris, de eo qui cognou. consanguin. suæ vxor.* attamen, ne ignorantiam allegare possit, admonendus est, se remanere inhabilem vt prius, ad aliud matrimonium contrahendum, si superuixerit suæ vxori, & huiusmodi dispensationem, quo adhoc nihil ei prorsus suffragari. *Dispensatio non extenditur vltra expressa.* *Pœna adulteri incestuosi.*

COMPATERNITAS
DE CONTRAHENDO.

Pro Oratoribus, qui cùm inter eos compaternitatis vinculum adesset, carnaliter se cognouerunt, & vt Mulieris diffamatæ honori consulatur, cupiunt matrimonium inter se contrahere; si M. P. dispensationem concedat, litteræ expediuntur vt infra.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse lator aliàs è sacro fonte latricem leuauit, eamque ad nubilem ætatem peruentam carnaliter cognouit: & cum hoc ad aliorum notitiam deuenerit, vt*

illius

illius honori consulat, matrimonium cum ea contrahere desiderat. Cùm autem, &c. occultum sit inter latores compaternitatis vinculum adesse, & nisi matrimonium huiusmodi ad effectum perducatur, latrix diffamata remansura sit; ad id vitandum, ac pro sua conscientiæ quiete, cupiunt latores à præmissis, de quibus plurimum dolent, per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus, si est ita, dictos latores, audita prius eorum Sacramentali confessione, ab incestu, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. Iniuncta inde eis pro modo culpæ pœnitentia salutari, & alijs, &c. iniungen. Demum, dummodo impedimentum ex præmissis proueniens sit occultum, & infamiæ latricis per matrimonium obuiatum iri tu iudicaueris, aliudque canonicum non obstet, cum eisdem latoribus, quod præmissis non obstantibus, matrimonium inter se publicè, seruata forma Concilij Tridentini, contrahere, & in eo postmodum remanere licitè valeant, misericorditer dispenses: Prolem, &c. nuncian. in foro conscientiæ, &c. vt in præcedentibus formulis matrimonialibus.

Quòd occasione Baptismi contrahatur cognatio spiritualis valida ad impediendum, & dirimendum matrimonium, satis apertè patet *ex c. 1. cum seq. de cognat. spiritual. Concil. Trid. sess. 24. de reformat. matrimonij, cap. 2.*

Quòdque eadem cognatio contrahatur ex Sacramento Confirmationis, patet similiter *ex cap. fin. de cognat. spirit. in 6. & ex Conc. Trid. loc. cit.*

Inter quos contrahatur hæc cognatio, iam dixi in principio huius secundæ partis, dum egi de impedimentis dirimentibus, *num. 4.*

Quatenus si est ita, &c. ab incestu, &c. Hæc cognatio spiritualis, vt benè aduertit *Panor. in rubr. de cognat. spirit.* imitatur naturalem, seù carnalem cognationem quantum potest: vndè sicut cognatio naturalis oritur per natiuitatem, quæ consistit in carne, ita spiritualis per natiuitatem, quę consistit in spiritu; ac propterea dicitur in *Euangelio. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto:* ideò sicut violatio fęderis naturalis inter attinentes cognatione naturali appellatur incestus, *l. si adulterium cum incestu, 38. ff. ad legem Iuliam de adult.* Ita violatio huius fœderis spiritualis appellatur incestus, & tamquam incestuosum nostrum hunc reum absoluendum mandat M. P. eique imponendam in isto foro secreto pœnitentiam condignam tanto crimini; sed iuxta eiusdem fori benignam consuetudinem prout in prima huius secundæ Partis formula indicauimus.

Et alijs, &c. Videnda est hæc eadem clausula in pręallegata prima formula.

Demum, dummodo impedimentum, &c. Dictio *demum* est dictio taxatiua. *l. ita demum, 36. ff. de recept. arbitr.* & coniuncta cum sequenti dictione *dummodo*, quæ de sui natura requirit vt necessario existat illud, cui adiungitur, ad hoc vt dispositio sortiri

tiri possit suum effectum. *Dec. cons. 326. num. 3. tom. 1. & alij*, operatur vt facultas huiusmodi dispensandi, non sit libera, sed limitata ad occultum impedimentum, & ad tollendam latricis infamiam; adeò vt si impedimentum sit publicum, & non tollatur latricis infamia, vel alterum ex eis desit, facultas sit nulla, & inualida, & per consequens quicquid ex ea sequitur, etiam nullum, & inualidum futurum sit.

Cognatio spiritualis de sui natura est publica. Diligenter igitur exequutor animaduertat, an ista cognatio spiritualis sit occulta, nec ne: nam de sui natura est publica, cum contrahatur publicè in facie Ecclesiæ, non solum coram Parocho, verū etiam multis alijs præsentibus, & in peculiari libro Ecclesiæ describantur eorum nomina, & soleant continuo isti se inuicem vocare compatres, commatres; & susceptos è sacro fonte vulgariter appellent filios; atque ita non facile transit in obliuionem istud cognationis vinculum.

Negare tamen quis audeat, illud quod de sui natura est publicum, fieri posse ex aliquo accidente occultum?

Occultatur per diuturnitatem temporis. Primo enim diuturnitas temporis obscurat, & occultat conditionem originis. *c. longinquitate, 12. q. 2. l. præstat, 2. C. de long. temp. præscript. quæ pro libertate*; videlicet lapsus decennij adminus. *cap. licet, 3. de coniug. seruorum.*

Per loci distantiam. Secundo, Distantia à loco contractæ cognationis; vt si quis Romæ mulierem è sacro fonte suscipiat, & deindè transferat suum domicilium Venetias, & ibi illam in vxorem accipiat; nam in facti alieni ignorantia tolerabilis error est *l. fin. ff. pro soc.* præterquam in vicinis. *c. quosdam, 7. vbi glossa in verbo, viciniores, de præsumpt. c. finali, qui matrim. accus. poss. & c. quod dicitis, 16. dist.* vicini enim præsumuntur scire facta vicini propter loci vicinitatem: ergo in absentibus toleratur error ignorantiæ, quia rationabilis propter loci distantiam; immo absentia à loco delicti, vel facti aliàs publici, inducit præsumptionem ignorantiæ. *d. c. finali, & l. 1. §. si vero C. de fals. moneta.*

Per mortem testium. Tertio, Mors eorum, qui interfuerunt prædictæ susceptioni, vel eam sciebant: per mortem enim testium occultatur veritas. *cap. quoniam, 5. vbi Panorm. num. 7. vt lite non contest. Goffred. in sum. eodem tit. num. 1.*

Per ignorantiam prohibitionis. Quarto, ignorantia prohibitionis à sacris Canonibus factæ, quod non contrahatur matrimonium inter huiusmodi cognatos sub pœna nullitatis.

Et latricis infamiæ, &c.

Ad mulieris violatæ honorem restaurandum iura decernunt matrimonium. *c. 1. & c. 2. de adult. & stupro:* & propterea exequutor non dubitet, quin per matrimonium subsequens prouideatur amissæ latricis famæ.

Aliudque canonicum non obstet, &c. Pro huius clausulæ cum alijs subsequentibus eiusdem formulæ intelligentia, vide quæ notaui in prima formula huius secundæ partis; nec opus est hic aliud superaddere.

Pro Oratoribus, qui à Sede Apostolica obtinuerunt dispensationem super cognatione spirituali, sed litteris nondum receptis, vel nondum exequutioni demandatis, se carnaliter cognouerunt; si à M. P. concedatur dispensatio ad contrahendum eorum matrimonium, litteræ expediuntur vt in præcedenti formula: solum superadditur post clausulam, *alíud Canonicum non obstet*, sequens clausula.

Cum

Cum eisdem latoribus, postquam secum super impedimẽto cognationis spiritualis huiusmodi, iuxta formam litterarum prædictarũ ritè, verificatisque ijs, quæ in illis narrata fuerunt, dispensatum fuerit, quòd præmissis nõ obstantibus, matrimoniũ inter se publice, &c. vt supra. Quæ clausula superaddita omnino attendenda est nam in ea fundatur dispensatio Maioris Pœnitentiarij.

Postquam secum, &c. Dictio, *postquam*, importat conditionem excludentem tempus anterius, & solum respicientem tempus posterius, *Paris. cons.* 31. *num.* 38. *vol.* 1. *Menoch. cons.* 1103. *num.* 4. adeo vt dispositio habere suum effectum in anteriori tempore nequeat. Ideo exequutor hac conditione ad contrahendum matrimonium dispensare debet, postquam in foro fori, vigore prioris dispensationis dispensatum fuerit; & nisi hæc dispensatio precedat, matrimonium vigore secundæ dispensationis contrahendum, est nullum: nam dispensatio conditionalis non tenet nisi existente conditione, sub qua fuit concessa. *l. si quis sub conditione*, 8. *ff. si quis omissa causa testamenti*, *l. cedere diem*, 213. *ff. de verborum significat. l. si quis fundum*, 37. *ff. de cont. emptione. Afflict. dec.* 355. *num.* 4. *Surd. de aliment. tit.* 9. *quæst.* 24. *à num.* 13. *& cons.* 298. *nu.* 1. *& cons.* 322. *nu.* 26.

Tutius erit, si exequutor post consummatam primæ dispensationis exequutionem in foro fori, dispenset in foro conscientiæ: non tamen errat, si prius dispenset sub prædicta conditione.

COMPATERNITAS DE CONTRACTO.

Pro Oratoribus, quorum alter infantem alterius de sacro fonte leuauerat, & deinde ipsi matrimonium in facie Ecclesiæ inter se contraxerunt, atque in eo per plures annos permanserunt.

Litteræ, vt in præcedenti formula in secundo de contracto expediuntur: non tamen pro pœnitentia imponitur obligatio Sacramentalis Confessionis, nisi aliter ipsi exequutori visum fuerit. Et ideò hic nihil superaddendum existimo.

DE-

DECLARATORIA COMPATERNITATIS.

Pro Oratore, qui tanquam famulus compatris inuitati, & non venientis, omnino inuitus puerum è fonte Baptismatis leuauit, seu mutauit voluntatem id faciendi, & nihilominus illum leuauit; & deinde ijs non consideratis, matrimonium cum matre dicti pueri publicè contraxit, &c. Litteræ vt infra.

F*R. Antonius Barberinus, &c. Quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, dummodo inuitus id fecerit, seu mutauerit voluntatem id faciendi, nullam ex præmissis spiritualem cognationem contraxisse cum prædicta muliere, ipsumque in matrimonio prædicto sic per eum contracto libere remanere posse nuncies, & declares in foro conscientiæ, & in ipso actu sacramentalis Confessionis tantum, & non aliter, neque alio modo. Dat. &c.*

Requisita ad contrahendam cognationem spiritualē. Pro huiusmodi formulæ intelligentia aduertendum, est ad contrahendam istam cognationem spiritualem tria de necessitate requiri: Primo, electionem per parentes baptizandi faciendam de persona, quæ patrini munus obire debeat. Secundo, actum materialem, & corporalem, quo per futurum compatrem realiter tangatur corpus baptizandi, seu confirmandi, dum baptizatur, & sacro fonte abluitur, seu confirmatur. Tertio, intentionem faciendi quod per illum externum actum intendit Ecclesia; adeò vt si alterum deficiat, non contrahatur ista cognatio.

Quòd autem requiratur primo electio de patrino facienda, patet, quia *Conc. Trid. sess. 24. cap. 2. de reform. matrim.* statuit, quòd si alij præter designatum baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahant. Si baptizandus sit adultus, & sui iuris, potest ab eo fieri electio patrini: & hanc ob causam *Conc. loco cit.* dixit, *ad quem spectabit talis electio fieri*, non restringendo sed ad parentes tantùm.

Secundo requiritur actus corporalis suscipientis, vt aperte colligitur ex verbis sacrorum Canonum, qui huiusmodi cognationem statuunt. Nam *c. 2. cap. Martinus, 4. de cognat. spirituali, c. 1. & c. finali eod. tit. in 6. c. omnes, 30. q. 1. c. 1. cum sequen. 30. q. 3.* vtuntur ad hunc actum explicandum verbo, *suscipere è sacro fonte*; & *c. veniens, 6. eod. tit.* vtitur verbo *leuare*: & *cap. contracto, 5. eod. tit.* adhibet verbum *tenere*: &, *Conc. Trid. de reform. matrim. sess. 24. cap. 2.* adhibet verbum *tangere*; quæ omnia verba sunt synonima, & significant actum istum externum, & corporalem. Quòd iste actus externus detentionis, & susceptionis, sit necessarius ad contrahendam huiusmodi cognationem, ferè omnes Doctores sentiunt. *Ioann. And. in cap.*

fin.num.1. de cognat.spiritualis in 6. Panorm. in rub. de cognat. spirit. Couarr. in 2. parte, c. 6. §. 4. nu. 4. Henriquez lib. 12. cap. 11. num. 3. Sanchez de matrimon. lib. 7. disp. 56. num. 1. & alij.

Quod demum requiratur necessariò ad contrahendam istam cognationem spiritualem intentio suscipientis, tenent *Panorm. in cap. 2. num. 4. & in c. veniens, 6. n. etiam 4. de cognat. spirit. Sanchez de matr. lib. 7. disp. 58. num. 4. Armilla verbo, matrimonium, nu. 12. Siluester eodem verbo, matrimon. 8. num. 7. dict. 13. Tabien. verb. matrimonium, 5. num. 4. Bartol. de Ledes. de matrim. dub. 46. notab. 3. post 1. concl. & alij quamplurimi apud Sanch. loc. cit.*

Obligatio non contrahitur sine consensu. Probatur ratione, quia sine consensu nulla contrahitur obligatio. *l. 2. & l. in omnibus negotijs. 54. ff. de act. & obligat.* ergo sine intentione nulla contrahitur cognatio. Probatur istud consequens: nam procurator tenens nomine alterius in Baptismo, vel Confirmatione, non contrahit istam cognationem, licet teneat, & faciat omne id, quod solent facere compatres; & hoc non ob aliam causam, nisi ob defectum intentionis, quia non intendit tenere, & contrahere nomine proprio, sed alterius: ergo intentio est necessaria ad contrahendam istam cognationem. Deinde, qui baptizat absque intentione faciendi quod per illum actum intendit Ecclesia, nec verè baptizat, & successiuè non cõtrahit cognationem spiritualem; ita etiam, qui suscipit infantem absque intentione obeundi munus susceptoris ab Ecclesia statutum, nõ fit verè susceptor, nec contrahit cognationem spiritualem.

Hæc autem intentio vel debet esse actualis, vel saltem virtualis: nam satis est, vt qui tenet, habeat intentionem faciendi, quod alij patrini solent facere, vel exercendi actum illum ab Ecclesia institutũ: & posita hac intentione, semper contrahitur ista cognatio; quia qui vult principale, vult etiam accessorium, quod ex eo necessario sequitur. *l. si is qui, 13. ff. commodati. l. 2. ff. de iurisdict. omnium iudic. Cardin. Tusc. tom. 1. lit. A, concl. 77.* Quòd autem hæc cognatio necessario sequatur ex actuali, & formali susceptione in Baptismo, vel Confirmatione, patet ex textibus supra citatis; neque est dubitandi locus, quia ita Ecclesia determinauit.

Aduertendum secundò, quod Paganus, & non baptizatus non contrahit istam cognationem, licet si baptizet validè baptizet, dum intendat facere per illum actũ, quod intendit Ecclesia. *Non baptizatus potest baptizare, sed illam non contrahit cognationem.* Nam etiam Paganus, & non baptizatus potest baptizare. *cap. Romanus Pontifex, & c. à quodam Iudæo de consecrat. dist. 4.* sed non potest suscipere è sacro fonte. *cap. in baptismate. de consecrat. dist. 4.* *Non autem potest suscipere è sacro fonte.* Ratio disparitatis est, quia patrini tenentur docere filios Symbolum, aliaque ad Fidem spectantia. *c. vos ante omnia, d. dist. 4.* quod facere nequeunt, qui in eis instructi priùs non fuerunt. *glos. in d. cap. in baptismate, in verbo, baptizatus.* Hoc autem baptizans præstare non tenetur.

Præterea, ratio, cur non contrahat Paganus istam cognationem, est, quia si est incapax iuris patronatus, quod est quasi spirituale. *c. quicumque, 16. q. 7.* ergo multo magis est incapax rei verè spiritualis, qualis est ista nostra cognatio: & deinde ista cognatio est ex mero instituto Ecclesiæ, cuius legibus Pagani non sunt subiecti. *c. gaudemus, 8. de diuort.* ac propterea ad illam contrahendam, non potest Ecclesiæ lex eos obligare. Ita *S. Thom. in 4. dist. 42. q. 1. art. 3. quæstiunc. 1.*

ad 3.

ad 3. *& ibi Durand. q.* 1. *num.* 9. *in fin. Io. Andr. regula, ex eo non debet, de reg. iur. & in cap.* 1. *de cognat. spirit. in princ. Sanch. de matrim. lib.* 7. *qu.* 59. *num.* 7. vbi quamplurimos pro hac sententia affert Authores, & respondet rationibus, & argumentis in contrarium allatis.

His præmissis pauca remanent pro huius formulę declaratione.

Fr. Antonius Barberinus. &c. In istis formulis declaratorijs diligentior inuestigatio habenda est, quia agitur de declarando quod res non sit, quæ aliàs ad sensum patet quòd sit. Hic enim Lator præsentium, quoad externa admisit, & perfecit omnia, quæ constituunt patrinum in esse patrini, vt præsupponitur, & tamen declaratur quod non sit patrinus ob defectum intentionis, qui soli Deo notus est, prout in se est, & solum per coniecturas ad nostram notitiam deuenire potest: ideò diligentissimè examinandus est.

Inuitus quid sit. *Dummodo inuitus, &c.* Inuitus duplici modo accipitur: Primò pro nolente. *cap. displicet,* 23. *quæst.* 4. *c. gesta dist.* 74. *l. inuitam,* 28. *& l. in eo* 45. *§.* 1. *ff. de ritu nuptiar. l.* 2. *§. fin. ff. de decurion. l. qui potest inuitis* 27. *vbi Dec. num.* 3. *ff. de reg. iuris.*

Secundo modo pro nolente, & expressè resistente, & contradicente. *l. filius fam.* 8. *§. inuitus, ff. de procur. l. inuitum,* 4. *ff. de seruit. vrbanorum prædiorum. glos. in c.* 1. *ver. qui inuitum,* 74. *dist. Dec. in c. si de terra,* 6. *num.* 32. *de priuileg. & cons.* 407. *num.* 3. *cap. de neptis tua,* 31. *q.* 2.

Quocunque ex prædictis duobus modis accipiatur inuitus susceptor è sacro Fonte, si excludit tam voluntarium per se, quàm voluntariū per aliud, non contrahit cognationem spiritualem: si autem excludat voluntarium per se, & admittat voluntarium per aliud, contrahit istā cognationem. Nam v. g. proiectio mercium in mare, est inuoluntaria per se extra imminentem tempestatem, sed voluntaria per aliud, id est, per imminentem tempestatem; atque ita talis voluntas licet sit coacta, attamen dicitur voluntas. *l. si mulier,* 21. *§. penult. in fin. ff. de eo quod metus causa. cap. merito* 15. *q.* 1. Ita etiam si quis nolit suscipere è sacro fonte Petrum, & resistat, attamen coactè, & ob vim, & metum teneat, & positis talibus vi, & metu suscipiat, vt exequatur officium patrini secundum intentionem Ecclesiæ, ista susceptio erit inuoluntaria per se, voluntaria vero per aliud, & ideò efficiet vt susceptor contrahat cognationem spiritualem; nec ei ista declaratoria suffragabitur. Si vero suscipiat, & non intendat tali susceptione facere quod intendit Ecclesia, immò intendat expressè non facere, quod tali actu intendit Ecclesia, suffragabitur ista declaratoria. Si autem non habeat istam expressam negationem faciendi, quod intendit Ecclesia, sed suscipiat non aliud animaduertendo; existimo præsentem declaratoriam non suffragari, quia interpretatiuè præsumitur velle facere quod intendit Ecclesia, dum facit quod iubet Ecclesia. Nā sicut malus animus præsumitur in his, quæ contra ius fiunt. *c.* 1. *de præsumpt. cap. & si Christus* 26. *de iureiur. Panorm. in c. Osius Episcopus* 2. *de elect. in fine.* ita etiam præsumitur bonus animus, ac bona intentio in his, quæ secundum ius fiunt.

Seu mutauerit animum. Ista intentionis mutatio necesse est, vt fiat antequam compleatur actus substantialis Baptismi, licet in principio actus huiusmodi habuerit in-

 ten-

tentionem suscipiendi vt patrinus: attamen antequam compleatur, potest mutare intentionem, & sufficit. Nam sicut qui baptizatur non est baptizatus, nec dici potest baptizatus, antequam sit completus actus substantialis Baptismi, ita nec iste dici potest patrinus ante completum Baptismum, ac propterea ante complementum istius actus Baptismi potest reuocare intentionem suscipiendi, & successiuè non contrahere cognationem.

Ipsumq; in d. matrimonio, &c. Ista clausula est per se clara, nec indiget explicatione. Vide quæ de huiusmodi clausula dixi in prima Parte huius Praxis, dum egi de formula transgressionis voti Religionis.

NEVTRO MACHINANTE
DE CONTRAHENDO.

Pro Oratoribus, qui constante matrimonio inter Oratricem, & illius virum, se carnaliter cognouerunt fide sibi ad inuicem data de matrimonio inter se contrahendo, si dictus vir præmoreretur; & deinde illo defuncto, neutro tamen Oratorum in eius mortem machinante, Oratores de matrimonio inter se contrahendo publicè tractarunt; & id circò petunt secum dispensari super impedimento ex præmissis proueniente, vt scandala vitentur. Litteræ sic conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Ex parte latorum præsentium nobis oblata petitio continebat, quod ipsi aliàs viuente Latricis marito insimul adulterauerunt, data sibi ad inuicem fide de matrimonio inter se contrahendo, si dictus maritus præmoreretur: & deinde illo defuncto, neutro tamen Latorum in eius mortem machinante, de matrimonio inter se contrahendo tractarunt. Cùm autem, sicut eorum petitio continebat, impedimentum ex præmissis prouenicns sit occultum, tractatus verò huiusmodi publicus, & nisi ad effectum perducatur, scandala inde exoritura sint, ad ea vitanda, ac pro suæ conscientiæ quiete cupiunt Latores à præmissis, de quibus plurimum dolent, per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. Nos igitur, qui Pænitentiariæ, &c. Quatenus si est ita, dictos Latores, audita prius eorum sacramentali Confessione, à quibusuis senten. cens. & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrerunt, adulterio, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. Iniuncta eis pro modo culpæ, pænitentia salutari, & alijs, &c. iniungen. &c. Demum, dummodo impedimentum prædictum occultum sit, & nisi matrimonium huiusmodi contrahatur, periculum immineat scandalorum, aliudque Ca-*

Canonicum non obstet, cum eisdem latoribus, quòd præmissis non obstantibus, matrimonium inter se publicè, seruata forma Concilij Tridentini, contrahere, & in eo postmodum remanere licitè valeant, misericorditer dispenses; prolem suscipiendam (non tamen ex adulterio conceptam) exindè legitimam nunciando in foro conscientiæ, & non aliter, &c. Ita quod, &c. nullatenus suffragentur, nullis, &c. quas, &c. Datum Romæ, &c.

Fr. Antonius Barberinus, &c. Vt isti latores præsentium contrahant hoc impedimentum, multa requiruntur. Primo vt adulterium, hoc est alieni thori violatio, dicitur enim adulterium quasi ad alienum thorum accessio, *cap. lex illa §. cum ergo*, 36. *q.* 1. subsequatur, vel præcedat promissionem futuri matrimonij: nam adulterium sine promissione non inducit impedimentum. *cap.* 1. *cap. veniens*, 7. *& cap. fin. de eo qui duxit in matrim. quam polluit per adult. cap. relatum*, 31. *quæst.* 1.

Conatus ad copulam nõ parit impedimentum. Et adulterium debet esse actu consummato per seminis immissionem; non enim sufficit conatus ad copulam, cum solus affectus ad copulam non inducat impedimentum. *glos. in cap. fin. in verbo, cognouit eamdem, vbi etiam Panor. num.* 6. *de eo qui duxit in matrim.*

Ratio est, quia quando lex inducit aliquid ex facto aliquo, requiritur, vt illud factum sit perfectum, & non inchoatum tantùm. *cap. fin. & ibi Panorm. num.* 2. *&* 3. *& Innoc. de spons. Sanchez de matr. lib.* 7. *disp.* 79. *num.* 2. *& alij.* & præcipuè in pœnalibus, & in impedimentis dirimentibus matrimonium, quæ valde restringenda sunt.

Ignorans non committit adulterium. Ac insuper adulterium debet esse ex parte vtriusq; adulterantis, quod nequit esse nisi vterque sciat matrimonium alterius: ignorans enim non committit adulterium. *cap.* 1. *vbi glossa in verbo, insciam, & d. c. veniens, de eo qui duxit in matrimon. quam &c. in lectum*, 34. *q.* 2. *l. penult. ff. ad leg. Iul. de adult. Goffred. in sum. eod. tit, Syluester verbo, matrimonium*, 8. *num.* 9. *dicto* 4. *Sanchez loco cit. num.* 31. *& alij.* Nec sufficit, si vterque adulterans esset coniugatus, & nosset vnusquisque suum matrimonium, & non alterius. *dictis cap.* 1. *& c. veniens*: nam hoc impedimentum institutum est propter iniuriam irrogatam ab vtroque adultero eidem matrimonio, per adulterium, & promissionem futuri matrimonij: ignorans autem non infert nisi proprio.

Et cùm hic agatur de ignorantia facti, quælibet ignorantia etiam crassa, excusat ab adulterio, iuxta *cap. ignorantia*, 13. *de reg. iuris in* 6. & successiuè ab incursione huius impedimenti: nam adulterium non committitur sine dolo malo. *d. l. penult.* vbi autem requiritur dolus, non satis est lata culpa, iuxta *glossam communiter receptam in l. magna negligentia*, 226. *verbo, dolus, ff. de verb. significat. Sanchez loco cit. num.* 38. *Adulteriũ non est sine dolo.*

Secundo requiritur vt adulterium, & promissio sint viuente coniuge, aliàs non contrahitur illud impedimentum. *cap.* 1. *vbi Panorm. num.* 3. *& cap. significasti*, 6. *de eo qui duxit in matrim. Panor. etiam in cap. super hoc*, 3, *num.* 2. *eodem tit. Nauarr. lib.* 4. *cons. in tit. de eo qui duxit in matrimonium quam poll. cons.* 1. *&* 2. *Sanchez loco cit. & alij.*

Tertiò, promissio debet fieri aliquo externo signo, aliàs interna

pro-

promissio non inducit impedimentum, quia non præbet votum captandę mortis coniugis, ad quod euitandum fuit à iure introductum hoc impedimentum. ita *DD. communiter.* Ac propterea licet promissio fiat oretenus, absque intentione adimplendi quod promittitur, attamen inducit impedimentum, quia alter, qui acceptauit promissionem, & ignorat. fictionem, prouocatur ad votū captandæ mortis coniugis, nisi aperte cognoscatur, quod promissio fuerit facta ex ioco, vt bene aduertit *Sanch. loc. cit. num.* 10. *& Io. Andr. in d. c. significasti, de eo, qui duxit in matrimon.* Si vero post fidem datam viuente coniuge, sed nondum adulterio perpetrato, vel è contra, vterque per mutuam remissionem recedat à fide, & promissione data, & deinde ex aliquo casu adulterent insimul, non propterea cōtrahunt hoc impedimentum; quia prior promissionis contractus, qui requiritur necessario ad impedimentum, est iam extinctus per præfatam remissionem; remissio enim obligationem, & contractus obligatorios extinguit. *cap. veniens*, 16. *de conuers. coniug. cap.* 2. *de sponsal. l. actione*, 66. *§. diximus. l. verum*, 64. *§. fin. ff. pro socio.*

Remissio obligationē extinguit.

Ista autem remissio non suffragatur quando, & adulterium, & promissio sunt sequuta: nam illicò impedimentum contraxerunt, nec possunt authoritate propria se ab illo eximere. *Sanch. loc. cit. num.* 7. *in fine.*

Multò minus remissio, si fiat ab vno ex promittentibus tantum, suffragabitur: nam qui remittit, liberabit quidem illum, cui remittit, ab obligatione erga remittentem, sed remanebit obligatus erga non remittentem *d. l. actione.* Et propterea si subsequatur adulterium, contrahent impedimentū, quia adhuc remanent promissio, & adulterium. Imò si promissio sit facta ab eo, qui ignorat alterius matrimonium, & postea habita illius cognitione, adulterent insimul, adhuc contrahent huiusmodi impedimentum; nam sicut matrimonium contractū cum ignorantia alterius matrimonij, inducit hoc impedimentum, quando in eo perseueratur post habitam primi matrimonij notitiam; ita etiam in promissione huiusmodi, perseuerantia semper præsumitur, donec remittatur, & reuocetur. *d. c.* 2. *de spons.* Nec est eadem ratio de adulterio ignoranter perpetrato, & de promissione cum eadem ignorantia præstita, illud enim semel perpetratum reuocari nequit, hæc autem potest, & debet, & obligatio semper remanet, donec illi satisfiat.

Aduertendum est, quod non solum promissio absoluta, verum etiā conditionalis, dummodo non sit contra essentiam matrimonij, est sufficiens ad hoc impedimentum. *Nauarr. lib.* 4. *cons. in tit. de eo qui duxit in matrim. cons.* 2. Licet enim promissio conditionalis non habeat effectum obligandi ante adimpletam conditionem, habet tamen effectum inducendi hoc impedimentum, cum verè dici possit, quod sit data fides, quæ datio fidei cū adulterio sufficit; & omnis promissio etiam inualida, cum adulterio, sufficit ad hoc impedimentum inducendum. *Nauar. & Sanch. loc. cit.*

Promissio conditionalis & etiā inualida cū adulterio impedit matrimonium.

Nomine *promissionis*, vel *fidei*, venit tam pollicitatio, quæ est solius offerentis promissio, absque acceptatione, vel recusatione. *l. pactū* 3. *in princ. ff. de pollicit.* quàm pactum, quod mutuum consensum promittentis, & eius cui fit promissio, continet: & ideò hic accipitur verbum *promissio*, prout est genus continens equaliter pollicitationem pactum, & stipulationem: quocumque

Nomine promissionis, quæ veniant.

que

prædictis modis interissio futuri matrimonij ır causa finalis legis in hoc impedimentum, sse periculum captanniugis; & ideò debet tris dispositio, hoc est, s impedimenti: vbi m ratio, ibi est eadem o. l. illud 32. ff. ad l. 17. C. de sacros. Eccles. ff. de furtis. De proactum, vel per stipu-, non est difficultas, atione maior est dif-, cum agitur de futuro matrimonio, quod absque mutuo consensu ad effectum perduci nequit: & ideò videtur requiri mutuus consensus, & pactum. Posset autem ista difficultas euacuari, si consideretur finem legis esse conseruationem vitæ coniugis, quæ eodem modo periclitatur ex pollicitatione, ac ex pacto; cùm pollicitator facillime se expugnaturum sperare possit auersum animum coniugis, mortuo altero coniuge, quod viuente illo desperat. Quòd autem finis legis sit conseruatio vitæ coniugis, colligitur. ex dd. c. 1. c. significasti. c. veniens; de eo qui duxit in matrim. vbi æquiparantur machinatio mortis coniugis, & promissio futuri matrimonij: at illa sufficit ex parte alterius: ergo etiam ista, & nullibi fit mentio de hac repromissione, Rebuf. in praxi beneficiali, de dispensation. in gradib. prohib. glos. 5. num. 30. Sanch. de matrim, lib. 7. disput. 70. num. 20. & alij.

Machinatio mortis & promissio futuri matrimonij æquiparantur.

Præmissis tamen non obstantibus, dicendum est pollicitationem in se sumptam, prout excludit acceptationem eius, cui fit promissio, non esse sufficientem ad inducendum hoc impedimentum; quia non est sufficiens ad captandum votum mortis coniugis, dum non habetur spes futuri matrimonij, quæ spes solum inniti regulariter potest acceptationi suæ promissionis per adulterium faciendæ; qua cessante, cessare etiam oportet spem futuri matrimonij, & successiuè votum captandæ mortis; atque ita ratio in contrarium allata omnino corruit: & cum simus in materia odiosa, & in admittendo delictum, non præsumitur ex taciturnitate consensus, & acceptatio, sed requiritur expressus consensus, & expressa acceptatio: in onerosis enim, & præiudicialibus tacens non consentire videtur. d. l. mutuum ff. de seruit. vrban. præd. d. l. in eo, §. penult. ff. de ritu nupt. Menoch. de præsumpt. lib. 3. q. 9. num. 53.

In onerosis tacens dissentire videtur.

Immo secundum aliquorum sententiam, quando agitur de obligatione personali, prout est in nostro casu, tacens præsumitur contradicere. d. l. filius familias, §. inuitus, ff. de procurat. glos. in c. qui tacet, 43. de reg. iur. in 6. Panorm. in c. non ne bene dicimus, 5. num. 1. de præsumpt.

In obligatione personali tacens præsumitur contradicere.

Hæc autem acceptatio satis est, si fiat, vel verbis, vel aliquo externo signo eã indicante: consensus enim non solum exprimitur verbis, sed etiam alijs signis, vt supra diximus, quando egimus de modo præstandi consensum ad validitatem matrimonij.

Neutro, &c. Machinatio est occulta insidiatio. dd. c. 1. c. 3. & c. significasti, de eo qui duxit in matrim. quam, & c. Hostien. in summ. de dolo, & contumacia, n. 4.

Machinatio quid sit.

Dictos Latores à quibusuis cens, &c. Adulteri possunt, & solent ab Ordinarijs locorum excommunicari, vt ab adulterio resiliant. c. intelleximus, 6. de adult. d. c. significasti, de eo qui duxit, &c. Concil. Trid. sess. 24. de refor-

illius honori consulat, matrimonium cum ea contrahere desiderat. Cùm autem, &c. occultum sit inter latores compaternitatis vinculum adesse, & nisi matrimonium huiusmodi ad effectum perducatur, latrix diffamata remansura sit; ad id vitandum, ac pro suæ conscientiæ quiete, cupiunt latores à præmissis, de quibus plurimum dolent, per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus, si est ita, dictos latores, audita prius eorum Sacramentali confessione, ab incestu, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. Iniuncta inde eis pro modo culpæ pœnitentia salutari, & alijs, &c. iniungen. Demum, dummodo impedimentum ex pręmissis proueniens sit occultum, & infamiæ latricis per matrimonium obuiatum iri tu iudicaueris, aliudque canonicum non obstet, cum eisdem latoribus, quod præmissis non obstantibus, matrimonium inter se publicè, seruata forma Concilij Tridentini, contrahere, & in eo postmodum remanere licitè valeant, misericorditer dispenses: Prolem, &c. nuncian. in foro conscientiæ, &c. vt in præcedentibus formulis matrimonialibus.

Quòd occasione Baptismi contrahatur cognatio spiritualis valida ad impediendum, & dirimendum matrimonium, satis apertè patet *ex c. 1. cum seq. de cognat. spiritual. Concil. Trid. sess. 24. de reformat. matrimonij, cap. 2.*

Quòdque eadem cognatio contrahatur ex Sacramento Confirmationis, patet similiter *ex cap. fin. de cognat. spirit. in 6. & ex Conc. Trid. loc. cit.*

Inter quos contrahatur hæc cognatio, iam dixi in principio huius secundæ partis, dum egi de impedimentis dirimentibus, *num.* 4.

Quatenus si est ita, &c. ab incestu, &c. Hæc cognatio spiritualis, vt benè aduertit *Panor. in rubr. de cognat. spirit.* imitatur naturalem, seu carnalem cognationem quantum potest: vndè sicut cognatio naturalis oritur per natiuitatem, quæ consistit in carne, ita spiritualis per natiuitatem, quę consistit in spiritu; ac propterea dicitur in *Euangelio. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto:* ideò sicut violatio fęderis naturalis inter attinentes cognatione naturali appellatur incestus, *l. si adulterium cum incestu, 38. ff. ad legem Iuliam de adult.* Ita violatio huius fœderis spiritualis appellatur incestus, & tamquam incestuosum nostrum hunc reum absoluendum mandat M. P. eique imponendam in isto foro secreto pœnitentiam condignam tanto crimini; sed iuxta eiusdem fori benignam consuetudinem prout in prima huius secundæ Partis formula indicauimus.

Et alijs, &c. Videnda est hæc eadem clausula in pręallogata prima formula.

Demum, dummodo impedimentum, &c. Dictio *demum* est dictio taxatiua. *l. ita demum, 36. ff. de recept. arbitr.* & coniuncta cum sequenti dictione *dummodo*, quæ de sui natura requirit vt necessariò existat illud, cui adiungitur, ad hoc vt dispositio sortiri

tiri possit suum effectum. *Dec. cons. 326. num. 3. tom. 1. & alij*, operatur vt facultas huiusmodi dispensandi, non sit libera, sed limitata ad occultum impedimentum, & ad tollendam latricis infamiam; adeò vt si impedimentum sit publicum, & non tollatur latricis infamia, vel alterum ex eis desit, facultas sit nulla, & inualida, & per consequens quicquid ex ea sequitur, etiam nullum, & inualidum futurum sit.

Cognatio spiritualis de sui natura est publica. Diligenter igitur exequutor animaduertat, an ista cognatio spiritualis sit occulta, nec ne: nam de sui natura est publica, cum contrahatur publicè in facie Ecclesiæ, non solum coram Parocho, verũ etiam multis alijs præsentibus, & in peculiari libro Ecclesiæ describantur eorum nomina, & soleant continuo isti se inuicem vocare compatres, commatres; & susceptos è sacro fonte vulgariter appellent filios; atque ita non facile transit in obliuionem istud cognationis vinculum.

Negare tamen quis audeat, illud quod de sui natura est publicum, fieri posse ex aliquo accidente occultum?

Occultatur per diuturnitatem temporis. Primo enim diuturnitas temporis obscurat, & occultat conditionem originis. *c. longinquitate*, 12. *q.* 2. *l. præstat*, 2. *C. de long. temp. præscript. quæ pro libertate*; videlicet lapsus decennij adminus. *cap. licet*, 3. *de coniug. seruorum*.

Per loci distantiam. Secundo, Distantia à loco contractæ cognationis, vt si quis Romæ mulierem è sacro fonte suscipiat, & deindè transferat suum domiciliũ Venetias, & ibi illam in vxorem accipiat; nam in facti alieni ignorantia tolerabilis error est *l. fin. ff. pro soc.* præterquam in vicinis. *c. quosdam*, 7. *vbi glossa in verbo*, *vicinores*, *de præsumpt. c. finali*, *qui matrim. accus. poss. & c. quod dicitis*, 16. *dist.* vicini enim præsumuntur scire facta vicini propter loci vicinitatem: ergo in absentibus toleratur error ignorantiæ, quia rationabilis propter loci distantiam; immo absentia à loco delicti, vel facti aliàs publici, inducit præsumptionem ignorantiæ. *d. c. finali, & l.* 1. *§. si vero C. de fals. moneta.*

Per mortem testium. Tertio, Mors eorum, qui interfuerunt prædictæ susceptioni, vel eam sciebant: per mortem enim testium occultatur veritas. *cap. quoniam*, 5. *vbi Panorm. num.* 7. *vt lite non contest. Goffred. in sum. eodem tit. num.* 1.

Per ignorantiam prohibitionis. Quarto, ignorantia prohibitionis à sacris Canonibus factæ, quod non contrahatur matrimonium inter huiusmodi cognatos sub pœna nullitatis.

Et latricis infamiæ, &c. Ad mulieris violatæ honorem restaurandum iura decernunt matrimonium. *c.* 1. *& c.* 2. *de adult. & stupro:* & propterea exequutor non dubitet, quin per matrimonium subsequens prouideatur amissæ latricis famæ.

Aliudque canonicum non obstet, &c. Pro huius clausulæ cum alijs subsequentibus eiusdem formulæ intelligentia, vide quæ notaui in prima formula huius secundæ partis; nec opus est hic aliud superaddere.

Pro Oratoribus, qui à Sede Apostolica obtinuerunt dispensationem super cognatione spirituali, sed litteris nondum receptis, vel nondum exequutioni demandatis, se carnaliter cognouerunt; si à M. P. concedatur dispensatio ad contrahendum eorum matrimonium, litteræ expediuntur vt in præcedenti formula: solum superadditur post clausulam, *aliud Canonicum non obstet*, sequens clausula.

Cum

Cum eisdem latoribus, postquam secum super impedimẽto cognationis spiritualis huiusmodi, iuxta formam litterarum prædictarũ ritè, verificatisque ijs, quæ in illis narrata fuerunt, dispensatum fuerit, quòd præmissis nõ obstantibus, matrimoniũ inter se publice, &c. vtsupra. Quæ clausula superaddita omnino attendenda est nam in ea fundatur dispensatio Maioris Pœnitentiarij.

Postquam secum, &c. Dictio, *postquam*, importat conditionem excludentem tempus anterius, & solum respicientem tempus posterius, *Paris. cons. 31. num. 38. vol. 1. Menoch. cons. 103. num. 4.* adeo vt dispositio habere suum effectum in anteriori tempore nequeat. Ideo exequutor hac conditione ad contrahendum matrimonium dispensare debet, postquam in foro fori, vigore prioris dispensationis dispensatum fuerit; & nisi hæc dispensatio precedat, matrimonium vigore secundæ dispensationis contrahendum, est nullum: nam dispensatio conditionalis non tenet nisi existente conditione, sub qua fuit concessa. *l. si quis sub conditione, 8. ff. si quis omissa causa testamenti, l. cedere diem, 213. ff. de verborum significat. l. si quis fundum, 37. ff. de cont. emptione. Afflict. dec. 355. num. 4. Surd. de aliment. tit. 9. quæst. 24. à num. 13. & cons. 298. nu. 1. & cons. 322. nu. 26.*

Tutius erit, si exequutor post consummatam primæ dispensationis exequutionem in foro fori, dispenset in foro conscientiæ: non tamen errat, si prius dispenset sub prædicta conditione.

COMPATERNITAS DE CONTRACTO.

Pro Oratoribus, quorum alter infantem alterius de sacro fonte leuauerat, & deinde ipsi matrimonium in facie Ecclesiæ inter se contraxerunt, atque in eo per plures annos permanserunt.

Litteræ, vt in præcedenti formula in secundo de contracto expediuntur: non tamen pro pœnitentia imponitur obligatio Sacramentalis Confessionis, nisi aliter ipsi exequutori visum fuerit. Et ideò hic nihil superaddendum existimo.

DE-

DECLARATORIA COMPATERNITATIS.

Pro Oratore, qui tanquam famulus compatris inuitati, & non venientis, omnino inuitus puerum è fonte Baptismatis leuauit, seu mutauit voluntatem id faciendi, & nihilominus illum leuauit; & deinde ijs non consideratis, matrimonium cum matre dicti pueri publicè contraxit, &c. Litteræ vt infra.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, dummodo inuitus id fecerit, seu mutauerit voluntatem id faciendi, nullam ex præmissis spiritualem cognationem contraxisse cum prædicta muliere, ipsumque in matrimonio prædicto sic per eum contracto libere remanere posse nuncies, & declares in foro conscientiæ, & in ipso actu sacramentalis Confessionis tantum, & non aliter, neque alio modo. Dat. &c.*

Requisita ad contrahendam cognationem spiritualē. Pro huiusmodi formulæ intelligentia aduertendum, est ad contrahendam istam cognationem spiritualem tria de necessitate requiri: Primo, electionem per parentes baptizandi faciendam de persona, quæ patrini munus obire debeat. Secundo, actum materialem, & corporalem, quo per futurum compatrem realiter tangatur corpus baptizandi, seu confirmandi, dum baptizatur, & sacro fonte abluitur, seu confirmatur. Tertio, intentionem faciendi quod per illum externum actum intendit Ecclesia; adeò vt si alterum deficiat, non contrahatur ista cognatio.

Quòd autem requiratur primò electio de patrino facienda, patet, quia *Conc. Trid. sess. 24. cap. 2. de reform. matrim.* statuit, quòd si alij præter designatum baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahant. Si baptizandus sit adultus, & sui iuris, potest ab eo fieri electio patrini: & hanc ob causam *Conc. loco cit.* dixit, *ad quem spectabit talis electio fieri*, non restringendo sed ad parentes tantùm.

Secundo requiritur actus corporalis suscipientis, vt aperte colligitur ex verbis sacrorum Canonum, qui huiusmodi cognationem statuunt. Nam *c. 2. cap. Martinus, 4. de cognat. spirituali, c. 1. & c. finali eod. tit. in 6. c. omnes, 30. q. 1. c. 1. cum sequen. 30. q. 3.* vtuntur ad hunc actum explicandum verbo, *suscipere è sacro fonte*; & *c. veniens, 6. eod. tit.* vtitur verbo *leuare*: & *cap. contracto, 5. eod. tit.* adhibet verbum *tenere*: &, *Conc. Trid. de reform. matrim. sess. 24. cap. 2.* adhibet verbum *tangere*; quæ omnia verba sunt synonima, & significant actum istum externum, & corporalem. Quòd iste actus externus detentionis, & susceptionis, sit necessarius ad contrahendam huiusmodi cognationem, ferè omnes Doctores sentiunt. *Ioann. And. in cap.*

su.num.1. de cognat. spiritual. in 6. Panorm. in rub. de cognat. spirit. Couarr. in 2. parte, c. 6. §. 4. nu. 4. Henriquez lib. 12. cap. 11. num. 3. Sanchez de matrimon. lib. 7. disp. 56. num. 1. & alij.

Quod demum requiratur necessario ad contrahendam istam cognationem spiritualem intentio suscipientis, tenent *Panorm. in cap. 2. num. 4. & in c. veniens, 6. n. etiam 4. de cognat. spirit. Sanchez de matr. lib. 7. disp. 58. num. 4. Armilla verbo, matrimonium, nu. 12. Siluester eodem verbo, matrimon. 8. num. 7. dict. 13. Tabien. verb. matrimonium, 5. num. 4. Bartol. de Ledes. de matrim. dub. 46. notab. 3. post 1. concl. & alij quamplurimi apud Sanch. loc. cit.*

Obligatio non contrahitur sine consensu. Probatur ratione, quia sine consensu nulla contrahitur obligatio. *l. 2. & l. in omnibus negotijs. 54. ff. de act. & obligat.* ergo sine intentione nulla contrahitur cognatio. Probatur istud consequens: nam procurator tenens nomine alterius in Baptismo, vel Confirmatione, non contrahit istam cognationem, licet teneat, & faciat omne id, quod solent facere compatres; & hoc non ob aliam causam, nisi ob defectum intentionis, quia non intendit tenere, & contrahere nomine proprio, sed alterius: ergo intentio est necessaria ad contrahendam istam cognationem. Deinde, qui baptizat absque intentione faciendi quod per illum actum intendit Ecclesia, nec verè baptizat, & successiuè non cõtrahit cognationem spiritualem; ita etiam, qui suscipit infantem absque intentione obeundi munus susceptoris ab Ecclesia statutum, nõ fit verè susceptor, nec contrahit cognationem spiritualem.

Hæc autem intentio vel debet esse actualis, vel saltem virtualis: nam satis est, vt qui tenet, habeat intentionem faciendi, quod alij patrini solent facere, vel exercendi actum illum ab Ecclesia institutũ: & posita hac intentione, semper contrahitur ista cognatio; quia qui vult principale, vult etiam accessorium, quod ex eo necessario sequitur. *l. si is qui, 13. ff. commodati. l. 2. ff. de iurisdict. omnium iudic. Cardin. Tusc. tom. 1. lit. A, concl. 77.* Quòd autem hæc cognatio necessario sequatur ex actuali, & formali susceptione in Baptismo, vel Confirmatione, patet ex textibus supra citatis; neque est dubitandi locus, quia ita Ecclesia determinauit.

Aduertendum secundò, quod Paganus, & non baptizatus non contrahit istam cognationem, licet si baptizet validè baptizet, dum intendat facere per illum actũ, quod intendit Ecclesia. *Non baptizatus potest baptizare, sed illam non contrahet cognationem.* Nam etiam Paganus, & non baptizatus potest baptizare. *cap. Romanus Pontifex, & c. à quodam Iudeo de consecrat. dist. 4.* sed non potest suscipere è sacro fonte. *cap. in baptismate. de consecrat. dist. 4.* *Non autem potest suscipere è sacro fonte.* Ratio disparitatis est, quia patrini tenentur docere filios Symbolum, aliaque ad Fidem spectantia. *c. vos ante omnia, d. dist. 4.* quod facere nequeunt, qui in eis instructi priùs non fuerunt. *glos. in d. cap. in baptismate, in verbo, baptizatus.* Hoc autem baptizans præstare non tenetur.

Præterea, ratio, cur non contrahat Paganus istam cognationem, est, quia si est incapax iuris patronatus, quod est quasi spirituale. *c. quicumque, 16. q. 7.* ergo multo magis est incapax rei verè spiritualis, qualis est ista nostra cognatio: & deinde ista cognatio est ex mero instituto Ecclesiæ, cuius legibus Pagani non sunt subiecti. *c. gaudemus, 8. de diuort.* ac propterea ad illam contrahendam, non potest Ecclesiæ lex eos obligare. Ita *S. Thom. in 4. dist. 42. q. 1. art. 3. quæstiunc. 1. ad 3.*

ad 3. & ibi Durand. q. 1. num. 9. in fin. Io. Andr. regula, ex eo non debet, de reg. iur. & in cap. 1. de cognat. spirit. in princ. Sanch. de matrim. lib. 7. qu. 59. num. 7. vbi quamplurimos pro hac sententia affert Authores, & respondet rationibus, & argumentis in contrarium allatis.

His præmissis pauca remanent pro huius formulę declaratione.

Fr. Antonius Barberinus, &c. In istis formulis declaratorijs diligentior inuestigatio habenda est, quia agitur de declarando quod res non sit, quæ aliàs ad sensum patet quòd sit. Hic enim Lator præsentium, quoad externa admisit, & perfecit omnia, quæ constituunt patrinum in esse patrini, vt præsupponitur, & tamen declaratur quod non sit patrinus ob defectum intentionis, qui soli Deo notus est, prout in se est, & solum per coniecturas ad nostram notitiam deuenire potest: ideò diligentissimè examinandus est.

Inuitus quid sit. *Dummodo inuitus, &c.* Inuitus duplici modo accipitur: Primò pro nolente. *cap. displicet, 23. quæst. 4. c. gesta dist. 74. l. inuitam, 28. & l. in eo 45. §. 1. ff. de ritu nuptiar. l. 2. §. fin. ff. de decurion. l. qui potest inuitis 27. vbi Dec. num. 3. ff. de reg. iuris.*

Secundo modo pro nolente, & expressè resistente, & contradicente. *l. filius fam. 8. §. inuitus, ff. de procur. l. inuitum, 4. ff. de seruit. vrbanorum prædiorum. glos. in c. 1. ver. qui inuitum, 74. dist. Dec. in c. si de terra, 6. num. 32. de priuileg. & cons. 407. num. 3. cap. de neptis tuæ, 31. q. 2.*

Quocunque ex prædictis duobus modis accipiatur inuitus susceptor è sacro Fonte, si excludit tam voluntarium per se, quàm voluntariū per aliud, non contrahit cognationem spiritualem: si autem excludat voluntarium per se, & admittat voluntarium per aliud, contrahit istā cognationem. Nam v. g. proiectio mercium in mare, est inuoluntaria per se extra imminentem tempestatem, sed voluntaria per aliud, id est, per imminentem tempestatem; atque ita talis voluntas licet sit coacta, attamen dicitur voluntas. *l. si mulier, 21. §. penult. in fin. ff. de eo quod metus causa. cap. mersto 15. q. 1.* Ita etiam si quis nolit suscipere è sacro fonte Petrum, & resistat, attamen coactè, & ob vim, & metum teneat, & positis talibus vi, & metu suscipiat, vt exequatur officium patrini secundum intentionem Ecclesiæ, ista susceptio erit inuoluntaria per se, voluntaria vero per aliud, & ideò efficiet vt susceptor contrahat cognationem spiritualem; nec ei ista declaratoria suffragabitur. Si vero suscipiat, & non intendat tali susceptione facere quod intendit Ecclesia, immò intendat expressè non facere, quod tali actu intendit Ecclesia, suffragabitur ista declaratoria. Si autem non habeat istam expressam negationem faciendi, quod intendit Ecclesia, sed suscipiat non aliud animaduertendo; existimo præsentem declaratoriam non suffragari, quia interpretatiuè præsumitur velle facere quod intendit Ecclesia, dum facit quod iubet Ecclesia. Nā sicut malus animus præsumitur in his, quæ contra ius fiunt. *c. 1. de præsumpt. cap. & si Christus 26. de iureiur. Panorm. in c. Ossius Episcopus 2. de elect. in fine.* ita etiam præsumitur bonus animus, ac bona intentio in his, quæ secundum ius fiunt.

Seu mutauerit animum. Ista intentionis mutatio necesse est, vt fiat antequam compleatur actus substantialis Baptismi, licet in principio actus huiusmodi habuerit in-

tentionem suscipiendi vt patrinus: attamen antequam compleatur, potest mutare intentionem, & sufficit. Nam sicut qui baptizatur non est baptizatus, nec dici potest baptizatus, antequam sit completus actus substantialis Baptismi, ita nec iste dici potest patrinus ante completum Baptismum, ac propterea ante complementum istius actus Baptismi potest reuocare intentionem suscipiendi, & successiuè non contrahere cognationem.

Ipsamq; in d. matrimonio, &c. Ista clausula est per se clara, nec indiget explicatione. Vide quæ de huiusmodi clausula dixi in prima Parte huius Praxis, dum egi de formula transgressionis voti Religionis.

NEVTRO MACHINANTE DE CONTRAHENDO.

Pro Oratoribus, qui constante matrimonio inter Oratricem, & illius virum, se carnaliter cognouerunt fide sibi ad inuicem data de matrimonio inter se contrahendo, si dictus vir præmoreretur; & deinde illo defuncto, neutro tamen Oratorum in eius mortem machinante, Oratores de matrimonio inter se contrahendo publicè tractarunt; & id circò petunt secum dispensari super impedimento ex præmissis proueniente, vt scandala vitentur. Litteræ sic conficiuntur.

FR. Antonius Barberinus, &c. Ex parte latorum præsentium nobis oblata petitio continebat, quod ipsi aliàs viuente Latricis marito insimul adulterauerunt, data sibi ad inuicem fide de matrimonio inter se contrahendo, si dictus maritus præmoreretur: & deinde illo defuncto, neutro tamen Latorum in eius mortem machinante, de matrimonio inter se contrahendo tractarunt. Cùm autem, sicut eorum petitio continebat, impedimentum ex præmissis proueniens sit occultum, tractatus verò huiusmodi publicus, & nisi ad effectum perducatur, scandala inde exoritura sint, ad ea vitanda, ac pro suæ conscientiæ quiete cupiunt Latores à præmissis, de quibus plurimum dolent, per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. Nos igitur, qui Pænitentiariæ, &c. Quatenus si est ita, dictos Latores, audita prius eorum sacramentali Confessione, à quibusuis senten. cens. & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrerunt, adulterio, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. Iniuncta eis pro modo culpæ, pænitentia salutari, & alijs, &c. iniungen. &c. Demum, dummodo impedimentum prædictum occultum sit, & nisi matrimonium huiusmodi contrahatur, periculum immineat scandalorum, aliudque

Ca-

Canonicum non obstet, cum eisdem latoribus, quòd præmissis non obstantibus, matrimonium inter se publicè, seruata forma Concilij Tridentini, contrahere, & in eo postmodum remanere licitè valeant, misericorditer dispenses; prolem suscipiendam (non tamen ex adulterio conceptam) exindè legitimam nunciando in foro conscientiæ, & non aliter, &c. Ita quod, &c. nullatenus suffragentur, nullis, &c. quas, &c. Datum Romæ, &c.

Fr. Antonius Barberinus, &c. Vt isti latores præsentium contrahant hoc impedimentum, multa requiruntur. Primo vt adulterium, hoc est alieni thori violatio, dicitur enim adulterium quasi ad alienum thorum accessio, *cap. lex illa §. cum ergo*, 36. q. 1. subsequatur, vel præcedat promissionem futuri matrimonij: nam adulterium sine promissione non inducit impedimentum. *cap. 1. cap. veniens, 7. & cap. fin. de eo qui duxit in matrim. quam polluit per adult. cap. relatum, 31. quæst. 1.*

Et adulterium debet esse actu consummato per se minis immissionem; non enim sufficit conatus ad copulam, cum solus affectus ad copulam non inducat impedimentum. *glos. in cap. fin. in verbo, cognouit eamdem, vbi etiam Panor. num. 6. de eo qui duxit in matrim.*

Conatus ad copulam nō parit impedimentum.

Ratio est, quia quando lex inducit aliquid ex facto aliquo, requiritur, vt illud factum sit perfectum, & non inchoatum tantùm. *cap. fin. & ibi Panorm. num. 2. & 3. & Innoc. de sponſ. Sanchez de matr. lib. 7. disp. 79. num. 2. & aly.* & præcipuè in pœnalibus, & in impedimentis dirimentibus matrimonium, quæ valde restringenda sunt.

Ac insuper adulterium debet esse ex parte vtriusq; adulterantis, quod nequit esse nisi vterque sciat matrimonium alterius: ignorans enim non committit adulterium. *cap. 1. vbi glossa in verbo, insciam, & d. c. veniens, de eo qui duxit in matrimon. quam &c. in lectum, 34. q. 2. l. penult. ff. ad leg. Iul. de adult. Goffred. in sum. eod. tit, Syluester verbo, matrimonium, 8. num. 9. dicto 4. Sanchez loco cit. num. 31. & aly.* Nec sufficit, si vterque adulterans esset coniugatus, & nosset vnusquisque suum matrimonium, & non alterius. *dictis cap. 1. & c. veniens*: nam hoc impedimentum institutum est propter iniuriam irrogatam ab vtroque adultero eidem matrimonio, per adulterium, & promissionem futuri matrimonij: ignorans autem non infert nisi proprio.

Ignorans non committit adulterium.

Et cùm hic agatur de ignorantia facti, quælibet ignorantia etiam crassa, excusat ab adulterio, iuxta *cap. ignorantia, 13. de reg. iuris in 6.* & successiuè ab incursione huius impedimenti: nam adulterium non committitur sine dolo malo. *d. l. penult.* vbi autem requiritur dolus, non satis est lata culpa, iuxta *glossam communiter receptam in l. magna negligentia, 226. verbo, dolus, ff. de verb. significat. Sanchez loco cit. num. 38.*

Adulterium non est sine dolo.

Secundo requiritur vt adulterium, & promissio fiant viuente coniuge, aliàs non contrahitur istud impedimentum. *cap. 1. vbi Panorm. num. 3. & cap. significasti, 6. de eo qui duxit in matrim. Panor. etiam in cap. super hoc, 3, num. 2. eodem tit. Nauarr. lib. 4. conſ. in tit. de eo qui duxit in matrimonium quam poll. conſ. 1. & 2. Sanchez loco cit. & aly.*

Tertiò, promissio debet fieri aliquo externo signo, aliàs interna pro-

promissio non inducit impedimentum, quia non præbet votum captandę mortis coniugis, ad quod euitandum fuit à iure introductum hoc impedimentum. ita *DD. communiter*. Ac propterea licet promissio fiat oretenus, absque intentione adimplendi quod promittitur, attamen inducit impedimentum, quia alter, qui acceptauit promissionem, & ignorat fictionem, prouocatur ad votũ captandæ mortis coniugis, nisi aperte cognoscatur, quod promissio fuerit facta ex ioco, vt bene aduertit *Sanch. loc. cit. num. 10. & Io. Andr. in d. c. significasti, de eo, qui duxit in matrimon.* Si vero post fidem datam viuente coniuge, sed nondum adulterio perpetrato, vel è contra, vterque per mutuam remissionem recedat à fide, & promissione data, & deinde ex aliquo casu adulterent insimul, non propterea cõtrahunt hoc impedimentum; quia prior promissionis contractus, qui requiritur necessario ad impedimentum, est iam extinctus per præfatam remissionem; remissio enim obligationem, & contractus obligatorios extinguit. *cap. veniens, 16. de conuers. coniug. cap. 2. de sponsal. l. actione, 66. §. diximus. l. verum, 64. §. fin. ff. pro socio.*

Remissio obligationẽ extinguit.

Ista autem remissio non suffragatur quando, & adulterium, & promissio sunt sequuta: nam illicò impedimentum contraxerunt, nec possunt authoritate propria se ab illo eximere. *Sanch. loc. cit. num. 7. in fine.*

Multò minus remissio, si fiat ab vno ex promittentibus tantum, suffragabitur: nam qui remittit, liberabit quidem illum, cui remittit, ab obligatione erga remittentem, sed remanebit obligatus erga non remittentem *d. l. actione.* Et propterea si subsequatur adulterium, contrahent impedimentũ, quia adhuc remanent promissio, & adulterium. Imò si promissio sit facta ab eo, qui ignorat alterius matrimonium, & postea habita illius cognitione, adulterent insimul, adhuc contrahent huiusmodi impedimentum; nam sicut matrimonium contractũ cum ignorantia alterius matrimonij, inducit hoc impedimentum, quando in eo perseueratur post habitam primi matrimonij notitiam; ita etiam in promissione huiusmodi, perseuerantia semper præsumitur, donec remittatur, & reuocetur. *d. c. 2. de spons.* Nec est eadem ratio de adulterio ignoranter perpetrato, & de promissione cum eadem ignorantia præstita, illud enim semel perpetratum reuocari nequit, hæc autem potest, & debet, & obligatio semper remanet, donec illi satisfiat.

Aduertendum est, quod non solum promissio absoluta, verum etiã conditionalis, dummodo non sit contra essentiam matrimonij, est sufficiens ad hoc impedimentum. *Nauarr. lib. 4. cons. in tit. de eo qui duxit in matrim. cons. 2.* Licet enim promissio conditionalis non habeat effectum obligandi ante adimpletam conditionem, habet tamen effectum inducendi hoc impedimentum, cum verè dici possit; quod sit data fides, quæ datio fidei cũ adulterio sufficit; & omnis promissio etiam inualida, cum adulterio, sufficit ad hoc impedimentum inducendum. *Nauar. & Sanch. loc. cit.*

Promissio conditionalis & etiã inualida cũ adulterio impedit matrimonium.

Nomine *promissionis*, vel *fidei*, venit tam pollicitatio, quæ est solus offerentis promissio, absque acceptatione, vel recusatione. *l. pactũ 3. in princ. ff. de pollicit.* quàm pactum, quod mutuum consensum promittentis, & eius cui fit promissio, continet: & ideò hic accipitur verbum *promissio*, prout est genus continens equaliter pollicitationem pactum, & stipulationem: quocumque

Nomine promissionis, quæ veniant.

que enim ex prædictis modis interueniat promissio futuri matrimonij adesse videtur causa finalis legis introducentis hoc impedimentum, videlicet adesse periculum captandæ mortis coniugis; & ideò debet esse eadem iuris dispositio, hoc est, positio huius impedimenti: vbi enim est eadem ratio, ibi est eadem iuris dispositio. *l. illud 32. ff. ad l. aquil. l. illud 17. C. de sacros. Eccles. l. à Titio 66. ff. de furtis.* De promissione per pactum, vel per stipulationem inita, non est difficultas, sed de pollicitatione maior est difficultas, cum agatur de futuro matrimonio, quod absque mutuo consensu ad effectum perduci nequit: & ideò videtur requiri mutuus consensus, & pactum. Posset autem ista difficultas euacuari, si consideretur finem legis esse conseruationem vitæ coniugis, quæ eodem modo periclitatur ex pollicitatione, ac ex pacto; cùm pollicitator facillimè se expugnaturum sperare possit auersum animum coniugis, mortuo altero coniuge, quod viuente illo desperat. Quòd autem finis legis sit conseruatio vitæ coniugis, colligitur. *ex dd. c. 1. c. significasti. c. veniens; de eo qui duxit in matrim.* vbi æquiparantur machinatio mortis coniugis, & promissio futuri matrimonij: at illa sufficit ex parte alterius: ergo etiam ista, & nullibi fit mentio de hac repromissione, *Rebuf. in praxi beneficiali, de dispensation. in gradib. prohib. glos. 5. num. 30. Sanch. de matrim, lib. 7. disput. 79. num. 20. & alij.*

Machinatio mortis & promissio futuri matrimonij æquiparantur.

Præmissis tamen non obstantibus, dicendum est pollicitationem in se sumptam, prout excludit acceptationem eius, cui fit promissio, non esse sufficientem ad inducendum hoc impedimentum; quia non est sufficiens ad captandum votum mortis coniugis, dum non habetur spes futuri matrimonij, quæ spes solum inniti regulariter potest acceptationi suæ promissionis per adulterium faciendæ; qua cessante, cessare etiam oportet spem futuri matrimonij, & successiuè votum captandæ mortis; atque ita ratio in contrarium allata omnino corruit: & cum simus in materia odiosa, & in admittendo delictum, non præsumitur ex taciturnitate consensus, & acceptatio, sed requiritur expressus consensus, & expressa acceptatio: in onerosis enim, & præiudicialibus tacens non consentire videtur. *d. l. inutum ff. de seruit. vrban. præd. d. l. in eo, §. penult. ff. de ritu nupt. Menoch. de præsumpt. lib. 3. q. 9. num. 53.*

In onerosis tacens dissentire videtur.

Immo secundum aliquorum sententiam, quando agitur de obligatione personali, prout est in nostro casu, tacens præsumitur contradicere. *d. l. filius familias, §. inuitus, ff. de procurat. glos. in c. qui tacet, 43. de reg. iur. in 6. Panorm. in c. non ne bene dicimus, 5. num. 1. de præsumpt.*

In obligatione personali tacens præsumitur contradicere.

Hæc autem acceptatio satis est, si fiat, vel verbis, vel aliquo externo signo eā indicante: consensus enim non solum exprimitur verbis, sed etiam alijs signis, vt supra diximus, quando egimus de modo præstandi consensum ad validitatem matrimonij.

Neutro, &c. Machinatio est occulta insidiatio. *dd. c. 1. c. 3. & c. significasti, de eo qui duxit in matrim. quam, & c. Hostien. in summ. de dolo, & contumacia, n. 4.*

Machinatio quid sit

Dictos Latores à quibusuis cens. &c. Adulteri possunt, & solent ab Ordinarijs locorum excommunicari, vt ab adulterio resiliant. *c. intelleximus, 6. de adult. d. c. significasti, de eo qui duxit, &c. Concil. Trid. sess. 24. de refor-*

reformat. cap. 8. Ideò Maioris P. ad abundantiorem cautelam, vt peculiari fauore, & gratia nostros latores prosequatur, mandat per hanc generalem clausulā illos absolui à quibusuis sententijs, & censuris, si quas propter præmissa quomodolibet incurrerunt.

Pœnis Ecclesiasticis, &c.

Adultera perdit dotē & donationes propter nuptias. Mulier adultera secundum leges Canonicas, propter adulterium amittit dotem, & donationes propter nuptias. *c. plerumque*, 4. *de donat. inter vir. & vxor. vbi Panorm. Decius in c. pastoralis*, 14. *num.* 33. *de iudic. Bald. in cap. tua.* 5. *de procur.* Amittit ius petendi debitum coniugale. *c.* 1. *vt lite non contestata. c. dixit Dominus.* 32. *q.* 1. *c. licitè. & cap. si quis vxorem, il primo*, 32. *quæst.* 7. In monasterium detruditur ad pœnitentiam peragendam. *c. gaudemus*, 19. *de conuers. coniug. & per Constit. Leonis Imperatoris, de adulteris manifestò deprehensis.*

Et ius petendi debitum.

Perdit lucrum dotale. Adulter priuatus remanet lucro dotali, & donationibus propter nuptias. *c.* 1. *vbi glos. in verb. reciperet, vt lite non contest. l. consensu licita*, 8. *§. si vero causa, C. de repudijs, vbi Bart. Panorm. in cap. tua*, 7. *num.* 3. *de adult. & in cap. plerumque*, 4. *num.* 6. *de donat. inter vir. & vxor. Syluest. verb. adulterium, num.* 8. Amittit ius petendi debitum. *d. c. tua, de adult.* Correlatiuorum enim est eadem ratio, & eadem iuris dispositio: & ideò sicut mulier adultera, ita vir adulter debent eodem iure priuari; nam vir, & mulier non ad imparia iudicantur. *c. si quis vxorem, il primo*, 32. *q.* 1.

Insuper vterque adulter remanent subiecti pœnis in corpore Iuris contentis. ita declarauit *Conc. Trid. loco supracit.*

Per legem Moysis adultera lapidabatur. *cap. satis hinc*, 33. *quæst.* 5. *vbi glos. in verb. lapidaretur, & in c. tuæ*, 5. *in verb. legitimam, de procuratorib. & in d. c. gaudemus, in verb. in claustris, de conuers. coniugatorum.*

Per leges veteres puniebantur pœna sanguinis. *l. castitati*, 9. *& l. quamuis*, 30. *C. ad legem Iul. de adult.*

Per Leoninam Constitutionem *de adulteris manifestò deprehensis*, vtrique adultero abscindebatur nasus: & per eiusdem Constitutionem *de muliere, quæ viuo marito alias compellat de matrimonio*, puniebantur etiam pœnis pecuniarijs. Licet prædictæ ferè omnes pœnæ habeant solum locum in foro contentioso, & in adulterio publico; attamen hęc nostra clausula generaliter loquens de pœnis, videtur suo modo remittere latoribus istis pœnas omnes, ad maiorem eorum conscientiarum serenitatem, vt supra in præcedentibus formulis hoc in eodem loco diximus.

Iniuncta, &c. Adulterium cum sit de grauioribus delictis. *c.* 1. *dist.* 81. *c. quemadmodum, §. sunt enim, & c. quid in omnibus*, 32. *q.* 7. *Decius in cap. at si Clerici*, 4. *§. de adulterijs, num.* 22. *de iudicijs*, quia violat fidem humanam, Sacramentum matrimonij, & præceptum Diuinum: ideò grauior pœnitentia iniungenda adulteris, quā simplicibus fornicatoribus; maius est enim adulterium fornicatione, sed minus incestu. *c. adulterij malum*, 32. *quæst.* 7. vbi *glossa* ponit secundum Augustini mentem, in fornicatione gradum quadruplicem.

Quænam sit imponenda pœnitentia, arbitrio exequutoris relinquitur: si latores sunt capaces ieiunij ferendi, omnino iniungat illud; nam petulantia carnis per eiusdem carnis macerationem refrenanda est,

est, eam quis maximè puniendus, sit in eo, in quo deliquit. *cap. litteras, 13. de tempor. ordin.* cum hoc tamen onere, dandi pauperibus quicquid expensuri erant in emendis cibis, si non ieiunarent; nisi eorum paupertas id impediat; ne vt bene notat *Hostien. in summ. tit. de pœnit. & remissione, num. 51. prope finem*, fit marsupij lucrum, quod solum saturitas animæ esse debet.

Reliquas huius formulæ clausulas, vide in præcedenti formula, *in Primo ex actu fornicario de contrahendo*.

Prolem, &c. Per subsequens matrimonium omnis proles, adulterina excepta, legitimatur. *c. cum causam, 4. vbi gloss. in ver. tempore Alani, & c. tanta, 6. vbi Panor. num. 2. & alij, qui filij sint legitimi.* Fauore enim filiorum, ius fingit inter solutum, & solutam tempore generationis fuisse matrimonium. *cap. cum inter, 2. qui filij sint legitimi. Panorm. in dict. cap. tanta, nu. 2. eodem tit.* quæ fictio non potest cadere in iam coniugatis adulterantibus, cum sint alio matrimonio copulati; & ideò non potest inter eos matrimonium existere, neque fingi quod existat, cum nemo eodem tempore possit habere plures vxores, vel plures viros.

Quam ob causam *Decius consil. 393. num. 10. & consil. 306. n. 10. & Paulus de Castr. consil. 219. in verb. ita certum est*, aiunt legitimationem spurij, esse dispensationem, non autem legitimationem; quia cum inter illos non potuerit esse, neque fingi matrimonium, tali casu non videtur propriè legitimatio, id est, actio secundum legem, sed dispensatio, cùm sit contra determinationem legis, & ideo requiritur iuris relaxatio, quę habetur per dispensationem. *glos. in c. requiritis, §. nisi rigor. 1. qu. 7. vbi DD.* Ideò M. P. excludit hic legitimationem prolis, si quam latores ex adulterio susceperunt, & de huiusmodi exclusione mandat admonere latores, ne ex huiusmodi taciturnitate decipiantur, tanquàm iuris ignari, in præiudicium liberorum suorum, vel sub prętextu, quod includantur in huiusmodi dispensatione ad contrahendum, eo quod non specialiter excludantur; non animaduertentes sub generali dispositione non venire ea, quæ requirunt specialem mentionem. *l. solet 6. in princ. ff. de offic. Proconsulis. & legati. c. licet, 2. de offic. vic. in 6. Bart. in l. 1. §. 1. num. 10. ff. de offic. Præfecti Vrbis*, prout requiritur in legitimatione spuriorum.

Spurii legitimantur per dispensationem.

Sub generali dispositione non veniunt qua requirunt specialem mentionem.

NEVTRO MACHINANTE DE CONTRACTO.

Pro Oratoribus, qui fide ad inuicem data de matrimonio inter se contrahendo, per adulterium se carnaliter cognouerunt, & deinde defuncto Oratricis marito, neutro tamen Oratorum in eius mortem machinante, matrimonium publicè contraxerunt, & successiuè consummauerunt, conficiuntur litteræ, vt inf.

F*R. Antonius Barberinus, &c. Oblata petitio continebat, quod ipsi aliàs viuente Latricis marito, se carnaliter cognouerunt,*

 data

data sibi ad inuicem fide de matrimonio inter se contrahendo, si dictus maritus præmoreretur; & deinde illo defuncto, neutro tamen Latorum in eius mortem machinante, matrimonium inter se contraxerunt in facie Ecclesiæ, & successiuè consummarunt. Cum autem, &c. latores prædicti propter impedimentum ex præmissis prouenient. nequeant in dicto matrimonio remanere absque Sedis Apostolicæ dispensatione, ad euitanda scandala, quæ, si diuortium inter eos fieret, exoritura essent, ac pro suæ conscientiæ quiete cupiunt latores à præmissis, quæ occulta sunt, & de quibus plurimum dolent, per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita, dictos latores, audita prius eorum Sacramentali Confessione, à quibusuis sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrerunt, adulterio, & excessibus hujusmodi absoluas hac vice, &c. Iniuncta inde eis pro modo culpæ pænitentia salutari, & aliis iniungen. &c. Demum, dummodo impedimentum prædictum sit occultum, & separatio inter Latores fieri non possit absque scandalo, & cohabitatione, &c. (Prout in formula, in secundo, ex actu fornicario de contracto.) *Prolem sic susceptam, non tamen ex adulterio, si quæ sit, & suscipiendam, &c.*

Hæc formula quoad dispositiuam, & restrictiuam partes, cùm sit prorsus eadem cum formula dispensationis super primo ex actu fornicario de contracto, vt per se ex lectura patet, ideò eodem ferè modo intelligenda, & executioni demandanda erit, prout ibi diximus. Imponenda tamen non est pro penitentia obligatio sacramentalis Confessionis, quia ibi agitur de incæstu, qui est crimen superioris ordinis, hic verò agitur de adulterio, quod est delictum inferioris ordinis, prout in præcedenti formula insinuauimus.

De prole concepta ex adulterio, satis abunde in precedenti formula; nec illi præsens dispensatio suffragatur, etiam si nascatur in figura matrimonij; nam attenditur tempus conceptionis, quoad esse legitimum prolis. *cap. causam*, 24. *qui filij sint legitimi.* Tempore autem istius conceptionis, nec poterat esse, nec fingi inter adulteros matrimonium: ergo &c. Existimo tamen hoc intelligi de perfecta conceptione, quæ perficitur per animationem fœtus; quia ante illius animationem nō poterat dici homo conceptus, & per consequens, nec hominis filius.

Legitimitas prolis ex eius cōceptione.

AL-

ALTERO MACHINANTE DE CONTRACTO.

Pro Oratrice, quæ per adulterium se carnaliter cognosci passa fuerat à quodam viro, & vt cum eo matrimonium contrahere posset, in mariti mortem cum effectu machinata fuit, ipso viro inscio, & deinde matrimonium cum eodem viro publicè contraxit, & iam consummauit; Literæ fiunt vt infra.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipsa aliàs coniugata existens, se à quodam viro carnaliter cognosci passa fuit, & vt matrimonium cum illo contrahere posset, suum maritum secreto veneno interfecit, & deinde cum dicto viro præmissi homicidij inscio matrimonium in facie Ecclesiæ contraxit, & successiuè consummauit. Cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, dicta Latrix propter impedimentum ex præmissis proueniens nequeat in dicto matrimonio remanere, absq; Sedis Apostolicæ dispensatione, ad euitanda scandala, quæ, si diuortium inter ipsam, & dictum virum fieret, exoritura essent, ac pro sua conscientiæ quiete, cupit à præmissis, quæ occulta sunt, & de quibus plurimùm dolet, per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita, dictam Latricem, audita prius eius sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, adulterio, homicidio, & excessibus huiusmodi, absoluas hac vice, &c. Iniuncta inde ei pro modo culpæ graui & longa, quæ saltem per annum duret, pœnitentia salutari, & orationibus, ac pro modo facultatum suarum eleemosynis, etiam ad celebrandum aliquem numerum Missarum pro anima occisi, nec non frequentia sacramentalis Confessionis peccatorum suorum, singulis scilicet mensibus, vt minimum semel, & sæpius, prout animæ suæ saluti, tu expedire indicaueris. Quòdque hæredibus occisi, necnon illis, quibus ille, dum viueret, subuenire forsan solebat, satisfaciat, & subueniat in eo, in quo tenetur, cautè tamen, ne se prodat, & alijs, &c. iniungen. &c. Demum, dummodo impedimentum ex præmissis proueniens occultum sit, & planè ignoretur quòd mors dicti viri inde sequuta sit, & separatio inter Oratricem, & dictum virum fieri non possit absque scandalo, ex cohabitatione vero de incontinentia. &c.* (Reliqua prout in formula primi ex actu fornicario de contracto.) *Prolem susceptam, non tamen ex adulterio, si qua sit, &*

ſuſcipiendam exinde, legitimam decernen. &c. in foro conſcientiæ, &c. Prout in præcitata formula, &c.

Omiſſis ijs, quæ hæc formula habet communia cum præcedentibus formulis, ſolum ea attingam, quæ illi ſunt propria.

Machinatio ſine effectu non impedit.

Interfecit, &c. Verbum hoc denotat actum perfectum, & completum, aliter non induceret impedimentum: machinatio enim ſine effectu ſequuto, non parit impedimentum. *Gloſ. in c. ſuper hoc, 3. in verb. machinata, vbi etiam Io. Andreas, & Panorm. num. 4. de eo qui duxit in matrim. quam poll.* Quia verba cum effectu accipienda ſunt. *c. relatum, 4. de cleric. non reſident. c. vlt. de ſponſal.* &

Conatus ſine effectu non nocet.

conatus ſine effectu non nocet. *cap. cogitatio non meretur, vbi gloſ. de pœnitent. diſtin. 1. cap. fin. vbi gloſ. in verb. conatus de ſponſal. l. ſicut re 8. §. ſi voluntate, ff. quibus modis pign. vel hypoth. ſoluitur. l. 1. §. hæc autem verba, ff. quod quiſque iuris in alterum. l. ſi ſe non obtulit, 4. §. condemnatum. ff. de re iudicata.*

Neſcientia etiam credulitatem excludit.

Inſcio, &c. Id eſt, non ſciente. Neſciens autem excludit non ſolum ſcientiam, quæ habetur per rationes, & demonſtrationes. *l. ſcire, 17. ff. de legib. l. ſcire oportet, 15. ff. de excuſ. tutor. & l. 2. ff. de iuris, & facti ignorant.* vel per ſenſum. *l. teſtium. 17. C. de teſtibus l. in delictis, 4. ff. de noxalib. action.* verum etiam excludit omnem credulitatem, vt notatur *in rubr. ff. de iuris, & facti ignor. Bart. in l. admonendi, 31. num. 16. ff. de iureiur. Panorm. in c. veſtra, 7. num. 10. de cohab. cleric. & mulier.* Credulitas tamen accipienda eſt, prout eſt probabilis, & diſcreta; nam de temeraria, & leui, nulla eſt habenda ratio, prout notatur *in c. inquiſitioni, 44. de ſent. excom.* Nam ſi dictus vir ſolum leuibus, & nullius momenti rationibus inductus fuiſſet ad credendum futuram machinationem in mortem dicti mariti, adhuc remanet legitimè inſcius, quia huiuſmodi credulitas à lege reprobatur, cùm ſit temeraria, & nullo, & leui fulciatur fundamento. *c. prima ſemper, vbi gloſ. in verb. ſuſpiciones, 2. q. 1. cap. in cunctis, & cap. temerarium, 11. q. 3. & DD. communiter.*

Si verò dictus vir habuit credulitatem probabilem, quòd illa eſſet occiſura proprium maritum, vt cū eo matrimoniū contraheret, cùmq; prohibere, vel impedire potuerit, & non prohibuit, nec impediuit, non ſolum non eſt inſcius, verum etiam complex & reus huiuſmodi homicidij, permiſſione enim committit delictum, qui cùm illud prohibere potuerit, non prohibuit. *c. non inferenda. c. qui poteſt. cap. fin. 23. q. 3. Felin. in c. Petrus, 17. nu. 2. & 5. de homicidio, vbi Panorm. num. 1. & Petrus de Anchar. in c. ſicut dignum, 6. num. 4. & in d. c. Petrus, num. 3. & Butr. in d. cap. ſicut dignum num. 3. & 6. de homicid. volunt.* & eo magis eſt reus, quia eius intuitu eſt factum, & ideo ſciens illud, multo magis tenebatur contradicere, & impedire. *d. cap. Petrus, vbi Panorm. num. 1. de homicidio voluntario. cap. quia præſulatus, 1. q. 4.*

Non prohibens cum poſſit, reus delicti.

Exequutor non multum laborare debet in inueſtiganda ſcientia, vel neſcientia dicti viri, quia parum faciunt ad validitatem diſpenſationis huiuſmodi, nec ſunt cauſa finalis, immò nec compulſiua illius; Primò, quia per ſe non inducunt diuerſum impedimentum: Secundo, non indigniorem efficiunt Latricem ad obtinendam diſpenſationem: immò ſcien-

tia dicti viri minueret aliquo modo malitiam latricis, & attenta fragilitate sexus, tanquam ab alio seductam, faceret digniorem compassione, eique facilius concederetur dispensatio.

Præterea, cùm M. P. soleat in parte restrictiua suarum Litterarum repetere ea, quibus motus fuit ad concedendam gratiam, & de ista nescientia, ne verbum quidem fecerit, cogimur fateri illam non esse causam finalem, nec compulsiuam, & ideò neque ab Exequutore suo magnificandum esse, an illa adsit, nec ne.

Iniuncta, &c. Pro tot grauibus excessibus, quæ pænitentia imponenda sit M. P. non in totum exprimit, sed aliquid arbitrio sui exequutoris relinquit, quia delinquentis ætatem, & vires, & conditionem, ac loci, & temporis qualitates ignorat: attamen innuit debere esse grauem, & longam, quæ saltem per annum duret, & hoc ex præcipua M. P. & Ecclesiæ benignitate: nam alias interfectior proprij coniugis, acerrimè, & toto vitæ suæ tempore puniebatur, vt patet, *ex c. admonere 33. q. 2.*

Et licet arbitrium habeat exequutor in pectore, attamen in manibus afferat, necesse est, diuinam stateram, & in illa quid sit grauius appendat; immò non appendat, sed à Domino appensa recognoscat. *c. non afferamus, 24. q. 1.*

Quid igitur poterit Latrici coniugatæ imponi, cum sui iuris non sit, sed sub mariti potestate, ac propterea non ita facile valeat adimplere ieiunia, & vigilias, quæ illi pro maritricidio imponenda præcipuè essent, iuxtà prædictum *cap. admonere*, equidem non ità facile à ieiunio, & vigilijs illam liberarem; nam, & aliquam abstinentiam, & aliquas moderatas vigilias, extra tamen eorum rigorem, præciperem: quia, si semel in hebdomada ab esu carnis, sub prætextu inappetentiæ, abstineret; & si non à qualitate ciborum in præsentia viri sui abstinere queat, abstineat à quantitate illorum; vt bene adnotauit *Hostien. in sum. de pœniten. & remiss. num. 60. propè finem vers. si sit coniugata;* & per horam serius cubitum iret, occasione arrepta alicuius rei domesticæ expediendæ, non existimo suum coniugem id ægre laturum, nec prohibiturum esse; non tamen diem præscriberem, vt iuxtà opportunitatem, & non iuxta præscripti diei necessitatem, peragat ea, quæ ad perpetrati sceleris expiationem, sed non ad propalationem imponuntur. Similiter interdicerem immoderatum corporis ornatum, quo extrà modum mulieres nostri seculi, & conditionem, & honestum excedunt in familiarum ruinas, & animarum iacturam; quòd eo facilius obtinere à dicto viro poterit, quia non à Virginitate, sed à Viduitate procedit ad secundas nuptias. Alienis etiam choreis interesse similiter per annum saltem interdicerem; vt quoad fieri potest, hisce externis pœnis concitet animum ad internæ pœnitentiæ fructus, & diuinæ misericordiæ amplexus mereatur. Hæc indicaui, non vt legem exequutori præscriberem, sed vt ei aliquod lumen in negotio tanti momenti præferrem.

Et orationibus, &c. Si latrix legere sciat, multum ad rem faceret, iniungere pro pœnitentia recitationem Officij, aliquarumque orationum, quæ sint propriæ pro defunctis; & si legere nesciat, præscriberem ei onus recitandi aliquot Pater noster, & aliquot Aue Maria, & in fine cuiuslibet eorum præciperem recitare

vel-

verſiculum *Requiem æternam*, vt ſic continuo redigeretur ei in memoriam perpetratum ſcelus, eamque pœniteret. Iſtæ orationes debent eſſe ad minus duæ, vel ſaltem vna per duas vices reiteranda, cùm pluralis numerus; vno non contentus ſit, ſed ad minus verificari debeat in duobus. *l. vbi numerus*, 12. *ff. de teſtibus. cap. pluralis locutio*, 40. *de reg. iur. in* 6. & non ſit neceſſe, vt ſint iſtæ orationes diuerſæ inter ſe, diuerſitate ſpecifica, loquutio enim pluralis æque verificatur in pluribus, tam diuerſis numero, quã diuerſis ſpecie, vt aliàs probauimus.

Ac pro modo facultatum, &c. Dictio, *pro*, ſumitur aliquando pro dictione *ſecundum*, vt ſumpſit *Cic. in* 7. *Ver. Ciuitatibus pro numero militum pecuniæ ſummas deſcribere*: & in eodem ſenſu ſumitur hic à M.P. adeò vt exequutor teneatur conſiderare, an latrix ſit pauper, vel diues, quantum ſit pauper, vel quantum diues; & ſecundum eius facultates, & poſſe, imponere onus eleemoſynarum pro Miſſis celebrandis pro anima coniugis à ſe occiſi. Et hic aduerte, quod licet pauperibus non ſit imponendum onus diſtribuendi eleemoſynas pro pœna homicidij, prout aſſerit *Butrius in cap.* 2. *num.* 3. *de homicidio*, ſed ſolummodo onus recitandi deuotas orationes; attamen hic eſt caſus atrocior ſimplici homicidio, & ideò à regula aliquantum recedere licet.

Aliquem numerum, &c. Numerus eſt collectio vnitatum, vnde vnitas non dicitur numerus, ſed principium numeri: & ideò caueat exequutor, ne ad minus latrici, ſi forſan eſt pauperrima, præcipiat eleemoſynam ad celebrandum duas Miſſas, cum numerus ad minus conſtituatur per duas vnitates. *dict. l. vbi numerus, ff. de teſtibus.*

Miſſarum, &c. Animæ Defunctorum quatuor beneficijs adiuuari poſſunt, ſi ex hac vita abſq; peccati mortalis labe receſſerint: ſcilicet Miſſarum celebrationibus, ſanctis orationibus, charorum eleemoſynis, & ieiunijs cognatorum. *cap. non æſtimemus*, & *cap. animæ defunctorum*, 13. *q.* 2. *Hoſtien. in ſum. de pœnitent. & remiſſionibus*, §. *Quibus mortuis ſuffragia*, *num.* 59. & *communiter omnes DD.* Si vero obierunt in peccato mortali, nihil eis amplius prodeſſe poteſt. *cap. quibus peccata*, & *cap. cum grauia peccata*, 13. *quæſt.* 2. Et cùm huiuſmodi latricis delictum inter primariæ atrocitatis exceſſus numeretur, & chariori bono, qualis eſt vita, coniugem iniuſtè ſpoliauerit, per oportunè illi præcipitur, vt Miſſarum compenſatione, quæ inter ſuffragia primarium locum tenent, & Defunctorum animabus vtiliores, & gratiores ſunt, damnum illatum reſarcire, quoad fieri poterit, ſtudeat. *Quibus ſuffragijs Animæ Defunctorum adiuuari poſſ.*

In compenſationibus enim requiritur aliqua ad inuicem proportio. *l. ſi propter.* 8. & *l. compenſationes*, 14. *C. de compenſationibus*: & de rebus, quæ non habent ad inuicem proportionem, non datur compenſatio. *l.* 1. & *d. l. fin. C. de compenſationibus.*

Quodque hæredibus, &c. Hæredum nomine intelliguntur tam ij, qui ex teſtamento, quàm qui ab inteſtato veniunt, tàm ſanguinis, quàm bonorum, tàm ſui, quàm extranei ſucceſſores. *l. hæredis appellatione*, 170. *ff. de verborum ſignif. Panorm. in cap. in quibuſdam*, 12. *num.* 3. *de pœnis.*

Sed hic ſolum intelligi exiſtimo

eos,

eos, qui sunt hæredes sanguinis, tam descendentes, quam ascendentes, ac etiam collaterales; hos enim iura ad hæreditatem propriè vocant. Primò descendentes. *Auth. cessante successione, C. de legitimis hered.* Secundò ascendentes vocantur. *d. authent. cessante, successione l. 1. ad Senatusconf. Orficianum, l. in successione, 9. C. de suis & legitimis liberis.*

Ascendentes veniunt ab intestato deficientibus descendentibus. *d. auth. cessante authent. in testamento, C. ad Senat. conf. Tertullian.*

Collaterales demum veniunt. *authen. in successione, C. de legitimis hæred. l. si quis, 7. C. ad Senat. cons. Tertullian.*

Et moueor ad credendum, quod ex mente M. P. hic nomine *hæredum* veniant solum prædicti legitimi hæredes, quia his de iure venit hæreditas, & hi solum ratione coniunctionis sanguinis enim occiso læduntur in occisione: & ideò istis solummodo damnum reficiendum.

Hæredes verò extranei non solùm non læduntur, sed potius, vt ex corrupto hominum more loquar, beneficantur, cùm per homicidium recipiant hæreditatem, à qua forsan tractu temporis excludi periclitabantur, quia omnes homines sunt in via deambulatoria, vsque ad mortem, & facillimè patiuntur mutabilitatem in voluntate: & ideò ex hoc capite non videtur illis deberi satisfactio.

Nec non iis, &c. Licet subuentio proueniat regulariter ex commiseratione. *c. fin. §. fin. in fine, 25. q. 2. l. 2. ff. ad Senat. conf. Vellean.* non autem ex iustitia: Attamen hoc est respectu subuenientis, & subuenti, tantum; non autem respectu extranei spoliantis iniustè hac subuentione, subuentum. *Subuentio ex commiseratione oritur.*

Et ideò si latrix per huiusmodi maritricidium aliquem viduauit tali subuentione, & consequutiuè attulit illi damnum; tenetur ad damni refectionem. *c. 1. cum sequent. de iniur. & damno dato.*

In eo, in quo tenetur, &c. Id est de iure, vel naturali, vel ciuili. Consideret igitur exequutor quantitatem damni illati; nam pro damno illato, æstimatio illius restituenda est. *c. si læserit, 4. de iniur. & damno dato.* Debet etiam considerare vires, & facultates damnificantis, nam ad satisfaciendum vltra vires non obligatur, cum nemo ad impossibile obligetur. *l. si quis in graui, 3. ff. ad Syllan. l. non solum, 30. ff. de action. & obligat.*

Ita autem impossibilitas verificatur etiam de magna difficultate, vt alias diximus: valde enim difficilium, & impossibilium, idem est iudicium. *l. apud Iulianum, 40. §. constat, ff. de legatis 1. l. nepos Proculo, 125. ff. de verb. signific. l. si seruus depositus, 22. ff. de noxal. Bald. conf. 101. lib. 1.*

Caute tamen, &c. Nemo tenetur propriam turpitudinem propalare. *c. cum non deceat, 30. de elect. in 6. c. 1. de probation. vbi Panorm. Imola, & Dec. l. qui accusare, 4. C. de edendo.* Altioris enim ordinis est bona fama, & ideò non laceranda pro huiusmodi satisfactione, & subuentione, sed prudenti cautela satisfaciendum, & subueniendum, cui latrix occasione prædicti excessus, teneri reperietur.

Planè ignoretur, &c. Dictio, *planè*, idem importat, ac dictio, certè. *l. vlt. ff. de iure Fisci,* & ideò obligat exequutorem ad inuestigandum diligenter, an verè sit occultus huiusmodi latricis excessus, *Dictio, planè, quid importet.*

ceſſus, nam verbum illud, *ignoretur*, importat neſcientiam. *l. 1. ff. de iuris, & facti ignorantia*: & ideò excludit omnem credulitatem, vt ſupra probauimus.

Et quamuis verbum iſtud, *ignoretur*, hic forſan relinquatur in tota ſua amplitudine, adeò vt æquè videatur excludere, & priuatam, & publicam notitiam, cum nulla ei annexa fuerit per M. P. dictio, qua eius amplitudo reſtringatur, & limitetur: attamen eam tantum intelligendam cenſeo ignorantiam, quæ publicam excludit ſcientiam, & credulitatem, illamque admittit paucorum notitiam, quæ cum eſſe occulto non implicet; nam iſte ſenſus eſt conformior ſtylo M. P. qui in impedimentis occultis ſemper apponit manus, & diſpenſat, quando adeſt cauſa rationabilis, & facultas diſpenſandi; prout eſt in noſtro caſu, vbi agitur de matrimonio in foro exteriori habito pro legitimo, & probabiliter non diſſoluendo, ob vitæ periculum: cum nequeat diſſolui abſque manifeſtatione capitalis criminis, & M. P. habet facultatem deſuper neceſſariam diſpenſandi.

Iſta clauſula eſt ſynonima cum præcedenti, & fuit appoſita non ad præcedentis limitationem, ſed ad eius maiorem declarationem, & faciliorem exequutoris inſtructionem: cum enim difficillimè occultari poſſe videatur homicidium, & præcipuè coniugis; ex altera vero, parte ſciri poſſet deprauatus animus, & machinatio latricis, non autem effectus indè ſequutus, eo quod alteri cauſæ tribuatur mors dicti coniugis; ideò, vt occulatiorem faciat exequutorem, in hoc inueſtigando, clauſulam hanc ſubnectit.

Secundò, agitur de ſalute animæ; & ideò ſi voluiſſet M. P. hanc clauſulam aliter intelligendam eſſe, id expreſſiſſet.

Tertiò, cùm ſimus in re dubia, & in dubijs benignior, interpretatio ſit facienda. *c. eſtote, 2. de reg. iur.* & ad fauorem noſtrum habeamus ſtylum, qui ius facit *cap. quam graui, 6. de crim. falſi.* neſcio cur odioſam, & à ſtylo recedentem interpretationem facere debeamus.

Prolem, &c. Hæc clauſula eodem modo accipienda, quo ſupra diximus in præcedenti formula.

Pro Oratoribus, qui data ſibi ad inuicem fide de futuro inter ſe matrimonio, ſi vxor Oratoris præmoreretur, ſe per adulterium carnaliter cognouerunt; & deinde Orator ad eundem effectum in ſuæ vxoris mortem cum effectu machinatus fuit, Oratrice mortis huiuſmodi omninò inſcia; & poſtmodum matrimonium inter ſe alias legitimè contraxerunt, & ſucceſſiue conſummarunt; litteræ conficiuntur eodem modo, quo ſupra in formula, *Altero machinante, de contracto.* Solum additur, *quod Oratori imponatur grauis, & longa, quæ ſaltem per annum duret, pœnitentia ſalutaris*; prout fuit expreſſum in præcedenti formula, *Altero de contracto*: & ideò cum non habeat aliquid ſpeciale, non opus eſt, vt in ea explicanda immoremur.

VTRO-

VTROQVE MACHINANTE DE CONTRACTO.

Pro Oratoribus, qui per Adulterium se carnaliter cognouerunt, & vt matrimonium inter se contrahere possent, mariti Oratricis mortem cum effectu machinati fuerunt, illoque defuncto matrimonium inter se publicè contraxerunt, & consummarunt; litteræ, vt infrà expediri solent.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quatenus, si est ita, dictos Latores, audita prius eorum sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrerunt, adulterio, homicidio, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. in forma Ecclesiæ consueta; Iniuncta inde eis pro modo culpæ, graui, & longa, quæ saltem per annum duret, pœnitentia salutari: veluti, vt singulis sextis ferijs per annum ieiunent: vt pro anima occisi per annum in tribus diebus cuiuslibet hebdomadę orent, certasque orationes eis à te pro eorum captu præscribendas, genibus flexis recitent: & si facultatem habent, quinquaginta Missas, vel alium numerum, iuxtà huiusmodi facultatem, pro anima occisi celebrari faciant: iniuncta etiam frequentia sacramentalis Confessionis peccatorum suorum, singulis scilicet mensibus, vt minimum semel, & quoties tibi videbitur. Quodque hæredibus occisi, nec non illis, quibus ipse, dum viueret, subuenire forsan solebat, satisfaciant, & subueniant in eo, in quo tenentur: Cautè tamen, ne se prodant, & alijs, &c. iniungen. &c. Demum, dummodo omnino occultum sit, quod vterque Latorum in dicti mariti mortem machinatus sit, ac planè ignoretur, quod mors inde sequuta sit, &c.* Prout in præcedenti formula.

Cum in paucis differat hæc formula à præcedenti, ea solum explicabimus, remittendo exequutorem in reliquis ad ea, quæ supra notauimus.

Veluti est dictio exemplificatiua

Veluti, vt singulis, &c.

Dictio ista, *veluti*, cum sit dictio exemplificatiua. *l. 2. ff. de iustitia, & iure l. veluti, 7. ff. de seru. rust. præd. l. infamem, 7. ff. de publ. iud. l. veluti, 7. ff. de edendo. l. 3. l. Labeo. 14. §. 1. & l. inter publica, 17. ff. de verborum signific.* non importat talem necessitatē in exequutore, vt non possit alias similes imponere pœnitentias, si rationabilis causa suadeat, à supra exēplificatis recessum; exempla enim non excludunt similia. *l. 1. §. quod vulgo*

dicitur. ff. de vi, & vi armata. l. regula, 9. §. vlt. ff. de iuris, & facti ignorantia: Et si M. P. voluisset exemplificatã pœnitentiam præcipere iniungi, non adhibuisset dictionem exemplificatiuam, sed rescripsisset simpliciter, prædictas pœnitentias à se præscriptas imponi, prout in alijs pœnitentijs in hac eadem formula infra præscribit, & mandat.

Aduertat hic exequutor, quod licet tres sint pœnitentiarum species, quas M. P. exempli gratia ponit vsque ad aliam clausulam, *Iniuncta etiam*, &c. attamen faciunt vnum exemplum, nam sunt insimul copulatæ per dictionem, &, quæ facit, vt copulata faciant vnum inter se: & ideò si cogitur à dictis exemplificatis pœnitentijs propter Latorum inhabilitatem recedere, & alias imponere, debet subrogare alias, quæ non multum dissimiles ab omnibus prædictis sint.

Feria sexta est dies pœnitentiæ legitimus.

Sextis, &c. Feria sexta est dies pœnitentiæ dicatus in memoriam Passionis Christi, qui hac die Passionis suæ cursum consummauit. *c. ieiunia sanè, de consecratione, dist. 3.* Et ideò Ecclesia solet præcipere pœnitentibus, vt in hac feria peragant pœnitentias. *cap. de illis, 11. q. 3. c. Presbyter, dist. 82. vbi glos. in verb. tres legitimas.* Et ibi nota, quod feria sexta vocatur legitima feria p ro pœnitentia peragenda, vt per ea m recordemur, nostras pœnitentias absque meritis pretiosissimæ Christi Passionis, nullius esse roboris, & valoris; & ideò illis vniendas.

Ieiunent, &c. Nomen ieiunij hic sumitur secundum modum ab Ecclesia institutum. M. P. est minister Ecclesiæ, & ideo præsumitur se Ecclesiæ instituto conformare. Hodie secundum communem vsum loquendi, nomine ieiunij intelligitur ieiunium Ecclesiasticum, quod vnicam in die comestionem, quam vocant cœnam, admittit solummodo, & inducit abstinentiam à carnibus, ouis, & lacticinijs, alijsque cibis, qui sementinam carnis trahunt originem. *cap. denique dist. 4.*

Licet ieiunium simpliciter acceptum importet solummodo abstinentiam à præallegatis cibis, nihilominus si latores sunt robusti, præscriberem eis ieiunium in pane, & aqua; talis enim ieiunij præscriptio valdè familiaris est Ecclesiæ. *cap. 1. & sequen. 22. quæst. 3. c. presbyter, distinctione 82.* & eo magis, quando delictum est grauius, & enormius, prout est in nostro casu.

Vxoricidium grauius punitur matricidio.

Nota *ex Panor. in cap. at si clerici, 4. nu. 8. de Iudicijs*, quod vxoricidium in foro animæ acrius punitur, quam matricidium, licet hoc sit grauius illo, quia hoc fit ad comprimendam maiorem facilitatem, quam homines habent ad interficiendam vxorem, quàm matrem, cum homines sint promptiores ad vxorem occidendam. *c. admonere, vbi glossa, & cap. latorem, 3. q. 2.*

In tribus diebus, &c. Feria videlicet secunda, quarta, & sexta: hi enim dies solent à sacris Canonibus assignari pœnitentibus pro pœnitentijs explendis, & ideò vocantur dies legitimi. *d. cap. presbyter, dist. 82. vbi glossa in verbo, tres legitimas. c. ieiunia, vbi glossa, de consecr. dist. 3. d. c. 1. vbi glossa in verbo, legitima, 22. q. 3. cap. de illis, 11. quæst. 3.*

Certasq; Orationes, &c. Si latores sciant legere, non alias orationes, quam Psalmos Pœnitentiales eis præciperem recitandos; cum enim sint sequuti Dauid errantem, necesse est, vt sequantur

etiam

etiam pœnitentem. Si forsan alter tantum ex latoribus legere sciret, ignorans similiter flexis genibus recitantem auscultet, ac deuoto prosequatur animo: si verò neuter sciat legere, poterunt recitare flexis genibus quindecim Pater noster, & toties Aue Maria, intermiscendo versiculum *Requiem æternam, &c.* vel alias preces, prout exequutor expedire viderit.

Quinquaginta Missas, &c. Missæ sacrificium prodest animabus defunctorum. *cap. animæ defunctorum, 13. q. 2. & cap. cum Marthæ, 6. de celebr. Miss.* & cùm numerus quinquagenarius, & tempus pœnitentiæ, & remissionis significet. *Durand. in suo rationali Diuinorum officiorum lib. 6. cap. 27. nu. 4.* ideo hic numerus Missarum pro pœnitentia perpetrati delicti, & pro animæ occisi mariti liberatione, & remissione à pœnis Purgatorij iniungitur latoribus. Sicut enim per annũ quinquagesimum Iubilei omnia debita remittebantur, & omnes restituebantur possessiones alienatæ, omnesque serui liberabantur à seruitute; ita per istũ numerum Missarum, vita per homicidium corpori subtracta, & anima, quæ in Purgatorij seruitute per pœnarum vincula detinebatur, in libertatem filiorum Dei recipiatur, remissoque culparum debito ad Paradisi gloriam euocetur.

Vel alium, &c. Dictio, *vel*, de sui natura cadit inter diuersa. *Gonzales ad reg. 8. Canc. glossa 48. num. 17. & gloss. 52. num. 3. Ferr. in constit. Cathal. glossa, 4. num. 122.* & est disiunctiua quoad verba, & quoad effectum; & in ea sufficit alteram partem esse veram. *Menoch. de præsumpt. lib. 4. q. 83. num. 66.*

Dictio vel, denotat diuersitatem.

Dictio verò, *alium*, denotat diuersitatem, & ab expressis diuersa includit. *cap. alia causa est monachi, 16. q. 1. l. si fundum sub conditione, 83. §. si libertus, ff. de legat. 1. Soc. Iun. cons. 300. col. 3. vers. tertio principaliter, vol. 2. Corneus cons. 5. num. 3. cum sequent. lib. 1. Paris. cons. 78. num. 21. vol. 2.* Ac propterea exequutor, si viderit latores opulentiores, vel pauperrimos esse, poterit à præscripto numero Missarum recedere, & alium maiorem, vel minorem imponere, prout bene sequentia denotant verba, *iuxta huiusmodi facultates*, id est, secundum huiusmodi facultates, dictio enim, *iuxta*, & dictio *secundum* æquipollent. *Panorm. in c. Abbate, 25. num. 20. de verborum significat. Bart. in l. edita, 3. num. 28. C. de edendo.*

Dictiones, iuxta, & secundum æquipollent.

Demum, dummodo omnino, &c. Aduertat bene exequutor dictionem, *omnino*, quæ idem est ac dictio, *omni ex parte*, vt *Clem. 1. vbi glossa in verbo, omninò, de vita, & honest. Cleric. l. si cum exceptione, 14. §. quatenus, & ibi glossa, ff. quod metus causa, & l. vbi autem, 75. §. fin. ff. de verb. obligat.* nam non solum intendit M. P. quòd dictus exequutor perpendat, an occultum sit, mortem dicti coniugis prouenire ex vtriusq; latoris copulata machinatione, verum etiam ex alterius tantùm separatis insidijs; & ideo satis est ad impediendũ huius dispensationis effectum, si publicè sciatur, quod alter latorum sua machinatione occiderit coniugem, quia statim ac fit publicum impedimentum, à facultatibus M. P. excluditur. Reliqua prout in præcedenti formula.

VTROQVE MACHINANTE DE CONTRAHENDO.

Pro Oratoribus, qui fide data de matrimonio inter se contrahendo, per adulterium se carnaliter cognouerunt, & ad hunc effectum machinati fuerunt in mortem mariti Oratricis, & deinde de matrimonio inter eos contrahendo publicè tractarunt, factis etiam in Ecclesia publicationibus; interim tamen admoniti de impedimento ex præmissis prouenientе, petunt absolui, & secum dispensari.

FR. *Antonius Barberinus, &c. continebat. Quòd ipsi aliàs insimul adulterarunt, cum promissione matrimonij inter se contrahendi, si latricis maritus præmoreretur, & ad hunc effectum in illius mortem machinati sunt, effectuque inde sequuto; publice tractarunt de matrimonio huiusmodi contrahendo, ac publicationes in Ecclesia desuper iam fieri procurarunt, bona tamen fide. Cum autem, &c. impedimentum ex præmissis proueniens sit occultum tractatus verò matrimonij huiusmodi publicus, & nisi ad effectum perducatur, scandala inde exoritura sint, ad ea vitanda, ac pro suæ conscientiæ quiete cupiunt latores à præmissis, de quibus plurimum dolent, per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus, si est ita, dictos Latores, audita prius eorum sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrerunt, adulterio, homicidio, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice in forma Ecclesiæ consueta; iniuncta inde eis pro modo culpæ, graui, & longa, quæ saltem per annum duret, pœnitentia salutari, veluti, vt singulis sextis ferijs, &c.* Prout in præcedenti formula, Altero machinante de contracto: Omissa tamen frequentia sacramentalis Confessionis, quæ solum imponitur, quando matrimonium est contractum.

Ex præmissis, quæ diximus in præcedentium formularum clausulis, patet, quomodo exequutioni demandanda sit hæc formula, quæ nihil proprium habet, quod à præcedentibus formulis de contrahendo discrepet; ideò exequutorem ad illas remittimus.

Moneri tamen debent Latores, quod si huiusmodi impedimentum detegatur, à matrimonio contrahendo inter se omnino abstineant, quia dispensatio vigore præsentium litterarum non suffragatur, & ideò neque in foro conscientię tuti erunt.

REMANENDI IN MATRIMONIO.

Pro Oratoribus, qui quarto consanguinitatis gradu sunt coniuncti, & cupientes inuicem matrimonialiter copulari, exposuerunt, quod nisi matrimonium inter se contraxissent, grauissimæ inimicitiæ, & scandala sequerentur, & dispensatione super impedimento dicti gradus obtenta, illius vigore matrimonium per verba de præsenti contraxerunt, & consummauerunt: sed verè inimicitiæ, licet aliquæ potuissent oriri, non tamen graues, vt fuit expositum, ortæ fuissent; Litteræ vt infra conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipsi aliàs cupientes insimul copulari matrimonialiter, obtinuerunt à Sede Apostolica dispensationem super impedimento quarti consanguinitatis gradus, quo inuicem sunt coniuncti; falsò tamen exponentes, quod nisi matrimonium inter eos contraheretur, grauissima inde inimicitiæ, & scandala sequutura essent: & dispensationis prædictæ vigore matrimonium in facie Ecclesiæ inter se contraxerunt, & successiuè consummarunt. Cum autem, &c. prædicta dispensatio ob falsam expressionem huiusmodi sit inualida, & ideò Latores nequeant in prædicto suo matrimonio remanere absque noua Sedis Apostolicæ dispensatione, ad euitanda scandala, quæ, si diuortium inter eos fieret, exoritura essent, ac pro sua conscientiæ quiete cupiunt ipsi Latores à præmissis, quæ occulta sunt, & de quibus plurimum dolent, absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus, si est ita, dictos Latores, audita prius eorum sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, &c. quas propter præmissa quomodolibet incurrerunt, incestu, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. iniuncta inde eis pro modo culpæ graui pœnitentia salutari, & alijs, &c. iniungen. &c. Demum, dummodo, occultum sit dispensationem prædictam propter falsam expressionem huiusmodi inualidam esse, & aliàs ritè, ac iuxta formam litterarum dictæ dispensationis, verificatisque in ea narratis super impedimento quarti consanguinitatis gradus, cum ipsis latoribus dispensatum fuerit, aliudque canonicum non obstet, cum eisdem, quod præmissis non obstantibus matrimonium inter se de nouo secretè ad vitanda scandala contrahere, & in eo postmodum remanere, &c.* Prout in formula in primo de contracto.

Falsò exponentes, &c. Ex falsi expressione in suæ peruersitatis pœnam impetrans nullum con-

consequitur commodum. *cap. super litteris*, 30. *de rescriptis*. Et ideò nostri latores matrimonium nulliter contraxerunt vigore dispensationis à se sub falsæ causæ expressione obtentæ.

Grauissima inimicitia & capitalis inimicitia idem sunt.

Grauissimæ inimicitiæ, &c.

Textus *in l.* 3. *§. fin. ff. de adimend. legat. & glos. in cap. per tuas*, 32. *in verbo, inimicitias, de simonia*, pro eodem sumunt grauissimam inimicitiam, & capitalem inimicitiam.

Eadem Glossa *in cap. cum oporteat*, 19. *in verbo, inimicos, de accusationibus*, pro eodem sumit capitalem inimicitiam, & grauem inimicitiam. Idemque tenet *Panor. in d. cap. cum oporteat, num.* 4. *de accusat.*

Capitalis inimicitia qua sit.

Capitalis autem inimicitia tunc esse dicitur, quando quis inimico minatus fuit mortem, seu accusauit eum criminaliter, vel eum odit, vel eius mortem desiderat. *Panorm. in d. cap. cum oporteat, num.* 4. *& in cap. repellantur*, 7. *num.* 2. *de accusat. Glos. in §. inimicitiæ, in verbo, si capitales, instiтut. de excusat. tutor. vel curator. & in d. cap. cum oporteat supracit.* Vel etiam quando est quæstio de omnibus bonis, vel de maiori parte bonorum; nam bona temporalia sunt vita hominũ. *l. aduocati*, 14. *C. de aduocat. diuers. Iud. Panorm. loc. cit. num.* 4. *vbi etiam glos. in verbo, inimicos.* Ex quibus colligitur, esse synonima in iure verba ista, grauissimæ inimicitiæ, capitales inimicitiæ, & graues inimicitiæ; saltem quoad effectum validandi gratias, quæ eorum intuitu conceduntur; quia iura, exclusis leuibus tantum inimicitijs, alias omnes in magna consideratione habent, & inter sufficientes, & legitimas causas admittunt. *l. si inimicitia*, 9. *ff. de his quibus vt indignis legatur. d. l.* 3. *in fine, ff. de adim. legatis glos. in cap. accusat e- rest pruno, in verbo, externum*, 3. *q.* 5. *Panorm. in cap.* 1. *n.* 8. *de accusat. & in d. cap. per tuas si primo, de simonia. & ibi etiam glos. in verb. inimicitias.*

Inimicitia grauis est legitima causa dispensandi.

A quibus suis sentent. &c.

Obtenta dispensatio cum sit nulla, non impedit, quin latores incurrant excommunicationem *in Clement.* 1. *de consanguin. & affinit.* contentã, contra contrahentes matrimonium in gradu prohibito; & ideò absoluendi sunt, prout in præcedentibus alijs formulis diximus.

Graui pœnitentia, &c.

Videlicet ieiunio, eleemosyna, & orationibus, prout supra de incestuoso diximus, iuxta capacitatem absoluendorum, & delicti grauitatem, quam exequutor semper secundùm Deum perpendere debet.

Demum; dummodo occultum sit, &c.

Cum fuerit, vt præsupponitur, probatum imminens periculum grauissimarum inimicitiarum, & vigore huiusmodi probationum, & prædictarum litterarum Apostolicarum, cum latoribus dispensatũ in foro fori ad contrahendum matrimonium; factisq; etiam, vt præsupponitur, publicationibus, & minimè denuntiata, seù opposita prædictæ dispensationis nullitate; exequutor solum præcauere debet, ne ad præsens diffamati latores sint de inualiditate obtentę dispensationis, & successiuè ipsius matrimonij. Si enim sunt diffamati, non per vanam, & temerariam proclamationem, quæ nullo fulciatur fundamento; & propterea reprobatur. *cap. inquisitioni tuæ*, 44. *de senten. excommun. cap. temerariũ*, 11. *q.* 3. sed per fundatam, & rationibus plurimorum opinionem, &

pro-

proclamationem; exequutor abstineat à dispensando, quia, & sua delegata, & M. P. delegantis facultates, excludunt casus publicos.

Et alias rite, &c. De hac, & sequentibus clausulis abundè diximus in præcedenti formula pro muliere, quæ carnaliter cognita fuit à viro suæ sororis, & deinde obtenta à Dataria dispensatione super quarto consanguinitatis gradu, cum illius fratre matrimonium contraxit.

Pro Oratoribus, qui nondum receptis litteris dispensationis super duplicis tertij affinitatis gradus impedimento, carnaliter se cognouerunt, & postmodum ijs receptis, & Ordinario præsentatis, coram ipso copulam mediante iuramento negarunt, & vigore dictarum litterarum, de ipsius Ordinarij licentia matrimonium contraxerunt, & consummarunt; litteræ vt infra conficiuntur, &c.

F*R. Antonius Barberinus, &c. Quare, &c. Quatenus si est ita, dictos Latores, audita prius eorum sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrerunt, incestu, periurio, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. iniuncta inde eis pro modo culpæ pœnitentia salutari, & alijs, &c. iniungen. &c. Demum, dummodo impedimentum ex incestuosa cognitione prædicta proueniens, sit occultum, & aliàs ritè, ac iuxta formam, &c.* Vt in præcedenti formula.

Nondum receptis, &c. Ex Curiæ Romanæ praxi, & ex S. Congregationis Concilij sensu, dispensationes, obtentæ absque expressione copulæ habitæ inter consanguineos, vel affines, etiam post commissionem Romani Pontificis factam, illorum Ordinario de dispensando, antequam exequutioni ab ipso demandetur, subreptitiæ sunt, & nullæ *Gattierez lib. 1. canonicarum quæst. cap. 5. Petrus de Ledesma de magno Matrimonij Sacramento, q. 56. art. 5. concl. 4. Garc. de benef. par. 8. cap. 3. num. 65. cum sequent.* Vbi affirmat pluries hoc à Sacra Congregatione Concilij fuisse declaratum *in cap. 1. sess. 24. Sanchez de matrimonio, lib. 3. disput. 14. num. 3. Quaranta in summa Bullarij verbo, matrimonij dispensationes, in fine, vers. quibus expletis. Ioan. Francisc. Leo in suo thesauro fori Ecclesiastici, part. 2. de dispensat. cap. 8. nu. 50.* Ratio videtur esse, quia quando duo impedimenta se contingunt, impedimentum tacitum auget expressum, super quo dispensatur, & ideò necesse est de vtroque facere mentionem, alias dispensatio est nulla.

Copula quandocunque præcedat matrimonium semper est exprimenda in dispensatione.

Idemque dicendum de dispensatione nondum exequutioni demandata; ex sola enim Commissione facta, & præsentata non perficitur, & deducitur in suo esse dispensatio, & ideò tacita præcedens copula facit illam inualidam, cum incestus sit de iure impedimentum: & in hoc maximè præponderare debet

bet authoritas M. P. qui hac sua formula demonstrat necessitatem exprimendi copulam huiusmodi, & dispensationis secus obtentæ inualiditatem, ac ipsius Curiæ Romanæ praxim, dum imponit matrimoniũ contrahendum de nouo secretè; nisi enim matrimonium fuisset inualide contractum, non iuberet, de nouo illud contrahendum.

Nec obstat quidquid asserit *Nauar.* in contrarium *tit. de consanguinitate, & affinit. conf. 9. & duobus sequent. lib. 4.* Quia communis Romanæ Curiæ praxis docet contrariũ: praxis autem facit ius, vt superius diximus: nec de huiusmodi praxi dubitari potest, quia vt testis oculatus id assero, cum materias prædictas quatuordecim annorum spatio sedulo pertractauerim.

Iniuncta, &c. Cum Latores veritatẽ negauerint, ac mendacium rei sacræ attestatione firmauerint, grauius etiam in foro pœnitentiali puniendi sunt. *c. qui Sacramento, 22. q. 4.*

Pœna periurij. Licet autem iuxta prædictum capitulum, per annum remouendi essent à Communione Corporis, & Sanguinis Domini; attamen quia ibi propriè loquitur de crimine periurij publico, & successiuè de pœnitentia publicè imponenda, existimo moderandam, ne, quod occultum est, detegatur; & ideò solũ imponẽdum ieiunium, & orationes, absque etiam onere faciendi eleemosynas, quæ solum à M. P. imponuntur ijs, qui scienter petunt, & obtinent à Sede Apostolica dispensationem tacita copula, quæ inter eos prius præcesserat, prout ex sequenti formula apparebit.

Animaduertat exequutor, quod in imponenda huiusmodi pœnitentia, procedere debet cum aliqua lenitate, quia nostri Latores præsentium fuerunt interrogati contra æquitatem iuris, Iudex enim inquirere nequit, nisi infamia præcedat. *c. inquisitionis, 21. §. 1. cap. qualiter, & quando, 24. vbi gloss. de accusat.* Necnõ contra mentem Summi Pontificis, & contra fines mandati, delatum iuramentum super copula, de qua neque directè, neq; indirectè fit mentio in Bullis: ad delegatum enim Iudicem non spectat cognitio rei, de qua in rescripto nulla habetur mentio. *c. cum olim, 32. & cap. venerabili fratri, 37. de officio, & potest. iud. deleg.* *Inquisitio fieri non debet, absque præcedente infamia.*

Limitat Innocentius quando procedatur ad puniendum. Non placet limitatio *Innocentij in cap. 1. de postulat. prælat. num. 5.* quod Iudex non possit interrogare de occulto absque præcedente infamia, quando procedit ad puniendũ, secus esse, quando solùm procedit ad euitandum peccatum; prout dicit esse in casu nostro, in quo interrogantur, ne nulliter, & cum peccato contrahant matrimonium ob tacitam copulam. Non placet, inquam, quia per huiusmodi interrogationem non solum non euitatur peccatum, sed probabilior plurium peccatorum occasio præbetur; nam experientia docet, quod non solum isti dispensandi peierant ob naturalem erubescentiam, negando copulam, sed etiam, ne periuri habeantur, & ne cogantur facere nouas expensas pro noua dispensatione desuper obtinenda in foro externo, de facto contrahunt matrimonium; atque ita colligitur ex huiusmodi interrogatione non euitari, sed multiplicari peccata.

Opportunius esse censeo prædictam interrogationem contrahentium; Confessori relinquendam, qui facilius poterit consulere illorum saluti animarum, & matrimonij validitati, per dispensationem occultam à Sacra Pœnitentiaria obtinendam; & ideò remissius hic agendum quoad pœnitentiã periurij, & eo maximè quia deest verbum illud, *graui pæ-*

pœnitentia, quod in aliquibus ex præcedentibus formulis M.P. solet apponere.

Pro Oratoribus, qui scientes se in quarto consanguinitatis gradu esse coniunctos, se carnaliter cognouerunt, ac post, modum volentes insimul matrimonium contrahere, dispensationem super impedimento dicti quarti gradus obtinuerũt, nulla facta mentione carnalis cognitionis huiusmodi; cuius dispensationis vigore postea matrimonium contraxerunt, & successiuè consummarunt; Litteræ conficiuntur, vt in præcedenti: solum additur onus faciendi eleemosynam.

Quænam debeat esse ista eleemosyna, nemo melius determinare poterit, quam ipse executor; cum ex qualitate pœnitentium pendeat qualitas eleemosynæ. Attamen non prætermittam insinuare, conformandam quidem eam esse qualitati personæ, cui iniungenda est, verum etiam mensurandam, licet non in totum, sed in partem, aliquando etiam in totum, cum expensis, quæ factæ fuissent in Dataria, & Cancellaria, si copula in litteris prædictæ dispensationis narrata fuisset; hæc enim est mens Summi Pontificis, & Maioris Pœnitentiarij. Quod tamen solum intelligendũ est de dispensationibus obtentis cum causa; secus enim dicendum de dispensationibus obtentis sine causa, harum enim taxæ excedunt multum expensas dispensationis cum copula.

Ditioribus ergo præscriberem, vt eleemosynis adæquarent eam summam, quam persoluissent, si copulam expressissent. Alijs verò inferioris conditionis dimidium expensarum condonarem. Pauperes demum ad quartam partem eleemosynis erogandam impellerem, computatis tamen in huiusmodi eleemosynis expensis factis in eorum dispensationibus expediendis.

Pro eo, qui viuente vxore matrimonium cum alia, quæ prioris matrimonij conscia erat, de facto contraxit, & consummauit; mortua verò prima vxore, neutro tamen eorum in eius mortem machinante, tam vir quàm mulier petunt absolui, & dispensari, vt in secundo dicto matrimonio remanere possint; Litteræ dispensationis, si concedantur, vt infra conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipsi aliàs viuente Latoris vxore, matrimonium in facie Ecclesiæ inter se contraxerunt, & successiuè consummarunt, ambo conscij impedimenti ex primo matrimonio prouenientis: ad præsens verò cum dicta latoris vxor extremum vitæ suæ diem obierit, neutro tamen latorum in eius mortem machinante, ipsi cupiunt, in dicto suo matrimonio remanere, Cum autem, &c. sicut eadem petitio continebat, latores prædicti propter huiusmodi impedimentum in matrimonio sic contracto nequeant remanere absque Sedis Apostolicæ dispensatione: ad euitanda scandala, quæ, si diuortium inter eos fieret, exoritura essent, at pro suæ conscientiæ quiete cupiant à præmissis, quæ occulta sunt, & de quibus plurimum dolent, absolui, secumq; desuper dispensari.*

Quare, &c. quatenus si est ita, dictos latores, audita prius eorum sacramentali Confessione, à quibusuis senten. censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrerunt, adulterio, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice in forma Ecclesiæ consueta. Iniuncta, &c. iniungen. &c. Demum, dummodo præmissa sint occulta, & aliud canonicum non obstet, cum eisdem Oratoribus de nullitate prioris consensus certioratis, quod præmissis non obstan. matrimonium inter se de nouo secretè, ad vitanda, &c. Prout in præcedentibus, formulis, Neutro Machinante, &c.

Viuente, &c. Quia coniugatus viuente sua vxore, non solum nequit de iure cum alia muliere matrimonium contrahere, sed si de facto audeat contrahere, nulliter contrahit. *c. 1. vbi Panor. cum seq. de spons. duorum, & cap. 1. de eo qui duxit in matrim. quam polluit, &c.* ac insimul perpetuo inhabilis remanet ad illud contrahendum post suæ legitimæ coniugis obitum, si carnali copula consummet. *c. 2. de sponsa duorum, vbi Panorm. num. 1. c. 2. & c. fin. de eo qui duxit in matrim. quam poll. per adult. vbi Panorm. num. 1. c. ex litterarum, 4. vbi etiam Panorm. nu. 1. eodem tit.* Ideò egent desuper secum dispensari.

Formula ista est eadem cum præcedenti, Neutro machinante: de contracto; ac propterea ad ea, quæ ibi dixi, remitto Exequutorem.

Si autem alter coniugum contrahens secundum matrimoniũ, ignoret primum matrimonium, vel adhuc superstitem esse illius maritum, vel vxorem; tali casu M. P. authoritas requisita procedit per viam declarationis, concedendo litteras declaratorias, quibus declaret ob bonam alterius coniugis fidẽ non opus esse aliqua dispensatione, & litteræ expediuntur prout supra in Declaratoria compaternitatis, quia fuit per Sacros Canones consultum indemnitati inscij coniugis, eiusque bonæ fidei ad remanendũ in secundo prædicto matrimonio post obitum prædicti primi coniugis. *c. 1. vbi Panorm. num. 1. de eo qui duxit in matrim. quam poll.* ne ex dolo lucrum reportetur. Quod tamen sano modo intelligendum est, non quia secundum matrimonium incipiat esse matrimonium hoc est, fiat validum per subsequentem obitum coniugis primi matrimonij, sed quia scienter contrahens compellitur ad retinendum, id est ad recipiendum nouo matrimoniali consensu in coniugem legitimum eum, qui ignoranter prius contraxerat, vt bene notauit *glos. in d. c. 1. in verb. inscium. de eo qui duxit in matrim. quam poll.*

Contrahens cum coniugato bona fide nõ eget dispensatione ad recõtrahendũ.

Si enim matrimonium eo ipso fieret validum per superuenientem mortem coniugis primo dicti matrimonij, separatio inter eos fieri non posset ad instantiam inscij contrahentis; vinculum enim coniugale semel inter fideles admissum, nunquam amittitur. *cap. quanto te. §. si vero; de diuortijs.* Et cum ex *d. c. 1.* fieri possit separatio ad preces inscij contrahentis, sequitur quod non sit conualidatum dictum matrimonium per superuiuentem obitum coniugis primo dicti matrimonij, sed solum quod si contrahens inscius velit, possit contrahens malæ fidei compelli ad recontrahendum cum illa in pœnam sui doli, & fraudis, etiamsi alias nollent: & hæc ne lucrum ex suo dolo reportet.

AB-

ABSOLVTIO

AB INCESTV CVM DISPENSATIONE.

Pro Oratoribus, qui cupientes inuicem matrimonialiter copulari, dispensationem super impedimento tertij consanguinitatis gradus, quo inuicem sunt coniuncti, impetrari curarunt, & ante receptas litteras dispensationis huiusmodi se carnaliter cognouerunt; & postea illis receptis, & Ordinario præsentatis, ab ipso licentiam contrahendi matrimonium obtinuerunt, negata tamen medio iuramento dicta carnali copula, licet posteà illud non contraxerint.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipsi aliàs cupientes insimùl copulari matrimonialiter, ad Vrbem miserunt pro obtinenda dispensatione à Sede Apostolica, super impedimento tertij consanguinitatis gradu, quo inuicem sunt coniuncti, & interim ex fragilitate se carnaliter cognouerunt; litteris postmodum prædicta dispensationis receptis, & Ordinario, cui directæ erant, præsentatis, carnalem copulam prædictam medio iuramento negarunt, atque ita ab illo habuerunt licentiam, & facultatem contrahendi inter se matrimonium, quod tamen adhuc contrahere non sunt ausi. Cum autem, &c. prædicta dispensatio ob carnalem copulam prædictam in litteris non expressam sit inualida, & nisi matrimonium inter latores sequatur, scandala inde sint exoritura, ad ea euitanda, ac pro sua conscientiæ quiete, cupiunt latores à præmissis, quæ occulta sunt, & de quibus plurimum dolent, absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita, dictos latores, audita prius eorum sacramentali Confessione, ab incestu, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. iniuncta, &c. Demum, dummodo impedimentum ex incestuosa cognitione prædicta proueniens, occultum sit, & alias rite, ac iuxta formam litterarum prædictarum cum ipsis latoribus super impedimento tertij consanguinitatis gradus huiusmodi dispensatum fuerit, aliudque canonicum non obstet; cum eisdem latoribus, quòd præmissis non obstantibus, matrimonium inter se publice, seruata forma Concilij Tridentini, & dictarum litterarum, contrahere, & in eo postmodum remanere licite valeant, misericorditer dispenses, prolem, &c.* Reliqua prout in Compaternitate de contrahendo.

Incestus semper impedit

Ex fragilitate, &c. Siue ex malitia, hoc est, siue ex habitu vitioso, vel ex actuali, & voluntaria mali electione, siue ex fragilitate proueniat incestus, semper est impedimentum. *cap. 1. & c. transmissæ, 4. de eo qui cognouit consanguineam vxoris suæ.*

Nisi proueniat ex igno antia parentelæ.

Secus verò est si proueniat ex ignorantia, & ex nescientia parentelæ. *cap. in lectum cap. si quis cum duabus, cap. si quis cum matre, vbi gloss. 34. quæst. 1. & cap. 1. vbi glossa in verbo, scienter, de eo qui cognouit consanguineam vxor. suæ*: tali enim casu sentiunt DD. ex copula oriri quidem affinitatem, *vt in cap. discretionem, 6. de eo qui cognouit consang. &c.* non tamen esse punibilem respectu ignorantis: vndè iste ignorans non priuatur facultate exigendi debitum, nec inhabilitatur ad contrahendum matrimoniũ. *Panorm. in d. c. 1. de eo qui cognouit consang. num. 20.*

Ignorantia excusat à pœna.

Ignorantia enim excusat ab incursu pœnæ. *cap. Apostolicæ, 9. vbi glossa in verbo, probabilis, de clerico excom. vel deposito ministrante, cap. si verò, 4. de sent. excom.* cùm nemo sine culpa puniri debeat *cap. 2. de constitut. & cap. non est sine culpa, 19. de regul. iuris in 6.*

Litteris postmodũ, &c. Dispensatio non suffragatur, nisi litteræ desuper conficiantur, vt *S. M. Paulus V. in suis regulis Cancellariæ reg. 51. declarauit.*

Quod tamen intelligendum est, nisi expressè in supplicatione ponatur, & à S. Pontifice concedantur, vt sola signatura sufficiat, prout fit in dispensationibus matrimonialibus pro Gallis.

Scandala inde, &c. Quod scandala exoritura sint, nisi matrimonium iuxta obtentam dispensationem contrahatur, tam euidens est, vt in illis inuestigandis exequutorem laborare minimè necesse sit: quæ enim ratio tam efficax occurrere potest, vt abstinentes ab huiusmodi matrimonio exequendo excuset, & impediat, ne eorum fama denigretur, cum sint tractatus conclusi, pacta matrimonialia licitè admissa, & impedimenta, quæ non latebant, iam per publicam dispensationem sublata? Remanent solum suspicio, vel de mulieris honestate, vel de vtriusque familiæ aliqua occulta nota recenter detecta; & cum hæc sint per se scandala, vt in prima matrimoniali formula, in verbo, *scandalorum*, probauimus, ideo exequutor poterit, absque vllo scrupulo, immo securo pede procedere.

Et dictarum litterarum, &c. Cum in foro publico, & externo, matrimonium contrahendũ sit, & propterea forma publicæ, & externæ dispensationis omninò seruanda est. Licet enim litteræ dispensationis huiusmodi sint in se subreptitiæ, & cõsequenter quicquid illarum vigore per Ordinarium actum fuit, sit nullum etiam in se; attamen standum illis donec contrarium detegatur in eodem foro. *arg. c. sicut, 16. de re iudic. & c. in præsentia, 6. de renuntiatione.* Sed quia reluctante conscientia nihil agendum est. *cap. inquisitioni, 44. de sent. excom. cap. per tuas, 35. de simon.* ideò ne contra iudicium conscientiæ committatur offensa, per secretam M. P. dispensationem consulitur occulto conscientiæ impedimento.

Contra conscientiã nihil agendum.

Reliqua prout in præcedentibus formulis.

DE

DE CONTRACTO

IN QVARTO AFFINITATIS.

Pro Oratoribus, qui ignorantes aliquod impedimentum inter eos existere, quominus possent insimul copulari matrimonialiter, factis proclamationibus, nulloque reperto impedimento, matrimonium inter se contraxerunt, & consummarunt, & in eo per aliquot annos permanserunt; postmodum vero repererunt se quarto affinitatis gradu inuicem attinere; & nihilominus à carnali copula minime abstinuerunt; Litteræ M. P. vt infra expediuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipsi aliàs ignorantes aliquod impedimentum inter eos existere, quominus possent insimul copulari matrimonialiter, factis proclamationibus, & seruata forma Concilij Tridentini, nulloque reperto impedimento, matrimonium inter se contraxerunt, & successiue consummarunt: postmodum verò reperientes inter eos quarti affinitatis gradus impedimentum existere, in carnali copula perseuerarunt. Cum autem, &c. latores prædicti, propter huiusmodi impedimentum, quod occultum est, in dicto matrimonium remanere nequeant absque Sedis Apostolicæ dispensatione, ad euitanda scandala; quæ, si diuortium inter eos fieret, exoritura essent, ac pro suæ conscientiæ quiete, cupiunt à præmissis, de quibus plurimum dolent, absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita, dictos latores, audita prius eorum sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurerunt, incestu, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. iniuncta, &c. iniungenda, &c. Demum dummodo impedimentum ex quarto affinitatis gradu huiusmodi proueniens occultum sit, & aliud non obstet canonicum, cum eisdem latoribus, quod præmissis non obstantibus matrimonium inter se de nouo secrete ad vitanda scandala contrahere, &c.* prout in præcedentibus formulis.

Ignorantes, &c. Ignorantia excusat à culpa, & à pœna, & consequenter matrimonium sustinetur tam in foro externo, quàm in foro conscientiæ, & proles inde proueniens omnino legitima, etiam post detectum impedimentum reputatur in vtroque foro, prout in præcedentibus formulis probauimus.

A quibusuis senten. &c. Perseuerantia in carnali commercio post

post habitam impedimenti notitiā effecit, vt latores incurrerint in censuras Clementinæ vnicæ de *consanguinitate, & affinitate*, quia per copulam istam scienter habitam præsumitur de nouo contrahi matrimonium, quod alias sciebatur esse nullum: sponsalia enim de futuro per subsequentem copulam olim præsumebantur transire in matrimonium de præsenti. *cap. veniens*, 15. *de sponsal. & matrim.* & matrimonium nullum ab initio, per cohabitationem spontaneam conualescebat. *c. ad id* 21. *de sponsal. & matrimon.* & ideò latores quantum in se est, de nouo contraxerunt cum mala fide.

Iniuncta, &c. Ieiunium iniungerem pro pœnitentia, in hoc præsertim casu, quia carnis petulātia maceratione eiusdem cohibenda est, & in eo quis puniendus sit, in quo deliquit. *c. litteras*, 13. *§. fin. de tempor. ordin. c. postulasti*, 7. *de cleric. excomm. l. qui crimen.* 3. *C. qui accusare non possunt.* & tot ad ieiunandum dies præscriberem, quot fuerunt recidiua commercia carnalia; nisi tamen latorum corporalis infirmitas, vel paupertas aliud suaderent.

Demum, dummodo impedimentum ex quarto affinitatis gradu, &c. Huiusmodi gradus cum proueniant ex actu publico, id est ex matrimonio, *c. quod super his* 5. *de consanguin. & affinit.* sunt de natura sua publici, & propterea inuigilare maxime debet Exequutor ad inuestigandum, an secretum sit impedimentum allegatum, & quomodo sit secretum; seruando tamen leges fori consciētiæ, vt superius diximus. Examinare igitur poterit latores præsentium de origine, loco, & tempore contractæ affinitatis huiusmodi: An adhuc viuant prædictæ suæ affinitatis Auctores: si enim adhuc viuunt, difficillime erit occultum istud impedimentum, cum, quod præ oculis habetur, difficillimè ab hominum memoria excludatur, atque occultetur. An in eodem loco cum illis cohabitent latores; Etenim si latores non habitent in eadem ciuitate, vel loco, in quo Auctores prædictæ affinitatis commorantur, probabilius existimari potest occultum esse impedimentum; cum loci diuersitas, & distantia occultet, quod alibi est publicum, vt bene aduertit *Hostien. in sum. tit. de cohabitat. cleric. & mulierum*. Si dicti Auctores obierint, à quanto tempore obierint: quia, si iam diu obierunt, potuit fieri tractu temporis occultum, quod à sui origine erat publicum. *cap. longinquitate*, 12. *quæst.* 2. *l. præstat*, 2. *C. de longi tempor. præscript. quæ pro liber.* Quomodo latores venerint in cognitionem dicti impedimenti, an occultè, vel publicè, an ab vno, vel pluribus admoniti fuerint: si ab vno, non officit, cum dictum vnius sit nullius. *c. cum dilecti.* 18. *in fine, de accusat. l. iusiurandi*, 9. *C. de testib.* Si à pluribus; an illi sufficientes rationes adduxerint; an præcisos gradus, & personas, propriaque nomina, vel æquipollentibus indicijs designauerint: non enim sufficit, si allegant se ita audiuisse, quia testis de auditu non facit fidem, præcipuè in causa matrimoniali. *c. tua nos*, 7. *de consanguinit. & affinit.* Sed debent sufficientes rationes, & demonstrationes afferre, vt præscribitur in prædicto *c. tua nos*; aliàs eorum dicta non tenent.

Loci diuersitas & distantia occultant aliàs publicum.

Testis de auditu non facit fidem in causa matrimoniali.

Hæc bene perpendere debet exequutor, ne ex dispensatore fiat dissipator, & propriæ, & aliarū animarū.

Reliqua vide in prima matrimoniali formula, *de contracto*.

DB

DE RATO NON CONSVMMATO.

Pro Oratoribus, videlicet, postquam Oratrix matrimonium cum quodam iuuene contraxerat, nulla habita cum eo carnali copula, cum Oratore præmissorum ignaro de nouo contraxit matrimonium, ex quo filiam suscepit. Separato postmodum thoro, & incerto, vbi primus dictus iuuenis reperiatur, cum Oratores separari nequeant, & Orator non possit aliò se transferre ob paupertatem, & adultę filię periculum, nec vlterius absque euidenti incontinentiæ periculo valeant insimul habitare, petunt absolui, & dispensari.

Quamuis dispensatio huiusmodi non concedatur, fuit tamen posita hæc formula, sub qua, si Sanctissimus annuerit, litteræ expediri possent.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod aliàs latrix in facie Ecclesiæ matrimonium contraxit cum quodam iuuene, sed antequam illud carnali copula consummaret, matrimonium de nouo cum latore præmissorum ignaro contraxit in facie Ecclesiæ, & successiuè consummauit, filiamque ex eo suscepit. Cum autem, &c. ignoretur, vbi primo dictus iuuenis reperiatur, & primo dictum matrimonium remaneat occultum, & latores publicè habeantur pro legitimis coniugibus, ac propterea ab inuicem separari nequeant absque scandalo; & lator ob suam paupertatem, & adultæ filiæ periculum, non possit aliò se transferre, & vlterius in separatione thori perseuerare; idcirco pro suæ conscientiæ quiete cupiunt ambo à præmissis, de quibus plurimum dolent, per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. Nos igitur, qui Pœnitentiariæ Domini Papæ curam gerimus, huiusmodi supplicationibus inclinati, Auctoritate Apostolica specialiter, & expressè, præuia consultatione nobis concessa, discretioni tuæ committimus, quatenus, si est ita, dictam latricem, audita priùs eius Sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. iniuncta inde ei pro modo culpæ graui, & longa pœnitentia salutari, & alijs, &c. iniungen. &c. Et nihilominus, si primo dictum matrimonium occultum sit, latores vero seruatis seruandis matrimonium inter se publicè contraxerint, ita vt publice habeantur pro veris coniugibus, & sine graui scandalo separari nequeant, nec alia ratio ob-*

obuiandi scandalis aptior, & opportunior inueniatur (super quo tua conscientia oneretur) aliudque canonicum non obstet, matrimonium primo contractum dissoluas eadem auctoritate, ac cum eisdem latoribus, quod præmissis non obstantibus, matrimonium inter se de nouo secrete ad euitanda scandala contrahere, & in eo postmodum remanere, &c. Prout in præcedenti formula.

Matrimonium de nouo, &c. Primum matrimonium licet non sit carnali copula consummatum, non dissoluitur per secundo dictum matrimonium, etiam carnali copula consummatum. *capitul. licet 3. & capitul. fin. de sponsa duorum. capitul. si inter, 31. de spons. & matrimonium vbi Panor. Antonius de Butrio & alij communiter;* & ideo latrix deberet relicto secundo viro, ad primum suum coniugem redire.

Papa potest matrimonium ratum & non consummatum dissoluere.

Auctoritate Apostolica, &c. D. Papa potest primum matrimonium ratum, & non consummatum, ex magna, & iusta causa dissoluere, & dispensare super secundo matrimonio nulliter contracto, sed carnali copula consummato, ad licitè remanendum in eo. *Panor. in cap. 1. num. 5. de spons. duorum, & ibi etiam Hostiens. glossa in c. ex publico, 7. in verbo, restituat, de conuers. coniugat. Syluest. in verbo, diuortium, num. 7. in fine. Armilla in verbo, dispensare, num. 8. Nauarr. in sum. cap. 22. num. 21. & alij quamplurimi, & Nauarr. & Armilla locis supra citatis affirmant Martinum Quintum, Eugenium Quartum, Paulum Tertium, & Pium Quartum, per suas dispensationes dissoluisse nonnulla matrimonia contracta, nondum consummata, in remedium animarum alias probabiliter periturarum.*

Ratio autem est, quia matrimonium nondum consummatum, cùm significet coniunctionem spiritualem Christi, & Animæ, quæ solubilis est, ideò dissoluitur per ingressum Religionis. ita *Sanctus Thomas in 4. sentent. dist. 27. quæst. 1. art. 3. quodlibeto 1. in responsione ad primum;* quæ solubilitas prouenit ex eo, quod matrimonium contractum, & non consummatum, non est quid perfectum, & propterea non habet omnimodam indissolubilitatem, *vt ait Sanctus Thomas loco cit. in responsione ad tertium.*

Dictam latricem, &c. Non eget absolutione lator, quia culpa caret, cùm bona fide, & ignarus primi matrimonij contraxerit secundum, & insuper habita illius notitia, ad separationem thori deuenerit: culpa enim suos debet tenere auctores. *l. sancimus, 22. C. de pœnis. Farin. in sua praxi criminal. part. 1. q. 23. num. 1.* & vbi non est culpa, ibi non est delictum. *cap. cum voluntate, 54. de sententia excomm.* & vbi non est delictum, ibi nec pœna esse potest. *l. si putator, 31. ff. ad leg. Aquil. capitul. sine culpa, 23. de reg. iuris in 6.* Vbi autem non est pœna, neque opus est absolutione; & ideo solum est absoluenda latrix sceleris auctor.

Pœnitentia, &c. Peculiaris istius delicti pœnitentia est ieiunium in pane, & aqua. *cap. accepisti, 2. vbi Panorm. num. 4. de sponsa duorum.*

Et longa, &c. Ad septem annos durare deberet ista pœnitentia,

da, & primi quadraginta dies ſeruandi eſſent in pane, & aequa, & poſtea ſemel, vel pluries in qualibet hebdomada, ſimile ieiunium continuandum, vt bene aduertit, *Panorm. loc. cit.*

Moderari tamen hodie omnes canones pœnitentiales, & pœnitentiæ, quoad qualitatem, & diuturnitatem, arbitrio Sacerdotum poſſunt. *cap. ſignificauit, 3. de pœnitentia, & remiſſione, & cap. tempora, 26. quæſt. 7.* & præſertim in caſu noſtro, in quo M. Pœnitẽtiarius diſponit ſimpliciter de pœnitentia, & eius diuturnitate; & ideo ſecundùm ius cõmune reſtringenda, & amplianda, quia omnis diſpoſitio ſimpliciter prolata, intelligitur, & ampliatur, ac reſtringitur ſecundùm ius commune, vt bene notauit. *Cardinalis Tuſchus in ſuo Tomo 2. litt. D. concl. 501. & Barboſ. in leg. 1. ff. ſoluto matrimonio.*

Diſpoſitio ſimpliciter prolata in telligitur ſecundũ ius commune.

Et nihilominus, &c. Cum iſta diſpenſatio ſub quadruplici conditione concedatur, debent prius conditiones verificari, antequam habeat illa locum; actus enim conditionalis non valet niſi exiſtente conditione. *l. ſi quis ſub conditione, 8. ff. ſi quis omiſſa cauſa teſt. l. cedere diem, 213. ff. de verborum ſignific.*

Prima conditio eſt, vt matrimonium primo contractum ſit occultum: ſi enim publicum, fruſtra petitur à Sacræ Pœnitentiariæ Officio diſpenſatio, vt ſupra diximus. Quomodo autem poſſit eſſe occultum primum matrimonium, quod, vt præſupponitur, fuit publice in facie Eccleſiæ contractum; ſi enim fuiſſent clandeſtine, & non in facie Eccleſiæ contractum, non egerent latores diſpenſatione; quia iam ſunt à Sacro Concilio Tridentino damnata matrimonia clandeſtina, ac propterea de ſui natura hodie ſunt inualida, & nulla, vt ſupra in principio iſtius noſtræ Partis probatum fuit; poterit determinare prudentia exequutoris: vel ex diuerſitate locorum celebrati matrimonij, & latorum præſentis habitationis: vel ex diuturna primi coniugis à loco abſentia, aut ex prætenſo eius obitu; & præcipue ſi ille non ſit conciuis, ſed extraneus, nec habeat in dicto loco conſanguineos, vel affines, qui non ſolent ita facile obliuiſci publicarũ rerum ſuorum coniunctorum: vel ex morte Parochi, qui interfuit dicto matrimonio, vel ex amiſſione libri, in quo fuit illud adnotatum, vel ex abſentia ſine ſpe reditus Parochi, & teſtium, qui primo dicto matrimonio interfuerunt.

Latores vero, &c. Secunda conditio eſt, vt latores contraxerint ſecundo dictum matrimonium in facie Eccleſiæ, factis proclamationibus, & ſeruata forma Concilij Tridentini: ſi ſecus contraxerunt, non ſolum debent priuari beneficio huius diſpenſationis, verum etiam puniri, vt concubinarij.

Publicæ, &c. Si publicæ proclamationes inter Miſſarum ſolemnia omiſſæ fuerint de Ordinarij licentia, non propterea exiſtimo gratiam diſpenſationis huiuſmodi eſſe nullam; quia cum M.P. non limitauerit ad prædictam publicitatem, nec nos limitare debemus: & eo magis, quia Concilium Tridentinum pro validitate matrimonij ad illam non ſe reſtringit, *ſeſſ. 24. c. 1. de reform. matrim.* Satis eſt, quod in facie Eccleſiæ coram Parocho, & teſtibus contraxerint, & hoc eſt publice contrahi matrimonium.

Ita vt publice, &c. Cum dictio, *ita vt*, ſit declaratiua præcedentium. *l. 2. ff. de ijs qui ſunt ſui, vel alieni iuris;* propterea exequu-

tor animaduertere debet, an ftante, quod matrimonium iftud fuerit cõtractum feruatis forma, & modo à Concilio Tridentino præfcriptis, ipfi latores habeantur communiter pro legitimis coniugibus, nec ne. Non eft autem opus interrogare fingulos ex conterraneis, & incolis; fed fufficit, vt aliquid in cõtrarium non fciatur; nam ad latorum fauorem eft præfumptio, quod matrimonium reputetur legitimum, & validum, cum fuerit contractum feruata forma legis.

Pro veris coniugibus, &c. Quid dicendum fi ab aliquibus dubitaretur, an latores effent veri coniuges? Refpondeo, cum dubium fit, contrariariũ rationum æqualitas, *fecundum S. Thomam in 3. dift. 27.* & melior fit conditio poffidentis. *l. fi debitor, 10. ff. de pignoribus, cap. nulli dubium, 12. q. 5. Panor. in c. cum fuper, 4. de caufa poff. & proprietatis*; idcirco latores in dubio habendos effe pro veris coniugibus: quilibet enim debet manuteneti in fua poffeffione, vel quafi poffeffione. *c. confultationibus, 19. de iure patron. c. 2. vt lite pend. cap. 3. de probat.* Et hæc eft tertia conditio.

Quilibet in fua poffeffione manutenendus

Et fine graui, &c. Quarta conditio eft, vt latores feparari ab inuicem nequeant fine graui fcandalo: fi enim facillimè feparati poffunt, vel fub prætextu rationabilis difceffus à loco, vel voluntariæ conuerfionis vnius coniugis ad Religionis habitum fumendum de cõfenfu alterius coniugis abfque periculo incontinentiæ in feculo remanentis; vel fub prætextu fe alieno feruitio dicãdi ad victum fibi comparandum; vel fub quocumque alio minus difpendiofo, & rationabili prætextu; feparari omnino debent. Sed quia hæc facilius mente quam opere exequutioni demandari poffunt, ideò exequutor fi præmiffas alias conditiones veras effe repererit, hanc etiam veram effe ducat, cum à præcedentium fubfiftentia totam vim fuam hæc recipiat, & vt earum neceffarius effectus fubfequatur.

Nec alia ratio, &c. Sunt verba declaratoria præcedentis vltimæ conditionis. Cum enim dictio, *nec*, copulet, & continuet præcedens dictum. *l. nec quicquam 9. ff. de officio Proconf. Cardin. Tufch. pract. concluf. litt. D. concluf. 312. num. 1.* M. P. volens difpenfationem huiufmodi non fuffragari, fi aliquo modo ifta fieri poffit feparatio abfque eo, quod inde grauia exoritura fint fcandala, vtitur hac dictione, *nec*, quæ etiam eft implicatiua cafus contrarij ad expreffum. *l. milites ita, 42. §. mulier, ff. de milit. teftament. l. nec auus, 4. vbi gloffa, C. de emancip. liberorum*, & immediate fubdit, quod alia ratio obuiandi fcandalis ex feparatione huiufmodi exorituris non inueniatur, adeo vt fi inueniatur, difpenfatio non fuffragetur.

Dictio nec copulat & continuat praecedens dictum.

Et implicat cafum contrarium.

Aptior, &c. Id eft, habilis, facilis, & licita ad repellenda fcandala; has enim tres qualitates inducit verbum iftud *aptior*: Habilis, hoc eft habens in fe talem virtutem cohoneftandi feparationem huiufmodi, vt, fi fiat, omnes eam approbare debeant, vel faltem eam reprobare nequeant. Facilis: fi enim eft valde difficilis, non eft ratio apta, quia habetur pro impoffibili, cum difficultas magna æquiparetur impoffibilitati. *leg. nepos Procul. 125. ff. de verb. fignification. leg. fi feruus, 22. ff. de noxal. leg. diuortio, 37. ff. de negot. geft. l. apud Iulianum. 40. §. conftat. ff. de legat. 1. Bald. conf. 101. lib. 1.* Licita: fi enim eft

Aptior, quas includat quali tales neceffarias.

est illicita non est apta ratio, quia non sunt facienda mala, vt eueniant bona. *c. non est putandū, 1. q. 1. c. forte, 14. q. 5. c. super eo, 4. de vsuris, c. si dicat, 33. quæst. 5. c. non magnopere, 3. ne clerici, vel monachi. c. sic non sunt, 32. q. 4.* Opportunior, &c. id est, conueniens, & commoda ratio loco, & tempori, & personis.

Aduertendum est, quod comparatiuum stat hic pro positiuo; alias non solum non declararet præcedentem vltimam conditionem, sed potius eam destrueret; si enim prædicta verba, *aptior, & oportunior*, intelligenda essent in suo sensu, & significatu cōparatiuo, negare quis auderet, quòd alia non daretur ratio, qua separatio inter latores fieri posset sine scandalo, quia comparatio non fit nisi inter duas, vel plures res distinctas. *Ias. in l. iubere, 4. num. 15. ff. de iurisd. omn. iudic.* Et si datur alia ratio, qua possit obuiari scandalis præter nouam istius matrimonij celebrationem, destruitur prædicta conditio à M. P. pro huiusmodi dispensatione necessariò requisita, cùm nunquam esset verificandum separationem huiusmodi sine scandalis non posse fieri, immò contrarium verificaretur, id est, separationem fieri posse sine scandalis, quia alia præsumitur dari ratio, qua obuietur scandalis: quod tamen nullo modo admittendum esse aperte dignoscitur ex præmissis. Nec est inusitatus hic loquendi modus, vt comparatiuum ponatur pro positiuo. *l. benignius, 18. ff. de legibus, vbi glosa, l. 1. vbi glos. C. de dolo malo. glos. in cap. quoniam, 3. in verbo, qui maioribus, de iure patronat. & in c. vilissimus, 1. q. 1. Oldrad. in l. cum pater, 79. §. libertis. ff. de leg. 2.*

Comparatio non fit nisi inter res distinctas.

Comparatiuum aliquando ponitur pro positiuo.

Super quo tuam, &c.

Hæc clausula denotat admonitionem. *Stephan. Gratian. Marchief. decis. 153. num. 9. Nauar. lib. 1. cons. de offic. Iud. deleg. cons. 6.* Operaturque, vt censeatur huiusmodi dispensationis negotium remissum arbitrio boni viri. *c. non solum, de regularibus, in 6. Marchef. de commiss. part. 1. cap. 6. de commissio. appellat. extra Roman. cur. nu. 85. Mascar. de probat. concl. 414.* Et ideò per hanc clausulam admonetur executor, vt delegationem suam bene, & mature perpendat, & exequatur, ne alijs indulgendo, noceat grauiter sibi. Et licet hæc admonitio subintelligatur in omnibus alijs formulis, attamen in hac expresse ponitur ob grauitatem materiæ, & præiudicium tertij, cui per istam dispensationem infertur, id est primo dicto viro latricis.

Onerامus conscientiam tuam, est clausula ad monitoria.

Dissoluas, &c.

Dissoluitur, quod factum fuerat. *c. ad dissoluendū, 13. de desponsat. impuberum:* per quam dissolutionem latrix soluitur à ligamine primi matrimonij, & suæ libertati restituitur, adeò vt alteri, id est latori nubere licitè possit; non autem cuicumque alij viro sibi bene viso; quia hæc dispensatio fit tantum ratione scandalorum, quæ exoritura essent ex latorum separatione: quæ ratio cessat, si latrix alteri viro nubere posset. Præmittenda omninò est prius hæc matrimonij dissolutio, ne videatur dispensare cum muliere vni actualiter nupta, vt alteri nubat.

Pro matrimonio huiusmodi dissoluendo, cum nulla verba sint præcipuè determinata, poterit Executor quibusuis verbis vti, quæ significatiua sint huiusmodi dissolutionis, videlicet, *absoluo, libero, in pristinam tui corporis libertatem restituo*, & similibus, prout sibi libuerit.

Ac cum eisdem, &c.

Sequentes clausulæ nihil differunt à clausu-

clausulis præcedentium formularũ; & ideò eodem modo exequutioni demandandæ sunt. Quoad prolis legitimationem, vide quæ diximus in prima huius secundæ Partis formula, in clausula, *In foro conscientia*, vers. *sed hæ clausulæ*; vbi probatur, quòd proles sit legitima, quando est in bona alterius coniugis fide concepta.

ABSOLVTIO

AB INCESTV CVM DISPENSATIONE.

Pro eo qui cognouit matrem, & filiam, & intendit matrimonium contrahere cum extranea, nullo sibi iure prohibita; Litteræ absolutionis, & dispensationis, fiunt vt infrà.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, à quibusuis senten. censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, incestu, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. iniuncta inde ei, pro modo culpæ pœnitentia salutari, & alijs, &c. iniung. &c. cum eodem latore, vt dicto incestu non obstante, cum aliqua alia muliere nullo alias sibi iure prohibita, matrimonium seruata forma Concilij Tridentini contrahere possit, misericorditer dispenses in foro conscientiæ, &c.* vt in præcedenti formula.

In exequutione præsentium litterarum, quomodo se gerere debeat exequutor, collige ex ijs quæ in præcedentibus abunde demonstrauimus; nihil enim peculiare & diuersum ab ijs habet, & ideò superfluum esset prædicta hic repetere.

Incestuosus impeditur contrahere matrimonium cum qualibet persona. *c. si quis cum matre*, 35. *q.* 2. *c.* 1. *cum sequen. de eo qui cognouit consanguineam;* & ideò eget dispensatione.

Hæc pro nunc de Litteris Matrimonialibus huius Secundæ Partis.

Finis Secundæ Partis.

Praxis ad Litteras, & Bullas Maioris Pœnitentiarij.

PARS

PARS TERTIA

PRAXIS AD LITTERAS

MAIORIS POENITENTIARII, ET OFFICII S. POENITENTIARIÆ APOSTOLICÆ,

IN QVA DECLARANTVR CLAVSVLAE Litterarum Absolutionum, Dispensationum, & Rehabilitationum, quæ conceduntur pro foro Conscientiæ, & traditur modus eas exequendi.

PRAXIS

AD LITTERAS MAIORIS POENITENT.

IN QVA AGITVR

De Formulis Absolutionum, Dispensationum, & Rehabilitationum, quæ in foro conscientiæ conceduntur.

PARS TERTIA.

VM in hac Tertia Parte veniant explicandæ formulæ absolutionum à censuris, & dispensationum super irregularitatibus, non à re alienum erit, breuiter aliquid præmittere de natura censurarum, & irregularitatum, ne termini confundantur. & vnum pro alio accipiatur ab exequ toribus nostrarum formularum, cum nō modica animarum iactura. Ignorantia enim est errorum mater. *c. ignorantia, 38. dist. Panor. in cap. cum ex iuncto, 12. num. 1. de Hereticis.*

Ignorantia errorum mater.

Censura dicitur à censendo. *l. censere, 111. ff. de verborum signif.* Est nomen genericum, comprehendens nonnullas sub se species, videlicet interdictum, suspensionem, & excommunicationem. *c. querentis, 20. de verborum signific.* Est *sententia Ecclesiastica pœnalis & medicinalis fori exterioris, prohibens vsum rerum spiritualium, vt à contumacia recedatur.*

Censurarū species.

Censuræ Ecclesiasticæ definitio.

Quòd sit sententia Ecclesiastica, constat ex *d. c. querentis, & cap. sacris, 38. de sentent. excommunic. c. 1. eod. tit. in 6. & c. transmissam, 15. de elect.*

Quòd sit pœnalis, probatur ex *cap. nemo Episcoporum, 11. q. 3.* vbi dicitur, quod sit æternæ mortis damnatio.

Quòd sit medicinalis, probatur ex *c. 1. de sent. excomm. in 6. c. multi, 2. q. 1. c. audi, 11. q. 3. c. corripiantur, & c. notandum, 24. q. 3.* vbi dicitur, quod ideò quis excommunicatur, vt spiritus saluus fiat.

Quòd sit fori exterioris, patet ex eius effectibus. Censura enim solum terminatur ad actus exteriores, quales sunt administratio, & participatio Sacramentorum, & mutuum hominum colloquium, & cōuictus. *c. si quem, 59. de sent. excommun. c. excommunicatos, & seq. 11. q. 3.* Fideles enim in tribus communicant: Primò, in conuersatione, siue in actibus legitimis corporalibus, scilicet loquela, salutatione, cibo, &c. Secundò, in Sacramentorum susceptione, vt dum vnus suscipit, & alter ministrat, vel multi ad susci-

pica-

piendum adunantur. Tertiò, in actibus legitimis spiritualibus, scilicet bonorum spiritualium participatione, quæ fit vel ratione intentionis, dum vnus pro alio orat, vel suffragium facit; vel ratione charitatis, quæ facit omnes esse vnum in Deo. *Syluest. verb. excommunicatio in princip.*

Quòd prohibeat vsum rerum spiritualium, patet *ex cc. vlt. loco cit. & ex c. 32. & c. 3. de clerico excommun. ministrante.*

Demum quod sit ad reducendos contumaces, aperte habetur. *ex c. 1. de sent. excom. in 6. c. 2. de cleric. excommun. ministran. cap. nemo Episc. 11. q. 3. c. si quis, 17. q. 4. Panor. in c. ex parte, 23. n. 2. de verb. signif.*

Contumacia quid sit. Hic nota, quod contumacia est inobedientia, & contemptus erga Iudicem, vel Superiorem, cum quis tribus edictis, vel vno pro omnibus peremptorio citatus, præsentiam suam facere nequit. *l. contumacia, 53. ff. de re iudic.* vel veniens mandato non paret. *l. creditor, 28. §. iussus, ff. de appellation. Goffred. in sum. de dolo & contum. Specul. lib. 2. partic. 1. de contumacia, §. 1. Hostiens. in summ. nu. 1. de dolo & contumacia. Bald. in c. auditis, 8. nu. 2. de procurat.*

Contumaciæ culpa quot modis contrahatur. Contumaciæ culpa pluribus modis contrahitur, Primò, non veniendo quò aliàs citatus venire quis tenebatur. *c. 1. vbi glos. in verb. contumaciter, de dolo & contum. c. cum dilecti, 6. eod. tit.* Secundò, non respondendo, cùm respondere debet. Tertiò, recedendo à loco ante tempus. *can. certum, 11. q. 3. Bart. in l. consentaneum, 8. in fin. C. quomodo, & quando Iudex prof. sent. debet præsent. partib. Decius in c. 1. n. 43. de iudiciis.* Quartò, latendo. *c. quoniam frequenter 5. vt lite non contest.* Quintò, non restituendo quod restituendum est. *l. qui restituere, 68. ff. rei vendic.* Sextò, non emendando delictum. *d. c. ex parte de verborum signif.* Septimo, non exhibendo quod exhiberi mandatur, *d. l. creditor. ff. de appellat.*

Contumaces in triplici differentia sunt: vel euidens, & notorius: vel verus: vel fictus, & præsumptus. *Bald. c. 1. n. 12. vt lite non contest. Bart. in l. fin. nu. 10. ff. de restit. in integr. Spec. lib. 2. partic. 1. §. 1. n. 3. de contumac. & alij communiter.*

Contumax euidens & notorius est, qui citatus, & inuentus dixit aperte se nolle venire: & in tali casu vna sufficit citatio, etiamsi in ea non fuerit præscriptus terminus peremptorius. *l. Fulcinius, 7. §. fin. ff. quibus ex caus. in possess. eatur. Ita DD. citati in loc. prædictis.* *Contumax euidens.*

Immò si coram Iudice, vel nuntio dicat se nunquam coram illo Iudice venturum, non est necesse vt præcedat citatio. *Clem. 1. vbi DD. de dolo, & contum.*

Contumax verus est, qui citatus dixit se venturum; vel nihil dixit; sed postea non venit, licet non habuerit impedimentum, vel causam non veniendi. *l. ex consensu, 23. §. fin. ff. de appellat. l. & post edictum, 73. in fine. ff. de iudic. Bart. & DD. loc. cit.* *Contumax verus.*

Ad hoc vt quis dicatur verus contumax, duo requiruntur: Primo, quod cognouerit se citatum legitime, & satis est quod quocunque modo cognouerit. *l. item veniunt, 22. §. à quo, ff. de petit. hered.* Secundo, quod potuerit venire. *d. l. ex consensu, §. eum qui, vbi Bar. ff. de appell.*

Fictus, & præsumptus contumax est, qui solemniter citatus, & non inuentus non venit. *l. properandum, 12. §. fin autem. C. de iudiciis, glos. in Clem. 1. verb. manifeste, de dolo, & contumac. Hostien. in sum. de contumacia. num. 2. Specul. & alij loc. cit.* *Contumax præsumptus.*

Eo-

Eodemque modo præsumitur verus contumax; qui postquam dixit se nunquam venturum, attamen mutato proposito volebat venire, sed non potuit, vel aduersarij dolo impeditus, vel aliquo casu absq; sui culpa; & ideò poterit coram Iudice ad quem, probato impedimento, excludere prætensam contumaciã. *Bart. loc. cit. & in l. Diuus, 8. n. 2. ff. de restitut. in integrum.*

Secundo, nota quod Sacramenta, diuina Officia, & Ecclesiastica sepultura, tripliciter considerari possunt. Primò, secundum se, prout sunt bona Ecclesiæ, & sic pertinent ad interdictum. *c. quod in te, 11. de pœnit. & remiss. c. non est vobis. 11. de sponsal.* Secundò, prout sunt cõmunia fidelibus, & sic pertinent ad excommunicationem. *c. si verò, 4. de sentent. excommun. c. nullo, 8. cap. ex noscitur, 13. c. cum non ab homine, 14. eod. titul.* Tertiò, prout sunt actus alicuius ordinis, vel officij, vel ad eos reducuntur, & sic pertinent ad suspensionem. *c. Presbyter, 2. q. 5. glos. in c. ad reprimendam, 8. in verb. in canonibus, de offic. ordin.*

Ex quibus bonorum Ecclesiæ acceptionibus colligitur, quod licet depositio, vel degradatio non veniat nomine censuræ propriè sumptæ, *vt notat Panor. in c. quærenti, 20. nu. 6. de verb. signif.* attamen reducitur ad suspensionem, cum auferat vsum legitimum ordinum. *c. degradatio, 2. de pœnis in 6.*

DE EXCOMMVNICAT.

Excommunicatio duplex.

DVplex est excommunicatio, vna maior, altera minor: illa priuat participatione Sacramentorum, communione fidelium, & exercitio ordinum. *c. Engeltrudam, 3. q. 4. c. præsenti, vbi glos. in verb. communione, 5. q. 2. cap. à nobis, 28. de sent. excom.* Hæc autem priuat sola perceptione Sacramentorum, ac eorum, quæ sunt via ad Sacramenta percipienda: ideoque inhabilitat ad beneficia obtinenda. *c. si celebrat, 10. vbi Panor. nu. 3. & Innocent. de cler. excommun. ministr. c. à nobis, 2. de except.*

Subdiuiditur excommunicatio in *excommunicationem à iure, & excommunicationem ab homine.* Illa inducitur per aliquem Canonem, Statutum, vel Constitutionem, & semper est generalis, & est contra omnes transgressores. *c. vt animarum, 2. §. statuto, de constitut. in 6.* Et fertur pro futuris delictis. *glos. in c. Episcopi, verb. minimis & c. nemo, 11. q. 3. Panor. in rubr. de sentent. excommun. n. 1.* Hæc verò per aliquem Iudicem fertur, & aliquando est generalis, & aliquando particularis contra particularem personam. *c. Romana, 5. §. sed nec in specie, de senten. excomm. in 6.* & quoad eius nouum, & futurum incursum, cessat, cessante vita Iudicis, vel eo remoto ab officio. *argum. l. vlt. ff. de pœnis, glossa, in cap. à nobis, 21. in verbo, non nisi subditi, propè finem, de sentent. excommun.* Fertur solum ratione contumaciæ. *glos. & Panor. locis citat.* *Excommunicatio à iure.* *Excommunicatio ab homine.*

Vtraque excommunicatio adhuc est duplex: vel est *comminatoria*, cum profertur per verba de futuro, videlicet *excommunicetur, præcipio sub pœna excommunicationis, sub interminatione excommunicationis vel anathematis, sub excommunicatione, vel sub anathemate. glos. in c. si quis ex clericis, 4. ver. anathema, de vita, & honest. cler. & in c. vnico, in verb. sub anathemate de sagit. & in c. 2. in verb. interminatione, de matrim. contract. contra interd. Ecclesiæ. gl. in l. in criminali, 5. verb. habeatur, C. de iurisdict. omn. iudic. Panorm. in c. in quibusdam, 12. nu. 6. de pœnis.* *Excommunicatio comminatoria.*

Vel est *ipso iure*, vel *ipso facto*, cùm pro-

Excommunicatio ipso iure. profertur per verba de præterito, vel de præsenti, non expectantia actum Iudicis, videlicet, *sit excommunicatus, habeatur pro excommunicato: subiaceat sententia excommunicationis: sciat se excommunicatum: ex nunc declaramus excommunicatum:* vel præcipit *sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ipso iure, ipso facto. cap. quicunque, 2. vbi glos. in verbo, innodetur, de hæreticis, lib. 6. c. cupiente, 16. §. cæterum, vbi glos. in verb. suspensos, de elect. in 6. c. 2. de testib. cog. glos. in reg. in pœnis 49. propè finem, de regul. iur. in 6. & in d. l. in criminali. Panorm. in c. si diligenti, 12. de foro compet.* & ideò ad incurrendam istam pœnam non requiritur ministerium Iudicis, vt benè adnotauit. *Bart. in l. 1. nu. 3. ff. de his, qui notant. infam.* nã eo ipso, quod quis facit aliquod prohibitum; ipsum ius profert sententiam: & hoc est, quod dicitur, *ipso facto*, id est propter factum; & illud idem dicitur. *ipso iure*, scilicet sententiante, & statuente.

Excommunicatio maior non est sine peccato mortali. Excommunicatio maior non incurritur, sine peccato mortali. *c. 1. de sent. excom. c. nemo Episcoporũ, & c. nullus sacerdotum, 11. q. 3. & DD. communiter.*

Excommunicatus excommunicatione maiori, non potest celebrare, & si celebrat fit irregularis, & nequit amplius exercere Diuina sine dispensatione, *c. 1. de sent. excom. in 6. c. cum æterni, 1. de re iudic. in 6. & c. si quis Episcopus, cum sequen. 11. q. 3.*

Secus est dicendum de excommunicato excommunicatione minori: hic enim si celebret, grauiter peccat, attamen non fit irregularis. *cap. si celebrat, 10. vbi Panor. n. 2. de cler. excom. minor. & DD. commun.* Excommunicatio enim minor non inducit suspensionem ordinum, vel officij, sed tantum priuat participatione Sacramentorum, *d. c. à nobis 28. de sent. excom. Panor. loco cit.*

DE SVSPENSIONE.

Quid sit Suspensio, & quotuplex sit.

PAnorm. *in dict. c. si celebrat, n. 4. de cleric. excom. min.* multiplices adducit acceptiones suspensionis, eo quia quis multipliciter suspensus dicitur ab exercitio Ordinis, & beneficij Ecclesiasticorum: Primò quoad se & Deum tantum, quando quis est constitutus in peccato mortali. *cap. quæsitum, 10. de cohabitat. cleric. & mulier.* hic enim celebrando peccat mortaliter de nouo, *cap. quotidie, de consecrat. distin. 2. c. de homine, 7. de celebr. Missarum.* sed non fit irregularis, secundum omnes DD., quia in iure hoc non cauetur. *c. is qui, 18. de sent. excomm. in 6. d. c. si celebrat. de clerico excom. minist.*

Secundò, quoad alios tantum, vt de clericis peregrinis. *c. 1. & c. tuæ, 3. vbi glos. in verb. in suspensione, de cleric. peregrinis.* Clericus enim peregrinus, licet quoad se nullum habeat canonicum impedimentũ, non tamen permittitur in publicò celebrare, donec de illius canonica ordinatione constet; sed si velit, toleratur, vt in secreto celebret. *d. c. tuæ*, & ideò celebrando non contrahit irregularitatem.

Tertiò quoad se, & quoad alios, vt cum quis vel per Iudicem, vel vel per canones suspẽditur ab exercitio ordinum, & hic celebrando fit irregularis. *c. 1. de sent. excom. in 6.* Et hæc vocatur maior, & propria suspensio, secundum omnes DD. Et nomine suspensionis, hæc maior suspensio intelligitur, *arg. c. si quem 59. de sent. excom.* *Suspensio propriè dicta.*

Maior

Maioris suspensionis definitio

Maior hæc suspensio est censura Ecclesiastica priuans vsu, & exercitio Ecclesiastici officij, seu beneficij, *c. 2. & c. Apostolicæ, 19. de cleric. excom. minist. glos. in c. ad reprimendam, 8. in verb. in canonibus, de officio ordinarij, & in clement. cupientes, 3. de pœnis.*

Suspensio priuat regulariter tantum ad tempus relaxationis, vsu officij, seu beneficij, vt vsus est, remanente titulo, & potestate. *d. c. Apostolicæ Sedis, de cleric. excom. ministr. glos. in dict. clemen. cupientes in verb. nota nonam speciem suspensionis, de pœnis. Panorm. in c. at si clerici, 4. num. 7. de iudic.*

Degradatio & depositio sunt perpetuæ.

Et in hoc differt à degradatione, & depositione, quæ auferunt titulum, & etiam potestatem, quantū per humanam potestatem auferri potest, in perpetuum, *c. degradatio, 2. de pœnis in 6. c. nouimus, 22. de verb. signif. Panorm. in dict. c. at si clerici, num. 7.*

Dixi, *quantum per humanam potestatem auferri potest*, quia cum Ecclesia non possit auferre characterem semel impressum, aufert vsum eius legitimum in perpetuū, ac degradatum habet pro non promoto. *d. c. degradatio.* Et ideò Presbyter degradatus, & depositus, si aude celebrare Missam, verè consecrat; sed grauissimè peccat. *Archidiac. in cap. quod sit in fine, de consecrat. dist. 2. Geminian. in dict. c. degradatio, §. poterit, in fine.*

[illegible] fio

Species suspensionum plures allegari solent, vt per *glos. in d. clemen. cupientes*: sed ad tres tantum species reduci possunt, videlicet ad suspensionem ab officio, & nomine officij intelligitur tàm officium ordinis, quàm iurisdictionis. Ad suspensionem à beneficio Ecclesiastico; & nomine beneficij Ecclesiastici intelliguntur Dignitates, Canonicatus, Beneficia, siue curata, siue simplicia. Ad suspensionem ab vtroque; videlicet officio, & beneficio simul.

Cùm autem quodlibet officium habeat plures actus inter se differentes, videlicet Presbyteratus habet celebrationem Missæ, administrationem Sacramenti Eucharistiç, Pœnitentiæ, Baptismi, peculiarem modum recitandi officium diuinum in choro: Diaconatus canendi Euangelium, propinandi patenam cum pane, & calicem cum vino, ac ministrandi ipsi Sacerdoti solemniter celebranti: Subdiaconatus demum habet officium legendi cum manipulo Epistolam, ponendi aquā in calice Sacerdotis solemniter celebrantis:

Ideò suspensio fieri potest in totum, vel in partem ab officio, vel beneficio: si fiat in totum, appellatur maior: si fiat in partem, appellatur minor, ad instar excommunicationis. *Panorm. in d. c. si celebrat, num. 4. de cler. excom. ministr.*

Suspensio absolutè, & absq; expressa, vel tacita limitatione prolata, suspendit ab omnibus, id est ab officio, & beneficio. *arg. cap. si quem, 59. de sent. excomm. Tolet. in sum. lib. 1. cap. 43. num. 5.*

Suspensus à maiori ordine, videlicet à Sacerdotio, non censetur suspensus à Diaconatu, & alijs inferioribus ordinibus. *c. significauit, 4. de corpore vitiatis ordinan. vel non ordin.* Secus est quando quis suspenditur à minori ordine, quia censetur suspensus à maiori; Prohibita enim intelliguntur maiora, cui vetita sunt minora *c. cum illorum, 32. de sent. excom.*

DE INTERDICTO.

Quid sit, & quotuplex sit.

INterdictum, secundum Iuristas, est inter duos dictum, & subdiuidi-

uiditur in *restitutorium*, *exhibitorium*, *& prohibitorium:* Olim enim erat quædam formata, & solemnis verborum conceptio, quibus Prætor aliquid fieri iubebat, vel prohibebat *Inst. de inter. dict. in princ. vbi DD.* Et cùm huiusmodi interdicti acceptio non faciat ad rem nostram, ideo nihil superaddam.

Secundùm verò Canonistas, Interdictum desumitur à verbo *interdico*, & idem est ac res interdicta, hoc est prohibita, *d. c. cum illorum, de senten. excommun. Hostien. in sum. de matrim. contract. cont. interd. Ecclesiæ, num.* 1. & secundum istam acceptionem, est neruus Ecclesiasticæ disciplinæ, *cap. cum inter*, 5. *vbi Panorm. num.* 1. *de consuet.*

Interdictum canonicum triplex.

Interdictum prout à Canonistis sumitur, est triplex, videlicet *personale*, *locale*, *& mixtum*.

Personale est, cum personæ interdicuntur, videlicet Vniuersitas, Collegia, & singulares personæ.

Locale, cum locus interdicitur, videlicet Regnum, Prouincia, Ciuitas, Castrum, Villa. *c. si ciuitas*, 17. *de sentent. excomm. in* 6. *c. cum in partibus*, 17. *de verb. signific.*

Mixtum verò, cum & personæ, & loca interdicuntur. *c. si sententia* 16. *vbi glos. in verb. si sententia, il secondo, de sent. excommun. in* 6.

Subdiuiditur etiam in generale, & particulare. *d. c. cum in partibus, vbi Panor.* ait quando aliqua Vniuersitas interdicitur, est interdictum generale; & notabiliter aduertendum dicit, quod licet in villa sit vna tantum Ecclesia, attamen, quia apta est habere plures, ideò continet in se Vniuersitatem.

Particulare est, quando vna Ecclesia, vel plures Ecclesiæ specificè, & non sub nomine Vniuersitatis interdicuntur: & sic de personis, quando plures personæ nominatim, & specialiter interdicuntur.

Differt in multis ab excommunicatione, & suspensione, sed præcipuè in his, quia excommunicatio, & suspensio propriè feruntur contra singulares personas. Interdictum verò contra vniuersitates, & collegia propriè.

Secundo, quia excommunicatio priuat etiam humano commercio, vt sup. diximus. Interdictum verò non, sed solum diuinis officijs, & sacramentis. Vide reliquas differentias apud *Siluestrum in summ. verb. interdictum*, 1. *num.* 5.

Differunt inter se hæ tres interdicti species: nam interdictum locale non impedit, quin Sacerdotes, & Clerici illius loci possint extra eum celebrare, & exercere diuina officia; nisi tamen aliud in sententia sit expressum, vel ipsi fuerint causa culpabilis impositi interdicti; nam qui sunt causa culpabilis impositi interdicti, nullibi possint audire, vel persoluere diuina officia. *d. c. si sententia, de senten. excommun. in* 6.

Ciuitas non venit nomine diœcesis in odiosis.

Hic per transennam notandum quod quando aliqua diœcesis supponitur interdicto, ciuitas in eo non comprehenditur; quia nomine Diœcesis non venit Ciuitas in materia odiosa. *c. Rodulphus clericus* [illegible] *vbi glos. in verb. Sagiensi diœcesi, in fine, de rescrip. Panorm.* [illegible] *Bald. eod. num.* Secus in materia fauorabili. *cap. amico, vbi glos. in verb. Diœcesis, de rerum permutatione.*

Interdictum personale impedit, quod solum personæ interdictæ nullibi possint audire, & persoluere diuina officia; secus aliæ personæ, quæ possunt audire, & persoluere in loco non interdicto.

Interdictum mixtum impedit, ne in loco interdicto à quolibet etiam extraneo, & non interdicto, diuina officia celebrari, & sacramenta ministrari possint; necnon impe-

impedit, vt personæ interdictæ nullibi celebrare, & Sacramenta ministrare possint.

Interdicti descriptio. Interdictum sic acceptum solet communiter describi, quod sit censura ecclesiastica Sacramentorum vsum, & ecclesiasticam sepulturam prohibens. *c. quod in te, 11. vbi glos. de pœniten. & remiss. d. cap. si sententia. c. alma mater, 24. de senten. excomm. in 6. c. non est vobis, 11. de sponsal. vbi glos. in princip.*

Interdict. non impedit omnium sacramentorum vsum. Interdictum non prohibet vsum omnium sacramentorum, sed aliquorum: nam tempore interdicti, pueri, & adulti possunt baptizari, & confirmari. *cap. quoniam, 19. de sentent. excommun. in 6.* & in die Cœnæ Domini licet confici nouum Chrisma. *dict. cap. quoniam.* Nam singulis annis est sanctum Chrisma renouandum. *cap. litteris, de consecr. distinct. 3. cap. presbyteri, & c. omni tempore de consecr. dist. 4.* & vetus Chrisma singulis annis comburendum, *d. cap. litteris.* Et qui audet veteri Chrismate vti extra mortis articulum, debet deponi ab officio. *c. si quis, de alio de consecr. distin. 4. glos. in dict. cap. quoniam, in verb. dubium non existat, de sent. excomm. in 6.*

Insuper tempore interdicti non solum morientibus, verum etiam sanis, Pœnitentiæ sacramentum ministrari potest, dummodo non sint excommunicati: his enim solum in mortis articulo ministrari potest Sacramentum Pœnitentiæ: Vel nisi ipsi propria culpa, consilio, auxilio, aut fauore dederint causam interdicto; hi enim non admittuntur nisi præstita satisfactione, vel data idonea cautione de satisfaciendo, prout poterunt.

Si vero huiusmodi satisfactionem, ac cautionem præstare nequiuerint, saltem iurent, se cum poterunt, satisfacturos, & ad satisfactionem huiusmodi per eum, vel per eos, qui facere eam debeat, & possunt, præstandam, daturos consilium, & auxilium, ac iuxta suam posse laboraturos, *dict. cap. alma mater. §. illis etiam, de sentent. excomm. in 6.*

Nota hic ex prædicto *cap. alma mater*, quod multipliciter quis potest ex propria culpa causam dare interdicto.

Primò, immediate, perpetrando delictum, propter quod ponitur interdictum, prout denotant illa verba, *propter quorū culpam, fraudem, & dolum, &c.*

Secundò, mediate consulendo, fouendo, & adiuuando delinquentem, vt ostendunt alia verba eiusdem capituli, *vel qui ad perpetrandum delictum, cuius occasione ipsum interdictum est latum, præbuerunt auxilium, consilium, vel fauorem, &c.*

Nota secundò, cum *glos. hic in verb. sacramentis*, quod sanis pœnitentibus solum conceditur Pœnitentiæ sacramentum, non autem Eucharistia, sicut conceditur pœnitentibus morientibus, *ex c. quod in te, 11. de pœnit. & remiss.* vbi pondera illud verbum, *viaticum*, quia in tantum conceditur morientibus pœnitentibus Eucharistiæ sacramentum, in quantum est viaticum; aliàs nec ipsis concederetur.

Præterea vigore eiusdem *c. alma mater, §. adijcimus*, conceditur, vt durante interdicto, Clerici, & Regulares, qui non sunt suppositi interdicto, singulis diebus in Ecclesijs, & Monasterijs celebrent Missas, & alia diuina officia sicut prius, submissa tamen voce, ianuis clausis, & campanis non pulsatis; & Canonici, & alij Beneficiati, qui ad officia non interuenerint, amittant distributiones, sicut non extante interdicto perdidissent.

Demum conceditur, vt in Festiuitatibus Natalis Domini, Paschæ,

ac

ac Pentecostes, & Assumptionis Virginis gloriosæ, campanæ pulsentur, & ianuis apertis, ac alta voce diuina Officia solemniter celebrentur, excommunicatis prorsus exclusis, sed omnibus interdictis admissis; cum hac tamen differentia, quod illi, propter quorum excessum interdictum fuit prolatum, Altari nullatenus appropinquent, prout in prædicto *c. alma mater, §. in festiuitatibus*.

Quia sępius in ista materia interdicti, fit mentio de culpa, dolo, & fraude eorum, qui dant causam interdicto; necesse est, videre quis dicatur esse in culpa, dolo, & fraude: quod tamen discernere nequimus, nisi sciamus, quid sit culpa, dolus, & fraus.

Culpa quid sit. Definit *Bart. in l. quod Nerua, 32. num. 6. ff. deposit. quem sequitur Panorm. in c. vnico de commodato; num. 13.* culpam in genere esse *deuiationem ab eo, quod bonum est; quod per diligentiam hominum præuideri potuit*.

Casus fortuitus. Ex hac vltima particula, à culpa excluditur casus fortuitus, qui præuideri non potest; cum casus fortuitus sit inopinatæ rei euentus. *c. Ioannes, 23. & c. vlt. vbi glos. de homicidio. l. 2. §. si eo tempore, ff. de admin. rerum ad ciuit. pert.*

Bartolus, *loco citato*, ponit quinque species culparum, videlicet, *latissimam, latiorem, latam, leuem, & leuissimam*.

Culpa triplex. Meliorem tamen diuisionem esse existimo illam, quam affert *glossa in c. vnico, verb. de leuissima, de commod.* videlicet *latam, leuem*, & *leuissimam*: & hanc diuisionem communiter sequuntur Doctores.

Ratio est, quia culpa propriè sumpta differt à dolo. *l. quicquid, 7. C. de arbitr. tutelæ, l. si vt certo, 5. §. nunc videndum, ff. commodat. l. tutori, 20. C. de negot. gest.* vbi fit differentia inter dolum, & culpam, cũ dolus propriè consistat in commissione, *vt ipsemet Bart. loco supracit.* concedit; dolus enim verus & realis, est *machinatio, seu circumuentio ad decipiendum, seu fallendum aliquem manifestè adhibita l. 1. ff. de dolo. glos. in cap. scienti, verbo, scienti, 27. de reg. iuris in 6.* *Dolus quid sit.*

Dolus verò præsumptus secundum eundem *Bart. loc. cit. est fallax circumuentio ad decipiendum aliquem præsumptiuè adhibita;* quia dolus probari nequit, nisi per coniecturas. *l. dolum, 6. C. de dolo, glos. in c. 2. verb. coniecturas, de renunciatione in 6.*

Ideò quando signa sunt manifesta, dicimus dolum verum; quandò signa non ita patent, dicimus, dolum præsumptum. *Panorm. loc. cit. num. 13.* ac proprerea cum culpa latissima sit dolus præsumptus, quæ necessitas est, vt in diuisione culpæ dolum includamus? & eo maximè, quia culpa consistit potius in omissione diligentiæ, quam quis tenetur facere ad euitandas contrarietates, quæ succedere possi[...] *Tolet. in sum. lib. 1. c. 82.* & patet ex ipsius culpæ de[...] quam ipsemet *Bart.* approb[...]

Lata culpa secundum eu[...] *Bart. loc. cit. num. 17. propè fi[...]* est *deuiatio incircumspecta ab diligentia, quam communiter habent homines, qui sunt eiusdem professionis, & conditionis*.

Dicitur *deuiatio incircumspecta*, loco generis, quia comprehendit, & latam culpam, & leuem, & leuissimam.

Dicitur *ab ea diligentia, quam homines, &c.* loco differentiæ, cum proprium latæ culpæ sit, non facere id, quod omnes eiusdem professionis, & conditionis faciunt. *l. latæ culpæ, 223. ff. de verb. signif.* & in hoc lata culpa differt ab alijs speciebus culparum.

Leuis culpa. Leuis culpa est *deuiatio incircumspecta*

specta ab ea diligentia, quam habent homines diligentes. Bart. loco citat. & Panorm. in d. c. vnico, num. 13. de commod.

Leuissima culpa. Leuissima culpa est *deuiatio incircumspecta ab ea diligentia, quam habent communiter diligentiores, & diligentissimi homines. Bart. loc. cit. & Panorm. loc. cit. num. 14.*

Lex pœnalis habet locum in lata culpa tantum. Ex quibus supra dictis colligendum est, quando loquitur lex pœnalis de culpa, solum intelligi debere de culpa lata, nisi fiat specialis mentio de culpis leui, & leuissima; nam culpa leuis, & leuissima, cum sint minimi, & quasi inuoluntarij defectus, non habentur in consideratione: minima enim non sunt in consideratione. *l. scio, 4. ff. de in integrum restit.*

Et hoc est verum saltem in nostro casu, cum pro leui defectu, & culpa, Interdicta non ponantur, vt supra diximus; sed solum pro lata culpa, quæ dolo æquiparatur. *dict. l. quod Nerua, ff. deposit. l. 1. §. fin. ff. si mensor falsum modum dixerit.*

Fraus. Fraus est *deceptio alterius, opere exhibita.* ità *Tolet. lib. 8. cap. 46. num. 1.* Dicitur *deceptio opere exhibita*, ad differentiam doli, qui solis verbis fit, vt supra dictum est: nam ad inducendam veram fraudem, requiritur intentio decipiendi, & factum, quo mediante fit deceptio. *l. fraudis, 80. vbi glos. ff. de reg. iur. l. ait Prætor. 1. §. demum, ff. de his, quæ in fraudem credit. l. 2. C. de seru. pig. dato manum. instit. quib. causis manumitt. non licet. §. & in fraudem. l. in fraudem ciuitatum, 11. in fine. ff. qui, & à quibus manumissi liberi non fiant.*

Ex quibus omnibus per se colligitur, qui dicantur esse in culpa, qui in dolo, & qui in fraude. Et hæc satis sint ad intelligentiam terminorum.

Notandum hic est cum *Decio in l. iuris ignorantiam, 6. num. 28. C. qui admitti ad bonor. possess.* quod in culpa esse dicitur, qui aliquid præiudicabile maximè ignorans, non consulit peritiores, licet à dolo excusetur. *l. quod si nolit, 31. §. mancipium, ff. de ædilitio edicto.*

DE IRREGVLARITATE.

OMissis varijs Irregularitatum acceptionibus, quæ nimis dilatant illius significationem, & non faciunt ad nostrum propositum, quas vnusquisque pro suo libito videre poterit apud *S. Thomam in 4. distinct. 1. q. 1. art. 5. quolib. 3. ad 3.* In eo tantum significatu hic nomen irregularitatis accipiemus, quo respicit ordinum susceptionem, & administrationem.

Originem videtur habuisse à persona Dauidis. *c. tabernaculum, de consecr. dist. 1.* Licet enim esset Dauid ex stirpe Sacerdotali, attamen propter homicidium exclusus fuit ab ædificando Dei Templo, & ab Altaris ministerio. *Primo Paralipomenon, c. 28. nu. 3. Deus autem dixit mihi: Non ædificabis domum nomini meo, eo quod sis vir bellator, & sanguinem fundens.*

Dauid fuit præfigurator noui Testamenti. *c. quod autem, 32. q. 1.* & ideò tam in veteri, quam in nouo Testamento, secundum suam originem est de iure diuino positiuo Irregularitas. *Nauar. in summ. de censur. cap. 23. num. 191. sum. Tabien. verbo, irregularitas, num. 2.* Attamen quo ad modernam obseruantiam, est de iure canonico positiuo, vt bene aduertunt *Archid. in c. omnes, 17. q. 4. num. 2. Innoc. in c. nisi cum pridem, 10. num. 8. de renunc.* quia nulla est inducenda irregularitas, quæ non sit in Iure canonico expressa. *c. is qui, 18. de sent. excommun. in 6.* Irregularitas de iure diuino positiuo originaliter, sed secundum modernam obseruantiam est de iure canonico.

Irregularitas igitur sic strictè accepta

cepta deriuatur ab *in*, quod est *sine*, & *regula*. Irregularitas enim est idem ac priuatio regulæ, secundum quam esse debent, qui promouendi sunt ad ordines Ecclesiasticos. *cap. quoniam*, 48. *dist.* Et ideò irregularis dicitur priuatus regula, sine regula, vel non secundum regulam. *Specul. lib.* 1. *partic.* 1. *de dispensat.* §. 4. *num.* 2.

Irregularitatis definitio. Irregularitas in proprio suo significatu accepta, est *inhabilitas canonica ordines suscipiendi, & susceptos exercendi, à solo iure proueniens.* Ita *Tolet. in summ. lib.* 1. *cap.* 57.

Quæ definitio in idem ferè recidit cum definitione, quam afferunt *Specul. loc. supracit. in princip. Syluest. in verbo irregularitas, n.*1. *& alij*; videlicet, quod sit *nota, & impedimentum canonicum ex facto, seu defectu proueniens, quo quis prohibetur ad Ecclesiasticos ordines promoueri, & in ijsdem ministrare.*

Vtraque definitio est bona, & solum in verborum multiplicitate differunt, cùm vtraque admittat, quòd sit impedimentum à iure canonico iuxta modernam obseruantiam introductum, vel potius limitatum: nam in veteri Testamento, ob quamplurima capita quis repellebatur ab Altari; prout videre est *Leuit.* 21. vbi prohibebantur cæci, claudi, paruum, vel grandem, aut tortum nasum, pedem, vel manum fractam habentes, gibbosi, lippi, aut albuginem in oculo, aut iugem scabiem, aut impetiginem in corpore habentes, vel herniosi, & omnes descendentes ex semine Aaron Sacerdotis, qui maculam aliquam in corpore haberent, hostias sacrificare, & panes Deo offerre.

Alia irregularitatis definitio. Melius definiri posse mihi videtur irregularitas, si dicamus quod sit *impedimentum canonicum, directè impediens susceptionem ordinum Ecclesiasticorum, & susceptorum vsum*, vt colligitur ex *cap. significasti*, 16. *de homicidio. Canonicum impedimentum* est loco generis, quia multa sunt inducta impedimenta à Iure canonico, quæ ad irregularitatem non spectant, cum non impediant ordinis susceptionem, vel exequutionem. *Canonicum*, significat, quod non de iure naturali, neque diuino sit introductum, sed de iure canonico, & Ecclesiastico, vt suprà dictum est. *Directè impediens, &c.* est loco differentiæ, qua sic dignoscitur irregularitas differre ab excommunicatione, suspensione, & interdicto, quæ non directè impediunt susceptionem, & vsum ordinum: nam excommunicatio primariò priuat bonis fidelium communibus, prout sunt bona communia: suspensio, licet priuet directè vsu ordinis, attamen non directè impedit susceptionem illorum: nam licet suspensus non possit ad reliquos ordines promoueri, & si promoueatur, habeatur, ac si promotus per saltum, quia suspensus quo ad hoc habetur, ac si non haberet ordines, quorum vsu est priuatus, & ideò euaderet irregularis. *cap.* 1. *§. fin. de sent. excom. in* 6. *cap.* 1. *de sent. & re iudic. in* 6. attamen non directè, & primario impeditur ad suscipiendos ordines, sed indirectè, & secundario, quatenus est suspensus à susceptis ordinibus: & ideò in hoc differt ab irregularitate suspensio, idemque est de interdicto.

Ecclesia vero declarauit, quæ essent impedimenta, quæ constituunt irregularitatem.

Tota irregularitatis latitudo ad duo capita reducitur, vt docent *Panorm. in cap. nisi cum pridem*, 10. *num.* 18. *de renunt. Specul. lib.* 1. *partic.* 1. *§. iuxta, num.* 2. *de dispensat. Hostiens. & Innocen. in prædicto c. nisi cum pridem. Tolet. in sum. lib.* 1. *cap.* 57. *nu.* 3. *& alij.*

Ad

Ad eam, quæ prouenit ex crimine, & ad aliam quæ sequitur ex defectu.

Crimina, quæ inducunt irregularitatem. Crimina, quæ inducunt irregularitatem, sunt homicidium. *c. fin. de homicidio in 6.* abortus fœtus animati. *cap. sicut ex litterarum*, 20. *de homic.* quia est homicidium. *cap. quod vero*, *& cap. Moyses*, 32. q. 2.

Homicidium. Mutilatio membri. *c. is qui*, 3. *de homicid. in 6. Clem. vnica eod. tit.*

Mutilatio. *cap. miror*, *& cap. clericum*, *cum sequen. dist.* 50. Mutilatio autem tunc solum est, quando membrum

Mutilatio non est sine separatione. separatur omninò à corpore; si enim non separatur, non est mutilatio, sed debilitatio, *glossa in c. vlt. de homicid. in 6. in Clemen.* 1. *eod. tit. Nauarr. de cens. Ecclesi. cap.* 27. *num.* 207. *Couarr. in* 3. *parte relect. Clem. si furiosus, in principio, n.* 9.

Quando fiat irregularitas. Præterea ad hoc vt ex mutilatione contrahatur irregularitas, necessario requiritur, vt mutilatio sit membri principalis, vt bene aduertunt *glossa in prædicta Clem.* 1. *de homicid. & Couarr. loc. cit. num.* 8.

Membrum principale corporis quod sit. Membrum vero principale est sola illa pars corporis, quæ officium per se distinctum habet, videlicet pes, manus, oculus, auris, &c. *c. singula*, 89. *dist. Bart. in l. publicorum*, 2. *num.* 13. *ff. de public. iudic. Nauar. de cens. ecclesiasticis*, *c.* 27. *num.* 206.

Et ideò per mutilationem digiti non contrahitur ista irregularitas, quia digitus non est membrum, sed pars, & officium membri. *l. quæritur hermafroditum*, 10. *l. non sunt*, 14. *§. partus*, *ff. de statu hom. l. item Offilius*, 10. *ff. de ædilitio edicto. glossa in c. vltim. de homicid. in 6. & in prædicta Clem. eod. tit. Bart. in l.* 2. *ff. de publ. iudic.*

Nec obstant *cap.* 1. *de corpore vitiat.* vbi dicitur quod misericorditer agatur post pænitentiam cum illo, qui in duello medietatem digiti amisit, *& cap. qui partem*, 55. *dist.* vbi expresse dicitur, quod canones non admittunt ad ordines, qui sibi volens partum digiti abscidit: ergo si pars digiti amissa facit irregularem, multo magis efficiet irregularem totus digitus amissus.

Non obstant, inquam, quia *in dictis cap.* iudicatur, & punitur mala voluntas, quæ sibi causa fuit ferrum iniiciendi, vt in eodem *cap. qui partem*, adducitur pro ratione huiusmodi pœnæ; præsupponitur enim spoliatus hic Christi mansuetudine: qui enim in se ipsum ita sæuit, præsumitur quod omne malum in alios ausurus sit. *l. cum autem*, 23. *§. malus enim seruus*, *ff. de ædilit. edict.* quia si sibi non pepercit, nec alijs parceret. *l. fin. §. si quis autem*, *ff. de bonis eorum, qui sibi mortem ante sent. consciuerunt. Goffred. in sum. de corp. vitiatis, num.* 4. *&* 6. *Hostiens. in summa eodem titulo*, *in §. & quæ impediant vers. is ergo.* *Qui in se ipsum sæuit, multo magis in alios.* Et secus deciditur, quando inuoluntaria, & casualis est amissio, prout in eodem *cap. qui partem*, vbi dicitur, quod in istis casibus veniam meruit. Hinc necessariò deducitur, quod si canones vellent, amissionem partis digiti esse sufficientem causam ad inducendam irregularitatem, non ponerent hanc distinctionem, & differentiam de amissione voluntaria, vel casuali; quia simpliciter posita amissione huiusmodi, necessario deberet sequi effectus, id est, irregularitas sed non sequitur effectus, id est irregularitas, nisi amissio sit voluntaria: ergo amissio partis digiti per se non inducit irregularitatem.

Idem dicendum de Eunucho, qui absque necessitate sibi amputauit virilia: hic enim ordinari non debet, & ordinatus remouetur. *cap. si quis pro ægritudine*, *& c. hi qui dist.* 55. Secus est, si à medicis vel à barbaris amputentur. *dict. cap. si quis*, *Eunuchus voluntarius non ordinandus.*

Homi-

Homicidium, & mutilatio pluribus modis committitur. Facto, cum quis de facto proprijs manibus per se, & immediate aliquem occidit. *c. 2. de homicid. cap. 1. & cap. 2. de Cleric. pugnant. in duello. cap. quicumque percutit, 23. quæstione 8.*

Secundo, committitur præcepto, cum quis præcipit aliquem interficiendum; siue iuste, vt iudex. *cap. si quis viduam vbi glossa, in verbo, si quis, & in verbo, aut præcepto, 50. distinct. cap. final. de homicid. in 6.* siue iniuste vt inimicus, &c. *cap. 1. §. cum igitur, & cap. vlt. de homicidio in 6.* & talis homicida contrahit semper irregularitatem. Nota cum *Panor. in cap. ad audientiam, 12. nu. 7. de homicidio.* quod mandans contrahit irregularitatem etiã si contra eius voluntatem interficiatur mandatarius ab inimico, quia dat operam rei illicitæ. Limita quãdo homicidium perpetret ad necessariam sui defensionem, & cum moderamine inculpatæ tutelæ, vt patet ex *Clem. vnica de homicidio, & Panor. ibi, & in cap. sicut dignum nu. 14. de homicid.*

Sine culpa non est pœna. Tali enim casu nullam contrahit culpam, cum de iure naturæ vnicuique permissum sit vim vi repellere, *l. vt vim, 3. ff. de iust. & iur.* Et vbi non est culpa, neque debet esse pœna, cum pœna præsupponat culpã. *D. Thomas 2. 2. quæst. 108. art. 4. in solut. art. Sot. de iustitia lib. 1. quæst. 6. art. 5. col. 2. vers. profecto, Couarr. variarum resolut. lib. 2. c. 8. in princ.* Secundo: qui facit aliquid lege permittente, nullam meretur pœnam. *l. Gracchus, 4. C. ad leg. iul. de adulter. l. illud, 4. ff. quod quisque iuris.*

Debet tamen esse ad necessariam sui defensionem; videlicet, cum quis neque clamando, neque fugiendo, neque alio modo mortem euitare potest. *glossa in Clem. vnica in verbo, non valens, de homicidio, & ibi Panor. num. 4. & num. 10. Couarr. 3. parte relect. Clem. si furiosus de homicidio, §. vnico, num. 2.* qui dicit hoc habere locum in periculo mutilationis alicuius membri. Ac propterea istud homicidium, vel mutilatio membri, debet fieri in illo instanti eggressionis, non autem post illud instans, dum cessauit periculum, & aggressor se fugæ dedit: hoc enim casu non est propulsare à se iniuriam, sed potius illam vlcisci, *cap. significasti, 18. de homicidio:* nam vim vi repellere licet in continenti, & sine interuallo. *cap. si vero, 3. de sent. excom, l. scientiam, 46. §. sed si defendendi, vbi glos. in verbo, vlciscendi, & l. si ex plagis, 55. §. tabernarius, ff. ad leg. Aquil. vbi glossa in verbo, ne data opera l. 3. §. cum igitur, ff. de vi, & vi armata, & l. 1. §. arietes, ff. si quadrup. pauper fecisse dicatur. Bart. in l. 1. C. vnde vi, num. 9.* *Licita defensio fit in instanti aggressionis.*

Præterea, ista defensio debet fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ, vt patet *ex d. Clement. de homicidio.* Moderamen autem inculpatæ tutelæ tunc est, vt notat *bene Panormit. in dicto cap. significasti, n. 5.* quando quis solum id facit, quo omisso violentia propulsari non posset; ita *glos. in d. c. significasti in verbo. moderamine, prope finem:* ita vt si possum cum minore percussione me defendere, non debeo cum maiori illum verberare: si cum mutilatione membri, vel simplici vulnere tantum, non debeo illum occidere: si fugiendo possum euadere periculum mutilationis, vel mortis, teneor fugere etiam cum verecundia, nec debeo illi resistere etiam si sim laicus: & hoc quo ad incursum irregularitatis tantum; pluris enim facere debeo vitam alterius, quàm eam verecundiam, & honorem. *Couar. in 3. parte relect. Clem. vnicæ de homicid. §. vnico, nu. 4. propè finem* vbi ex *Alex. cons. 119. lib. 7.* dicit *Moderamen inculpatæ tutelæ quando sit.*

dicit quod *alias defensio huiusmodi esset immoderata, in humana barbaris potius, quam viris ratione præditis, ac Religionis Christianæ institutis conueniens.*

Secundò, huiusmodi moderamẽ est, quando æqualibus modis, & terminis propulsatur iniuria: vt si armis inuasus sum, armis etiã æqualibus inuasorem propulsare, & offendere possum: si sine armis, & solum pugnis inuador, debeo simili etiam modo illum expellere, nisi inuasor tantum haberet roboris, vt plus posset inermis, quam egò armatus; tali enim casu possum contra illum armis me defendere, vt post *glos. in verb. moderatione*, bene aduertit *Bart. in l. 1. n. 7. C. vnde vi. Bald. in l. 1. col. 2. vers. item tu assessor, C. de confessis. Decius in l. vt vim, 3. num. 4. ff. de iust. & iure.*

Erob eandem rationem hoc extenditur etiam ad inæqualitatem armorum: cùm enim quis inuaditur à peritiore in tractando ense, vel alio simili armorum genere, tunc infirmior potest ad sui defensionẽ vti sclopo, & potentioribus armis cõtra huiusmodi aggressorem, quia ista inæqualitas armorum necessariò requiritur ad infirmioris defensionem.

Ex his collige cum *Bartolo loc. cit.* quod tria requiruntur ad moderamen inculpatæ tutelæ: vt fiat in instanti, cum æqualitate modi defensionis ad offensionem, & ad meram defensionem, non autem ad vlciscendam iniuriam: & propterea non licet, inuasorem, si fugit, persequi. *vt glos. in l. 1. verbo, moderatione, & ibi Bart. C. vnde vi, num.* 10.

Quæ requirantur ad moderamen inculpatæ tutelæ.

Nota primo, hic quod quis, vt necessariò, & impune se defendat cum morte, vel mutilatione aggressoris, non esse necesse vt expectet se ab illo percuti prius, sed sufficere terrorem, & strepitum armorum. *l. 3. §. qui armati, ff. de vi, & vi arm.*

Immo sufficit si videat venientem, & irruentem contra se armatum euaginato gladio, vel sclopo ad explodendum in manibus parato. *Ioan. Anan. in c. si perfodeens, 3. de homicid. Decius in l. vt vim, 3. ff. de iust. & iur. nu.* 10. vbi *idem Decius, nu. 9. in fine* bene admonet, quod *defensio dicitur antequam quis offendatur, vt iniuria propulsetur, & offensio repellatur, quia post offensionem receptam non est defensio, sed vindicta. Tolet. in summ. lib. 1. cap.* 80. *nu.* 4.

Deffensio non est post offensionem receptam.

Nota secundò, ex *d. Clem. furiosus de homicid.* quod irregularitatis incursus, euitatur ab homicida, qui necessariò tuetur vitam propriam, non autem euitatur ab homicida, qui alienam vitam etiam patris, & matris defendit, licet non peccet. *c. dilecto, 6. §. fin. de sent. excomm. in* 6. Nam de iure communi irregularis est quilibet homicidia, vt *c. si quis viduam, 50. dist. & DD. communiter tenent.* Hodie autem moderatur, & limitatur ius per *d. Clem.* & in moderatione, & limitatione solum fit mentio de necessariò defendente propriam vitam: ergo quo ad alios ius commune remanet in suo robore. *glos. in d. Clem. in verb. suum, quam sequuntur Panor. in c. si verò, 3. n. 11. propè finem de sent. excommm. Couar. in d. Clem. furiosus, 3. parte relect. §. vnico, num. 5. & alij DD. in d. c. si verò.* Et multo minus euitatur ab eo, qui occidit defendendo res proprias. *c. suscepimus, & c. 3. de homicid. glos. in c. 2. in verb. non deponatur, de homicid. Tolet. in summ. lib. 1. c. 80. nu. 13. & alij.*

Nota tertiò, quod nomine aggressoris ille intelligitur, qui non prouocatus aggreditur. *l. is qui aggressorem, 2. vbi glos. in verb. is qui aggressorem, C. ad l. Cornel. de sic. et*

Aggressor quis dicatur.

l. 1. C. quando liceat vnicuique, sine Iudice se vendicare. Decius loco supracit. num. 9.

Insurgit difficultas, an posita Constitutione Sixti Quinti contra Bannitos, possit Bannitus absque incursu irregularitatis se defendendo occidere legitimum suum aggressorem, cùm vitæ propriæ defensio sit de iure naturæ. *l. 1. ff. de iust. & iure. Clem. pastoralis, 2. de re iudic.* Et per Statuta, & Constitutiones tolli non possit, vt notat *Bart. in l. cum mulier, 56. col. penult. ff. sol. matrimon.* Et videtur illi suffragari *Clem. si furiosus de homicid.* quæ fundatur in defensione naturali. Contrarium tamen existimo, quia bannitus, perseuerans in suo banno, & se opponens legitimo aggressori, dat operam rei illicitæ; & ideò contrahit irregularitatem. *c. suscepimus, de homicid.* Cum non sit de iure naturæ, vt quis se illegitimo modo tueatur occidendo Iustitiæ Ministros, & publicæ pacis conseruatores. Et licet propria defensio sit de iure naturæ, quod secundum se immutari nequit, attamen per accidens mutatis circumstantijs immutari potest, prout in nostro casu, in quo legum peruersor, & publici commodi violator occidit ministros iustitiæ, & legum, publicique commodi conseruatores, vt suam tueatur vitam perniciosam Reipublicæ.

Propria defensio est de iure naturæ & non potest tolli per Statuta, & Constitutiones.

Tertio, committitur consilio: vt cum quis alteri suadet homicidium, vel mutilationem, ostendendo vtilitatem, quæ inde sequutura est: & hoc consilium potest præstari legitime, vt quando suadetur Iudici multandum furem, seù alium delinquentem pœna capitali. *cap. ex litteris, 10. vbi glos. de excess. Prælator.* Et eandem ob causam sunt Irregulares, Aduocatus, Accusator, Testis, Notarius, Assessor, Scribens, vel publicans attestationes, scribens litteras pro vindicta sanguinis, & quilibet alius Officialis. *c. aliquantos, dist. 51. cap. sententiam. 9. vbi Panorm. ne clerici, vel monachi, glos. in summa, dist. 51.* Et potest præstari iniustè, vt cum inimici, seù alterius personæ homicidium iniustè suadetur. *c. felicis, 5. de pœnis in 6. cap. sicut dignum, 6. §. qui verò, de homicid. & d. cap. si quis viduam, 50. dist. cap. perniciose, 23. de pœnitent. dist. 1. c. finali, 23. quæst. 8. cap. 2. in fine de cler. pugnant. in duello. glos. in c. nullus ex consilio, 62. in principio, de reg. iur. in 6. Goffred. in sum. de homicid. num. 2. Panorm. in cap. significasti, num. 1. de homicid. & Felin. in d. cap. ex litteris, num. 1. de excess. Prælat. & in d. cap. sicut dignum, num. 7. Archid. in d. cap. si quis viduam, in princip. Couarr. in 2. parte relect. rubr. de homicid. §. 1. num. 1. cum seqq. & DD. communiter.*

Consilium est persuasio quędam, seù inductio ad aliquid agendum, non habens vim coactiuam. Nemo enim tenetur consilium sequi, nisi ex alio capite teneatur illud sequi: nam consilium, quamuis de sui natura excitet ad deliberandum, non tamen obligat ad sequendum. *l. cum pater, 79. §. mando, vbi Bart. ff. de legat. 2. l. 1. §. idem Pomponius, ff. depositi, vbi glos. in verb. quia rem, cap. cum olim, 7. de arbitr.*

Consilium non obligat.

Effectus consilij semper in dubio præsumitur consummatus ex vi consilij. *Felin. in d. cap. sicut dignum, num. 12. de homicid. Bald. in l. data opera, 11. col. 22. C. qui accus. & in l. 1. col. 3. C. de seruis fugit. Angel. in l. si ventri, 8. §. in bonis, ff. de priuil. cred. Couarr. in 2. parte relect. rubr. de homicid. §. 2. num. 1. & Innoc. in cap. ad audientiam, de homicid.* dixit hoc adeò esse verum, vt præsumatur, etiamsi

Effectus consilij in dubio præsumitur consummatus.

se-

sequatur post multos dies à dato consilio. Specul. lib. 1. partic. 1. num. 39. de dispensat.

Consulens ad reuocandum suum consilium, necesse est, vt cum efficacia contrarium persuadeat, & prudenter notificet occidendo periculum vitæ sibi imminens. *Felin. in dicto cap. sicut dignum, num. 14.* nisi firmiter credat, quod reuocatio habitura sit suum effectum.

Consilium differtius reuocatur.

Quòd ista notificatio requiratur in consulente, non autem in mandante, ratio diuersitatis est, quia ille, cui consulitur, agit pro se, & secundum sui animi deprauatos sensus, & ideò difficilius remouetur à consilio; mandatarius verò, quia non agit pro se, sed pro mandante, facilius remouetur, & sufficit si ei constet de contraria voluntate mandantis. *argum. cap. omnis res, 1. de reg. iur.* omnis enim res per easdem causas dissoluitur per quas nascitur. *Specul. lib. 1. partic. 1. num. 39. de dispensationibus. Sylvest. in verbo homicidium. 1. num. 2. Innoc. in cap. ad audientiam, 12. de homicid.*

Si verò delinquens ante præstitum sibi consilium præparasset arma, & alia ad homicidium, vel mutilationem perpetranda, vel minatus fuisset mortem occiso, & esset solitus exequi minas, tali casu videtur quod aliàs absque consilio esset perpetraturus homicidium, & consulens propterea non sit particeps homicidij. *glos. in l. apud Celsum, 4. in princip. in verbo, causa, ff. de doli except. Angel. in l. 1. ff. de eo per quem factum. Bal. in l. metum, 9. in fine, C. de his, quæ vi metusq; causa. Imol. in l. fin. ff. de hered. instit. Felin. loc. cit. nu. 7. & nu. 12.*

Attamen non excusarem consulentem ab incursu irregularitatis; quia licet alias esset iste perpetraturus homicidium, etiam absque huiusmodi consilio; attamen ex consilio accepto magis confirmatur; & animosior redditur: & ideò, sicut non omninò excluditur à pœna homicidij pro huiusmodi consilio dato imponenda, vt est in *d. cap. sicut dignum, §. qui verò*; ita neque ab incursu irregularitatis. *Couarruu. in 2. part. relect. rubr. de homicid. §. 2. nu. 1. in fine.* Eandemque ob causam interressentes armati homicidio à socijs perpetrato, sunt irregulares. *dicto cap. sicut dignum §. finali. Specul. lib. 1. de dispensat. §. 4. nu. 5. & 6.*

Pro plena irregularitatis ex homicidio notitia, notandum est, quod dans operam rei illicitæ tenetur de omni culpa, etiam leuissima, quoad incursum irregularitatis. *cap. suscepimus, 10. cap. de cætero, 11. cap. tua, 19. cap. sicut ex litterarum, 20. cap. Presbyterum, 7. cap. ad audientiam, 12. de homicid. cap. clerico iacente, 50. distinct. Panor. in cap. continebatur, 8. num. 1. de homic. & in d. cap. tua, num. 4. Couarruu. in §. 4. primæ partis relectionis de homicid. num. 1. & 2. Specul. lib. 1. partic. 1. nu. 39. de dispensat.*

Culpa leuissima in re illicita sufficit ad irregularitatem.

Prout est ille, qui in honestè ludit cum muliere prægnante. *d. cap. sicut, & ibi DD. de homicid.* Monachus, vel Clericus artem medicam, vel chirurgicam exercens. *cap. sententiam sanguinis, 9. ne Clerici, vel Monachi.* Mouens agonizantem ex vno in aliud latus, ita vt illi mortem acceleret, fit irregularis. *Panor. in d. cap. sententiam sanguinis. Couarruu. loco cit. nu. 3, & alij.* Qui dat medicinam, vel potionem infirmo absq; mandato medicorum, vel contra, eorum prohibitionem. *Innoc. & DD. in cap. tua nos, 19. de homicid. Couarruu. loco citato.* Qui mandat aliquem verberari; licet expresse prohibeat homicidium. *cap. fin. de homicid. in 6.*

Notandum secundò: dans operam rei licitæ, si ex dicta opera præter

ter intentionem, sequatur homicidium, nullam incurrit irregularitatem; si tamen adhibuit debitam diligentiam: hic enim solum tenetur ob culpam leuem. *cap. quæsitum*, 7. *de pœnit. & remiss. cap. dilectus*. 13. *cap. ex litteris*, 15. *cap. Presbyterũ*, 7. *c. Ioannes Sacerdos*, 23. *& cap. finali de homicidio, cap. si duo*, 50. *distinct. Panorm. Couarr. Specul. locis supracitatis*. Fortuitos enim casus nullum hominum consilium præuidere potest. *dictis cap. Ioannes, & cap. final. vbi glossa in verbo, præuideri non possunt, de homicid. l.* 2. *§. si eo tempore, ff. de administrat. rerum ad ciuit. pertin.* & ideò nemini imputandi sunt. *l. Iulianus*, 6. *ff. qui, & à quibus manumissi lib. non fiant*. Nemo enim diuinare tenetur. *l. si putator*, 31. *ff. ad legem Aquil. l. si fideiussor*, 29. *§. si cum debitor. ff. mandati*. Nisi culpa præcesserit ob non adhibitas diligentias. *c. Ioannes*. 23. *cap. exhibita*, 22 *de homicid. & Doctores communiter tenent*.

Fortuiti casus nemini imputandi sunt.

Notandum tertiò, *ex Clem. si furiosus*, quod furiosi, quamdiu furunt, infantes, & dormientes, si aliquem occidant, non contrahunt irregularitatem; Idemque *Couarrun. in 3. parte relect. in initio, nu.* 4. *de homicid.* affirmandum censet de ebrio, quia ebrius æquiparatur furioso. *cap. venter*, 35. *distinct. c. maiores*, 3. *§. verum, de Baptismo*.

Et hoc communiter sentiunt DD. cum hac tamen limitatione, nisi se inebriauerit hac intentione, aut nisi solitus esset in ebrietate similia perpetrare, & non præcauit remouendo à se arma.

Idemque affirmant de dormiente, qui est solitus in somnis arma capere, & percutere, nisi præcaueat in vigilia: vel qui hac intentione dormiuit, vt postea in somnis inimicum occidere posset: hi enim sunt irregulares. *Couarrun. loco citat. Cardinal. & Anchar. in prædicta Clement. furiosus*.

Irregularitas ista homicidij extenditur ad filios, & nepotes ex linea masculina eorum, qui hostiliter insequuntur, vel occidunt Cardinales Romanæ Ecclesiæ, vel eorum persequutionem, vel necem consulunt, adiuuant, vel fauent. *cap. felicis*, 5. *de pœnis in* 6. Hi enim filij, & nepotes remanent ipso iure priuati beneficijs, dignitatibus, etiam Pontificijs, si has forsan obtinent, & ad beneficia, & dignitates quascumque, & ad ordines clericales, nec non ad honores, & secularia officia perpetuo inhabiles.

Irregularitas patris, quando extendatur ad filios.

Idem est de insequentibus, vel occidentibus Rectores, & Officiales Prouinciæ Marchię à Sede Apostolica constitutos, eorumque filijs, & nepotibus *Extrau. dierum, &c. Ioannis xxij. de pœnis*.

Crimen hæresis inducit irregularitatem: hæretici enim in exteriorem hæresim lapsi, hoc est in exteriorem actum, quo indicent intellectualem hæresis prauitatem, etiamsi postea resipiscant ab hæresi, & conuertantur, sunt irregulares. *cap.* 1. *& cap. si quis omnes* 1. *quæst.* 7. *cap. ipsa pietas*, 23. *qu.* 4. *§. si inquiunt. cap.* 2. *§. hæretici, & cap. statutum*, 15. *de hæretic. in* 6. *cap.* 1. *cum sequent. & cap. vt constitueretur*, 50. *distinct. cap. saluberrimum*, 1. *qu.* 7. *Nauarr. cap.* 27. *de censur. Ecclesiastices, num.* 205. *vers.* 3. *dico*.

Hæresis facit irregulares.

Et insuper filij, & nepotes hæretici prædefuncti communicant cum patris irregularitate, nam inhabiles remanent ad ordines, & beneficia. *dictis cap.* 2. *§. hæretici, & cap. statutum, vbi glossa in verbo, primum, & secundum gradum*.

Etiam filios & nepotes.

Matris verò in hæresi prædefunctæ filij tantum, ad ordines, & beneficia remanent inhabiles. *dictis cap.* 2. *& cap. statutum, vbi glossa in verbo, primum, & secundum*.

Matris verò solum filios tantum.

Ac-

Fautores, &c. hæreticorum.

Ac præterea hæreticorum credentes, fautores, receptatores, & defensores, eorumque descendentes vsque ad secundum gradum inclusiuè in linea masculina, in linea verò fœminea non excedit primum gradum. *d. cap. Statutum, & cap. 2. vbi glossa.*

Credentes hæreticorum qui sint.

Credentes hæreticorum sunt, qui implicitè, dicto, vel facto ostendunt se credere, quod hæretici cogniti vt hæretici, credunt, licet dicti credentes illorum errorem expressè, & explicitè non habeant, vt bene notat. *Archid. in cap. quicumque, 2. de hæret. in 6. Syluest. in verb. hæresis, 1. num. 10.*

Idem est de Iudæis.

Immò idem dicendum de Iudæis, qui post receptum Baptismum redeunt ad Iudaismum; & si in eo moriantur, eorum descendentes in linea masculina vsque ad secundum gradum inclusiuè, in linea verò fœminea non excedit primum gradum. *cap. contra Christianos, 13. vbi glossa, de hæreticis in 6.*

Receptatores qui sint.

Receptatores hæreticorum sunt illi, qui hæreticos scienter recipiunt ad eos occultandos in proprijs domibus, vel alijs locis, ne in manus Curiæ veniant, & puniantur, in causa hæresis tantum. *Archid. loco supracitato. Syluester. loco citat. Tolet. in summ. lib. 1. cap. 19. nu. 6.* Receptator enim ille dicitur, qui reum latenter recipit, & celat, vt conseruatus manus Iudicis euadat. *l. 1. & 2. ff. de officio præsidis.*

Fautores.

Fautores hæreticorum illi dicuntur, qui scienter verbis, litteris, aut factis fauent in ordine ad hæresim, illos laudando, alimoniam, pecuniam, arma, quibus fugiant, præstando. Necnon etiam illi fautores hæreticorum dicuntur, qui cum teneantur ex officio illos punire, & contra eos procedere, iuxta *cap. ad abolendam, 9. de hæreticis,* non puniunt, nec contra eos procedunt. *cap. qui potest, 23. quæstione 4. cap. error, 83. distinct. vbi glossa in verbo, cum possis, cap. qui vitijs, 23. quæst. 5. Archidiac. & alij locis citatis.*

Ac etiam illi dicuntur fautores hæreticorum, qui cum sint familiares Sancti Officij, & ex iuramento teneantur hæreticos denuntiare, illos non denuntiant, neque indicant. *Syluest. & Tolet. loco cit.*

Defensores qui sint.

Defensores demum hæreticorum sunt, qui scienter resistendo, illos viribus, aut potentia, defendunt ne veniant in manus iudicum puniendi, examinandi pro crimine hæresis. *cap. 1. & cap. si forte, 21. qu. 5. Archid., & alij locis præcit.*

Defensores hæreticorum sunt etiam qui in iudicio de hæresi illos iniustè defendunt patrocinando. *glos. in Clem. 1. in verbo, defensauerit, propè finem, de pœnis. Sylu. loc. cit. Cardinalis in Clement. 1. de pœnis. Tolet. loc. cit. num. 7. & alij.* Quales sunt Aduocati, Procuratores, & Notarij.

Aduerte differentiam quæ est inter hæreticos, eorum credentes, fautores, receptatores, defensores, & eorum descendentes, quo ad incursum irregularitatis. Nam hæretici, eorumque credentes, fautores, receptatores, & defensores, eo ipso quod tales sunt, priuati remanent beneficijs Ecclesiasticis iam obtentis, & obtinendis, & ministerio ordinum susceptorum, ac facultate alios suscipiendi. Descendentes verò non remanent priuati beneficijs, quæ ante suorum patrum, & auorum, hæresim canonicè obtinuerunt, *cap. satis peruersum, vbi glossa 56. dist. quam sequitur Panorm. in cap. vergentis, num. 4. de hæreticis.*

Nec priuantur ministerio ordinum, quos similiter ante suorum patrum, & auorum delictum aliàs canonicè susceperunt. *d. cap. satis peruersum, vbi glossa.* Nam iure suo

suo nemo priuandus est absque culpa sua. *l. crimen, 26. ff. de pœnis, l. sancimus, 22. C. de pœnis. cap. non debet, 22. de regul. iur. in 6. cap. 2. de his quæ fiunt à maiori parte capit. & cap. 2. de constit.*

Ius acquisitum difficilius tolli tur.

Et hoc eo magis attendendum est, quia sumus in casu, in quo agitur de iure acquisito, quod est fortius iure acquirendo. *l. finali, ff. de pactis, l. si ita scriptum, 46. §. 1. ff. de legatis 2. & l. id quod nostrum, ff. de regul. iuris. cap. inuentum, 16. quæst. 7.* Et cum difficilius tollatur ius acquisitum, quam impediatur ius acquirendum. *Alexander. consil. 196. incipit visis, num. 5. lib. 7. Card. Tuschus, tom. 3. litt. F. conclus. 12. num. 7.*

Ideò descendentes hæreticorum, nisi expressè habeatur quod remaneant exercitio susceptorum ordinum, & beneficijs aliàs canonicè obtentis ante eorum ascendentium delictum priuati, possunt in susceptis ordinibus ministrare, & beneficia obtenta licitè retinere, & solum remanebunt inhabiles ad ordines suscipiendos, & beneficia obtinenda.

Reiterans scien baptismum est irregularis.

Ex crimine circa reiterationem Baptismi contrahitur irregularitas ab eo, qui scienter bis illum recipit. *cap. eos quos de consecrat. distinct. 4. cap. confirmandum, distinct. 50. cap. qui in quolibet, 1. quæst. 7. vbi glos. in princip. Couarr. in 1. parte relect. Clement. si furiosus. num. 8. de homicid. Panorm. in cap. 2. nu. 2. de apostat. & reiter. bapt. Goffr. in summ. tit. de Sacrament. non reiter. nu. 6.*

Ignorantia non excusat.

Eandemque irregularitatem contrahit ille, qui ex ignorantia iuris bis baptizatur. *c. qui bis, vbi glossa de consecrat. distinct. 4. Couarruu. loco citat. nu. 8.*

Ignorantia verò facti excusat ab hac irregularitate, dum tamen non sit supina, & crassa, quia non præsumitur reiteratum, quod nescitur esse factum. *cap. veniens, 3. de Presbyt. non baptizato. cap. solemnitates. 16. de consecrat. dist. 1. & c. si nulla, 113. de consecrat. dist. 4.*

Non præsumitur reiteratum quod nescitur factum.

Rebaptizans quando sit irregularis.

Rebaptizans verò non incurrit irregularitatem, nisi actus iste reiterationis baptismi sit publicus, hoc est, nisi publice sciatur illum reiterasse baptismum, vt bene colligitur ex *cap. ex litterarum, 2. vbi glossa de apostat. & reiter. bapt.* Textus enim ibi apertè dicit, quod, si Acolyti administratio facta rebaptizanti iam baptizatum, sit publica, nõ possit ad superiores ordines promoueri; si verò sit occulta, promoueri poterit: & mentio nulla fit de dispensatione. Et ideò, cum ex hoc textu argumentemur, quod multo magis rebaptizans sit irregularis, si Acolytus ob administrationem dumtaxat illi factam punitur pœna irregularitatis, ad summum poterit à fortiori extendi argumentatio eodem modo, quo textus disponit de Acolyto, & intelligetur extẽdi ad rebaptizãtem: videlicet si actus reiterationis huiusmodi sit publicus, rebaptizans etiam contrahat irregularitatem, sicut Acolytus; & hoc ratione publicitatis tam enormis delicti, quo iniuria irrogatur Sacramento. *Tolet. in summa, lib. 1. cap. 70. n. 3. Summa Angelica in verbo, irregularitas, 1. num. 24.*

Et ea potissimum ratione dicendum est rebaptizantem non esse irregularem, quando reiteratio baptismi est occulta, quia nullibi in iure hoc exprimitur; & ideò nulla est inducenda noua irregularitas, quæ non sit in iure expressa. *cap. is qui, 18. de sentent. excommun. in 6. Archid. in cap. omnes. 17. quæst. 4. n. 2. Couarruu. in 1. parte relect. Clem. si furiosus de homicidio, nu. 3.*

Textus qui allegantur in contrarium, nihil probant quoad irregularitatem, quia loquuntur tantum de pro-

prohibitione reiterationis huiusmodi, & ne verbum quidem faciunt de irregularitate, vt videre est *c. 1. dist. 68. & cap. dictum, de consecr. dist. 1.*

Eodem die minores, & Subdiaconatus ordines non possunt suscipi.

Ex crimine circa ordinum susceptionem, & administrationem, pluribus modis contrahitur irregularitas. Primò cum quis eodem die suscipit minores ordines, & Subdiaconatum. *cap. 2. de eo qui furtiuè ordines suscepit, vbi glos. in verb. de nostra licentia, & Panorm. nu. 1. Tolet. in summ. lib. 1. cap. 71. num. 1.*

Neque duo ordines sacri.

Secundò aliqui existimant irregularem esse eum, qui duos ordines sacros eadem die suscipit, *ex cap. finali, vbi glos. verb. ordines, de eo, qui furtiuè ordines suscep. Concil. Trid. cap. 13. sess. 23. de reformat. & Panorm. d. cap. 2. num. 5. Suarez. autem tom. 5. disput. 31. sect. 1. num. 41.* excludit irregularitatem, & iudicat suspensum ipso facto.

Dies fictitius quid sit.

Aduertendum est hic, quod pro vno eodemque die intelligitur tam dies verè, & realiter, & independenter à quolibet alio extrinseco, vnus, quàm dies fictitius, qui licet constet ex duobus diebus realiter distinctis, attamen ex fictione canonica præsumuntur vnus ob continuationem ieiunij, quæ illos facit vnum; vt cum quis ieiunat ieiunio naturali per duos dies continuos, *cap. litteras, vbi glos. in verb. fictione, & ibi Panorm. num. 2. de tempor. ordin.*

Excommunicatus prohibetur ordines suscipere.

Tertio, cum quis maiori excommunicatione ligatus, vel interdictus scienter recipit ordines. *cap. 1. de eo qui furtiue ordines suscepit. c. cum illorum 32. de sent. excomm. Nauar. cap. 27. num. 241. & alij. Siluest. in sum. verb. irregularitas, num. 4. Tolet. in sum. lib. 1. cap. 71. nu. 1. Tabien. in sum. in verb. irregularitas, 4. num. 6.*

Ordinatus ab Episcopo qui renunciauit dignitati est irregularis.

Quarto, cum quis suscipit siue scienter, siue ignoranter ordines maiores ab Episc. qui renunciauit loco, & dignitati. *cap. 1. de ordinatis ab Episc. qui renun. Episc. vbi glos. in verbo ignorantia, & Panorm. num. 3.* qui dicit hoc fieri in odium, & opprobrium conferentis. *cap. neminem, 70. dist. in fine;* & ideò etiam ab ignorantibus contrahitur. *Goffred. eod. tit. num. 1. Tolet. loco cit. num. 3. & alij.*

Ordinatus ab excommunicatio est irregularis.

Quinto, cum quis ignoranter, vel scienter recipit ordines ab Episcopo publicè excommunicatio excommunicatione maiori. *c. finali de ordin. ab Episcopo qui renunciauit Episcop. vbi Panorm. num. 6. Goffred. eod. tit. in fine. Tolet. loco cit. num. 4.*

Idem dicendum de ordinato à suspenso, interdicto, hæretico, &c. qui sunt denunciati excommunicati. *cap. 1. vbi glos. verb. irritas, & Panorm. num. 4. & cap. 2. de schismaticis.*

Clandestinè promotus est irregularis.

Sexto, cum quis furtiue hoc est clandestine, & contra conscientiam Episcopi, nesciente Episcopo, nec approbante, recipit ordinem. *cap. 1. vbi Panorm. num. 1. de eo qui furtiuè ord. suscepit. Goffr. eod. tit.*

Promotus per saltum est irregularis.

Septimo, cum quis promouetur per saltum, hoc est omisso v. gratia Diaconatu, facit se promoueri ad Presbyteratum, vt colligitur ex *Concil. Trid. sess. 23. c. 14. in fin.* vbi dicitur, quod ex legitima causa possit Episcopus cum istis dispensare. Ex qua formula loquendi colligitur, quod à promotis per saltum contrahatur irregularitas, nõ autem solum suspensio incurratur, vt alij qui existimant: immò alij opinantur quod neque suspensio contrahatur, sed quod solum sint suspendendi, vt Innoc. *in cap. si celebrat, 10. de cleric. excom. ministr. Tabien. in summ. verb. irregularitas, 4. num. 1. post medium.*

Ii Octa-

Excommunicato &c. prohibetur ordines exercere.

Octauo, cum quis in excommunicatione, vel suspensione, vel interdicto Ordines sacros scienter exercet. *cap. 1. de sent. & re iudic. in 6. cap. 1. de sent. excom. in 6. cap. si quis Episcopus, 11. quæst. 3. cap. Episcoporum, 8. vbi glos. in verb. ingressum, de priuilegijs in 6. glos. in cap. 1. de sent. excom. in 6. in verb. irregularitatem. Panorm. in cap. 2. de clerico excomm. ministr. num. 7. & in cap. illud 5. num. 8. & in d. cap. si celebrat nu. 2. eod. tit. Goffred. in sum. num. 7. in fine eod. tit. Couar. in 1. parte relect. clem. si furiosus, §. 1. num. 5. de homicid.*

Celebrans in loco interdicto est irregularis.

Nono, cum quis scienter celebrat in loco, qui sit suppositus interdicto generali, vel particulari; nisi super hoc priuilegiatus existat, aut à iure, hoc ei sit concessum. *cap. is qui, 18. §. is vero, de senten. excomm. in 6. glos. in d. cap. Episcoporum, in verb. à iure statutas, de priuileg. in 6. Tabien. in verb. irregularitas, 4. num. 1. §. si verò clericus. Panorm. in cap. postulastis, 7. num. 5. de cleric. excom. ministr.*

Exercens ordinem sacrum, quem non habet est irregularis.

Decimo, cum quis exercet sacrum ordinem, quem non habet; vt cũ quis solemniter cantat Euangelium cum stola, & manipulo, cum non sit Diaconus; vel Epistolam cantat cum manipulo, cum non sit Subdiaconus; vel audit confessiones, aut Missam celebrat, cum non sit Sacerdos. *cap. 1. & 2. vbi Panorm. de clerico non ordinato ministrante. Goffred. in sum. eod. tit. num. 2. Tolet. in sum. lib. 1. cap. 72. num. 1.* Loquor de sacris, nam Minorum officia ex consuetudine, etiam à laicis exercentur. Si autem ex consuetudine exerceantur ab ordinatis tantum, hoc casu etiam, qui solemniter exerceret actum istorum, ac si illis initiatus fuisset, irregularitatem contraheret. *Sylvester. in summ. verb. irregularitas, num. 14. Tabien. in verb. irregularitas, 4. in principio.*

Religiosi non possunt docere neq; discere leges Ciuiles, & Medicinam extra claustra.

Ex crimine in scientia discenda, vel docenda contrahitur irregularitas à religiosis professis, qui legibus Ciuilibus, ac Medicinæ egressi de claustris suis student, vel eas docent, si intra duos menses ab egressu non redierint ad claustra. *cap. non magnopere, 3. vbi glos. in verb. misericordia, & Panorm. num. 8. & cap. super specula, 10. vbi glos. in verb. hoc extendi, quam sequitur Panorm. in eod. cap. ne clerici, vel monachi secul. negot. se immisc. num. 2. Tolet. lib. 1. in sum. cap. 73.*

Nota cum *Panorm. in dict. cap. super specula, nu. 13. cum sequen.* ad hoc, vt incurratur ista pœna, necesse esse, vt religiosus egrediatur è claustris cum hoc fine, vt studeat his scientijs, vel doceat illas; nam si intrà sui monasterij claustra studeat illis, vel legat, non incurrit in huiusmodi pœnam.

Extenditur ad Archipresbyteros.

Hanc eandem irregularitatem contrahunt Archipresbyteri, Archidiaconi, Præpositi, Plebani, Cantores, & omnes alij Clerici personatum habentes, necnon Presbyteri, nisi intra duos menses à die, quo incœperint discere, vel docere publicè leges Ciuiles, vel Medicinam, destiterint, *d. cap. super specula, ne clerici, vel monachi, vbi Panorm. num. 12. sequens glossam illius in verbo, hoc extendi, Tolet. loco citato.* Quam tamen pœnam clerici seculares non contrahunt; quando in proprijs domibus suis student huiusmodi scientijs. *Panor. loc. cit.*

Notorietas criminis inducit irregularitatem.

Ex criminis notorietate insurgit irregularitas. *cap. omnes vero, cap. illi qui, & cap. infames, 6. quæst. 1. vbi glossa, cap. laici, 33. distinct. & cap. qui in aliquo dist. 51.*

Sed aduertendum est, quod non cuiuslibet criminis notorietas inducit irregularitatem, sed eorum dumtaxat, quæ faciunt delinquentem

tem infamem, tam secundum canonicas sanctiones, quàm secundum leges ciuiles. *dict. cap. omnes, cum alijs præcitatis, cap. omnipotens Deus, 4. vbi glos. de accusat. cap. infamibus, 87. vbi glos. de reg. iuris in 6. cap. testes, 2. quæst. 7. cap. qui in aliquo, distinct. 51. Innocent. in cap. qualiter, & quando, 24. de accusation. Decius in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ, 10. num. 106. de constit. Panorm. in cap. testimonium, 54. num. 6. de testibus, & in cap. ex tenore, 4. num. 3. de temp. ordinan.*

Infamia quid sit.

Infamia est *læsæ dignitatis status, legibus, & moribus reprobatus.* ita *Bartol. in l. 1. num. 1. ff. de his, qui notantur infamia.*

Dicitur *læsæ dignitatis status*, quia per infamiam minuitur status infamati. *l. cognitionum, 5. §. minuitur, vbi glos. ff. de varijs, & extraordin. cognition. Bart. loco citato, & in l. ex ea causa, 9. ff. de postulando, num. 1.*

Infamia triplex.

Triplex est infamia: alia iuris, quæ dicitur ciuilis: alia canonica, & alia facti. *Bald. in cap. testimonium 54. num. 2. de testib. ibidem Panorm.*

Infamia iuris.

Infamia iuris est illa, quæ irrogatur per legitimam, tàm ciuilem, quàm criminalem sententiam, vel ipso facto in casibus, in quibus iure cauetur dumtaxat, *vt cap. infames, vbi glos. in verb. porrò, 3. quæst. 7. Panorm. in d. cap. testimonium, num. 6. de testibus. Decius in cap. at si clerici, 4. num. 176. de indicijs. Bald. in cap. reprehensibilis, 26. num. 1. de appellat.*

Infamia canonica.

Infamia canonica est illa, quæ causatur ex quolibet peccato mortali, *dict. cap. infames, 6. quæst. 1. vbi glos. Panorm. loco citato in d. cap. testimonium.*

Sed aduerte, ad istam infamiam causandam duo requiri: Primò, quod peccatum sit ex grauioribus: Secundò, quod sit cum perseuerantia, non autem momentaneum, vt benè aduertit *Panorm. in d. cap. testimonium, num. 3.* nam qui per pœnitentiam semper resurgit, non amittit nomen Iusti. *cap. septies, de pœniten. dist. 3.*

Infamia facti.

Infamia facti, quæ potius dicitur infamatio, vt benè aduertit *Panor. loco supra cit. num. 6.* est illa, quæ immediate causatur ab aliquo facto, videlicet ab aliquo crimine, quod est proxima causa infamiæ; vel mediante alio actu, ex genere pœnæ, videlicet publicæ pœnitentiæ: vt puta, quia aliquis fuit carceratus ob suspicionem furti, vel propter crimen repulsus à testimonio, *dict. cap. testimonium, de testibus:* vel quia per turpia verba fuit institutus hæres, videlicet, Te filium meum proditorem nequam, & huiusmodi, &c. instituo hæredem; vel per similia correptus, reprehensus, *&c. l. ea, quæ pater, 23. & l. interloquutio, 19. vbi glossa in verbo, reformat, & in l. nullam, 14. in verb. infamiam, C. ex quibus causis irrogatur infamia. glossa in l. ictus fustium 22. ff. his qui not. infam. Bald. in cap. reprehensibilis, 26. de appell.*

Nota quod regulariter infames secundum leges, sunt etiam infames secundum canones. *cap. omnes vero. 6. q. 1. Panor. in d. cap. testimonium, num. 6. Decius in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, 10. num. 106. de constit.*

Pro pleniori intelligentia vide, quæ in principio secundæ Partis dixi, dum egi de Famoso.

Factum occultum non infamat.

Nota etiam ex *Baldo in d. cap. testimonium, num. 4. de testibus*, infamiam facti non posse esse occultam; quia ista infamia non est aliud, quam vitæ sordes, & vilitas diuulgata apud bonos, & graues, & multitudinem hominum: & ideo crimẽ occultũ nõ infamat, nisi publicetur.

Infamia vero iuris potest esse occulta, quando de iure cauetur, quod non requiratur sententia, sed eo ipso quis fit infamis.

Quæ autem sint ista crimina, textus in *d. cap. infames* enumerat: videlicet *Apostasia à fide*, prout dixi quando egi de irregularitate, quæ prouenit ab hæresi.

Crimina quæ infamant.

Simonia. Simonia tam in ordinibus, quam in beneficijs. *cap. præter hoc, §. verum præcepta, vbi glossa in verbo, officium, dist. 32. cap. erga Simoniacos, cap. eos. cap. cito turpem, §. quia ergo, c. quicunque, cap. qui studet, cap. qui per pecunias cap. sanctorum Patrum, 1. quæst. 1. cap. per tuas nobis, 37. & cap. penult. de simonia.*

Sodomia. Sodomia, id est peccatum contra naturam. *cap. clerici, 4. de excessib. Prælatorum. authen. vt non luxur. contra natur.*

Persequutio Cardinalium. Hostilis persecutio, percussio, captura Cardinalium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ. *c. fœlicis, 5. de pœnis in 6.* Et hæc infamia, & irregularitas extenditur ad consultores, fautores, & ad filios, & nepotes per rectam lineam descendentes. *dict. cap. fœlicis, §. quod si quis, vt supra diximus.*

Læsæ Maiestas. Crimen læsæ Maiestatis. *d. c. fœlicis.*

Vsura. Crimen vsuræ. *c. 1. & cap. quia, 14. de vsuris, cap. infames, §. porro, 3 q. 7.*

Duellum. Duellum: Pius Quartus *per suam Bullam editam de Anno* 1560. *quæ incipit, Ea, quæ à prædecessoribus nostris. Clemẽs Octauus per bullam suam editam de Anno* 1592. *quæ incipit, Illius vices, & alij Pontifices.*

Pugna mercenaria cum feris. Pugna publica cum feris, sed mercenaria, non autem causa exercendæ virtutis inita, *l. athletas, 4. ff. de his qui notantur infamia, l. 1. §. bestias, ff. de postulando,*

Histriones mercenarii. Histriones mercenarij. *cap. cum decorem, 12. vbi Inn. & Panor. n. 2. de vita, & honest. cleric. cap. 1. 4. quæst. 1. l. 2. §. fin. ff. de his qui not. infam.*

Actuale matrimonium cum duabus. Matrimonium actuale cum duabus. *l. quid ergo, 13. ff. de his qui notantur infamia. l. eum qui, 18. C. ad l. Iul. de adulter. cap. nuper. 4. de bigamis.*

Lenocinium. Lenocinium, & prostitutio propriæ filiæ, aut neptis. *l. 1. ff. de his qui not. infamia, & d. l. athletas, §. ait prætor.*

Matrimonium cum meretrice. Matrimonium cum meretrice, vel repudiata. *cap. si quis viduam dist. 34.*

Periurium. Periurium notorium. *cap. finali de tempor. ordin. l. si quis maior, 41. vbi glossa ver. infamia, C. de transact. Glossa in l. Lucius. 21. quam ibi Bart. n. 2. sequitur, ff. de his qui notantur infam. & Panor. in d. cap. testimonium, n. 7. in fine de testibus,* distinguunt, quando deieratur contra iuramentum factum de futuro illi, cum quo contractum fuit; hoc enim casu deierans fit infamis: quãdo vero deieratur super re preterita, requiritur sententia, nam ante huiusmodi sententiam deierans non fit infamis. Iurans autem sibi ipsi, aut Deo, non fit infamis, si deierat. Sed hæc distinctio parum suffragatur, quia periurium quando est notoriũ, semper infamat. *d. cap. finali.*

Raptus mulierum. Raptus inuitarum mulierum. *Concil. Trid. c. 6. sess. 24. de reformat.* Dixi *inuitarum*, quia quando mulier assentitur, & volens rapitur, non est proprie raptus. *cap. cum causa, 6. de raptoribus,* vt in principio præcedentis secundæ Partis declarauimus.

Adulterium. Adulterium Sacerdotis, vel Clerici notorium. *cap. fin. de temp. ordin.*

Et hæc sufficiant de irregularitatibus, quæ proueniunt ex crimine. Modo videamus de irregularitatibus, quæ proueniunt ex defectu.

Defectus natalium. Primus defectus est natalium, qui prouenit ex illegitimo, & damnato coitu. *cap. 1. & cap. litteras, 14. &*

cap.

cap. finali, vbi glossa in ver. defectu natalium, de fil. presbyterorum. cap. 1. de filijs presbyt. in 6. c. consuluit, 5. de seru. non ordin. c. 1. dist. 56. cap. nisi cum pridem, 10. §. personæ verò, de renunciation. vbi Panorm. cap. accedens, 14. de purgat. canon. Et hæc irregularitas triplicem ob causam est inducta: primo ob dignitatem, & excellentiam status clericalis, quæ turpibus, & infamibus committi non debet. *cap. inter dilectos, 11. de excessibus prælatorum. l. neque famosis, 2. C. de dignitat. lib. 12. l. vnica, C. de de infamibus, lib. 10. glos. in c. finali, verbo, defectu, de filij presbyter in 6. Goffred. in sum. tit. de filijs presbyterorum, n. 1.*

Crimen paternum in filiis detestatur. Secundo ob detestationem criminis paterni, quod plerumque detestamur in filijs, & punitur temporaliter. *cap. vergentis, 10. de hæretic. in fine, vbi glossa. cap. cum multæ, 15. quæst. 8. cap. litteras, 14. & cap. cum decorem, 15. de filijs presbyterorum. glos. & Goffred. loc. cit.* Tertio ob probabile periculum quòd filij non sint futuri imitatores paternę incontinentiæ, cum sæpe soleat filius esse similis patri. *c. si quis cum 6. q. 1. cap. si gens dist. 56. glossa. & Goffred. loc. cit. Panor. in d. cap. litteras, nu. 2. de fil. presbyter.*

Nec obstant *cap. nullius, & cap. quis locus 1. quæst. 4.* vbi dicitur, *quod nullius crimen maculat innocentem; si enim macularet, nullus innocentiæ locus remaneret.* Non obstant dico, quia præsupponẽdum est cum *glossa in principio 1. quæst. 4. in verbo, de quarta,*

Triplex pœnarum genus. Triplicem esse pœnam, videlicet æternam, corporalem, & spiritualem. Pœna æterna nemo punitur pro alio; & de hac pęna loquuntur præcitati textus, prout expresse habetur ex sequẽti *cap. tam itaque, ead. prima q. 4. Anima* enim, *quæ peccauerit, ipsa morietur.*

Corporalis pœna est duplex. Corporalis pœna est duplex: quedam est circa corpus ipsum, & hac sæpe punitur vnus pro alio. *cap. Ecclesia, §. item peccato, & cap. turbatur nauicula, 1. quæst. 4.* Altera pœna corporalis, est circa statum rei, vt est seruitus, & infamia; & hac sæpe punitur vnus pro alio. *cap. cum multæ, 15. quæst. 8.*

Pœna spiritualis est quadruplex. Pœna spiritualis est quadruplex, videlicet, Excommunicatio, qua nemo punitur pro alio. *cap. si habes, 24. quæst. 3.* Interdictum, & hoc punitur vnus pro alio. *cap. non est vobis, 11. de spons.* Remotio ab oblatione, & hac similiter vnus punitur pro alio. *cap. miror, 17. qu. 4.* Exclusio ab ordinibus, & hac punitur vnus pro alio. *cap. si cuius, dist. 34. & toto tit. de fil. presbyterorum, cap. fœlicis, 5. de pœnis in 6. extrauagan. dierum, Ioannis xxij. vbi glossa in verbo, filij, de pœnis, quam diligenter lege.*

Immunis tamen est ab huiusmodi irregularitatis pœna, ille, qui etiamsi nascatur ex soluto, & soluta, nihilominus per subsequens matrimoniũ inter suos genitores infirmũ legitime contractum reputatur per iuris fictionem legitimus. *cap. 1. & cap. tanta, 6. qui filij sint legitimi, vbi glossa in verbo, legitimi, & ibi Panorm. num. 1. & num. 7. glossa in cap. innotuit, 20. in verbo, coniugata, de electione.*

Gaudent eodem beneficio illi, qui concepti, & nati sunt in figura matrimonij legitimè contracti, licet postea nullum, & inualidum declaratum fuerit per sententiam Iudicis. *cap. cum inter, 2. vbi glossa in verbo, concepti, & Panorm. nu. 1. qui filij sint legitimi.*

Litis pendentia non suspendit actus matrimoniales. Etiamsi concipiantur lite pendente, quia lis pendens non suspendit exercitium matrimoniale, *cap. 2. vt lite pendente.*

Etiamsi alter coniugum ab initio in mala fide fuerit. *cap. ex tenore, 14. vbi Panorm. n. 1. qui filij sint legitimi. Goffred. in sum. n. 11. eod. tit.*

Idem

Regularis professio tollit irregularitatem.

Idem dicendum de illegitimo, si ingrediatur Religionem; per professionem enim regularem tollitur ista irregularitas, & propterea potest promoueri ad omnes ordines, sed solum remanet inhabilis ad officia, & dignitates. *c. 1. vbi Pan. n. 2. de fil. presbyterorum.*

Quod tamen beneficium iuris extra Religionis ingressum, & professionem, non competit nato ex adulterio, licet postea inter adulteros legitimum sequatur matrimonium *d. cap. tanta*. Vide quæ supra in secunda huius Praxis parte diximus in formula, neutro machinante de cõtrahendo, in clausula, *prolem &c.*

Nati ex legitimo matrimonio quando sint irregulares.

Huiusmodi irregularitatem contrahunt illi, qui nati sunt ex legitimo matrimonio, sed eius executione suspensa per votum solemne; vt cum ambo coniuges profiteantur in aliqua Religione, vel alter eorum fit Sacerdos de alterius coniugis consensu, quæ propterea emisit votum Castitatis, & nihilominus postea ex fragilitate iterum ad carnale commercium redierunt, & prolem inde susceperunt. *cap. litteras, 14. vbi Panor. n. 2. de fil. presb. Goffred. in sum. eod. tit. nu. 2. & alij.*

Expositi an sint irregulares.

Expositi an incurrant huiusmodi irregularitatem? Probabiliter aliqui credunt incurrere, quia filiorum expositio, vt plurimum fit ad occultandos illegitimos concubitus, & ad euitanda scandala, quæ inde sequutura essent; his enim cessantibus, non solent etiam pauperrimi suos contemnere filios, & periculo mortis exponere, parentes enim plus diligunt filios, quam se ipsos. *l. isti quidem, 8. §. fin. vbi glos. in verbo, magis, ff. de eo quod metus causa.*

Parentes plus filios quam se diligunt.

Fundantur autem, quia argumentum à communiter accidentibus validum est, nisi contrarium probetur. *l. certi conditio, 9. §. si nummos, ff. si cert. pet. l. ideo quia, 27. vbi gloss. ff. de leg.* Et à communiter accidentibus sequitur præsumptio veritatis. *c. 1. de cleric. non residen. l. certè, 6. §. fin. ff. de precario, l. 2. §. merito ait, ff. ne quid in loco publico. Bart. in d. l. certi conditio, §. si nummos, num. 2. ff. si certum petatur, & ibi Dec. nu. 4.* Sed probabilius censeo cum *Anan. in c. 1. de infant. expositis. & Felin. in c. cum deputati, 16. num. 10. de iudic. & alijs*, expositos præsumendos legitimos, quando eorum origo ignoratur. Hos enim si Ius Ciuile præsumit in dubio liberos, & non seruos. *l. fin. C. de infant. expos.* cur nos non debemus reputare legitimos? & eo magis cum nullibi in iure reperiatur expressa huiusmodi irregularitas, & ideo non est inducenda à nobis. *c. is qui, 18. de senten. excommun. in 6.* Ad argumenta in contrarium allata respondeo negando huiusmodi expositiones fieri ad occultandos nefarios concubitus; Nam parẽtum inopia ac impotentia alendi filium, vt plurimum efficiunt, vt exponantur, & sic consulatur eorum vitæ.

Argumentum à communiter accidentibus probat.

Secundus defectus inducens irregularitatem, est libertatis defectus, seu vt alij dicunt, originis defectus, seu impedimentum conditionis; seruus enim quamdiù manet in seruitute, ordinari non debet. *c. 1. vbi Panor. & c. consuluit, 5. de seruis non ordin. cap. nulli dist. 54. Goffred. in sum. nu. 1. eod. tit.*

Et hoc ob duplicem causam; Primò, ob seruilem vilitatem; Secundò ob clericalem honorem. *c. admittuntur, dist. 54.* Et si promouetur ad minores ordines, sciente, & contradicente domino: deponitur, & restituitur domino. *cap. 2. vbi Panor. de seru. non ordin.* Secus dicendum est, si ordinatur sciente, & non contradicente domino: præsumitur enim libertate donatus, & bene ordinatus. *c. si seruus sciente, dist. 54. Panor. loco citato. Goffred. in sum. de seru. non ordin. nu. 2.*

Si

Si verò ordinatur ignorante domino, & Episcopo, seù præsentatore sciente, ordinatus præsumitur factus liber, & ordinator, seu præsentator tenentur domino dare duos seruos æque bonos. *Glossa in c. 2. in verb. deponatur, de seruis non ord. quam ibi sequuntur Panor. & Goffred. loc. citat.* Sed isti non habentibus vnde soluant, ordinatus ad minores deponitur, & restituitur domino. *Panor. & Goffred. loc. cit.*

Seruus factus Sacerdos eo ipso est liber.

Idem dicendum de seruis ordinatis ad sacros Subdiaconatus, & Diaconatus ordines, nisi habeant modum subrogandi sui vicarium dominis. *cap. miramur, 7. vbi glos. in verb. mentio, de seruis non ordin. cap. ex antiquis, 54. distinct. Panor. Goffred. loc. cit.* Secus est, quando fit Sacerdos, quia statim consequitur libertatem, sed multatur in amissione peculij. *d. c. ex antiquis.* & si non habet peculium, seruiet domino in diuinis officijs *c. frequens, dist. 54. Panorm. & Goffred. locis cit.*

Dominus infra annum potest repetere seruum ordinatum

Quando seruus ordinatur ignorante domino, dominus potest infra annum à die scientiæ repetere suum seruū ab Ecclesia; quo elapso non amplius habet ius reperendi, & seruus remanet in libertate. *cap. si seruus sciente, distinct. 54. Panor. & Goffred. loc. cit. & alij.*

Filius ex matre libera & patre seruo natus est liber.

Aduertendum hic est, filium natum ex patre seruo, & libera matre, non esse seruum, sed liberum, quia partus sequitur conditionem matris. *cap. fin. vbi glos. & Panor. de seruis non ordinan. l. partum, 7. C. de rei vend. glos. in cap. liberi, in verbo, deteriorem partem, 32. q. 4.* Immò sufficit eum in momento fuisse in libero ventre, vt liber nascatur. *l. & seruorum, 5. §. ingenui. l. Arethusa. 15. ff. de statu hom.* In honoribus verò, & muneribus sequitur conditionem patris. *l. liberos, 10. ff. de senatoribus, l. exemplo, 36. C. de decur. lib. 10. lib. 2. §. in auo, ff. de decurionibus. l. moris, 9. §. parentes quoque, ff. de pœnis,* & ideò non contrahit huiusmodi irregularitatem, & potest promoueri, *d. c. final. de seru. non ordin. Panor. & Goffr. loc. cit.*

Obligatus ad ratiocinia non potest promoueri.

Tertius defectus inducens irregularitatem, ne quis promoueri possit, est obligatio ad ratiocinia. *c. vnico, de oblig. ad ratiocinia, vbi glos. & Panor. n. 1. & Goffred. eod. tit. n. 2. c. Magnus Episcopus, dist. 54. Hostien. in sum. eod. tit.*

Ratiocinia autem sunt rationum redditiones, ad quas quis obligatur ex administratione rei publicæ, vel priuatæ. *Pan. Goffred. & Host. locis citatis.*

Ratiocinia publica sunt illa, quibus obligantur officiales curiæ, ex administrtione aliqua ad rem publicam pertinente. *l. officiales. 4. C. de Episc. & cleric.* Ratiocinia verò priuata sunt illa, quibus aliquis obligatur ex administratione rerum particularium personarum. *c. peruenit, cum sequent. 21. q. 3.*

Obligatus ergo ad publica ratiocinia, non potest promoueri, etiam post depositum officium, nisi postquam rationem reddiderit. *d. l. Officiales, C. de Episcopis, & cleric. authen. de sanct. Episc. §. sed neque Curialem. cap. præterea dist. 51. glossa, Panorm. & alij supracit. in locis supracit.* Obligati enim Reipublicæ ex administratione, arcentur ab honoribus. *l. rescripto, 6. §. debitores, ff. de mun. & hon.* Obligati vero ad ratiocinia priuata, si administratio est de bonis non miserabilium personarum, non possunt promoueri nisi deposito officio; & si contra eos sit mota lis de dolo, debet prius expectari illius decisio. *cap. illud dist. 23. cap. tantis, dist. 81. glossa, & alij supra cit.*

Clericus suscipere potest curā miserabilium personarum.

Si autem est administratio de bonis miserabilium personarum, etiā non deposito officio promoueri possunt. *cap. peruen.., 21. quæst. 3.*

qui-

quilibet enim Clericus, miserabilium personarum curam suscipere potest. *cap. 1. ne Clerici, vel Monac.* Dummodo non sit manifestum, quod commiserint dolum, vel contra eos quæstio de dolo mota sit: tales enim Episcopus ex officio debet repellere, sicut cæteros criminosos. *cap. alieni, 2. quæst. 7. cap. infames, 6. quæst. 1. glos. Panorm. & alij supra cit. in locis supracit.*

Curiales cur repellantur à Clericatus. Aduertendum tamen est, quod aliqui Reipublicæ Officiales, licet deponant officium, attamen promoueri nequeunt, quales sunt milites, exequutores, apparitores, & alij, qui sæua, turpia, vel inhonesta exercuerunt. *cap. 1. cum sequen. dist.* 51. Vel qui in causa sanguinis ministerium suum præstarunt. *d. cap. 1. prout latius dixi, quando egi de irregularitate ex homicidio.* Secus autem dicendum est de illis Officialibus, qui impenderunt suũ officium in causis ciuilibus, vel pecuniarijs. *Hostiens. loco cit. num. 5. & Goffred. loco cit. & DD. comm.*

Aduerte secundo *cum Hostiens. in sum. §. finali de obligat. ad ratiocinia, & Goffredo loco cit.* hoc impedimentum esse in Curialibus introductum, tres ob causas. Primo, quia quidam eorum sunt personæ humiles, & frequenter contrahunt irregularitatem ex suo officio. Secundo, quia Ecclesia multa incommoda, & molestias patitur quando contingit istos reuocari. *cap. praeterea dist.* 51. Tertio quia præsumitur contra eos, quod non transeant ad clericatum voto Religionis, sed ad fugienda ratiocinia dominorum suorum. *cap. 1. dist. 53. vbi glossa in verbo, Curiales.*

Corporis vitium excludit à clericatu. Quartus defectus inducens irregularitatem, est corporis vitium, *vt toto titulo de corp. vitiatis ordin. vel non ordin. & tit. de cler. ægrotan. ministr.*

Quis dicatur corpore vitiatus. Corpore vitiatus ille dicitur, qui est mutilatus, vel debilitatus, vel deformis. Mutilatus autem est, qui membro caret. *Hostiens. & Goffred. in sum. de corpore vitiatis, num. 1.* Debilitatus appellatur ille, qui membrum habet, sed inefficax ad operandum, vt oculum cæcum, manum aridam, crus confractum, &c. *Hostiens. in summ. loc. cit. d. num. 1. Goffred. in summ. eod. tit. & Franciscus Leo in suo Thesauro fori Ecclesiastici parte 3. cap. 9. nu. 7. cum sequent.*

Quæ mutilatio inducat irregularitatem. Multipliciter potest quis mutilari: in membro magno, vel paruo, in membro apparente, & patente, & in membro non apparente, & occulto.

Membrum dupliciter potest denominari magnum: vel à quantitate, vt manus, pes, brachium, &c. vel à decore, & qualitate, vt lingua, oculus, nasus, &c. *Goffred. & Hostiens. locis citatis.*

Quæ deformitas faciat irregularem. Deformis est ille, qui notabilem diminutionem, vel excessiuitatem patitur in membris, vt gibbosus, claudus, habens maculam in oculo, &c. *Panorm. in cap. cum de tua, 2. & in cap. final. prope finem, de corpor. vitiat.*

Patiens ergo defectum notabilẽ in magnis, & integris membris, est irregularis, & non potest promoueri; & si iam est Sacerdos, & contrahit huiusmodi defectum, in cæteris officijs toleratur, præterquam in Altaris ministerio. *c. presbyterum, 2. de Cler. ægrot. ministr. Hostiens. in summa de corpor. vitiat. num. 3.* Patiens autem corporis defectum in paruis membris, sine propria culpa, dummodo non sit notabilis deformitas, & impotentia ad frangendum, potest promoueri. *d. cap. presbyterum. Hostiens. loco cit. Butrius loco supracit. nu. 3. & 7.* Qui enim caret vngula pollicis, vel indicis, potest promoueri, quia propter

ter huiusmodi carentiam non efficitur debilis in vsu dictorum digitorum. *cap. fin. vbi Panor. de corp. vitiat. Tolet. in sum. lib. 1. c. 63. n. 2.* Nam defectus membri, vel eius augmentum, non consideratur nisi in quantum illius vsum impedit. *l. idem O filius, 10. ff. de aedilit. edicto*; Et in quantum deformitatem generat. Et ideo deformitas in membris apparentibus, & debilitas in membris apparentibus, & non apparentibus, causant irregularitatem. *Hostien. loc. cit. nu. 4.*

Debilitas quando inducat irregularitatem.

Quando autem dubitatur, an debilitas, vel deformitas sit talis, vt inducat irregularitatem, tunc relinquitur arbitrio Ordinarij determinanda. *Innoc. in c. 1. de corp. vitiat. Hostiens. loco cit. Goffred. in sum. eod. tit. nu. 6. Nauarr. in manuali c. 27. nu. 200. vers. quis autem.*

Modica debilitas, vel deformitas non facit irregularem.

Quando enim est modica debilitas, vel deformitas, nullam parit irregularitatem. *cap. cum de tua, 2. de corp. vitiatis. Pan. in d. cap. finali vbi etiam Butr. nu. 3. & 7. & DD. communiter.* Modica enim ex se nō habentur in consideratione. *glos. in cap. exposuisti, 6. verbo, enormi, de corpore vitiat.* vt est carentia vngulae in pollice, & similia: dummodo tamen non reddat impotentem ad frangendam Eucharistiam. *cap. finali de corpore vitiat.*

Hic nota cum *Panorm. in cap. 2. num. 2. de cler. aegrot. minist.* bonam regulam ad cognoscendum, an, & quando, clerico infirmo, vel debilitatio est interdicendum Sacerdotale Officium: nimirum quando adest qualibet causa, quae eum reddat debilem, vel deformem ad exercendum illud officium.

Dixi superius, patientem defectum in paruis membris, sine propria culpa, non esse irregularem: nam si adest culpa, vel quia sponte id fecerit, siue alius sua culpa, vt quia iussit, aut dando operam rei illicitae id casu contigit, vel in poenam alicuius delicti, aut à suis inimicis fuerit abscissum; tali casu oritur ex modico defectu ista irregularitas. *cap. 1. de corpor. vitiat. cap. qui partem, 55. dist. Panor. in cap. fin. n. 1. de corp. vitiat. Hostiens. in sum. eadem titulo.*

Quo adeo verum est, vt etiam si ob aliquem bonum finem videatur aliquis in se saeuire, attamen irregularitatem contrahat. *c. maritum, & c. communiter, 33. dist.* Exemplum habetur in eo, qui sibi amputauit virilia, vt esset castus. *c. si quis absciderit, & c. si quis à medicis, dist. 55. c. significauit 4. vbi Panor. nu. 1. de corp. vitiat. & Hostien. loc. cit. Goffred. in sum. eodem tit. nu. 8.* Nemini enim licet saeuire in corpus suum, cum nemo sit dominus membrorum suorum. *l. liber homo, 13. ff. ad legem Aquil.*

Ad hunc defectū reducitur morbus, qui abominationem in populo pariat, qualis est lepra, scabies, & similia, &c. Patiens enim aliquam ex huiusmodi infirmitatibus, non solum non potest promoueri ad ordines, sed promotus remouetur ab eorum exercitio. *cap. de rectoribus, 3. vbi Panor. nu. 1. c. tua nos, 4. vbi idem Panor. de cleric. agr. minist.*

Lepra, scabies & c. inducunt irregularitatem.

Idem dicendum de eo, qui epilepsia, seu morbo caduco laborat frequenter, cum spuma, & clamore. *c. nuper. c. in tuis litteris, vbi glos. in verbo, quod autem in fine, 7. quaest. 2. cap. maritum. cap. communiter. dist. 33.*

Morbus caducus quomodo, & quando inducat irregularitatem.

Si autem sunt promoti ad sacros ordines, & per annum passi non fuerint talem morbum, in totum praesumuntur liberati, ac propterea admittuntur ad suorum ordinum exercitium. *d. cap. communiter vbi glos. dist. 33.* Dixi, per annum, quia quando dubitatur an vnquam tali morbo laborauerit, sufficit proba-

tio triginta dierum. *d. cap. nuper, vbi glos. in verbo, triginta, & in d. cap. communiter, in verbo, de ijs*, Si vero de raro laboret, & sine clamore, & spuma, tunc permittendus est celebrare cum coadiutore, qui suppleat sacrificium, si fortè ille defecerit. *cap. illud 7. quæst. 1. glossa in dict. cap. communiter, in verb. de iis, & in cap. in tuis litteris, 7. quæst. 2.*

Quod dixi de epileptico, dicendum est etiam de energumeno, furioso, & amente; hi enim non possunt promoueri ad ordines. *d. cap. maritum, cap. Clerici, & cap. vsque adeo dist. 33.*

Si vero post promotionem inciderunt in huiusmodi desolationem, non possunt admitti ad ministeriū Altaris, nisi per annum liberati inueniantur ab huiusmodi incursibus. *dicto cap. communiter, vbi glossa in verbo, de ijs*. Vel de raro, & sine clamore, & spuma huius molestias passi sint, & sic poterunt admitti cum assistentia coadiutoris, vt supra diximus.

Furiosos appello illos, qui aliquando insaniuerunt. *d. c. maritum.*

Defectus animæ. Quintus defectus inducens irregularitatem, est defectus animæ, id est defectus ad animæ perfectionem consistens, qualis est defectus scientiæ, & fidei.

Quod defectus scientiæ causet istam irregularitatem, patet ex *cap. illiteratos. 36. dist. & cap. qui in aliquo dist. 51.* Hoc tamen intelligendum est de penitus illiteratis, nam non est necesse, vt promouendus habeat omnimodam scientiæ perfectionem, sed sufficit vt habeat mediocrem, & eam, quam requirit ordo, ad quem promouendus est, vt notat *glossa in d. cap. illiteratos, in verb. illiteratos, & Concilium Trid. sess. 22. cap. 2. & sess. 23. cap. 4. et 11. & 13. cum sequen.* Ad primam enim tonsuram requiritur legendi peritia: ad minores ordines linguæ Latinæ intelligentia: ad sacros Subdiaconatus, & Diaconatus ordines peritia eorum, quæ ad illorum exercitium spectant: ad Præsbyteratum scientia Sacramentorum, & articulorum fidei, vt populum docere, & Sacramenta illi ministrare possit.

Illiterati quando sint irregulares.

Quod absolutus defectus fidei inducat irregularitatem, iam probaui supra, dum egi de irregularitate ex delicto; cum non sit defectus, sed delictum, & crimen; & de huiusmodi defectu hoc loco non agimus, sed solum agimus de defectu illo fidei, qui est in Neophito, id est de recenter, & in adulta ætate baptizato, & hic induceit irregularitatem. *cap. qui in aliquo, 51. dist. c. quoniam, 48. dist.*

Bigamia. Sextus defectus inducens irregularitatem est Bigamia, quæ oritur ex Sacramenti Matrimonij defectu; hoc est ex multiplicitate nuptiarum carnali copula consummatarum. *c. aperiant, 31. quæst. 1. cap. acutius, cap. deinde ponitur, 26. dist. cap. debitum, 5. §. fin. & cap. fin. de bigamis vbi Panorm. Hostiens. & Goffred. in sum. de bigam. num. 1. Tolet. in sum. eod. tit. num. 1. Specul. lib. 1. partic. 1. num. 6. de dispensat.*

Sacramenti defectus quando sit. Defectus autem in Sacramento est, cum Sacramenti significatio integra non reperitur, prout in bigamia, quæ impedit, immo tollit integram Sacramenti Matrimonij significationem: Sacramentū enim Matrimonij significat coniunctionem Christi ad Ecclesiam, quæ est vnius ad vnam. *d. cap. debitum.*

Duplex Sacramentum in matrimonio. Nota cum *Goffred. loc. cit. num. 2. & Hostiens. in summ. de bigam. num. 6.* duplex Sacramentum in matrimonio attendi, propter duplicem coniunctionem. Prima est coniunctio animorum. *c. sufficiat, 27. quæst. 2. d. cap. debitum*; & hæc signi-

significat coniunctionem fidelis animæ cum Deo, quæ dissoluitur per peccatum mortale; & illa ante carnalem copulam dissoluitur per ingressum Religionis. *cap. verum, 2. & cap. ex publico, 7. de conuers. coniug. glos. in cap. acutius in verbo, de Sacramento, 26. dist.* Secunda coniunctio est corporum. *c. Agathosa, 27. quæst. 1. d. cap. debitum.* Et hæc significat coniunctionem Christi, & Ecclesiæ, vel Deitatis, & Humanitatis. *glosa loco cit.*

Hoc matrimonium Christi, & Ecclesiæ, fuit initiatum in Prophetis, & Patriarchis, ratum in natiuitate, quando suscepit carnem humanam, consummatum in cruce; vel ratum in cruce, & consummabitur in cœlesti Patria.

Bigamia quare inducat irregularitatem. Cùm ergo coniunctio, tam Christi cum Ecclesia, quam Deitatis cum Humanitate, sit vnica, & pluralitatem excludat; ideò bigamus, qui ad secundas nuptias transiuit, recessit ab ista vnitate, & ob talem voluntariam sui diuisionem excluditur ab omnibus ordinibus quatuor ob causas: Primo ob Sacramenti defectum. *cap. debitum, de bigamis.* Secundo ob prærogatiuam ordinis. *cap. vna, 26. dist.* quæ imperfectionem excludit. Tertio ob præsumptionem incontinentię: pręsumitur enim incontinens, qui mortua vxore transiuit ad aliam. *c. proposuisti, 82. dist.* Quarto, quia nō poterit alijs suadere Castitatem, & Viduitatem, cum ipse coniugia frequentauerit. *d. cap. vna, 26. dist.*

Quæ causæ ab omnibus DD. communiter recipiuntur, & alleguntur à *Panorm. in rubr. de bigamis. Specul. lib. 1. partic. 1. num. 4. de dispensat. Goffred. in sum. de bigam. num. 2.*

Bigamia species. Tres sunt bigamiæ species, vera, similitudinaria, & interpretatiua. *glos. in cap. super eo, 2. in verbo, in bigamis, de bigam. Panorm. in d. cap. super eo, num. 8. Goffred. loco cit. num. 1. Specul. loc. cit. Syluest. in summa, verbo, bigamia, num. 3. in fine.*

Vera. Bigamia vera est illa, quæ oritur ex duobus matrimonijs successiuè, & canonicè ab vna eademque persona contractis, & consummatis. *cap. deinde, & cap. qui sine crimine, 26. dist. cap. aperiant, 31. quæst. 1. Panorm. in d. cap. super eo, num. 8. in fine Goffred. loc. cit. num. 1. Specul. loco cit. Hostiens. in summ. eod. tit. num. 2. Syluest. loco cit.*

Similitudinaria. Similitudinaria insurgit ex matrimonio contracto de facto post solemne votum Castitatis à Subdiacono, Diacono, vel Presbytero, vel à Religioso professo post emissam professionem: isti enim per votum solemne Castitatis, & per emissam regularem professionem spirituale matrimonium cum Deo contraxerunt, & propterea si attentent aliud matrimonium cum muliere celebrare contrahunt ex ista duplicitate nuptiarum bigamiam. *Specul. Sylu. Goffred. locis supracit.*

Interpretatiua. Interpretatiua demum, quantum ad legem promotionis, est illa, quæ insurgit ex matrimonio contracto, & consummato cum vidua, & corrupta, vel cum corrupta tantum. *cap. 1. & cap. de bigamis, 3. eod. tit. cap. debitum, 5. & cap. fin. de bigam. cap. curandum est, & cap. si quis Viduam, 34. dist. cap. qui in aliquo, 51. dist. cap. nemo, vbi glos. 32. dist. cap. maritum, 33. dist.* Vel ex duobus matrimonijs, vno de iure, & altero de facto, & inualide contractis, & consummatis. *cap. nuper, 4. vbi Panorm. num. 4. de bigam. Specul. Goffred. locis supra citatis.*

Et hoc adeo esse verum affirmat. *Panorm. in d. cap. super eo, num. 8.* vt etiam si vir ignoret suam vxorem non esse virginem, sed corruptam, & ita bona fide existimans illam

virginem carnaliter cognoscat, attamen irregularitatem contrahat, quia lex promotionis factum considerat.

Limitatur. Hoc tamen limita, quando vxor fuerit ante matrimonium deflorata ab eodem suo marito: tali enim casu caro non est diuisa, sed adhuc remanet vna, sunt enim duo in carne vna; & propterea nulla ex dicta precedenti defloratione insurgit bigamia, & consequenter neque irregularitas, *arg. d. cap. debitum, vbi Panorm. num. 2. de bigam. glos. in cap. clerici, verbo, contraxerunt de cleric. coniug. in 6.* & ratio est in promptu, quia matrimonium retrotrahitur ad praecedentem deflorationem. *cap. tanta, 6. qui filij sint legitimi.*

Bigamia ex duobus matrimonijs nulliter contractis. Siue ex duobus matrimonijs de facto, & nulliter contractis, sed consummatis: lex enim quoad incursum istius bigamiæ non respicit nullitatem facti, sed affectum intentionis cum opere subsequuto. *d.c. nuper in fine, & c. fin. de bigam.*

Ad hanc etiam interpretatiuam bigamiam reducitur illa, quam contrahit, qui duxit vxorem virginem, sed post adulterium ab ea perpetratum, illam siue adulterij huiusmodi conscius, siue inscius non dimittit, sed retinet, & iterum carnaliter cognoscit. *cap. si cuius vbi Archid. & c. si laici, vbi glossa, 34. dist. Panorm. in d. cap. super eo, num. 8. de bigamis Goffred. loc. cit. num. 8. Turrecrem. in cap. si quis viduam, dist. 34.* diuidit enim carnem suam sicut quando contrahit cum corrupta. *glos. in cap. 2. verbo, bigamis de bigamis.* Lex enim promotionis solummodo respicit factum, non autem errorem, & alia extrinseca ipsius facti. *cap. vltimo, §. vlt. 15. quæst. 1.* & non agitur de vitio ordinandi, sed de Sacramenti defectu. *Panorm. loc. cit.* *Lex promotionis, quid respiciat.*

Hic nota quod ad incurrendam bigamiam duo necessario requiruntur: contractus videlicet matrimonij de iure, vel de facto, & copula; si alterum desit, non contrahitur ista bigamia. *cap. quia, 6. vbi Panorm. num. 1. & cap. à nobis, 7. vbi idem Panorm. num. 1. & cap. debitum, 5. vbi idem Panorm. num. 1. de bigamis. Goffred. loco cit.* Et hanc ob causam qui plures habet concubinas, non contrahit vllam bigamiam, & per consequens neque irregularitatem. *d. cap. quia circa, vbi Panorm. num. 1. de bigamis.* *Ad bigamiam contrahendam duo requiruntur.*

Et hæc satis sit præmisisse pro intelligentia terminorum huius Tertiæ nostræ Partis.

FORMVLA ABSOLVTIONIS.

Pro Laico, qui manus violentas

Iniecit in Clericum, seu Præsbyterum.

Quando aliquis Clerici Percussor ad Vrbem pro absolutione obtinenda personaliter accedere nequit, & ad Maiorem Pœnitentiarium recursum habet, & causa non accedendi ad Vrbem legitima reputatur; in hunc modum Litteræ absolutionis expediuntur, si percussio est occulta.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Discreto viro Confessori Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori ex approbatis ab Ordinario*

nario per latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligendo, salutem in Domino. Ex parte latoris præsentium nobis oblata petitio continebat: Quod ipse alias iracundia percitus Sacerdotem fuste percussit, & idcirco in excommunicationem incidit. Cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, lator prædictus de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, & ab Vrbem certis ex causis pro absolutione desuper obtinenda personaliter accedere nequeat; pro sua continentiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui. Quare supplicauit humiliter, vt sibi super his de opportuno remedio prouidere dignaremur. Nos igitur, qui Pœnitentiariæ Domini Papæ curam gerimus, huiusmodi supplicationibus inclinati, authoritate Apostolica specialiter nobis concessa, discretioni tuæ committimus, quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius ipsius sacramentali Confessione, postquam dicto Sacerdoti, si nondum satisfecit, satisfecerit, vel per eum non steterit quominus arbitrio tuo satisfaciat competenter, caute tamen, ne se prodat, ab excommunicationis sententia, quam propter præmissa incurrit, absoluas hac vice in forma Ecclesiæ consueta: Iniuncta inde ei pro modo culpæ pœnitentia salutari, & alijs, quæ fuerint de iure iniungenda in foro conscientiæ, & in actu sacramentalis Confessionis tantum, & non aliter, neque vllo alio modo, Ita quod huiusmodi absolutio in foro iudiciario nullatenus suffragetur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub Sigillo officij Pœnitentiariæ, tertio Idus Iunij, Pontificatus Domini Vrbani Papæ Octaui Anno Decimo.

Fr. Antonius Barberin. &c. Ne tempus frustra conteramus in replicandis, & repetendis ijs, quę in alijs duabus præcedentibus Partibus abundantius explicauimus occasione aliarum formularum cũ quibus hæc formula, quam prę manibus habemus explicandam, multa in communione habet; ideo ea solum hic attingam, quæ propria huius nostræ formulæ sunt.

Sacerdotem, &c. Si percussus esset posteà repertus clericus minorum ordinum, vel in Subdiaconatus, vel Diaconatus tantum ordine constitutus, nunquid ob falsam huiusmodi expressionem gratia vitiaretur? Credo quod non nam cui conceditur maius, videlicet absolutio pro percussione Sacerdotis, multo magis videtur concedi, quod minus est, videlicet absolutio propter percussionem Clerici, vel Subdiaconi, &c. arg. *l. filius famil. §. fin. ff. de donat. l. Marcellus, 15. ff. de donat. causa mortis. l. non debet, 22. ff. de reg. iur. cap. ex parte, 27. de decimis.*

Maior difficultas esset, si loco sacerdotis percussi, exposuisset clericum percussum, cum qualitas personæ læsæ videatur notabiliter immutata, & eo maximè, quia omnis sacerdos est clericus. *c. tua, 3. de clericis peregrinis. c. clericos. 4. de offic. Vicarij*, sed non omnis clericus est sacerdos. Nihilominus hoc non obstante existimo non vitiari, si percussus *Nomine clerici veniunt simplices sacerdotes.*

cussus

cuſſus eſt ſimplex ſacerdos,gratiam: cum per iſtam qualitatem ſuppreſſam, non remoueatur huiuſmodi percuſſio à qualitate mediocris percuſſionis: & inſuper eadem eſt cenſura pro vtroque; immò cenſura iſta reſpicit clericatum ſimpliciter, & non ſacerdotium: nam *in c. ſi quis ſuadente*, 17. q. 4. & *in toto tit. de ſenten. excommun*, ſemper nominantur clerici, & non ſacerdotes dum agitur de huiuſmodi cenſura: immò *in rubr. c. perpendimus*, 23. *de ſent. excomm*, quando agitur de interfectore ſacerdotis ſæuis enormitatibus ſe immiſcentis, percuſſus, & interfectus ſacerdos non appellatur Sacerdos, ſed Clericus; ideò cum S. Canones nullam differentiam faciant quoad iſtam cenſuræ incurſionem inter ſacerdotem, & clericum, neque non debemus facere.

Dixi, ſimplices ſacerdotes: nam ſi eſſent in dignitate conſtituti, non credo abſolutionem ſuffragaturam ſub narratiua quòd clericum percuſſerit, vt optimè meo iudicio colligitur ex *c. cum illorum*, 32. *ſ. qui ſi clauſtrales, de ſentent. excomm*, vbi ad religionis fauorem conceditur Prælatis regularibus facultas abſoluendi ab huiuſmodi cenſura laicos à ſeculo fugientes, & monachalem habitum ſuſcipientes, qui poſtea confeſſi ſunt ſe ante huiuſmodi habitus ſuſceptionem manus violentas in clericos inieciſſe; niſi violentia huiuſmodi facta fuerit Epiſcopis, ſeù Abbatibus; aut ſimilibus perſonis, Hinc ergo ſequitur, quod quando in facultate abſoluendi non exprimitur iſta qualitas,cenſetur percuſſio ſimplicis clerici, ſeù ſacerdotis, & non clerici conſtituti in dignitate.

Sacerdotes in dignitate conſtituti nò veniunt ſub nomine clerici in odioſis.

Ad Vrbem, &c. Quando percuſſio eſt enormis, abſolutio ſpectat ad ſolum Papam. *c. ſi vero*, 4. *vbi Panorm. num.* 2. *cap. peruenit.* 17. *vbi idem Panorm. de ſent. excom. & DD. communiter.*

Percuſſio enormis dicitur non ſolum quando eſt cum effuſione ſanguinis cauſata ex vulnere, vel cum mutilatione membri; verum etiam quando percuſſio fit in publico, videlicet in platea, in theatro, in Eccleſia, &c. *inſtit. de iniur. ſ. atrox. Panorm. in d. cap. cum illorum, num.* 9. *de ſent. excomm.* Vel percutitur perſona qualificata, vt Epiſcopus, Abbas, &c. *cap. cum illorum ſupracit, vbi Panorm, n.* 9. Idem dicendum de percuſſione mediocri *c. porrò*, 7, *de ſent. excom.* Ab excommunicatione enim pro leui percuſſione, quæ fit ligno, manu, pugno, & ſimilibus, quæ non faciunt vulnus, poteſt abſoluere Epiſcopus. *d. cap. peruenit. vbi Panorm. num.* 2. & *c. ſi vero, num,* 3. *de ſent. excomm.*

Percuſſio enormis.

Certis ex cauſis, &c.

Non quælibet cauſa excuſat percuſſorem clerici à perſonali acceſſu ad Vrbem pro abſolutione obtinenda à Sede Apoſtolica; ſed cauſa tantum legitima,& canonica. Quænam ſint iſtæ cauſæ, breuiter attingam.

Cauſæ quæ excuſant à perſonali acceſſu ad Vrbem.

Primò, ætas excuſat, id eſt puerilis infra pubertatem, *c.* 1, *c. quamuis*, 58. *vbi gloſ. in verbo, puerilis*, & *c. final. de ſen. excom, gloſ. in c. ſi quis ſuadente, verb. violentas*, 17. *q.* 4. *Panorm, in d. c.* 1. *num.* 1. *Goffr. in ſumm. de ſent. excomm. num.* 5.

Puerilitas.

Ætas ſenilis adeò grauis, vt non ſit capax laboris veniendi ad Vrbē, *c. quod de his*, 26. & *c. ea noſcitur*, 13. *de ſent. excomm. Goffred. loco citat. Panorm. in d. c. ea noſcitur in princip.*

Senectus.

Secundò excuſat ſexus ab obligatione veniendi ad Vrbem, & ideò mulieres excuſantur, non tenentur enim

Sexus.

enim accedere ad Vrbem, siue sint iuuenes, siue senes, siue diuites, & sui iuris sint, siue pauperes, quia mulierum itineratio semper est periculosa. *cap. mulieres, 6. vbi Io. Andr. nu. 1. de sent. excom. & d. c. ea noscitur, de sent. excom. vbi Panor. nu. 1. Goffred. loco cit.*

Conditio status. Tertiò conditio, & qualitas status percussoris: nam serui, qui non sunt sui iuris, non tenentur accedere, quando eorum dominus non fuit in culpa, & graue damnum passurus sit ex absentia serui, vel seruus id fecerit in fraudem domini sui. *c. relatum, 37. vbi Panorm. de sent. excommun. in princip.* Idem dicendũ de filio familias, qui adhuc est sub patria potestate. *Panorm. in d. c. mulieres, num. 5. de sent. excomm. Turrecr. in d. cap. si quis suadente, num. 11. & alij.*

Magnates quando excusantur. Magna potentia, & delicata complexio excusant Magnates, & Principes ab obligatione accedendi ad Vrbem, quando propter delicatam complexionem non possunt laborẽ itineris ad Vrbem accedendi sustinere, sed priusquam ab Episcopo, & Ordinario absoluantur, debet eorum qualitas Romano Pontifici intimari, *d. c. mulieres, vbi Panorm. num. 6. Goffred. loco cit.*

Status regularis excusat etiam nouitios. Item status religiosus excusat ab huiusmodi obligatione. *cap. monachi, 2. cap. canonica, 50. & cap. cum illorum, 32. de senten. excommun.* vbi allegatur pro causa, *vt regularibus materia euagandi subtrahatur. & cap. quoniam, §. final. vbi glos. in verb. qui simul viuunt, de vita, & honest. cleric.* Et hoc intelligit etiam de nouitijs. *Io. Andr. in d. cap. monachi, num. 1. & cap. cum illorum, num. 9.*

Paupertas. Quarto, Paupertas, quæ sit adeò grauis, vt impediat accessum ad Vrbem. *d. cap. quamuis de sentent. excom. glos. in d. cap. ea noscitur, in verb. pauperes, vbi etiam Panorm. num. 5. de sent. excom. Io. Andr. in cap. quod de his, nu. 4. & in d. cap. ea noscitur, num. 5. de sent. excomm.* Ibi enim dicunt pauperem nihil habentem, vnde viuat, nisi ex artificio suo, quod non potest exercere in itinere, excusari ab accessu ad Vrbem. *Turrecrem. in cap. si quis suadente, num. 10. Anchar. in cap. ea noscitur, num. 6. de sent. excomm.* Necnon etiam solitum mendicare, & ex mendicitate prospicere sibi, & vxori, ac familiæ, excusari, cùm itinerando non possit prospicere vxori, & familiæ, & ita debere intelligi prædictum. *cap. quamuis. Goffred. ait in sum. de sent. excom. num. 5.* Secus verò dicendum est de paupere, qui est solitus mendicare, & non habet familiam; cui prospicere teneatur, & est potens ad iter faciendum, hic enim tenetur accedere, & non excusatur ob paupertatem; & in hoc sensu intelligitur prædictum *capitulum ea noscitur. Ioan. Andr. & Panorm. loc. precit.*

Quinto, infirmitas excusat, *dd. cap. ea noscitur. cap. quod de his, & cap. quamuis, de sentent. excom.* *Infirmitas.* Quod tamen intellige de infirmitate, quæ impediat, vt infirmus non possit subire laborem accedendi ad Vrbem, *d. cap. quod de his. vbi Io. Andr. num. 3. & Panorm. num. 1.*

Mortis articulus excusat. *cap. si quis suadente, 17. quæst. 4. cap. non dubium, 5. vbi Panorm. num. 1. & d. cap. ea noscitur, vbi idem Panorm. num. 2. de sent. excom. cap. quod de his, vbi Panorm. in fin. eod. tit. de sent. excom. cap. pastoralis. §. preterea, vbi glos. in verb. praterquam, de offic. iudic. ordin.*

Articulus mortis, & periculum mortis, est idem, vt *glos. in cap. pastoralis precit. in verb. praterquam in mortis articulo.* *Articulus mortis quando sit.*

Articulus mortis tunc est, quando ex acuta, vel multum graui infirmita-

mitate, siue ex obsidione, siue ex bello, siue probabili naufragio, vel ex itinere per loca periculosa. *l. 3. ff. de donat. causa mortis*. vel ex alio periculo probabiliter imminet mors. *Io. Andr. in d. c. quod de his cit. nu. 2. vbi etiam Panor. & glos. in dict. cap. pastoralis, Turrecrem. in dict. cap. si quis suadente, num. 9. & 25.*

Periculum mortis. Periculum mortis tunc est, quando in eo frequenter homines moriuntur. *Paludanus in 4. dist. 17. q. 2. de confessione quoad eius introductionem, obligationem, &c. vers. tertius casus.*

Inimicitia capitalis. Sextò, inimicitia capitalis excusat ab accessu ad Vrbem. *cap. de cætero 11. vbi Panorm. nu. 1. & c. quamuis, 58. de sent. excom. Goffred. in sum. de sent. excom. nu. 5. Felin. in c. accedens, 4. nu. 4. Vt lite non contestato. Butr. in c. de cætero, 11. nu. 2. de sent. excom. Turrecr. loco supra cit. nu. 9.*

Quando autem habeat locum ista excusatio inimicitiæ capitalis, stabitur arbitrio boni viri. *l. continuus, 138. §. cum ita, ff. de verb. obligat. Turrecrem. loco cit. & alij.*

Leuis percussio excusat. Septimò, modica, & leuis iniuria excusat. *cap. peruenit, 17. vbi Io. Andr. & Panorm. num. 2. cap. cum illorum, 32. vbi Panorm. num. 1. cap. canonicæ, 50. & cap. relatum, 37. de sent. excom.*

Officium. Octauo, officium Ostiarij, seu alterius similis muneris excusat, si in eius licito exercitio excedatur modus correctionis. *cap. si vero, 3. vbi Panorm. nu. 2. de sent. excom.*

Immoderata defensio. Nono, immoderata propulsatio vis sibi per clericum illatæ excusat. *d. cap. si vero, §. si vero.*

Dubium. Decimo dubietas causæ, id est, excommunicationis incursæ, tandem excusat ab accessu ad Vrbem. *cap. si vero, 4. in principio, de sent. excomm.*

Et hæc solent esse causæ legitimę, & excusantes ab obligatione accedendi ad Vrbem pro absolutione. Quas causas *Io. Andr. & Panorm. in d. cap. cum illorum, num. 1.* his versibus comprehendunt memoriæ facilioris causa.

Regula, Mors, Sexus, Hostis, Puer, Officialis,
Deliciosus, Inops, Aeger, Senexque, Sodalis,
Ianitor, Astrictus, Dubius, causæ leuis Ictus
Debilis, absolui sine summa Sede merentur.

Quæ causæ licet omnes excusent à personali accessu ad Vrbem, attamen non omnes excusant, vt per supplicem libellum non recurratur ad Sedem Apostolicam pro absolutione obtinenda, quando id fieri commodè potest. Quando, & quæ causæ excusent à personali accessu, & à recursu per litteras, non est hic locus explicandi, cum præsupponamus necessitatem recursus huiusmodi. Ideò ad alias nostræ formulę partes explicandas deueniamus.

Dictum Latorem, &c.

Quod de necessitate istius absolutionis præcedere debeat sacramentalis Confessio, vide quæ diximus in prima Formula Secundæ Partis huius nostræ Praxis.

Postquam dicto Sacerdoti, si nondũ satisfecit, &c.

Dictio, postquam importat conditionem. Cum dictio, *postquam*, importet cōditionem, *l. inter illam, 217. ff. de verb. signif. Bart. in l. quibus diebus, 40. §. Termilius. num. 7. ff. de condit. & demonstr.* & actus conditionalis nō possit habere suum effectum, nisi adimpleta conditione. *l. quia autem, 6. §. fin. ff. si quis omis-*

sa

sa causa testam. ideò hic non potest absolui, nisi præstita satisfactione, quæ quidem satisfactio partis læsæ: id est recompensatio illatæ iniuriæ, secundum iustitiæ æqualitatem debet præcedere absolutionem. *c. porrò, 7. vbi Panor. num. 3. & c. parochianos, 9. c. quamuis, 58. vbi glos. in verb. satisfaciat. c. ea noscitur, 13. vbi idem Panor. num. 3. & in c. ex tenore, 10. nu. 1. de sent. excom. c. cum tu, 5. de vsuris.*

Quænam satisfactio præcedere debeat, *Io. And. & Pan.* indicant *in d. c. ea noscitur*: videlicet, refectio expensarum, damnorum circa patrimonium, vel fructus beneficij ob sui absentiam, & interesse circa medicos, & medicamenta, & circa mercedem licitorum laborum intermissorum, & passorum ex percussione: & non sufficiet flectere genua iniuriato, & petere veniam, sed percutiens præterea tenetur satisfacere de damno, & de iniuria illatis, quæ æstimabitur secundum quantitatem iniuriæ, & qualitatem personæ iniuriatæ; nam secundùm gradum dignitatis, vitæque honestatem crescit ac minuitur æstimatio iniuriæ. *instit. de iniurijs, §. pœna autem. Anchar. in d. c. ea noscitur, nu. 3.* Et ex persona iniuriantis. *Ioan. Andr. in cap. cum illorum, 32. nu. 17. & in cap. quamuis, 58. num. 1. de sent. excomm.*

Iniuria quomodo mensuranda.

Iniuria etiam compensatur pecunia, *cap. olim, 7. vbi Panorm. nu. 3. de iniurijs. dict. §. pœna autem, instit. de iniurijs. Ioan. Andr. in dict. cap. ea noscitur, n. 4. de senten. excommunic. & ibi etiam Anchar. nu. 3. Goffred. in summa, de iniurijs, num. 4.*

Si percussus fuit religiosus, pœna huiusmodi applicabitur illius Monasterio. *cap. cum ad monasterium, 6. de statu Monach. glos. in d. c. Parochianos, ver. in monachos, de sent. excommun. Dec. in cap. in præsentia,* 8. *num. 222. de probat. Butr. in cap. non dubium, 5. num. 7. de senten. excomm. & in d. c. Parochianos, n. 6. & nu. 9. vbi etiam Anch. num. 4.* Et ideò remissio iniuriæ per monachum percussum facta, non suffragatur percussori. *glos. in dict. c. Parochianos, in verb. in monachos. Decius in d. cap. in præsentia, nu. 223. Butr. in dict. cap. non dubium, nu. 7. & in dict. c. Parochianos, num. 10.*

Si verò percussus est Clericus secularis, pœna prædicta ipsi Clerico applicatur. *l. item apud Labeonem, 15. §. item si liberum, ff. de iniur. Io. Andr. in d. c. Parochianos, n. 6. Panor. in d. c. olim, 7. nu. 3. de iniurijs. Butr. in d. c. Parochianos, n. 1. in fine, vbi etiam Anchar. num. 5. Bart. in l. 1. §. idem ait, ff. de iniurijs*: nisi percussio fuisset facta in contumeliam, & odium Episcopi, vel Ecclesiæ; hoc enim casu, etiam Episcopo, vel Ecclesiæ præstanda esset satisfactio. *Io. Andr. in d. c. Parochianos, nu. 6. & ibi Anchar. num. 5. Butrius in c. contingit, 36. num. 10. de sentent. excommunic.*

Iniuriæ autem æstimatio fieri debet de tempore, quo illata fuit, non autem ad tempus, quo iudicatur. *l. iniuriarum æstimatio, 21. vbi glos. ff. de iniur.* Fieri enim potest, vt postea persona læsa fuerit facta vilior, vel honestior.

Iniuria æstimatio facienda de tempore, quo fuit illata.

Vel per eum non steterit, &c. Dictio, *vel*, est dictio alternatiua. *l. si ita stipulatus fuero, 12. ff. verb. oblig. Bart. in l. supra iter, 11. §. officium, nu. 3. ff. de aqua pluu. arcen.* & in alternatiuis sufficit, vt vna pars sit vera. *regula, in alternatiuis, 70. de regul. iur. in 6.* Siue ponatur in oratione affirmatiua, siue in negatiua, vt bene aduertit *Decius in cap. inter cæteras, 4. num. 26. de rescript.* Et ideò ad hoc, vt hic possit absolui, satis est, vt, vel satisfaciat prius quam absoluatur, vel sit paratus

Dictio, vel est alternatiua.

tus

tus quantum in se est, ad satisfaciendum cessante impotentia, qua forsan detineatur quominus possit satisfacere, nam ista conditio, quoad effectum obtinendæ absolutionis, pro adimpleta habetur, si non stat per eum, quominus adimpleatur; quia conditio pro adimpleta habetur, si non stat per eum, qui adimplere tenetur. *regul. cum non stat, 66. de regulis iuris in 6.*

Ista autem impotentia potest ex eo prouenire, quia percussor, vel nõ est in loco, vbi percussus tunc commoratur; vel est impotens ob infirmitatem, vel ob paupertatem, vel aliam ob causam, ad præstandum debitam satisfactionem percusso. Hoc casu medio iuramento promittat satisfacere, vbi primum poterit. *argum. c. Odoardus, 3. de solut.*

Omissio iuramenti non vitiat absolutionem. Si omittatur iuramenti huiusmodi delatio, adhuc absolutio ab excõmunicatione valet, vt bene aduertunt *Panor. & Dec. in cap. quæstioni, 21. num. 5. de appellat. & glossa in cap. cum desideres, 15. in ver. præstitum, de sentent. excommunicat.* quam sequuntur DD. communiter, *& Anton. de Butrio in c. ab excommunicato, 41. vers. venio ad secundum. de rescriptis.* Quod tamen intellige de forma absolutionis data à iure, secus si forma sit data ab homine, quæ omnino obseruanda est.

Quominus, &c. Dictio *quominus*, idem importat, ac *vt non l. 1. C. ne uxor pro marito conueniatur.*

Arbitrio tuo, &c. Olim pœna pro iniuria illata committebatur ex Prætoris lege arbitrio ipsius iniuriati, qui medio iuramento coram Iudice deponebat se tanti iniuriam sibi illatam æstimare, & secundum quod iniuriatus æstimabat, reus condemnabatur. *§. pœna autem, instit. de iniurijs. Bart. in l. iniuriarum, 21. nu. 2. ff. de iniurijs.* Sed quia iniurijs affecti aliquando excedebant in æstimandis iniurijs proprijs, ideò pœnæ taxatio relicta fuit arbitrio Iudicis. *d. §. pœna autem, instit. de iniur. l. constitutionibus, 37. ff. de iniur. Specul. lib. 4. partic. 4. de iniur. & dam. dato, nu. 10.* Qui propterea appellabatur Reparator, *Ita Mysinger in d. §. pœna autem, instit. de iniur.* Eandem ob causam Maior Pœnitentiarius mandat taxari satisfactionem præstandam percusso, secundum quod exequutor huiusmodi litterarum iudicauerit: non autem secundum quod voluerit, vel iudicauerit lator præsentium. *Iniuriæ æstimatio à Iudice facienda.*

Nec liberatur à tali satisfactione noster lator præsentium, ex eo, quod percussus ei forsan remiserit iniuriam. Nam, vt bene aduertunt *Panor. in c. 1. de iniur. & Bart. in l. non solum 11. §. iniuriarum actio, nu. 3. ff. de iniur.* Per remissionem iniuriæ præsumitur remissus rancor, id est displicentia illa, propter quam quis desiderat, vel quærit malum suo inimico; non autem satisfactio, Immo si reo remittantur damna illata, adhuc satisfactio præstanda remanet pro expensis à percusso ratione percussionis factis; nam nomine damnorum non veniunt expensæ. *cap. in nostra, 8. vbi Panorm. num. 1. de iniurijs.* *Remissione iniuriæ quid remittatur.* *Nomine damni non veniunt expensæ.*

Competenter, &c. id est congruè, sufficienter, non autem rigorosè; ad differentiam damnorum, quæ integraliter, & plenarie resarcienda sunt. *cap. grauis, 11. de restit. spoliat. cap. quamquam, 4. §. fin. de censib. in 6.* & si absolutus cessante impotentia, & impedimento satisfaciendi læso, noluerit satisfacere, reincidit in eandem excommunicationem. *cap. eos, 22. §. 1. de sent. excom. in 6. Panorm. in c. porro, nu. 3. de sent. excom.* *Damna sunt integraliter resarcienda.*

Ab

Ab excommunicationis sententia, &c. Quæ habetur in *cap. si quis suadente, 17. q. 4.*

Absoluas hac vice, &c. Quia hæc absolutio impertitur in actu Sacramentalis confessionis, nulla adhibetur solemnitas, vel peculiaris actus publicitatis, ne quod est occultum publicetur, & violetur sigillum Confessionis: sed sufficit ordinaria forma Sacramentalis absolutionis, nisi vellet quis superaddere, videlicet, *authoritate mihi specialiter à N. concessa ab excommunicationis sententia, quam ob percussum à te Clericum incurristi, &c.*

Iniuncta inde ei pro modo culpæ, &c. Videlicet Psalmis pœnitentialibus, ieiunio, vel aliquo simile, quod noster executor iudicauerit expedire saluti animæ latoris præsentium.

Et alijs, quæ fuerint de iure &c. videlicet, quod promittat se non amplius facturum contra canonem, contra quem faciendo incurrit prædictam excommunicationem, & se pariturum mandatis Ecclesiæ. *cap. ex tenore, 10. de sent. excomm. vbi Panorm. num. 1. cap. ad hæc, 12. de sentent. excomm.* Quænam sint ista mandata Ecclesiæ, idem *textus cap. ex tenore, & ibi Panorm.* declarant esse, quæ Episcopus clerici percussi forsan mandabit, si ad eius notitiam peruenerit huiusmodi delictum. Quodque cum primo poterit, satisfaciat clerico à se percusso, si nondum satisfecit in eo, in quo tenetur, vt superius diximus.

In foro conscientiæ, &c. Intellige prout diximus in prima Formula præcedentis Partis huiusmodi nostræ Praxis.

Ita quod in foro iudiciario, &c. Absolutio in foro pænitentiali facta non liberat in foro contentioso. *glos. in cap. de his, 6. in verb. replicari, vbi Panorm. num. 3. de accusat. Dec. in cap. 1. num. 31. de excep.* & ideò si huiusmodi excessus detegatur, ac publicus fiat, lator præsentium non debet se publicè gerere pro absoluto, sed eget publica absolutione in foro iudiciario, & interim antequam sic absoluatur, non potest publicè participare de bonis fidelium communibus, videlicet publicè conuersari, ingredi Ecclesiam, diuinis officijs interesse, communicare, &c.

Pro Laico, qui Presbyterum percussit, ac propterea ab Ordinario loci fuit publicè declaratus excommunicatus, neque potest venire ad Vrbem; Litteræ absolutionis in hunc modum expediuntur.

Venerabili in Christo Patri Archiepiscopo N. siue eius Vicario in spiritualibus generali. Fr. Antonius Barberinus, &c. Salutem in Domino. Ex parte Barboni, Viri Castelluzzi ex loco N. Diœcesis N. Latoris præsentium, Nobis oblata petitio continebat, quod ipse aliàs ex ira Presbyterum quendam prædictæ Diœcesis percussit, & vulnerauit, & idcircò à Vobis declaratus fuit excommunicatus. Cum

autem sicut eadem petitio subiungebat, Lator præfatus nequeat ad Vrbem pro sua absolutione desuper obtinenda personaliter accedere ob capitales inimicitias, quas habet, idcircò pro suæ conscientiæ quiete cupit à præmissis, de quibus plurimum dolet; per Sedem Apostolicam absolui. Quare supplicauit humiliter, vt sibi super his de opportuno remedio prouidere dignaremur, Nos igitur, qui Pœnitentiariæ Domini Papæ curam gerimus, circumspectioni vestræ committimus, quatenus, si est ita, dictum Latorem, si sic vobis fuerit visum, postquam d. Presbytero, si nondum satisfecit, satisfecerit, vel per eum non steterit, quominus arbitrio vestro satisfaciat competenter, ab excommunicationis sententia, quam propter præmissa incurrit, absoluatis hac vice in forma Ecclesiæ consueta; iniuncta inde ei pro modo culpæ pænitentia salutari, & alijs, quæ fuerint de iure iniungenda in foro conscientiæ tantum: Ita tamen, vt si dictus Lator sententiæ, siue ordinationi vestræ super præmissis latæ, ac forsan ferendæ, parere contempserit, in eandem excommunicationis sententiam relabatur eo ipso. Datum Romæ, &c.

Venerabili in Christo Patri, &c. Parentibus filij venerationem, & obsequium præcipuè præstare debent, *l. 1. §. si filius, ff. de obsequijs à liberis, & libertis, &c.* Et cum Episcopi, & Archiepiscopi, &c. sint patres spirituales, *clem. 1. §. nec super hac, de pœnis*, ideò eorum subditi tanquàm filij spirituales debent eos venerari: & hanc ob causam M. P. Episcopos, Archiepiscopos, Primates, & Patriarchas appellat venerabiles in Christo Patres; nisi velimus appellari venerabiles Patres, quia sunt Legati Dei. *c. sicut vir in fine, 7. q. 1.* & repræsentant personam Christi, *c. legimus, 93. dist.*

Archiepiscopo, N. &c. Correctio filiorum ad proprium, & non ad alienum spectat Patrem. *c. 1. vbi Panorm. de foro compet. c. sicut alterius, 7. q. 1.*

Proprius verò Episcopus multis modis quis potest dici, vt benè aduertit *Panor. in c. 1. num. 6. & in c. final. num. 2. de foro competen.* Primò, ratione domicilij. Secundò, ratione beneficij. Tertiò ratione originis, licet alibi habuerit domiciliũ. Quartò, ratione contractus. Quintò, ratione delicti.

Hic per transennam collige cum *Panorm. in cap. 4. de pœnitentia, & remissione, nu. 5.* quod in foro pœnitentiali non sortitur quis forum ex peccato, & delicto commisso intra limites alienæ Parochiæ, vt notabiliter dicit *glos. in c. placuit, il primo, 16. q. 1*, Sicut enim ex actu permisso, & meritorio, non subijcitur iurisdictioni alterius in foro pœnitentiæ. *d. c. 4. de pœnit. & remissione*, multo minus in actu dãnato. In nostro casu Archiepiscopus est Latoris proprius pater duplici ex causa, ex domicilio, & ex delicto, prout ex verbis ipsis diplomatis colligitur.

Siue eius Vicario, &c. Nomine Vicarij generalis venit etiam officialis generalis; idẽ enim significant Vicarius, & Officialis. *c. ex frequentibus, 3. vbi glos. in verbo,*

bo, officialium, de instit. c. 2. vbi glos. in verb. officiali, de consuetud. in 6. c. fin. de offic. Vicarij, in 6.

Non tamen nomine Vicarij generalis quoad effectum, de quo hic agimus, venit Vicarius capitularis, quia Vicarius capitularis non succedit in iurisdictionem delegatam Vicario Episcopi, sicut nec Capitulum à quo dictus Vicarius accipit potestatem, succedit in iurisdictionem delegatam Episcopo. *c. pastoralis, 11. §. praeterea, de offic. iud. ord. Pan. c. cum olim, 14. n. 2. vbi etiam Fel. de maiorit. & obed. Dec. in c. quoniam Abbas, 14. num. 82. de offic. Iudic. deleg. Rebuf. in praxi benef. de deuolutionibus, nu. 68.* Et ideò necesse est expectari electionem noui Archiepiscopi, & deputationem eius Vicarij generalis, qui has litteras delegationis exequatur.

Vicarius Capitularis non succedit in iurisdictionem delegatam.

Vicarius generalis est ille, qui vices Episcopi gerit in eodem loco, & Tribunali, & cognoscit omnes causas sicut Episcopus, quia est constitutus ad omnia, quae sunt iurisdictionis voluntariae, & contentiosae. *c. 2. vbi glossa in verbo, officialem, de officio Vicarij in 6. c. Romana Ecclesia, 3. vbi glossa in verbo, generaliter, de appellat. in 6. Rebuffus in praxi beneficiali tit. de Vicarijs Episcoporum, nu. 18.* Et ideò Episcopus, & Vicarius faciunt vnum, & idem Tribunal, nec à Vicario generali ad Episcopum appellatur. *c. non putamus, 2. de consuetud. in 6. d. c. Romana Ecclesia.*

Episcopus, & Vicarius idem Tribunal.

Quòd ipse aliàs ex ira, &c. Cum ira sit accensio sanguinis circa cor, propter appetitum vindictae, idem erit, si lator noster tarda ex vindicta percusserit, & vulnerauerit. Sed non idem erit, si ex vulnere illato sequuta fuerit mutilatio alicuius membri, & de huiusmodi mutilatione non fuerit in litteris facta mentio: nam cum ex mutilatione delictum sit enormius, & atrocius, vt benè notat *Panor. in cap. ad eminentiam, 22. nu. 3. de sent. excomm. Turrecrem. in cap. si quis, 17. q. 4. nu. 14.* & nisi fiat specialis mentio de mutilatione, non intendit Papa suffragari facultatem alicui concessam de absoluendo ab excõmunicatione ob manus iniectionem in clericum. *c. cum illorum, 32. §. qui si claustrale, de sent. excommun.* Id circò, neque latori nostro suffragabitur si sequutam mutilationem tacuerit.

Ad Vrbem ob capitales inimicitias, &c.

Idem importat grauis inimicitia, & capitalis inimicitia, & capitalis inimicitia. *Bart. in §. inimicitiae instit. de excus. tutor. Bald. in c. veniens, 16. nu. 5. de iuresur.*

Inimicitia est quidam rancor, & indignatio animi propter extrinseca, hoc est propter iniuriam ab alio acceptam. *Anchar. in c. repellantur, 7. nu. 4. de accus.* ex quo rancore insurgit appetitus vindictae.

Inimicitia quid sit.

Inimicitia capitalis oritur, vel ex sequuta, aut minitata morte, aut ex sequuto exilio à patria. *l. licet, 103. vbi Bart. Capolla in principio, ff. de verbor. & rer. signif. Panorm. in d. cap. repellantur, num. 4. de accusat. Bart. in l. non solum, num. 3. & 4. ff. de adimend. legat.*

Inimicitia capitalis vnde oriatur.

Oritur etiam inimicitia capitalis ex accusatione capitalis criminis. *§. si vero quis, vbi glos. in verb. de crimine, Auth. de testibus. Panor. & Bartol. loc. cit.* Necnon ex lite, & contentione omnium bonorum, vel maioris partis, solet oriri capitalis inimicitia. *cap. accedens, 4. vbi Butrius num. 6. vt lite non contest. l. propter litem 24. ff. de excusat. tutor. Panorm. in cap. 1. num. 3. de iudicijs. Anch. in dict. cap. repellatur, num. 3. de accusat.* Bona enim tem-

Bona temporalia vita hominis.

temporalia sunt vita hominum. *l. aduocati*, 14. *ne aduocat. diuers. iudic. Panorm. in cap. cum oporteat*, 19. *num.* 4. *de accusationibus*.

Item ex graui infamia per calumniam irrogata, oritur inimicitia capitalis. *Bald. in cap. veniens*, 16. *num.* 5. *de iureiur.* Nam vnusquisq; suam bonam famam, & honorem proprium tanti æstimat quanti propriam vitam, & forsan pluris.

Inimicitia transit in consanguineos.

Huiusmodi verò inimicitia cum vno ex consanguineis, & attinentibus contracta, transit in alios propinquiores in gradu. *l.* 1. *C. si quacunque prædítus potest. l.* 1. *C. si rector prouinciæ. Panorm. in cap. cum P. Manconella*, 10. *num.* 3. *de accusat. Bald. in cap. ex transmissa*, *num.* 8. *in fine*, *de restit. spoliat.*

Cum plures alias ob causas possint oriri inimicitiæ capitales, ideò remittitur arbitrio Iudicis declarare, & interpretare in dubio quęnam sit inimicitia capitalis. *Panorm. in d. cap. cum oporteat*, *num.* 4. *in fin. de accus.* vbi etiam *Ancha. num.* 13. *& in d. cap. repellantur*, *num.* 4.

Iudicum nomine veniunt etiam Confessores.

Dixi, *arbitrio Iudicis*, vt sub hoc Iudicis nomine, non solum comprehendam Episcopos, & Vicarios generales in casibus publicis, verum etiam confessarios in casibus occultis, & secretis, cùm isti etiam in foro conscientiæ, & secreto, sint Iudices: vt sufficienter probauimus in principio Primæ Partis huius nostræ Praxis, dum egimus, an exequutor litterarum Maioris Pœnitentiarij esset merus exequutor.

Aduertendum est cum *Panorm. in d. cap. repellantur*, *num.* 5. *de accus.* quod ad contrahendas inimicitias non inspicitur iustitia, vel iniustitia causæ; sufficit enim tale quid præcessisse, quod potuerit prouocare animum alterius ad inimicitiam. *l.* 1. *ff. his quib. vt indig. legata auf.*

Quas habet, &c. Etiamsi tempore datę huiusmodi litterarum lator haberet inimicitias capitales, attamen si tempore exequutionis sequuta sit reconciliatio, non gaudebit lator beneficio absolutionis demandatæ, sed tenebitur accedere personaliter ad Vrbem pro ea obtinenda, cùm ad hue re integra cessauerit causa, propter quam eximebatur ab obligatione veniendi ad Vrbem, quia cessante causa cessat effectus, iuxta vulgarem regulam. *l. adigere*, 6. *§. quamuis*, *ff. de iurepatron. l. si pater*, 40. *ff. de hered. inst. cap. cum cessante*, 60. *de appellat.*

Dubitari posset hic, si lator præsentium litterarum cum vno tantum contraxisset inimicitiam capitalem, & propterea eius vita periclitaretur, si veniret ad Vrbem, & non cum pluribus, iuxta narrata in supplici libello, an huiusmodi gratia illi suffragaretur. Duplici modo responderi potest ad eius fauorem. Primò, quod licet iste lator immediatè contraxerit inimicitiam cum vnica tantum persona, attamen præsumitur, quod mediatè etiam contraxerit cum consanguineis illius, vt supra diximus, ac etiam cum illius amicis, quia amamus quod amicus amat, & odio habemus quod ille odit. *d. cap. repellantur*, *vbi glos. de accus. cap. quatnor*, 11. *quæst.* 3.

Secundo respondetur, rationem finalem propter quam M. P. concessit huiusmodi commissariam absolutionem, esse periculum imminens vitæ, non autem inimicitiam capitalem simpliciter consideratam, & in se sumptam, adeò vt si esset inimicitia capitalis absque vitæ periculo, nullo modo fuisset demandata latoris absolutio, sed fuisset coactus venire personaliter ad Vrbem. *argum. cap. de cætero*, 11. *de*

de sent. excom. vt v. g. si capitalis inimicus latoris esset in Hispania, & lator Neapoli moraretur: hoc enim casu nullum esset periculum vitę, & ideò inimicitia huiusmodi non impediret latoris accessum ad Vrbem: & propterea parum interest an cum vno, vel cum pluribus contraxerit inimicitiam capitalem, dummodo ex dicta inimicitia immineat periculum vitæ, si lator veniat ad Vrbem.

Nos igitur circumspectioni vestræ, &c. Videlicet diligenti animaduersioni vestræ. Cum ista absolutio fiat extra sacramentalem Confessionem, Archiepiscopus, vel eius Vicarius Generalis, maiori diligentia animaduertere debent, vt non solum parti læsæ, id est priuatæ personæ satisfiat, verum etiam Populo, qui ex tali persona læsus fuit, cum ex priuato delicto publicum bonum, & publica Reipublicæ quies lædantur, & propterea Reipublicæ expediat ad conseruandum publicum bonum, & publicam quietem, vt delicta puniantur, & non remaneant impunita. *c. vt fama, 35. de sentent. excomm. l. si ita vulneratus, 52. ff. ad l. Aquil. Decius in l. nec ex Pretorio, 28. n. 2. ff. de reg. iur.*

De priuato delicto laditur publicum bonum.

Quatenus si est ita, &c. Hoc est, quatenus superius narrata sint vera, & preces veritati nitantur: hæc enim clausula, seu conditio, in omnibus rescriptis, nisi exprimatur, semper subintelligitur. *c. 2. §. verū, de rescript. vbi Panor. & Bald. n. 3.* Quod tamen intellige de rebus substantialibus; nam si aliquid parui momenti sit variatum, siue quoad seriem facti, siue quoad impedimētum allegatum, adhuc gratia erit valida; cum minima non habeantur in consideratione. *l. scio, 4. ff. de integrum restit. & l. 4. ff. de ædilit. edict.*

Clausula quatenus si est ita, subintelligitur in omnibus rescriptis.

Secus est quando allego percussionem fuisse mediocrem, & tamen erat enormis: tali enim casu existimo gratiam esse nullam, & inualidam, vt superius probaui.

Quando verò allegatur percussio enormis, & tamen reperitur mediocris, non est dubitandi locus, quin gratia sit valida; nam minus semper inest in eo, quod plus est. *l. in eo, 111. ff. de reg. iur.* & cui conceditur quod maius est, & minus concedi videtur. *l. filius fam. 7. §. fin. ff. de donat. & l. Marcellus, 15. ff. de donat. caus. mortis. l. non debet. 22. ff. de regul. iuris c. ex parte, 27. de decimis.*

Minus in maiori inest.

Dictum Latorem, si sic vobis visum fuerit, &c. Hæc clausula importat arbitrium boni viri, & non propriam, & nudam voluntatem. *l. fideicommissa, 11. §. si fideicommissum, ff. de legat. 3. l. Thais, 41. §. sorore, ff. de fideicom. mis. libert. cap. 2. vbi glos. in verbo, visum fuerit, de corpor. vitiat. ordin. Panor. in c. significauit, 3. n. 4. de pœn. & remiss. & in cap. ne innitaris, 5. nu. 1. de constit. Bart. in l. si sic, 113. ff. de legat. 1. Bald. in l. fin. §. 1. C. commun. de legat. Imol. in Clement. sæpè, 2. de verbor. signific. Innocent. in c. cum inferior, 16. de maiorit. & obed.*

Et ideo si Archiepiscopus Neapolitanus, vel eius Vicarius generalis, deposito boni viri arbitrio, latorem nimis grauaret, lator non teneretur illi obedire, & licitè recurret ad Congregationem Episcoporum, vel immediate ad Sedem Apostolicam, pro liberatione ab illicito grauamine, & pro reductione ad arbitrium boni viri, *c. Quintauallis, 23. vbi communiter DD. de iureiur. & Panor. etiam in d. c. ne innitaris.*

Post-

Postquam dicto Presbytero, &c. Abundè de ista clausula dixi in præcedenti formula, & ideò nihil superaddendum existimo.

Absoluatis hac vice, &c. Cum delictum sit publicum, & declaratio publica, necesse etiam est, vt absolutio publicè fiat: & propterea lator iuxtà formam præscriptam in Rituali Romano, coram Notario, & duobus saltem testibus absoluendus est ab Archiepiscopo, seu eius Vicario Generali: qui sedens, præmissis psalmo *Miserere*, & orationibus consuetis, latorem genua flectentem leui verberatione percutiet in humero, vsque ad camisciam exclusiuè denudato; posteà surgens, & aperto capite dicat *Kyrie eleison*, &c. prout in Rituali. Quibus completis sedens, & cooperto capite dicat. *Dominus noster Iesus Christus te absoluat, & Nos authoritate ipsius, & Sanctissimi Domini Papæ nobis commissa, absoluimus te ab excommunicationis sententia, quam ex eo, quod Presbyterum percusseris, & vulneraueris, incurristi, & incurrisse declaratus es; & restituimus te communioni, & vnitati fidelium, & sanctis Sacramentis Ecclesiæ. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*.

Forma absolutionis.

Si hæc forma fuerit omissa, absolutio erit nulla. *Io. Andr. Innoc. Felin. Butrius in c. cum desideres, 15. de senten. excommunic.* Ratio est, quia forma præscripta ad vnguē obseruanda est, & si deficiat, actus corruit, *l. cum hi 8. §. si Prætor, ff. de transact. l. non dubium, 5. C. de legib. l. traditionibus, 20. C. de pactis. c. quæ contra, 64. de reg. iur. in 6. c. cū dilecta, 22. §. fin. de rescript. c. quia propter, 42. §. aliter, de elect. c. 1. de rebus Eccles. non alien. in 6.*

Dubitatur ab aliquibus, an iste possit absolui per Procuratorem, eo quia *Hostien. in sum. de sentent. excommunic.* accerrimè oppugnat, absolui posse per Procuratorem. Sed bona eius venia sequens communiorem sententiam, existimo posse absolui per procuratorem, ac præsertim quando adest iusta causa, vt optimè asserunt *Io. Andr. Felin. Butr. Innoc. in d. c. cum desideres, & Specul. in tit. de Procurat. §. 1. n. 5.* Et hoc quotidie obseruatur in Curia Romana, prout etiam prædicti omnes Doctores asserunt; dummodo habeat Procurator speciale mandatum ad petendam absolutionem: & insuper idem Procurator poterit etiam præstare iuramentum licet de hoc non fiat in eius mandato procuræ specialis mentio, vt prædicti DD. admittunt.

Absolutio ab excommunicatio ne per procuratorem obtineri potest.

Iniuncta &c. Quænam sit ista pœnitentia salutaris, relinquitur arbitrio Ordinarij, qui considerato statu, & qualitate personæ, poterit publicè imponere pœnitentiam postea priuatè peragendam, quæ conferat ad salutem animæ. Dixi, *priuatè peragendam*, ad differentiam solemnis pœnitentiæ, quæ præscribitur in *c. in capite, dist. 50.* Abstinerem ab imponenda pœnitentia pecuniaria, cum iam, vt præsupponitur, fuerit satisfactum parti læsæ, & Ecclesiæ, necnon suæ condemnationi: imponerem libenter aliquod ieiunium corporis afflictiuū, & aliquod preces diuersis temporibus occultè recitandas: hoc enim modo vulnus sanatur, & consolidatur, alijs verò pœnitentijs potius refricatur; & Ordinarius liberatur à suspicione auaritiæ.

Et alijs, &c. Prout in præcedenti formula.

In

In foro conscientiæ tantum, &c. Id est, quoad censuram tantum, quæ priuat vsu rerum spiritualium, & mediante foro propriæ conscientiæ stimulat, & punit animum excommunicati. Per absolutionem in hoc foro obtentam, excōmunicatus liberatur ab huiusmodi stimulis, & pacificus bonorum spiritualium vsus ei restituitur.

Dictio, Ita ta ... est modificatina. *Ita tamen, vt, &c.* Hæ dictiones, cum inducant modum, & moderationē dispositioni, cui adijciuntur, aggrauantem, & onerantem in tempus dispositionis perfectæ, eum, in quem dispositio confertur, vt bene aduertit, & notat *Bar. in l. quibus diebus*, 40. *§. fin. num.* 1. *& sequent. ff. de condit. & demonstrat.* Ideò hic noster Orator sic absolutus oneratur per istas dictiones, vt omninò pareat sententiæ latæ, & ferendæ per Ordinarium contra ipsum, & si parere contempserit, relabatur in eandem excommunicationem.

Contemptus quando sit. *Parere contempserit, &c.* Contemnere dicitur ille, qui cessante impedimento non adimplet, quod adimplere tenetur. *cap. eos qui*, 22. *vbi Io. Andr. de sent. excommunic. in* 6. *c. Metropolitanum*, 2. *q.* 7. *c. quis dicat, dist.* 10.

Impedimētum quando cessare dicatur. Dubitari potest, quomodo sit intelligenda ista cessatio impedimēti; an statim eo cessato parendum sit, ne dicatur aliàs contemnere. Quoad primum, dico cessationem huiusmodi sumendam esse prout est talis remotio impedimenti, & difficultatis, vt obligatus ad parendum, cōmode parere possit; quod manifestè colligitur ex *d. c. eos qui, vbi Io. Andr. n.* 2. *explicat*, verbum istud, *cessante*, debere intelligi iusta cessāte causa: quod idem est, ac dicere, legitimo, hoc est à iure approbato, impedimento cessante.

Quodnam sit istud legitimum impedimentum, iam supra probaui: & insuper addo, huiusmodi impedimentum debere esse tale, vt incommoditatem afferat alicuius momenti, alias si sit leue, pro nihilo habetur. Et hinc colligitur responsio ad secundam difficultatem, id est, quod absolutus non tenetur parere sententiæ Ordinarij, statim cessato principali impedimento, sed præterea debet habere commoditatem parendi, vt dicitur *in d. c. eos qui, & in continuus*, 137. *§. cum ita, ff. de verb. oblig.* Hæc autem commoditas duplici ex capite colligitur: Primo ex dignitate salua: secundò ex incommodo excluso. Commodè enim id fieri dicitur, quod salua dignitate, & sine incommodo promittentis fieri potest. *l. nepos Proculo*, 125. *ff. de verb. signif.* *Commode quando fieri aliquid dicatur.*

Dignitas personæ non est salua, sed læditur, quando iubetur fieri, vel compellitur, quod contra iustitiam est: & ideò si Ordinarius iussisset viro nobili faciendum, quod est hominis plebeij; vel homini libero, quod spectat ad seruum, Vir nobilis, & liber non tenentur parere, quia esset præceptum iniustum, & iniusto præcepto etiam Summi Pontificis non est parendum, vt per *Innocent. in c. inquisitioni*, 44. *de sent. excommun. quem sequuntur Panor. in c. significauit*, 6. *de offic. Ordin. Decius in c. nam concupiscentiam*, 4. *num.* 14. *de constit. & alij.* Ergo multo minus est parendū præcepto iniusto Iudicis inferioris, quales sunt Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, &c. *Iniusto præcepto non est parendum.*

Idem dicendum est, si plus iusto quis grauaretur. *cap. ad hæc*, 20. *vbi glos. in verbo, appellant, de appellat.* Nec obstat iuramentum generaliter præstitum de parendo sententiæ, & ordinationi Ordinarij: quia in iuramento generali semper subintelli- *In iuramēto de parendo subintelligitur commodè si fieri potest.*

gitur conditio, si fieri potest, & non obstet iuri. *c. ad nostram moueris*, 21. *de iuresur.* & mandatum sit licitum. *c. Quintauallis*, 23. *c. quemadmodum*, 25. *de iuresur.* Ad quem autem debeat appellari, indubitabile est: Vel ad Archiepiscopum. *c. per tuas*, 40. *de sent. excommun.* vel ad Congregationem super consultationibus Episcoporum: vel simpliciter ad Sedem Apostolicam, vt supra diximus.

Obligatio semel extincta non reuiuiscit.

In eandem, &c. Non reuiuiscit prima excommunicatio, à qua absolutus fuit, cum obligatio semel extincta non reuiuiscat. *l. qui res*, 98. *§. aream, ff. de solut*, *l. si vnus*, 28. *§. sed si stipulatus, ff. de pact. l. Meuius*, 68. *§. duobus, ff. de legat.* 2. Sed est noua excommunicatio à iure prolata, propter istius contemptum, vt bene aduertit *Panor. in c. de cetero*, 11. *in fin. de sent. excomm.* Et probatur *ex c. eos qui*, 22. *eod. tit. de sent. excom. in* 6. vbi *cum glossa in verbo, decernimus*, notatur *quod textus dicit: Decernimus, quod qui contemnunt parere, reincidant in eandem excommunicationem.* Et ideò nouam inducit censuram; si enim voluisset primam censuram reuiuiscere, loco verbi, *decernimus*, posuisset, *declaramus*, quod de sui natura nihil noui importat. *l. haeredes, palam*, 21. *§. sed si quid, ff. de testam. l. adeo.* 7. *§. cum quis vers. videtur, ff. de acquir. rerum dominio. Clement.* 1. *de verborum signif.* Effectus enim declarationis est, verbum obscurum clariùs explicare *Dec. in l. edita*, 3. *n.* 24. *C. de edendo.*

Dicitur *in eandem*, quia est eiusdem speciei cum prima, sicut illa est maior, ita & hæc eiusdem qualitatis; sicut illius absolutio erat reseruatta Sedi Apostolicæ, & per speciale mandatum M. P. delegata Ordinario, ita & huius est reseruata eidem Sedi Apostolicæ, licet probabiliter videatur reseruata Ordinario. Primo, quando excommunicatio est maior, & Pontifex eam sibi nō reseruat, & nullus citra Episcopū, & proprium Sacerdotem regulariter absoluit. *c. nuper*, 29. *vbi Panor. nu.* 7. *de sent. excommunic. glos. in c.* 2. *in ver. reseruantur, de pœnit. & remiss. in* 6. *& communiter DD.* Secundò, quia per non paritionem sententiæ, & ordinationis, illuditur Ordinarij delegata iurisdictio. Ideò vt illius indemnitati consulatur, eidem absolutio reseruatur. Demum potest dici eadem cum prima excōmunicatione, ex iuris fictione, quod fingit eandem esse cum prima. *arg. d. l. qui res suas, §. aream, ff. de solution.* & sic primam impropriè reuiuiscere. *Bald. in c. quæstioni*, 21. *num.* 1. *de appellat.*

Eo ipso, &c. Id est, absque vlla declaratione reincidit in dictā excommunicationem, vt in principio huius tertiæ Partis ostendimus.

Pro Laico, qui quendam Clericum vulnerauit, & idcircò ab Ordinario loci declaratus fuit publicè excommunicatus: sed quia ad Vrbem, neq; ad suum Ordinarium personaliter accedere tuto valet, petit à quocunq; Confessario per eum eligendo absolui. Litteræ absolutionis in hunc modum conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs vulnerauit quendam Clericum sibi infensum, & idcircò declaratus fuit publicè excom-*

communicatus à suo Ordinario. Cùm autem lator prædictus de præmissis plurimum doleat, & neq; ad Vrbem, neq; ad suum Ordinarium personaliter accedere tuto valeat, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui. Quare, &c. Nos igitur, qui Pœnitentiariæ, &c. discretioni tuæ committimus: Quatenus, si est ita, dictum latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, postquam dicto Clerico, si nondum satisfecit, satisfecerit, vel per eum non steterit, quominus arbitrio tuo satisfaciat competenter, ab excommunicationis sententia, quam propter præmissa incurrit, absoluas hac vice, &c. iniuncta, &c. Quodq; quam primum poterit ad Vrbem veniat, & alijs, &c. in foro conscientiæ, &c. Ita quod in foro iudiciario nullatenus suffragetur, & si delictum latoris in loco, vbi ipse commoratur, notum sit, non habeat se publicè pro absoluto: nec non si sententiæ, siue ordinationi Ordinarij super præmissis forsan latæ, seù ferendæ, parere, & ad vrbem, vt præfertur, venire contempserit, in dictam excommunicationis sententiam eo ipso relabatur: & ita illum moneas, nullis super his adhibitis testibus, &c. Quas sub pœna excommunicationis latæ sententiæ laniare, tenearis. Datum, &c.

Omissis omnibus, quæ hæc formula habet communia cum præcedentibus alijs formulis, breuiter attingam, quæ illius sunt propria.

Vulnus quid sit.

Vulnerauit, &c. Vulnus dicitur, quando fit scissura, seu separatio in corpore. *l. si seruus seruũ, 27. §. rupisse, ff. ad leg. Aquil. Bart. in l. prætor edixit, 7. §. rem atrociorem, nu. 1. ff. de iniurijs.* Etiam tumefactio dicitur vulnus, quando eius causa est facta scissura. *Bart. loco cit. num. 2.*

Neque ad Vrbem, &c. tuto valeat, &c. Tuto accedere quis nequit, quo, vel inimicorum potentia, vel Curiæ persequutio timetur. *Clem. Pastoralis, 2. §. nos quoque de sent. & re iudic. & Clem. 1. de foro comp.* Tunc probabiliter timetur potentia inimicorum, quando sunt vindicatiui, quando denegant pacem, & irati se vindicant, vel armati incedunt, insidias parant, aduersarium obseruant, vel dederunt in mandatis eius necem, & similia, &c. Curia etiam timetur quando ad eius forum est deducta criminis perpetrati querela, vel aduersarij sunt instigatores pro iuridica vindicta sumenda; vel in contumacia est prolata sententia condemnatoria cum graui pœna, videlicet mortis, exilij, triremium, vel similium grauium mulctarum.

Tutus accessus quando non sit.

Potentia inimicorũ & Curia quando præsumuntur timeri.

Aduerte quod inimicorum nomine hic non solum intelliguntur illi, qui occasione huiusmodi criminis cum latore nostro inimicitias contraxerunt, verum etiam quilibet alius eius grauis inimicus ob quamlibet aliam causam; sufficit enim verificari, quod non sit tutus accessus.

Huiusmodi autem verificatio, cum simus in foro Pœnitentiali, est desumenda ex priuatis rationibus, quas lator ipse offeret, atque allegabit, & confessor maturo iudicio, & prudentia ponderabit, vt alias ostendi in secunda Parte huius nostræ Praxis, in explicatione primæ

formulæ, in responsione ad tertiam, & vltimam difficultatem: standum est enim in hoc foro pœnitentis dicto. *cap. significasti, 18. §. & quidem, de homicidio.*

Quodque quamprimum poterit, &c. Subintelligitur post cessatum impedimentum periculum vitæ, vel carceris, veniat ad Vrbem, quamprimum poterit. *glos. in Clem. 1. in verbo, quam citius, de pœnis.* Et cum dictio, *quamprimum*, in re graui importet dilationem trium mensium, in re autem non graui duorum mensium. *arg. l. in fraudem, 45. §. fiscalibus debitoribus, ff. de iure fisci. glos. in l. 2. in verbo quam primum, ff. de administr. rerum ad ciuit. pert. Gratus de diction. dist. 195.* propterea lator præsentium, si est ordinariæ conditionis, intra duos menses, nisi aliud ei obstet impedimentum, scilicet paupertatis, infirmitatis, prout supra diximus in prima formula huius Partis, dum egimus de legitimis impedimentis, tenetur ad Vrbem accedere: sufficit enim illi huiusmodi dilatio ad præparanda, quæ itineri necessaria sunt. Si verò sit nobilioris ordinis, credo illi suffragari beneficium trium mensium ad commode se præparandum pro iter faciendo.

Dictio, quamprimum, ad quod tempus extendatur.

Cessante enim impedimento semper aliquod modicum tempus præsumitur concessum ad implendum id, quod quis tenetur. *l. ab hostibus, 15. §. fin. ff. ex quib. caus. maiores 25. annis in integrum restituantur Io. Andr. in cap. de cætero 11. de sent. excom. Panorm. in Clem. 1. num. 28. de pœnis. glos. in Clem. 1. in verbo, quam citius, de pœnis.*

Ad Vrbem veniat, &c. Qui tenetur ad Vrbem venire non satisfacit suæ obligationi, si solummodo visitet Romanam Ecclesiam, id est, limina Apostolorum; sed debet se præsentare personaliter D. Papæ, id est Maiori Pœnitentiario, qui eius vices in hac parte gerit, vel eius D. Regenti, & ab eo accipere non nouam absolutionem, sed mandatum Apostolicum pro satisfactione. *Io. Andr. in d. cap. de cætero, num. 2. de sent. excomm. Panorm. in cap. quod de his, 26. prope finem de sentent. excomm. Syluest. in sum. in verbo absolutio, 4. num. 7.*

Et si delictum latoris in loco, &c. Id est, notorium sit, siue notorietate facti, siue notorietate iuris. Quid autem sit notorium facti, & notorium iuris, vide, quæ abundantius in principio secundæ Partis huius nostræ Praxis explicuimus, dum de publico, notorio, & occulto egimus.

Non habeat se publice, &c. Id est, publice non intersit publicis officijs, abstineat à publicis functionibus, à publicis conuersationibus: poterit tamen in loco priuato Missæ Sacrificio interesse, communicare, & de alijs Sacramentis Ecclesiæ participare, cùm illis iam restitutus fuerit per huiusmodi secretam absolutionem.

Reliquæ huius formulæ partes intelligendæ sunt prout in præcedentibus diximus.

AB-

ABSOLVTIO A PRESBYTERICIDIO.

Pro Laico, qui Presbyterum interfecit, Litteræ in hanc formam expediuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs iniurijs lacessitus à quodam Presbytero illum occidit, excommunicationis sententiam propterea incurrendo. Cum autem sicut eadem petitio subiungebat, dictus lator de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, & propter graues inimicitias, quas habet, nequeat ad Vrbem pro absolutione desuper obtinenda personaliter accedere, pro sua conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui. Quare, &c. dictum latorem, audita prius ipsius Sacramentali Confessione, postquam Ecclesiæ, si qua dictus Presbyter intitulatus erat, vel pro illa Ordinario loci, ac etiam hæredibus dicti Presbyteri, si nondum satisfecit, satisfecerit, vel per eum non steterit, quominus arbitrio tuo satisfaciat competenter; ab excommunicationis sententia, quam propter præmissa incurrit, absoluas hac vice, &c. iniuncta inde ei pro modo culpæ pœnitentia salutari, quam discretio tua ita moderetur, vt illi prosit ad salutem. Hoc autẽ in foro conscientiæ, & in actu Sacramentalis Confessionis tantum: ita, vt in foro iudiciario nullatenus suffragetur, sed nec aliqua ratione absolutio huiusmodi prosit, quominus si lator aliquod feudum, seu iuspatronatus ab Ecclesia, in qua dictus presbyter forsan intitulatus erat, obtinet, ipse, eiusque hæredes, perpetuo sint illis priuati: & ne minus vindictæ, quam excessus memoria prorogetur, ipse, eiusque liberi, propter hoc inhabiles censeantur ad beneficia Ecclesiastica obtinenda, nisi cum illis super hoc fuerit misericorditer dispensatum. Cæterum, si delictum sit publicum, vel detegatur, eidem latori mandes sub debito præstiti iuramenti, vt cum primum tuto poterit, per quinque Ecclesias illius loci, vbi tantum facinus perpetrauit, si tot ibi fuerint, nudus, discalceatus (fœmoralibus duntaxat retentis) virgam in manibus, & corrigiam circa collum deferendo incedat, suum publicè fatendo reatum, & ante fores dictarum Ecclesiarum à Presbyteris earundem Psalmum pœnitentialem canentibus, se faciat verberari, dum maior ibi ad Diuina conuenerit Populi multitudo. Quæ si facere, ac sententiæ, siue ordinationi Ordinarij super præmissis forsan ferendæ parere contempserit, in dictam excommunicationis sententiam eo ipso relabatur. Dat. &c.*

Omissis

Omissis de more clausulis à me sæpius explicatis, deueniamus ad propria.

Postquam Ecclesia, si qua, &c. Intitulatur Ecclesia alicui, quando ei conscribitur, & iure assignatur, vt in illa præesse possit. *cap. dudum*, 54. *de electione, vbi glos. in verbo, intitulatam, cap. sanctorum dist.* 70. *Rebuf. in sua praxi beneficiali in tit. de rescript. ad benefic. vacan. num.* 3.

Intitulatio Ecclesiæ dat plenum ius in titulato.

Et per talem conscriptionem, & assignationē, qui intitulatur, acquirit tale ius in illo beneficio, vt possit denominari, & conscribi sub titulo illius Ecclesiæ, vt v.g. Parochus Sanctæ Agnetis, &c. adeò, vt illud beneficium, & illa Ecclesia dicantur sua. *cap. pro illorum*, 22. *& cap. præterea*, 14. *de preben. cap. audita*, 4. *de restit. spoliat.*

Et tale ius in illa acquirit, vt fructus dictæ Ecclesiæ recipiat, administret, & in suos vsus conuertat. *cap. de his*, 4. *de Eccles. ædifican. cap. concesso*, 12. *qu.* 2. Et quamuis non sit dominus, quia illius bona alienare nequit. *cap.* 2. *de donationibus*; attamen in illa Ecclesia ius plenum dicitur habere ratione tituli, quia omnia in illa facere ei est licitum, sicut qui quasi proprietatem haberet. *dicto cap. dudum. Vide Rebuffum in sua praxi benef. in tit. de rescr. ad beneficia vacantia, num.* 2. *&* 3.

Ex quibus primò colligitur, cuinam Ecclesiæ sit satisfaciendum pro Presbyteri nece: videlicet illi, quam Presbyter in titulum obtinet, scilicet, in qua vel dignitatem, vel Canonicatum, vel quæuis alia beneficia Ecclesiastica habet.

Secundò colligitur, Ecclesiæ, in qua Presbyter occisus forsan coadiutoriam obtinebat, non esse satisfaciendum, quia coadiutor non habet actualem titulum, sed solum spem ad illum, & titulus adhuc remanet apud coadiutum. *c. ex parte tua*, 5. *de cler. ægrot. vel debilit.*

Coadiutoria dat solum spem ad titulum.

Tertiò, nec multo minus Ecclesiæ receptitiæ, in qua solummodo erat dictus Presbyter adscriptus, cum per talem adscriptionem nullum acquirat titulum in ea adscriptus.

Quartò, nec Ecclesiæ, quam fortè in commendam simpliciter acceperat, cum eius titulum non habeat, sed illius solummodo custodiam, & administrationem. *cap. nemo*, 15. *vbi glos. in princ. de elect. lib.* 6. *vide Rebuff. in sua praxi benefic. tit. de commenda.* Sumus enim in materia odiosa, & ideò extendenda sunt ad expressa tantum, quia odia sunt restringenda. *cap. odia*, 15. *de reg. iur. in* 6. *cap. renouantes, dist.* 22. *l. cum quidam*, 19. *ff. de lib. & posthum.*

Commenda respicit solū custodiam, & administrationem.

Dixi, *in commendam simpliciter*, quia secus est dicendum de Commendis, quæ fiunt hisce nostris temporibus: commendæ enim vniuntur cum ipsismet titulis, ac propterea Abbates regulares, qui præsunt Monasterijs, quæ dantur alijs in Commendam, habent nudum regimen dictorum Monasteriorum, quoad Monachos, pro quo exercendo cohonestantur aliquo titulo Abbatiæ in partibus infidelium existente, prout videre est in Abbatibus regularibus Monasteriorum Sublacensis, & Montis Regalis, & similium: & huiusmodi Commendatarij, cum sint perpetui, habentur pro veris titularibus.

Commendæ vniuntur cum titulis Monasteriorum.

Quæ tamen intellige quoad satisfactionem faciendam vigore huius nostræ clausulæ *tantum*; si enim concurrat alia causa, ob quam præsumatur huiusmodi Ecclesias fuisse læsas, etiam istis est satisfaciendum, prout diximus in explicatione primæ formulæ huius nostræ

stræ tertiæ Partis, dum de satisfactione egimus: quod totum arbitrio prudentis nostri huius Confessarij exequutoris relinquitur.

Vel pro ea Ordinario loci, &c.

Ordinarij locorum sunt Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, & Episcopi, vnusquisq; in suis Diœcesibus. *cap. 1. & cap. licet, 12. de officio ordinarij*, necnon Cardinales in Ecclesijs suorum titulorum hic Romæ. *cap. querelam, 24. de elect. cap. his quæ, 11. de maiorit. & obed. vbi Felin. num. 1.* Sunt etiam Abbates, Archipresbyteri, Præpositi, Archidiaconi, qui habent iurisdictionem quasi Episcopalem, & propterea istorum terræ, & loca dicuntur nullius Diœcesis.

Episcopi sunt caput Cleri. Et quia Patriarchæ, Primates, & Episcopi, & alij prædicti Abbates, &c. sunt caput sui Cleri. *cap. postulastis, 15. vbi glos. in verb. sed vt canonicus, de concess. præbend. cap. à collatione, 11. de appellat. in 6. cap. nulla, dist. 93. glos. in Clem. vt hi, qui, 2. de ætate, & qualit. ordinan.* Et in Ecclesijs sibi subiectis plenam potestatem habent. *cap. sic quidam cum sequen. 10. quæst. 1. Panorm. in cap. 1. de reb. Eccles. alienan. &c.* Ideò illis pro suis Ecclesijs læsis, & offensis satisfaciendum est.

Hic insurgit difficultas: Si Ecclesia, cuius beneficiatus fuit occisus, esset exempta ab iurisdictione Archiepiscopi, Patriarchæ, Primatis, vel Episcopi, & immediatè subiecta D. Papæ, an sit pro dicta Ecclesia læsa satisfaciendum ipsi D. Papæ, an vero satis sit satisfacere Ordinario, in cuius Diœcesi dicta Ecclesia sita est.

D. Papa est Ordinarius Ordinariorum. Ista difficultas facile diluitur, si dicamus quod pro Ordinario loci intelligatur D. Papa, qui est Ordinarius Ordinariorum, omnium Ecclesiasticorum, & Ecclesiarum. *cap. per tuas, 40. de sent. excom. & 1. de officio legati. cap. cuncta per mundum, & cap. per principalem, 9. quæst. 3.* & propterea si D. Papæ satisfiat, satisfactio est legitima, & canonica.

Idem dicendum est, si in dicta Ecclesia adhuc remaneat Prælatus, vt v. g. Abbas, Archidiaconus, Præpositus, vel Archipresbyter, habentes iurisdictionem quasi Episcopalem; vel si fuerit occisus vnus ex prædictis Ordinarijs, & adhuc remaneant, vel Canonici, vel alij beneficiati constituentes Capitulum, ad quos Prælati prædefuncti deuoluatur iurisdictio ordinaria: istis enim, vel Vicario capitulari, aut demum futuro successori Prælati occisi loco Ecclesiæ læsæ satisfieri legitime potest.

Difficultas autē huiusmodi magis vrget, quando in Ecclesia exempta vnicus est beneficiatus, & hic fuit occisus: an pro dicta Ecclesia sit satisfaciendum Ordinario loci, in cuius territorio sita est. Prima facie videtur quod non quia Ordinarius loci nullum ius in ea habet, nec ad eum illius regimen spectat; & ideò idem est illi satisfacere, quam cuilibet alij Ordinario de mundo, cum eadem sit ratio in vtrisque, quoad Ecclesiam læsam: sed hoc asserere videtur omninò ridiculum: ergo nec Ordinario loci est satisfaciendum.

Contrarium tamen est dicendum, quia ratione delicti perpetrati in suo territorio est Iudex competens in causa principali Presbytericidij. *cap. placuit, 6. quæst. 3. & cap. 1. 3. quæst. 6. C. vbi de crimine agi oportet, auth. qua in Prouincia, & Gregorius XIV. in sua Constitutione edita de anno 1591. quæ incip. Cum alias nonnulli, §. 4.* cognitionem delictorum commissorum in locis exem-

exemptis concedit Episcopo viciniori. Ergo etiam accessorij, quod est satisfactio. *cap. ad abolendam, 9. §. præsenti de hæretic.* Et hoc confirmatur ex ipsismet verbis litterarum M. P. in his enim legitur, *vel pro ea Ordinario loci*, non autem legitur *Ordinario Ecclesiæ*.

Ad rationem in contrarium adductam respondetur, Ordinarium loci habere ius cognoscendi istam causam Presbytericidij pro dicta Ecclesia exempta, ratione delicti perpetrati in suo territorio.

Maior difficultas esset, quando Presbytericidium est perpetratum in eodem loco exempto, v. g. in eadem Ecclesia, Cœmeterio, vel alio in membro prædictæ Ecclesiæ, quæ gaudent etiam eodem exemptionis priuilegio, ac ipsa Ecclesia. *cap. necessaria, 12. quæst. 1. cap. diffiniuit, 17. quæst. 4. c. 1. de immun. Eccles. in 6.* & in dicta Ecclesia non est Capitulum, neque alius, ad quos sit deuoluta ordinaria iurisdictio, cum in *c. 1. de priuil. in 6.* expressè habeatur, delicta in locis exemptis commissa non subiacere iurisdictioni Ordinariorum.

Legati de Latere & Nuntij sūt Ordinarij Iudices in suis Prouincijs. Sed existimo satisfieri huiusmodi difficultati, si dicamus nomine Ordinarij hoc loco venire Legatos de Latere, vel Nuncios Apostolicos, in quorum Prouincia, vel Regno existit prædicta Ecclesia exempta; quia Legati de Latere, & Nuntijs in suis Prouincijs sunt Ordinarij, & ordinariam habent de iure communi iurisdictionem. *cap. 1. de officio Legati, vbi Panorm. n. 3. & c. legatos, 2. vbi glos. in verb. reputantes, de offic. legati in 6. Dec. in c. sua nobis, 9. num. 20. de confir. vtili, vel inutili, & in cap. cum te, 18. num. 3. de offic. delegati. Spec. loc. infra cit.* Et per *Concil. Trid. in cap. 20. §. legati, sess. 24. de reform.* solum iurisdictio Legatorum moderata fuit quoad illos, qui alios habeant proprios Ordinarios, & non sint immediatè subiecti Sedi Apost. vt ex ipsismet verbis intentio Concilij apertè colligitur, quia ipsi vices D. Papæ gerunt in suis Prouincijs. *d. cap. 1. vbi Panorm. Spec. in lib. 1. partic. 1. de dispens. §. consequenter, num. 1.* Et possunt omnia præter specialiter excepta. *cap. quod translationem, 4. de offic. legati.*

In hoc sensu intelliguntur textus in *cap. si Abbatem, 36. de elect. in 6. & in cap. 2. de offic. leg. in 6.* & alij similes, qui videntur obstare nostræ sententiæ, & præcipuè *Panorm. in d. cap. quod translationem, num. 10.*

Ac etiam hæredibus, &c.

Hic nomine hæredum veniunt omnes hæredes siue sanguinis, siue bonorum, siue sui, siue extranei sint. *l. hæredis appellatione, 170. & l. sciendum, 70. ff. de verb. signif. Panorm. in cap. in quibusdam, 12. num. 3. de pœnis. Dec. in cap. in præsentia, 8. num. 144. de probationibus. Bart. in l. Gallus, 29. §. etiamsi parente, num. 4. ff. de lib. & posthum.*

Quia hæres vniuersalis censetur eadem persona cum defuncto testatore. *l. si eum, 34. ff. de fideiuss. & mandat. l. 1. & l. fin. ff. de fideiuss. & nominat. l. si intra legitimam, 2. C. de temp. restit. in integr. Dec. in cap. quia, 11. de iud. num. 22. Bart. in auth. super hanc de iureiur. à moriente præst. num. 1. & in §. si generaliter, num. 3. instit. de legat. & in instit. de hæred. instit. num. 1.* Eiq; debentur omnia iura, & actiones, quæ competebant testatori defuncto. *l. hæredem, 60. ff. de reg. iur. Bart. in d. §. si generaliter. Dec. in l. 1. num. 56. C. qui admit. ad bonorum possess.* *Hæres vniuersalis est eadem persona cum testatore.*

Et ideò cum testatori ratione iniuriæ acceptæ debeatur satisfactio,

ctio, & ei præstari amplius nequeat, suo debetur hæredi: sed Ecclesiæ, primo pro eius Presbytero interfecto; compositio debetur pecuniaria arbitrio Ordinarij, quæ in eiusdem vtilitatem erogetur. *cap. Presbytere interfecti, 2. de pæn.* Si tamen interfector est diues: si verò sit pauper, & ob paupertatem non valeat se pecunia componere, inseruiat, quando tute poterit, Ecclesiæ in aliquo officio seruili; v. g. pulsando campanas, verrendo Ecclesiam, &c. quia qui non habet in ære debet luere in corpore. *l. 1. §. generaliter, ff. de pœnis, vbi Bart. l. fin. ff. de in ius vocando, cap. finem litibus, 5. §. finali, de dolo, & contumacia, cap. fraternitas, 12. quæst. 2. cap. si res, 14. q. 6.*

Qui non habet in ære luat in corpore.

Si nondum satisfecit, &c. Vide quæ pro elucidatione huius satisfactionis in prima huius tertiæ Partis formula diximus.

Iniuncta, &c. Primo imponi debet aliquod ieiunium; hæc enim pœnitentia est à iure approbata. *cap. licet, 6. vbi Panorm. de pœnitentijs, & remiss. cap. 2. de homic. volunt. cap. accusasti, 8. de accusat.* nec non aliquæ preces secundum capacitatem delinquentis. *cap. Deus qui Ecclesiam, 8. de pœnit. & remiss.* & aliqua peregrinatio. *Panorm. in cap. qui Presbyterum, 2. de pœnit. & remiss.* Ac etiam eleemosynæ pro Missis celebrandis pro anima Presbyteri occisi, *vt in supradicto cap. Presbyteri interfecti, de pœnis,* & aliæ similes pœnitentiæ, quas exequutoris prudentia expedire viderit delinquentis saluti. *d. cap. Deus qui, & cap. mensuram de pœnit. dist. 1.*

Quas ita moderetur, &c. Verbum istud *moderetur* importat diminutionem rigorosæ pœnitentiæ, quam alias noster Presbytericida mereretur. *cap. transmissæ 23. de verb. signif. vbi Panorm. num. 1. & in cap. Deus qui, 8. num. 3. de pœnit. & remiss.* quæ tamen moderatio facienda est arbitrio prudentis viri. *d. cap. Deus qui,* quoad qualitatem, ac etiam quoad durationem: alias enim occidens Presbyterum duodecim annorum spatio pœnitere deberet. *cap. 2. de pœnit. & remiss.*

Quod vt melius noster exequutor peragere valeat, perpendet violentiam illatam, præcedentis rixæ occasionem; an ex subito iracundiæ impetu, vel potius ex industria, præmeditatis insidijs, & machinationibus huiusmodi scelus sit perpetratum. *cap. sicut dignum, 6. de homicid. volunt.* grauius enim punitur homicidium voluntarium. *c. 1. eod. tit.* Et mitius toleratur casuale. *cap. ad audientiam, 12. & tua nos, 19. de homicid.*

Sed nec aliqua, &c. Occisor Presbyteri, Prelati, seu Clerici beneficiati alicuius Ecclesiæ, si obtinet iuspatronatus, vel feudum à prædicta Ecclesia, remanent, & ipse, & eius hæredes illis perpetuo priuati. *cap. ad aures, 10. & cap. in quibusdam, 12. vbi Panorm. de pœnis. Hostiens. in sum. tit. de pœnis, n. 8. prope finem, & alij.*

Presbytericida priuatur feudis &c.

Et ne minus vindictæ, &c. Cum pari passu procedere debeant culpa, & pœna. *cap. tanta, 28. de excessib. Prælat.* Nec in memoria quoad posteros inæqualitatem inter se admittant. *d. cap. in quibusdam;* ideò, & iste homicida priuatus remanet beneficijs, si quæ obtinebat, & ad illa, & alia in futurum obtinenda perpetuo inhabilis fit. *d. cap. in quibusdam, vbi DD. supracit. Nauar. consil. 28. de pœnit. & remiss. num. fin.* Nec non eius liberi,

id est, filij, nepotes, & alij descendentes vsque ad quartam generationem, incapaces habentur ad beneficia Ecclesiastica obtinenda, absque speciali Sedis Apostolicæ dispensatione. *d. cap. in quibusdam, vbi Panorm. & alij.*

Appellatione liberorum non solum veniunt filij, verum etiam nepotes, & pronepotes. *l. liberorum, 220. ff. de verb. signific. l. officiales, 4. C. de Episc. & Cler. l. vlt. C. de legit. hered. l. cum acutissimi, 30. C. de fideicom. l. generaliter, 6. §. cum autem. C. de instit. & subst. d. c. in quibusdam. Dec. con. 222. nu. 4. glos. in Clem. vnica in verb. liberi, de Baptis.*

Pœna criminosi comprehendens posteros non extenditur ad lineam fœminam.

Hæc tamen pœna non comprehendit descendentes ex linea fœminina: quia quando imponitur pœna posteris alicuius criminosi, non extenditur ad posteros lineæ fœmininæ. *cap. vbicumque, 4. & c. felicis, 5. de pœnis in 6.* Filij enim sequuntur familiam, & agnationem patris, & non matris. *Instit. de legit. agnatorum tut. §. 1. l. cum legitimæ, 19. ff. de statu homin. l. priuilegio, 27. & l. cum adopti. nu. 4. C. de decur. lib. 10. l. 1. §. qui ex duobus, ff. ad municip. & de incolis, cap. ex litteris, 2. vbi glos. & DD. de conuers. infidel. glos. in d. cap. vbicunque in verbo, masculinum, de pœnis in 6.*

Et propterea, sicut de iure communi non participant aliquid de honoribus, & dignitatibus familiæ maternæ. *l. eos, 22. & l. exemplo, 36. C. de decur. lib. 10.* nisi ex speciali priuilegio eis concedatur. *d. l. 1. ff. ad municip.* multo minus debent participare de pœnis, quæ sunt odiosæ; strictioris iuris, & interpretationis.

Cæterum si delictum sit publicũ, vel detegatur, &c. Idem important istæ duæ conditiones, *si sit publicum*, vel *detegatur*; requiritur enim ad hoc, vt noster orator infrascriptam publicam pœnitentiam adimplere teneatur, vt delictum iam sit publicum, vel tractu temporis fiat publicum, hoc enim importat hoc loco illud verbum, *detegatur*, & nulla alia differentia est inter illa verba, *sit publicum*, vel *detegatur*, nisi temporis, videlicet præsentis, & futuri, quoad qualitatem, idem in vtroque à M. P. desideratur, id est publicitas. Quænam sit ista publicitas, vide quæ aliàs de ea in hac Praxi statim post primam partem abundantius diximus, videlicet, quod habeat notitiam maioris partis viciniæ, & si vni, vel alteri, aut quinque personis notificetur delictum, non propterea dicitur publicum, & lator tenetur ad pœnitentiam huiusmodi adimplendam.

Per quinque Ecclesias, &c. Si in loco delicti plures sint Ecclesiæ, deputatio quinque Ecclesiarum inuisendarum procul dubio facienda est ab Ordinario, cuius iurisdictio læsa, & cuius populo scandalum datum fuit; vt istius malitia non inueniat successorem, & punitæ transgressionis exemplum retrahat alios ab huiusmodi excessibus in futurum. *cap. vnico de schismat. in 6.*

Nudus, &c. Id est, omnibus externis tegumentis spoliatus, *c. vt cognouerunt, de pœnit. dist. 2.* præter fœmoralia.

Incedat, &c. Hinc colligitur nostrum latorem non satisfacturum præcepto M. P. si in itinere ad prædictas Ecclesias incedat coopertus aliquo pallio, seu sacco, illudque deponat quando peruenit ad fores Ecclesiæ,

clesiæ, sed debet incedere nudus etiã in ipso itinere. Verbum enim *incedo* importat motum de loco ad locum, & nomen istud adiectiuum, *nudus*, coniunctum verbo, *incedere*, importat nuditatem, non solum in foribus Ecclesiarum, verum etiam in ipso itinere, & motu ad dictas fores.

Ante fores dictarum Ecclesiarum, &c. Non credo necesse esse, vt Lator in omnibus, & singulis Ecclesiæ portis se exponat; sed solum in primaria cuiusque Ecclesiæ, per quam populus ingredi solet: & ab hac functione omninò excluderem quasdam collaterales, & secretas portulas ad maius commodum Cleri apertas.

Suũ publicè fatendo, &c. Ex his verbis colligitur, quod iste noster Lator debeat non solum prędictis pœnitentiæ signis, se peccatorem exhibere, verum etiam voce exprimere suum peccatum in specie. Reatus enim significat statum & conditionem reorum; quod vt à populo sine vlla trepidatione sciatur ideò mandat M.P. delinquentis proprio ore illud manifestandum, cùm propria reorum confessio inducat notorietatem delicti. *cap. vestra 7. vbi Panorm. de cohabit. cleric. & mulier. cap. 2. de confessis, & DD. communiter.*

Confessio delicti per reum facta inducit notorietatem.

A presbyteris earundem, &c. Nomine presbyterorum, veniunt omnes clerici, tam in minoribus, quàm in sacris ordinibus constituti, quia in nece presbyteri totus clerus offensus fuit: & ideò iste homicida omnibus clericis se verberandum subijcere debet.

Earundem, &c. Et sic excluditur presbyter aduẽtitius, & extraneus, ac propterea noster hic Lator legitime se subtraheret ab istius verberatione.

Psalmum Pœnitentialem, &c. Id est, *Miserere mei Deus*, qui solet ab Ecclesia recitari in excommunicatorum publica absolutione: sed existimo posse Psalmum variari ad libitum cum alio ex Septem Psalmis Pœnitentialibus, quia hi omnes solent ab Ecclesia recitari, quando peccatores ad pœnitentiam recipiuntur. *cap. in capite dist. 50.* & eo magis, quia hic Lator non absoluitur, sed solum punitur, cum iam absolutus fuerit.

Dum maior ibi, &c. Id est, in Missarum solemnijs, quo tempore solet esse maior populi ad Ecclesiam concursus. Dubitari hic potest, in quibus diebus sit peragenda hæc publica pœnitentia, an in diebus solemnioribus, vel in quibusuis diebus festiuis, an potius in quolibet die non festiuo, & feriato. Causam dubitandi præbet *dict. cap. felicis, §. cum autem, de pœnis in 6.* vbi similis pœnitentia imponitur capienti, persequenti, aut occidenti aliquẽ S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, & præscribitur, quod hæc pœnitentia peragatur diebus Dominicis, & solemnibus. Ergo videntur, dies proprij huius pœnitentiæ esse dies Dominici, & solemnes, non autem feriati; ergo aliquo ex prædictis diebus peragenda est. Nihilominùs existimo etiam quolibet die feriato, pœnitẽtiam huiusmodi peragi posse, si sic Ordinario loci visum fuerit: & ad hoc credendum adducor. Primò, quia cum hæc temporis determinatio, & diei limitatio, non fiat è M.P. nec nos facere debemus.

Pœnitentia publica quibus diebus peragenda sunt.

Secundò, cum Latoris nostri delictum differat à delicto prædicti capituli *felicis*, saltem in qualitati-

bus extrinsecis, videlicet, hic noster Lator læsit, & occidit presbyterum inferioris ordinis, & illud *c. felicis*, loquatur de persecutione, captura, & nece Cardinalis qui est superioris ordinis: ideò si pro vtroque delicto imponitur eadem pœnitentia, & aliàs pœna debeat commensurari culpæ. *cap. quæsiuit, 2. §. fin. de his, quæ fiunt à maiori parte. cap. & d. c. felicis, §. illud in fin. & cap. non offeramus, 24. q. 1. Dec. in l. quod à quoquam, 47. ff. de reg. iur. num. 4.* Necesse est, vt quoad nostrum Latorem pœnitentia minuatur in circumstantijs extrinsecis, videlicet tēporis, & diei; aliàs pœna non commensuraretur delicto, vt per se patet: maior enim iniuria est, quæ fit vni Cardinali, quam Presbytero beneficiato, vel Prælato inferioris ordinis. Et sic euacuatur dicta ratio dubitandi.

Dubitari insuper potest, an vno eodemque die, & hora visitatio istarum Ecclesiarum fieri debeat, an potius interpolatis diuersisq; diebus, & interpolatis diuersisq; horis. Breuiter respondemus: cum hæc pœnitētia sit pars satisfactionis Cleto Ecclesiarum loci delicti præstandæ, & satisfactio arbitrio Ordinarij danda sit, vt supra diximus, ideò dies & hora visitandi prædictas Ecclesias, etiam præscribenda sunt ab eodem Ordinario.

Quæ si facere, &c. Dictio, *quæ* est relatiua ad præcedētia. *Castren. cons. 383. nu. 5. tom. 1. Rip. in l. re coniunctis, 87. num. 33. ff. de legat. 3. Surd. cons. 353. nu. 22. lib. 3. Bart. in l. qui tibi, 2. num. 2. ff. de auro, & argen. leg. & in l. Stichum 6. in princ. ff. de legat. 1.* videlicet ad satisfactionem, & publicæ pœnitentiæ adimplementum, ac Ordinarij sententiæ paritionē: hæc enim requirunt operationem Latoris, vt demonstrant subsequentia verba, *facere*, & *parere*: & cum hæc dictio, *quæ*, sit coniuncta verbo futuri temporis, *contempserit* importat conditionem. *dict. l. Stichum, vbi Bartol. num. 1. ff. de leg. 1.* & propterea, si prædicta Lator non adimplet, in eādem excommunicationem relabitur ipso facto, absque alia declaratione. *cap. eos qui, 22. de senten. excommunic. in 6.*

Dictio, quæ est relatiua ad præcedentia.

Aduertendum hic censeo, si Lator aliquid omittat ex forma sibi præscripta in publica pœnitentia prædicta peragenda, absolutionem non suffragari, quin relabatur in dictam excommunicationem; ad validitatem enim actuum forma præscripta ad vnguem seruāda est, aliàs actus corruunt, *l. cum hi, 18. §. si prætor, ff. de transact. l. non dubium, §. C. de legib.*

Forma præscripta seruanda est ad validitatem actus inducendā.

Et si actus corruit non seruata forma, idem est, ac si non esset factus: & propterea, sicut pœnitentia ex contemptu non peracta, facit Latorem reincidere in eandem excommunicationem, idem etiam faciet pœnitentia non peracta secundum formam præscriptam.

Contempserit, &c. Vide præcedentem formulam in eodem verbo, *parere contempserit*.

COM-

COMMVTATIO POENITENTIÆ PVBLICÆ.

Pro Laico, qui Presbyterum interfecit, & deinde absolutus fuit cum hoc inter alia, vt pœnitentiam publicam faceret; quam non valens adimplere, cupit illam in secretam commutari: Litteræ in hanc formam extenduntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Pro parte viri Laici nobis oblata petitio continebat, quod ipse aliàs, cum Presbyterum quendam beneficiatum interfecisset, obtinuit à Sede Apostolica absolutionem desuper oportunam, cum hoc inter alia, vt cum primum tuto posset per quinque Ecclesias illius loci, vbi tantum facinus perpetrauit, si tot ibi fuerint, nudus, discalceatus, fæmoralibus dumtaxat retentis, virgam in manibus, & corrigiam circa collum deferendo incedat, suum publicè fatendo reatum, & ante fores dictarum Ecclesiarum à Presbyteris earumdem se faciat verberari, dum maior ibi ad diuina conuenit populi multitudo. Cum autem, &c. sicut eadem petitio subiungebat, dictus Lator pœnitentiam huiusmodi nonnullas ob causas adimplere nequeat, pro sua conscientiæ quiete cupit illam sibi per Sedem Apostolicam in alia pœnitentiæ opera secreta commutari. Quare, &c. quatenus si est ita, &c. eidem Latori, audita prius eius sacramentali Confessione, dictam publicam pœnitentiam, saluis tamen alioqui cæteris omnibus, quæ illi in absolutione prædicta iniuncta fuerunt, in alia pœnitentiæ opera secreta arbitrio tuo facienda commutes in foro conscientiæ, &c. & non aliter, &c. Datum, &c.*

Viri laici, &c. Clerico in sacris Ordinibus constituto pœnitentia huiusmodi publica non imponitur. *cap. alienum, dist. 50. & cap. presbyter dist. 82. Turrecrem. in cap. confirmandum, num. 1. dist. 50.*

Et hoc propter scandalum vitandum, ne scilicet scandalizarentur subditi, si tales deberent eis ministrare, & sic eos contemnerent, & officium eorum. *d. cap. presbyter:* nec non ob reuerentiam Ordinis sacri. *S. Thomas in 4. distin. 14. quæst. 1. art. 5. in fine in respon. ad secundum. Turrecr. loco cit.*

Nonnullas ob causas, &c. Causæ istæ debent esse multum rationabiles, & magni momenti, vt possint præualere satisfactioni, quã populus, & Clerus acceptam sunt ex ista publica pœnitentia; nec non etiam præualere debent publicæ vtilitati, quam ex incusso inde terrore, efferata impiorum hominum audacia reportatura esset.

In alia pœnitentiæ opera secreta, &c. Videlicet ieiunia, pre-

preces, eleemosynas, peregrinationes, aliaque corporis afflictiua, quæ licet habeant actum externum, attamen, cum soleant etiam fieri ex deuotione, & pietate, ideò vocari possunt secreta, quoad causam, propter quam fiunt. Et hoc sufficit quoad secretum istius commutationis.

Commutes, &c. Non coniungitur istud verbum *commutes* cum alio verbo *dispensando*, quod solet multum fauere huiusmodi verbo *Commutes*, ad suum æqualitatis rigorem deponendum, & ad efficiendum, vt quod grauius, & difficilius est, benigniori, & faciliori legitime cedat, vt diximus in prima Parte huius nostræ Praxis in clausula, *dispensando commutes*. Et propterea exequutor huiusmodi litterarũ debet attentius animaduertere, in quæ opera commutet istam pænitentiam, an sint illi proportionata; & nisi illi correspondeant in intensione, videlicet in grauitate, saltem correspondeant cum extensione, hoc est cum diuturna duratione: diuturna enim duratio in pænalibus efficit, vt quod de natura sua est leue, & facile, euadat grauius, & difficilius, gutta enim, vt dici solet, cauat lapidem.

PRO ABSOLVTO.

Qui postquam quendam Clericum percusserat, ad Vrbem pro absolutione desuper obtinenda personaliter accessit, non tamen ab Ordinario iussus, petit ad Ordinarium absolutus mitti; Litteræ sic conficiuntur.

VEnerabili in Christo Patri Episcopo N. N. F. Antonius Barberinus &c. Sua nobis Titius Francaporta petitione monstrauit, quòd ipse aliàs quendam N. Clericum Siconien. Diœcesis vulnerauit, absq; tamen periculo vitæ, excommunicationis sententiam propterea incurrendo. Cum autem dictus Titius de præmissis plurimum doleat, & ad Vrbem pro absolutione desuper obtinenda personaliter accesserit, pro sua conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolutus ad vos mitti. Quare, &c. dictum latorem ab excommunicationis sententia, quam propter præmissa incurrit, ad Vos hac vice in forma Ecclesiæ consueta absolutum in foro conscientiæ tantum, mittimus: ita tamen vt sententiæ, siue ordinationi vestræ super præmissis forsan latæ, seu ferendæ, parere omnino debeat: Mandantes vobis, vt inter alia curetis dictum tutorem prædicto Presbytero, si nondum satisfecit, satisfacere competenter. Demum latoris culpa diligenter considerata, iniungatis eidem authoritate prædicta pænitentiam salutarem; & si satisfacere, ac sententiæ, siue ordinationi vestræ parere, vt præfertur, contempserit, in eandem excommunicationem eo ipso relabatur. Dat. &c.

Ad Vrbem personaliter accesserit, &c. Debet iste, vt supra diximus, ad Vrbem accedens, primo se præsentare Eminentissimo D. Cardinali Maiori Pœnitentiario, vel Illustrissimo D.S. Pœnitentiariæ officij Regenti, & ab altero eorum absolui, vel secundum consuetum stylum ab eis petere facultatem, vt ab aliquo ex suis minoribus Pœnitentiarijs Basilicarum Sancti Petri, vel Sancti Ioannis, aut Sanctæ Mariæ Maioris possit absolui: habitaq; huiusmodi facultate conferat se ad prædictum Minorem Pœnitentiarium, à quo absolutus adeat cum priuata fide suæ absolutionis per dictum Minorem Pœnitentiariũ sibi facta, vnum ex tribus Procuratoribus eiusdem sacræ Pœnitentiariæ officij, & instet pro confectione litterarum in forma Breuis, vt supra Ordinario directarum, quas gratis à dicto procuratore acceptas super sua absolutione tenetur exhibere supra dicto suo Ordinario ad effectũ vt infra.

Ab excommunicationis sententia, &c. Per hanc clausulam expresse declaratur, latorem fuisse absolutum à pœna Ecclesiastica per eum incursa, quia personam Ecclesiasticam percussit, id est ab excommunicatione, non autem ab alijs pœnis, quarum reus est ob hominis percussionem: atque ita in hoc delicto duæ iniuriæ considerantur. Prima, prout est contra legem communem, qua iubetur neminem lædi debere. *l. 1. & sequentibus, ff. de iniurijs, cap. finali de iniurijs.* Secunda, prout est contra canonem. *si quis suadente*; & de huius absolutione in præsentia agitur, prout ista percussio fuit facta Clerico, & contra *can. si quis suadente*: atque ita absolutio intelligitur de pœna spirituali, id est, medicinali, qualis est excommunicatio, quæ est medicina potius, quam pœna, prout in principio huius tertiæ Partis diximus. Remanet ergo intacta alia pœna, quoad ius commune.

Præterea dicitur, *ab excommunicationis sententia*, ne intelligatur absolutus ab obligatione præstandæ satisfactionis, & reficiendorum damnorum datorum; quæ omnia præstare, & reficere tenetur, prout infra declaratur, & superius diximus.

Ad vos, &c. Non vt priuatæ personæ sunt, sed vt publicæ, & iudices Ecclesiastici sunt sui gregis: & ideò vt publici iudices latorem præsentium per Maiorem Pœnitentiarium absolutum recipiant, & admittant, nec contra ipsum amplius tenentur in suo Tribunali affigere cedulones, sed forsan affixos remouere debent, cum hanc ob causam ad ipsos per Maiorem Pœnitentiarium missus lator fuerit absolutus; alias frustratoria esset ista missio, nec facienda esset si solum absolutio præstita in secreto remanere deberet.

Absolutum in foro conscientiæ, &c. Id est, quoad forum spirituale, cuius fori est excommunicatio, vt supra diximus.

Tantum, &c. Dictio, *tantum*, est dictio taxatiua, & restrictiua. *l. ob æs alienum tantum, 12. C. de præd. minorum*: & ideò huiusmodi absolutio in foro conscientiæ, & spirituali, id est quoad excommunicationem, non autem extra illud suffragatur quoad alias pœnas: hæc enim dictio, *tantum*, ponit solummodo quę affirmat, & cætera omnia Dictio tantum est taxatiua.

omnia excludit. *Bald. in l. ita nobis, 28. C. ad leg. Iul. de adult. Bar. in l. 1. vbi etiam Iason. num. 9. ff. si quis ius dicenti, &c.*

Mandantes vobis, &c. Imponitur Episcopo, & eius Vicario, vt tanquam Iudices publici, & Ordinarij loci, curent priuatam, & publicam satisfactionem; priuatam, quæ præstanda sit Presbytero percusso, vt supra diximus: publicam, quæ danda sit populo ob scandalum acceptum; & ius publicum læsum. Et hæc publica satisfactio præstatur per publicam correctionem, & satisfactionem. *cap. 1. de pœnit. & remiss. vbi Panorm. & Doctores communiter.* Ex quibus omnibus colligitur, mitti latorem ad suum Ordinarium, absolutum, non vt recipiatur sub secreto sigillo, vt recipiunt confessarij, sed vt in publico habeatur pro absoluto; & ad hunc effectum conficiuntur litteræ testimoniales absolutionis receptæ directæ ad Ordinarium.

Satisfactio publica per publicam correctionē præstatur.

Et si satisfacere, &c. Hinc apertè colligitur obligatio, quam habet lator postquam fuit per Maiorem Pœnitentiarium absolutus, se præsentandi Ordinario cum litteris receptę absolutionis: si enim, cum tuto, & commode potest non se præsentat, in eandem excommunicationem incidit. *cap. eos qui, 22. de sent. excomm. in 6.* quia contemnit parere sententiæ, & ordinationi per Ordinarium latæ, seu ferendæ. Nam ille dicitur contemnere, qui cessante impedimento non adimplet, quod adimplere tenetur. *d. cap. eos qui de sent. excomm. in 6.* vt supra diximus.

Contemnere quis dicatur.

Quod autem lator teneatur se præsentare suo Ordinario, aperte patet ex ipsismet verbis præsentium litterarum, & ex obligatione sibi imposita per M. Pœnitentiarium, quando fuit absolutus; verum etiam ex ipso delicto, quo illius iurisdictionem læsit, percutiendo eius ouem, vt superius diximus: & ideò ei satisfaciendum.

Pro Remisso Absoluto, qui quendam Presbyterum vulnerauit, & idcirco ab Ordinario declaratus fuit excommunicatus, & ab eodem missus ad Vrbem pro absolutione desuper obtinenda, conficiuntur litteræ prout in præcedenti formula: solum loco verbi, *Mittimus*, ponitur aliud verbum, *remittimus*: remittitur enim, qui fuit missus, videlicet retromittitur ad Ordinarium, à quo fuit missus ad Sedem Apostolicam: & præterea omittitur clausula, *in foro conscientiæ tantum* cuius loco, nihil aliud apponitur, quia eo modo remittitur, quo fuit missus: missus autem fuit simpliciter, & ad eundem remittitur sine vlla taxatione, & restrictiua.

Littera pro remisso absoluto.

Pro Remisso Absoluto, qui Presbyterum interfecit, & propterea declaratus fuit ab Ordinario excommunicatus, & ab eodem missus ad Sedem Apostolicam pro absolutione desuper obtinenda; litteræ conficiuntur, vt in præcedenti, sed apponitur publica pœnitentia, præter alias pœnitentias, quæ solent apponi, quando conficiuntur litteræ pro absoluendo presbytericida, prout superius diximus: & ideò in huiusmodi litterarum declaratione non est necesse hic amplius immorari.

Pro presbytericida remisso absoluto.

A MA-

A MALA PROMOTIONE ANTE ÆTATEM.

Pro Presbytero, qui existimans habere legitimam ætatem, promotus fuit, & postmodum in Altaris ministerio ministrauit: & licet nuper cognouerit ad ætatem legitimam quatuor menses defuisse, nihilominus ab exequutione Ordinum non abstinuit. Litteræ pro eius absolutione, & dispensatione sic conficiuntur.

FR. Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs existimans se legitimæ ætatis, ad Sacrum Presbyteratus ordinem promoueri se fecit, & in eo ministrauit. Postmodum vero cognoscens sibi quatuor menses ad ætatem legitimam defuisse, nihilominus ab exquutione suorum ordinum minime abstinuit, & idcirco in censuras Ecclesiasticas incidit, & irregularitatem contraxit. Cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, lator prædictus, modò sit legitimæ ætatis, & de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum dolens, suos ordines exercere licite posse desideret; pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. Nos igitur, &c. discretioni tuæ committimus, quatenus, si est ita, dictum latorem, audita prius eius Sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, & excessibus huiusmodi, absoluas hac vice in forma Ecclesiæ consueta, iniuncta inde ei pro modo culpæ pœnitentia salutari, quæ duret per tantum tempus, quantum ei deerat ad ætatem legitimam, cum promotus fuit, & alijs, &c. iniungenda, &c. Ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo præmissa occulta sint, & lator ætatem legitimam expleuerit, cum eodem, pœnitentia, vel illius parte peracta, & suffragantibus sibi dignis pœnitentiæ fructibus, & meritis, alioq; ei canonico non obstante, super irregularitate per eum ex præmissis, quia interim sic ligatus Missas, & alia diuina officia (non tamen in contemptum Clauium) celebrauit, vel aliàs Diuinis se immiscuit, quomodolibet contracta: quodq; illa, & alijs præmissis non obstantibus, postquam in huiusmodi suspensione steterit per tempus arbitrio tuo statuendum, in suis ordinibus, etiam in Altaris ministerio ministrare, & sibi ante præmissa canonice collata retinere: & si quæ in futuram, aliàs tamen canonice, conferantur beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura, inuicem tamen compatibilia recipere, & similiter retinere licite valeat, misericorditer dispenses in foro conscientiæ, & in ipso actu Sa-

cramentalis Confessionis tantum, & non aliter, neque vllo alio modo. Ita quod huiusmodi absolutio, & dispensatio in foro iudiciario nullatenus suffragentur. Datum, &c.

Omissis hic de more illis clausulis explicandis, quæ habentur in communi cum alijs supradictis formulis, ad proprias deueniemus.

Quod ipse alias existimans, &c. Olim susceptis minoribus ordinibus quisque in decimo octauo suæ ætatis anno suscipere Subdiaconatum, in vigesimo vero ad Diaconatum, in vigesimo quinto similiter suæ ætatis annis ad Presbyteratum promoueri poterat, per *clem. generalem, 3. de ætate, & qualitate ordinan.* quam tamen Clementinã correxit *Concil. Trid. sess. 24. cap. 12. de reform.* vbi decernit, Subdiaconatum in vigesimo secundo, Diaconatum in vigesimo tertio, & Presbyteratum in vigesimo quinto ætatis suæ annis à Clericis quatuor minorum Ordinum suscipiendos. Si autem quis contra huius determinationem Concilij facere præsumeret, male promoueretur ante legitimam ætatem, prout fecit noster hic lator.

Postmodum cognoscens sibi quatuor, &c. Hæc cognitio facit, vt lator animaduertat pœnam à se incursam ob malam ordinis susceptionem; & admonet ne illum exercere in posterum audeat, quia si secus faciet, non euadet irregularitatem, à qua hactenus bona fides, & ignorantia eum excusarunt. *cap. Apostolicæ, 9. de clerico excom. ministr.*

Bona fides excusat ab irregularitate.

Et idcirco in excommunicationem, &c. Qui suscipit ordines ante ætatem legitimam, ipso facto remanet suspensus ab exequutione illorum, per *Constitutionem Pij II. contra promotum ante legitimam ætatem, quæ incipit. Cum ex sanctorum Ordinum collatione, &c. prout in Bullario fol. 79. sub anno 1461.*

Præterea possunt incurrere etiam excommunicationem, quam solent fulminare Episcopi aliqui ordinantes contra non canonice ad ordinationem accedentes. Et ideò hic ad abundantiorem cautelam ponitur in plurali numero, *censuras Ecclesiasticas incurrisse.*

Irregularitatem contraxit, &c. Expresse ponitur in prædicta *Constitutione Pij Secundi*, quod ante legitimam ætatem promotus, si exercet ordinem sic susceptum, vel alios canonice susceptos, irregularitatem contrahat: nam pœna suspensionis non est solummodo ab ordine male suscepto, verum etiam ab alijs: statuit enim ibi Pius Secundus, quod omnes, & singuli, qui absque dispensatione canonica, aut legitima licentia, *siue extra tempora à iure statuta, siue ante ætatem legitimam, &c.* ad aliquem ex sacris ordinibus se fecerint promoueri, à suorum ordinum exequutione ipso iure suspensi sint, & huiusmodi suspensione durante si in eisdem ordinibus ministrare præsumpserint, eo ipso irregularitatem incurrant.

Dictum latorem, audita prius, &c. Quod exequutio hu-

huiusmodi litterarum facienda sit in actu Sacramentalis Confessionis, iam alibi diximus, & ideo hic nihil addendum censeo.

Dictio, quibusuis est vniuersalis omnia includens

A quibusuis, &c. Hæc dictio, *quibusuis*, est dictio vniuersalis omnia includens, & nihil excludens. *arg. l. à Procuratore*, 13. *C. mand. & cap. solitæ, 6. de maior. & obed.* & ideò per hanc dictionem conceditur confessario facultas absoluendi latorem præsentium à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis per eum occasione huius malæ promotionis incursis, siue sint à iure, siue ab homine.

Quomodolibet, &c. Hæc dictio idem importat, ac dictio, *quomodocunque*, & *quocunque modo*. *Parif. conf.* 58. *num.* 10. *vol.* 1. & *alij*, & est similiter dictio vniuersalis comprehendens omnes casus. *Ruin. conf.* 15. *nu* 36. *vol.* 1. & *alij*. Ideoque comprehendit omnem modum incursionis censurarum, quas Lator ratione huiusmodi illegitimæ promotionis potuerit directè, vel indirectè incurrere, hoc est non solum de iure communi, sed etiam de iure speciali, consuetudine, &c. vt in simili notauit *Gonzal. ad reg.* 8. *cancell. glos.* 29.

Quomodolibet dictio vniuersalis comprehendens omnes casus.

Incursis, &c. Id est, hactenus de præterito incursis, non autem de in futurum incurrendis.

Pœnitentia salutari, &c. Quæ pœnitentia possit imponi, relinquendum est arbitrio confessarij exequutoris huiusmodi litterarum. Consulerem tamen, vt pro pœnitentia imponatur pluries in hebdomada confiteri propria peccata, vt dignius, & sine macula ad altare accedat, ad quod tanta temeritate, & audacia hucusque illaqueatus accessit, cum nemo ab huiusmodi pœnitentiæ adimpletione excusare se possit.

Tamdiù duratura, &c. Verba sunt clara, & non egent explicatione: ad quatuor enim menses durare debet, nec potest confessarius tempus diminuere.

Ipsoque ab exequutione suorũ ordinũ suspenso, &c. Ne per præcedentem absolutionem à censuris censeatur Lator præsentium eo ipso restitutus ad ordinum exequutionem, admonetur per præsentem clausulam, adhuc firmam remanere suspensionem: nisi velimus, quod prima suspensio per præcedentem absolutionem fuerit relaxata, & noua imposita per confessorem. Sed non video cur sint multiplicandæ suspensiones sine necessitate: forsan ne si celebret ante tempus præscriptum à confessore, dicatur contraxisse irregularitatem? Nihil officit hæc ratio, quia si noster exequutor imponeret nouam suspensionem, imponeret authoritate M. P. & potius nomine Pontificis, & ideò induceret veram, propriamq; suspensionem; & si in tali suspensione celebraret, fieret irregularis Lator præsentium.

Demum, dummodo præmissa occulta, &c. Dictio, *dummodo* cum adiungatur ei, quod necessariò est implendum, antequam actus perficiatur, importat conditionem. *l. Thais*, 41. *§. Stichus, ff. de fideicom. libert. Soc. iun. conf.* 148. *in fin. vol.* 1. *Mandos. in reg.* 31. *cancell. quæst.* 13. *num.* 8. & *alij*. Ideo noster exequutor antequã veniat ad exequutionem huiusmodi litterarum, perpendere prius debet, an mala latoris promotio sit occulta,

Dictio, dummodo importat conditionem.

nec ne. Quomodo autem debeat esse occulta, vide, quæ de occultis diximus in principio secundæ Partis nostræ huius Praxis. Si non est occulta, abstineat ab executione.

Et lator legitimam expleuerit, &c. Dictio, *Et*, cum sit de natura sua copulatiua, copulat præsentem clausulam cum præcedenti: & sicut verificari prius debet præcedens clausula, ita, & hæc præsens: ac propterea, nisi lator legitimam compleuerit ætatem, exequutor debet omnino abstinere ab exequutione huiusmodi litterarum, hoc est, à relaxatione suspensionis, & dispensatione super irregularitate.

Dictio, Et, copulat præcedentia cũ subsequentibus.

Insuper exequutor animaduertat, an tempore datæ litterarum prædictarum lator præsentium esset in legitima ætate constitutus: nam ad validitatem gratiarum requiritur, vt tempore Datæ preces veritati nitantur, alias gratia est nulla, & inualida. *cap. constitutus, 19. de rescrip.* vt aliàs fusius probauimus. Nec sufficit, quod tempore exequutionis sit legitimæ ætatis.

Pœnitentia, vel illius parte, &c. Cum ablatiuus absolutus importet conditionem actus cui adiungitur. *l. à testatore, 108. vbi Bart. num. 1. ff. de condit. & demonstr. & in l. quibus diebus, 40. §. finali num. 2. ff. eodem*, & actus conditionalis non valeat nisi existente conditione. *l. si quis sub conditione, 8. ff. si quis omissa caus. testam. l. cedere diem, 213. ff. de verb. signif. l. si quis fundum, 37. ff. de contrahenda emptione* Ergo non audeat noster exequutor dispensare cum latore præsentium antequam partem pœnitentiæ adimpleuerit, quia facultas dispensandi est illi concessa cum hac conditione videlicet, pœnitentia, vel illius parte peracta; & si secus fiat, actus corruit.

Ablatiuus absolutus importet conditionẽ.

Partis appellatione videtur in dubio dimidium intelligi. *l. nomen filiarum, 163. §. portionis, ff. de verb. signif. glos. in l. plane vbi, 34. verbo pro parte, ff. de leg. 1. l. etiam, 50. ff. de vsufr. Dec. cons. 69. quod incipit. Visis duobus*; nisi adijciatur illi particula *aliqua*, vel *quædam*: v. g. si dicatur, aliqua pars, vel quædam pars: hoc enim casu venit minima pars. *glos. in clem. 1. verb. aut eorum parte, de foro competenti, Anchar. cons. 160. nu. 4. vers. præterea Curt. sen. cons. 49. nu. 96. & alij.* Et consequutiue post duos menses à die impertitæ absolutionis esse cum latore præsentium dispensandum, cum pœnitentia durare debeat ad quatuor menses.

Partis appellatione quid veniat.

Et suffragantibus sibi dignis Pœnitentiæ, &c. Qui sint Pœnitentiæ fructus, aperte patet, videlicet, dolor de peccato, eius confessio, & exhibitio satisfactionis.

Fructus pœnitentiæ.

Et merit s, &c. Hoc est, bonis vitæ moribus, & Ecclesiastico conuenientibus: si enim esset lator vitæ dissolutæ, & scandalosæ, & nollet resipiscere, illum dimitterem in dispensatum, etenim similibus personis maior Pœnitentiarius non patrocinatur.

Alioque ei canonico, &c. Si aliquod ex impedimentis per me enumeratis in principio huius tertiæ Partis obstet latori, eo quod aliqua alia irregularitate irretitus sit, vel excommunicatione maiori illaqueatus, remittendus est ad maiorem Pœnitentiarium indispensatus, vt aliud impedimentum declaret. Licet enim vnum impedimentum nõ

habeat

habeat connexionem cum alio, & possint separatim peti absolutio, & dispensatio, & seorsum absolui, & dispēsari super vnoquoque eorum; attamen quia hæc clausula posita cum ablatiuo absoluto importat cōditionem, vt supra diximus, & facit gratiam Maioris Pœnitentiarij conditionalem, ideo ea non existente corruit gratia, & non potest illius vigore cum latore dispensari.

Super irregularitate ex præmissis, quomodolibet contracta, &c. Dictio, *ex*, de sui natura importat causam proximam & immediatam. *l. 1. §. ex incendio, vbi Bart. ff. de incen. ruin. & naufragio. l. ex hoc iure, 5. ff. de iust. & iure, & l. non dubium, 5. §. quoad omnes, C. de leg. l. 1. C. si seruus extero. l. ex causa donationis, 25. C. familiæ erciscundæ. l. eo tempore, 51. §. fin. ff. de peculio. c. inter dilectos, 6. §. cum igitur, de fide instr. Dec. cons. 539. quod incipit, inclita Ciuitate Ianuæ, nu. 7.* & ideo verbum istud, *irregularitate*, non sumitur in tota sua latitudine, prout comprehendit omnes irregularitatum species, sed restringitur solummodo ad eam, quæ prouenit ex illegitima ordinum administratione paulo ante narrata.

Dictio ex importat causam propriam & immediatam.

Non tamen in contemptum clauium, &c. Id est, in vilipendium clauium, id est, ordinis, & iurisdictionis: ordinis, quia formaliter contempsit potestatem, quam Ecclesia sacerdotibus in ordinatione tribuit, atque ita non curauit legitime exercere ordines: Et iurisdictionis, quia minimi fecit iurisdictionem Pontificum, & Conciliorum decreta, quæ sub pœna irregularitatis prohibent suspensis, & excommunicatis ordinum exequutionem. Si hoc animo, & intentione lator noster exercuit ordines, debet indispensatus dimitti, ob dictionem, *non*, quæ est negatiua, & malignantis naturæ, & à subiecto tollit omne id, quod negat. *l. si filius tuus. 14. C. de don.* & ob immediate subsequentem dictionem, *tamen*, quæ est dictio limitatiua, & restrictiua propositionis, cui connectitur. *l. ita tamen, 27. ff. ad Trebell. & l. vbi adhuc, 29. §. ita tamen, C. de iure dotium*, ac propterea restringit, & limitat præmissa, ne suffragentur latori nostro, si adsit huiusmodi contemptus, qui à Maiori Pœnitentiario omnino excluditur per præcedentem dictionem negatiuam.

Dictio, tamen, est limitatiua.

Postquam in huiusmodi suspensione, &c. Cum dictio *postquam* inducat conditionem in ea dispositione, in qua ponitur secundum *Bar. in l. quibus diebus, 40. §. Termilius, nu. 5. ff. de cond. & demon.* ideo non prius deueniendū est ad dispēsandum cum latore præsentium, quam elapsi fuerint duo menses ad minus suspensionis huiusmodi à die præsentis absolutionis impertitæ: conditio enim prius verificari debet, antequam dispositio possit habere suum effectum, vt superius diximus, cum ista dictio, *postquam*, excludat omne tempus anterius secundum *Paris. cons. 31. n. 83. vol. 1.* & respiciat solum tempus posterius per *Menoc. cons. 1103. n. 4. & DD. communiter.*

Per tempus arbitrio tuo, &c. Arbitrium nostri exequutoris non est liberum simpliciter, adeo vt possit præscribere minus tempus remanēdi in suspensione, quàm duos menses, sed ponitur solum in eius libertate, & arbitrio, an sit relinquendus lator præsentium in suspensione per quatuor, vel potius per duos

duos menses, & in eius electione ista duo tempora relinquuntur; alias hæc clausula destrueret præcedentes, in quibus præscribitur pœnitētia quatuor mensium, & iubetur post pœnitentiam, vel illius partem peractam cum latore dispensari: & sicut legum correctio est vitanda, quando inuicem sustineri valeant. *c. cum expediat, 29. de elect. in 6. l. si quando, 35. C. de inoffic. test. l. præcipimus, 32. in fine C. de appell.* ita, & clausularum, quando inuicem sustineri, & se inuicem interpretari queant, prout est in nostro casu, in quo saluantur, & arbitrium, & Pœnitentiæ duratio præscripta.

Legum correctio cauenda

In suis ordinibus, &c. Per istam clausulam lator restituitur in pristinum statum, ac si huiusmodi delictum non perpetrasset, nulla apposita limitatione, ac restrictione, quoad habilitatem, & potestatem suos exercendi ordines, tam priuatim, quam publice, tam in choro, quam in Altaris solemni ministerio, hoc enim important illa verba, *in suis ordinibus, etiam in altaris ministerio.*

Et sibi ante præmissa canonice, &c. Cùm propter huiusmodi malam promotionem, & ordinum administrationem posset iure priuari beneficijs Ecclesiasticis, quę aliàs canonicè obtinuerat, prout inter alios expressè decreuit *Pius II. in prærecitata sua Constitutione*, licèt loquatur de foro exteriori, & propterea requiratur sententia Iudicis, non autem de foro interiori, & secreto; nihilominus conceditur Latori præsentium, vt beneficia ante prædictos excessus sibi canonicè, id est secundū sacros canones (illud enim dicitur canonicum, quod est à iure canonico comprobatum. *c. postulastis, 7. de cler. excom. min.*) collata retinere queat pacificè, & absque vllo conscientiæ scrupulo, & animi titubatione.

Canonicum quid sit.

Quæ requirantur ad hoc, vt beneficia intelligantur canonicè collata, breuiter attingam. Primò, vt à legitimo collatore fiat collatio: qui autem sint isti legitimi collatores, facile est assignare,

Primarius enim, & generalis Ecclesiarum, dignitatum, ac beneficiorum ecclesiasticorum dispensator est Summus Pontifex. *c. licet Ecclesiarum, 2. de præbend. & dignit. in 6.* Secundarij sunt Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, & Episcopi. *c. Episcopus, 4. & c. referente, 7. & c. graue nimis, 29. de præb. & dign. c. si tibi, 17. de præb. in 6. c. nullus omnino, 16, q. 7.* Capitula. *c. significatum est nobis 11, & c. pro illorū, 22. & d. cap. graue nimis, de præbend. & dignit. c. proposuit, 4. de concess. præben.* Archidiaconi, *d. c. referente*, & alij iurisdictionē quasi Episcopalem, vel indulta desuper necessaria habentes, vel specialem ecclesiarum dispositionē obtinentes,

D. Papa est primarius, & vniuersalis dispensator dignitatum, &c.

Secundò requiritur, vt personæ habili, & capaci conferantur. Personæ autem habiles illæ dicuntur, quæ sunt præditæ ætate, moribus, & sciētia. *c. cum in cunctis, 7. de electione, vbi glos. in d. cap. graue nimis eod. tit.*

Beneficia personæ habili conferri debent.

Ætas pro simplicibus beneficijs absque residentia, olim maior septem annorum; minores enim septē annorum, non debent insigniri clericali tonsura. *cap. fin. de elect. in 6. & c. cum adeò, de rescript.* Hodie vero per *Concil. Trident. sess. 23. cap. 6. de reform.* non confertur beneficium ecclesiasticum minori quatuordecim annorum. Ad dignitates quascunque curam animarum habentes requiritur saltem ætas 25. annorum. Ad dignitates, & personatus, quibus cura animarum nulla subest, sufficit ætas annorum viginti duorum. *d. cap. cum in cunctis, de elect,*

Quæ ætas requiratur ad beneficia obtinenda.

elect. & Concil. Trident. sess. 24. cap. 22.

Probitas morum requiritur in beneficiando. Probitas morum: & ideò excluduntur omnes excommunicati. *c. postulastis, 7. de cler. excommun. minist.* & irregulares, veluti illegitimi. *c. 1. & 2. & cap. proposuit, 6. de fil. presbyterorum. c. innotuit, 20. de electione c. per venerabilem, 13. qui filij sint legitimi. c. accedens, 14. de purgat. canon.* Corpore vitiati. *cap. qui in aliquo distin. 51. cap. 1. in fin. dist. 49. c. 1. dist. 55. c. 2. de clerico ægrot.* Homicidæ. *c. fin. de cler. pugnan. in duello. c. studeat in fin. 50. dist.* & alij irregulares, prout diximus superius, agendo, de irregularitatum speciebus.

Et in super requiritur, vt non habeant alia beneficia, plura enim beneficia sine dispensatione insimul retineri non possunt. *cap. cum teneamur, 6. vbi glos. in verb. commodè. c. quia in tantum, 5. c. ad hæc, 13. de præb. & dignit. Conc. Triden. sess. 7. cap. 24. & 5. de reform.*

Quæ scientia requiratur. Scientia, quæ sit sufficiens pro illo ordine, quem requirit beneficium, vt supra dixi de irregulari, ex defectu scientiæ.

Modus assequutionis. Demum requiritur modus assequutionis, & impetrationis, qui sit à Sacris canonibus approbatus: & ideò excluditur modus simoniacus. *c. cum essent, 12. c. insinuatum, 13. & c. ex diligenti, 17. de simonia,* vt infrà suo loco melius explicabimus: & ob eandem causam excluditur Confidentiarius per Bullas fel. record. Pij IV. quæ incipit, *Romanum, in Bullario constitut. 109. & Pij V. constit. 87. quæ incipit, intolerabilis.*

Et si quæ in futurum aliàs tamen canonicè beneficia, &c. Per hanc clausulam non dispēsatur cum Oratore, vt beneficia denuo per eum obtinenda possit cum alijs à se obtentis, retinere sine speciali dispensatione Sedis Apostolicæ, sed solum tollitur eius inhabilitas proueniens ex supra narratis excessibus: & ideò si aliud beneficium obtinet absque expressione obtentorum, & dispensatione speciali ad insimul hæc retinenda, primum beneficium vacat, si secundum vult retinere. *c. præterea, 14. cap. de multa, 28. de præben. dignit.*

Inuicem tamen compatibilia, &c. Beneficia incompatibilia ea sunt, quando per vnius cōsecutionem alterum vacet, vt sunt duæ Dignitates. *cap. quia nonnulli, 3. de cleric. non residen.* Duo Personatus. *d. cap. multa, de præben.* Duo officia. *c. vnum, 21. q. 1. & c. fin. 20. q. 4.*

Quod tamen intellige, quando est plenè translatus quis ad secundā dignitatem. Beneficium enim primum tunc vacat per secundi adeptionem, quando beneficiatus est plenè translatus ad secundum. *c. cum in cunctis, 7. de elect. c. commissa, 35. de elect. in 6. Panor. in c. si quis clericorum, 1. num. 5. de cleric. coniug. & DD. communiter.* Duæ Parochiales Ecclesiæ, & curata beneficia. *cap. quia in tantum, 5. de præben. cap. gratia, 8. de rescriptis, in 6.* Duæ Vicariæ perpetuæ. *clement. vnica de officio Vicarij.* Duo beneficia simplicia sub eodem tecto. *c. literas, 19. de concess. præben.* Duo beneficia diuersarum Ecclesiarum actualem residentiam requirentia. *c. non potest, 21. de præben. in 6.* Vide alias beneficiorum incompatibilitates apud *Rebuffum in sua Praxi benefic. in tit. de dispensatione ratione ætatis.* *Quando primum beneficium per secundi assecutionem vacat.*

Conferantur, &c. Istud verbum cum sit generale, comprehendit omnes eos modos quibus obtineri possint beneficia Ecclesiastica, *Confertur importat omnes modos asseque ndi beneficia.*

ftica, siue per collationem, siue per electionem, siue per præsentationem, siue per commendam, prout bene aduertit *Rebuffus in sua Praxi beneficiali, loc. cit.*

Nomine beneficiorum an veniant dignitates.

Insurgit dubium, an vigore istius dispensationis, possit Lator noster consequi dignitates Ecclesiasticas, cùm beneficiorum nomine videantur venire etiam dignitates. *c. tua nobis, 32. de verb. significat.* videlicet Abbatiæ,& Episcopatus.*cap. maioribus, 8. vbi Panorm. num. 2. de præben. & dignitat.*

Hoc tamen non obstante contrarium censeo dicendū: sumus enim in materia dispensationis, quæ cum sit dispositio contra ius commune, debet strictè interpretari. *cap. 1. §. ille, de fil. presbyt. in 6. & cap. quæ à iure, 28. de reg. iur. in 6.* & proptereà non potest extendi ad non expressa. *cap. non potest, 21. de præben. in 6. & d. cap. 1. de filijs presbyt.*

Nec obstat *d. cap. tua, in contrarium allegatum*, immò nostræ sententiæ omnino fauet: Primo, quia in *d. cap. tua*, agitur de priuilegio facto Episcopo pro conseruando suę dignitatis statu à debitorum grauamine; pro quo conseruando omnia beneficia, tàm maiora, quàm minora suæ diœcesis sibi subiecta, ratio exigit, vt suis fructibus concurrant: quod non est in casu nostro,in quo dispensatus, quantum in se erat in suis excessibus, nec minimum merebatur beneficium, immò demerebatur. Et magnopere ei indulgetur, dum ad minora beneficia habilitatur.

Secundo respondetur, dictum capitulum restringere allegatam interpretationem: videlicet generali nomine beneficiorum venire dignitates, & maiora beneficia, ad casum tantum *in d. cap.* expressum, hoc enim ponunt illa duo verba, *in hoc casu.*

Nomine beneficiorum non veniunt dignitates.

Ratio est, quia cum dignitates sint speciali nota dignæ, vt bene aduertit *glossa in cap. 2. verbo. dignitatum, de præben. in 6.* nisi specialiter notentur, exclusa intelliguntur. *cap. quamuis, 4. §. quamquam, de præb. & dignit. in 6. l. iniuriarum, 13. §. quæ iure potestatis, ff. de iniur.* & hoc esse secundum stylum Romanæ Curiæ asserit *Rebuff. in sua Prax. benefic. in tit. de dispensat. ratione ætatis, vers. contrarium tamen verius est, & in vers. addendum est*, vbi expresè negat in Bulla dispensationis, ad duo beneficia, posse addi clausulā, etiamsi dignitates,nisi in corpore signaturæ fuerit facta mentio de dignitatibus, quia regulariter Papa plus non concedit,quam pars requisierit: & ideò monet in supplicationibus dispensationum exprimendum, vt secum dispensetur ad dignitates etiam in Cathedralibus, & Metropolitanis. Ex quibus collige, vigore præsentis dispensationis Latorem præsentium posse solummodo consequi beneficia simplicia, & curata extra cathedrales Ecclesias existentia, & à dignitatibus seiuncta.

Recipere, & similiter retinere, &c.

Id est, collationi ad sui fauorem factæ assentiri, beneficiorum sibi collatorum possessionem capere, & retinere.

Reliquæ clausulæ huius dispensationis formulæ sunt eædem, ac superius in alijs formulis positæ: ideò in eis iterum explicandis non est necesse amplius immorari.

PRO

PRO DIACONO,

Qui ſacros Subdiaconatus, & Diaconatus ordines ante legitimam ætatem ſuſcepit, & in eis miniſtrauit, & poſteà audiuit in Confeſſione quendam Sacerdotem paratum pro Miſſa celebranda; cum nullus alius Sacerdos adeſſet; Litteræ abſolutionis, & diſpenſationis conficiuntur, vt infra.

FR. Antonius Barberinus, &c. Quod ipſe aliàs ſcienter promouere ſe fecit ante legitimam ætatem ad ſacros Subdiaconatus, & Diaconatus ordines, & in eis miniſtrauit, necnon ſacramentalem Confeſſionem audiuit cuiuſdam Sacerdotis celebrare volentis, cum nullus Sacerdos adeſſet, eiq; abſolutionem impertiuit: propter quæ cenſuras Eccleſiaſticas incurrit, & irregularitatem contraxit. Cùm autem, &c. Lator prædictus modò in legitima ætate conſtitutus de præmiſſis, quæ occulta ſunt, plurimum doleat, ſuſceptoſque ordines exercere, & ad ſacrum Presbyteratum promoueri licitè poſſe deſideret, pro ſua conſcientiæ quiete cupit per Sedem Apoſtolicam abſolui ſecumque deſuper diſpenſari. Quare, &c. quatenus ſi eſt ita, & in eo quod prædictum Sacerdotem ſit abſoluere tentauit, lator non fecerit vt hæreticus, dictum Latorem, audita prius eius ſacramentali Confeſſione, à quibuſuis ſententijs, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, quas propter præmiſſa quomodolibet incurrit, & exceſſibus huiuſmodi abſoluas hac vice, &c. Iniuncta inde ei pro modo culpę grauiſſima pœnitentia ſalutari, quæ duret per tantum tempus, &c. Reliqua vt in præcedenti formula.

Hæc formula parum à pręcedenti differt, ideò proprias eius tantum clauſulas explanabo.

Sacramentalem Confeſſionem audiuit, &c. Cum ius ligandi, & abſoluendi à peccatis ſit ſolum cōceſſum ipſis Sacerdotibus. *c. verbum Dei. §. certum eſt, de pœnitentia, diſt. 1. Concil. Trident. ſeſſ. 14. c. 6. de reform.* Ideò non ſacerdos temere, & nulliter abſoluit; vt fecit hic lator, qui eſt ſolum Diaconus; & inſuper contrahit irregularitatem. *c. 1. & 2. vbi Panorm. & alij, de clerico non ordin. miniſtran.* nec non incurrit pœnam capitalem *per Conſtitutionē Clementis Octaui editam anno 1601. quæ incipit. Etſi alias felicis record. Paulus Papa Quartus, &c.*

Quatenus, &c. non fecerit vt hæreticus, &c. Id eſt, credens. Verba illa Domini, *Quæcunque alligaueritis ſuper terram, erunt alligata, & in Cælo: & quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo: & quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt;* ad omnes Chriſtifideles indifferenter, & promiſcue contra inſtitutionem huius Sacramenti ita eſſe dicta.

vt quiuis poteſtatem habeat remittendi peccata: qui enim hoc credit, credit doctrinam falſam, & à veritate Euangelij penitus alienam, & ideò hæreticam; & propterea eſt hæreticus, qui eam tenet, & credit. *Concil. Trident. ſeſſ. præcitata, can.* 10.

Quatenus non fecerit vt hæreticus, &c. Quia dictio, *quatenus*, eſt dictio limitatiua. *l. ſi quis crediderit*, 50. *vbi gloſ. ff. de pact. c. placet*, 12. *de conuerſ. coniugat. Decius in l. quatenus*, 25. *in principio, ff. de reg. iuris*; idcircò limitat facultatem per huiuſmodi diploma conceſſam, & reſtringit ad caſum, in quo noſter lator non audiuerit Sacramentalem confeſſionē prædicti Sacerdotis, pertinaciter credens etiam non Sacerdotibus fuiſſe conceſſam à Chriſto Domino poteſtatem abſoluendi à peccatis.

Quatenus *eſt dictio limitatiua.*

Ad hoc autem, vt quis hæreticus dicatur, neceſſe eſt, vt pertinaciter, & obſtinatè erret in rebus fidei, non autem per ſimplicitatem, & ignorantiam. *c. dixit Apoſtolus. c. qui in Eccleſia*, 24. q. 3. Ad conſtituendum enim hæreticum duo concurre neceſſariò debent: error in intellectu circa res fidei: & pertinacia voluntatis in huiuſmodi errore. *Clem. vnica, §. porro de ſumm. Trinit. c. damnamus*, 2. *§. ſi quis igitur, eod. tit. de ſumm. Trinit. Panor. in c. nu.* 1. *de hæreticis. Sylueſt. verbo hereſis*, 1. *nu.* 1. *&* 3. *& Doctores communiter*, Error ad inducendam hæreſim non ſolum eſt, quando quis firmiter credit contra illud, quod credit Eccleſia, verum etiam, quando pertinaciter dubitat de eo, quod Eccleſia determinauit circa res fidei, adeò, vt non ſit paratus corrigi ad Eccleſię mandatum. *cap. dubius*, 1. *vbi Panorm. & DD. de hæreticis, d. cap. damnamus in fine de Sum. Trinit.* vbi ideò Ioachim ab hæreſis notā excuſantur; quia omnia ſua ſcripta commiſit corrigenda Sedi Apoſtolicæ: ergo quando non vult ſe ſubijcere correctioni Eccleſiæ, eſt hæreticus: & pertinacia tunc adeſt, quando quis ſcienter, & data opera aliquid contra Eccleſiæ determinationem affirmat, & defendit. *cap. excellentiſſimus*, 11. *quæſt.* 3. *cap. fin. §. licet igitur de pœnis, cap. fin. de cler. excomm. miniſtr. gloſ. in Clem. vnica in verbo pertinaciter de Sum. Trinit.*

Hæreſis non eſt ſine pertinacia.

Dubius in fide quando ſit hæreticus.

Præterea ad incurrendas pœnas contra hæreticos, &c. requiritur, vt huiuſmodi deprauata credulitas, & pertinacia, ſeu dubium, exprimantur per aliquod ſignum extrinſecū, & ſignificatiuum ſui interni erroris; Eccleſia enim punire non valet ea, quæ per externum actum ſuis Clauibus non ſubijciuntur. *c. Chriſtiana*, 32. *q.* 5. *c. conſuluiſti*, 2. *q.* 5. *c. ſi omnia*, 6. *q.* 1. *& c. erubeſcant, diſt.* 32.

Iniuncta ei pro modo culpæ grauiſsima pœnitentia, &c. Exceſſus, & temeritas latoris fuerunt grauiſſimi, ideò grauiſſimè debent puniri, videlicet ieiunio in pane, & aqua, ſeù aliqua peregrinatione, aut alijs rebus, quæ ſint corporis afflictiuæ; habito tamen reſpectu ad qualitatem perſonæ, & conſiderata pœna capitali, qua per prædictam Clementis Conſtitutionem punitur quicunque auſus fuerit exercere ordinem Presbyteratus non adhuc ſuſceptum.

Reliquæ clauſulæ, cum nihil ſpeciale habeant, & differens à præcedenti formula, ideò in illa videndæ ſunt.

A MA-

A MALA PROMOTIONE ANTE ÆTATEM.

Et à mala prouisione, ac fructuum perceptione.

Pro Presbytero, &c. qui ad sacrum Subdiaconatus ordinem ante legitimam ætatem promotus, in illo ministrauit, &c. deindè in ætate legitima constitutus reliquos sacros Diaconatus, & Presbyteratus ordines suscepit, & ante vigesimum quintum suæ ætatis annum, quandam Parochialem Ecclesiam assequutus fuit, ac summam quindècim aureorum percepit: Litteræ vt infra conficiuntur.

F*R. Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs ante ætatem legitimam promoueri se fecit ad sacrum Subdiaconatus ordinem, & illum exercuit: deinde in legitima ætate suscepit reliquos sacros Diaconatus, & Presbyteratus ordines, nec non ante vigesimum quintum ætatis suæ annum quandam Parochialem Ecclesiam assequutus fuit, ex qua summam quindecim aureorum percepit: propter quæ censuras Ecclesiasticas incidit, & irregularitatem contraxit. Cum autem, &c. dictus lator præsentium de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, suosq; ordines exercere, & dictam Ecclesiam Parochialem retinere licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari, ac fructus prædictos sibi condonari. Quare, &c. Quatenus, si est ita, dictum latorem, audita prius eius Sacramentali confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. Iniuncta inde ei pro modo culpæ graui pœnitentia salutari, quæ duret per tantum tempus, quantum ei deerat ad ætatem legitimã, cum promotus fuit: Quodq; illis, quibus ipse in concursu per fraudem sic prælatus fuit, satisfaciat, vel cum eis concordet; & alijs, quæ fuerint de iure iniungenda. Demum, dummodo præmissa sint occulta, &c.* Prout in præcedenti formula, vsque ad verbum *ministrare*, & deinde subiungitur. *Et si, & postquam prædictis satisfaciat, vel cum eis concordauerit, vt præfertur, dictam Parochialem Ecclesiam retinere licitè valeat, misericorditer dispenses, sibiq; fructus ex dicta Ecclesia hactenus perceptos gratiosè remittas, & condones in foro conscientiæ, &c. & non aliter, &c. Ita quod huiusmodi absolutio, dispensatio, & condonatio in foro iudiciario nullatenus suffragentur. Datum Romæ, &c.*

Ea tantummodo hic explicabimus, quæ à priori formula dissonant, videlicet ea quæ spectant ad malam assequutionem Parochialis Ecclesiæ, & fructuum perceptionem.

Dictam Ecclesiam retinere, &c. Duo concurrunt in nostro latore præsentium impedimenta, propter quę nulliter recepit Parochialem Ecclesiam. Primum est irregularitas contracta ex administratione ordinis ante legitimam ætatem suscepti; collatio enim beneficij facta irregulari est ipso iure nulla. *cap. dudum, 22. §. cum autem de electione, c. 2. de cler. pug. in duello in fine, cap. 2. de cler. non ordin. min. Panorm. in cap. tanta, 18. de excessibus prælat. Innoc. in cap. cum nostris, 6. de concess. præbend. Felin. in cap. 2. de rescript. Couar. in cap. alma mater, 24. de sentent. excommun. in 6. §. 7. nu. 1.* Ratione enim ordinis datur beneficium: ergo irregularis, qui est inhabilis ad ordinem, eiusque vsum, est etiam inhabilis ad beneficium.

Collatio benefcij facta irregulari est nulla.

Alterum impedimentum est defectus ætatis vigintiquinque annorum. *cap. cum in cunctis, 7. §. inferiora, de electione. Concil. Trid. sess. 24. cap. 12. de reform.* Et super vtroque impedimento eget lator præsentium, vt secum dispensetur ad licitè retinendam Ecclesiam Parochialem.

Si, & postquam prædictis satisfecerit, &c. Satisfactio est facienda arbitrio boni viri, & prout de iure tenetur, & pro eo iure, quod dignior præuio examine repertus in concursu habebat ad prædictam Ecclesiam; quod ius multum differt à iure, quod quis habet in re, quando illam actu possidet legitime, & ideò minoris momenti est.

Pro determinanda huiusmodi satisfactione, plura considerare debet noster exequutor. Primò expensas, quas Parochus tenetur facere pro paramentis, alijsque necessarijs ad Sacramentorum administrationem, nec non pro reparatione ædificij Ecclesiæ, ac propriæ habitationis domus ad illam spectantis, si eas lator fecit. Secundò mercedem competentem Parochi pro cura animarum, & onere administrandi Sacramenta, quæ ad minus solet esse centum scutorum: & hanc ob causam D. Papa in resignationibus Parochialium cum pensione ad fauorem resignantis, semper mandat apponi clausulam. Dummodo remaneant centum pro Rectore. Tertiò, an concurrens dignior sit pauper, vel diues: pauper enim pluris æstimat modicam pecuniæ summam actualiter recipere, quam ius incertum ad rem; & è contra diues. Quartò, quod satisfactio præstanda est digniori, donec ille aliud non assequatur beneficium Ecclesiasticum, quod sit incompatibile cum Ecclesia Parochiali: videlicet, vel quod beneficium à se impetratum requirat residentiam personalem; vel quod, si sit simplex, sufficiat ad congruam sui sustentationem, & sit ei ab Episcopo, seù alio Ordinario collatum; cum nemo præter Romanum Pontificem possit eidem personæ conferre duo beneficia, quando alterum eorum est sufficiens ad congruam sustentationem. *Conc. Trid. cap. 17. sess. 24. de reform.* Et ideò per assequutionem secundi beneficij vacat eo ipso primum beneficium. *Idem Concil. loc. cit.* ac propterea cessabit etiam satisfactio prętstanda. Quintò, an in loco ipso dictæ Parochialis, vel ei vicinioribus, sint alia beneficia, ad quæ dignior con-

Ad D. Papam spectat plura beneficia vni conferre.

concurrere facilius posse speretur, nec ne: Si enim sunt alia beneficia, ratione istius spei minus eius ius læsum fuisse à nostro latore præsentium creditur: secus erit, si præter dictam Parochialem Ecclesiam nullum aliud adsit beneficium.

In summa existimo ius ad beneficium annui redditus centum scutorum bene compensari, tradendo alij concurrenti digniori scuta quinquaginta pro vna vice. Quia per acceptionem istarum pecuniarum ille acquirit in ipsis certum, & tale ius, quod multum præualet iuri, quod per examen, & concursum obtinuerat ad dictam Parochialem Ecclesiam; non enim per istud ius adeptus fuerat talem certitudinem consequendi Ecclesiam, vt eam consequi omnino deberet, & ordinarius collator omnino teneretur eam illi conferre; poterat insurgere aliqua saltem apparens ratio, per quam Ordinarius existimaret alteri, quam digniori in concursu reperto, conferendam Parochialem Ecclesiam, & ideò damnum illatum non debet recompensare ex æquo: quia sicut bene notat *D. Thom. secunda secundæ, quæst. 62. art. 4. in cor. Minus est habere aliquid virtute, quam actu: qui autem est in via adipiscendi aliquid habet illud solum secundum virtutem, vel potentiam, & ideò si redderetur, ei vt haberet hoc in actu, restitueretur ei quod est ablatum, non simplum, sed multiplicatum, quod non est de necessitate restitutionis; tenetur tamen facere aliquam recompensationem, secundum conditionem personarum, & negotiorum.* Ex quibus S. Thomæ verbis optimè colligitur, quod pro læsi iuris ad rem satisfactione, quis non tenetur ad æquale, vel ad medietatem rei, super qua alium damnificauit, sed ad aliquam minimam dumtaxat illius partem. Hoc enim important illa verba, *multiplicatum, & aliquam recompensationem*: si enim quando redditur res, ad quam quis ius secundum virtutem, seu potentiam habebat, præsumitur reddi non simplum, sed multiplicatum, & nihilominus illa res est in se simpla, & non multiplicata: ergo ius ad rem, nullam habet proportionem, & æqualitatem ad totam rem, sed solum ad aliquam minimam eius partem: ergo pro dicti iuris ad rem satisfactione imponenda, debet solum æstimari, & considerari dicta pars rei in qua damnum fuit illatum, & ideò aliqua facienda est recompensatio secundum conditionem personarum, & negotiorum.

Si, & postquam, &c.

Ambæ istæ dictiones important ex sua natura conditionem.

Quod dictio, *si*, importet conditionem, quando est coniuncta verbo futuri temporis, prout est in nostro casu, patet ex *l. 1. vbi Bart. num. 2. & ex l. quibus diebus, 40. §. quidam Titio, ff. de condit. & demonstr. & ex l. 1. §. si quis, ff. de verb. obligat.*

Quod dictio, *postquam* importet etiam conditionem, constat ex *l. inter illam, 217. vbi gloss. in verb. fari, ff. de verb. signif. Bart. in d. l. quibus diebus. §. Termilius, num. 5. ff. de condit. & demonstr.* *Dictio, si coniuncta futuro tempori importat conditionem.*

Dictio, *si*, in nostro proposito inducit conditionem in re, quæ fieri debet; dictio vero, *postquam*, inducit conditionem in tempore, quo res facienda est, cum excludat omne tempus anterius; ita *Paris. cons. 31. num. 83. vol. 1.* & sic requirit solummodo tempus posterius. *Menoch. cons. 1103. num. 4.* vt alias diximus, atque ità excludunt omnem tergiuersationem, quæ fingi possit ad effugiendam istam satisfactionem; nec mirum, cum læsio sit occulta,

culta, etiam ipsi læso, & propterea læsor nulla actione cogi possit ad præstandam satisfactionem, ideò satisfactio huiusmodi præstanda circumuallatur istis duabus dictionibus conditionem inducentibus:& læsorem cogentibus ad satisfaciendum, si beneficio huius absolutionis, & dispensatione frui velit.

Vel cum eis concordauerit, &c. Lator præsentium non tenetur se propalare, sed potest per interpositam personam præstare actualem satisfactionem, vt supra diximus; & si hoc non possit, promittat per apocam, etiam ad maiorem cautelam præstando fideiussionem, persoluere eam pecuniarum summam, quam prudens exequutor existimabit persoluendam in manibus ipsiusmet exequutoris; si tamen læsus concurrens velit istius satisfactionis modum admittere; & ideò debet cũ eo concordare quoad qualitatem, & modum satisfaciendi, arbitrio tamen prudentis Viri.

Si verò læsus prætendat irrationabilem satisfactionem, existimo huius clausulæ sufficienter satisfieri, si Lator præsentium deponat eam pecuniarum summam in manibus vel nostri exequutoris, vel alterius securæ personæ, ad effectum consignandi prædictæ personæ læsæ, quam prudens exequutor, secundum Deum iudicauerit, & depositarius promittat soli personæ læsæ consignare, & non amplius nostro latori restituere lator vero eam non repetere medio iuramento etiam promittat: sic enim lator adimpleuit totum id, quod Maior Pœnitentiarius per huiusmodi clausulam ab eo requirebat, quia conditio habetur pro adimpleta; cum ille, ad quem spectat adimplere, fecit in se, quod debebat facere. *cap. cum non stat, 66. de regul. iur. in 6.* & ideò potest cum eo dispensari vigore præsentium litterarum.

Dictam Parochialem, &c. Cum Lator possessionem, dictæ Parochialis adeptus fuerit ex prima prouisione, licet inualida, non debet iterùm illam capere, postquam vigore nostræ huius dispensationis, cũ eo dispensatum fuerit; sed eam solummodo licitè continuabit. Primò, quia etiam ex inualido titulo possessio adipiscitur. *l. 1. §. si vir, ff. de acquir. possess.*

Secundò, quia per præsentes litteras conualidatur capta illius possessio, dum latori conceditur, vt eam Parochialem à se possessam retinere licitè possit: retentio enim non datur nisi de re, quam quis actu iam, & naturali possessione possidet. *l. si non sortem, 26. §. si centum, vbi Bart. num. 2. ff. de condit. indeb. l. si necessarias, 8. in princ. ff. de pignoratitia actione. l. seruus, quem, 31. ff. de action. empt. & vend. Rebuff. in prax. benef. tit. de rescripto, etiã, & perinde valere, nu. 52. Bald. in l. fin. C. de commodato.* Retentio est de iure quam quis possidet.

Sibique fructus, &c. Cum ob canonici tituli defectum Lator præsentium litterarum non fecerit fructus dictæ parochiæ suos, *reg. 1. de regul. iur. in 6.* ac propterea teneatur illos restituere, per hanc clausulam remittitur ei obligatio faciendæ restitutionis huiusmodi; necnon gratiosè, hoc est, sine vllo grauamine, ex mera liberalitate ei condonantur fructus sic malè percepti, ac si suos fecisset.

A MALA PROMOTIONE.

Pro Presbytero, qui ad omnes sacros, etiam Presbyteratus Ordines ad titulum ficti, & simulati patrimonij promoueri se fecit, & in eis ministrauit; litteræ, vt infrà cõfici solent.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs promoueri se fecit ad omnes sacros etiam Presbyteratus ordines ad titulum ficti, & simulati patrimonij, & in eis posteà ministrauit, censuras Ecclesiasticas propterea incurrendo, & irregularitatem contrahendo. Cùm autem, &c. Lator prædictus de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, suosque ordines exercere, & beneficia Ecclesiastica consequi licitè posse desideret pro suæ conscientiæ quiete cupit à præmissis per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus, si est ita, dictum Latorem, audita prius ipsius sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. Iniuncta inde ei pro modo culpæ pœnitentia salutari, & alijs, &c. Iniungenda. Ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo præmissa occulta sint, cum eodem Latore, pœnitentia, vel illius, &c.* vt in præcedenti formula, vsq; ad sequentia verba, *quod illa, & alijs præmissis non obstantibus, quæcunque beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura, inuicem tamen compatibilia (si quæ sibi alias canonicè conferantur) recipere, & retinere, necnon postquam legitimum titulum, vel cum conditionibus à Sac. Concil. Trident. requisitis sufficiens patrimonium habuerit, atque in huiusmodi suspensione steterit per tempus arbitrio tuo statuendum, in suis ordinibus etiam in Altaris ministerio ministrare licitè valeat misericorditer dispenses*. Reliqua vt in præcedentibus formulis.

Mendicitas facit clericum contemptibilem.

Cum despiciatur sacerdotale officium, quando mendicat infelix clericus in plateis, & ciuili operi emancipatus, publicam à quolibet deposcit alimoniam. *cap. diaconi sunt, §. nunc autem, 93. distin.* & hoc summopere detestandum: Ideò nemo promoueri potest ad sacros ordines sine titulo sufficienti ad congruam sui sustentationem. *cap. Episcopus, 4. & c. tuis, 23. de præend. & cap. si Episcopus, 37. eodem tit. in 6.* Ac propterea *Sacr. Conc. Trident. sess. 21. cap. 2. de reform.* neminem promoueri posse decreuit ad sacros ordines absq; beneficij Ecclesiastici, quod ad victum honeste sufficiat, legitimo titulo, & eius actuali pacifica possessione, vel absque patrimonio sufficienti ad congruam sui sustentationem, sub pœna suspensionis a susceptorum ordinum ministerio, ipso facto incurrendæ, iuxta antiquos canones.

cap.

cap. neminem, & *cap. sanctorum canonum*, *dist*. 70. quos ibi innouauit; qui secundum communiorem DD. sententiam non sunt reuocati in casu nostro, aliàs fraus, & dolus patrocinarentur sic male promoto; quod nulla iura permittunt. *cap. aduersus*, 7. *§. fin. de immun. ecclesiastica. cap. intelleximus*, 7. *de iudicijs. cap. tua*, 12. *de cleric. non residen. cap. ex tenore*, 16. *de rescript. cap*. 2. *de dolo. l. itaque fullo*, 12. *ff. de furtis. l. sancimus*, 22. *C. de pœnis*.

Fraus nemini debet patrocinari.

Nec suffragatur ex aduerso facta responsio, quod prædicti canones sint reuocati per *cap. cum secundum* 16. *de præbend*. Nam talis reuocatio est intelligenda solummodo quoad illos, qui sciente Episcopo ordinari sunt absque titulo; non autem quoad illos, qui malitiose, & decipiendo suos ordinatores, absque titulo promoueri se fecerunt: nam alias sequeretur ordinantes absque sua culpa puniendos esse, cùm probabiliter factis suis diligentijs crediderint ordinato, qui exhibuit se habere sufficiens beneficium, vel patrimonium iura autem non permittunt innocentem puniri, sed pœnam tenere solos authores, & delinquentes decernunt. *d. l. sancimus. C. de pœnis. l. absentem*, *ff. eod*. Et nemo pro alieno delicto puniendus est. *cap. iam itaque* 1. *q*. 4. *c. si habes*, 24. *q*. 3. *c. queris*, *de consecrat. dist*. 4. *cap*. 2. *de constitut*.

Iura non permittunt innocentem puniri.

Itaque à talis suspensionis incursu excusari non debet qui decipiendo suum Episcopum, promoueri se facit ad sacros ordines ad fictum, & simulatum titulum; sicut cum non excusat Praxis Curiæ Romanæ, quæ magnifacienda est,

Ipsq; ab exequutione, &c. Relaxari suspensio nequit, donec Lator assequatur sufficientem, & legitimum titulum pro congrua sui sustentatione, vt infra dicetur; durante enim causa suspensionis, debet durare, & suspensio. *arg. l. semper in ciuitate*, *§. §. negotiatores*, *ff. de iure immunitatis*.

Quæcunque beneficia Ecclesiastica, &c. Etiamsi non relaxetur suspensio quoad ordines exercendos, rehabilitari tamen potest ad beneficia consequenda, vigore præsentis clausulæ. Per hanc enim clausulam M.P. intendit disponere Latorem præsentium ad relaxationem suspensionis impetrandam, remouendo illius causam, quæ est defectus tituli: remoueri autem nequit nisi mediante consecutione beneficij, vel patrimonij, prout apertè insinuant sequentis clausulæ verba illa, *Necnon postquā legitimum titulum*, &c.

Patrimonium, &c. Patrimonij appellatione strictè, & in suo primæuo significatu intelligitur res patris, seu hæreditas, quæ à patre prouenit filio. *l. quantitas*, 72. & *l. in quantitate*, 73. *ff. ad leg. falc. l. cogi*, 16. *ff. ad trebell. Dec. cons*. 80. *num*. 3. *vers. idem est*.

Extenditur autem, & communiter accipitur, & intelligitur pro omnibus rebus, & bonis, quæ vndecumq; obuenerunt alicui: & sic capitur pro substantia, & facultatibus illius *l. munera*, 2. & *l. quantum*, 10. *vbi glossa*, *C. de munerib. patrimon. lib*. 10.

Vel cum conditionibus, &c. Duas conditiones præcipuè requirit *Conc. Trident*. in patrimonio, ad cuius titulum quis promoueri debeat. Primo, vt illud, quod pro patrimonio exhibetur, vere, hoc est, actualiter, & cum pleno iure realiter possideatur à promouendo: dictio

dictio enim, *vere*, importat proprietatem, & excludit fictionem, seu interpretationem. *glos. in l. singularia*, 15. *in verb. non acceperis. ff. si certum petatur, vbi Cagn. nu.* 140. *l. verum*, 216. *vbi glossa*, & *Rebuffus in verbo, verum. ff. de verbor. significat.* Et verbum, *obtinere*, importat non solum possessionem, verum etiam ius in re plenum. Ille enim, vt bene aduertit *Archidiac. in cap. si gratiose*, 5. *n.* 1. *de rescript. in* 6. non dicitur rem obtinere, qui non habet plenum ius in ea, vt probatur ex *d. cap. si gratiose*.

Dictio vere, importat proprietatem & excludit fictionem.

Verbum, obtinere, importat plenum ius.

Et ideò secundum *Concil. Trid. loco cit.* istius patrimonij prima cōditio est, vt à promouendo possideatur, non solum possessione naturali, quæ est in simplici fructuum perceptione. *l. naturaliter*, 12. *ff. de acquiren.* & *amittenda possess.* quam habent etiam Colonus, & qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ. *l.* 3. *§. creditores, ff. vti possidetis, l. cum legati*, 12. *ff. quibus ex caus. in poss. eatur*, & qui precario habent. *l.* 1. & *sequentib. ff. de precario.* Sed necesse est, vt pleno iure, & dominio possideatur; hanc enim ob causam appellat patrimonium, quod iure hæreditario, hoc est pleno iure, & dominio possidetur. *l.* 1. & *l. bona autem*, 3. *§. hæreditatis autem*, & *§. bonorum igitur, ff. de bonorum possess.*

Secunda conditio est, vt sit constitutum in re fructifera, quia satis esse debet ad vitam sustentandam. *Concil. Trid. loco cit.* Quæ autem sint istæ res fructiferæ, nemo erit, qui ignoret, si animaduertat, fructus appellatione, nec res ipsas, nec earum pretium venire, sed quod ex eis nascitur, & renascitur. *cap. salubriter*, 16. *vbi Panorm. in fine de vsuris.* & insimul si consideret fructuum genera: quorum alij sunt naturales, in quorum productione magis natura, quam hominis industria operatur, vt sunt fœnum, glandes, castaneæ, poma, ligna, & similia, quibus, proùt natura producit, vtimur. *l.* 1. *ff. de glande legata, l. qui venenum*, 236. *§. glandis, ff. de verb. significat. l. item si fundi*, 10. & *l. si fur*, 14. *cum sequent. ff. de vsufruct.* & *quemadmodum quis vtatur.*

Fructuum appellatione quid veniat.

Alij sunt industriales, qui potius ex hominis industria, quam ex ipsa natura proueniunt, & percipiuntur, vt sunt triticum, hordeum, vinum, oleum, & similia; in quorum productione, & vsu industria humana magis operatur. *l. fructus*, 45. *ff. de vsur. l.* & *ex aduerso*, 36. *vbi glos.* & *DD. ff. de rei vendic.*

Fructus industriales.

Alij sunt ciuiles, eo quod ex sola industria, & negotiatione hominis acquiruntur, & percipiuntur propter rem, vt sunt pensiones domorum, nauium, & similia. *l. si is qui*, 11. *§.* 1. *ff. de pignorib. l. arboribus*, 13. *§. nauis, ff. de vsufr.* & *quemad. quis.*

Fructus ciuiles.

Quantitas istius patrimonij non taxatur, quia cum illius redditus sufficientes esse debeant ad honestam promouendi sustentationem, & hæc sufficientia regulari debeat ex loco, vbi promouendus inhabitat; & facillimè reperiatur, in vno loco illud esse sufficiens ad honestam sustentationem, quod alibi est insufficiens: ideò hęc taxatio relinquitur arbitrio Ordinarij.

Reliquas præsentis formulę clausulas declarata, vt in præcedentibus formulis.

PRO PRESBYTERO,

Qui omisso clericali charactere, se ad omnes etiam sacros Presbyteratus ordines promoueri fecit, nulla obtenta dispensatione super defectu natalium, quem patitur, & in eis ministrauit: Litteræ vt infra conficiuntur.

VEnerabili in Christo Patri, cuicunque Catholico Antistiti gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habenti, in propria Diœcesi residenti, vel in aliena de Diœcesani licentia ordines conferre valenti, per latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligen. &c. Fr. Antonius Barberinus, &c. Quod ipse, qui defectum natalium patitur, aliàs absque dispensatione, & omisso clericali charactere promoueri se fecit ad omnes, etiam sacros, & Presbyteratus ordines, & in eis posteà ministrauit. Cum autem, &c. lator prædictus de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, & ne huiusmodi suos excessus detegere cum maxima suæ famæ iactura cogatur, dicto clericali charactere insigniri à quocunque Catholico Antistite, etiam absque Litteris dimissorijs sui Ordinarij, & posteà suos ordines exercere licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus, si est ita, dictum latorem, audita prius eius Sacramentali confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, & excessibus huiusmodi absoluatis hac vice: iniuncta, &c. Iniungenda. Ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo occultum sit latorem pati natalium defectum, cum eodem pœnitentia, vel illius parte peracta, ac suffragantibus, &c. à vobis dicto clericali charactere secretè, etiam sine Litteris dimissorijs, siue commendatitijs sui Ordinarij, ne suum delictum prodere cogatur, insigniri, & postmodum etiam in sacris, & Presbyteratus ordinibus iam susceptis, etiam in Altaris ministerio ministrare licitè valeat, misericorditer dispensetis in foro conscientiæ, & in actu, &c. Ita quod, &c. nullatenus suffragentur. Insuper vobis, vt dictum latorem dicto clericali charactere sic insignire valeatis, eadem authoritate indulgemus. Datum, &c.

Antistis nomine qui veniant. *Venerabili in Christo Patri cuicumque Catholico Antistiti, &c.* Antistitis nomine venit Episcopus, *l. si quemquam, 29. C. de Episc. & cleric. c. antiqua, 23. de priuil.* Episcopalis dignitas, cum quadripartita sit. *c. cleros, dist. 21.* in Patriarchatum, Primatum, Archie-

Archiepiscopatum, & Episcopatū: (Quod intellige quoad gradum Episcopalem, & iurisdictionem, non autem quoad ordinem, quia Episcopalis ordo, quoad spiritualem potestatem vnus tantum est. *c. Nouatianus*, 7. *q.* 1.) Poterit quilibet ex prædictis Episcopis eligi in exequutorem præsentium Litterarum.

Catholicus quis sit.

Catholico, &c. Id est, fidē catholicam sincera cordis deuotione custodienti. *c. quamquam*, 23. *dist. c. omnis cuiuslibet*, 1. *q.* 1. Vno verbo, eligatur, Antistes, qui non sit hæreticus, vel Schismaticus, vel renunciauerit dignitati, &c. nam ab hæreticis, &c. nullo modo summendi sunt ordines. *c. cum clericis*, 2. *vbi Panor. de ordin. ab Episcopo, qui renunc. Episcopatui. c. ab excommunicatis, & c. ordinationes*, 9. *q.* 1. & qui ordinantur ab excommunicatis, &c. sunt irregulares. *d. cap. cum clericis, c. quia diligentia*, 5. *de elect. c. fraternitati*, 2. *de Schismaticis*.

Gratiam, & communionem, &c. Gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ ille Episcopus dicitur habere, qui non est excommunicatus, nec suspensus, nec interdictus. *cap. quod sedem*, 10. *vbi glos. in verbo gratia, de officio Iud. ordinarij, & ibi Panorm. nu.* 1. *cap. penult. de præscript. Rebuff. in praxi beneficiar. tit. de forma dimissoriar. litter.*

Gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ qui dicantur habere.

In propria Diœcesi, &c. Collatio ordinis spectat ad Episcopum, tum ratione ordinis, tum etiā ratione iurisdictionis; & vtrumque insimul esse debet, quando conferuntur ordines, *cap.* 1. *de ordinatis ab Episcopo, qui renunciauit Episcop. Concil. Triden. sess.* 23. *cap.* 7. & *cap.* 3. & *cap.* 8. *de reform.*

Sed quia iurisdictio exerceri nequit extra proprium territorium, & Diœcesim. *c. vt animarum*, 2. *de constit. in* 6. *l.* 3. *ff. de officio præsidis, l. vltima, ff. de iurisdict. omniū iudicum*: Ideo immediate subditur, *vel de Diœcesani*, hoc est de Ordinarij loci licentia.

Iurisdictio extra proprium territorium exerceri nequit.

Vel de Diœcesani, &c. Quod ordinarius loci possit impartiri hanc licentiam, patet expresse tum ex præcitatis textibus, tum ex ipsis Maioris Pœnitentiarij verbis, quæ indubitanter insinuant posse dare.

Conferre valenti, &c. Requiritur præterea, vt neque potestas ordinis, neque iurisdictionis, sit impedita aliquo alio impedimento canonico, videlicet excommunicatione, &c. vt supra declarauimus.

Dubitatio insurgit, an Abbas, qui habet iurisdictionem quasi Episcopalem, si sit Sacerdos, possit eligi in exequutorem præsentium litterarū. Ratio dubitandi est, quia de iure communi cōceditur Abbatibus potestas conferendi minores ordines. *c. cum contingat*, 11. *de ætate, & qualitate ord. c. quoniam dist.* 69. *Concil. Trid. sess.* 23. *cap.* 10. *de refor.* & Abbates etiam Patris nomine appellantur. *cap. fin. de regularib. glos. in Clement.* 1. *de rescript.* & cum sit Sacerdos, competit etiam nomen. Antistitis: ergo prædictus Abbas potest eligi in exequutorem præsentium litterarum.

His tamen non obstantibus contrarium censeo. Nam quicquid sit, quod Abbas appelletur Pater, nihilominus non ei competit illud adiectiuum *venerabili*, quod nec ipsis Cardinalibus, sed solum Episcopis, & ab ipsomet etiam Summo Pontifice, tribuitur. *cap. ad Apostolica*, 2. *de sent. & re iudicata in* 6.

Et cum verba dubia capiant intellectum à præcedentibus, & se-

Verba dubia à præcedentibus capiunt intellectum.

quentibus. *l. si seruus plurium*, 53. *§. finali*, *& l. qui filiabus*, 17. *ff. de leg.* 1. *& Panorm. in cap. ex multa*, 9. *num.* 6. *de voto*, *& voti redempt.*

Ideò, cum Abbatibus non competat præcedens verbum, *Venerabili*, adiectum *Patri*, nec competet electio ad exequendas præsentes Litteras.

Quod probatur etiam ex stylo M. Pœnitentiarij, qui cum rescribit alicui Abbati, si est Religiosus, dicit, *Religioso viro Abbati*: si est secularis, & ordinariæ conditionis, dicit, *Discreto viro Abbati*: si est Cardinalis, olim dicebat, *Reuerendissimo D. Abbati*; sed meo tempore dicere cæpit, *Illustrissimo*, *& Reuerendissimo D. Abbati*, qui erat Cardinalis, & Abbas. Ex quibus omnibus colligitur non posse vigore istius clausulæ eligi Abbatem in exequutorem.

Ipse, qui defectum natalium, &c. Duæ in isto latore præsentium comperiuntur irregularitates. Prima pronenit ex defectu natalium, eo quod genitus sit ex illegitimo, & damnato coitu, *cap.* 1. *de fil. presbyterorum in* 6. *c.* 1, *& cap. litteras*, 14. *de fil. presbyterorum cap. consuluit*, 5. *de seruis non ordin. cap. accedens*, 14. *de purgat. canonica*.

Tonsura nō est ordo.

Secunda ex omissione primæ tonsuræ in ordinum susceptione. Licet enim prima tonsura non sit ordo. *cap. seriatim d.* 32. *cap. illud d.* 77. *cap. Cleros. d.* 21. *cap. à Subdiacono d.* 93. Sed solum sit dispositio ad ordines, id est designatio ad Clericalem statum: Nihilominus qui omissa prima tonsura ad ordines promouetur, fit irregularis ex sententia *S. Congregationis Concil. Trid. super cap.* 14. *sess.* 23. quia non obseruat canonicum ordinem in ordinibus, id est, designatam, & præscriptam ab Ecclesia graduationem in ordinibus; & sic inordinatus, id est absque ordine, & regula in Sacramento Ordinis, & ideò repellitur ab ordinibus.

Clericali charactere, &c. Id est tonsura: hic enim impropriè, & lato modo sumitur istud verbum, *character*. Quisnam ignorat hoc verbum, *character*, plures habere significatus? Aliquando sumitur propondere. *Auth. de consulibus*, *§. spargere autem*. Aliquando sumitur pro aliquo signo externo, quo professio, & institutio, vel officium alicuius indicantur, ad differentiam aliorum. *d. cap. ex multa*, *de voto*, *& voti redempt.* prout sunt Militum Insignia, Congregationum habitus, & similia, &c. Tertio demum sumitur character pro spirituali qualitate, quæ in anima indelebiliter imprimitur per Sacramentum Baptismi, vel Confirmationis, vel Ordinis. *Concil. Trid. sess.* 7. *can.* 9. quod est de fide, & *sess.* 23. *can.* 4.

Characteris significatio multiplex.

Ponitur ergò hic, *character*, pro externo signo, quo, qui tonsuratur, appareat iam designatus, & proximè dispositus ad ordines suscipiendos; ac propterea illi conceditur clericalis habitus, & tonsura, nec non habilitas, & capacitas ad consequēda beneficia Ecclesiastica, ac si esset iam ordinibus initiatus: proximè enim accingendus habetur pro accincto. *l. ex eo tempore*, 43. *ff. de testament. milit.*

Ad omnes etiam sacros, &c. Noster hic lator per Ostiariatus ordinis dumtaxat susceptionem cōtraxit irregularitatem, non autem per aliorum susceptionem, & exercitium; quia irregularis per susceptionem, vel exercitium ordinis non fit iterum irregularis. *Pan. in cap. si celebrat.* 10. *de cler. excommunic. ministrant. n.* 4. *Nauarr. in summ.*

Irregularis non fit iterū irregularis.

de

de censuris, capit. 27. nu. 194. & alij.

Cum maxima suæ famæ, &c. Irregularitas eum, vel ex defectu, vel ex delicto contrahatur, ex vtroque capite inducit infamiam, si propaletur, quando est occulta. Quod ex delicto publico insurgat infamia, patet ex *c. omnes, & c. infames, 6. q. 1. vbi glos.* Quod autem ex propalato natalium defectu insurgat infamia, similiter patet, quia sicut cæteri infames, ita isti natalium defectum patiẽtes repelluntur à paternis successionibus, nec nō à dignitatibus. *cap. per venerabilem, 13. qui filij sint legitimi.* Ac propterea si noster hic lator cogeretur propalare huiusmodi delictum, & defectum, maximam suę famę iacturam pateretur.

Secreto, &c. Id est, absque interuentu Notarij, personæ publicæ, & testibus, nec non in loco priuato, & secreto.

Etiam sine litteris dimissorijs, &c. Ab alieno Episcopo nemo debet, neque tonsurari, neq; ordinari absque licentia sui Ordinarij. *cap. 1. 2. & 3. dist. 71. cap. cum nullus, 3. de temp. ordinand. in 6. vbi glos. in verbo, Ordines:* aliter ipso facto suspensus remanet. *cap. quod translationem, 11. de tempor. ordin. Pius Secundus in constitutione, quæ incipit. Cum ex sacrorum ordinum.*

Ordinari nemo debet ab alieno Episcopo.

Dimissoriæ litterę, quę alias commendatitiæ vocantur, sunt illæ, quæ dantur his, qui volunt ordinari ab alieno Episcopo, in quibus allegatur causa cur non ordinetur à proprio Episcopo, & propterea illi impertitur licentia, vt ab alieno ordinetur. *cap. 1. & cap. nullus, 4. de tempor. ordinat. in 6.*

Dicuntur commendatitiæ, quia commendant Episcopo Promotori, Promouendi bonos mores, & honestatem, vt possit promoueri. *Concil. Trid. sess. 23. de reform. cap. 8.*

Quo autem tempore possit hic noster lator tonsurarij, respondeo cum Hostiense in *cap. penult. de tempor. ordinand.* posse quolibet tempore, & die, cum neque tempus, neque dies à iure præscribantur, immo consuetudine conferatur prima tonsura quolibet tempore, & die.

Tonsura quolibet die conferri potest.

Insigniri, &c. Per huiusmodi clausulam conceditur latori præsentium, vt primam tonsuram recipere possit ab Episcopo exequutore præsentium, licet non sit eius ordinarius.

Insuper vobis, &c. Per præsentem clausulam similiter conceditur Episcopo exequutori facultas tonsurandi latorem subditum alienum: & licet per facultatem concessam latori recipiendi tonsuram à prædicto Episcopo exequutore, subintelligatur facultas concessa ipsi Episcopo conferendi, cum in correlatiuis, quod disponitur in vno, etiam in alio dispositum censeatur. *l. fin. vbi Bart. C. de indict. viduit. tollenda, l. 1. vbi Bart. C. de cupressis, lib. 11. Ias. in auth. Sacramenta puberum, C. si aduersus vendit.* Nihilominus ista clausula ponitur ad maiorem declarationem, & ad tollendas omnes ambiguitates, & scrupulos.

Dubitari potest, an Episcopus electus ad exequutionem præsentium litterarum, postquam latorem absoluerit, & cum eo dispensauerit iuxta illarum formam, possit remittere illum ad alium Episcopum, vel Abbatem pro suscipienda tonsuratione.

Prima facie videtur, quod possit, quia

quia per se ipsum facere videtur, qui per alium facit. *c. qui per alium, 72. de reg. iuris in 6. cap. mulieres, 6. §. illi vero de sentent. excomm. l. 1. §. deiecisse, ff. de vi, & vi armata, l. ita autem, 5. §. quod si quis, de administr. tutor.*

Contrarium tamen censeo; primo quia postquam est concessum de vno, de alio censetur prohibitum. *argum. l. cum prætor, 12. ff. de Iudic. c. non ne, 5. de præsumption.* & cum sit huiusmodi facultas concessa Episcopo tantum electo: ergo est prohibita Episcopo, vel Abbati non electo: ergo non potest Episcopus electus remittere ad alium non electum.

Ministerium delegatum non potest subdelegari. Secundò. Quando demandatur alicui aliquod ministerium non potest illud subdelegare, sed debet per se ipsum illud exercere. *c. fin. §. fin. de offic. & potestat. Iudic. delegat.* Nostro autem exequutori demandatur latorem ordinare: ergo non potest huiusmodi ordinationem alteri subdelegare.

Tertiò: Quod quis possit promoueri ab Episcopo non suo sine litteris dimissorijs sui Ordinarij, & quod Episcopus possit ordinare subditum non suum absque litteris dimissorijs Ordinarij, sunt actus contra ius commune, & sacros Canones. *cap. cum nullus, 3. de temp. ordinat. in 6.* & quando alicui conceditur vnus ex dictis actibus, fit ex peculiari priuilegio, & hoc priuilegium cum sit personale, & consequenter personam sequatur, non potest transire de persona in personam. *cap. priuilegium, 7. de reg. iur. in 6. vbi gloss. & DD.* ergo cum facultas ordinandi non subditum sit priuilegium personale, & sequatur Episcopum electum, non potest extendi ad alium Episcopum non electum, & multo minus ad Abbatem; cum omnibus Abbatibus per *Concil. Trident. cap. 10. sess. 23. de reform.* sit sublata facultas ordinandi alios, quam suos subditos. Ideò Episcopus electus non potest remittere nostrum latorem ad alium Episcopum, vel Abbatem pro suscipienda prima tonsura. *Priuilegium personale personam sequitur.*

Quarto, probatur ex stylo, & consuetudine. Quando M. P. vult vt Episcopi, vel alij locorum Ordinarij possint subdelegare vices suas in exequendis suis litteris, semper specificè hoc in eisdem litteris exprimit, & concedit: & hæc est praxis, & consuetudo iam diu inueterata officij S. P. quæ à me tot annis fuit obseruata, & exequutioni demandata: ergo cum hæc facultas subdelegandi non reperiatur in nostris hisce litteris, non poterit Episcopus electus remittere latorem ad alium Episcopum, vel Abbatem.

Ad rationem, & textum in contrarium adductos respondeo, illos intelligi de illis actibus, qui per interpositam personam explicari possunt: quod non est in nostro casu ex rationibus deductis.

PRO RELIGIOSO PRESBYTERO,

Qui ignoranter omissis quatuor minoribus, ad omnes sacros etiam Presbyteratus ordines promotus fuit, & in illis ministrauit.

V*Enerabili in Christo Patri, cuicumq; &c. vt supra. Fr. Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs ex ignorantia omissis quatuor mi-*

minoribus ordinibus promoueri se fecit ad omnes etiam sacros, & Presbyteratus ordines, & in illis ministrauit, censuras Ecclesiasticas propterea incurrendo, & irregularitatem contrahendo. Cum autem, &c. lator prædictus de premissis, quę occulta sunt, plurimum doleat, omissosque ordines suscipere, & postea in illis, & in alijs suis iam susceptis ordinibus se exercere, & quacunque suę Religionis officia, & dignitates consequi, ne suum delictum prodere cogatur, licitè posse desideret, pro sua conscientię quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. Dictum latorem, audita prius, &c. vt in præcedenti formula, vsque ad clausulam *arbitrio Antistitis statuen. &c. ab eodem dictos quatuor minores Ordines secreto etiam sine litteris dimissorijs, seu comendatitijs sui Ordinarij, vel Superioris, ne suum delictum prodere cogatur, & etiam extra tempora quatuor festiuis diebus, etiam continuis, vel interpolatis suscipere, & postmodum etiam in dictis sacris, & Presbyteratus ordinibus ministrare, & quęcumque sui Ordinis officia, & dignitates, si ad illa aliàs canonicè, & iuxta eiusdem Ordinis regularia instituta eligatur, vel assumatur, gerere, & exercere licitè valeat; misericorditer dispensetis in foro conscientię, &c.* Reliqua vt supra.

Hæc formula parum distat à pręcedenti, ideò parum in ea declaranda laborabimus.

Omissis quatuor, &c. Aliqui existimant promotum per saltum incurrere irregularitatem: alij suspensionem, vt indicauimus in principio præsentis tertiæ Partis dū egimus de irregularitate. Quicquid sit, parum ad rem nostram facit.

Extra tempora, &c. Id est extra quatuor ieiuniorum tempora, Sabbatum præcedentem Dominicæ Passionis, & Sabbatum sanctum, his enim temporibus conceditur Episcopis posse ordines etiā sacros conferre. *c. sane, 2. & c. de eo, 3. de tempor. ordinationum.* Minores autem possunt conferre Dominicis, & alijs diebus festiuis. *c. 1. & d. cap. de eo.*

Quatuor festiuis continuis, &c. Cum in suscipiendis, tàm minoribus, quàm maioribus ordinibus, interstitia, id est temporum distantiæ, & inter singulas singulorum ordinum susceptionis anni curriculus intercedere debeat. *Concil. Trid. cap. 11. sess. 23.* super quibus tamen Episcopus dispensare potest ex necessitate, vel vtilitate Ecclesiæ: *d. cap. 11.* & Episcopus per latorem electus non habeat huiusmodi facultatem, quia lator non est eius subditus: ideò M. P. per hanc clausulam ei concedit facultatem, vt non seruatis interstitijs possit latori conferre quatuor ordines quatuor diebus festiuis continuis, vel interpolatis.

Quacunque sui ordinis officia, &c. Officium pluribus modis sumitur: primo enim sumitur *Officium, quid & quotuplex sit.*

tur pro nudo, & oneroso ministerio sine iurisdictione, & prærogatiua honoris in choro, in Capitulo, &c. sicut Sindici, Procuratores, Sacristiæ, Castaldi, & similes. *c. Saluator*, 1. *q.* 3. *Archid. in cap.* 1. *nu.* 2. *de consuetud. in* 6. *& in cap. monachus*, 16. *quæst.* 1. *num.* 2. Sumitur secundò pro obsequio quod Deo præstatur. Tertiò pro dignitate, quæ annexum habeat aliquod ministerium. *cap. cum accessissent*, 8. *de constit. cap. cum in cunctis*, 7. *de elect.* vt sunt Plebaniæ, curam animarum agentes. *cap. quod Dei*, 5. *de statu monach.* & Vicariatus. *Clement.* 1. *de regularib.* & similes. Quarto pro actu corrigentis. *d. c. Monachus, vbi Archid. & alij DD. supracit.* His præmissis cum quis est inhabilitatus ad officia, non per hoc liberatur ab officijs onerosis. *arg. c. infames*, *§. omnes autem*, 3. *q.* 7. *c. infamibus*, 87. *vbi glos. de reg. iuris in* 6. *l. vnica*, *C. de infamibus*, *lib.* 10. *glos. in clem.* 1. *in verbo*, *inibi*, *de regularibus*, *& trans.* & hoc ne lucrum reportent de suis delictis; & ideò tenetur ista acceptare, & exercere. Per istam ergo clausulam lator præsentium debet rehabilitari ad officia, quæ cum onere habent honorem annexum.

Dignitatis nomine quid veniat.

Et dignitates &c. Dignitatum nomine veniunt ea munera, quæ prærogatiuam, & honorem cum iurisdictione, vel sine iurisdictione habent, vt sunt Prioratus, Abbatiæ, Prouincialatus, Generalatus, & similes.

Insurgit difficultas, an noster hic lator per hanc clausulā possit rehabilitari ad Generalatum: & videtur negatiuè respondendum ex *l. item apud Labeonem*, 15. *§. hoc edictum*, *ff. de iniurijs*: ea enim, quæ speciali nota sunt digna, nisi specialiter notentur, quasi neglecta videntur: sed Generalatus est speciali nota dignus, eo quod sit primaria dignitas in Religione: ergo, nisi specificetur, videtur quasi neglectus, hoc est exclusus à generalitate istius clausulæ.

Dictio, quodcunque, est vniuersalis, & omnia includit.

Hoc tamen non obstante contrarium censeo, quia dictio, *quodcunque*, si in singulari posita, est vniuersalis, omnia includens, & nihil excludens, *c. solitæ*, *§. nobis autem*, *de maioritate, & obedien.* ergo multo magis in plurali posita. Immo tantæ efficaciæ est hæc dictio, vt in plurali posita comprehendat etiam illos, qui sunt specialissima nota digni, & qui aliàs non intelliguntur inclusi, nisi specialis mentio de illis fiat, prout sunt Reges, & Imperatores, ac etiam Episcopi, vt notat *Archid. in c. quicunque*, 11. *de sent. excomm. in* 6. *vbi glos. in verbo*, *quicunque*. Et hoc confirmatur ex praxi officij S. P. quæ quando vult excludere ab ista generali clausula Generalatum, specifice exprimit in litteris, prout videre est in litteris dispēsationis pro Religioso natalium defectu patiente: nam post verbum, *dignitates*, apponere solet, *maiori tamen excepta*: & hoc à me, & alijs fuit semper in conficiendis huiusmodi litteris obseruatum.

Verbum, videtur, & dictio, quasi, importans improprietatem.

Textus *l. item apud*, *&c.* in contrarium adductus, nihil obstat, si eius verba perpēdantur. Non enim dicit quod sub generali dispositione non veniant, quæ sunt nota speciali digna; sed quod posset dubitari an venirent: hoc enim important illa duo verba, *videntur quasi neglecta*, quę verba separatim accepta important improprietatem. *l.* 1. *§. execisse*, *ff. de vi, & vi armata. l. naturaliter*, 12. *ff. de acquir. possess. l. item Mela*, 11. *§. Celsus*, *ff. ad legem Aquiliam.* Multo magis coniuncta important improprietatem: & ideò non determinant, quod sub generali dispositione non veniant ea, quæ sunt nota speciali digna, sed solùm ponunt sub dubio, ne specificatio,

&

& declaratio censeantur omnino superfluæ: in nostro autem casu allegata superius praxis omnem soluit dubitationem.

Si ad illa aliàs canonice eligatur, &c. Ad hoc vt fiat canonica electio, plura requiruntur: Primo potestas eligentium. *c. cum terra, 14. c. cum inter, 18. & sequent. de elect. Clement. quod circa, 6. de elect.* Secundo, quando electio spectat ad Vniuersitates, ad hoc vt electio sit canonica, debet fieri à maiori parte Vniuersitatis, Collegij, Capituli, &c. *cap. quia propter, 42. de elect. cap. quorundam, 24. de elect. in 6.* Quod intelligendum est de maiori parte habilium ad eligendū: nam de inhabilibus nulla habetur ratio. *c. cum inter, 16. de elect. & c. cum dilectus, 8. §. quia nobis de consuetud. glos. in c. illa quotidiana, 39. in fine, de electione.*

Quinam dicantur inhabiles, pro nunc dico excommunicatos maiori excommunicatione. *c. constitutis, 23. vbi glos. in verb. excommunicationis, de appellat. glossa in cc. supracit. Innocent. in d. c. illa quotidiana, num. 2. Panorm. in cap. 2. num. 14. de postulat.* Suspensos ab officio. *dicto cap. cum dilectus, de consuetud. c. cum inter, 16. de elect. vbi Archid. num. 1.* Interdictos, *d. c. cum inter de elect. vbi Panor. in principio.* Scienter celebrātes in loco interdicto absque priuilegio. *cap. is cui, 20. de sent. excommun. in 6.* Ex quo colligitur quod irregularis nō possit eligere. *Syluest. in verb. electio, 1. n. 6.* Scienter eligentes indignum. *cap. innotuit. §. finali, & c. cum in cunctis, de elect. c. perpetuo, 7. de elect. in 6.* Quod tamen intelligitur, quando ex nominatione indigni sequatur illius electionis effectus. *d. c. perpetuo.* Minores quatuordecim annorum, & impuberes, *cap. ex eo quod, 32. de elect. in 6.* Vide quæ fusius à DD. tractantur *in titulo de electione.*

Secundo, requiritur, vt electio fiat intra tempus præscriptum, alias electio est nulla, & inualida. *c. ne pro defectu, 41. de elect. vbi Panor. & Archid. nu. 7.*

Tertiò, requiritur vt obseruetur forma præscripta ad eligendum, id est per scrutinium, vel compromissum; electio enim facta contra præscriptam formam est ipso iure nulla. *d. c. quia propter, §. aliter, vbi Panor. in principio, & c. Cumana, 50. de elect. & ibi etiam Panorm. & alij.*

Quartò, requiritur confirmatio facienda ab eo, ad quem spectat illā confirmare. *c. quia diligentia, 5. c. illa, 39. c. nosti, 9. de elect. vbi Panor. n. 2. & Io. Andr. in principio.*

Vel assumatur, &c. Assumi ad dignitatem ille dicitur, qui dignitatem consequitur per aliam viam, quam per electionem, & hoc spectat ad absolutum, & independentem authoritatem supremi Principis, & Superioris. *c. per inquisitionem, 26. in fine, de elect.*

Gerere, &c. Id est, negotia, & munera quæcunque ad prædicta officia, & dignitates spectantia agere, & pertractare: hoc enim importat verbum *gerere*, vt videre est toto titulo, *ff. de negot. gestis.*

Exercere, &c. Id est, frequētius agere, & toties quoties opus fuerit sine vlla temporis intermissione: verbum enim *exercere* inducit actuum frequentiam, vt benè aduertit *Dec. in l. principalibus, 53. ff. si certum petatur. nu. 2.* *Verbum, exercere importat actuum frequentiam.*

Rr PRO

PRO RELIGIOSO,

Qui dum in sæculo erat, quendam ad sui defensionem interfecit, non tamen cum tali moderamine, vt inde irregularitatem non contraxerit, & postea Religionem ingressus in ea professionem emisit: nunc cupit absolui, & ad ordines dispensari, stante bono testimonio à Superioribus Ordinis pro eo, facto: Litteræ sic conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs in sæculo existens, hominem, à quo lacessitus, & inuasus fuerat, vt suæ vitæ consuleret, interfecit, non tamen cum moderamine inculpatæ tutelæ; deinde Religionem ingressus in ea professionem emisit. Cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, lator prædictus, ne suæ Religioni onerosus sit, ad omnes etiam sacros, & Presbyteratus Ordines promoueri, illosq; postea exercere, nec non etiam quæcunque suæ Religionis officia, & dignitates consequi licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit à præmissis, quæ ad forum iudiciarium minimè deducta sunt, & de quibus plurimum dolet, per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. Quatenus si est ita, bonumque testimonium de latore ab eius Superioribus (oneratis super hoc eorum conscientijs) afferri repereris; eundem latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, homicidio, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. iniuncta, &c. iniungenda. Demum cum eodem latore, pœnitentia, vel illius parte peracta, ac suffragantibus, &c. alioque Canonico non obstante, super irregularitate, &c. clericali charactere, si eo nondum insignitus fuit, insigniri, ac ad omnes etiam sacros, & Presbyteratus ordines, si ad id alias idoneus repertatur, promoueri, & postquam promotus fuerit, in illis, etiam in Altaris ministerio, præterquam in locis, vbi publicum sit, dictum homicidium à latore commissum esse, ministrare, & quæcunque sui ordinis officia, & dignitates, &c.* Prout in præcedenti formula.

Non tamen cum moderamine, &c. Moderaminis excessus est, quando violentiam mihi illatam propulsare possum, membri mutilatione, & nihilominus occido; vel simplici vulnere, aut verberando, & nihilominus occido, vel mutilo. Vide quæ dixi in principio huius tertiæ Partis, dum egi de irregularitate ex homicidio in verbo, *moderamen*.

Quatenus si est ita, &c. Id est, quod lator ad necessariam suam

suam defensionem perpetrauerit homicidium: si enim fuit homicidium perpetratum data opera, & voluntarie; litteræ huiusmodi sunt nullæ, cum tollatur quicquid per suggestionem falsitatis impetratur. *cap. super litteris, 20. vbi DD. de rescript.*

Bonumque testimonium, &c. Testimonium est assertio de aliqua re facta. *glossa in proœmio Digestor. in §. & hac quidem, in verbo, testimonio*, & est propriè assertio veritatis. *cap. forus, 10. §. testes, de verb. signif. cap. licet, 23. de testibus*: & propterea criminosi, & viles personæ repelluntur à ferendo testimonio, quia dubitatur ne ob timorem, vel malitiam, mendacio veritatem occultaturi sint. *c. testimonium, 54. & c. super eo, 13. de testibus.*

Testimonii propria est assertio veritatis.

Triplex testimonii genus.

Triplex est testimonium: alterum iuratum, & solemne, quale est dictum testis in iudicio deponentis. *d. cap. testimonium, de testibus, l. 1. C. de testibus.* Alterum priuatum, sed iuratum, vt cum quis extra iudicium asserit aliquid priuatæ personæ, sed superaddit iuramentum. *l. 3. §. idem Diuus, vbi glossa in verbo, non testimonijs, ff. de testibus.* Alterum demum est testimonium nudum, & simplex, non circumuallatum iuramento. *cap. tua, 8. de cohabitat. cleric. & mulier.*

His positis, dico, quocunque ex prædictis modis habeat noster exequutor bonum testimonium de moribus, & bonitate intrinseca latoris ab illius Superioribus, sufficere ad satisfaciendum præsenti clausulæ. Dico, quocunque ex prædictis, non vt debeat etiam huiusmodi testimonium fieri iudicialiter, & in foro fori; hoc enim nec Maior Pœnitentiarius requirit, nec noster exequutor prætendere potest, cum hic agatur de foro conscientiæ, & expressè excludatur forum iudiciarium: sed solummodo dico posse nostrum exequutorem vti testimonio forsan in alia causa iudiciaria facto à Superioribus ad fauorem latorem præsentium, siue per actualem depositionem, siue per Litteras commendatitias: testimonium enim Prælatorum per litteras commendatitias factum, & exhibitum, facit plenam fidem de idoneitate personæ, quo ad mores, & bonitatem intrinsecam. *cap. in Lateranensi, 31. vbi Panorm. num. 5. de prabend.*

Litteræ Prælatorum faciunt plenam fidem.

Aduerte, onus procurandi huiusmodi testimonium spectare ad latorem præsentium, non autem ad nostrum exequutorem; nisi velit exequutor, consentiente latore, illud immediate habere, & accipere ab ipsismet Superioribus.

Ab eius Superioribus, &c. Nomine Superiorum intelligitur, qui habet iurisdictionem, & non simplicem prælationem, vt sunt Generales, Prouinciales, Custodes, Rectores, & similes in Religionibus, qui habent plenam in suos Religiosos iurisdictionem.

Dubitari potest, an vnius ex dictis Superioribus testimonium sufficiat, cum pluralis numerus duo ad minus requirat. *l. vbi numerus, 12. ff. de testibus. regula pluralis, 40. de reg. iuris in 6.*

Respondeo, quod si commoda haberi potest testimonium à duobus Superioribus, illud omnino exposcerem, cum in ore duorum, vel trium stet omne verbum. *c. licet, 23. de testib.* Si verò non potest haberi, starem vnius Superioris testimonio, & ita esset omninò satisfactum huic clausulæ. Et ad hoc credendum adducor primo, quia testimonium ponitur in numero singulari, & verificatur in assertione vnius. *cap. testimonium, 54. de testib.* Secundo, quia

est testimonium personæ Religiosę, & in dignitate cōstitutæ, cuius dicto multum deferri debet, nisi contra eum aliqua exceptio fit, vel nimiæ familiaritatis cum latore, vel criminis. Tertio, quia agitur de foro conscientiæ, in quo statur dicto ipsius pœnitentis, vt aliàs diximus: ergo multo magis assertioni alterius personæ Religiosæ, & in dignitate constitutæ, ac nullum interesse in huiusmodi causa habentis.

Ad rationem dubitandi superius allatam respondeo M. P. posuisse Superiores in plurali, non vt excluderet testimonium vnius, sed ne videretur determinare supremum Superiorem, qui per antonomasiam dicitur Superior, cum non habeat alium in Religione supra se Superiorem, & ab ipso alij inferiores Superiores dependeant, à quo tantùm exposcendum esset testimonium, & non ab alijs, videlicet à Generali, & non à Prouinciali, & sic de alijs Superioribus inferioribus. Vsus autem fuit numero plurali, vt posset induci cuiusuis Superioris testimonium, ne multo magis difficultaretur exequutio huiusmodi litterarum, & vt subintret arbitrium nostri exequutoris: atque ita præcitatus textus non obstat.

Oneratis super hoc, &c.

Clausula, oneratis. &c. denotat monitionē. Hæc clausula denotat monitionem, *Steph. Grat. Marchia decis. 157. n. 9. Marchesan. de commissionib. p. 1. pag. 256. nu. 85. & num. 89. Nauar. lib. 1. consil. cons. 6. de offic. Iud. deleg.* Et ideò litteræ commendatitiæ non debent constare ex verbis superficialibus, quæ superficialiter approbent mores, & qualitates latoris, sed ex verbis specialiter denotantibus puritatem conscientiæ Superioris commendantis, & bonas qualitates commendati: & si noster exequutor alloquatur latoris Superiorem, ab illo extrahat serium responsum, & testimonium: requirit enim hæc clausula, & puritatem conscientiæ in Superiore testimonium perhibēte, & serietatem exequutoris in illo exposcendo: & propterea verba sunt ponderanda, & modus, quo proferuntur, & scribuntur, considerandus: modus enim proferentis, & scribentis, detrahit, & tribuit verbis efficaciam. Totum hoc relinquitur prudentiæ exequutoris.

Præterquam in locis, &c.

Homicida si in loco vbi publicum est homicidium, celebraret, esset scandali. *cap. significasti nobis, 18. §. & quidem de homicidio voluntario.* Horror enim, & scandalum est videre manus, quæ humanum sanguinem effuderunt, pertractare Sanguinem Christi, & Eucharistiam Sacramentum pacis. Scandalis autem omnino obuiandum est. *cap. ad aures, 5. vbi glos. in verbo, scandalo, de tempor. ordin.* Et ideò non permittendum latori, vt in loco, vbi publicum est homicidium ab eo perpetratum, celebret.

Et si celebret, potest ab Ordinario puniri de sua temeraria celebratione, eo quod expresse Maior Pœnitentiarius protestatur, quod huiusmodi absolutio, & dispensatio nullatenus in foro iudiciario suffragentur.

PRO

PRO RELIGIOSO.

Qui commisit homicidium, & habitu regulari dimisso, à Religione apostatauit; Litteræ vt infra conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs ira percitus interfecit hominem sibi infensum, & propterea habitu suo regulari dimisso, à Religione apostatauit. Cum autem, &c. lator prædictus ad suam Religionem quamprimum redire intendat, & ne illi onerosus sit, suos ordines exercere licitè posse desideret, pro sua conscientiæ quiete cupit à præmissis, quæ occulta sunt, & de quibus plurimum dolet, per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita, dictum latorem, postquam habitum regularem reassumpserit, & ad claustrum, ibi sub obedientia regulari permansurus redierit, audita prius eius Sacramentali Confessione, ab excommunicationis, alijsque sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, homicidio, apostasia, & excessibus huiusmodi, absoluas hac vice, &c. Iniuncta inde ei pro modo culpæ graui pœnitentia salutari, quæ duret, quandiu vixerit, & alijs, &c. iniungend. Ipsoq; ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo præmissa occulta sint, cum eodem latore, pænitentia, vel illius parte peracta, ac suffragantibus, &c. alioque ei canonico non obstante, super irregularitate per eum ex præmissis, & etiam quia interim sic ligatus Missas forsan, & alia Diuina officia, non tamen in contemptum Clauium, celebrauit, vel aliàs illis se immiscuit, quomodolibet contracta: quòdque illa, & alijs præmissis non obstantibus, postquam in huiusmodi suspensione steterit per tempus arbitrio tuo statuendum, in suis ordinibus, etiam in Altaris ministerio, quandiù in Religione manserit, iussus dumtaxat, & non aliàs, ministrare.* Reliqua, vt in præcedenti formula, *Absque tamen habilitatione ad officia, & dignitates.*

Apostatauit, &c. Multipliciter quis dicitur apostatare: primo cum temere recedit à fide catholica. *cap. non obseruetis*, 26. *q.* 7. Secūdo cum temere recedit ab obedientia, voluntarie transgrediendo præceptum, vel legem. *cap. beatus prædecessor*, 3. *q.* 4. *cap. Iulianus*, 11. *q.* 3. Tertio cum temere recedit à statu Religionis habitum dimittendo. *c.* 1. *cum sequent. de Apostat. c. vlt. dist.* 50. *cap. vt periculosa*, 2. *ne Clerici, vel Monac. in* 6. Vel cum habitu à claustro discedendo absq; animo illuc amplius redeundi. *Concilium Tridentinum, cap. ... sess.* 25. *de reformat.* In hoc vltimo Apostasiæ sensu noster hic lator apostatauit.

Post-

Apostata non audiuntur sine habitu & extra claustra.

Postquam habitum, &c. Apostatæ audiri non possunt nisi reassumpto habitu, & reuersi ad claustra suæ Religionis. *Conc. Trid. loco cit.* quia non sunt in habitu sęculari tolerandi. *cap. tua, 3. & c. à nobis, 5. de Apostatis;* immò sunt excommunicati. *d. cap. vt periculosa, ne Clerici, vel Monachi in 6.* & multo minus absoluendi, & liberandi à pœnis, antequam à suæ præsumptionis nequitia resipiscant. *d. cap. tua.*

Resipiscere quid dicatur.

Resipiscere autem est, cessare ab eo, quod prius temere fiebat. *d. c. tua, & Clem. 2. in fin. de statu Monachorum.* Cessare autem apostatæ ab apostasia Religionis, tunc solum dicuntur, cum reassumunt habitum regularem, & redeunt ad suam Religionem. *d. cap. tua, & cap. ex litteris, 16. de vita, & honest. Cleric.*

Reassumere habitum quid dicatur.

Reassumere habitum est, non solum illo reindui, sed publicè illum deferre, & non coopertum desuper alio habitu. Qui enim habitum coopertum publicè defert sine iusta causa, est apostata, vt notant *glossa in Clem. secunda, in verbo extrinsece, de vita, & honest. Cler. & Rebuff. in sua praxi beneficiali, in tit. de dispens. cum Regularibus facta, num. 43.*

Et ad Claustrum, &c. Cum augeat apostasiæ delictum remanere extra claustrū animo illuc non redeundi. *cap. sicut nobis, 17. §. fraternitati tuæ, de regularibus:* Ideò redire ad claustrum est necesse, ad hoc vt quis dicatur suam deposuisse apostasiam: & propterea lator prius redeat ad suæ Religionis claustrum, antequam absoluatur.

Ibi permansurus, &c. Non sufficit redire ad claustrum statim illinc discessurus: non enim dicitur redijsse, qui statim discessit. *arg. l. posthumus, 12. ff. de iniusto, & cap. testam. cap. nam, & ergo, 3. de verb. significat. vbi Panorm. nu. 1. bene aduertit, & notat,* quoad effectum, de quo agitur, non dici fuisse id, quod non perseuerauit: & ideò noster lator, ad hoc vt dicatur desijsse esse apostata, debet verè redijsse ad claustrum animo ibi perseuerandi sub regulari obedientia, aliter non dicetur desijsse esse apostata; sicut qui ab aliquo loco recedit, & statim reuertitur, non censetur recessisse. *cap. diuortium, de pœnitentia, distinct. 2. & l. 1. §. qui præsens, ff. de verb. obligationibus.* Ita qui apostasiam deserit, statim illam reassumpturus, non censetur illam deseruisse, & propterea non est absoluendus: *Non recedit qui statim reuertitur.*

Ab excōmunicationis, &c. Religiosi, qui post professionem emissam dimittunt habitum regularem, sunt ipso facto excommunicati. *d. cap. vt periculosa, ne clerici, vel monachi in 6.*

Iniuncta, &c. quæ duret quandiù vixerit, &c. Si Religio latoris est strictioris obseruantiæ, & in ea non sit relaxata disciplina, imponerem latori solummodo onus recitandi singulis diebus Psalmum *Miserere*, durante eius vita, vltra alias pœnitentias, quæ apostatis per statuta, & constitutiones suæ religionis præscribuntur. Nam Religiones, quæ sunt in viridi obseruantia habent adæquatas pœnitentias, quibus suos apostatas puniunt; & has multum augere, exacerbaret potius apostasiæ vulnus quam curaret. Si verò sit Religio relaxata, latori imponerem aliquam ex ijs pœnitentijs, & abstinentijs, quas illa, dum erat in sua viridi obseruantia, peragebat, vt sic lator sibi stimulus ad tenacius retinendum,

dum, quod prius temere dimiserat, & alijs exemplar sit ad reassumendam eam vitæ rationem, quam ex instituto profitentur: quod tamen totum relinquitur arbitrio, & prudentiæ nostri exequutoris. Has tamen non existimo debere esse quotidianas, sed interpolatas, & addictas, videlicet Feriæ sextæ, vel alteri diei cuiuslibet hebdomadæ, durante latoris vita.

Et hæc quoad apostasiam: quo verò ad homicidium, imponerem latori delationem cilicij, vel onus se flagellandi singulis sextis ferijs ad minus, & si fieri potest aliquam celebrandam Missam pro anima occisi, vel alias Preces recitandas; vt huiusmodi satisfactione possit aliquo modo illam celerius liberare à pœnis Purgatorij, quatenus in illis reperiatur, quia prædictum hominem à se occisum, sustulit de loco, vbi pœnitentiam per se ipsum agendo, poterat mereri: & propterea lator debet quoad huiusmodi satisfactionem seipsum pro à se occiso subrogare diuinæ iustitiæ,

Quamdiù in religione manserit, &c. Id est, toto eo tẽpore, quo lator habitum regularem retinuerit, & sub obedientia suorum Superiorum perseuerauerit; dictio enim, *quamdiu*, importat temporis limitationem ad aliquid agendum, vel prosequendum, *clem. quamdiu, 4. de appellat.*

Dictio, qua diu, importat temporis limitationẽ.

Dubitari ab aliquo posset, an huiusmodi dispensatio latori suffragetur, si de sua Religione ad aliam se transferat postquam absolutus, & dispensatus fuerit. Ratio dubitandi videtur esse, quia supra dictum fuit, *postquam habitum regularem reassumpserit, & ad claustrum redierit ibi permansurus.* Et verbum, *reassumo*, importet solummodo acceptionem rei, quæ aliàs fuerat relicta ab eodem, qui illam reassumit, cum non possit dici, quod iterum assumatur illa res, quæ nunquam fuit sumpta. Et redire ille solum dicitur, qui ad locum, vel statum à quo discesserat, se iterum conferet. *c. 1, 20. q. 4. c. licet, de sponsa duorum, c. vlt. dist. 81. l. iubemus, C. de sacrosf. ecclef.* Ergo mens M. P. esse videtur, dum his duobus verbis vtitur, *reassumpserit*, & *redierit*, quòd lator solum possit suos ordines exercere in Religione, cuius erat professus, quãdo fuit cum eo dispensatum: ergo non in alia, ad quam posteà se transtulit.

Contrarium tamen existimo verum. Primò, quia religiosus canonicè se transferens ad aliam Religionem, gaudet omnibus illis indultis & priuilegijs, quibus prius fruebatur, si tamen illi non sint expressè prohibita, prout est in *clem. 1. de regularib.* & sint compatibilia cum secunda Religione; & eo magis, quando illi sunt multum congruentia, & necessaria. Sed cum secunda Religione est multum compatibile, & congruens, immò necessarium, vt lator possit suos ordines exercere, aliàs enim illi onerosus esset: ergo latori ad secundam Religionem translato, suffragatur huiusmodi dispensatio,

Secundò, si perpendantur verba M.P. non limitant, neq; restringunt dispensationem ad celebrandum in Religione tantum, quam professus fuerat, sed solum ad Religionem in genere: non enim in suis litteris apposuit dictionem, qua indicetur, quod solum de Religione, quam lator professus fuerat, intellexerit, videlicet, *suam*, per quam dictionem significaretur dominium, quod latoris Religio ob emissam professionem in eo habebat *argum. l. Quintus Mutius, 11, in fin. ff. de argen. & auro legat.* & consequenter reditus ad illam, & celebratio tantum in illa.

Dictio, suæ, denotat dominium.

illa. Ergo dum Maior Pœnitentiarius non limitat, nec restringit suam dispẽsationem, neque nos debemus limitare, & restringere ad eamdumtaxat Religionem, quam lator professus fuit.

Et hoc adeo verum esse existimo, vt si lator antequam absoluatur, & dispensetur, aliam Religionem ex indulto Pontificio, vel alias canonice ingrediatur, nihilominus possit vigore huiusmodi litterarum absolui, & cum eo dispensari secundum earum formam.

Ad rationem in contrarium allatam respondeo, latorem statim ac post apostasiam reassumit habitum cuiusuis regularis Ordinis, etiam non illius, quem professus fuerat, vere dici habitum Regularem reassumpsisse, & statim ac ad cuiusuis alterius Ordinis claustrum legitime se confert, animo ibi sub regulari disciplina perseuerandi, vere dicitur ad claustrum redire: & ideo ex allegatis verbis non infertur magis Religio, cuius erat professus, quam qualibet alia Religio, & propterea nostræ sententiæ nihil dicta ratio obstat.

Ex quibus sequitur, quod si lator ad sæculum redeat, non poterit vllo modo suos ordines exercere, quia hæc dispensatio est conditionalis, dictio enim *quamdiu* importat conditionem *L. Pater*, 100. *vbi Bart. ff. de condit. & demonst.* & propterea durante ista conditione, id est, perseuerantia in Religione, durabit effectus dispensationis conditionatæ.

Iussus, &c. Id est, iussus à quolibet Superiore, vel Sacrista, cui lator obedire teneatur, vel à regulis suæ Religionis, vel ab ipsis statutis, & ordinibus sui Conuentus, & Monasterij, etiamsi vtriusque sit simplex iussio, satis enim est, vt lator non sponte celebret, sed iussus: iubere enim importat necessitatem. *L. 1. §. sed & si serui, ff. quod iussu.*

Idemque dicendum, quando per imminens periculum propriæ famę iubetur à iure naturæ: vnusquisque enim de iure naturæ tenetur tueri propriam famam. *Verbum iubere importat necessitatem.*

Dumtaxat, &c. Hæc dictio de sui natura limitat, & restringit dispositionem, cui adiungitur. *L. non est ferendus, 12. ff. de transactionibus. l. non solum, 39. §. quaeritur, ff. de proc. l. ait Prætor. 3. §. interdum, ff. de negot. gestis.* Et ideo limitat, & restringit dispensationem ad exercendum ordines in Religione, & in casu iussionis tantum factæ ab eo, qui iubere potest, & non ad libitum latoris. *Dictio dumtaxat, limitat & restringit dispositionem.*

Et non aliàs, &c. Hæc clausula arguit præcisam Maioris Pœnitentiarij voluntatem ad tempus, quo lator in Religione manserit, & iussus fuerit: & ideo cessantibus duabus prę allegatis conditionibus, vel altera earum, lator absque læthali culpa non poterit celebrare, nec suos ordines exercere.

PRO

PRO PRESBYTERO,

Qui alium Presbyterum interfecit, & deinde à celebratione non destitit, nec valens in futurum ob graues causas ab exequutione suorum Ordinum abstinere, petit absolui, secumque desuper dispensari: Litteræ vt infra conficiuntur.

FR. Antonius Barberinus, &c. Quod ipse alias occidit quemdam alium Presbyterum, & deinde suos ordines continuò exercuit, censuras Ecclesiasticas propterea incurrendo, & irregularitatem contrahendo. Cum autem, &c. dictus lator graues ob causas ab exequutione suorum ordinum nequeat abstinere, & de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, suosque ordines exercere licitè posse desideret, pro sua conscientia quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius ipsius Sacramentale Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, Presbytericidij reatu, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. iniuncta inde ei pro modo culpæ grauissima, & perpetua pænitentia salutari, per quam corpus acriter affligatur, & sentiat atrocitatem admissi sceleris, vt inde animæ suæ saluti plenius consulatur, & quam discretio tua ita moderetur, vt quod occultum est, non veniat in apertum. Iniunctis etiam eleemosynis pro modo facultatum latoris, pro orationibus, & celebratione Missarum, pro Anima defuncti: Quodque ijs, quibus ipse dum viueret, subuenire forsan solebat, satisfaciat, & subueniat in eo, in quo tenetur, caute tamen ne se prodat, & alijs, &c. iniungenda: ipsoque ab exequutione, &c. Reliqua vt in præcedenti, vsque ad clausulam, *nullatenus suffragetur*, inclusiue, & post hanc addatur sequens clausula. *Neque alia ratione prosint, quominus si ipse aliquod Feudum, seu Iuspatronatus ab Ecclesia, in qua dictus Presbyter occisus, forsan intitulatus erat, obtinet, ipse lator eiusque heredes perpetuo illis sint priuati. Datum, &c.*

Noster hic lator duplicem pœnam incurrit ex huiusmodi suo delicto: excommunicationem videlicet, quia in Clericum manus violentas iniecit. *cap. si quis suadente,* 17. q. 4. & irregularitatem quia homicidium perpetrauit. *cap. fin. de sent. excommunic. in 6.* imo, & aliam irregularitatem contraxit, quia præcedenti excommunicatio-

ne ligatus suos ordines exercuit. *c. 1. de sent. excommunicat. in 6. vbi glossa in verbo, irregularitatem*: & ideò eget super vtraque dispensari, alias non legitime suos Ordines exerceret. *arg. cap. cum pro causa, 27. de sent. excommunic.*

Graues ob causas, &c. Videlicet, vitæ periculum, cui euitando iura multa permittunt. *cap. 2. §. si autem, de homicidio, & toto titulo, quod vi metusue causa fit, & ff. eodem*, ac detectio perpetrati criminis, quæ delinquentem in manifestum vitæ discrimen ponat, aut notabilis famæ, & honoris iactura, quæ tanti momenti est, vt pro illa reparanda, sacri Canones non vnius, sed plurium honestarum personarum testimonium, & iuramentum exposcant. *cap. fin. de purgat. canonica.* Et similia, quæ euitari aliter nequeant, quam exercendo Ordines.

Criminis duplex effectus. *Reatu, &c.* Criminis lethalis effectus duo sunt, macula, videlicet, priuatio gratiæ Diuinæ, quæ est animæ pulchritudo: & Reatus, qui est obligatio ad pœnam. *l. si diutino, 25. ff. de pœnis. D. Thom. 2. sent. dist. 42. quæst. 1. art. 2.* *Reatus est obligatio ad pœnam.* Et excludit delinquentem ab omni honore, & dignitate. *l. 1. C. vbi Senatores, & clariss. ciuiliter, vel criminal. conueniantur.*

Ab vtroque mandat M. P. latorem absoluendum, vt per istam absolutionem liberetur à pœna æterna, & possit ad retinendum Sacerdotalem honorem admitti.

Grauissima, &c. Quæ sit ista grauissima pœnitentia, determinari, sic in genere, nequit, cum hæc grauitas non solum considerari debeat in se, sed in subiecto, cui imponitur. *Grauitas pœnæ mensuratur in subiecto cui imponitur.* *l. moris est, 9. §. sed enim, & l. quædam delicta, 14. ff. de pœnis*, cum vna eademque res, quæ vni est grauis, alteri erit, non dicam grauis, sed ferè leuis. *l. aut facta, 16. §. persona, ff. de pœnis.* v. g. rustico robustæ complexionis ieiunium in pane, & aqua non multum graue erit; at viro nobili delicato, & debilis complexionis erit grauissimum: eidem rustico corpus flagellis castigare leue erit, at viro delicato erit grauissimum. Viro robusto in nuda terra sæpius in mense, vel hebdomada cubare, non multum officit: at delicatum, & infirmæ valetudinis omninò prosternit: cilitia, iuuenem mortificant, & senem octuagenarium, vel debilis, & infirmæ valetudinis lacerant, & ferè ad nihilum redigunt. Ideò grauitatem exequutor dimetiri debet à qualitate, & conditione latoris præsentium: poterit autem huiusmodi pœnitentiam mitigare his duabus dictionibus, *rarius*, & *sæpius*: videlicet quod à robustiori sæpius, & frequentius in hebdomada, vel mense peragatur, & à debiliori rarius.

Et perpetua, &c. Quæ durare debeat durante vita latoris: verbum enim *perpetuum* hic propter subiectam materiam, importat durationem vsque ad latoris mortem. *l. 1. ff. pro socio. Dec. cons. 521. num. 12.* & propterea hæc pœnitentia non solum debet esse grauissima, sed etiam perpetua: dictio enim, *&* copulatiua de sui natura, facit vt vtrumque copulatum adimpleatur, & vtrumq; simul verificetur. *l. si quis ita stipulatus fuerit decem aureos 129. ff. de verb. obligat.*

Dubitari hic potest, an huiusmodi pænitentia debeat esse grauissima secundum se, & independenter à perpetua duratione, an verò dependenter, & prout est vnita cum perpetua obligatione; *Perpetua duratio grauiorem facit pœnam.* perpetua enim pœnæ duratio summopere aggrauat ipsam

ipsam pœnam. *l. aut damnum*, 8. *§. quisquis autem*, *ff. de pœnis.*

Respondendum huic dubitationi est, quod huiusmodi pœnitentia latori, pro prædicto presbytericidio imponenda, debet esse grauissima in se, respectu personæ, cui imponitur, vt supra diximus, & independenter à perpetua duratione: nam dictio *copulatiua*, copulat quidem præcedentia cum sequentibus. *l. & quia*, *6. ff. de iurisdict. omnium Iudic.* Non autem illa immutat, sed relinquit vnumquodque in suo esse, cum faciat vt vnumquodque æque principaliter existat: copulatiua enim facit, vt vnumquodque æque principaliter existat, & veniat eque principaliter. *Panorm. in cap. querelam*, 15. *num.* 5. *vbi glos. de simonia. Bart. in l. si cui*, 5. *ff. de fundo instruct.* Immò repetit præcedentis sermonis omnes qualitates. *l. Seia*, 20. *§. Caio*, *ff. de fundo instr. vbi Bart. num.* 1. Ergo in casu nostro, ista duo adiectiua remanent in suo esse, ac si non essent copulata, & consequuntiè pœnitentia ista debet esse grauissima in se, & non dependenter à perpetua duratione, & respectu perpetuæ durationis hoc est, grauissima debet esse secundum intensionem, & non secundum extensionem.

Copulatiua repetit omnes qualitates præcedentis sermonis.

Per quam corpus, &c. Hæc clausula M. P. declarat latori imponendam non quamlibet pœnitentiam, sed eam solummodo, quæ stricte, & propriè à legibus, & sacris Canonibus appellatur pœnitentia, & pœna, videlicet eam pœnitentiam, quæ est corporis afflictiua, nam pœna corporis afflictiua est propriè pœna. *cap. reum, & cap. id constituimus*, 17. *quæst.* 4. *Panorm. in cap. inter alia*, 6. *num.* 4. *de immunit. Ecclesiar.*

Pœnitentia verò corporis afflictiua, secundum Canones. Prima est ieiunium, vel abstinentia. *cap. si quis contristatus*, *distin.* 90. Secunda sunt verbera. *cap. circumcelliones, propè finem*, 23. *quæst.* 5. *c. & qui emendat*, *& cap. cum beatus*, *distin.* 45. Secundum verò leges ciuiles veniunt pœnarum nomine, etiam seruitus, carceres, publicatio bonorum, & deportatio. *l. si quis fortè*, *6. §. fin. & l. veluti*, *7. ff. de pœnis.* Sed hæ postremæ non faciunt ad nostrum propositum, nec habent locum in foro conscientiæ.

Acriter, &c. Id est non leuiter, sed multum corpus affligatur.

Vt sentiat, &c. Pœna cum sit delictorum debita coerctio. *l.* 1. *§. fin. l. si pœna*, 20. *ff. de pœn.* coerctio autem fieri nequit, nisi lator præsentium perpetratum scelus detestetur, quod vt faciat, necesse est, vt illius grauitatem cognoscat, & sentiat; hæc autem grauitas cognoscitur ex grauitate pœnæ, quia grauitas delicti ex grauitate pœnæ mensuratur. *l. capitalium*, 28. *§. incendiarij*, *ff. de pœnis. cap. non offeramus stateras*, 24. *quæst.* 1. *Dec. in cap. at si clerici*, 4. *§. de adulterijs*, *num.* 21. *de iudic. Bald. in cap. vt clericorum*, 13. *de vit. & honest. cleric.* Vt autem atrocitatem sui criminis lator percipiat, debet per pœnam sibi imponendam grauiter affligi, vexatio enim dat intellectum, & quo maior est vexatio, eo magis intellectus clarificatur, & melius intelligit rem sibi obiectam.

Vt inde animæ eius saluti, &c. In imponendis pœnitentijs, pia mater Ecclesia semper pre oculis habet salutem animarum delinquentium, & earum periculum omnino euitandum curat. *cap. significauit*, 3. *§. fin. de pœnit. & remission.*

siom & suis ministris, hoc præcipue mandat, vt in imponendis pœnitentijs consulant animarum saluti. c. *Deus qui Ecclesiam*, 8. *de pænit. & remiss.* Ideo Maior ℞. idem à nostro exequutore obseruari præcipit.

Plenius, &c. Hoc est, omni ex parte, adeo vt nihil rigoris, & misericordiæ omittatur, quod latoris saluti prodesse posse exequutor cognouerit: dictio enim *plenius*, importat talem perfectionis statum, qui nulla adiectione indigeat. *cap. si omnia*, 6. *q.* 1. *cap. bene*, 96. *dist.*

Dictio plenius importat perfectionem statum.

Quam discretio tua, &c. Præterea noster exequutor in imponenda huiusmodi pœnitentia consulere debet bonæ famæ latoris, quā ille tandiù retinet, quamdiù delictum remanet occultum: & ideo intra tales pœnitentiæ cancellos lator claudatur, vt quod occultum est, nō veniat in apertum; id est, talis pœnitentia ei imponatur, quam adimplere valeat absque notabili strepitu, & in secreto: prout sunt ieiunia, abstinentiæ, ciliciorum delatio, corporis fustigatio, & similia: non autem publica corporis castigatio, vel aliæ punitiuæ actiones, quæ inter Missarum solemnia, & ad fores Ecclesiarum, vel coram alijs fieri solent, vel debent. Reliquas præsentis formulæ partes vide in formula superius à me exposita, & declarata pro viro laico, qui interfecit Presbyterum.

PRO PRESBYTERO CVRATO,

Qui procurauit abortum: Litteræ absolutionis, vt infra conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse alias mulierem quamdam reddidit grauidam, & fœtu animato existente procurauit abortum, quo sequuto, & suos ordines, & curam animarum exercere non destitit: propter quæ censuras Ecclesiasticas incurrit, & irregularitatem contraxit. Cum autem, &c. prædictus lator de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, & ab exequutione suorum ordinum abstinere non valeat absque scandalo, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus, si est ita, dictum latorem, audita prius ipsius Sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, abortu, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. iniuncta inde ei pro modo culpæ graui, & perpetua pœnitentia salutari, & alijs, &c. iniungenda: ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo præmissa occulta sint, & lator ab exequutione ordinum abstinere absque scandalo non valeat, cum eodem pœnitentia, vel illius parte, &c.* prout in præcedenti formula, vsque ad clausulam *misericorditer dispenses*: post quam addatur subsequens, *declarando ipsum latorem dictum beneficium retinere posse in foro conscientiæ, & in ipso actu Sacramentalis Confessionis, &c.* prout in præcedentibus formulis.

Pro

Procurauit abortum, &c.

Olim procurans abortum, vel ante, vel post fœtus animationem, puniebatur per *Constitutionem Sixti Quinti, quæ incipit, Effrænatam, &c.* non solum pœna excommunicationis, verum etiam pœna irregularitatis, & priuationis beneficiorum, & inhabilitatis ad beneficia, & officia, vltra alias pœnas temporales, etiam mortis. Sed prædicta constitutio fuit in partem moderata per *Gregorium XIV. in sua constitutione, quæ incipit, Sedes Apostolica pia mater*: videlicet, quod non contrahatur irregularitas nisi quando fœtus est animatus, prout alias sacri Canones decreuerant. *cap. sicut, 20. & cap. si aliquis 5. vbi glossa in ver. vt homicida. Panorm. Felin. & alij DD. de homicidio. cap. quod vero, 32. quæst. 2. & Couarr. in Clem. si furiosus, parte 2. §. 3. de homic.* & fuit etiam moderati quoad prohibitionem: olim enim, non nisi per Sedem Apostolicam absolutio desuper præstari poterat; hodie verò huiusmodi absolutionis reseruatio fuit translata in locorum Ordinarios: & præterea per eandem Gregorij constitutionem fuerunt excommunicatio, & aliæ pœnæ sublatæ, quæ in constitutione prædicta Sixti V. continebantur contra procurantes abortum fœtus inanimati. Nihilominus isti possunt puniri tanquam de homicidio. *d. c. sicut, & cap. si aliquis.*

Pœnæ contra procurantes abortum.

Fœtus, &c. Fœtus animatus masculi est secundum Medicos, & Chirurgos post quadraginta dies fœminæ verò post octuaginta dies. Fœtus animatio colligitur ex lineamentis omnium membrorum; quæ cum sint, demonstrant animam fuisse infusã in corpore organizato.

Si verò dubitatur an fœtus sit masculus, vel fœmina, tutior pars est eligenda, videlicet, quod fuerit masculus, & animatus post quadraginta dies; in spiritualibus enim tutior pars in dubio est eligenda. *cap. iuuenis, 3. de sponsal. glos. in cap. vnico, in verb. æstimare, de scrutin. in ordin. faciendo. Panorm. in cap. 1. de postul. Prælat. num. 17.* Quod tamen intelligendum est in foro conscientiæ: secus enim dicendum est de foro contentioso, in quo quando agitur de pœna infligenda, in dubio mitior pars eligenda. *l. interpretatione, 42. ff. de pœnis. cap. estote, 2. de reg. iur.*

Tutior pars in foro conscientiæ sumenda, si in dubio; secus vero in foro.

Absque scandalo, &c.

Facile oritur scandalum, si Curatus non celebrat, & Sacramenta non administrat suo gregi, ad quæ ratione sui beneficij tenetur; nisi vel ex fundatione, vel ex priuilegio, vel ex consuetudine, solitus antea fuerit curam animarum exercere per substitutum. Si enim adsunt talis fundatio, vel priuilegium, vel consuetudo, iam scandali causa allegata non est vera, sed falsa, & ideo præsentes litteræ sunt nullæ, & inualidæ ob falsam in eis causam allegatam, quia mendax precator carere debet penitus impetratis. *c. super litteris, 20. de rescriptis, vbi DD.* & cessat finalis causa gratiæ concessæ.

Graui, & perpetua, &c.

Quæ sit ista grauis, & perpetua pœnitentia, debet mensurari ex latoris qualitate, prout alias diximus. Non est necesse vt sit tota personalis, sed potest esse insimul realis; vt v. g. ieiunio superaddere eleemosynam; non enim præscribitur à M. Pœnitentiario, vt sit solummodo pœnitentia corporis afflictiua: & ideò etiam cum personali realis pœnitentia imponi potest, si sic exequutori nostro videbitur expedire.

De-

Demum, dummodo lator, &c. Cum dictio hæc *dummodo*, quando adiungitur rei, quæ sit necessario adimplenda, antequã actus perficiatur, importet conditionem, prout aliàs diximus in præcedenti formula pro promoto ante legitimam ætatem; ideò noster exequutor aduertat prius, an lator possit abstinere ab exequutione suorum ordinum sine scandalo: si enim potest abstinere, non dico per diem, vel per mensem, sed per annum, ista conditio scandali non verificatur de præsenti, & ideò non debet cum illo dispensari, quia litteræ cum falsæ causæ expressione obtentæ, sunt nullæ.

Quod autem ista causa verificanda sit antequam actus dispensationis perficiatur, patet, quia est posita sub tempore præsenti, quod excludit tempus præteritum, & futurum: ergo de tempore præsenti verificanda est. Hæc tamen verificatio non est facienda per demonstrationem mathematicam, sed per probabiles coniecturas, ex quibus exequutor præuideat latorem non posse diu abstinere ab exequutione suorum ordinum sine probabili scandalo, & scandalo graui, videlicet sine graui honoris, & famæ iactura, & periculo detegendi delictum. Dixi, sine graui scandalo, quia minima non habentur in consideratione. *l. suo*, 4. *ff. de in integrum restit. l.* 4. *in fine ff. de adilit. edicto*.

Declarando ipsum Latorem, &c. Homicidæ, & alij criminosi non remanent priuati beneficijs, eo ipso, quod committunt homicidium, & alia delicta, sed requiritur sententia Iudicis, quæ illos beneficio priuet. *cap. Clericis*, 5. *ne Cler. vel Monachi*, *cap. ex litteris*, 10. *prope finem, de excessibus Prelatorum*, *cap. postulastis*, *de cler. excommun. ministr. cap. cum secundum*, 19. *de hæreticis, in* 6. *vbi Archid. num.* 2. *Decius in cap.* 2. *num.* 13. *cum sequent. de rescript. Panorm. in cap. vlt. num.* 2. *de excessibus Prelatorum*. *Homicidæ per sententiam Iudicis debent priuari beneficiis.*

Vel saltem per Iudicem declaretur à Reo perpetratum esse delictum, propter quod secundum leges, & iura priuatus eo ipso fuerat beneficijs: quando tamen iura disponunt, huiusmodi Reos eo ipso absque alia sententia, & declaratione Iudicis esse priuatos beneficijs, &c. *l. eius qui*, 29. *ff. de iure fisc. d. cap. cum secundum*, *glos. in cap. fraternitas*, *verbo*, *cum augmento*, 12. *quæst.* 2. *cap. si quem*, §. *notandum*, 2. *quæst.* 3. *Felin. in cap. audiuimus*, *de simonia. Couarruu. tomo* 1. *secunda partis, cap.* 6. §. 8, *num.* 10. *Decius loco citat. & in cap.* 1. *num.* 72. *cum sequent. de constit. Specul. lib.* 3 *partic.* 1. *n.* 7. *de inquisit.* Ideò cum noster lator non fuerit per sententiam Iudicis priuatus beneficio, quod alias ante perpetratum delictum sibi fuerat canonice collatum, illud canonice retinet, & non eget pro eo retinendo dispensatione, sed solum rehabilitatione ad Ordines exercendos; qua per præsentes obtenta, rectè M. P. declarat illud retineri posse à nostro latore. *Vel saltem per declaratoriam delicti.*

PRO

PRO PRESBYTERO

Hæretici filio qui Canonicatum in Ecclesia Cathedrali obtinuit, non attendens paternam Hæresim sibi obstare; Litteræ dispensationis, vt infra conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod aliàs eius Pater in Caluinianam Hæresim lapsus in illa pertinaciter vixit, & obijt: & postea ipse lator non aduertens inhabilitatem ex paterna hæresi contractam, Canonicatum Cathedralis Ecclesiæ assequutus fuit. Cum autem, &c. occultum sit, collationem dicti Canonicatus latori factam esse inualidam, & lator illum retinere licite posse desideret, pro sua conscientiæ quiete cupit secum desuper per S. Pœnitentiaria officium dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita, cum eodem latore, audita prius ipsius Sacramentali Confessione, dummodo occultum sit collationem Canonicatus huiusmodi propter præmissa inualidam esse, & aliud ei non obstet Canonicum, vt præmissis non obstantibus, dictum Canonicatum retinere, illiusque fructus percipere licitè valeat, misericorditer dispenses in foro conscientiæ, & in ipso actu Sacramentalis Confessionis tantum, & non aliter, &c. Ita quod in foro iudiciario nullatenus suffragetur. Dat. &c.*

Hæretici filii & nepotes sunt incapaces beneficiorũ Ecclesiasticorum.

Vixit, & obijt, &c. Ad hoc, vt filij, & nepotes Hæreticorũ incurrant inhabilitatem ad beneficia, necesse est, vt pater in hæresi moriatur: si enim ante mortem resipiscat, & abiuret publicè, vel priuate hæresim, filij non contrahunt istam inhabilitatem. *cap. 2. §. hæretici, & cap. statutum, 15. de Hæreticis in 6.* vt supra dixi, dum egi de irregularitate ex crimine hæresis proueniente.

Non aduertens, &c. Id est ignorans Hæretici filios incapaces esse beneficiorum Ecclesiasticorum: & cum hæc incapacitas à iure proueniat, lator excusari facile potest à dolo: Ignorantia enim iuris excusat à dolo. *l. qui in ius, 137. §. nemo videtur, vbi Decius nu. 1. ff. de reg. iur. l. sed & si lege, 28. §. scire, ff. de petitione hereditatis. l. si quis in graui, 3. §. si quis ignorans, ff. ad Sillanian.* Et si excusatur à dolo, meretur facillimè secum dispensari in impedimento inhabilitatis, quam absque sua culpa contraxit: & eo magis, quia absque propria culpa sufffert alienam pœnam.

Ignorantia iuris excusat.

Audita prius, &c. Mirabitur aliquis forsan, hanc dispensationem faciendam in sacramentali Confessione, cum non adsit culpa, nec detur latori absolutio. Cessabit autem admiratio, si recordetur cõmitti huius dispensationis executionem Confessario, vt Confessario, cuius forus est sacramentalis confessio, & in eius actibus exercendis illius tantum iurisdictio est: & ideò quid mirum si præcedere debeat sacra-

cramentalis Confessio, ex qua solummodo appellatur, & constituitur formaliter in esse Confessarij? Aliàs exequeretur his litteras, vel vt Doctor, vel vt Magister tantum.

Non demandatur in his litteris specialis absolutio, quia nō est opus speciali facultate absoluendi, cum sufficiat ordinaria facultas Confessariorum pro absoluendo latore à suis peccatis, cum vt præsupponitur, nō habeat casus reseruatos, à quibus debeat absolui, & abundanter fuit demandata absolutio per clausulam, *audita prius sacramentali Confessione*. Demum iubetur, vt huiusmodi dispensatio fiat in sacramentali Confessione, vt quod occultum est, magis in suo esse occulto conseruetur, & exequutor notitia dicti impedimenti vti nequeat extra sacramentalem Confessionem.

Dummodo occultum sit, &c.

Hæc clausula non requirit, vt paterna hæresis sit occulta, sed quod legalis eius effectus sit occultus: non enim necessariò sequitur ex publicitate, & notorietate paternæ hæresis, notorietas istius legalis effectus in filium redundantis, videlicet quod filius efficiatur incapax beneficiorum, & successiuè inualidam esse collationem beneficiorum quæ illi conferuntur. Ideò non est necesse nostrum exequutorem multum laborare in quærendo, an latoris paterna hæresis fuerit notoria, vel occulta: satis est inquirere; an habeatur valida à Canonicis, & ab alijs conciuibus collatio de Canonicatu latori facta. Quod vt exequutor obtineat, prudenter inuestiget an sciatur latoris patrem fuisse hæreticum, & in hæresi, atque impœnitentem obijsse, & hæreticorum filios excludi ab obtinendis beneficijs: an sciatur latorem absque dispensatione dictum Canonicatum consequutum fuisse: & si præmissa sciantur, necesse est inquirere, à quot personis sciantur, & quomodo sciantur. Duarum, vel trium, aut quatuor personarum notitia non constituit notorietatem, quæ excludat esse occultum, vt in principio secundæ Partis huius Praxis declaraui, dum egi de notorijs, & occultis. Præterea cōsideranda est qualitas istius notitiæ, an sit probabilis, nec ne; non enim sufficiunt dubietas, vel suspicio ad præiudicandum tertio. *cap. accedens*, 14. *& cap. cum in iuuentute*, 12. *de purgatione canon.* & ideò non possunt efficere quod illud, quod aliàs est occultum, fiat per huiusmodi dubietatem, & suspicionem publicum, & notorium in præiudicium nostri latoris. *Sola suspicio delicti non præiudicat.*

Aliud canonicum, &c.

Vide quæ dixi in præcedenti formula pro Presbytero Parocho promoto ante ætatem.

Dictum Canonicatum, &c.

Id est, retinere vt prius prærogatiuam Canonicalem, locum in Capitulo, stallum in choro iam sibi assignata, vocem actiuam, scilicet præstando suum votum, & suffragium in regimine suæ Ecclesiæ, tàm spirituali, quàm temporali; & vocem passiuam, qua licitè possit ad officia, & præeminentias, ad quæ alij Canonici solent, vt membra capitali eligi, & promoueri. *cap. relatum*, 9. *cap. pro illorum*, 22, *in fine*, *& cap. dilecto filio*, 25. *de præbend. & dignitat.*

Illiusque fructus, &c.

Non vt œconomus, ad effectum illos integrè erogandi in vtilitatem Ecclesiæ, vel conseruandi legitimo futuro successori. *cap. cum vos*, 4. *§. fraternitati*, *de officio Ordinarij*, *cap.*

cap. quoniam quidam, 75. *dist.* Sed sicut titularis legitimus eos ad sui sustentationem recipere valeat. *d. cap. cum vos, cum alijs pracit.* & *cap. vacante*, 16. *cap. dilectus filius*, 19. *in fine, cap. cum secundum*, 16. *cap. extirpanda*, 30. *§. qui vero, cap. dilectus*, 17. *de praben.* & *dignit.*

Misericorditer dispenses, &c. Hæc dispensatio comprehendere debet, & spiritualem dignitatem, & temporalem vtilitatem dicti Canonicatus, ne videatur M. P. vnam sine alia concessisse, cum aliquando vnam sine alia concessam fuisse reperiamus. *d. cap. dilectus*, 19.

Reliqua, vt in præcedentibus formulis.

PRO RELIGIOSO,

Qui ministrauit in Ordine Presbyteratus non suscepto, & nulla desuper obtenta absolutione, ac dispensatione, illum suscepit: Litteræ vt infra.

FR. *Antonius Barberinus*, &c. *Quod ipse alias sacro dumtaxat Diaconatus ordine initiatus Missam celebrauit*, & *deinde ad sacrum Presbyteratus ordinem promoueri se fecit absque absolutione*, & *dispensatione desuper prius obtinendis: propter quæ censuras Ecclesiasticas incurrit*, & *irregularitatem contraxit. Cum autem*, &c. *lator prædictus de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat*, & *ne Religioni suæ onerosus sit, suos ordines exercere licitè desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare*, &c. *Quatenus si est ita*, & *in eo quod lator sine ordine Presbyteratus Missam celebrare præsumpserit, hæreticus non fuerit, ipsum, audita prius eius Sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris*, & *pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit*, & *excessibus huiusmodi absoluas hac vice*, &c. *Iniuncta inde ei pro modo culpæ graui pœnitentia salutari*, & *alijs*, &c. *iniungenda. Ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo præmissa occulta sint, cum eodem latore, pœnitentia*, &c. Prout in præcedentibus formulis: & si concedatur dispensatio ad officia, & dignitates, addatur post verbum, *ministrare*, subsequens clausula; *Vt quæcunque suæ Religionis officia*, & *dignitates, si ad illa aliàs canonicè*, & *iuxta eiusdem Religionis regularià instituta eligatur, vel assumatur, gerere*, & *exercere, vocemque actiuam*, & *passiuam habere licitè valeat, misericorditer dispenses in foro conscientiæ*, vt supra.

Hæc formula in idem ferè incidit cum præcedenti formula pro Diacono ante legitimam ætatem promoto, qui audiuit sacramentalem confessionem cuiusdam Presbyteri: ideò ad illam remitto exequutorem, & pro hac præsenti formula pauca superaddam.

Diaconatus ordine initiatus Missam, &c. In Missæ sacrificio ille idem Christus continetur, & incruente immolatur, qui in ara Crucis semel se ipsum cruente obtulit, vt docet *S. Synodus Trident. sess. 22. cap. 2. de reform.* & hoc fit mediante consecratione, qua panis in Corpus, & vinum in Sanguinem eiusdem Christi transubstantiantur. *cap. 1. §. vna verò, de sum. Trinit. cap. cum Marthe 16. in principio, de celebratione Missarum.* Hæc autem consecratio cum fieri nequeat, nisi à Sacerdote, qui ritè fuerit ordinatus secundum Claues Ecclesiæ, quas ipse concessit Apostolis, eorumq; successoribus Iesus Christus. *dict. cap. 1. §. & hoc vtique, & Concil. Trident. sess. 22. cap. 1.* Ideò noster hic lator temere egit, & irregularitatem, aliasque pœnas Ecclesiasticas contra similia committentes inflictas contraxit, vt in præcedenti alia formula docuimus.

Quatenus, &c. Hæreticus non fuerit, &c. Pertinaciter, scilicet, credendo quod omnes Christiani promiscuè sint noui Testamenti Sacerdotes, & pari inter se spirituali potestate præditi, & propterea quod ipse, etiamsi non esset secundum Claues Ecclesiæ ordinatus Sacerdos, potuerit Missam celebrare, & Eucharistiæ Sacramentum conficere, qui hoc credit, est Hæreticus. *Concil. Triden. sess. 23. cap. 4.* Si hoc ergo pertinaciter credidit, noster exequutor desistat ab vlteriori exequutione præsentium litterarum, quia M. P. limitat suam gratiam ad casum, in quo lator non fuerit Hæreticus, per dictionem, *quatenus*, in litteris appositam, quæ dictio est limitatiua dispositionis, cui adiungitur. *l. si quis crediderit, vbi glos. verbo quatenus, ff. de pactis, cap. placet, de conuers. coniugat. Dec. in l. quatenus, 25. in princ. & ibi Cagnol. num. 1. ff. de reg. iur.* **Dictio, quatenus est limitatiua dispositionis.**

Quid statuendum, forsan noster exequutor desiderat scire, quando lator præsentium non pertinaciter credidisset, sed solummodo dubitasset, an sibi etiam non sacerdoti liceret Missæ sacrificium celebrare, & conficere iuxta præcedentem hæreticam sententiam à Concil. Tridentini supra damnatam; cum videatur etiam dubius in fide esse Hæreticus. *cap. 1. de Hæreticis.* **Dubius in fide est Hæreticus.** Respondeo: Si lator ex ignorantia solummodo dubitauit, & erat paratus dubium deponere, quando hęreticam agnosceret suam dubitationem, & esse contra Ecclesiæ determinationem; existimo tali casu latorem non esse Hęreticum formaliter, cum non adsit pertinacia, & propterea posse frui beneficio præsentium litterarum. Si vero dubitauit cum pertinacia, sciēs contrarium fuisse determinatum ab Ecclesia, tali casu non possunt illi litteræ huiusmodi suffragari, quia est verè, & formaliter Hæreticus, *d. c. 1. de Hæreticis. Clemen. vnica, §. porrò, de summ. Trinit. cap. apertè, vbi glos. in verbo, titubat, 24. q. 1.*

Reliqua vide in præcedentibus formulis.

AB

AB APOSTASIA,

Pro Religioso Ordinis Fratrum M. N. proprietario, qui propter pecunias ablatas, ad Ordinem S. P. se transtulit, tacita Apostasia, & cupit remanere in secundo dicta Religione: Litteræ, vt infra conficiuntur,

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse alias post emissam professionem in Ordine Fratrum M. N. dæmone instigante furatus est quandam pecuniarum summam, & vt suum delictum facilius occultaret, habitu regulari dimisso, à prædicta sua Religione apostatauit, & ad longinquas partes profectus ibi ingressus est Religionem S. P. & suos ordines exercuit: propter quæ censuras Ecclesiasticas incurrit, & irregularitatem contraxit, Cum autem, &c. Lator prædictus de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, & in secundò dicta Religione remanere, suosque ordines exercere licitè posse desideret, pro sua conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, apostasiæ nota, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. Iniuncta inde ei pro modo culpæ pœnitentia salutari quòdque dictas pecunias sic ablatas, si extent, seu aliquid aliud loco illarum restituat, & alijs, &c. Iniungen. &c. Ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum cum eodem latore, vt præmissis non obstantibus, in secundò dicta Religione Ordinis Sancti P. remanere, ibique professionem emittere, & suffragantibus, &c. alioque ei canonico non obstante, super irregularitate, &c.* vt in præcedentibus,

Ex furto non acquiritur domi nium.

Furatus est, &c. Duo cōmisit lator noster delicta ex huiusmodi actione, Primò ipsum furtum contrectando rem alienam inuito domino. *l. 1. §. furtum, ff. de furtis, c. ex litteris, 5. eod. tit.* Secundo actum transgressionis voti paupertatis, accipiendo, & vti propriam retinendo pecuniam furtiuam: licet enim ex actione furtiua proprium ius, & dominium nō acquiratur furi, *l. eum, qui emit, 14. §. Iulianus quoque, ff. de furtis.* Attamen ex naturali rei furtiuæ, per ipsum adepta fraudolenter possessione, aliquod in ea acquirit ius, vt propterea nō possit per vim dicta re spoliari, quia præsumitur dominus donec per Iudicis sententiam declaretur contrarium, & condemnetur prædo enim violenter eiectus de possessione, est restituendus. *cap. in litteris, 5. vbi Panor. n. 1, & n. 23. de restit. spoliat.* Et propter iuris huiusmodi acquisitionem lator fecit cōtra votum pau-

pertatis, quæ in summo rigore habetur apud Religiosos, & præcipuè apud Minores Sancti Francisci, & euasit proprietarius. Proprietarius enim ille Religiosus est, qui cum non habeat administrationem bonorum suæ Religionis, pecuniam possidet, celando suo Superiori. *c. Monachi, 2. §. qui vero, de statu Monach. Panor. in c. cum ad monasterium, 6. nu. 9. de statu monach. & ibi Anton. de Butrio, nu. 3. & DD. communiter.* Vel aliquo modo proprium habet. *d. cap. cum ad monasterium. c. Ioannes frater, 5. de regul.*

Ingressus, &c. Cum lator noster non Dei spiritu actus, sed ex leuitate, immò ex temeritate, & ad euitandam correctionem, in iacturam suæ animæ, & iniuriam suę Religionis ductus, transuolauerit ad Ordinem S. P. inconsultis suis Superioribus, & absque Sedis Apost. licentia; nec potuit transire ad dictũ Ordinem, nec potest in illo remanere. *c. licet, 18. §. fin. & c. sane, 10. ubi Panor. de regularibus.*

Quodque dictas pecunias, &c. Res furtiuæ, si extent apud furem, tenetur fur illas restituere domino. *l. incivilem, 2. & l. si abducta, 10. C. de furtis.* & ideo noster exequutor à latore exposcat omnino huiusmodi restitutionem.

Seu aliquid aliud, &c. Quid sit istud, *aliquid aliud*, quod lator restituere debet domino pecuniarum, patet: si libros enim, vel alias res emit, & hos habeat in sua potestate, illos vendat, & pretium restituat domino, cum non remittatur peccatum, nisi restituatur ablatum. *c. cum tu, 5. §. super his, de vsuris.* Si verò vestes ex illis confecit, & præter has, non habeat, quibus operiatur, non tenetur has vendere, quia maior est necessitas latoris, quã domini pecuniarum: & si est æqualis, vel minor, possessio latori in hoc casu suffragatur, nec ad aliud tenetur restituendum, cũ inopia omnẽs excuset: inanis enim est actio creditoris, quam inopia debitoris excludit. *cap. olim. 16. §. verum, de restitut. spoliat. & d. c. cum tu, 5. de vsuris;* nec sit spes ipsum ditiorem euasurum, cum sit Religiosus, & quicquid acquirit monachus, acquirat Monasterio. *c. quia ingredientibus, & cap. si qua mulier, 19. q. 3. auth. si qua mulier. C. de sacros. eccles.* *Inanis actio creditoris contra inopiam debitoris.*

Ibique professionem, &c. In omnibus Religionibus, & præcipue in Mendicantibus, nemo potest emittere professionem, nisi expleto anno probationis. *c. non solum, 2. cum sequent. de reg. in 6. Concil. Trid. sess. 25. c. 15. de reformat.* Et si emittatur ante expletum annum probationis, est nulla, & inualida; & qui sic emittit, non solùm non obligatur ad Religionem, in qua dictam professionem emisit, sed neque ad Religionem in genere. *Concil. Triden. de reform. sess. 25. c. 15. cit.* Ideò noster hic lator tenetur annum probationis explere: nec per huiusmodi litteras secus dispensatum censeat, ex eo, quod in illis nulla est facta mentio de Nouitiatu peragendo, sed solum de Professione: nam cum expressè non fiat derogatio Decretis Concilij, semper præsumuntur remanere in suo robore, & obseruantia. *Decreta Concilij semper obseruanda, nisi fiat expressa derogatio.*

In foro conscientiæ, &c. Cum transitus non sit ad strictiorem, lator potest reuocari à Superioribus primæ suæ Religionis. *arg. cap. sane, 10. & cap. licet, 18. in fine, de regular.* Et ideò hæc dispensatio solum suffragabitur latori, vt tuta conscientia, donec reuocetur à Superioribus suæ primę Religionis,

per-

permanere, & perseuerare possit in secundò dicta Religione: si verò reuocabitur, tenetur redire ad primam suam Religionem, vel ab eius Superioribus veniam impetrare, vt in secunda Religione remanere possit: & hoc sufficit, stante præsentium litterarum dispensatione, & cessantibus molestijs, & reuocatione huiusmodi. De his omnibus noster exequutor moneat latorem.

Hic notandum diligenter, *cum Panormit. in d. cap. sane, num. 4.* ad hoc, vt vna Religio dicatur Strictioris Obseruantiæ, quàm alia, non considerandam esse regulam antiquitus institutam, & secundum se consideratam; sed modum viuendi, & obseruantiam de præsenti. *d. cap. sanè*, vbi dicitur per verbum præsens: *Si locus, vbi translatus nunc permanet, maioris religionis, quàm Ecclesia Aromaten. existat, ipsum in eodem loco permanere tuta conscientia permittas.* Dari enim casus potest, quod vnum Monasterium habeat regulam strictiorem à primæua sua institutione, quæ tamen de præsenti in multis non obseruetur; & sit aliud Monasterium, quod à primæua sua institutione habeat regulam laxiorem, sed de præsenti omninò in omnibus obseruetur: & ideò, quis hoc secundum Monasterium non iudicabit strictioris Obseruantiæ, secundum præsentem statum, primò dicto Monasterio?

PRO ORATORE,

Qui in adolescentia Religionem Ordinis Fratrum N. ingressus professionem ibi emisit, animo tamen exeundi, si se offerret occasio, susceptis etiam sacris Ordinibus; ac tandem litteris subreptitiè obtentis, earum prætextu in sæculo in habitu Presbyterali, suo regulari dimisso, permansit, donec septuagenarius, & inhabilis ad Religionis onera, &c. Litteræ vt infra conficiuntur, quando esset gratia concedenda.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipse aliàs adolescens ingressus Religionem Fratrum N. ibi post expletum probationis annum professionem regularem emisit, animo tamen non perseuerandi, sed discedendi, vbi primum se offerret occasio, & deinde omnibus etiam sacris Presbyteratus ordinibus initiatus, volens discedere, obtinuit à Sede Apostolica subreptitias litteras super nullitate suæ professionis, earumq; vigore habitum suum Regularem dimisit, & in sæculo, vt Presbyter sæcularis hucusque vixit, & suos ordines exercuit: propter quæ censuras Ecclesiasticas incurrit, & irregularitatem contraxit. Cùm autem, &c. lator prædictus modò sit septuagenarius, & inhabilis ad Religionis onera amplius sustinenda, & occultum sit prædictas Litteras esse nullas, & subreptitias; & propterea lator in sæculo tuta conscientia remanere, & suos ordines exercere licitè posse desideret; pro sua conscientia quiete cupit à præmissis, de quibus plurimum dolet,*

dolet, per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius ipsius sacramentali confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, Apostasia, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. iniuncta, &c. iniungenda, ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo occultum sit, litteras prædictas, quarum vigore lator in sæculo manet, subreptitias esse, cum eodem latore, pænitentia, vel illius parte peracta, & suffragatibus, &c. alioque ei canonico non obstante, super irregularitate per eum ex præmissis quomodolibet contracta, quodque illa, & alijs præmissis non obstantibus, postquam in huiusmodi suspensione steterit per tempus arbitrio tuo statuendum, in sæculo in habitu Presbyteri sæcularis degendo, in suis ordinibus, &c. Prout in præcedentibus formulis.

Animo tamen non perseuerandi, &c. Verba deseruiunt intentioni proferentis, non autem intentio verbis. *l. non aliter, 67. ff. de legat. 3. l. scire, 17. ff. de legib. cap. intelligentia, 6. de verb. signif.* Ideò licet lator præsentium in emittendo suam professionem protulerit verba de natura sua denotantia perpetuam consistentiam illius in Religione; attamen, quia habuit in animo intentionem, quando professionem emisit, non perseuerandi, sed discedendi, vbi se primum offerret occasio, huiusmodi professio videtur nulla, & inualida, cum sit contra substantiam professionis, quæ consistit in perpetua obligatione paupertatis, castitatis, & obedientiæ, *cap. super eo, 9. cum sequent. de regul. cap. monachum, & cap. vidua, 20. quæst. 1. cap. propositum, & cap. proclinis, 20. quæst. 3. Concil. Trident. de reform. cap. 19. sess. 25.* Eo quod professio principaliter dependet à voluntate profitentis, eiusque libero arbitrio. *cap. cum vtrum, 12. vbi glossa, cap. vidua, 4. cap. sicut tenor, 15. de regul. c. non est, 15. quæst. 1.* Et cum hæc voluntas non adsit, quando in actu professionis proponitur exire de Religione quandocunque posset, prout est in casu nostro. *cap. 1. §. Episcopi, de ijs, quæ vi metusque causa fiunt.* Ideò latoris professio præsumitur nulla, & inualida. Hoc autem intelligitur, quando profitens habuit voluntatem, & intentionem non profitendi: si autem habuerit voluntatem, & intentionem profitendi quidem, sed professionem posteà non obseruandi, valet, & tenet professio, sed sic profitens peccat lethaliter.

Professio regularis consistit in perpetua obligatione

Et deinde omnibus etiam sacris, &c. Si professio erat nulla, & inualida, duo reperiuntur in ista latoris promotione excessus: vnus est, quod promotus fuit absq; litteris dimissorijs sui Ordinarij, videlicet Episcopi loci, originis, vel domicilij, vel beneficij, qui solummodo possunt concedere litteras dimissorias suis subditis, *d. c. cum nullus, 3. vbi glossa in verbo, oriundus, de tempor. ordin. in 6.* Superiores autem Religionum in professos tantum habent huiusmodi iurisdictionem ordinariam. *c. super, 9. c. significatum,*

Religio non habet ius in non professos.

ficatum, 11. *de regularib. c. ad aures*, 5. *de tempor. ordinat.* Ergò non professis non possunt concedere dimissorias ad ordines: ergo si lator nō est verus professus, debebat promoueri cum litteris dimissorijs sui Episcopi,& non Prælati Religionis, & aliter promotus, malè fuit promotus. *Concil. Trid. sess. 23. c.* 8. *de refor.* Alter excessus est; quod fuit promotus ad titulum fictum suæ Religionis, cuius non est professus: titulus enim Religionis non suffragatur non professo: & ideò lator volens canonice promoueri ad sacros Ordines, debebat exhibere sufficiens patrimonium, vel beneficium, eodem modo, quo Clerici seculares tenentur exhibere, vt declarauit, & decreuit san. mem. Pius Quintus *per suam Constitutionem editam 12. Nouembr.* 1568. *quæ incipit, Romanus Pontifex sacrorum Conciliorum auctor.*

Litteræ subreptitiæ quando sunt inualidæ

Subreptitias litteras, &c. Litteræ subreptitiæ, vel obreptitiæ, sunt illæ,in quibus vel falsitas exprimitur, vel veritas tacetur. *c. super litteris*, 20. *vbi Panor. & DD. communiter, de rescript.* & quando falsitatis expressio, vel veritatis occultatio est de rebus, quæ si fuissent expressæ, vel tacitæ, Papa gratiam minimè concessisset, litteræ sunt inualidæ, nullius momenti, & impetranti non suffragantur. *d. cap. super litteris, vbi glossa, & DD.* Prout esset in nostro casu, si latoris professio est valida, vt supra diximus: & propptereà cum dictæ litteræ subreptiæ sint, & inualidæ, non suffragabantur latori in foro exteriori ad probandam suę professionis nullitatem: quia mendax precator carere debet penitus impetratis.

Septuagenarius, &c. Satis est, quod attingat septuagesimū ætatis suę annum: nam pauci dies, vel menses ætatis parum conferunt ad corrobandam senectutem adeò grauem.

Et inhabilis &c. Non multum est inuestigandum, an septuagenarius sit inhabilis ad Religionis onera ferenda, cum senectus ipsa sit morbus. Vide, quæ ad hoc fere propositum dixi in Prima Parte huius Praxis de commutatione voti, pro quinquagenario, seu sexagenario.

Apostasia, &c. Hucusque lator remansit in sęculo, & absq; suo habitu regulari,inconsultis Superioribus, & ideò verè apostatauit, cùm Religiosus nequeat extra clauitra,& sine habitu remanere absque suorum Superiorum licentia. *c. non est vobis, 7. c. porrectum*, 13. *vbi Panor. n. 7. & c. sicut nobis*, 17. *de regul.* Et ideò est ab apostasia absoluendus.

Pœnitentia salutari, &c. Pro præmissorum excessuum pœnitentia imponerem latori aliquam ex prædictæ Religionis pœnitentijs, competentem tamen suo statui, prout exequutor iudicauerit, vt lator illam toto suæ vitæ tempore peragens recordetur sublimitatis status, de quo temere, & ex propria culpa cecidit,& sic eum pœniteat,& summopere doleat; & eò magis quod citius quam forsan credit, est redditurus rationem Deo seueriorem: nam seni tam prouectæ ætatis, quid superest, nisi sepulchrum à

Et alijs de iure iniungendis, &c. Si lator dubitat, an sua professio sit valida, admonerem illum vt caute se gerat quoad votum paupertatis: nam præter nudum victum & vestitum, nihil aliud videtur ei permissum manenti in sæculo: in quo statu licet paupertatis votum

tum perfectè adimpleri nequeat, attamen votum debet eo modo obseruari, quo poteit, vt aliàs dixi in Prima parte huius Praxis in Formula transgressionis Voti Castitatis.

Occultum sit, &c. Litteræ pro restitutione in integrum aduersus nullitatem professionis latoris, cum obtentæ à Sede Apostolica fuerint in forma commissaria, expeditę, & remissæ ad loci Ordinariũ; & coram eodem, & in præsentia Superioris suæ Religionis, iuxta Decretum *S. Concil. Trid. sess. 25. c. 19. de refor.* deduxerit, lator, & probauerit causas nullitatis suæ professionis, & secundum allegata & probata fuerit per eosdem prolata sententia ad fauorem nullitatis professionis, & adhuc huiusmodi sententia stet in suo robore, & vigore, nec sit contra illam reclamatum; facillime noster exequutor acquiescere potest latoris dicto, quòd sit occultum litteras prædictas esse subreptitias; nam sententiæ Iudicis statur, donec eius iniquitas detegatur. *c. sicut, 16. de sent. & re iudic. c. in præsentia, 6. de renunciat.* *Iudicis sententia statur, donec illius iniquitas detegatur.*

In seculo in habitu presbyteri, &c. Per istam clausulam liberatur lator à claustris, à delatione etiam occulta habitus regularis, & ab obedientia regulari, & relinquitur sub correctione: & obedientia Episcopi; sicut cæteri Clerici seculares,

PRO PRESBYTERO.

Qui quamdam Monialem in loco Parlatorij Monasterij carnaliter cognouit, & posteà in Altaris ministerio ministrauit; Litteræ, vt infrà conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs Monialem in loco Parlatorij sui Monasterij sacrilegè stuprauit, & deinde prosequutus est suos ordines exercere, propter quæ censuras Ecclesiasticas incurrit, & irregularitatem contraxit. Cum autem, &c. lator prædictus de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat; suosque Ordines exercere licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. Quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, sacrilegij reatu, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. Iniuncta inde ei pro modo culpæ graui pœnitentia salutari: quòdque ad prædictum & alia mulierum Monasteria de cætero nunquam accedat, & alijs, &c. Ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo præmissa occulta sint, cum eodem latore, pœnitentia, vel illius parte peracta, & suffragantibus, &c.* In forma, vt supra. Post clausulam verò, *In suis ordinibus etiam in Altaris ministerio ministrare,* addatur, *ac alia ad dictos ordines spectantia,*

tia, præter quam quod ad audiendas Confessiones sacramentales, facere, & exercere licitè valeat, misericorditer dispenses in foro conscientiæ, &c. Nullatenus suffragetur. Ipseque lator ad beneficia Ecclesiastica obtinenda inhabilis maneat. Datum, &c.

In loco Parlatorij, &c. Lator præsentium, per *Constitutionem Pij Papæ V. quæ incipit: Decori, & honestati omnium sanctimonialium, &c.* incidit in excommunicationem eo, quod recepit sanctimonialem egressam extra clausuram in loco Parlatorij: & forsan aliam incidit excommunicationem per edictum Ordinarij loci fulminatam contra accedentes ad Monialium Monasteria absque licentia, & cum eisdem loquentes: solent enim Ordinarij locorum huiusmodi excommunicationem fulminare, vt de huiusmodi consuetudine testatur. *Panorm. in cap. monasteria, 8. de vita, & honest. cleric.*

Sacrilegium.

Sacrilegij reatu, &c. Sacrilegium appellatur illud, per quod res, aut persona sacra læditur: & propterea dixit *Bald. in l. 3. C. de furtis*, appellari Sacrilegium quasi sacrilædium. Triplici ex causa lator præsentium commisit sacrilegium. Primò, quia tribus rebus sacris violentiam intulit, & irreuerentiam: virginem Deo sacratam violauit. *cap. impudicas. cap. virginibus. cap. sciendum 27. quæst. 1.* Secundo, se etiam Deo iam dicatum per solemne castitatis Votum in sacrorum Ordinum susceptione emissum adeò enormi impudicitiæ sorde deturpauit. Tertio, quia loco sacro, quale est Monasterium iniuriam fecit. *cap. quisquis, 17. q. 4.*

Iniuncta, &c. Noster executor in imponenda latori pœnitentia, recordetur per sacros Canones clericum ob violatam sanctimonialem deponendum esse. *cap. si quis Episcop. 27. quæst. 1. cap. si quis sacerdos 30. quæst. 1.* Nec mirum, cum tria delicta concurrant in violatione sanctimonialis, secundum *glos. in cap. virginibus 27. quæst. 1.* videlicet incestus, quia illa est sponsa Dei Patris nostri. *cap. qui abstulerit, 12. quæst. 2.* Adulterium, quia est sponsa alterius sacrilegium, quia violatur res sacra, & insuper recordetur pro sola attentata violatione santimonialis ab Imperatore sancitam perpetua lege capitalem pœnam. *l. si quis non dicam, 5. C. de Episc. & cleric.* Ideò ieiunijs in pane doloris, & aqua tristitiæ, non parcat, & non obliuiscatur aliarum corporis asperitatum, vt lator cognoscat ex ijs delicti à se perpetrati grauitatem. *c. si qua monacharum, 27. quæst. 1.*

Tria delicta in violatione monialis.

Quodque ad prædictum, & alia, &c. Hæc prohibitio cum sacris Canonibus sit conformis. *cap. monasteria, 8. de vita, & honest. cleric.* non existimanda erit nimis onerosa à latore: & ideò si contra hanc venerit, grauiter peccabit.

Nunquam accedat, &c. Dictio, *nunquam* est vniuersalis negatiua comprehendens omnem casum, omnem locum, & omne tempus. *l. prouidendum, 7. §. si quis vero, vbi glos. in verbo, nunquam. C. de postulando.* Ideò noster lator in quacunque mundi parte fuerit, ex quacunque occasione sibi oblata, & toto vitæ suæ tempore,

Dictio, nunquam est vniuersalis negatiua comprehendens omnem casum. & omne tempus.

non debet ad Monasteria Monialium accedere, nisi obligatio huiusmodi ei prius relaxata fuerit. Monasterij autem appellatione venit totum illud spatium, quod intra Monasterij ambitum continetur.

Accedat, &c. Nō propter hoc prohibetur latori transire per vicinales vias dicto Monasterio: nam sicut non dicitur quis ad aliquem locum venisse, si in eo non stetit, *l. posthumis*, 12. *ff. de iniusto rupto testamen.* Ita non dicitur ad locum prohibitum accedere, qui solummodo per vicinales vias transit, cum moraliter quis non dicatur esse in eo loco, per quem solummodo transit: & hoc velle M. P. nemo est qui dubitet, cum hæc prohibitio solummodo fiat ad tollendas recidiuæ conuersationis occasiones proximas, quæ non ex transitu per vicinales vias, sed ex ingressu in claustrum Monasterij oriuntur.

Non dicitur venisse qui non stetit

Ac alia ad d. Ordines, &c. Singulorum Ordinum actus sunt multiplices. Subdiaconi est assistere in Sacrificio Missæ, epistolam cantare, pallas altaris, & corporalia abluere, calicem vacuum cum patena Diacono in Missa solemni tradere, &c. Diaconi est in sacrificio Missæ sacerdoti panem, & vinum in vasis tradere, canere Euangelium Corpus Christi in pyxide seu custodia inclusum deferre. Sacerdotis est consecrare Corpus Christi, absoluere à peccatis, administrare Sacramenta, præter Confirmationem, & ordines, & celebrare diuina Officia; ideò M. P. postquam dixit, in suis Ordinibus, etiam in Altaris ministerio ministrare, superaddidit, & *alia ad dict. ordines spectantia*: quibus verbis habilitatur lator ad omnes, & singulos prædictorum ordinum actus.

Dictio, Præterquam, est exclusiua aliquorum casuum.

Præterquam, &c. Hæc dictio de sui natura excludit aliquos casus à dispositione, & illos relinquit sub eadem iuris dispositione, sub qua prius continebantur. *l. prætor ait*, 2. *ff. ne quid in loco publico*: & cū hic latori concedatur dispensatio ad ordines exercendos, & alia ad illos spectantia faciendum, præter quam ad sacramentales confessiones audiendas; excluditur ab huiusmodi dispensatione facultas audiendi sacramentales Confessiones: & sicut lator per contractam irregularitatem non poterat audire sacramentales Confessiones, ita nec post præsentem dispensationem poterit, quia M. P. limitat suam dispensationem ad omnes alios actus, præterquam ad sacramentales Confessiones audiendas; nec est nouum, quod clericus possit aliquorum ordinum actus exercere, & alios non possit, vt videndum est *in cap. 2. de cler. ægrot. vel debil. & in cap. significauit*, 4. *de corpore vitiatis*;

Ipseque lator ad beneficia, &c. Irregularis propter contractam irregularitatem, primò fit inhabilis ad ordines exercendos, & suscipiendos; Secundariò fit incapax beneficiorum, quia beneficium datur propter officium: & cum irregularis non habeat vsum ordinis, propter quem dantur beneficia, est incapax beneficiorum; & huiusmodi incapacitatem latori M. P. subtrahere nolle per præsentem dispensationem, expressè protestatur, dum ei remittit inhabilitatem ad ordines: ideò lator remanet incapax beneficiorum, sicut prius erat ante dispensationem; & de hac incapacitate exequutor expressè admoneat latorem.

Secus dicendum est de beneficijs ante contractam irregularitatem ca-

canonicè obtentis: hæc enim nemo dubitare rationabiliter potest. quod non possit retinere, cum fuerint iam canonicè collata, vt præsupponitur, nec illa dimittere tenetur ante sententiam Iudicis, immò ad illa retinenda habilitatur per dispensationem ad ordines, & solum relinquitur incapax ad alia beneficia in posterum obtinenda.

SVPER NATALIVM DEFECTV

Pro Moniali illegitima, quæ fuit electa in Abbatissam sui Monasterij, petitur dispensatio ad retinendum officium huiusmodi. Litteræ conficiuntur, vt infra.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipsa aliàs in Abbatissam sui Monasterij electa fuit, ignorantibus suis Commonialibus ipsam natalium defectum ex soluto, & soluta genitam pati. Cum autem, &c. latrix prædicta dictum Abbatissæ officium, ad quod aliàs electa canonicè fuit, retinere licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam secum desuper dispensari. Quare, &c. quatenus, si est ita, cum eadem latrice, audita prius eius sacramentali Confessione, dummodo natalium defectus huiusmodi sit occultus, & aliud canonicum non obstet, vt dicto natalium defectu non obstante, dictum Abbatissæ officium retinere, gerere, & exercere licitè valeat, misericorditer dispenses in foro conscientiæ, &c. & non aliter, &c. Ita quod in foro iudiciario nullatenus suffragetur. Dat. &c.*

Monialis illegitima, &c. Illegitimus ille est, qui nascitur extra legitimum matrimonium, videlicet ex soluto, & soluta. *c. innotuit, 20. de elect.* nisi per subsequens matrimonium legitimetur. *cap. tanta est, 6. qui filij sint legitimi.* Insuper illegitimus est, qui ex adulterio nascitur; & hic nec per subsequens matrimonium legitimatur. *cap. causam, 4. & c. tanta, 6. vbi Panor. nu. 2. & alij. qui filij sint legitimi.* vt alias diximus.

Per ingressum Religionis non habilitatur ad officia, & ad prælationes suæ Religionis, sed solum ad ordines etiam sacros. *c. 1. de fil. Presbyterorum.* Ideo latrix nostra potuit eligi in Abbatissam, nec huiusmodi officium retinere valeat, absq; speciali dispensatione.

Abbatissæ officium, &c. Abbatissa non habet prælationem ordinariam in Moniales, sed potius prælationem aliquam commissariã ad Moniales corrigendas, propter periculum cohabitationis virorum, vt dicit *S. Thomas in 4. dist. 25. q. 2. art. 1. q. 1. ad secundum.* Mulier enim secundum Apostolum, est in statu subiectionis, & spiritualem iurisdictionem habere non potest, ideo nõ est illa in dignitate, sed in officio constituta; & propterea hic dicitur Abbatissæ officium, & non dignitas. *Abbatissa non habet prælationem.*

Audita prius, &c. Hic etiam præcedere necessariò debet sacramentalis Confessio: tum quia ita iubet M.P. tum etiam ob rationes

superius à me allatas in formula dispensationis pro hæretici filio.

Aliud canonicum, &c. Videlicet, si fuerit aliàs legitimè, & secundum statuta Monasterij electa à maiori parte eligentium. Si sit professa, & virgo (quod tamen intelligendum de illis Monasterijs, & officijs, in quibus virgines tantum admittuntur, & corruptæ excluduntur. Si fuerit ab omni vinculo excõmunicationis libera: excommunicata enim in Abbatissã eligi nequit. *c. vlt. de cleric. excomm. minist.* Si non sit hæretici filia, vel nepos: nam filij, & nepotes hæretici sunt incapaces omnium dignitatum, & officiorum. *cap. 2. §. hæretici, & cap. statutum, 15. de hæreticis in 6. vbi glos. in verbo, primum, & secundum gradum;* nisi aliàs intra Monasterij claustra viros absque licentia, vel ad malum finem introduxerit (hæc introductio inhabilitat, vt in præcedenti formula declarauimus) vel simoniacè, aut ad hæreticorum preces electionem huiusmodi obtinuerit: simoniacus enim eo ipso remanet priuatus prælatione, super qua committit simoniam. *c. de regularibus, 25. vbi Panor. & c. ex insinuatione, 26. de simon.* Eodem modo remanet quis priuatus obtentis ad hæreticorum preces, *c. 2. §. ad quoscunque, de hæretic. in 6.* Aut demũ aliud non perpetrauerit delictum, per quod inhabilis remanserit ad prælationes, & officia sui Monasterij. Si aliquo ex præcitatis vinculis latris obstricta fuerit, præsentes litteræ illi nõ suffragantur: dictio enim *dummodo*, copulata cum *aliud canonicum non obstet*, requirit, vt necessariò existat illud, cui adiungitur, vt dispositio possit habere suum effectum. *Io. Andr. in cap. ex tuarum, 5. in verbo, dummodo, de auth. & vsu pallij. Decius cons. 326. num. 3. prope medium.* Et ideò de necessitate est, ad hoc, vt latrici præsentes litteræ suffragentur, quod nullo ex prædictis canonicis impedimentis detineatur.

Retinere, & exercere, &c. Quia prælationes possunt esse cum solo honore, & præeminentia, absq; vllo ministerio; ideò, ne videatur latrici concedi nuda prælatio absq; ministerio, post verbum *retinere* ponitur, & aliud verbum, *exercere*, quod de sui natura importat ministerium, & actus, qui solent dictam prælationem consequi. Vide quæ ad hoc propositum dixi superius in formula pro Religioso, qui ignoranter omissis quatuor minoribus ordinibus, &c. in verbo, *exercere*, &c.

PRO PRESBYTERO.

Ob consilium datum ad accelerandam mortem quorundam vltimo supplicio afficiendorum Litteræ, vt infra.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs cuidam Curiæ ministro consuluit accelerandam esse exequutionem capitalis pœnæ, ad quã nonnulli criminosi damnati erat, atque ita illi per aliquod tempus ante fuerunt vltimo supplicio affecti, & lator propterea irregularitatem contraxit. Cum autem, &c. lator prædictus de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, suosque ordines exercere, ac beneficia Ecclesiastica consequi licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit per*

per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. dictum latorem, audita prius ipsius Sacramentali Confessione, à præmissis absoluas, hac vice, &c. iniuncta, &c. iniungenda. Ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo occultum sit latorem dedisse dictum consilium, cum eodem pænitentia, &c. Prout in formula pro Presbytero, qui Monialem, &c. Et post verba, *in Altaris ministerio ministrare*, ponatur, *& quæcumque beneficia Ecclesiastica, cum cura, & sine cura (inuicem tamen compatibilia) si quæ sibi in futurum aliàs canonicè conferantur, recipere, & retinere licitè valeat, misericorditer dispenses in foro conscientiæ, &c. & non aliter, &c.* Prout in præcedenti formula.

Consuluit, &c. Consilium aliquando sumitur pro conclusione ex rationabili discursu ad aliquid faciendum, vel euitandum electa. Aliquando pro ipso discursu: demum pro re ex discursu conclusa.

Consilio contrahitur irregularitas.

Consuluit, &c. Consilio accelerans alicuius mortem, incurrit irregularitatem. *c. sicut dignum, 6. §. qui vero de homicidio*, ex defectu lenitatis, quam habere debent Clerici. *cap. suscepimus, 10. in fine, de homicidio*: & propterea illis prohibetur agitare causas sanguinis. *c. fin. ne clerici, vel monachi, &c. in 6.* Quod tamen intelligi debet, si accelerationis effectus sequatur, quia lex in pœnalibus opus consummatum requirit. *cap. fin. 15. q. 1.* & propterea ad incurrendam irregularitatem non sufficiunt conatus, & attentatio homicidij, sed necesse est, vt sequatur homicidium. *c. Presbyterum, 7. in fine, & cap. finali de homicidio.*

In pœnalibus opus consummatum requiritur.

Si verò dubitatur, an ex consilio sit accelerata mors, consulens præsumitur irregularis. *cap. ad audientiam, 12. & cap. significasti, 18. §. quod si discerni, de homicidio.*

Et alijs de iure, &c. Considerare hic debet noster exequutor an ex huiusmodi acceleratione sequutum sit aliquod aliud præiudicium speciale reo, vel eius familiæ: videlicet, an sublata defensio rei ob absentiam testium, vel Aduocatorum, qui expectabantur, ex quorum depositione, & patrocinio facillimè ille liberandus fuisset: an subtracta spes suæ liberationis ob non expectatum Principis regressum ad locum, à quo ille facillimè reportaturus esset remissionem pœnæ, vel eius commutationem: an sequuta mors ob non expectatas pecunias, quibus cum Fisco reus composuerat, & vitam redemerat, & ad hunc effectum illas congerendas mandauerat. Si est illatum aliquod præiudicium ex prædictis, vel ex similibus, lator tenetur satisfacere rei familiæ, vel hæredibus arbitrio boni viri: & propterea noster exequutor latori imponat huiusmodi satisfactionem, pensatis prius qualitate, & certitudine præiudicij; dubia enim, & incerta, modica egent compensatione. Insuper consideret exequutor, ac consilium præstitum, fuerit fraudulentum, nec ne: nam si non fuit fraudulentum, ad nullam lator tenetur satisfactionem, quia consilij non fraudulenti nulla est obligatio. *L. consilij, 48. ff. de reg. iur. vbi Dec. cap. nullus ex consilio, 62. de reg. iur. in 6.* Consilium enim non necessitat.

Consilium sine fraude nullam parit obligationem.

cap.

cap. cum olim, 7. *de arbitris*, *cap. quod præcipitur*, 14. *quæst.* 1. & qui dat consilium, exhortatur tantum, & excitat liberam voluntatem. *cap. fin. dist.* 4. qui autem recipit consilium, explorare apud seipsum debet, an illud expediat sequi. *l.* 2. *§. fin. ff. mandat. Dec. loco cit.*

Reliqua prout in præcedenti formula pro Presbytero, qui se existimans legitimæ ætatis, &c.

PRO RELIGIOSO.

Qui infantem iam baptizatum rebaptizauit, non adhibitis solitis verbis, Litteræ conficiuntur, vt infra.

FR. *Antonius Barberinus, etc. Quod ipse alias infantem ab obstetrice baptizatum iterum baptizauit, non adhibitis solitis verbis, et idcirco irregularitatem contraxit. Cum autem, etc. dictus lator de præmissis plurimum doleat, suosque ordines exercere licitè posse desideret, pro sua conscientia quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. dictum latorem, audita prius ipsius Sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, et pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, absoluas hac vice, iniuncta, etc. iniungenda. Ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo occultum sit, latorem ex præmissis irregularitatem contraxisse, cum eodem, pœnitentia, etc.* Prout in præcedenti formula.

Iterum baptizauit, &c. Publicè rebaptizans iam baptizatum, contrahit irregularitatem. *argum. cap. ex litterarum*, 2. *de apostatis.* Vbi Accolytus, qui Sacerdoti rebaptizanti ministerium præstitit, prohibetur promoueri absque dispensatione ad superiores ordines; ex quo multi DD. à fortiori inferunt, quod multo magis contrahit irregularitatem rebaptizans. Vide quæ in principio huius tertiæ Partis de irregularitate ex reiteratione baptismi diximus.

A quibusuis sententijs, &c. Hæc reiteratio sapit hæresim Anabaptistarum, Nouatianorum; & ideò ponitur hæc clausula absolutionis à quibusuis sententijs, &c.

Si verò lator reiterauit baptismum, pertinaciter credens posse licitè reiterari baptismum, & hanc suam pertinacem credulitatem tacuit in supplici libello M. Pœnitentiario porrecto, exequutor non prosequatur litterarum huiusmodi exequutionem, sed remittat latorem ad eundem M. Pœnitentiarium, vel ad Congregationem Sancti Officij pro absolutione, & dispensatione desuper obtinendis; nam tacuit excessum hæresis, quæ requirit indiuidualem specificationem, & non conceditur illius absolutio, nisi specialis concedatur facultas, & ideò litteræ sunt obreptitiæ, & nullæ.

Dummodo occultū sit, &c. Satis est ad validitatem huiusmodi gra-

gratiæ, vt ignoretur à scientibus dictam reiterationem baptismi, quod irregularitatem lator inde contraxerit. Duplici autem ex capite hæc inscientia exoriri potest. Primo, quia forsan illi nullam vnquam habuerint prædictæ irregularitatis notitiam. Secundò, quia licet aliàs sciuerint huiusmodi pœnam, attamen non tunc animaduerterint, nec modo animaduertant latorem illam contraxisse ex dicta reiteratione baptismi: in nostro enim casu idem est ad effectum, de quo agitur, nescire, & non animaduertere cum ex vtroque capite verificetur, quod occultum sit latorem irregularitatem huiusmodi contraxisse.

PRO PRESBYTERO

Ob consilium datum ad committendum homicidium, qui dispensationem subreptitiè obtinuit. Litteræ vt infra conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, etc. Quod ipse aliàs consuluit quoddam homicidium, et sequuto inde effectu obtinuit absolutionem, et dispensationem desuper, falso exprimendo, vel tacendo, quod exprimere necesse erat. Cum autem, etc. lator prædictus de præmissis, quę occulta sunt, plurimum doleat, suosque ordines exercere licitè posse desideret, pro suæ conscientię quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, etc. dictum latorem, audita prius ipsius Sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, et pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, et excessibus huiusmodi absoluas hac vice, etc. iniuncta, etc. Demum, dummodo occultum sit latorem dedisse dictum consilium, atque dispensationem sic obtentam propterea subreptionis, aut defectus intentionis concedentis, aliove vitio nullitatis subiacere, cum eodem, pœnitentia, vel illius parte peracta, ac suffragantibus, etc.* prout in præcedentibus formulis ab irregularitate.

A quibusuis sententijs, &c. Aliqui existimant ex *Bulla Pij Quinti, quæ incipit. Cum sicut accepimus, edita Anno* 1566. *die* 5. *Decembris*, Obtinentes litteras subreptitias, vel obreptitias, incurrere excommunicationis sententiam ipso facto. Sed meo iudicio illi gratis, & sine vllo fundamento hoc asserunt, quia prædicta Bulla solum verba facit de Procuratoribus, tàm Officij Sacræ Pœnitentiariæ, quàm Contradictarum, & de alijs quibuscunque Solicitatoribus, ac Scriptoribus, quos Copistas vocant, qui veritatem facti à narratione, quam ab ipsis partibus habuerunt, in substantialibus, & alijs qualitatibus necessario exprimendis diuersam faciunt, & immutant, & propterea contra istos procedi mandat tanquam falsarios; non autem loquitur de illis, qui ad sui fauorem litteras huiusmodi sic nulliter impetrant: & non sunt extendendæ pœnæ ad personas in Bulla non expressas, immò in nostro casu exclusas,

vt

vt colligitur ex ipsis Bullæ verbis, vbi dicitur, *qui veritatem facti diuersam faciunt à narratione, quàm ab ipsis partibus habuerunt.* Et quibus verbis excluduntur principales oratores.

Iniungenda, &c. Aduertere hic debet exequutor, quod si lator in expeditione litterarum prædictæ suæ dispensationis, falsò expressit se v. g. esse fratrem Scriptoris Apostolici, quibus gratis solent concedi Bullæ in Cancellaria Apostolica, atque ita gratis illas receperit, tenetur officialibus restituere totum illud, quod soluendum erat, si fratrem Scriptoris se non finxisset; & hæc restitutio fieri debet singulis Officialium Cancellariæ Collegijs, ad quos taxæ pertinebant prædictarum litterarum. *Nauar. lib. 5. consil. cons. 10. quod incipit, Curialis, & solicitator, nu. 6. de iniurijs, & damno dato.* Licet officiales tunc temporis, vel ad præsens, sint mortui, vel amplius non sint de Collegio.

Taxa debentur ratione Collegiorum. Taxæ enim debentur ratione Collegiorum immediate, & idem manet Collegium, licet personæ sint mutatæ. *arg. l. proponebatur, 76. ff. de Iudicijs.*

Taxarum duo genera. Sed hic etiam aduertere debet noster exequutor, duplicis generis esse taxas in Cancellaria. Aliquæ congeruntur in communi mensa cuiuslibet Collegij, & singulis de Collegio pro rata in fine mensis distribuuntur, & hæ proprie appellantur taxæ, ex eo, quod rata expensarum ad vnumquodque Collegium spectans taxatur. Aliæ vero taxæ debentur ipsis officialibus tantum, & appellantur Regalia, & soluuntur illis pro actuali sui officij exercitio, & præsentia in Cancellaria, videlicet, Rescribendario, vel Computatori, aut Defensoribus Collegij v. g. Scriptorum Apostolicorum. Huiusmodi secundo dictæ taxæ, seu regalia non debentur Collegijs, sed ipsis officialibus, & ideo ipsismet, seu eorum hæredibus sunt restituendæ. Nam istas solum lucrantur actualiter seruientes in officio, etiamsi non sint principales officiales, sed substituti illorum, vt per plures annos in Cancelaria Apostolica hoc fuisse obseruatum expertus sum.

Inualiditas gratiæ quando obliget ad restitutionem taxæ. *Nec latorem, &c.* Excusat à tali restitutione inualiditas gratiæ: nam taxa secundo modo accepta, est loco mercedis; & cum isti officiales iam suam operam impenderint, non sunt fraudandi sua mercede, & eo magis, quia non sunt complices culpæ latoris, & propterea nec aliquam pœnam ex illa reportare debent.

Excusatur tamen à restitutione Componendæ in Dataria, & ab alijs taxis primo modo acceptis, quando gratia est nulla, & inualida, nulla autem & non facta pari passu procedunt, cum nullum quod est nihil sit. *l. si se non obtulit, 4. §. condemnatum ff. de re iudic.*

Occultum sit, &c. Duo hic necessario occulta insimul esse debere videntur, consilium videlicet, & subreptio gratiæ: nam copulantur hæc duo per dictionem, *atq;* quæ de natura sua copulat. *l. in lege censoria, 203. §. final. ff. de verb. signific. l. idemque Iulianum, 46. §. illud ff. de actionib. empt. l. fundum cuius, 46. §. cum tibi, ff. de euictione.* *Dictio atque copulat.* Et si alterum dictorum sit publicum non suffragantur latori nostro præsentes litteræ, cum de natura dictionis copulatiuæ sit, vt omnia copulata adimpleantur. *l. si heredi plures, ff. de conditionibus instit. c. 2. de rescript. cap. si qui, 19. de elect. in 6.* *Omnia copulata sunt adimplenda.*

Sed non improbabile existimo, suffi-

sufficere solum, quod subreptio prędicta sit occulta, videlicet, quod litteræ dispensationis huiusmodi per prædictam subreptionem sint nullę & nullius momenti. Ad hoc credendum adducor ex eo, quod M. Pœnitentiarius solet absolutiones, & dispensationes in vtroque foro nulliter obtentas conualidare in foro conscientiæ, quando defectus nullitatis est occultus, vt videre est in secunda Parte nostræ huius Praxis, & hoc etiam obseruaui per plures annos, & ab alijs officialibus eiusdem S. Pœnitentiariæ fuisse obseruatum vidi. Consuetudo autem est optima legum interpres. *cap. cum dilectus, 8. de consuetud. l. minime, 23. l. si de interpretatione, 37. ff. de legibus*: & quælibet dispositio recipit interpretationem à consuetudine, vt bene notat. *Surd. de alimentis tit. 1. quæst. 66. num.* 4.

Consuetudo est optima legum interpres.

Nec video, quæ necessitas sit vt consilium sit occultum. Si hoc enim est occultum, cur dispensatio fuit obtenta in foro fori: & si fuit obtenta in foro fori, quomodo remansit occultum. Si dispensatio fuit obtenta in foro secreto, quomodo consilium potest esse publicum, dum pro inualiditate dispensationis solum allegatur expressio falsi, vel taciturnitas qualitatis necessariò exprimendæ, & non potius allegetur defectus authoritatis dispensantis; cum in huiusmodi delicto publico, nec M. Pœnitentiarius, nec Ordinarij locorum habeant facultatem desuper necessariam.

Ad copulationem, super qua contraria sententia fundatur; respondeo dictionem copulatiuam non semper ita vnire copulata in dispositione, vt non possit in eadem dispositione vnum stare sine alio. Quando enim copulantur duæ diuersæ orationes per se principaliter respectiuè ad vnam speciem, prout est in nostro casu, in quo, & consilium datum, & dispensationis subreptitiæ inualiditas copulantur per se principaliter respectiuè ad esse occultum; non est necessarius concursus vtriusque, sed in quolibet procedit dispositio. *l. lege Iulia, ff. de testibus. l. 1. ff. de his, qui notantur infamia. Bart. in l. si is quis ducenta, 14. §. vtrum, num. 5. ff. de reb. dub. & Bald. in l. 1. in principio, ff. de iustitia, & iure*, ampliat hoc dictum asserendo, quod si in aliqua dispensatione dicatur dari centum Militibus, & Doctoribus, non propterea requiri, vt ad recipiendum ista centum, quis sit Miles, & Doctor, sed satis esse, vt sit, vel Miles, vel Doctor. Si ergo hoc habet locum in materia præiudiciali hæredi, multo magis in nostro casu, in quo de nullius præiudicio agitur. Per istorum duorum copulationem videtur M. P. voluisse solummodo demonstrare, quod subreptio gratiæ debet esse occulta, ad hoc vt possit cum latore dispensari; & remanente subreptione occulta, consilium etiam remanebit occultum, quatenus impedimentum est, cum sub hac formalitate impedimenti præsumatur sublatum per præcedentem dispensationem, & sic non amplius extare, nec haberi pro impedimento, & propterea occultum.

In quolibet copulata procedit dispositio sine alterius concursu quando principaliter per se copulantur ad vnam speciem.

Insuper consilium superadditum subreptioni, habet se hic solummodo demonstratiuè ad demonstrandum, super quo commissa fuit subreptio: ea verò, quæ superadduntur demonstrationis causa, non vitiant, si non sunt omnino vera. *l. Quintus Mutius, 11. ff. de auro, & argent. leg.* vbi testator reliquit vxori vestem purpuream, & insuper addidit, *quæ eius causa empta, parataue est*. Et licet, neque empta, neque parata, neque in vsum eius data fuerit; attamen legatū omninò valet. Idem in nostro

Demonstrationis causa, quæ ponuntur non vitiant dispositionem si non sunt omnino vera.

casu posterior dispensatio non conceditur latori, nisi iam in foro fori dispensato, licet nulliter; & hoc, quia illius nullitas est occulta; non autem ob consilium publicum; ratione cuius nunquam M. P. cum illo dispensasset. Ideò *consilium*, hic se habet demonstratiuè; & licet sit publicum, non propterea potest inualidare secundam dispensationem, vt superius diximus.

Defectus intentionis, &c. Gratiæ dependent, & recipiunt vim, & totum suum esse ab intentione concedentis. *cap. ad aures*, 8. *de rescrip.* & cum intentio deficit, gratia etiam deficit. *cap. super litteris*, 20. *de rescriptis.* Papa autem nō intendit mendaci precatori prodesse. *d. cap. super litteris.* Ideò hic dicitur, propter defectum intentionis concedentis dispensationem nullitatis vitio subiacere, hoc est nullam, & inualidam esse.

Reliqua huius formulæ, vide in præcedentibus formulis.

ABSOLVTIO A BIGAMIA,

Pro Presbytero, qui licet dubitaret dispensationem à Bigamia à se obtentam, nullam esse, propter facultatem dispensantis; nihilominus illius vigore ad ordines promoueri se fecit, & in eis ministrauit. Litteræ vt infra.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs matrimonium cum muliere vidua contraxit, & successiuè consummauit, & deinde volens Sacerdos fieri, obtenta ab Ordinario loci dispensatione in vtroq; foro super Bigamiæ defectu, illius vigore ad omnes etiam sacros, & Presbyteratus ordines promoueri se fecit; dubitans tamen dispensationem prædictam excedere facultatem, & authoritatem Ordinariorū, & ideo nulliter secum fuisse dispensatum. Cum autem, &c. occultum sit, huiusmodi dispensationem propter defectum facultatis in dispensante esse inualidam, & lator de præmissis plurimum doleat, suosquè ordines exercere licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. dictum latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. iniuncta, &c. iniungenda. Ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo occultum sit, dispensationem huiusmodi inualidam esse, cum eodem latore, &c.* Prout in præcedenti formula.

Cum muliere vidua, &c. Hæc est bigamia interpretatiua. Vide quæ in principio huius tertiæ Partis dixi, dum egi de irregularitate proueniente ex bigamiæ defectu.

Obiecta ab Ordinario loci, &c. Ordinarij locorum non possunt dispensare cum bigamis veris, & interpretatiuis. *c. super eo, 2. vbi Panor. nu. 5. de bigamis, Concil. Trid. sess. 23. c. 17. in fine, de reform. glos. in c. 1. in verbo dispensatiue. Qui Clerici, vel vouentes.* Episcopi enim non possunt dispensare in iure communi. *cap. 1. de constit.* nisi in quantum facultas illis conceditur à Sede Apostolica.

In Bigamia verò similitudinaria, quando quis in sacris constitutus ordinibus contraxit de facto cum virgine, potest Episcopus dispensare, non autem Abbates, & alij inferiores Episcopis. *c. 1. qui clerici, vel vouentes*, quia illa prouenit ex delicto, & ideo super ea dispensare competit Episcopo, per *Concil. Tr. sess. 24. c. 6.* Et propterea cum latore fuit nulliter dispensatum, & male se promouere fecit ad ordines.

Occultum sit dispensationem huiusmodi inualidam esse, &c. Necesse est, vt aliàs diximus, istud esse occultum ad hoc, vt secunda dispensatio in foro conscientiæ suffragetur: & propterea istud occultum ponitur pro conditione superaddita dispositioni, & exequutioni præsentium litterarum; & si non adimpleatur, dispositio nullius erit roboris, & momenti. Facillimè quidem credi potest, inualiditatem huiusmodi dispensationis esse occultam, quia præsumitur iustè possidere, qui authoritate Iudicis possidet. *l. iustè possidet, 11. ff. de acquir. possess. Iason in l. clam possidere, 6. §. qui ad nundinas, num. 20. ff. de acquir. poss.* Atque ita cum latore licitè fuisse dispensatum præsumitur ex eo, quod ab Ordinario suo accepit dispensationem; & hoc eo magis præsumendum, si lator nullam desuper recipit molestiam in foro fori. Iustè possi-det qui authoritate Iudicis possidet.

PRO RELIGIOSO,

Qui introduxit intra claustra sui Monasterij mulieres ad malum finem; Litteræ vt infra.

FR. Antonius Barberinus, etc. Quòd ipse aliàs introduxit intra sui Monasterij claustra mulieres ad inhonestos vsus, & idcircò censuras Ecclesiasticas incurrit, & suos ordines postea exercendo etiam irregularitatem contraxit. Cum autem lator prædictus de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, suosque ordines exercere licitè posse desideret, pro sua conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita, dictum latorem (audita prius eius sacramentali Confessione) à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice; &c. iniuncta, &c. iniungenda. Ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo præmissa occulta sint (cum eodem latore) pœnitentia, vel illius parte, &c. & suffragantibus sibi pœnitentia fru-

fructibus, & meritis, alioque, &c. Prout in præcedenti formula: post verò clausulam, *nullatenus suffragentur*, addatur, *Ipseque lator officijs, & dignitatibus suæ Religionis, si qua ad præsens obtinet, priuatus, & ad illa, & alia in futurum obtinenda perpetuo inhabilis remaneat. Datum Romæ, &c.*

Introduxit &c. Pius Quintus sanctæ memoriæ, per suam Cōstitutionem, quæ incipit, *Regularium personarum, editam die 24. Octobris, 1566.* reuocauit omnia priuilegia, & licentias concessas, quibuslibet mulieribus cuiusuis qualitatis, conditionis, & præeminentiæ, intrandi Monasteria Religiosorum virorum, tam prætextu huiusmodi priuilegiorum, & licentiarum, quā aliās ob causas: & ingressum huiusmodi prohibuit sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, cuius absolutionem sibi, & Sedi Apostolicæ reseruauit. *Idem Pius, in alia Constitutione edita die 16. Iulij, anni 1570. ad intuitum, & fauorem Cōgregationis Montis Virginis, quæ incipit, Decet Romanum Pontificem, &c.* Quæ licet non fuerit publicata per solitos Cursores D. Papæ, attamen per stylum Curiæ, & S. P. vsum recepta fuit, & communiter habetur, ac si fuisset publicata; & tanto magis, quia non est noua constitutio, sed solum est declaratoria primæ, & ideo nihil de nouo ponit, vel facit. *l. hæredes palam, 21. §. si quid post, ff. de testam. clem. exiui, §. harum declarationum, de verb. signific. glos. in c. per tuas, 5. verb. de nouo, de donat.*

Declaratio nihil prius de nouo.

Præterea publicatio ad aliud non inseruit, nisi ad manifestandam legislatoris intentionem, ad hoc vt subditos liget: ergo parum interest, vt ab vno magis, quam ab alio officiali, & in vno loco magis, quam in alio intelligatur illius intentio; & lex satis est, vt publicetur. Hæc autem Constitutio non per vnum, sed per omnes Officiales D. Papæ fuit publicata, & sic ad praxim reducta, & continuò obseruatur; huiusmodi enim transgressores indifferenter absoluuntur: & quando absoluuntur, si introductio fuit ad inhonestos vsus, non eis remittuntur priuatio officiorum, & inhabilitas. Si verò fuit introductio ad alium finem, conceduntur retentio officiorum, & rehabilitatio ad alia. Stylus autem Curiæ magni faciendus est, quia facit ius. *c. quam graui, 6. & c. licet, 5. vbi Panor. de crim. falsi.* Insuper prohibuit Superioribus Monasteriorum, alijsque particularibus Religiosis, admittere, & introducere intra suorum Monasteriorum claustra mulieres, sub pœna suspensionis à diuinis, priuationis officiorum, & inhabilitatis ad illa ipso facto incurrenda, prout in prædictis Constitutionibus. Præterea *Gregorius xiij. in sua Constitutione edita die 15. Iuly 1575. quæ incipit, Vbi gratiæ, & indulta, &c.* idem prohibuit sub excommunicatione latæ sententiæ, & priuatione officiorum, &c. ipso facto incurrendis; cuius absolutio quoad mulieres est reseruata Sedi Apostolicæ; quoad alios non videtur reseruata, quia quoad mulieres tantum de reseruatione verba facit constitutio.

Aduerte, cum in prædictis constitutionibus nulla fiat mentio de Reginis, Imperatrice, earumque filiabus; ipsas non comprehendi sub hac prohibitione, quia sunt speciali nota dignæ, & debent specialiter exprimi, vt intelligantur cōprehensæ.

Censuras Ecclesiasticas, &c.

&c. Videlicet suspensionem à diuinis, quæ habetur in primo allegata Constitutione Pij V. & excommunicationem contentam in prædicta alia Constitutione Gregorij XIII. secundum Praxim, & communiorem sententiam.

Ipseque lator officijs, &c. priuatus, &c. In pœnam sui delicti lator spoliatur, & priuatur omni canonico iure, quod in officijs, seu dignitatibus, quæ aliàs legitime consequutus fuerat, habebat; nec requiritur alia sententia spoliationis, & priuationis: retinet tamen naturalem possessionem, & vtile dominium, quod non tenetur à se abdicare ante declaratoriam saltē criminis commissi, quia huiusmodi pœnæ ad sui consummationem requirunt saltem Iudicis declaratoriam. *cap. cum secundum*, 19. *de hæretic. in* 6. *l. eius qui delatorem*, 29. *vbi Bart. ff. de iure Fisci*, *glos. in cap. fraternitas*, *verbo, cum augmento*, 12. *quæst.* 2. quam Doctores communiter commendant, & præcipuè. *Panorm. Felin. & Dec. in cap.* 1. *de constitut. Couarru. tomo* 1. 2. *part. cap.* 6. §. 8. *num.* 10. *Molina de iustitia*, *tract.* 2. *disp.* 96. *& alij.* Et ideò ante huiusmodi declarationem non obligant in foro conscientiæ.

Pœna priuationis bonorum non debetur ante sententiā

Et ad illa, & alia, &c. Cum hæc inhabilitas apponatur cum præcedenti officiorum priuatione, quæ, vt supra diximus, requirit declaratoriam ad hoc, vt locum habeat in foro conscientiæ; propterea ipsa etiam expectat huiusmodi declaratoriam. Ita *Couar. & Molina loc. cit.* adeò vt nec etiam Sacerdos huiusmodi pœnæ executionem exigere debeat à pœnitente, dum in foro conscientiæ iudicat, vt bene aduertit *Couar. loc. cit.* & consequenter nec noster exequutor à latore præsentium prætendere eam debet.

Quid ergo hæc clausula in nostro casu operabitur, si non habet locum in foro conscientiæ, ante declaratoriam? Respondetur, duas ob causas fuisse appositam. Primò, vt lator certioretur, à præsentibus absolutione, & dispensatione exclusam omninò esse rehabilitationem suam ad retinenda, & consequenda officia, & dignitates. Secundò, vt sequuta declaratoria, non possit tuta conscientia illa retinere, & consequi, si forte cum Curia seculari se componat, vel ab illa toleretur; & multò minus illa procurare ante sui rehabilitationem: nam ad priuationis, & inhabilitatis huiusmodi ipso facto incursarum exequutionem, sola declaratoria criminis sufficit, vt supra diximus.

PRO RELIGIOSO,

Qui ante emissam professionem, potiorem sui patrimonij partem dedit suis consanguineis hæreticis, nec non professionem ante legitimam ætatem emisit, & ordines suscepit. Litteræ vt infra.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs nondum sua Religionis professus, potiorem sui patrimonij partem dedit quibusdam suis consanguineis hæreticis, vt eos adiuuaret; & postea ante vi-*

vigesimum primum ætatis suæ annum professionem à Religione, quam professus est, requisitam emisit, nec non omnes etiam sacros, & Presbyteratus ordines suscepit, & in eis ministrauit; censuras Ecclesiasticas propterea incurrendo, & irregularitatem contrahendo. Cùm autem, &c. lator prædictus de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, & in dicta Religione remanere, ac suos ordines exercere licite posse desideret, pro sua conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita, bonumque testimonium de latore ab eius Superioribus, oneratis super hoc eorum conscientijs, afferri tu repereris, eundem latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, ab excommunicationis, alijsque sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præstitum Hæreticis auxilium, & fauorem huiusmodi incurrit, & excessibus huiusmodi, dummodo ipse hæretico non senserit de fide, absoluas hac vice, &c. iniuncta, &c. iniungenda. Ipsoque ab executione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo præmissa occulta sint, & lator Professionem coram te de nouo emiserit, cum eodem, pœnitentia, vel illius parte peracta, ac suffragantibus, &c. Reliqua prout in præcedenti formula pro Religioso, qui ministrauit in ordine Presbyteratus non suscepto.

Nouitius retinet dominium suorum bonorum.

Nondum, &c. Religionis, &c. Nouitius ante emissam professionem retinet dominium suorum bonorum. *cap. beneficium, 4. de regul. in 6. Concil. Trident. cap. 16. sess. 25. de reformat.* cum non sit adhuc religiosus, nec censeri cum effectu possit ante tacitam, vel expressam professionem ab eo emissam. *cap. Religiosus, 21. §. fin. de sent. excommun. in 6.* & ideò de bonis suis tempore nouitiatus, per duos menses videlicet ante emittendam professionem, disponere potest ad libitum, iuxta *Concil. Trid. loc. cit.*

Hæreticis etiam consanguineis nihil dandum.

Potiorem sui patrimonij, &c. Hæreticis etiam consanguineis, nihil de bonis corporalibus dandum, vel relinquendum est. *cap. in eos, 6. de hæret.* excepto tamen necessitatis tempore, vt notant *glossa, & DD. in d. cap. in eos, verbo, nihil conferant, & Panorm. in cap. si quis, 5. num. 3. eod. tit.* necessitas enim facit licitum, quod de iure non est licitum. *cap. quod non est licitum, 4. de reg. iur.* cum necessitas non subiaceat legi. *l. tutor, qui repertorium, 8. ff. de administrat. tutor. l. vt gradatim, 11. §. quotties, ff. de muner. & honoris cap. licet, 3. de ferijs, cap. quanto, 4. in fin. de consuet. cap. exijt, 3. de verb. significat. in 6.* & qui dant, vel relinquunt, sunt ipso facto excommunicati, vt auxilium, & fauorem præstantes. *cap. nouerint, 49. de sent. excommunic. cap. excommunicamus, 13. §. credentes, de Hæreticis, Bulla in Cœna Domini in principio.* Si enim qui mutuant pecuniam, &c. dicuntur præstare auxilium, & fauorem. *Bart. in l. cuiusque dolo, 4. ff. ad leg. Iul. maiestatis, num. 2.* ergo multo magis qui

Necessitas facit licitum quod est illicitum.

qui donant, & hæredem instituunt.

Hoc habet locum, siue sit hæreticus publicus, siue occultus: nam prohibitio huiusmodi fit in odium hæresis simpliciter, & in fauorem fidei: & ideò hæresis, tàm publica, quàm secreta, est detestanda, & non fouenda, & satis est; vt sciatur illum esse hæreticum.

Ad incurrendam autem huiusmodi excommunicationem requiritur, vt præstetur fauor hæretico, vt hæreticus est, & ex motiuo hæresis nō autem ex motiuo amicitiæ, seù consanguinitatis, vel vt amico, vel consanguineo. *arg. l. 2. ff. de receptatoribus*; vbi decernitur, quod non sit eadem pœna puniendus, qui occultat latronem extraneum, & qui occultat latronem consanguineum, cum hunc consanguinitas excuset, & liberet à pœna ordinaria. *& l. 1. ff. ad l. Iuliam repetundarum*. Vbi prohibitio facta Magistratibus, alijsque officialibus publicis, de non accipiendis pecunijs sub pœna dupli, nō comprehendit pecunias, quæ accipiuntur à consanguineis, & propinquis, quos præsumitur affectione propinquitatis, & agnationis, pecunias largitos esse, non autem intuitu reddendi sibi beneuolos Magistratus, & officiales, & consequenter eorum animos, & officio iusto, & legum dispositionibus, subtrahendi muneribus ad sui fauorem. Eodem modo dicendum est in nostro casu, quod affectio propinquitatis, vel amicitiæ, impulerit ad fauorem, & auxilium præstandum, non autem affectio hæresis; & sic finis prohibitionis, in propinquo, & amico locum non habeat, ac consequenter nec eius pœna, quia legis pœna semper sequitur finem legis. Et legum interpretatione potius sunt pœnæ molliendæ, quam exasperandæ. *cap. pœnæ, de pœnit. dist. 1.*

Ideò quando fauor, vel auxilium præstatur hæretico, non vt hæreticus est, sed vt propinquus, vel amicus, non incurritur talis excommunicatio. *Nauarr. in sum. cap. 27. num. 56. Tolet. in sum. lib. 1. cap. 19. num. 6. & alij.*

Ante vigesimum primum, &c. Professio emissa ante tempus præscriptum in Constitutionibus Religionis, quam quis profitetur, est nulla. *c. 1. de regularib.* si tamen Constitutiones prohibeant sub pœna nullitatis, quod ante præscriptum tempus professio non emittatur. Si autem hæc pœna non apponatur, & professio emittatur post decimum sextum ætatis suæ annum expletum, professio tenet, & est valida, argumento *c. ad Apostolicam, 16. de Regular.* quia præsumitur Superiorem, qui recepit illius professionem, dispensasse super ætate, & profitentem renunciasse constitutioni ad sui fauorem disponenti, & tam Superiorem, quam profitentem se conformasse *Concilio Tridentino capit. 15. de reformation. sess. 25.* vbi statuitur, in quacunque Religione fieri professionem post decimum sextū ætatis annum expletum. Et ita censuit alias *S. Congreg. Concil. Trident.*

Nec non omnes, &c. Cessante nullitate professionis, lator male est promotus ad ordines cum dimissorijs Superioris Religionis, & ad titulum ipsius Religionis; vt in præcedenti formula diximus pro Oratore, qui in adolescentia Religionem Ordinis Fratrum N. &c.

Dummodo non sit hæretice, &c. Cum dictio *dummodo* requirat, vt de necessitate existat illud cui adiungitur. *Io. Andr. in cap. ex tuarum, §. in verbo, dummodo, de auctor. & vsu Pall. Decius cons. 326. n. 3.* Dictio ne-cessitat esse illud cui adiungi-tur.

n.3. to. 1. & alij à me supra allegati; necesse est, vt lator pertinaciter non crediderit contra dogmata fidei Catholicæ, vel pertinaciter de illis non dubitauerit, vt supra diximus. Si pertinaciter credidit contra Fidem Catholicam, vel de ea pertinaciter dubitauit, præsentes litteræ nihil suffragantur.

Iniuncta, &c. Psalmos Pœnitentiales latori imponerem, nam vterque excessus est condonabilis, & excusabilis, ex rationibus à me supra adductis.

Demum, dummodo lator professionem, &c. Si professio nulliter fuit emissa; neque tacita, ex eo quod lator non se immiscuerit in rebus Professorum, locum habeat; de nouo emittenda omnino est in manibus nostri exequutoris: nam professio perficitur consensu, tam acceptantis, quam profitentis. *cap. 2. §. fin. & cap. beneficium, 4. de Regularibus in sexto.* Et ideo mandat M. Pœnitentiarius eam à latore emitti in manibus nostri exequutoris, qui auctoritate Sedis Apostolicæ sibi per Maiorem Pœnitentiarium delegata, Professionem pro Religione acceptabit, atque ita verè noster lator remanebit obligatus ipsi Religioni.

Professio perficitur consensu profitentis & acceptantis.

Nouus autem consensus Religionis, vel noua Professionis acceptatio ex parte Religionis, non videtur necessaria ad inducendam obligationem in nostro latore: tum quia Religio, & eius nomine Superior, ex parte sua iam suum præstitit consensum acceptationis, & in eo præsumitur perseuerare, cum nō reuocauerit illum, & latorem vt suum filium retineat, & tractet: tum quia Summus Pontifex, & Ecclesia censetur consentire, & acceptare ratificationem latoris de nouo professionem actualiter, vel virtualiter emittentis. *c. significatum, 11. de regular. & cap. 1. eodem titul. in 6. Concil. Trident. sess. 25. cap. 19. de Reform.*

Requiritur tamen ex parte illius, qui nulliter professionem emisit, & illam de nouo emittere intendit, vt sciat, primam suam professionem fuisse nullam: si enim ignorat illam fuisse nullam, & eam ratificet, ratificatio huiusmodi nullam inducit obligationem; quia ratificans non cēsetur habere absolutum animum, & intentionem profitendi, sed solū ex falsa suppositione validitatis prioris Professionis denuo in illam consentire: quia error, & ignorantia excludunt consensum. *l. si per errorē, 15. ff. de iurisdictione omn. iud. l. non idcirco, 9. C. de iuris & facti ignorant. c. proposuit, 2. & cap. fin. de coniugio seruorum.*

Error & ignorantia excludunt consensum.

Nec requiritur, vt de nouo agat Nouitiatum: nam & iura supra allegata admittunt illum ad iam peractum. Reliqua vt in præcedentibus formulis.

AB-

ABSOLVTIO A SIMONIA,

Pro Laico patrono, qui præsentauit ad quoddam beneficium, præuia conuentione cùm præsentato inita de percipienda aliqua parte fructuum dicti beneficij, & modo petit absolui, &c. Litteræ vt infrà conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Pro parte viri laici nobis expositum fuit, quod ipse aliàs, cùm haberet ius præsentandi ad quoddam beneficium Ecclesiasticum, conuenit cum quodam Sacerdote, vt si eum ad illud præsentaret, aliquam fructuum partem percipere posset. Et cum dictus Sacerdos ad latoris præsentationem assequutus fuisset dictum beneficium, lator per aliquod tempus percipit partem fructuum illius, censuras Ecclesiasticas propterea incurrendo. Cùm autem lator prædictus de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, dictoq; Patronatus Iure vti posse cum beneficium vacare contigerit, desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari, ac sibi fructus hactenus perceptos, quos propter paupertatem restituere nequit condonari. Quare, &c. Quatenus, si est ita, dictum latorem, audita prius ipsius sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, Simoniæ labe, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. Iniuncta inde ei pro modo culpæ pœnitentia salutari: quodque dictum Sacerdotem, & alios, si qui sunt, in præmissis culpabiles, quantum potest moneat, & inducat ad impetrandam à Sede Apostolica absolutionem, & alijs, &c. Iniungen. Sibique fructus indebite perceptos, facta aliqua eleemosyna, arbitrio tuo remittas, & condones: & quod occurrente beneficij eiusdem vacatione, & etiam hac vice, post dicti Sacerdotis dimissionem, liceat latori, si Ius Patronatus, & præsentandi ad ipsum beneficium, dum pro tempore vacat, ad ipsum latorem alioqui legitimè pertinet, personam idoneam ad illud licitè præsentare, misericorditer indulgeas in foro conscientiæ, & in ipso actu sacramentalis confessionis tantum, & non aliter, neq; vllo alio modo. Ita quod huiusmodi absolutio, dispensatio & condonatio latori in foro iudiciario nullatenus suffragentur, & præsentes litteræ lanientur, ita vt nullum illarum exemplum extet. Datum, &c.*

Ius præsentandi ex gratiosum

Ius præsentandi, &c. Id est facultas præsentandi, quæ facultas est ius gratiosum, quia ex gratia competit. *cap. si quis Episcoporum 16. quæst. 5. cap. quoniam, 3. de iure patron. vbi Panorm. nu. 2.* Patrono enim laico permittitur, vt intra quatuor menses à die vacationis beneficij possit præsentare: Im-

 mo

mo à die habitæ notitiæ vacationis huiusmodi. *argumen. cap. licet*, 3. *de supplen. negligen. Prælatorum, vbi glossa in verb. notitia, & cap. quia diuersitatem*, 5. §. *mandamus, de concess. prebend. Panorm. in cap. cum propter*, 27. *num.* 3. *de iure patron. Felin. cons.* 124. *Io. Andr. in c.* 2. *de supplend. negligent. Prælat.* ne quis sine culpa puniatur: nemo enim sine culpa puniri debet. *l. sancimus*, 22. *C. de pœnis*; sed patrono Ecclesiastico, vt intra sex menses possit personam idoneam præsentare ad vacantem Ecclesiam, conceditur. *d. cap. cum propter, cap. eam te*, 22. *de iure patronatus. cap. vnico eodem tit. in* 6.

Tempus præsentandi a die notitiæ incipit

Ius patronatus acquiritur ex fundatione simul cum dotatione, vel ex dotatione seorsim sumpta: nam fundatio absque dotis actuali assignatione, nihil confert: immo nec Ecclesia fundari, nec ædificari debet, nisi prius facta sufficientis dotis actuali assignatione, & donatione. *c. nemo Ecclesiam, de consecr. dist.* 1. *cap. cum sicut*, 8. *vbi glossa, in principio, de consecr.* §. *sancimus il primo, Auth. vt nullus fabricet Oratorij domos*,

Ecclesia sine dote non fundanda.

Conuenit, &c. Pro spiritualibus obtinendis omnis pactio, omnisque conuentio de re temporali cessare debet. *cap. cum pridem*, 4. *& cap. pactiones, vbi glossa in verb. cessarr, de pactis cap. tua*, 34. *de simonia, cap. quæsitum*, 5. §. *generaliter, de rerum permutatione.* Potest tamen intercedere aliqua pactio de re spirituali pro publico commodo. *cap. significatum*, 11. *de prebend. & dignit.*

Aliquã fructuum partẽ, &c. Patroni beneficiorum non possunt illorum bona administrare. *c. præterea*, 4. *de iure patron. Concil. Triden. cap.* 9. *sess.* 25. *de reformat.* vel aliquid ab eis temporale exigere. *cap. præterea*, 23. *eod. tit. cap. vnico, vt Eccles. benef. sine dimin. conced.* Nisi quando vergunt ad inopiam, tunc enim ab Ecclesia illis modestè succuritur, habito respectu ad facultates Ecclesiæ, & qualitatem personæ. *cap. nobis fuit*, 25. *vbi glossa in verb. modeste, de iure patron. cap. quicunque fidelium*, 16. *quæst.* 7.

Patroni beneficiorum non possunt eorum bona administrare.

Et propterea lator præsentium de sua præsentatione nihil potuit commodi à præsentato prætendere: & quia pactum de percipienda aliqua fructuum portione iniit cum præsentando, ideò simoniacus est. *cap. præterea*, 9. *de transactionib. Panorm. in cap. ex insinuatione*, 14. *num.* 9. *de iure patron.*

Percepit, &c. Hæc perceptio est omnino illicita, vt supra diximus, & prohibita sub pœna excommunicationis, & priuationis ipsius iuris patronatus ipso facto incurrenda. *extrauag. cum detestabile, de simonia. Concil. Constantien. & Concil. Trid. cap.* 9. *sess.* 25. *de reformat.* & ideò noster hic lator vtramque pœnam contraxit.

Condonari, &c. Tenetur lator fructus prædictos omninò restituere Ecclesiæ læsæ, quia indebite, & simoniace illos accepit, & propterea non fecit suos etiam in foro conscientiæ. *cap. de hoc*, 11. §. *Regem autem. & cap. audiuimus*, 41. §. *fin. de simonia. cap. si quis dator*, 1. *quæst.* 3. *extrauag. cum detestabile*, §. *per electionem, de simonia.*

Dixi, restitutionem faciendam esse prædictæ Ecclesiæ læsæ, id est, conuertendam in illius vtilitatem, videlicet in fabricam; non autem ipsi præsentato, quia dicti fructus in Ecclesiæ ignominiam dati fuerunt,

runt, & ideò illi applicandi. *dict. auth. pro hac, C. de Episcop. & cleric.* & dicit *S. Thom. 2. 2. qu. 100. art. 1. in fin. & not. Panorm. in d. cap. de hoc, de simonia, num. 11.*

Præsentatus per simoniæ crimen, eo ipso, beneficio, & eius red ditibus priuatus remansit. *cap. Mattheus, 23. vbi glos. in verb. consulis, & cap. consulere, 38. de simonia. cap. si quis Episcopus, 1. quæst. 1. & per Concilia supracit. Felin. in cap. in nostra, de rescript. num. 13. Rebuf. in prax. benef. de simonia in resign. num. 7.* & ad aliud, & alia in futurum obtinenda inhabilis remansit, *per Constitutionem Pij Quinti, quæ incipit, Cum primum, edita Kal. Aprilis 1566.*

Si verò restitutio huiusmodi cederet secundariò in commodum præsentati, existimo restitutionem faciendam pauperibus eiusdem Ecclesiæ: nam bona Ecclesiæ quodammodo ad illos spectant.

Nec est facienda ipsi præsentato, quia hic per suam præsentationem nullum ad beneficium, & in beneficio acquisiuit ius, vt supra diximus, & ideò nullum habet ius, vt illi restituantur prædicti fructus, & idcircò non sunt illi restituendi. Insuper indignum se reddidit, & inhabilem ad prædictum beneficium per præsentationem huiusmodi simoniacam obtentum, & ad idem canonicè obtinendum. *cap. penult. de elect. cap. de regularibus, 25. de simonia, & per dict. in Constitutionem Pij Quinti §. 8.* & consequenter indignum se reddidit, vt fructus prædicti sibi restituantur; ergò non debent illi restitui, sed ipsi Ecclesię, vel eiusdem pauperibus.

A quibus cũs sententiis, &c. videlicet tot excommunicationibus in sacris Canonibus, & Concilijs, & dicta Constitutione Pij V. contentis.

Pœnæ simoniacorum sunt, Infamia. *cap. fin. 1. quæst. 3. cap. si quis Episcopus, 1. quæst. 1.* Inhabilitas ad beneficia conferenda, & obtinenda, & obligatio ad fructus restituendos, & alia prout *in Constitutione Pij V. & in extrauag. cum detestabile supracit.* *Pœnæ simoniacorum.*

Simoniæ labe, &c. Io. Andr. in cap. tanta, 7. num. 1. de simonia ait, simoniam appellari labem, quia multi in eam labuntur: sed potius mihi videtur dici labes, quia efficit, vt multi facillime labantur ambiendo dignitates, & magnos redditus, & est crimen enorme. *cap. sanè, 15. q. 3. l. si quemquam, 29. C. de Episc. & cler.*

Et omnia crimina in illius comparatione quasi pro nihilo reputantur. *cap. vltim. 1. quæst. 7.* quia specialiter committitur circa res, quæ sunt Deo deputatæ, & dicatæ, scilicet, dignitates, Sacramenta, & officia Ecclesiastica; immò, & ipsum Deum tanquam seruum tractat vendendo, & emendo. *cap. eos, 17. quæst. 4. Turrecrem. in cap. vlt. 1. quæst. 7.* *Simonia crimen enormius.*

Iniuncta, &c. Pro simonię crimine nulla certa pœnitentia inducitur. *cap. requiritis, 1. quæst. 7.* nisi quod vsque ad mortem simoniacus aspere pœniteat, vt bene aduertit *glossa in d. cap. vlt. in verbo, reputantur.*

Nota illud aduerbium, *aspere*, quod significat rem omni ex parte insuauem sensui: & propterea simoniaco imponenda est pœnitentia, quæ illum veluti spina, e lethargo excitet, vt sic compellatur suum cognoscere scelus. Ad hoc per opportunum esset ieiunium; Ecclesiarum inter se multum loco distantium frequens visitatio; cilicijs, & flagellis frequens corporis castigatio; frequens recitatio Psalmo- *Aduerbium Aspere, importat priuationem suauitatis.*

 rum

rum pœnitentialium; necnon Missæ sacrificio, & horis Canonicis frequenter interesse; vt huiusmodi obsequio, & reuerentia compenset irreuerentiam, & iniuriam Deo, & rebus sacris prius illatas. Eandem ob causam simoniaco imponerem frequentiam Sacramentorum Pœnitentiæ, & Eucharistiæ.

Quodque dictum Sacerdotem, &c. Per dictam extrauagantem, *Cum detestabile*, olim scientes aliquem commisisse crimen simoniæ, tenebantur illum Sedi Apostolicæ reuelare, nec poterant ante huiusmodi reuelationem absolui, sub pœna etiam excommunicationis, vt aliqui DD. existimarunt. Sed hodie cum non sit in vsu hæc obligatio. *Nauarr. cap. 27. num.* 106. *§.* 21. Maior Pœnitentiarius loco dictæ reuelationis imponit, vt simoniacus admoneat complices, & inducat ad impetrandum à Sede Apostolica absolutionem.

Dictio, quantum pot..., quid importet.

Quantum potest, &c. Id est, quod potest: idem enim importat clausula, *quod potest*, ac *quantum potest*. Illud autem quis dicitur posse, quod licitè, & commodè tantum facere potest. *cap. faciat, vbi glossa in verbo, quod potest*, 22. *quæst.* 2. *cap. suscitatus* 13. *vbi glossa in verbo, impedimento, de rescriptis. l. nepos Proculo*, 125. *ff. de verb. signific.*

Obligatio aliquid faciendi quid inducat.

Nec intelligitur totum illud, quod licite, & commode facere quis potest, sed solum illud, quod quis de iure facere potest. *arg. cap. tum ex litteris*, 5. *in fine, de in integr. restitution. cap. cum dilectis*, 6. *de dolo, & contum. cap. causam quæ*, 18. *de rescript.* vbi Summus Pontif. semper quando ponit clausulam *quantum potest*, vel *possumus*, subiungit subsequens verbum, *de iure*. Quid autem noster lator de iure teneatur facere, ex infra dicendis apparebit.

Monitio, & inductio ad aliquid faciendum excludunt coactionem, & strepitum iudiciarium.

Moneat, & inducat, &c. Hęc duo excludunt omnem actum, & strepitum iudiciarium, necnon omnem coactionem. *cap. ex tuæ*, 20. *vbi Panorm. de simonia*, & solum admittunt familiarem, & secretam admonitionem de illicitis pactionibus super beneficio initis; de pœnis incursis; de illicitis, & nullis præsentatione, ac beneficij consequutione, & retentione; de obligatione dimittendi beneficium, & procurandi animæ suæ salutem; de necessitate obtinendi desuper absolutionem, & dispensationem à Sede Apostolica, & alijs similibus; & de his lator, in præmissis culpabiles admonere debet, eosque non per iocum, & frigidè, sed serio, & studiosè, hortari ad procurandam absolutionem, & dimittendum beneficium, vel ad dispensationem desuper necessariam petendam; & præmissis huiusmodi monitione, & hortatione ad aliud peragendum non tenetur.

Et quod occurrente, &c. Amittit priuilegia, qui illis abutitur. *cap. tuarum*, 11. *vbi Decius num.* 51. *& cap. vt priuilegia*, 23. *de priuil. l. Iudæos*, 10. *C. de Iudæis auth. qua in Prouincia, C. vbi de crimin. agi oportet.* Cum quis puniendus sit in eo, in quo deliquit. *cap. qua fronte*, 25. *de appellat.* Ideo noster lator per præsentationem simoniacam amisit suum ius præsentandi, & totum ius patronatus. *cap. quia Clerici*, 6. *de iure patronat. vbi DD.* iuxta præfatas constitutiones, & Concilia: per hanc autem clausulam reintegrandus est.

Etiam hac vice, &c.

Hæc

Dictio etiam ampliat dispositionem.

Hæc dictio, *etiam*, est ampliatiua, & extensiua ad casum de quo dubitari posset, an veniret in dispositione. *cap. vnico, de commodato, l. etiam, 59. ff. de verb. signif.*

Et quia dubitari poterat, an in generali dispensatione de fruendo iure patronatus, vt prius, veniret reintegratio quoad primam vacationem, cum Patronus præsentans scienter indignum, secundum aliquos Doctores remaneat priuatus iure præsentandi pro prima vice, per *cap. cum vos, 3. de officio ordinarij. Lambertinus de iure patron. parte 1. secundi lib. art. 8. quæst. 6. num. 3. cum sequen.* & eo magis, quia verba illa præcedentia, *occurrente vacatione*, videntur excludere primam vicem, cum loquantur de futura vacatione, non autem de præsenti vacatione ob simoniam super præsentatione initam, quæ effecit vt beneficium super quo vacet; ideò per præsentem clausulam specificè includitur prima, & præsens beneficij vacatio, quatenus præsentatus non obtineat à Sede Apostolica beneficij prædicti canonicam retentionem.

Misericorditer indulgeas, &c. Id est, ex misericordia concedas, indulgere enim est idem, ac concedere. *cap. à nobis, 28. §. vt autem, de sent. excommun. cap. præterea, 2. & cap. vltimo in fine de dilation.* vel ex misericordia dispenses, quia indulgere importat etiam dispensationem. *Paris. cons. 1. num. 64. vol. 4.* Reliqua huiusmodi formulæ aliàs fuerunt dilucidata in hac eadem Praxis nostræ Parte.

Indulgere importat concessionem & dispensationem.

PRO PRESBYTERO,

Qui mediante quadam pecuniæ summa per quendam Laicum procurauit ad quoddam beneficium præsentari, illoq; assequuto suos Ordines exercuit, fructus tamen non percepit: & vterque petit absolui, &c. Litteræ solent, vt infra confici.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse Laicus aliàs præsentauit ad beneficium de iurepatronatus suæ familiæ prædictum Presbyterum, mediante quadam pecuniæ summa ab eo ad hunc effectum recepta; & idcirco vterque incidit in censuras Ecclesiasticas; & ipse Presbyter suos ordines postea exercendo etiam irregularitatem contraxit. Cum autem, &c. prædicti Oratores de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleant, & ipse Presbyter dictum beneficium aliàs canonice à se obtentum, ex quo adhuc nullos fructus percepit, & quod absque scandalo dimittere nequit, licite retinere, suosque ordines exercere posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete ambo cupiunt per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper respectiuè dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita, dictos latores, audita prius eorum Sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, &c.* prout in alia, &c. *Iniuncta, &c. Nec non dictus laicus pecuniam receptam in dicti beneficij vtilitatem*

eroget,

eroget, & alijs, &c. iniungend. Ipsoq; Presbytero ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum, dummodo præmissa occulta sint, & ipse Presbyter dictum beneficium dimittere non possit absq; scandalo, cum eodem, &c. Reliqua vt in præcedentibus formulis.

Hæc formula, quoad latorem laicum, in omnibus fere coincidit cum præcedenti formula: quo vero ad Presbyterum, cum alijs præcedentibus: & ideo paucis eam expediam.

In beneficij vtilitatem, &c. Quidquid pro beneficij prouisione, præsentatione, & assequutione simoniace impenditur, vel recipitur, restituendum omnino est etiã in foro conscientiæ. *c. de hoc*, 11. *§. fin. de simonia.* Sed non est restituẽdum ei, qui dedit, quia turpiter dedit. *l. & generaliter*, 3. *§. illud, ff. de calumniator.* & propterea omne ius amisit.

Ideo pro satisfactione iniuriæ illatæ conuertendum est in beneficium illius, in cuius ignominiam datum fuit. *arg. cap. si quis in atrio*, 17. *q.* 4. *c. si quis rapuerit*, 27. *q.* 1. *d. l. & generaliter.* Pecunia autem fuit data in ignominiam, & vilipendium Ecclesiæ dicti beneficij, ergo illi restituenda. *Panor. in cap. de iure*, 16. *num.* 3. *in fine, de iure patronat.*

Vtilitatem, &c. Videlicet in complendam fabricam, reparationem Ecclesiæ, & Altarium, aut ædificiorum eiusdem, aut in suppellectilem sacram, prout noster exequutor expedire iudicauerit.

Et alijs, &c. Laicus Patronus per simoniam remansit priuatus iure præsentandi, prout in præcedenti diximus; ideò debet à præsentatione abstinere imposterum, cum per has litteras non dispensetur cum eo, vel peculiarem desuper dispensationem petere à Sede Apostolica, aliàs Ecclesia efficitur libera. *cap. quia Clerici*, 6. *de iure patronatus, vbi glos. in verbo, spoliando, & Panorm. num.* 8. *Lambertinus de iure patronat. lib.* 3. *art.* 1. *quæst.* 8. Et licet in huiusmodi pœnarum exequutione requiri videatur actus Iudicis declaratorius delicti, vt multi Doctores existimant; attamen quando pœna latæ sententiæ ad sui consummationem non requirit actum hominis, sed est mere priuatiua vt inhabilitas, priuatio tituli, vel vocis actiuæ, & passiuæ, & similium; non expectata declaratoria obligat in conscientia ipso facto, etiam in occultis ante sententiam declaratoriam: prout est in nostro casu, in quo satis est, vt Patronus nihil agat, immò non agat, sed solum abstineat à præsentatione, & sinat elabi tempus concessum ad præsentandum, quo elapso Ordinarius propria auctoritate conferat beneficium; Nam pœna primario imponitur propter culpam. *cap. vt famæ*, 35. *de sent. excom.* & ideò posito delicto statim sequitur pœna, & delinquens eam statim contrahit. *cap. felicis*, 5. *de pœnis in* 6. Quia pœna est annexa delicto. *Bald. in cap.* 2. *num.* 3. *de const.* Nec pro illius exequutione expectanda est sententia saltem declaratoria, quia obligatio ex delicto respectu pœnæ est de iure naturali, vt ex *Bart. in l. ex hoc iure*, 5. *col. fin. ff. de iustitia, & iure, notat Decius in cap.* 1. *num.* 77. *de const.* Ergo etiam in foro conscientiæ obligare videtur, cum forum conscientiæ secundum ius naturale iudicet. *Decius loco cit. num.* 68. & 77.

Pœna mere priuatiua quando obliget absque declaratoria.

Et probatur ex antiqua praxi

Sacræ

Sacræ Pœnitentiariæ officij): contra enim pœnas huiusmodi mere priuatiuas contractas reintegrantur Pænitentes in foro conscientiæ; etiamsi nulla præcesserit sententia condemnatoria, vel declaratoria: hæc profectò reintegratio frustratoria esset, & superflua, si contrahens huiusmodi pœnas mere priuatiuas, deberet pro earum exequutione expectare sententiam saltem declaratoriam, quæ nunquam datur in delictis occultis. Hæc autem probatio ex Praxi desumpta magnificienda est. *cap. cum dilectus*, 8. *de consuet.* Vera enim est interpretatio à consuetudine sumpta. *Decius in cap.* 1. *nu.* 84. *de constitut. & Bald. in l. illud*, 22. *ff. de excusat. tutor.*

Contrariam tamen sententiam probabilem existimo, quæ est *glossa in cap. fraternitas, in verbo, cum augmento*, 12. *q.* 2. quam sequuntur *Decius, & Felinus in d. cap.* 1. *de constitut. Sot. lib.* 1. *de iustitia, & iure, quæst.* 6. *art.* 6. *Couar. in* 2. *parte cap.* 6. *§.* 8. *num.* 10. *Molina de iust. tom.* 1. *tract.* 2. *quæst.* 36. *Sanchez. de matrimon. lib.* 9. *disputatione* 30. *& aliorum.*

PRO CLERICO

Qui procurauit sibi resignari duo beneficia Ecclesiastica mediante quadam pecuniæ summa, & petit absolui, & secum dispensari ad retinenda beneficia præfata, & ad ordines suscipiendos. Litteræ vt infra conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs ad sui fauorem resignari obtinuit duo beneficia Ecclesiastica mediante quadam pecuniæ summa ipsi resignanti ad hunc effectum soluta, & idcirco in censuras Ecclesiasticas incurrit. Cum autem, &c. lator prædictus de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, & ad omnes, etiam sacros, & Presbyteratus ordines promoueri, dictaque beneficia, quæ propter paupertatem dimittere nequit, retinere licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari, ac fructus perceptos, quos restituere nequit, sibi condonari. Quare, &c. quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius eius Sacramentali Confessione, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, simoniæ labe, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. iniuncta, &c. & erogatione alicuius partis dictorum fructuum, quæ tibi iuxta modum facultatis latoris visa fuerit, in pauperum alimoniam, aliosque pios vsus; quodq; alios in præmissis culpabiles, &c.* vt in præcedenti formula pro laico patrono. *Demum, dummodo præmissa occulta sint, & lator propter eius paupertatem dicta beneficia dimittere non valeat, ab eodem, pœnitentia, vel illius parte peracta, & suffragantibus, &c. alioque ei canonico non obstante, omnem inhabilitatis maculam ex præmissis contractam aboleri, secumque, vt præmissis non ob-*

obstantibus, clericali charactere, quo aliàs rite insignitus fuit, vti, & ad omnes, etiam sacros, & Presbyteratus ordines, si ad id aliàs idoneus reperiatur, promoueri, & postquam promotus fuerit, in illis, etiam in Altaris ministerio ministrare, dictaque beneficia retinere licitè valeat, misericorditer dispenses: residuumque fructuum ex dictis beneficijs indebite perceptorum sibi gratiose remittas, & condones in foro conscientiæ, &c. vt supra.

Resignari, &c. Resignatio est libera dimissio, vel cessatio iuris, quod quis habet in beneficio. *c. admonet, 4. c. nisi cum pridem, 10. & c. final. de renunciatione.* Hæc autem libera resignatio fieri nequit sine Ordinarij consensu. *d. c. admonet.* Vel Sedis Apostolicæ licentia. *d. cap. finali.*

Resignationes ad fauorem solus Papa admittit.

Ad sui fauorem, &c. Resignationes ad fauorem alterius nemo admittere potest præter Summum Pontificem *Pius V. in sua constit. edita anno 1568. quæ incipit, quanta, &c.*

Ad omnes etiam sacros, &c. Quia multi tenent, simoniacos in beneficijs esse ipso iure irregulares, & non posse promoueri ad ordines; immo Parisius de *confid. q. 61. num.* 14. asserit istorum sententiam esse magis communem, licet contraria sententia sit verior, & magis recepta: nam ex simonia nõ contrahitur irregularitas, nisi posita notorietate facti, vel Iudicis sententia, ex quibus oriatur infamia iuris, vt ex præcitata *Bulla Pij V.* Ideo lator ad tollendos scrupulos, & omnem dubitandi locum, petit dispensationem ad ordines.

Paupertas ex quibus deducenda.

Propter paupertatem, &c. Pro determinanda latoris allegata paupertate, duo præcipuè considerari debent, videlicet Clericatus, & familiæ conditio: Clericatus, qui sufficientes in clerico requirit redditus ad congruam sustentationem, ne despiciatur officium clericale. *c. Diaconi sunt §. nunc autem 93. dist.* & ideo qui caret huiusmodi reddititibus, pauper dicitur.

Secundo, qualitas familiæ, videlicet, an sit ex nobili, vel plebeia familia, nam plebeius excluditur à paupertate, si habeat scuta quinquaginta in annuis redditibus. *l. nonnulli 10. de accusationibus. Bart. in l. qui accusare, 8. ff. de accusat.* Nobilis vero inter pauperes, immo inter mendicos numeratur, si in censibus vltra centum scuta non habeat, cum hæc non sufficiant ad honestam habitationem, condecentes vestes, & victum nobili viro comparandum; & si cogeretur ob beneficiorum prædictorum dimissionem in humili habitatione morari, humilioribus vestibus indui, & in necessarijs ad sui congruam sustentationem pati; vere diceretur pauper ex his enim defectibus agnoscitur vniuscuiusque viri paupertas. *Bald. in l. si quis ad declinandam, 47. vers. deinde nota, C. de Episcopis, & Cleric. & in l. quicunque, 4. C. de seruis fugitiuis. glossa in l. vbi adhuc, 29. circa medium prima glos. quam Bart. & Doct. sequuntur, C. de iure dot. Decius cons. 120. num. 3.*

In summa, noster hic lator declarandus est pauper, si præter dicta beneficia non habeat vnde viuere commode possit; nam pauper ille dicitur, qui attenta sui status conditione, commode viuere non potest. *cap. 1. de præben. in 6. Rebuff.*

in

in praxi benef. in titul. de rescripto in forma communi, num. 8.

Si vltra dicta beneficia habeat vnde commode viuere possit, præsentes litteræ, quoad conualidationem titulorum non suffragabuntur; in reliquis vero suffragabuntur: nam allegata paupertas solum respicit conualidationem titulorum, & solum fuit allegata ad illorum conualidationem impetrandam, vt videre quisque poterit ex ipsarum litterarum verbis.

Habenda est etiam ratio in determinanda latoris paupertate, ad illius personalia, & realia onera; videlicet, an sit ære alieno grauatus, an habeat genitores pauperes, quibus de iure naturæ subuenire tenetur, an debeat dotare, vel alere sorores pauperes.

Inhabilitatis, &c. Ex culpa insurgit macula. *c. voluissent, vers. quibus nimirum, de pœnitentia distinct. 1. cap. fin. dist. 25.* & quo maior est culpa, eo maior fit macula. *dicto cap. voluissent.* Et cum Ecclesia sit sine ruga, & macula, *cap. recurrat, prope finem, 32. quæstion. 4.* ac propterea non admittat membra, quæ grauioris culpæ macula inficiat. *capit. Apostolus, distinct. 81. vbi glossa in princ.* noster lator, qui maculam grauem ex simonia contraxit, vt promoueri possit ad ordines, eget mundari prius authoritate Apostolica ab huiusmodi macula. *cap. tanta, 7. de simonia.* Simoniacus enim non solum non debet promoueri ad ordines, sed si est promotus, debet deponi. *cap. sicut simoniaca pestis, 6. de simon.* Ideò M. P. mandat contractam maculam illi aboleri, id est penitus tolli, hoc enim importat verbum istud, *aboleri. l. 1. C. communia de legat. & fideicommiss. l. quare, 38. ff. de vsucapion.*

Ex culpa insurgit macula.

Aboleri, est penitus tolli.

Clericali charactere vti, Id est clericalem habitum, & tonsuram canonicè gestare, beneficio frui, & pro clerico se gerere.

Si ad id alias idoneus, &c. Idoneus idem est, ac legalis. *Bald. in cap. venerabilis, 10. num. 4. de dolo, & contum.* hoc est, quod habeat qualitates à sacris Canonibus requisitas. Huiusmodi autem idoneitas duplex est: altera intrinseca, cum qua homo nascitur, videlicet, quod sit castus, sobrius, &c. & præcipue post baptismum. *cap. sicut Christus, 1. quæst. 1. Panorm. in cap. dudum, 16. num. 6. de præsump.* & hæc præsumitur, nisi constet de contrario, vnusquisque enim præsumitur bonus. *l. merito, 51. ff. pro socio. l. quoties, 18. §. qui dolo, ff. de probat. cap. vnico, de scrutinio, d. cap. dudum, & cap. vlt. de præsumpt.*

Idoneitas duplex.

Altera idoneitas est extrinseca, vt, quod sciat quis legere, cantare, & similia alia, quæ spectant ad clericum; & hæc non præsumuntur. *cap. si forte, 11. vbi glossa, de elect. in 6. Panorm. loco supracit.* Ideo ad hanc idoneitatem verificandam requiritur examen. *d. cap. si forte, vbi glos. in verb. scientiæ, & in cap. cum qui, 2. in verb. canonice, de tempor. ordin. in 6.* quod si examinatione non præcedat, sic ordinatus deponendus est. *cap. vlt. 24. dist.*

Onus verò inuestigandi huiusmodi idoneitatem in latore præsentium non spectat ad nostrum exequutorem, sed ad Episcopum ordinantem. *Concil. Trid. sess. 23. cap. 7. de reform.*

Et hæc idoneitas ponitur à M. P. pro conditione necessaria, & requisita à *Conc. Trid. loco supracit.* quę si forsan non fuisset hic expressa, lator suspicari, licet temere, potuisset, secum etiam super hac requisita idoneitate, fuisse per præ-

 sentes

sentes litteras dispensatum. Hæc sufficiant pro præsenti formula, cum reliquæ clausulæ fuerint explicatæ in præcedentibus.

PRO EPISCOPO.

Qui in collatione beneficiorum incidit in Simoniam.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse alias simoniace plura beneficia diuersis personis contulit, & idcircò in censuras Ecclesiasticas incidit, & suos ordines, ac Pontificalia exercendo, etiam irregularitatem contraxit. Cùm autem lator prædictus de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, suosque ordines, ac Pontificalia exercere, & quascunque alias Ecclesias consequi licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. dictum latorem, audita prius ipsius sacramentali Confessione, postquam pecunias, si quas accepit, in vtilitatem Ecclesiarum offensarum conuerterit, à quibusuis sententijs &c.* prout in præcedentibus. *Ipsoque ab exequutione suorum ordinum, & Pontificalium suspenso. Demum, dummodo præmissa sint occulta, cum eodem, &c.* vt in præcedentibus, vsque ab verba illa, *in Altaris ministerio ministrare*: & postea subsequatur, *Pontificaliaque exercere, & quascunq; alias Ecclesias etiam Metropolitanas, & Patriarchales, ad quas eum in futurum transferri, seù quibus de eius persona prouideri contigerit, recipere, eisque similiter præesse licitè valeat, misericorditer dispenses, &c.*

Simonia in collatione beneficii triplici modo contrahitur.

Simoniacè contulit, &c. Triplici modo committitur simonia in collatione beneficij Ecclesiastici: Primo mediante pecunia, vel alio munere corporali. *cap. ex multis. 1. quæst. 3. cap. querelam, 15. de simonia. cap. presbyter, 1. quæst. 1.* Secundo, mediante temporali obsequio, vel seruitute ab eo, cui confertur beneficium, promissa collatori, vel ex pacto habita. *cap. cum essent, 12. de simonia. cap. sunt nonnulli, 2. quæst. 1.* Dixi, ex pacto habita: si enim non præcedit pactum, nulla intercedit simonia. *arg. cap. pactiones, 8. de pactis.* Tertio, mediante fauore, quem expectat, vel sibi promitti fecit collator ab eo, cui confert beneficium, vel à precante in se laudando, vel eius inimicum vituperando coram alijs, *dict. cap. sunt nonnulli.*

Pontificalia quæ sint.

Pontificalia, &c. videlicet Chrismatis confectio, frontis chrismatio, ordinis collatio, Ecclesiarum, & Altarium consecratio. *glos. in cap. quia periculosum, 4. in verb. quia periculosum, de sent. excommun. in 6.* virginum consecratio. *Panorm. in cap. 1. num. 9.*

Ad officium Episcopale spectat etiam Ecclesias pollutas reconciliare. *cap. aqua, 9. de consecr. Eccles.* Quod tamen *glos. in c. fin. in verb. caueatur, eod. tit. de consecrat.* intelligit de Ecclesijs consecratis, non al-

autem de solis benedictis, quæ possunt per simplicem Sacerdotem lauari, hoc est, rebenedici. Campanas benedicere, degradare clericos. *cap. degradatio, 2. de pœnis in 6. Concil. Trident. sess. 13. cap. 4. de reformat.*

Pontificalia huiusmodi sunt actus Ordinis Episcopalis, & qui illa censuris ligatus exercet, fit irregularis. *cap. nisi cum pridem, 10. §. personæ vero, de renunciatione. cap. si quis Episcopus, vel primo, 11. quæst. 3. cap. 1. §. scituros, de sentent. & re iudic. in 6.*

Episcopus non potest transferri de vna Ecclesia ad aliam sine Summi Pontificis licentia.

Transferre, &c. Translatio cum sit de vna sede ad aliam commutatio. *cap. 1. de translatione Episcopi, & cap. mutationes, 7. quæst. 1.* & per hanc commutationem dissoluatur coniugium spirituale, quod est inter Episcopum, & suam Ecclesiam, *cap. penult. & cap. fin. de translatione Episcopi;* & hoc coniugium fit non solum initiatum per electionem, & ratum per confirmationem, verum etiam consummatum per consecrationem, *d. cap. finali;* non potest dissolui nisi ab eo, à quo fuit ligatum. Deus autem solum, & Romanus Pontifex Dei vicem gerens in terris, per spirituale fœdus coniugij, coniunxit Episcopum cum sua Ecclesia; ideo sine Romani Pontificis authoritate dissolui non potest, & consequutiuè sine illius authoritate Episcopus ad aliam Ecclesiam transferri nequit. *dd. cap. 1. cap. penult. & cap. finali, vbi Panorm. & DD. communiter.*

Ex quibus colligitur causa, cur lator præsentium non egeat dispensatione ad retinendam suam Episcopalem Ecclesiam, sed solum debeat rehabilitari ad alias Ecclesias. Nam primum coniugium iam contractum non potest per hominem, id est, per alterius coniugis crimen dissolui, sed solum est diuino iudicio reseruata eius dissolutio; at secundum coniugium mediante translatione contrahendum impeditur per crimen commissum ad instar matrimonij corporalis: matrimonium enim spirituale, & carnale reputantur vt similia. *cap. inter corporalia, 2. & cap. licet, 4. de translatione Episcopi.* Et sicut in matrimonio corporali, quis ob crimen contra illud commissum, remanet sine spe alterius coniugij, *cap. litteris, 12. vbi Panorm. de præsumption.* ita in matrimonio spirituali, noster hic lator propter simonia crimen contra suæ sponsæ liberalem dignitatem, & spirituale coniugium à se perpetratum, remanet sine spe alterius coniugij spiritualis; licitum est enim arguere de matrimonio carnali ad spirituale, *Panorm. in d. cap. licet, num. 1.*

Matrimonium spirituale & corporale æquiparentur.

Contigerit, &c. Id est authoritate Apostolica, quæ semper subintelligitur, cum translationes sine illa factæ, aliàs sint nullæ, & punibiles, vt toto *tit. de translat. Episcopi.*

AB OMISSIONE

Recitationis Horarum Canonicarum; Litteræ vt infra conficiuntur.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs obtinens simplex beneficium Ecclesiasticum, per aliquod temporis spatium omisit recitare*

citare Horas canonicas, & ideo fructus ex dicto beneficio interim perceptos non fecit suos. Cum autem, &c. lator prædictus de præmissis plurimum doleat, dictosque fructus ob suam paupertatem restituere nequeat, pro sua conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui, sibique illos condonari. Quare, &c. Quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius ipsius sacramentali Confessione, à præmissis absoluas, hac vice, &c. Iniuncta, & pro modo culpę pœnitentia salutari, nec non erogatione alicuius partis dictorum fructuum, quæ sibi iuxta modum facultatum latoris visa fuerit, in pauperum alimoniam, aliosque pios vsus, ac eidem residuum fructuum indebite perceptorum gratiose remittas, & condones in foro conscientiæ, & in actu, &c.

Simplex beneficium, &c. Omnes beneficiati tenentur quotidie recitare horas canonicas. *cap. si quis Presbyt. 92. dist. cap. fin. de rescript. in 6. Panor. in cap. dolentes, de celebr. Missarum, nu. 4. & DD. communiter. Leo X. in sua Constitutione, de generali Clericorum, & laicorum reformatione, quæ incipit, Supernæ dispositionis; & Pius Quintus in sua Constit. quæ incipit, Ex proximo Lateranensi Concil.*

Omisit, &c. Non omittit recitare diuinum officium, qui recitat, v. g. officium de feria, cum recitare debet officium de aliquo Sancto, & è contra; hic enim verè recitat officium diuinum, & ideò non omittit, cum secundum *Sylu. in sum. in verb. hora num. 15.* in præcepto recitandi officium non sit determinatum, hoc, vel illud officium, vbi allegat *Archid. & alios* & ideò beneficiatus qui recitat vnũ officium pro alio, non tenetur ad restitutionem. Alij autem aliter sentiunt. Noster verò lator nullum recitasse officium hic præsupponitur.

Non fecit suos, &c. Id est, quos percepit post elapsum primum semestre adepti beneficij: nam ad restitutionem fructuum perceptorum in primo semestri non tenetur beneficiatus ex decreto *Concil. Lateranen.* quod fuit innouatum, & declaratum per *sanctæ memor. Pium Quintum, Constitut. supracit.* quando in primo dicto semestri non recitat horas canonicas; peccat tamen mortaliter non recitando.

Iniuncta inde ei pro modo culpæ, &c. Quia lator omittendo officium omisit seruitium laudis diuinæ, iniungi ei debet pro pœnitentia aliquid, quod compenset omissam laudem, videlicet Septem Psalmi Pœnitentiales, vel vnũ Psalterium, vel aliquid amplius secundum qualitatem delicti, vt *Syluest. in sum. loco cit. num. 17.* benè notauit.

Nec non erogatione, &c. Cum lator, vt supra diximus, non teneatur ad restitutionem fructuum perceptorum in primo semestri, de his noster exequutor nullam rationem habere debet in determinanda eleemosyna, ac si non fuissent à latore percepti.

Alicuius partis, &c. Quæ sit hæc, *pars*, quam M. P. requirit erogandam in alimoniam. *Pauperum, &c.* Noster exequutor non ex libero

libero suo arbitrio determinet, sed ex arbitrio boni, & prudentis viri; hoc enim important verba illa, *quæ tibi visa fuerit*, vt alias diximus; ac etiam ex qualitate facultatum latoris: nam ista pars est relata ad latoris facultatem, immo paupertatem per dictionem illam, *iuxta*, quæ dictio importat relationem in omnibus ad relatum. ex *Abbate*, 25. §: *præterea, de verborum signific.* hoc est, ad prææallegatam paupertatem.

Dictio, iuxta, importat relationem ad relatum.

Hoc etiam ex eo probatur, quia M.P. iunxit prædictæ *parti*, verbum *alicuius*, quod operatur, vt nomine partis veniat quælibet minima pars, vt notatur in *clem.* 1. *in verbo, que earum parte, de verborum significat.* Demum

Probatur ratione: nam stante paupertate latoris, non potest ei demandari alia partis fructuum erogatio, nisi illa, quam commode, & de facili exhibere valet; quia ad illam, quæ nisi cum magna difficultate præstari potest, non tenetur: difficultas enim magna equiparatur impossibilitati. *l. nepos Proculo* 125. *ff. de verb. significat. l. si seruus depositus*, 22. *ff. de noxal. l. diuortio*, 37. *ff. de negot. gest. l. apud Iulianum*, 47. *ff. de legat.* 1. Et sicut ad impossibile non tenetur, ita neque ad valde difficile. Commode autem præstare nequit, nisi minimam partem: ergo hanc noster exequutor iniungere latori debet, & non aliam.

Quæ autem sit hæc minima pars? determinandum est non ex possibilitate latoris, sed ex fructibus male perceptis; nam huiusmodi erogatio debet esse minima respectu fructuũ restituendorum, maior verò respectu commodæ possibilitatis latoris, qui tenetur totam eam summam erogare, quam commodè præstare potest; hoc enim important illa verba, *quæ tibi iuxta modum facultatum latoris visa fuerit*.

Aliasque pios, &c. Videlicet fabricam Ecclesiæ, seu Capellæ dicti beneficij, iuxta *Decretum Concilij Lateranensis*, & prædictam *Leonis Decimi Constitutionem*. Si autem fabrica huiusmodi non extet, erogetur in alios pios vsus, vt in præcedentibus diximus.

CONDONATIO FRVCTVVM,

Pro Clerico Beneficiato, qui incessit absque habitu, & tonsura clericali.

FR. *Antonius Barberinus*, &c. *Quod ipse alias per aliquod temporis spatium incessit absque habitu, & tonsura, licet obtineret beneficium Ecclesiasticum, & idcirco fructus ex illo interim perceptos non fecit suos. Cum autem*, &c. *lator prædictus de præmissis plurimum doleat, pro suæ conscientiæ quiete cupit sibi fructus prædictos per Sedem Apostolicam condonari. Quare*, &c. *quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, à præmissis absoluas, hac vice*, &c. *iniuncta*, &c. *quodque faciat eleemosynam arbitrio tuo, & alijs*, &c. *ac eidem reliquos fructus indebite perceptos gratiosè remittas, & condones in foro conscientiæ*, &c. vt supra.

Absque

Absque habitu, &c.

Clerici Beneficiati tenentur incedere in habitu & tonsura alias non faciunt fructus suos.

Omnes Clerici beneficiati tenentur ex *c. Clerici, 15. de vita, & honest. cleric. & decreto sac. Concil. Trid. sess. 23. cap. 6. de reform.* deferre iugiter habitum, & tonsuram clericales, id est vestes talares, & coronam, idque etiam ex *Constitutione fel. record. Sixti Quinti*, quæ incipit, *Cum sacrosancta*.

Non fecit suos, &c.

Per *Clement. 2. de vita, & honest. cleric.* Omnes clerici beneficiati publice incedentes absque clericali habitu, priuantur per sex menses à die huiusmodi incessionis, fructibus sui beneficij: dummodo tamen sic incedant sine rationabili causa. Quæ sit hæc rationabilis causa, noster exequutor iudicabit ex occasione, videlicet inopinata, & moram minimè patiente, ex breuitate temporis, &c. videlicet, si fit per transennam, & sine vlla, vel breui mora in publico facta. Quis autem dicatur publicè incedere sine habitu, &c. collige ex qualitate locorum, videlicet plateis, vicis, Consistorijs, Congregationibus, &c. à quibus excluduntur priuatæ domus, in quibus si quis incedat sine habitu, & tonsura clericalibus, non incurrit prædictam pœnam, cum clericus non obligetur in priuato deferre habitum clericalem; expedit tamen vt illum semper deferat, & nunquam deponat, vt semper prę oculis habeat eam, qua insignitus existit, dignitatem, & sic à laicalibus se leuitatibus semper abstinere meminerit.

Nota, quod præallegata bulla Sixti V. non solum dictos beneficiatos incedentes sine habitu, & tonsura, priuat fructibus beneficiorum, & pensionum ipso facto, & absque alia declaratoria, verum etiam ipsis beneficijs, & pensionibus. Aliqui tamen DD. probabile existimant, huiusmodi pœnam non habere locum in foro conscientiæ, quia est pœna priuans iure quæsito, & possesso, & ideò requirit sententiam declaratoriam facti. *Azor. tom. 2. lib. 8. cap. 10. q. 3. Nauar. consil. 3. de vita, & honest. cleric. Sotus de iustitia, & iure, lib. 1. quæst. 6. art. 6. & alij.*

Reliqua huius formulæ, vide in proxima præcedenti formula.

ABSOLVTIO A CENSVRIS,

Pro eo qui Libros prohibitos legit.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs Libros prohibitos legit, & idcircò in excommunicationis sententiam incidit. Cum autem, &c. lator prædictis de præmissis plurimum doleat, pro sua conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui. Quare, &c. quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius ipsius sacramentali Confessione, dummodo ex lectione huiusmodi nullam hæresim hauserit, ab excommunicatione, alijsque sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa incurrit, absoluas, hac vice, &c. iniuncta, &c. iniungenda. In foro conscientiæ, & in actu, &c. Datum, &c.*

Libros

Libros prohibitos, &c. Tripliei ex causa prohibentur libri; Primò, quia continent hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, vt patet ex *Constit. Pij Quarti, quæ incipit, Dominici gregis*. Secundo, quia sunt damnati Auctoris. Tertio, quia sunt obscæni, & cõtra bonos mores.

In excõmunicationis, &c. Legentes libros ex prima, vel secunda causa prohibitos, incurrunt in excommunicationis sententiam contentam in præallegata *Constit. Pij IV.* Prohibitos verò ex tertia tantum causa præallegata, peccant mortaliter solummodo, sed non incurrunt censuram aliquam.

Dummodo nullam, &c. Cum dictio, *dummodo*, vt alias diximus, requirat vt de necessitate existat illud, cui adiungitur, ad hoc vt dispositio possit suum effectum sortiri; ideò noster exequutor diligenter perscrutetur, an lator ex lectione huiusmodi aliquam hæresim contraxerit: si enim contraxit, neutri facultas præsens suffragatur.

Et aduertat illud verbum, *hauserit*, quod importat intrinsecum effectum, & pertinaciam, ex similitudine illius, qui vinum, vel aquam furtiuam hausit; nõ enim hausit illa vt profundat, sed vt in stomacho & intus retineat, & in suum commodum digeri desiderat. Ita iste lator, si ex lectione concepit hæresim aliquam, & de errore admonitus conceptam hæresim deponere nõ vult, dicitur verè hausisse hæresim: secus verò si statim admonitus admissum incaute errorem deposuit, quia tali casu non adsunt intrinsecus affectus, & pertinacia, quæ necessariò requiruntur ad hæresim inducendã, vt paulò ante diximus; sed solummodo est quidam extrinsecus, & materialis error. Si ergo lator legit libros primo, vel secundo modo superius allegatis prohibitos, diligentibus noster exequutor interrogationibus inquirere debet, an ille ex lectione conceperit aliquam hæresim: si vero perlegit libros ex tertia præallegata tantum causa prohibitos, parum, ac forsan nihil laborandum est in inquirendo, an lator hauserit aliquam hæresim ex lectione illorum.

Quas propter præmissa incurrit, &c. Si non incidit in excommunicationem prędictæ Cõstitutionis, forsan incidit in aliam à locorum Ordinarijs, vel particularibus Inquisitoribus contra legentes libros prohibitos ex prædicta tertia causa, prolatam; & ideo tutius est huiusmodi penitentes absoluere ad cautelam à censuris, si quas propter allegatum casum incurrit: & hoc sẽper in suis litteris M. P. obseruat.

Iniuncta, &c. Latori pro pœnitentia imponerem lectionem alicuius libri spiritualis, cum contraria contrarijs curanda sint, & ad positionem vnius contrarij sequatur remotio alterius. *l. si inter, 15. ff. de except. re iudicata.*

Et alijs, &c. Insuper imponẽdum illi est ex prędicta Pij Quarti Constitutione, & ex alijs decretis S. Officij, vt prædictos libros, si in sua sint potestate, consignet Inquisitori, vel loci Ordinario, vel obtineat licentiam ab Inquisitore illos retinendi, & legendi. Reliqua, vt in præcedenti formula.

PRO

PRO EO,

Qui libros Hæreticorum scienter retinuit.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs libros Hæreticorum scienter retinuit, & legit, & idcircò in excommunicationem incidit. Cum autem, &c. Lator prædictus de præmissis plurimum doleat, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui. Quare, &c. Quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius ipsius sacramentali Confessione, dummodo ex lectione huiusmodi nullam hæresim hauserit, & postquam dictos libros, si in eius sint potestate, Inquisitori hæreticæ prauitatis consignando, tradiderit, cautè tamen, ne se prodere cogatur, ab excommunicationis, alijsque sententijs, censuris, &c.* prout in præcedenti formula.

Postquã dictos libros, &c. Istius clausulæ adimplementum præcedere omnino debet absolutionem huiusmodi, quia dictio, *postquã* excludit omne tempus anterius. *l. Aemilius, 39. ff. de minoribus*, vt alias probauimus; alias absolutio esset nulla, quia ponitur dicta clausula cum dictione, *postquam*, quæ facit conditionatum actum, cui adiungitur, vt notat *Bart. in l. quibus diebus, 40. §. Termilius, num. 5. ff. de condit. & demonstrat.* & actus conditionalis non valet, nisi adimpleta conditione. *l. si quis sub conditione, 8. ff. si quis omissa causa testam. l. cedere diem, 213. ff. de verb. significat. l. ex facto, 19. ff. de hered. institut.*

Si in eius potestate, &c. Per hanc parenthesim limitatur, ad præsentis clausulæ adimplementum latorem non teneri, si libros prohibitos, quos legit, amplius non habeat; cum dictio, *si*, importet conditionem. *l. 1. ff. de condit. & demonstrat. vbi DD.*

Potestate, &c. Hoc verbum non strictè, prout importat proprium rei dominium, sed latè hic accipitur, prout respicit naturalem rei possessionem: & ideò noster lator prædictos libros, siue sint ipsius, siue alterius personæ, tenetur illos consignare Inquisitori, cum pleni dominij traditione: nam Inquisitores habent ius per sui officij priuilegia ad omnes, & singulos libros prohibitos, & ideò illis, & non alijs tradi debent. Existimo tamen posse, & debere restitui eorum prætensis dominis, si ipsi habeant licentiam illos apud se retinendi, & legendi; nisi velimus prædictos dominos remansisse spoliatos prædicta licentia, & consecutiuè omni iure, quod in prædictis libris habebant, ex eo quod huiusmodi licentia abusi sint, alijs non habentibus eam illos legere permittentes cum salutis alienæ periculo, cum in eo quis puniri debeat, in quo deliquit. *Inquisitores habent ius ad omnes libros prohibitos.*

Cautè tamen, &c. Id est, prudenter, ac diligenter. *cap. si quis Abbas, vbi glossa in verb. cautus, 18. quæst. 2.* Ex quo colligitur, quod exequutor non debet obligare latorem ad consignandum per se ipsum *Dictio, cautè quid importet.*

præ-

prædictos libros, sed tantum per interpositam personam fidelem.

Aduertat, quod consignans debet esse celer ad exequutionem, & prudens ad occultandam personam deliquentis. Celer, quia vbi primum commodè potest, debent prædicti libri consignari saltem in manibus nostri exequutoris, qui illos transmittet ad Inquisitorem vel loci Ordinarium. Prudens, quia non debet exprimere nomen latoris; &, si periculum sit, ne ex aliqua coniectura veniatur in cognitionem illius, differat consignationem, vel aliquam simulationem desuper licitam fingat vt seruetur sigillum.

ABSOLVTIO,

Ab hæresi pro Conuersa, quæ circa aliquem Fidei articulum dubitauit.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipsa alias dubitauit circa quendam Fidei articulum, & idcircò in censuras Ecclesiasticas incidit. Cùm autem, &c. latrix prædicta de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui. Quare, &c. Quatenus, si est ità, dictam latricem, audita prius ipsius sacramentali Confessione, postquam de dicto articulo, de quo dubitabat, à te instructa fuerit, ab excommunicationis, alijsque sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, absoluas hac vice, &c. Iniuncta, &c. Iniungenda, in foro conscientiæ, &c. & non aliter, &c. Ita quod nullatenus suffragetur, & præsentes Litteræ lanientur, ita vt nulllum illarum exemplum extet.*

Dubitans in fide est hæreticus. *Dubitauit*, &c. Firmiter debemus credere dogmata, quæ catholica iubet Ecclesia. *cap. 1. de summ. Trinitat. & Fid. Cathol.* & qui dubitat de articulis Fidei, inter hæreticos numeratur. *cap. 1. de hæreticis. cap. aperte, vbi glossa, in verbo, titubat, 24. quæst. 1.*

Sed non sufficit quælibet dubitatio ad constituendum hæreticum, nisi existat pertinacia: sicut enim ad constituendum hæreticum requiritur pertinacia, vt aliàs diximus, ita etiam ad constituendam huiusmodi dubitantem, cum æquiparatorum sit eadem ratio in eo, in quo æquiparantur, & consequutiue idem iudicium. *l. 1. ff. de legat. 1. cap. si postquam, 33. vbi glossa in verbo, mente, de electione, in 6.* *Aequiparatorum est eadem ratio.*

Postquam de dicto articulo, &c. Prius debet exequutor declarare latrici suum errorem, eo quod temere dubitauit de articulo, quem Catholica Ecclesia determinauerat diuino spiritu afflata; eamq; desuper edocere non argumentis philosophicis, & Theologicis, sed simplicibus verbis, & capacitati Pœnitentis conuenientibus: videlicet, quod dictus articulus cum sit de Fide, omnes Christiani tenentur sub pœna æternę damnationis se illi cõformare, & de illo sentire secundum Ecclesiæ determinationem, cum Ecclesia non possit vnquam errare in Fide, vel articulis fidei. *cap. à recta, 24. quæst.*

24. *quæst.* 1. *S. Thom. & Theologi communiter. Panor. in c. à nobis*, 28. *de sentent. excommunicationis nu.* 2. *cum alijs, & Doctor. communiter.* & si quis secus faciat, statim constituitur in pessimo, & damnato hæreticorum statu, & fit reus gehennæ, & excluditur ab æterna Dei beatitudine, vt diaboli membrum. *cap.* 3. *de hæretic.* His & similibus rationibus, non autem prædictorum textuum & Doctorum allegationibus, exequutor debet instruere latricem, antequam ei impertiat absolutionẽ, & si hanc instructionem omittat, existimo absolutionem inualidam; nam hic ponitur tanquam conditio sine qua non, ob præcedentem dictionem, *postquam.* vt in præcedenti diximus. Secundo, quia est de forma à M. P. præscripta, & forma etiã in minimis est obseruanda, vt alias probauimus, & si deficiat in minimo, actus corruit. *l. cum hi*, 8. *§. si prætor, ff. de transact. l. non dubium*, 5. *C. de legib.*

Lanientur, &c. Exequutor retineat apud se præsentis absolutionis litteras, & non restituat latrici, sed eas minutatim laceret: non enim videtur satisfieri menti M. P. nisi huiusmodi litterarum pagina dimidietur saltem, vt alias in Secunda præcedenti Parte diximus.

Nullum earum, &c. Dictio, *nullum*, cum sit vniuersalis negatiua, & omnia excludat. *cap. si Romanorum*, 19. *dist. prope med.* infertur, quod neque originale conseruari, neque inde sumptum, seu copia simplex extrahi debet. Secundo infertur, quod sigillum inde amouendum, & minutatim pagina præsentium litterarum laceranda, ne priuatum, aut authenticum earum extet exemplum; quia sigillum appositum in scriptura, & ipsius scripturæ integritas, faciunt scripturam authenticam, & in forma probanti. *cap. scripta*, 2. *& cap. inter dilectos*, 6. *de fide instrum. vbi Doctores.* Existimo tamen satis esse, si in duas diuidantur partes, vel æquales, vel quasi æquales. Hoc dico, vt notabiliter lacerentur, quia per huiusmodi lacerationem litteræ patiuntur enormem fracturam, & derogatur illarum fidei, probationisque vim amittunt. *dicto cap. inter dilectos, vbi Panorm. num.* 4. Et hoc in odium hæresis.

Dictio vllum, et vniuersalis negatiua.

Sigillum & scripturæ integritas faciunt authenticam.

PRO LAICO HAERETICO.

Fr. Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs quibusdam opinionibus hæreticis adhæsit, & idcirco in censuras Ecclesiasticas incidit. Cum autem, &c. dictus lator ad cor reuersus, de præmissis plurimum doleat, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui. Quare, &c. dictum latorem, dummodo non habeat complices, vel conscios, audita prius ipsius Sacramentali Confessione, postquam prædictos errores, & omnes quascumque alias ab Ecclesia damnatas hæreses coram te abiurauerit, & detestatus fuerit in forma solita, ab excommunicationis, alijsq; sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, hæresi, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. iniuncta, &c. vt in præcedenti.

Opi-

Opinio, & sententia idem sunt.

Opinionibus hæreticis, &c. Opinio idem est ac sententia. *l. à Proconsulibus*, 19. *C. de appellat. vbi glos. in verbo opinionis, & l. sciendum*, 6. *vbi glos. in eodem verbo, opinionem, ff. de appell. recipien.* & hæresis appellatur hic nomine sententiæ, quia hæretici contra Catholicam fidem, & sanctas Ecclesiæ definitiones iniquam suorum errorum quasi sententiam proferre ausi sunt, & credentes hæreticorum erroribus iudicantur hæretici. *cap. penult. §. fin. de hæretic.*

Adhærere, &c. Id est, sequi tanta pertinacia, & intrinseca tenacitate, vt mediantibus huiusmodi opinionibus euaserit vnum corpus, & vna anima cum ipsis hæreticis; hoc enim importat istud verbum, *adhærere*, vt *cap. damnamus*, 2. *de sum. Trinit.*

Dummodo non habeat, &c. Hæc clausula importat conditionem vigore dictionis, *dummodo*, vt sæpius diximus; ideò excludit omnino complices, ad hoc vt lator possit absolui.

Complicum nomine qui veniant.

Complices, &c. Nomine complicum, hic non veniunt omnes illi, qui eosdem errores sectantur, sed tantum illi, quorum opera, auxilio, & societate indiuiduali lator in prædictam hæresim lapsus, eamq; secutus est: hoc enim importat istud nomen complex. *cap. ex parte*, 15. *de foro competent. cap. cum Vuintonien.* 25. *de elect. & declarauit Sanctiss. D. N. Vrbanus VIII. in infrascripta sua Constitutione in illis verbis: Sed tamen habent complices, quia magistri, vel discipuli aliorum sunt, vel alio modo in heresi cum aliis complicati,* alias frustra apposita fuisset hæc clausula, cum nulla fere sit hæresis, quæ suos non habeat sectatores; & ideò vnusquisque hæreticus habet in hoc sensu complices, & consequutiue neminem posset M. P. absoluere ab hæresi, cum iuxta reformationem S. Pœnitentiariæ factam à Sanctiss. D. N. Vrbano huius nominis VIII. sub litteris in forma Breuis expeditis die 27. Septembris anni 1634. Pontificatus sui XII. illi expresse prohibeatur absoluere hæreticos occultos, qui habent complices, nisi prius se præsentauerint Sancti Officij Inquisitori, vel Ordinario, seù eius Vicario Generali, coram altero eorum, & Notario, ac duobus Religiosis nominauerint complices, & secretè abiurauerint.

Vel conscios, &c. Id est, eos, cum quibus de sua hæresi colloquutus fuerit, prout in prædicta Constitutione declaratur: & hos etiam Inquisitori, &c. vt supra, prius nominare tenetur, antequam à M. P. possit absolui.

Insurgit difficultas: Si lator vnũ tantum complicem habeat, vel vnum conscium sui erroris, an possint ei huiusmodi litteræ suffragari ad hoc vt per nostrum executorem absoluatur, cum prædicta Constitutio, & præsentes litteræ, loquantur in numero plurali. Pro parte negatiua videntur facere. *l. 1. §. si stipulanti, de verb. obligat. & cap. 1. de arbitris in 6.* vbi dicitur in maiori summa inesse minorem, & sic in numero plurali inest singularis.

Secundò, agitur de re maximè perniciosa Reipublicæ, & animarum saluti, extirpanda, & ideò omnis dispositio desuper facta debet stricte, & rigorose interpretari ad fauorem dictæ extirpationis; & c. cum in tam graui crimine, cum multa oporteat cautela procedere.

cap. vt officium, 11. *§. verum*, *de hæret. in 6.* Ergò huiusmodi dispositio habet locum in vno complice, vel conscio: ergo litteræ præsentes non suffragantur latori existente complice, &c.

Tertiò, exclusio complicum ideò fit, vt sic concepta hæresis facilius euanescat, & hæreticus ad cor reuersus, tenacius in fide perseueret, cum complicum calore destituatur: sed hæc ratio militat, tàm in vno, quàm in pluribus complicibus: ergo dicta Constitutio, & litteræ Maioris Pœnitentiarij, æque excludunt vnum, ac plures complices: ergo existente vno complice, vel conscio, litteræ absolutionis huiusmodi latori non possunt suffragari.

Contrarium tamen alij verum, vel saltem probabilius esse existimant: Primò, quia tàm prædicta Constitutio, quàm præsentes litteræ, loquuntur in numero plurali, qui numerus vno non contentatur, vt benè notauit *Card. Thuscus in suis pract. Conclus. tom. 2. litt. D. conclus.* 333. *num.* 1. *& litt. P. conclus.* 367. Sed in duobus ad minus verificari debeat. *l. vbi numerus*, 12. *ff. de testibus. l. libertas*, 17. *§. vltim. ff. de manumiss. testam. cap. pluralis locutio*, 41. *de reg. iuris in 6.*

Vnum & nihil æquiparantur. Secundo, quia vnum, & nihil æquiparantur à DD. communiter, per *cap. cum dilecti*, 18. *§. fin. de accusat. l. iusiurandi*, 9. *C. de testibus*.

Tertio, quia agitur de salute animæ, ac propterea de causa fauorabili; & ideo quæ ad fauorem animæ faciunt, sunt in dubio amplianda, & quæ ad eius salutem retardandam faciunt, sunt in dubio restringenda, & ideò si lator vnum tantum complicem habeat, vel conscium, potest vigore huiusmodi litterarum absolui.

Quid agendum, si lator haberet vnum complicem, & vnum conscium. Auctores secundæ sententię existimant adhuc posse absolui, quia singuli faciunt diuersas species, & insimul vniti non possunt constituere in altera earum indiuidualem pluralitatem, quæ requiritur à prædictis. Constitutione, & litteris; & ideò non possunt retardare latoris absolutionem, ob rationes easdem superius allegatas de vno complice.

Hoc tamen secundum tutiorem sententiam reijciendum videtur. Tutiorem existimo primam sententiam, quia litteræ M. P. fundantur in facultate sibi concessa in allegata Constitutione Vrbani Octaui, quæ loquitur de hæreticis pœnitentibus in plurali, & ideò subiungit complices in plurali.

Secundo, quia eadem Constitutio declarando, qui sint isti complices, exemplificat in Magistro, qui regulariter est vnicus cum vnico discipulo: & inde colligitur, quod eius intentio sit etiam, vnicum excludere complicem in sua dispositione.

Tertiò, licet vnus complex, & vnus conscius non constituant duos complices, attamen faciunt duos conscios, & ideò cadunt sub dicta prohibitione.

Ad rationes secundæ sententiæ respondetur, sub plurali non excludi singulare in dispositionibus, quando constat de mente disponentis, prout in nostro casu.

Ad secundam respondetur, quod vnum, & nihil æquiparentur, non esse simpliciter verum, alias sequerentur infinita absurda; videlicet quod vnum homicidium esset nullum homicidium, vna ciuitas esset nulla ciuitas, & similia, quæ nemo sanæ mentis admittere potest; sed solum æquiparantur quoad effectum constituendi legitimum iudicium, & condemnandi reum, ita vt

vt ex vnius dicto Iudex neminem iudicare, & condemnare possit, eo quod dictum vnius, tam parui fit, ac si non esset, quia vnus facile decipi potest, & solummodo in ore duorum, vel trium stat omne verbum.

Ad tertiam respondetur, in rebus ad salutem animæ spectantibus tutiorem partem esse tenendam; ergo prima sententia obseruanda est.

Abiurare est penitus renunciare.

Postquam abiurauerit, &c. Id est, penitus renunciauerit cum iuramento. *glos. in cap. accusatus, 8. in figuratione casus de hæreticis in 6.*

Detestatus fuerit, &c. Id est, de eis vt erroneis, & perniciosis maledixerit.

In forma solita, &c. Forma abiurationis poterit esse infrascripta.

Formula abiurationis.

Ego N. Constitutus personaliter, & genuflexus coram te N. Sacrosancta Dei Euangelia coram me posita manibus corporaliter tangens sciens neminem saluum fieri posse extra illam Fidem, quam tenet, & credit, prædicat, profitetur, & docet Sancta, Catholica, & Apostolica Romana Ecclesia, cuius caput est ad præsens D.N.P. N. contra quam fateor, & doleo me grauiter errasse, quia tenui, & credidi vsque ad diem præsentem, quod hæretici tenent, & credunt: videlicet, & hic exprimit indiuidualiter suos errores hæreticales post quos subiungit. *Ideo nunc de veritate catholicæ fidei, & de hæreticorum sectæ falsitate certus, abiuro, maledico, & detestor omnes supradictas hæreses, & errores, vna cum quibuscunque alijs hæresibus, & erroribus, contra dictam Sanctam, Catholicam, & Apostolicam Romanam Ecclesiam se se quomodolibet extollentes: & iuro me nunc toto corde credere, & in futurum, Deo adiuuante, firmiter crediturum quidquid tenet, credit, prædicat, profitetur, & docet prædicta Sancta Mater Ecclesia Catholica, & Apostolica Romana: & iuro, ac promitto me nunquam hæreses prædictas, neque alias crediturum, nec minus familiaritatem aut conuersationem cum hæreticis, vel de hæresi suspectis, (quoad potero) habiturum. Immo si aliquem talem in partibus Catholicorum cognouero, illum denunciabo Inquisitori, vel Ordinario loci, vbi fuero. Sic me Deus adiuuet, & hæc sancta illius Euangelia, quæ proprijs manibus tango.*

Si lator præsentium ignoret linguam Latinam, poterit hanc formulam vernacula lingua proferre.

Iniuncta, &c. Videlicet, quod quamprimum poterit, visitet pedester Ecclesiam Sancti N. quod bis, aut ter ieiunet in pane tristitiæ, & aqua doloris, & quater in anno confiteatur sacramentaliter peccata sua, & sumat Eucharistiæ Sacramentum: huiusmodi enim pœnitentiam solent Inquisitores imponere sponte comparentibus, prout videri potest in Praxi Sancti Officij per R. P. Fr. Elisæum Marinum typis demandata.

A CRI-

A CRIMINE FALSI.

FR. Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs in quadam dispensatione à Sede Apostolica obtenta nonnulla verba immutauit, & idcircò in excommunicationem incidit. Cum autem, &c. lator prædictus de præmissis, quæ occultæ sunt, plurimum doleat, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui. Quare, &c. Quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius eius sacramentali Confessione, dummodo non sit verba, quæ alterent gratiam, ab excommunicationis sententia, quam propter præmissa incurrit, absoluas hac vice, &c. Iniuncta, &c. iniungenda, in foro conscientiæ, &c. & non aliter, &c. ita quod &c.

Dispensationis nomine veniunt supplicationes signatæ à D. Papa, vel eius officialibus.

Dispensatione, &c. Nomine dispensationis hic sumuntur non solum litteræ expeditæ, verum etiam earum supplicatio, postquam à Papa, vel eius officialibus signata fuerit, prout exprimitur *in 6. capite Bullæ in Cœna Domini*: nam huiusmodi supplicatio est velut anima, quæ dat esse Litteris Apostolicis, quia secundum illarum formam conficiuntur litteræ ad vnguem, cũ supplicatio nihil aliud sit, quàm petitio in scriptis exhibita. Dixi, ad hoc, vt dicatur Apostolica, necesse esse vt sit signata à Domino Papa, vel eius nomine ab eius officiali, cuius vigore litteræ confici debeant, & expediri sub nomine Summi Pontificis, non autem sub nomine officialium Pontificis, seu Congregationum, &c. alias enim supplicatio non signata remanet in suo esse priuato, & sic non cadit sub censura contra falsificantes litteras, & supplicationes Apostolicas inflicta. In materia enim pœnali stricta sit interpretatio *c. in pœnis, 49. de reg. iur. in 6. c. ex litteris, 11. de constitut.*

Immutauit, &c. Huiusmodi verborum mutatio fit, vel subrogando alia in totum, vel in partem addendo, vel delendo, aut mutando aliquam litterarum, per quam significatio dicti verbi, & sensus alteretur: v. g. si loco verbi, *cedet iura*, apponatur *cedit*, vel *cessit iura*: præteritum enim excludit præsens. *l. si quis, 7. ff. de iurisdict. omnium Iudicum*, & è contra; & alia similia verba, quæ notabiliter mutant sensum in dispositionibus.

Dummodo non sint verba, &c. Hæc clausula ob dictionem, *dummodo*, importat conditionem, quæ prius verificari debet, antequam lator præsentium absolui queat.

Alterent gratiam, &c. Id est mutent, & varient sensum, & intentionem concedentis: alterare enim est quasi alterum facere. *Alterare gratiam quid sit.*

Alteratio fieri potest, vel in narratiua petitionis, vel in dispositiua gratiæ concessæ, vel in datæ appositione. Narratiua alteratur, cùm facti, vel petitionis series variatur. Secundò dispositiua concessionis alteratur cum extenditur, & magis ampliatur gratia, quam fuerit intentio concedentis. Tertio alteratur data, vel cum ponitur antedata, id est, dies præcedens *Ex quibus modis fieri possit.*

dens ipsam concessionem, quo sic eluditur alterius præuentio, prout est in rebus beneficialibus, & gratiosis, quæ sequuntur primos impetrantes; prior enim in data est potior in iure. *c. qui prior, 54. de reg. iur. in 6. l. qui balneum, 9. & l. potior, 11. ff. qui potiores in pign. hab.* vel cum ponitur postdata, protrahendo diem concessionis, ad effectum derogandi prioribus concessionibus, quia vltima derogant prioribus. *c. 1. de constit. in 6. l. pacta nouissima, 12. C. de pactis. l. sed & posteriores, 28. ff. de legibus, vbi glos. in verb. pertinent.*

Prior in tempore est potior in iure

In his tribus locis litteras Apostolicas intueri diligenter debet, qui de earum falsitate cognoscere velit: in alijs partibus prædictarum litterarũ, verba sunt modici momenti, & ideo non inducunt falsitatem. *argum. c. final. de crimine falsi, vbi glos. in verb. rasuras.* ideo si verba fuerint in his litterarum partibus per latorẽ mutata, & alterent gratiam, non ei suffragabuntur huiusmodi litteræ, & ideo non poterit vigore illarum absolui per nostrum exequutorem.

Falsitas in litteris Apostolicis quomodo arguenda.

Ab excommunicationis, &c. Quæ habetur in *c. ad falsariorum, 7. de crimine falsi, & nouissimè in Bulla Cœna Domini, cap. 6.*

Et alijs, &c. Videlicet, quod iuramento promittat à similibus excessibus in futurum abstinere, & si alicui forsan damnum attulit, illud reficere, & alia peragere, ad quæ latorem teneri noster exequutor iudicauerit.

ABSOLVTIO

Pro Laicis, qui scalam cuiusdam Clerici deuastarunt, &c.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipsi aliàs scalam cuiusdam Clerici deuastarunt, & cum lata esset excommunicatio contra scientes, & non reuelantes huiusmodi delictum, ne se proderent, illud minimè reuelarunt. Cum autem, &c. dicti latores de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleant, & pretium, seu æstimationem damni prædicti illati curauerint prædicto Clerico persolui, & consignari; pro suæ conscientiæ quiete cupiunt per Sedem Apostolicam absolui. Quare, &c. dictos latores, audita prius eorum Sacramentali Confessione, si aliud non superest, in quo dicto Monitorio de iure parendum sit, ab Excommunicationis sententia, quam propter præmissa quomodolibet incurrerunt, absoluas hac vice, &c. Iniuncta, &c. iniungenda, &c. in foro &c.*

Precium seu, &c. Pretij appellatione propriè venit pecunia numerata. *l. quod si seruus, 3. §. fin. & l. si res, 5. ff. de in rem verso. l. 1. §. sed verior, ff. de cõtrahenda empt.* lato sumpto vocabulo venit quicquid pro re datur. *d. l. 1. ff. de contrahenda emption.* Ad hoc autem, vt sit pretium, necesse est, vt interueniat æqualitas valoris. *d. l. 1. ff. de contr. empt.* quæ æqualitas colligitur ex communi, & publica æstimatione. *d. l. 1.*

Pretii appellatione propriè venit pecunia.

Et ideo latores tenentur reficere omnes expensas, quas Clericus in restauratione dictæ scalæ fecit. *cap. si læserit, 4. de iniurijs, & damno dato,*

dato, hoc enim importat verbum illud, *æstimationem*, & si non integrè satisfecerunt, antequam absoluantur integrè satisfaciant. *cap. porro*, 7. *de sent. excomm.* si possunt; alias promittant, quamprimum poterunt se satisfacturos, & super hoc ab illis recipiatur iuramentum.

Dictio, si, importat conditionem. *Si aliud*, &c. Cum dictio, *si* importet conditionem. *l.* 1. *§. item si quis*, *ff. de verb. obligat.* necesse est, vt latores prius paruerint Ordinario in ijs omnibus, quæ in Monitorio desuper ab eodem Ordinario emanato continentur, antequam absoluantur ab excommunicatione; quia facultas huiusmodi absoluendi latores, fuit concessa cum hac conditione, & nemo regulariter durante sua contumacia, & inobedientia, debet absolui.

In quibus de iure, &c. Hæc verba declarant præcedentia, videlicet, latores debuisse prius parere suo Ordinario in ijs tantum, ad quæ de iure tenentur: de iure autem non tenentur suam occultam turpitudinem propalare, & sic arma contra se exhibere. *cap.* 1. *de probat. l. nimis graue*, 7. *C. de testib. & l. qui accusare*, 4. *C. de edendo.* Et ideò latores non tenentur obedire Monitorio sui Ordinarij in ijs rebus, quæ adimplere non possunt absque proprij delicti propalatione.

Secundò, neque tenentur parere in ijs, quæ sibi per impotentiam difficillima sunt, quia valde difficilium, & impossibilium idem est iudicium. *l. idem Iulianus*, 41. *§. constat*, *ff. de legat.* 1. & sicut non obligantur de iure ad impossibile, ita neque ad valde difficile, quæ tamen omnia nostri exequutoris determinanda sunt prudenti arbitrio.

Aduertat noster exequutor, quod parum interest, an omnes latores, vel alter eorum, loco omnium dicto Clerico satisfecerint, & integre contentis in Monitorio paruerint ad hoc vt possint absolui: quia M. P. nihil aliud per prædictas clausulas intendit, nisi Clerici læsi satisfactionem, & Ordinarij obedientiam; quæ si æque bene, & totaliter adimpleantur per vnum, ac per omnes, sufficit si ab altero eorum præstentur.

Iniuncta, &c. Pro Pœnitentia latoribus imponerem inuisere bis, aut ter Ecclesiam, in qua est adscriptus dictus Clericus; vel saltem Ecclesiam Cathedralem, & ibi Sacrum singulis vicibus audire, vel Coronam ibi B. V. recitare, quia in persona Clerici Ecclesia læditur, vt alias diximus.

PRO MVLIERE,

Quæ ingressa est claustra Religiosorum ad malum finem.

FR. *Antonius Barberinus*, &c. *Quod ipsa aliàs ad malum finem ingressa Monasterium Religiosorum, ab altero ex illis se carnaliter cognosci passa fuit, & idcirco in excommunicationem incidit. Cum autem*, &c. *latrix prædicta de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleat, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam absolui. Quare*, &c. *quatenus si est ita, dictam latricem, audita prius ipsius Sacramentali Confessione, ab excommunicationis sententia, quam propter*

propter præmissa incurrit, & excessibus huiusmodi absoluas hac vice, &c. Iniuncta, &c. quodque ad Monasterium dicti Religiosi, illiusque Ecclesiam, quamdiu dictus Religiosus ibi fuerit, nunquam accedat, & alijs, &c. iniungend. In foro conscientiæ, &c. Ita quod si dictum Monasterium, illiusq; Ecclesiam durante occasione accesserit, in eandem excommunicationem eo ipso relabatur. Datum, &c.

Ingressa, &c. Pius Quintus san. mem. per suam Constitutionem, quæ incipit, *Regularium, &c.* reuocauit omnia priuilegia, & licentias concessa mulieribus etiam in dignitate constitutis, ingrediendi claustra Religiosorum, & pœnam Excommunicationis latæ sententiæ apposuit transgressoribus: & per aliam suam Constitutionem, quæ incipit, *Decet Romanum*, declarauit, hanc Excommunicationem incurri à mulieribus ingredientibus dicta claustra non solum vigore suorum priuilegiorum, & licentiarum, verum etiam si ingrediantur quascunque alias ob causas.

Quæ occulta, &c. Si latricis excessus sit publicus ea publicitate, quæ excludat esse occultum, exequutor desistat ab ea absoluenda, quia litteræ præsentes erunt subreptitiæ, & ideò nullæ, vt alias diximus: non enim M. P. casus publicos ad confessarios remittit, sed ad locorum Ordinarios.

Et excessibus, &c. Multiplex est latricis excessus, videlicet prohibita ingressio, & sacrilegium, quia in loco sacro, & cum persona Deo dicata turpiter se immiscuit.

Quodque ad Monasterium, &c. Præter ea, quæ superius diximus in explanatione formulæ pro Religioso, qui intra sui Monasterij claustra introduxit, &c. nonnulla, quæ propria huius formulæ videntur esse, superaddam.

Monasterium, &c. Nomine huius Monasterij venit illud, in quo non per transennam, & illico discessurus, sed tamquam vnus de familia dictus Religiosus cohabitat, & propterea dicitur Monasterium dicti Religiosi. Genitiuus enim, vel importat dominium rei, cui coniungitur, vt bene notat *Bar. in proœmio ff.* vel quandam facultatem, seù ius administrandi, & possidendi. *glossa in cap. 1. verbo, terram propriam, de post. Prælat. quam sequitur Panorm. in cap. quia, 11. num. 4. de Iudicijs.* Neutrum tamen ex his dictus Religiosus habet, & exercere potest in alieno Monasterio, in quo per transitum, & statim discessurus commoratur. Credo tamen, si ibi per notabile tempus esset commoraturus dictus Religiosus; nomine sui Monasterij hoc loco etiam istud Monasterium subintelligendum, & ideò latrix non posset, neque ad illud, neque ad eius Ecclesiam accedere, quandiù ibi ille commoraretur. *Genitiuus importat dominium vel quasi dominium.*

Ex quo colligitur, nomine Monasterij dicti Religiosi, venire, non solum illud, in quo est perpetratus huiusmodi excessus, verum etiam alia Monasteria, in quibus ille est successiuè commoraturus de familia, vel ad longum tempus. Nam prohibitioni nō dedit causam Monasterium secundum se sumptum, sed in quantum ibi commoratur dictus Religiosus.

Durante occasione, &c. Id est, dicto Religioso ibi manente, qui fuit latrici occasio peccandi, illius mouendo affectum ad peccatum. Occasio enim licet non tribuat ex se effectum, mouet tamen affectum, vt notat *Panorm. in cap. si quando, 5. num. 22. de rescript.* & in hoc differt à causa, quæ de sui natura sufficienter concurrit ad producendum effectum in suo genere, id est, vel in genere causæ finalis, efficientis, materialis, vel formalis. Hæc tamen occasio cum sit leuis ratio mouens affectum, vt causa insufficiens, non id præstat, & sic differt à causa. *cap. soluta, 6. de maior. & obed. in princ.*

Occasio mouet affectum non tamen tribuit effectum.

Accesserit, &c. Vide quæ diximus in præallegata formula pro Religioso, qui introduxit, &c.

In eandem, &c. Latrix si accedat amplius ad prædicti Religiosi Monasterium, eiusque Ecclesiam, quandiù ille ibi fuerit; eo ipso relabetur in eandem excommunicationem. Vide quæ diximus in præcedentibus formulis pro percussore Clerici ad hoc propositum.

PRO ABSOLVTIONE Viri Laici, seù Religiosi, qui fit ingressus claustra Monialium ad malum finem, Literæ conficiuntur, vt in præcedenti formula.

ABSOLVTIO

Pro Laicis, qui bona naufragata acceperunt.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quod ipse aliàs nonnulla bona ex naufragio in mari facto acceperunt, excommunicationis sententiam propterea incurrendo. Cum autem, &c. latores prædicti de præmissis plurimum doleant, pro sua conscientiæ quiete cupiunt per Sedem Apostolicam absolui. Quare &c. quatenus si est ita, dictos latores, & quemlibet eorum, audita prius eorum sacramentali Confessione, postquam bona sic accepta, seu illorum valorem Dominis, si certi sint, restituerint, vel cum illis concordauerint; si verò Domini incerti sint, & illa non habeantur pro derelictis, Ordinario loci arbitrio suo inter pauperes distribuenda consignauerint, ab excommunicationis sententijs, &c. quam propter præmissa incurrerunt, absoluas hac vice, &c. iniuncta, &c. ac sub debito præstandi per eos iuramenti, quòd in futurum similia non committent, & alijs, &c. iniungenda in foro conscientiæ, &c.*

Naufragium quid sit.

Ex naufragio, &c. Naufragium, est quasi nauifragium, id est, nauis fractura, ex qua rerum, & corporum periclitata sequitur submersio, & dispersio. l. 3. *C. de naufrag. l. 2. cum sequent. ff. ad leg. Rhod. de iactu. l. ne quid, 7. ff. de incendio, ruin. & naufrag.*

Acceperunt, &c. Tam de iure ciuili est probibita ista acceptio,

Rapere bona naufragat. est furtum.

tio, & reputatur furtum, vt per *totos tit. C. de naufrag. ff. ad leg. Rhod. de iactu. & ff. de incendio, ruina, & naufragio*, quàm de iure canonico. *c. excommunicationi, 3. de raptoribus, & in cap. 4. Bullæ in Cœna Domini.*

Ab excōmunicationis, &c. Duplex adest excommunicatio cōtra rapientes bona naufragata, sed non sub eisdem, prætextu, & ratione, sed sub diuersis: nam in *d. c. excommunicationi*, solum fulminatur sententia contra retinentes, & non restituentes dicta bona à se ablata, vt aperte patet ex illis verbis, *nisi ablata reddiderint*: & hæc excommunicatio non est reseruata.

In Bulla vero Cœnæ Domini fulminatur excommunicatio contra rapientes bona naufragata, dum in ea dicitur: *Excommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos, qui Christianorum quorumcunq; nauibus, tempestate, seu in transuersum, vt dici solet, iactatis, vel quoquo modo naufragium passis, siue in ipsis nauibus, siue ex eisdem eiecta maris, vel in littore inuenta cuiuscunque generis bona surripuerint.* Ex quibus verbis etiam collige, ad incurrendam huiusmodi censuram, quinque omnino concurrere debere. Primo, vt ista bona surrepta sint vere surrepta, id est, ablata animo non reddendi Dominis: qui enim accipiunt animo ea reddendi Dominis, non sunt fures, sed custodes. Secundò, vt sint bona Christianorum, non tamen piratarum, qui hostibus æquiparantur. *l. hostes, 24. ff. de capt. & postlim. reuer. & l. hostes, 118. de verborum signific.* & consequenter possunt bonis spoliari. *l. nauigia, 18. C. de furt.* Et multo minus Hæreticorum, qui non veniunt nomine Christianorum in fauorabilibus. *c. sicut, 8. de hæreticis.* Tertiò, vt sint bona nauis tum naufragium passæ, non autem passuræ; & ideò excluduntur surreptores bonorum ante naufragium, vel in trepidatione, & periculo ipsius naufragij, nisi sint bona iacta in mari ob periculum imminens naufragij: nam istorum surreptores includuntur *in Bulla Cœnæ Domini*, per illa verba, *siue è nauibus eiecta*. Quartò, vt istud naufragium fiat in mari, non autem in flumine. Quintò, vt surreptio fiat in mari, vel in eius littore; & ideò hoc loco non admittitur surreptio bonorum nauis naufragium quidem passæ, sed alibi repertorum, & è contra admittitur surreptio bonorum nauis in flumine naufragium passæ, sed in mare, seu in eius littore repertorum: nam sumus in lege pœnali, leges autem pœnales, vti verba sonant, intelligendæ sunt, nec sunt extendendæ vltra propriam verborum significationem. *l. factum cuique, 198. §. pœnalia, vbi Decius num. 5. ff. de reg. iur. c. in pœnis, 49. eod. tit. in 6.*

Quæ requirantur ad hoc vt incurratur excommunicatio contra rapientes bona naufragata.

Piratæ æquiparantur hostibus.

Etiam si similitudo rationis videretur suadere extensionem, adhuc non est facienda ista extensio, vt benè adnotarunt *Io. Andr. in c. odia, 15. de reg. iur. in 6. Imola in l. si vero, 65. §. de viro, col. 8. ff. soluto matrim.*

Constitutio pœnalis non est extendenda ex similitudine rationis.

Verum tamen est, eos qui surripiunt bona eorum, qui patiuntur naufragium in flumine, & ablata non restituunt, non esse liberos à sententia excommunicationis contentæ in *d. c. excommunicationi.*

Audita prius eorū, &c. Singuli in actu sacramentalis suæ Confessionis absoluendi sunt, & ideò non debet exequutor prius audire omnium latorum præsentium confessionem, & postea vnumquenque illorum absoluere ab excommunicatione: dictio enim, *prius*, non cadit directè super sequens verbum, *eorum*, sed super, *sacra-*

mentali Confeſſione, & in obliquo ſuper verbo *eorum*.

Poſtquam bona, &c. Præcedere debet abſolutionem reſtitutio dictorum bonorum, cum peccatum non remittatur, niſi reſtituatur ablatum. *cap. cum tu*, 5. *§. ſuper his, de vſuris*: vel ſaltem concordia ſuper illis, cum eorum Dominis facienda, quia dictio, *Poſtquam*, includit ſolummodo tempus præteritum, & excludit omnino præſens, & futurum, vt aliàs diximus,

Vel eius valorem, &c. Quando res ablata reſtitui nequit, debetur illius valor, id eſt, pretium, vel aliquid æquiualens. *l. in re furtiua*, 8. *ff. de conditione furtiu.*

Vel cum eis concordauerint, &c. Cum per præſentem clauſulam nihil aliud intendatur niſi ſatisfactio præſtanda Dominis bonorum ſurreptorum, & Domini ſint ſuarum rerum liberi moderatores, & arbitri. *l. in re mandata*, 21. *C. mandati*, *l. in traditionibus*, 49. *ff. de pactis*, & poſſint donare dicta bona, & remittere obligationem illa reſtituendi, vel alio quouis modo de eis diſponere; ideò ponitur iſta alternatiua, per quam remittitur qualitas ſatisfactionis huiuſmodi præſtandæ, vel non prædandæ, arbitrio ipſorum Dominorum: ſi enim Domini remittunt iſtam obligationem, etiam M. P, cenſetur remiſiſſe, quia in inuitum non confertur beneficium. *l. fin. C. vnde legitimi. l. hoc iure*, 19. *§. non poteſt*, *ff. de donat. l. inuito*, 70. & *l. inuitus*, 199. *§. quod cuique. ff. de reg. iur.* Præcedere tamen debet huiuſmodi tranſactio, & concordia, quia eſt copulata dictioni, *poſtquam* hæc locum habent, quando Domini certi ſint, id eſt, quando ſciantur, qui ſint,

Beneficium non confertur in inuitum.

Si verò incerti, &c. Incertum eſt quod ignoratur. *l. ſubſignatum*, 39. *§. fin. ff. de verborum ſignif.* Ignorantia verò etiam famam excludit, quia non dicitur ignorari illud cuius eſt fama publica. *arg. cap. cum deſideres*, 15. *§. ſecundæ, de ſentent. excommunic.*

Incertum eſt quod ignoratur.

Quid dicendum, ſi dubitaretur, quinam eſſent veri Domini? Non ita facile admitterem in hoc caſu incertitudinem ad effectum, de quo hic agitur, quia dubium conſiſtit in contrariarum rationum æqualitate; & ideò cum probabiles coniecturæ exiſtant, quæ inducunt cognitionem aliqualem Dominorum prædictorum bonorum; & rationes in contrarium facientes ſolum conſiſtant in æquilibrio, non autem illas tollant, & ſuperent; ignorantia excluditur, & conſequenter incertitudo; ac propterea determinatio huius difficultatis relinquenda eſt arbitrio, & prudentiæ noſtri exequutoris, qui vtraſque ratione librabit, & eas, quæ aliquo modo ſibi probabiliores videbuntur, admittet.

Dubium non inducit incertitudinem.

Pro derelictis, &c. Per hæc verba limitatur obligatio reſtituendi; nam de iure gentium eſt, res, quæ in nullius bonis ſunt, fieri primi occupantis. *inſtit. de rerum diuiſione, & acquirendo rerum dominio, per totum.* Sed ea bona, quæ habentur pro derelictis, in nullius bonis ſunt; res enim à Domino pro derelicta habita, ſtatim deſinit illius eſſe. *Caſtrenſ. in l. 1. num. 1. ff. pro derelicto*, ergo fiunt primi occupantis. *d. l. 1. cum ſequent. vbi gloſ. & DD. ff. pro derelicto*, & occupans non tenetur illa reſtituere, ſed fecit ſua. *Panorm. in cap. cum dilectis*, 15. *num. 11. de accuſ.* Ideò M. P. per hæc verba declarat ſe nolle la-

Res pro derelicta ſtatim deſinit eſſe illius Domini.

ctores adstringere ad restitutionem, si surrepta bona habeantur pro derelictis, sed solum, quando non habeantur pro derelictis. Quæ autem res habeantur pro derelictis, non ita facile est determinare; quia cum non sint ex illis rebus, quæ de sui natura nullius sunt, & de iure naturali fiunt primi occupantis, sed ex illis sunt, quæ alterius erant sub dominio, & ideò non fiunt occupantis; & regulariter quod ex naufragio expulsum est, in derelicto non est, sed in deperdito; & quod iactum est non potest videri pro derelicto, quia salutis causa interim dimissum est. *l. interdum*, 21. *§. quod ex naufragio, ff. de acquir. vel amitten. possess.* Propterea necesse est inuestigare, an Dominus à se abdicauerit illarum dominium, & possessionem, quæ mente conseruantur, & non perduntur per earum violentam expoliationem, sed semper præsumuntur, donec probetur contrarium. *cap. cum Ecclesia Sutrin.* 3. *de caus. possess. cap. olim* 17. *de restitut. spoliat. Bartol. & Doctores in l. siue possidetis*, 16. *vbi etiam glossa, C. de probat.* Ad coniecturas igitur recurrendū est, quando non habetur expressa desuper ipsius Domini declaratio, prout est in casu nostro; per coniecturas enim occulta, seu dubia panduntur, & declarantur. *cap. afferte, de præsumptionibus.*

Dominium non deperditur per violentam spoliationem

Ex quibus coniecturis colligatur res pro derelicta haberi.

Quænam esse possint huiusmodi coniecturæ sufficienter probantes aliquas res haberi pro delictis, breuiter indicabo, reducendo eas ad tria capita: alterum deductum per iuris interpretationem ex persona proijcientis; alterum ex ipsa re proiecta: alterum demum ex ipso proiectionis actu.

Coniectura ex proiiciente.

Ex persona proijcientis deducitur, qui non præsumitur res proiectas, vel dispersas pro derelictis habere, quando post tempestatem illas statim perquirit ablaturus. *l. qui leuandæ*, 8. *ff. ad legem Rhod. de iactu.* Ergo si postea non perquirat, nec faciat diligentias pro illis recuperandis præsumuntur huiusmodi res pro derelictis. *Syluester. verbo, inuenta, num.* 3. *Angel. in summ. in verb. inuenta.*

Ex re proiecta.

Ex ipsa re deducitur coniectura, quando est ita res deteriorata, vt parum, aut nihil amplius inseruire possit pro eo vsu, ad quem de sui natura destinata est. Et ideò *Bart. in l. quod seruus*, 36. *ff. de stipulat. seruorum*, infert, si seruus languens denegatis alimentis à Domino dimittatur è domo, illum haberi pro derelicto, & libertati donari; secus verò si sit sanus.

Vel quando res de sui natura est talis conditionis, vt semel proiecta difficillime conseruari, vel recuperari possit, vt v.g. si æs in mare spargatur, vel aues emittantur, & similia proijciantur, quæ de facili pereunt: huiusmodi enim res quando proijciuntur præsumuntur proijci animo excludendi à suo patrimonio, & à numero suarum rerum, & ita haberi pro derelictis. *l. si id.* 5. *§ id quod, ff. pro derelicto. l. falsus creditor.* 44. *§. si iactum, ff. de furtis.*

Ex actu proiectionis.

Altera demum coniectura deducitur ex ipsomet actu proiectionis; & primo, si fiat nullo præcedente periculo, sed solum ex libera proijcientis voluntate; hoc enim casu res proiecta præsumitur pro derelicta. *d. l. falsus. §. si quis sponte, ff. de furtis.*

Secus est, si proiectio fiat coactè. *l. qua ratione*, 9. *§. alia causa, ff. de acquir. rer. dominio. d. l. interdum*, 21. *§. quod ex naufragio, ff. de acquirend. possessione.* Nemo enim in dubio præsumitur velle deteriorare suam conditionem, & iactare suum. *l. cum de indebito*, 25. *ff. de probat. c. super hoc*, 5. *de renunciat. toto. tit. de restit. spoliatorum. Panor. in c.*

Nemo præsumitur iactare suum.

nonne

nonne bene dicimus, 5. de præsumpt.

Secūdò, deducitur ex modo, quo res proijcitur, vt bene aduertit *glossa in dicta l. qui leuanda, in verbo, habent, ff. ad l. Rhod. de iactu.* Si enim res proijcitur dissoluta adeo, vt sit facilius peritura, vt v.g. si liber apertus, aliæque merces distinctæ incōptæque proijciantur, & absq; suis cooperculis, præsumuntur pro derelictis. *d. l. falsus. §. si iactum, vbi glos. in verb. plerumq; ff. de furtis.* Quod etiam benè aduertunt *glossæ in d. l. qua ratione, §. alia causa in verbo, committit, ff. de acquir. rerū dominio, & in l. si quis merces, 7. in verbo, si quis merces, il 2. ff. pro derelicto, & in l. 2. ff. ad leg. Rhodiam de iactu.*

Et hic nota, quod si surripiantur bona naufragata habita pro derelictis, surripientes nullam incurrunt excommunicationem, nam huiusmodi bona statim, ac habentur pro derelictis, illicò desinunt esse ipsius Domini, vt bene notauit *Castrens. in l. 1. num. 1. ff. pro derelicto.* Et ideo possunt licite occupari, & surripi, & consequutiuè surripientes nullam incurrunt excommunicationem.

Ordinario loci, &c. Id est, Episcopo loci illius, in quo dicta bona fuerunt inuenta, & surrepta: vnusquisque Episcopus est Ordinarius in sua Diœcesi. *cap. licet. 12. §. quia tamen de officio Iud. ordinar. vbi glos. in verb. mandati. Siue eius Vicario generali:* hic etiam habet ordinariam iurisdictionem in totū territoriū Episcopi *Innoc. Hostiens. & Panor. in c. sua nobis, de officio Vicarij. glos. in c. licet, 2. verb. officialem, de officio Vicarij in 6.*

Vicarii Episcoporum sunt Iudices ordinarii.

Arbitrio suo, &c. Id est, Episcopi, siue eius Vicarij generalis.

Consignauerint, &c. Hoc verbum denotat realem, & actualem traditionem rei, vel eius valoris, & ideo excludit nudam promissionem. Hæc etiam consignatio debet præcedere absolutionem, quia est hoc verbum vnitum eidem dictioni *postquam*, quæ vt supra diximus, admittit solummodo tempus præteritum, & excludit præsens, & futurum.

Sub debito, &c. Id est sub obligatione, verbum enim *debeo*, à quo deriuatur debitum, inducit obligationem, & necessitatem, *c. proposuit, 25. §. super quo, vbi glos. in verb. non debet, & c. oblatæ, 57. §. licet, de appell. l. si quis ex Argentarys, 6. §. cogentur, ff. de edendo. l. 1. §. qui magistratum, ff. quod quisque iuris.*

Verbum debeo importat obligationem.

Præstandi iuramenti, &c. In manibus nostri exequutoris debent præstare iuramentum de abstinendo in futurum à similibus excessibus, *c. grauem 53. §. ideoque de sent. excomm.* quæ tamen cautio iuratoria potius ad cautelam, ex consuetudine Ecclesiæ, quam rigore Canonum est inducta. *c. cum desideres, 15. §. cui quæstioni, de sent. excommun.*

Hoc iuramentum non est necesse vt præcedat, sed sufficit vt postea præstetur, quia obligatio illud præstandi imponitur pro parte pœnitentiæ: & hanc ob causam M. P. huiusmodi obligationem vniuit cū ipsa pœnitentia pro huiusmodi excessu imponenda, prout ex præsentium litterarum inspectione apertè colligitur: pœnitentia autem non est necesse vt præcedat, sed satis est vt subsequatur immediate post absolutionem, & sic etiam huiusmodi iuramentum, dummodo exequutor certus sit à latore, vtrumque acceptandum esse: consulerem autem vtrumque præcedere.

Non

Non committent, &c. Id est, per illicitam, & prohibitam actionem: ab hoc solum abstinere obligat iuramentum huiusmodi, *cap. ex tenore, 10. §. mandamus, de sent. excomm.* non autem prohibet licitam occupationem, ob rationes superius allatas.

REHABILITATIO.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Ex parte nonnullarum Monialium &c. Quod cum aliàs vna ex ipsis introduxisset intra sui Monasterij claustra quendam hominem ad malum finem, consentientibus prædictis alijs latricibus, absolutionem desuper opportunam à Sede Apostolica in foro conscientiæ obtinuerint, cum hoc tamen inter alia, vt officijs, & dignitatibus sui Monasterij, si quæ obtinerent, priuatæ, & ad illa, & alia in futurum obtinenda perpetuo inhabiles remanerent. Cum autem, &c. latrices prædictæ inhabilitatem huiusmodi iam per aliquod temporis spatium sustinuerint, neque diutius absque scandalo sustinere illam valeant, pro sua conscientiæ quiete cupiunt per eandem Sedem Apostolicam secum dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita; cum eisdem latricibus, audita prius eorum Sacramentali Confessione, & suffragantibus sibi dignis pœnitentiæ fructibus, vt præmissis non obstantibus, saluis tamen alioqui cæteris omnibus, quæ illis in absolutione huiusmodi iniuncta fuerunt, quæcunque officia, & dignitates sui Monasterij, si ad illa aliàs canonicè, & iuxtà eiusdem Monasterij regularia instituta eligantur, vel assumantur, gerere, & exercere licitè valeant, misericorditer dispenses in foro conscientia, &c.*

Sustinuerint, &c. Id est patienter iugum impositum portauerint, nec illud vnquam deposuerint contraueniendo, hoc enim importat istud verbum *sustinere. cap. vlt. de secundis nupt.*

Ex quo collige, si latrices non obstante huiusmodi inhabilitate, procurauerint assumi, & ob suam procurationem fuerint electæ, & assumptæ ad aliquod officium, & dignitatem sui Monasterij, illaque temere exercere ausæ sint, præsentes litteras non suffragari, quia subreptitiæ ob mendacium in re graui quippe negarunt in supplici libello suam contrauentionem, qua expressa non obtinuissent huiusmodi rehabilitationem: indignum si quidem se reddit pœnæ relaxatione, qui illam legitime sibi impositam contempsit adimplere. *arg. cap. fin. de immunit. Eccles.*

Hoc tamen limita in officijs mere onerosis, quæ inhabilitatio non comprehendit, vt supra docuimus in formula pro Religioso, qui ignoranter omissis quatuor minoribus Ordinibus, &c. Ac propterea negata tantum aliorum officiorum, & dignitatum contrauentione, litteræ sunt surreptitiæ.

Dixi, *procurarunt*, quia si iussæ, & coactæ à suis Superioribus acceptarunt aliquod officium, vel dignitatem, aliter sentirem, cum latrices non sint amplius sui iuris, sed

sub

sub aliena potestate, ac propterea teneantur obedire, nec debeant suam turpitudinem propalare, licite acceptarunt, nec dicuntur contrauenisse; nam qui inuitus offendit, non ei imputatur offensio. *arg. l. qui hæres, 50. ff. fam. ercifcunde, l. qui cum natu maior, 14. §. si libertus, ff. de bonis libertorum.* Ita nec latricibus coactè contrauentio imputanda est; & propterea ob simpliciter negatam contrauentionem litteræ rehabilitationis non sunt surreptitiæ.

Inuito offendenti non imputatur offensio.

Absque scandalo, &c. Causa finalis huius rehabilitationis est obuiare scandalis, nam scandalis est obuiandum. *Clem. 1. de officio Ordinarij, cap. cum ex iniuncto, 2. §. super eo, de noui operis nunc.* & rigori iuris aliquod est detrahendum ob scandalum euitandum. *cap. ut constitueretur in fine dist. 50. glos. in d. cap. cum ex iniuncto, in verbo, pro scandalo, de noui operis nuntiatione, quam Panorm. sequitur in eod. cap. num. 7. & DD. communiter.* Quæ tamen intelliguntur de graui scandalo tantum, vt in dictis allegatis capitulis. Nam de leuibus nulla habetur ratio.

Rigori iuris aliquid detrahendum ob scandalu vitandum.

Quænam possint esse huiusmodi grauia scandala, facile noster exequutor determinabit: si periculum adsit propalationis perpetrati delicti, vel dissensionum inter Moniales, vel damnum in rebus temporalibus, aut spiritualibus immineat ipsi Monasterio, si latrices non assumantur ad officia, & dignitates.

Suffragantibus, &c. Est conditio, qua non existente non sunt latrices rehabilitandæ, nam ablatiuus absolutus importat conditionem, vt alias diximus.

Dignis pœnitentiæ fructibus, &c. Hoc est, vitæ emendatione subsequuta: emendatio enim vitæ est præcipuus pœnitentiæ fructus, ne oues lupis custodiendæ tradantur: & qui alios regere debet, in se ipso ostendere tenetur, qualiter alios in domo Dei oporteat conseruari. *cap. cum in cunctis, 7. de elect.*

Emendatio vitæ præcipuus pœnitentiæ fructus.

Saluis tamen, &c. Hæc dictio *saluis* modificat, & limitat præcedentia. *l. si debitor, 4. §. si in venditione, vbi glossa in verbo, salua, ff. quibus mod. pignus vel hypoth. solu. glos. in l. item Labeo 23. in verbo, si pure, ff. familiæ hercisc. Dec. cons. 5. nu. 1. tom. 1. & cons. 656. num. 6. tom. 2.* & ideò limitat, & restringit huiusmodi rehabilitationem ad expressa tantum, videlicet ad solam rehabilitationem passiuam latricum, qua licite eligi ad Officia, & dignitates, atque ea consequi, recipere, & exercere possint.

Dictio saluis limitat præcedentia.

Cæteris omnibus, &c. Id est, reliquis omnibus, hoc enim nomen, *cæterum*, significat reliquum. *l. quæsitum, §. idem respondit domo, 12. ff. de fundo instruct. instrum. legat. l. cæterorum, 160. ff. de verborum significat.* & ideò firma remanet priuatio vocis actiuæ, & firmæ remanent pœnitentiæ, aliaque omnia latricibus imposita, quando fuerunt ab excommunicatione absolutæ.

Verbum, cæterum, est idem ac reliquum.

Regularia, &c. Per hæc verba declaratur, latrices posse accipere, & retinere illa Officia, & dignitates tantum, ad quæ electæ, assumptæque fuerint iuxta formam constitutionum sui Monasterij: nam electiones contra præscriptam formam

mam factæ, sunt nullæ, & inualidæ. *cap. quia propter*, 42. *§. alster*, *& cap. Cumand*, 50. *de elect.* ideò contra formam electæ non possunt frui beneficio suæ electionis, nec retinere officium, vel dignitatem, ad quod contra formam præscriptam fuerunt electæ. *cap. cum in veteri*, 52. *§. finali, de electsion.*

Reliqua huius formulæ vide in formula pro Religioso, qui omissis quatuor minoribus Ordinibus, &c.

PRO LAICIS

Qui frumentum extraxerunt.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Quòd ipsi aliàs frumentum, & alias fruges è statu Ecclesiastico extraxerunt absque licentia, & idcirco in censuras Ecclesiasticas incurrerunt. Cum autem, &c. latores prædicti de præmissis, quæ occulta sunt, plurimum doleant, pro sua conscientiæ quiete cupiunt per Sedem Apostolicam absolui. Quare, &c. quatenus si est ita, dictos latores, & quemlibet eorum, audita prius eorum Sacramentali Confessione, postquam Officialibus præpositis ad recipiendum vectigal pro extractionibus, quæ licite fiunt, omne id, quod ex supradicta illicita extractione fraudarunt, soluerint, caute tamen, ne se prodant, ab excommunicationis sententia, quam propter præmissa incurrerunt, absoluas hac vice, &c. iniuncta, &c. iniungenda in foro conscientiæ, &c.*

E statu Ecclesiastico, &c. Videlicet, e locis immediate Sedi Apostolicæ subiectis, vel mediate ex eius feudis, & sic mediantibus feudatarijs eidem Sedi Apostolicæ subiectis.

Frumentum, &c. Frumenti appellatione, si in genere sumatur, non solum venit triticum, sed hordeum, auena, & similia, quæ habent aristam. *l. frugem*, 77. *ff. de verborum signific. vbi glossa.* Secundum tamen specialem, & communem vsum loquendi, significat triticum, id est granum, vt notat *glossa in dicta l. frugem in verbo, siliqua*; prout est in nostro casu, quia in Bullis prohibentibus extractionem frumenti, nominatim specificantur hordeum, & aliæ fruges; & sic expressum facit cessare præsumptum. *l. modios*, 9. *C. de susceptorib. prapos. & arcar. lib.* 10.

Frumenti appellatione, quæ veniat.

Expressum facit cessar præsumptũ.

In nostro quidem casu credo venire farinam nomine frumenti, cum mens prohibentis extractionem, sit consulere, ne annonæ caritas inducatur, & subditi fame pereant; & cum constat de mente prohibentis, nihil curandum de verborum sono, mens enim est potentior verbis. *l. Labeo*, 7. *in fin. ff. de suppellect. legata. l. nominis, & rei*, 6. *§. verbum, ff. de verb. signif. vbi glossa.* Verba enim debent seruire intentioni, non autem intentio verbis. *l. non aliter*, 67. *ff. de legat.* 3. *cap. secundo requiris*, 41. *de appellat. cap. intelligentia*, 6. *de verborum signific. cap. seduio, dist.* 38.

Et alias fruges, &c. Frugum appellatione venire aliqui existimant omne id, quo homo vescitur, ex *dicta l. frugem.* Sed istorum opinio non placet: nam nec carnes, nec aues, nec feræ, nec poma dicuntur fruges: & in nostro casu nomine frugum solummodo veniunt hordeum, bladum, & legumina: sub nomine bladi veniunt far, & omne illud, quod teritur area. *Bart. in l. triticum, 94. de verb. obligat. num. 6.* Leguminum autem nomine veniunt omnia, quæ manibus leguntur, & siliquam habent, vt sunt ciceres, lentes, fabæ, faseoli, & similia, vt declarat *Rebuf. in d. l. frugem, verf. leguminibus, ff. de verb. signif.*

Frugum appellatione quid veniat.

Leguminū nomine quæ intelligantur.

Quid dicendum, si latores extraxissent oleum, quod est specialiter prohibitum in Constitutionibus Apostolicis; an sub appellatione frugum veniat oleum, & propterea possint vigore præsentium Litterarum absolui. Existimo non posse: sicut enim nomine frugum non venit vinum. *dict. l. frugem*, ità nec oleum, cum in vtroque militet eadem ratio exclusiua.

Nomine frugum non veniunt vinum, & oleum.

Postquam Officialibus, &c. Solutio vectigalis pro huiusmodi extractione debet præcedere absolutionem, propter dictionem, *postquam*, quæ excludit tempus futurum, & præsens, vt supra diximus.

Omne id, &c. Hoc est integrum vectigal: nam dictio *omne*, est dictio vniuersalis, nihil excludens. *l. Iulianus, 66. & l. testatoribus, 59. ff. de leg. 3. l. vxori, 14. ff. de auro, & argento legato.*

Dictio, omne, est vniuersalis, nihil excludens.

Non ita rigorosè, & ad litteram acciperem istam obligationem soluti vectigalis, vt si aliquod modicum remaneret soluendum, non possent absolui latores: ea enim quantitas, quæ non admitteret excommunicationem, eadem etiam non excludet absolutionem.

Cautè tamen, &c. Vide quæ pro simili clausula diximus in præcedenti formula pro illo, qui legit lib. Hæretic.

ABSOLVTIO PRO DEFVNCTO.

FR. Antonius Barberinus, &c. Pro parte mulieris viduæ Latricis præsentium, &c. quod alias Ioannes ipsius latricis maritus, dum viueret; occidit quendam presbyterum Diœcesis N. & idcircò in excommunicationem incidit. Cum posteà dicti presbyteri consanguinei excessum huiusmodi vlcisci cupientes, in illius caput machinarentur, eumq; etiam fugientem diù essent prosequuti; tandem prædictus Ioannes longo itineris labore nimis defatigatus, ac varijs animi, corporisq; angustijs, oppressus, cum sibi mortem imminere cognosceret, singulari studio, vt sibi Confessor à socijs suppeditaretur, contendit, eisque spectantibus suos omnes excessus, ac præsertim presbytericidium huiusmodi detestari, veniamq; à Deo desuper precari cæpit; sed Confessoris copia nondum habita ex hac vita migrauit, & propterea illius corpus extra locum sacrum sepultum fuit. Cum autem, &c. dictus Ioannes

cum

cum multis pœnitentiæ signis extremum vitæ diem obierit, idcircò ipsa latrix desiderans mariti sui animæ immensis Ecclesiæ thesauris subueniri, eiusque corpus Ecclesiasticæ sepulturæ tradi licitè posse; humiliter petit, prædictæ Diœcesis Archiepiscopo, siuè eius Vicario generalis, concedi per Sedem Apostolicam facultatem absoluendi dictum maritum à prædicto excommunicationis vinculo. Quare, &c. si sic vobis visum fuerit, vobisque de prædicti mariti viuentis pœnitentia per euidentia signa constiterit, vt eundem, sic defunctum, dummodo illius hæredes hæredibus dicti Presbyteri occisi, nec non illis, quibus ipse Presbyter, dum viueret, subuenire forsan solebat, prius competenter satisfaciant, & subueniant, vel per eos non stet, quominus arbitrio vestro satisfaciant competenter, & subueniant in eo, in quo tenentur, ab excommunicationis sententia, quam propter præmissa incurrit, absoluere in forma Ecclesiæ consueta, & in foro conscientiæ tantum licitè valeatis, ad effectum dumtaxat, & pro illius anima publicæ, & priuatæ orationes, ac preces fieri, eiusque corpus Ecclesiasticæ tradi sepulturæ licitè possint, facultatem, & authoritatem vobis concedimus, Datum, &c.

Excommunicatus decedens potest absolui ab excommunicatione post eius obitum.

Absolutio pro defuncto, &c. Decedens in excommunicatione ab eo potest absolui, à quo dũ viueret erat absoluendus. *c. à nobis, 28. §. vt autem, de sent. excommun. vbi Panor. nu. 4. Butr. nu. 11. Ancharan. Io. Andreas, & DD. communiter.* Quod tamen intellige quoad vinculum excommunicationis tantum, quod ab Ecclesia fuit positum, & quo erat apud Ecclesiã ligatus; secus est de peccato, cuius vinculũ non fuit positum ab Ecclesia, & propterea non potest tolli, nisi vel per actualem confessionem, vel saltem per actualem contritionem, quas Ecclesia in defuncto supplere nequit; nam peccatum nascitur ex deprauato peccatoris consensu, & ideò necesse est, vt eius contraria voluntate, & dissensu dissoluatur, *arg. cap. omnis res, 1, de reg. iuris, l. nihil tam naturale, 36. ff. de reg. iur. l. sicut initio, §. 7. de act. & oblig at.* Et si impœnitens decedat, talis diuino conspectui præsentatur, & damnatur irremissibiliter. *cap. qualis, 25. dist. cap. tempus, 13. quæst. 2.*

Excommunicatus non sepeliendus in loco sacro.

Extra locum sacrum, &c. Excommunicatus decedens non recepta prius absolutione caret Ecclesiastica sepultura, cum prohibeatur illius cadauer sepeliri in loco sacro, *cap. sacris, 12. de sepulturis. cap. ad hæc, 5. de priuil.* Cui enim non communicamus viuo, non est communicandum defuncto. *d. cap. sacris.*

Et si per errorem, vel violentiam fuit in loco sacro tumulatum, exhumetur (si tamen illud ab alijs fidelium cadaueribus discernatur,) alias relinquatur; nihil enim excommunicato pretiosius sepulchrum prodest. *dd. cap. sacris, & cap. adhæc.*

Publico delicto publica satisfactio.

Si sic vobis, &c. Vt iudicibus, intelligendum est; nam publicum delictum exposcit publicã satisfactionem. *c. 1. de pœnit. & remiss. glossa in cap. quicumque, 2. in verbo, publice, de hæreticis in 6.*

Constiterit, &c. Per depositiones testium, qui interfuerint

eius morti; quæ depositio debet recipi à publico Notario: & cum hic non agatur de præiudicio alterius, si haberi non possint plures testes, satis erit testimonium vnius. *cap. paruulos, & c. cum vtique de consecrat. dist. 4. vbi glossæ in verbo, tenetur, & in verbo, qui testimonio. Ioan. Andr. in d. c. à nobis*, 28. *nu.* 8.

Per euidentia, &c. Impœnitens decedens, non debet absolui. *d. cap. à nobis vbi DD. & cap. sacris*, 38. *eod. tit. de sent. excom.* eius autem pœnitentiæ notitiam habere nequit Ecclesia, nisi per signa, quæ sensibus percipiantur, nam Ecclesia de occultis non iudicat, cum hæc soli Dei iudicio sint reseruata. *c. sicut tuis*, 33. *§. finali. & cap. tua nos*, 34. *in fine de simonia, cap. erubescant*, 32. *dist. cap. si omnia, vbi glos.* 6. *quæst.* 1.

Ecclesia de occultis non iudicat.

Signa, &c. Videlicet verbalis detestatio delicti, petitio absolutionis, oblatio iuramenti de parendo mandatis Ecclesiæ, & si loqui nequeat, leuatio oculorum, & manuum ad Cœlum, percussio oris, & pectoris, & similia. *c. qui recedunt, & c. is qui pœnitentiam*, 26. *quæst.* 6. *Io. Andr. in d. cap. à nobis, nu.* 2. *vbi etiam Ancharanus.*

In foro enim pœnitentiæ, quod exprimitur signis, & actibus externis, idem operatur, quod operaretur expressio verbalis, vt bene notat *Anch. loco cit. nu.* 2. Duo igitur præcedere debent necessario, antequam prædictus defunctus absoluatur, editio signorum pœnitentię, eorumque probatio coram Archiepiscopo, seu eius Vicario generali facienda, vt supra diximus: si alterum eorum deficiat, absoluendus non est; nam hęc duo sunt posita cum dictione, *si*, quæ, vt supra diximus, importat conditionem.

In foro pœnitentia verba & signa idem operantur.

Dũmodo illius hæredes, &c. Siue sint hęredes ex testamento, siue ab intestato, siue sanguinis, siue extranei; nam hæredum appellatione veniunt omnes hæredes, siue sanguinis, siue bonorum, siue extranei. *l. hæredis appellatione*, 65. *ff. de verb. signif. Panor. in cap. in quibusdam*, 12. *nu.* 3. *de pœnis, & docet Bart. in l. Gallus*. 29. *§. etiam si parente, nu.* 4. *vers. si vero, ff. de lib. & posth. vbi etiam Bald. Imol. & aly.*

Hæredum nomine etiã extranei intelliguntur.

Satisfaciant, &c. Quia hæredes successerunt in bonis defuncti, & hæc transierunt cum suo onere. *cap. ex litteris*, 5. *§. final. de pignorib.* Ideò sicut dicta bona inuita dicti presbytericidæ erant obligata satisfactioni presbyteri occisi, ita post eius mortem remanet obligata. *Bart. in l.* 1. *ff. de priuatis delictis. Bald. in l. vnica, C. ex delictis defunctorum*: & propterea ratione huiusmodi bonorum hæredes tenentur satisfacere hæredibus occisi. *dict. cap. à nobis, §. fin. vbi DD. cap. in litteris de raptor. c. vlt. de sepult.* non tamen tenentur vltra vires hæreditarias, si inuentariũ confecerunt *d. c. in litteris, §. quapropter de raptorib. vbi glossa in verb. iuxta facultates, quam sequuntur DD. communiter.*

Sed placet mihi magis opinio *Io. Andr. in c. quamquam*, 2. *de vsuris in* 6. *quam sequitur etiam Panorm. in d. cap. ex litteris, n.* 5. & videtur esse conformior æquitati iuris canonici, quod obligat hæredes ad satisfaciendum iuxtà facultates defuncti tantum, *d. c. ex litteris*, nec facit mentionem de inuentario, cum hæres non debeat puniri in eo, in quo non deliquit; quòd esset, si vltra vires hæreditarias teneretur satisfacere ob inuentarium non confectum

Hæres non conficiens inuentariũ non tenetur vltra vires hæreditatis pro delicto defuncti.

pro

pro delicto defuncti.

Hæc satisfactio deberet præcedere absolutionem prædicti presbytericidæ; sicut enim præcedit absolutionem viuentis, *cap. ex parte. 23. de verb. signif. c. Odoardus, 3. de solut.* Ita etiam præcedere debet absolutionem defuncti: attamen si hæres non potest prius satisfacere, dabit fideiussorē; & si hoc nequeat, præstabit iuratoriam cautionem de satisfaciendo cum primum poterit.

Nam ista clausula hoc loco ponitur modaliter, non autem conditionaliter, & ideò non est necesse vt præcedat, satis est vt subsequatur satisfactio, ne auaritia hæredis noceat defuncto. Propterea prouisū est per Sac. Canones huiusmodi satisfactioni, ne omittatur ab hæredibus, postquam fuerit absolutus defunctus, quia possunt per loci Ordinarium censuris Ecclesiasticis cōpelli hæredes ad eam præstandam, *d. cap. à nobis. vbi glos. in verbo, forma seruetur, ibique Panor. n. 5. Butrius, nu. 28 Anchar. nu. 8. & DD. communiter. c. finali, de sepulturis, vbi Io. Andr. nu. 4.*

Ordinarius potest compellere hæredes ad satisfaciendū pro relato re defuncto

In forma Ecclesiæ consueta, &c.

Formam absoluendi defunctum habes in *Rituali Rom. in titulo de pœnitentiæ Sacramento, & in d. cap. à nobis, in §. absolutionis, vbi glossa, quam sequuntur DD. communiter, & est subsequens.*

Defuncti cadauer, si nondum fuit sepultum, verberatur vt infrà: si vero sit sepultum in loco profano, exhumetur, & ab absoluente posteà verberetur aliqua virga, dum ab eodem recitatur Psalmus *Miserere.* Si autem fuit sepultum in loco Sacro, non exhumetur, sed eodem modo verberetur sepulchrum. Completa recitatione Psalmi huiusmodi, Absoluens prosequatur, dicendo: *Authoritate mihi concessa, ego te absoluo à vinculo excommunicationis, quam incurristi, seu incurrisse declaratus es propter presbytericidium prædictum; & te restituo communioni fidelium; In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.* Deinde recitetur Psalmus *De profundis clamaui*, in cuius fine addatur versiculus, *Requiē æternam dona eis Dñe.* A Clero respondeatur: *Et lux perpetua luceat ei.* Absoluēs subiungat. *Kyrie eleison. Christe eleison, Kyrie eleison; Pater noster* dicetur totum secrete, vsque ad versum, *Et ne nos inducas in tentationem;* qui altiori voce ab absoluente proferatur: Clerus vero respondeat; *Sed liberas nos à malo. Amen.* Deinde absoluens dicat: *Domine exaudi orationem meam.* ℟. *Et clamor meus ad te veniat.* ℣. *Dominus vobiscum.* ℟. *Et cum spiritu tuo.*

OREMVS.

Da quæsumus Domine animæ famuli tui N. quem excommunicationis sententia constrinxerat, refrigerij sedem, quietis beatitudinem, & superni luminis claritatem. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Quibus completis cadauer sepeliatur in loco Sacro, & non prius, nè antequam absoluatur cum eo communicemus, quod nullo modo licet etiamsi signa pœnitentiæ præcesserint: nam Ecclesia non contentatur de contritione excommunicati, nisi secundum formam à se statutam ille fuerit prius absolutus. *dd. c. à nobis, §. vnde c. sacris, de sent. excom. Io. Andr. in d. c. à nobis, n. 8. vbi etiam Panorm. num. 12. & alij.* & hoc ad inducendum timorem, & reuerentiam censurarum. *c. pia mater. 1. de excep. in 6. Io. Andr. loco cit. nu. 7.*

Ecclesia non communicat cum defun. de contritio antequam absoluatur ab excom. municat.

Ad effectum duntaxat, &c.

Dictio, *duntaxat*, limitat, & restringit dispositionem. *extrauag. Io. 22.*

Dictio, duntaxat, limitat di spositionem.

Io. 22. suscepti regiminis, de elect. & electi potest. vbi glossa in verbo, Duntaxat, excludendo omnes alios casus præter expressum. *Clem. vnica de sequestration. possess. & fruct. vbi glossa in verbo, duntaxat. cap. statutum, 11. §. in nullo, de rescript. in 6. c. 1. §. quia vero de iureiur. in 6. l. 3. §. cum Titio, ff. de adim. legatis. Bart. in l. 1. nu. 1. vbi Iason nu. 8. in fine, ff. si quis ius dicenti.*

Et ideo hæc absolutio solum suffragabitur defuncto, vt eius cadauer Ecclesiasticæ sepulturæ tradi, & pro anima illius publicæ, & priuatæ orationes ad Deum effundi possint, firmis remanentibus alijs pœnis, videlicet priuatione feudorum, &c. quæ superius habentur in absolutione à Presbytericidio: videatur eius forma, quæ non modici adiumenti erit pro præsentis exequutione.

LICENTIA

ELIGENDI CONFESSOREM PRO REGVLARI.

Quando quis cupit suam conscientiam exonerare, & propterea eligere Confessorem cum ampla facultate obtinendi ab eo absolutionem, etiam in casibus reseruatis; Litteræ vt infra conficiuntur.

FR. Antonius Barberinus, &c. Quod ipse pro sua conscientia exoneratione, & quiete, cupit peccata sua confiteri, & ab ijs, ac quibusuis censuris per eum incursis, etiam in casibus Sedi Apostolicæ reseruatis, absolui. Quare, &c. quatenus si est ita, dictum latorem, audita prius eius Sacramentali Confessione, à quibuscumque peccatis, & casibus, tam suis Superioribus, quam Sedi Apostolicæ reseruatis, non tamen contentis in Bulla Cœnæ Domini, nec non à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa incurrit; non tamen à censuris contra violantes clausuram inflictis, neque à sententijs contra eum per aliquem Iudicem nominatim latis; absoluas hac vice, &c. iniuncta, &c. iniungenda, in foro conscientiæ, & in actu Sacramentalis Confessionis tantum, & non aliter, &c. ac citra vllam dispensationem, & rehabilitationem. Datum, &c.

Exoneratione, &c. Graue pondus est peccatum mortale, quod Animam peccatoris spiritualem, ac de sui natura in altum, id est ad cælum tendentem, pertrahit ad profundum inferni. Ideo quando quis ab eo Sacramentali Confessione liberatur, bene dicitur, quod eius conscientia, id est anima, exoneretur. Hoc autem verbum metaphorice sumitur ab exoneratione ponderum materialium.

Quiete, &c. Quies prouenit à securitate. *l. quisquis emensis, 27. C. de Episcop. & Cler.* Securitas autem non est, vbi quis puniri potest, *d. l. quisquis.* Ideo ad remouendam à se occasionem, ob quam à diuina Iustitia puniri possit, petit à M. Pœnitentiario Confessorem cum *Quies à securitate oritur.*

cum opportuna facultate, per quem à peccatis absoluatur.

Incursis, &c. Hic oritur magna difficultas in declarando verbum istud, *incursis*, an referatur ad diem Datæ præsentium litterarum, vel potius ad tempus, quo lator sacramentaliter confitetur. Nam verbum istud, *incursis*, respicit opus iam perfectum, & per consequens tempus præteritum, excluditque futurum.

Secundo, in rescriptis, priuilegijs, concessionibus, & alijs litteris apposita dies Datæ semper consideratur, & ab ea status rei, & concessionis mensurantur. *cap. eam. te, 7. vbi glossa in verbo, datam litterarum, & cap. constitutus, 19. de rescript. vbi etiam glossa in verbo, impetrasset, cap. quia circa, 6. de consanguinit. cap. si eo tempore, 10. & cap. tibi qui, 12. de rescript. in 6.* Ratio est, quia qualitas iuncta verbo intelligitur secundum tempus verbi. *l. in delictis, 4. §. si damnum, vbi Bald. ff. de noxal. action. Decius in cap. constitutus, 19. num. 22. de rescript.*

Qualitas adiecta verbo intelligitur secundum tempus verbi.

Tertio, si verbum, *incursis*, referretur ad tempus Sacramentalis Confessionis, daretur occasio reiterandi, & committendi plura, & grauiora peccata, ex facilitate absolutionis, quam præ manibus, & ad libitum haberet quis, & sic ad longum tempus protrahi posset vsus huiusmodi facultatis, & licentiæ, interim suam explendo libidinem, atque indomitas animi passiones omnibus vitiorum generibus, quia facilitas veniæ tribuit incentiuum delinquendi. *cap. vt Clericorum, 13. §. ne vero, de vita, & honest. Cleric. cap. est iniusta, 23. quæst. 4. glossa in cap. fin. in verbo, sperantes, de immunit. Ecclesiastica. glossa in cap. irrefragabili, 13. in verbo, ne sanguis eorum, de officio Iudic. ordinarij.* Quod dicendum non est.

Facilitas veniæ est incentiuum delinquendi.

Quarto, qui in Priuilegium peccat, frustra Priuilegij auxilium implorat. *dicto cap. fin. de immunit. Ecclesiastica.* Sed qui occasione habitæ facultatis eligendi Confessorem, noua peccata, & delicta perpetrat, in priuilegium peccat, vt per se patet: ergo frustra dictæ facultatis, & priuilegij auxilium pro peccatis de nouo commissis implorat: ergo dictum verbum, *incursis*, refertur ad tempus Datę, non autem ad tempus Sacramentalis Confessionis.

Contrarium tamen videntur suadere. Primo, salus animarum, quæ est causa fauorabilis, & propterea dilatanda, non autem restringenda.

Secundo, quia cum septies in die cadat iustus, quid dicendum de peccatore? Volumus præsupponere, quod toto eo medio tempore, quo expediuntur huiusmodi licentiæ, & recipiuntur, remaneat impetrans impeccabilis; quæ impeccabilitas raro à Deo aliquibus paucis concessa: & si potest peccare, volumus credere, quod M. Pœnitentiarius hoc non animaduerterit? Et si animaduertit: audebimus asseuerare, quod pœnitenti, cui huiusmodi licentiam concessit, noluerit illam suffragari ob noua peccata commissa, quæ tamen sint eiusdem speciei cum illis, quæ includuntur sub dicta facultate absoluendi? Si hoc esset, raro huiusmodi licentiæ suffragarentur: quod asseuerare non audeo.

Tertio, in licentijs eligendi Confessores concessis occasione Iubileorum, non attenditur dies Datæ litterarum dictorum Iubileorum; sed tempus actualis confessionis Pœnitentis, quoad casus reseruatos: ergo idem dicendum existimo in nostris licentijs, cum in vtrisque nulla expressa reperiatur limitatio, & prohibitio,

hibitio, neque diuersa ratio sit.

Quarto, cum huiusmodi licentiarum dilatationes, & restrictiones pendeant à mente concedentis, interrogaui Illustrissimum Io. Baptistam Coccinum fan. mem. tunc S. Pœnitentiariæ Regentem, de huiusmodi difficultate, pro qua prius semper adhęseram mordicus primę sententiæ. Affirmatiue respondit, suffragari videlicet etiam quoad casus post Datam litterarum vsque ad actum Sacramentalis Confessionis incursos. Tanti viri authoritas magni facienda est, & eo magis, quia erat S. Pœnitentiariæ Regens, & hac intentione prædictas licentias concessisse præsupponitur. Idemq; obseruari à suis successoribus in officio, & à toto S. Pœnitentiariæ Tribunali credendum est: dummodo non constet de contraria intentione, & consuetudine.

Existimo tamen, si impetrans malitiose differat obtentæ facultatis vsum, vt suam magis expleat libidinem, illam non suffragari, quia nemini malitia, & dolus patrocinari debet. *c. 2, §. verum de dolo, & contum. cap. audiuimus, 3. de collusione detegenda, l. ne ex dolo, 13. ff. de dolo, l. is qui dolo, 69. ff. de rei vendicatione.*

Malitia nemini patrocinatur.

Si autem differat ex aliquo legitimo impedimento, & ex fragilitate carnis relabatur: Credo suffragari, quia impedito non currit tempus. *cap. quia diuersitatem, 5. de concess. præbendæ. l. 1. in fine C. de annali except. l. vlt. C. de iure deliberandi.* Et humanæ fragilitati maxime Ecclesia, & diuina bonitas compatiuntur.

Impedito non currit tempus.

Ad primum argumentum primę sententiæ respondeo, verbum, *incursis*, vere, & realiter importare actum perfectum; sed satis esse vt sit actus perfectus tempore quo pœnitens confitetur.

Ad secundum argumentum respondeo, quod solum habeat locum in rebus publicis, & in specialibus, & particularibus, ac determinatis concessionibus, aut vbi agitur, aut agi potest de præiudicio tertij; nec non etiam in alijs priuilegijs, & concessionibus, quæ afferunt corporalem vtilitatem, & commodum, prout loquuntur allegati textus. Secus est in concessionibus indefinitis, & generalibus, in quibus non agitur de præiudicio tertij, neque de aliquo corporis commodo, sed solum de salute animæ, pro qua fuit copiosa redemptio.

Ad tertium respondeo, quod ista ampliatio gratiæ de sui natura non incitat ad peccandum, immò contrarium suadet: nec ex eo, quod quis huiusmodi ampliatione abutatur, illa tollenda omnino est, sed solum restringenda, quo ad illos, qui ea abutuntur, *argumento Clem. 1. de officio Ordinarij, cap. fin. de immun. Eccles.* Nec obstant textus dicentes, quod facilitas veniæ sit incentiuum peccandi: nam nomen, *veniæ*, ibi sumitur pro remissione pœnæ, & solum metu pœnæ arceantur insolentiæ, & perterrentur, qui alias delinquerent. *d. Clem. 1. in fine.* Quod non est in casu nostro, cum pœnitens non remittatur impunitus, sed solum liberatur à culpa, & non à reatu pœnæ. *cap. Deus qui, 8. de pœnitentia, & remissione.* Et remissio peccati non dat licentiam delinquendi. *cap. exigunt, 1. quest. 7.*

Ad quartum respondeo, allegatum textum *in cap. finali de immunit. Eccles.* loqui tantum de malitiose abutentibus priuilegijs, & nos etiam admittimus.

Non tamen, &c. Hæ, duæ dictiones simul iunctæ negant omnimodam generalitatem præcedentis concessionis, & insimul negationem suam restringunt ad casus

Dictiones, non tamen, restringunt dispensationis generalitatem.

casus expresse prohibitos tantum. *l. non tamen, 38. ff. de procur.* & ideò nostro latori præsentes litteræ suffragabuntur in omnibus casibus, & censuris, præter hic expresse prohibitos.

Citra, &c. Cum dictio *citra* sit exceptiua, & idem importet, ac dictiones, *præter*, & *sine. l. 1. in fine, ff. de ferijs, l. si bonæ fidei, 52. ff. de petit. hæred. Rebuff. in praxi benef. de forma Vicar. Archiep. num. 29.* Ideò à generalitate huius concessionis excipit, & excludit omnem dispensationem, & rehabilitationem; atque ita per præsentes litteras Pænitens poterit solum absolui à peccatis, & censuris, non autem cum eo poterit dispensari super irregularitatibus, priuationibus, cæterisque canonicis defectibus.

Dictio, citra est exceptiua

Dum hæc scribo, accepi, huiusmodi licentias eligendi confessorem esse supra modum restrictas, & limitatas ad solos casus locorum Ordinarijs reseruatos, pro viris Laicis; pro Religiosis vero ad casus suæ Religionis tantum; & insimul licentias huiusmodi pro Monialibus committi solummodo ijs Confessoribus, qui sunt approbati ad audiendas Confessiones Sacramentales Monialium.

Quando huiusmodi licentiæ conceduntur Monialibus, sæpius solet in fine litterarum apponi clausula subsequens: *Cæterum, si tu Confessor electus sexagesimum tuæ ætatis annum non excesseris, nihil latrici præsentes litteræ suffragentur.* Hæc clausula fuit meo tempore in huiusmodi litteris superaddita ad petitionem duorum Archiepiscoporum principalium Ciuitatum, quorum alter erat S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, & iustas ob causas.

Sensus prædictæ clausulæ superadditæ, est adeò clarus, vt egeat modica declaratione.

Excesseris, &c. Id est, perfecte compleueris. *cap. cum vigesimum, 41. vbi glossa in verbo, peregeris, de potestat. Iud. deleg. cap. cum in cunctis, 7. vbi glossa in verbo, exegerit, de electione. l. 2. ff. de excusat. tutor.* vbi excusatur à tutela, qui septuagesimum ætatis suæ annum compleuerit. Et deinde subdit: *Excessisse autem oportet septuaginta annos tempore illo, in quo creantur tutores à Iudice, vel à Lege, aut quo hæreditatem adijt quis aut quo conditio, quæ testamento inscripta est, completa est, non intra tempora excusationis, videlicet, quibus excusationes fiunt.* Ex quibus verbis colligitur, idem esse excedere, & complere annum, & satis esse ad hoc vt quis dicatur excessisse sexagesimum annum, vt per dimidium quadrantem attigerit sexagesimum primum annum. Hic autem excessus non regulatur à die datæ litterarum, sed à die electionis factæ, argumento *d. l. 2. ff. de excusat. tutor.* & ideò satis est vt Confessor electus excedat sexagesimum ætatis suæ annum, quando eligitur in exequutorem præsentium litterarum.

COMMVTATIO

RECITATIONIS HORARVM CANONICARVM.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Ex parte Presbyteri latoris præsentium nobis oblata petitio continebat, quod ipse propter visus debilitatem Horas Canonicas vix recitare potest; ideſt pro ſuæ conſcientiæ quiete cupit ſibi obligationem illas recitandi in alia pietatis opera per Sedem Apoſtolicam commutari. Quare, &c. quatenus ſi eſt ita, cum dicto latore, audita prius illius Sacramentali Confeſſione, vt loco Matutini coronam B. Mariæ Virginis, & aliquot Pſalmos, quos memoriter recitare poteſt, arbitrio, vel ſaltem* Miſerere mei Deus *cum Cantico Zachariæ,* Benedictus Dominus Deus Iſrael; *loco vero ſingularum aliarum Horarum, videlicet Primæ, Tertiæ, Sextæ, & Nonæ, ſepties* Pater noſter, *& toties* Aue Maria, *ac Pſalmum* De profundis: *loco Veſperarum duodecies* Pater noſter, *& toties* Aue Maria, *ac Pſalmum* Dixit Dominus Domino meo, *cum Cantico B. Mariæ Virginis,* Magnificat Anima mea Dominum; *& loco Completorij etiam ſepties* Pater noſter, *& toties* Aue Maria, *ac Pſalmum.* Qui habitat in adiutorio Altiſſimi, *cum Cantico Simeonis,* Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, *& Symbolum Apoſtolorum,* Credo in Deum Patrem, *ſingulis diebus recitet, miſericorditer diſpenſes in foro conſcientiæ, & in ipſo actu Sacramentalis Confeſſionis, &c. Datum &c.*

Huius formulæ verba, & ſenſus, cum ſint per ſe clari, non multum in ea declarando immorabor, ſed paucis, ab eis, & ab hac Tertia noſtræ Praxis me expediam Parte.

Viſus debilitatem, &c. Ad liberandum latorem ab obligatione horarum Canonicarum non ſufficit quælibet viſus debilitas, ſed ea ſolum, quæ nec medicaminibus, nec arte, nec conſpicillis anferri, vel coadiuuari queat, *arg. c. ex litteris, 3. de frigid. & maleſ.* Et hoc noſter exequutor inueſtigare debet, antequam ad diſpenſationem huiuſmodi deueniat, ne decipiatur. Poterit propterea latori exhibere libellum grandioris characteris legendum, & ex modo, & difficultate legendi elicere, quæ, & quanta ſit viſus debilitas; ſed quia ex modica lectura non poterit ſe ſufficienter determinare, neceſſe eſt vt credat ipſo latori, cum res agatur in foro pœnitentiali, in quo pœnitentis verbis, vt aliàs diximus ſtatur.

Vix, &c. Eſt dictio imminutiua illius, cui adhæret. *c. 2. de cognat. ſpirituali. c. hæc huius placiti, vbi gloſ. in verb. & vix, 12. q. 2.* & ideò exprimit hic potentiam viſiuam imminutam, difficultatemq; qua verborum characteres perſpiciuntur, & ideò præſupponitur tanta in latore viſus debilitas, vt vix legere valeat.

Dictio, vix, eſt imminutiua.

Cum

Cum magna difficultate, *&c.* Magna difficultas æquiparatur impossibilitati. *l. nepos Proculo*, 125. *ff. de verb. sig. l. diuortio.* 37. *ff. de negot. gest.* & cum valde difficilium, & impossibilium idem sit iudicium. *l. idem Iulianus*, 41. *§. constat*, *ff. de legat.* 1. ideò sicut lator excusatur ab impossibili, ita etiam à valde difficili; ac propterea ista magna difficultas recitandi horas Canonicas, est legitima causa dispensandi super obligatione illas recitandi; nisi lator adeò polleret memoria, vt posset horas prædictas memoriter, & commodè recitare: quod non præsupponitur in nostro latore, cum eas ob visus debilitatem non valeat recitare; nam per memoriæ excellentiam ea tolleretur difficultas, quam visus debilitas affert.

Difficilium & impossibilium idem iudicium.

Aliquot Psalmos, *&c.* Pluralis numerus vno non contentatur, vt optimè *Card. Thuscus pract. conclus. tom. 2. lit. D. concl. 333. n. 1. & lit. D. concl.* 367. Sed ad minus in duobus verificari debet. *l. vbi numerus*, 12. *ff. de testib. l. libertas*, 17. *§. vlt. ff. de manumiss. testam. l. inter illam*, 117. *§ fin. ff. de verb. sign. & c. pluralis locutio*, 40. *de reg. iur. in 6.* Ideò pro matutinis horis lator recitare deberet ad minus duos Psalmos ex illis, quos memoria tenet, nisi ex infrascripta clausula constaret aliud de intentione M. Pœnitentiarij, qui quando voluit obligare latorem ad duos tantum Psalmos, non reliquit eius arbitrio electionẽ, sed præscripsit, & determinauit, quos volebat recitandos, videlicet Psalmos, *Miserere mei Deus*, & *Benedictus Dominus Deus Israel*: Ex quo aperte colligitur, intentionem esse M. P. quod si lator velit eligere Psalmos recitandos, eligat plures duobus, & ad minus sint tres.

Arbitrio suo, *&c.* Hæc clausula importat arbitrium boni viri, non autem liberam, & absolutã voluntatem. *l. 1. ff. de legat. 2. Bart. in l. alio hærede*, 9. *nu. 8. ff. de alim. & cibar. legat.* ideò non videtur posse latorem huius clausulæ vigore Psalmos omnibus breuiores eligere neq; tenetur ad longiores; sed moderamen, & quid medium sit: non tamen, si secus fieret, de graui culpa illum condemnarem, cum non sit ommissio notabilis, quæ requiritur ad grauitatem culpæ.

Vel &c. Est dictio inducens alternatiuam, qua datur agere volenti facultas eligendi alteram ex sibi præscriptis rebus, *clem. sæpe*, *§. verum quia, prope finem. de verb. signif. c. statutum* 11. *de rescript. in 6.*

Dictio vel inducit alternatiuam dictionem.

Et ideò per hanc dictionem, nostro latori conceditur facultas, vel recitandi Psalmos, quos sibi libuerit, vel hic præscriptos, adeò vt si primos eligat, ad secundos nullo modo teneatur: alternatiua enim per verba affirmatiua concepta contenta sunt vna tantum parte in alternatiuis posita. *c. inter ceteras*, 4. *vbi Panor. de rescrip. c. in alternatiuis*, 70. *de reg. iur. in 6. l. si ita quis stipuletur*, 63. *& l. si quis ita stipulatos fuerit*, 129. *ff. de verb. obl.*

In alternatiuis affirmatiuè conceptis vna pars verificanda.

Saltem, *&c.* Hæc dictio cũ sit subsidiaria, & diminutiua. *d. c. statutum*, *§. cum vero in fin. de rescrip. in 6.* per eam M. P. consulit latoris fragilitati, vt si nequeat maiorem numerum Psalmorum memoriter recitare, ad minus recitet prædictos duos Psalmos, qui solent deuotis viris esse magis domestici, & familiares, & consequenter facilius in memoria imprimuntur.

Saltem est dictio subsidiaria & diminutiua.

Reliquæ huius Formulæ partes,

ob manifestam suam claritatẽ maiori non egent declaratione. Ideò hic finem impono Tertiæ Parti huius Praxis, Deo adiuuante, & Patrona mea Dei Genitrice Maria semper protegente, &c.

Finis Tertiæ Partis,

Praxis ad Litteras, & Bullas Maioris Pœnitentiarij.

PARS

PARS QVARTA
PRAXIS
AD LITTERAS
MAIORIS POENITENTIARII,
ET OFFICII S. POENITENTIARIÆ
APOSTOLICÆ.

IN QVA DECLARANTVR CLAVSVLAE
Litterarum Absolutionum, & Dispensationum, pro
Regularibus in vtroque foro; & traditur
modus eas exequendi.

PRAXIS

AD LITTERAS, ET BVLLAS MAIORIS POENITENTIARII IN QVA TRACTATVR

De formulis Absolutionum, & Dispensationum in vtroque foro pro Regularibus, & ingredi volentibus Religionem.

PARS QVARTA.

De Formulis Absolutionum, & Dispensationum in vtroque foro.

IN hac Quarta, & postrema Praxis nostræ Parte remanent considerandæ earum litterarum formulę, quæ à Maiori Pœnitentiario expediuntur in vtroque foro ad fauorem Religiosorum, vel Religionem ingredi volentium. Pro quarum intelligentia.

Præmittendum primo est, has etiam litteras à M. P. concedi in forma commissaria, non autem in forma gratiosa; nam ipse, eiusque Tribunal non cognoscunt causarum merita, precumque porrectarum veritatem, sed eas discutiendas mandant suis executoribus.

Præmittendum secundo, ante exequutionem huiusmodi Bullarum, esse ab exequutoribus deputatis formandum processum per manus publici Notarij, vel Secretarij pro elicienda veritate narratorum, ad cognoscendum, an preces veritati nitantur. Quibus peractis, Bullæ huiusmodi exequutioni demandandæ sunt coram testibus, & pro exequutione litterarum conficiendum instrumentum per manus similiter publici Notarij, vel Secretarij, ad effectum vt extet gratiæ obtentæ perpetuum monimentum, quo impetrantes à calumniarum se tueantur incursibus, quia absolutio non præsumitur, nisi probetur. *cap. propositit, 8. in fine, vbi glos. in verbo, de absolutione, de Clerico excomm. ministr. & cap. sicut nobis 39. vbi etiam glos. in verbo, alio modo, & Panorm. num. 1. & 2. de sentent. excommun.* *Absolutio non præsumitur nisi probatur.*

Formulas autem instrumentorum huiusmodi absolutionum, & dispensationum, nec non monimentorum desuper conficiendorum

rum, ponam in calce huius Quartæ Partis, ad commodum, & vtilitatem ipsorum Exequutorum, ac Notariorum, vel potius Secretariorum, qui non sic præ manibus habent huiusmodi formulas, sicut Notarij.

Absolutiones in vtroque foro, quando non requiruntur forum internum.

Præmittendum est tertio, huiusmodi litterarum exequutores solum esse locorum Ordinarios, vel Religionum Superiores ordinariam in eis iurisdictionem habentes iuxta *Sacri Concilij Tridentini mentem sess. 13. cap. 5. de reformat. & sess. 22. cap. 5.* & stylum Romanæ Curiæ, qui tam à Congregationibus, quam à Cancellaria, & Secretaria Apostolica obseruatur regulariter. Dico *regulariter*, quia si loci Ordinarius allegetur suspectus, vel propter inimicitiam, quam cum suo subdito, vel eius consanguineis, aut amicis habet, aut ob priuatum aliquod interesse, & rationabilis suspicio sufficienter probetur; tali casu commissiones diriguntur ad aliquem ex Ordinarijs vicinioribus. Hoc autem intelligitur de illis absolutionibus, & dispensationibus, quæ extra Romanam Vrbem committuntur: secus est de alijs, quæ pro præsentibus in Curia expediuntur: has enim, vel ipse D. Regens per se ipsum exequitur, litteris minimè expeditis coram publico Notario, qui in publicas redigit tabulas exequutionem, immò consumationem gratiæ, supplicanti à se concessæ (hoc tamen Regens raro per se ipsum præstat) regulariter mandat Litteras, & Bullas desuper necessarias expediri, illarumque exequutionem remittit ad Eminentissimi D. Cardinalis Vicarij D. Papæ Vicesgerentem.

Præmittendum quarto, absolutiones, & dispensationes in vtroque foro, quæ non habent annexum peccatum mortale, satis esse vt fiant, & impertiantur in foro fori, id est in foro externo, contentioso, & iudiciario, vt sunt absolutiones ad cautelam, vel à censuris nulliter prolatis, & dispensationes super defectu natalium, super Bigamia, super defectu oculi Canonicis, super homicidio, de quo quis fuit iam confessus, & absolutus, & similium; in quibus eo ipso, quod quis absoluitur in foro fori, vel cum eo dispensatur, censetur etiam in foro conscientiæ absolutus, & dispensatus. Per huiusmodi enim publicas absolutiones, & dispensationes, liberatur à pœnis per eum incursis, restituitur fidelium consortio, & ex indulto ab eo remotum declaratur omne impedimentum, & macula, &c. & reputatur ac si nullum vnquam contraxisset impedimentum. De absolutionibus à censuris patet, quia sunt vincula iurisdictionis, & non ordinis. *cap. transmissam, 15. de elect.* & ideò remissa culpa, vel ea non existente cum quis absoluitur ab excommunicatione in foro fori, non eget aliqua alia absolutione in foro conscientiæ. *cap. à nobis, 28. de sentent. excommunicationis. Couarr. tom. 1. in cap. alma mater, 24. de sentent. excommun. in 6. §. vndecimo, num. 10. prior. part. relect.*

Absolutus in foro fori censetur absolutus in foro conscientiæ.

Non obstat. *cap. canonica, 50. de sentent. excommun.* In quo fundantur contrarium censentes, videlicet, quod requiratur etiam absolutio sacramentalis. Quia ibi agitur de Militibus Hospitalis Hierosolymitani, qui licet sint Religiosi, attamen sunt laici religiosi, & laicis religiosis non licet tractare causas spirituales, id est iurisdictionem Ecclesiasticam, & spiritualem. *cap. bene quidem, vbi glossa, in verbo, præter Romanum Pontificem, dist. 96. & eadem glossa in d. cap. canonica, in verbo, Presbyter*, aduertit hoc, & confirmat. *Couarr. loco cit.*

cit. Et ideò cum in dicto Hospitali regulariter Prior sit Clericus; illi Summus Pontifex vti capaci iurisdictionis Ecclesiasticæ tribuit facultatem absoluendi à censuris Fratres dicti Hospitalis, non autem vt absolutio necessariò facienda sit in sacramentali Confessione, & in foro interiori, si concedatur in foro exteriori.

Idemque, & multo magis, dicendum est de dispensationibus, quæ nullam habent connexionem, & dependentiam cum sacramentali Confessione, & consequenter si canonicè concedantur in foro fori, nihil in eis remanet, quod forus interior sibi vendicet, præter culpam, quæ quando adest, nos quoq; diximus necesse esse, vt tollatur per sacramentalem Confessionem, & in foro interiori.

Ex quibus apparet friuolam, & erroneam esse *Hostiensis in d. c. à nobis*, & aliorum veterum opinionem, qui nescio quo spiritu ducti, in vnomet simplici delicto, duas excommunicationes inter se solum diuersitate numerica differentes ponunt: videlicet, quando quis percutit Clericum, duas, isti dicunt, incurri excommunicationes; vnam in foro interno, & aliam in foro externo; vnam in foro iudiciario, & aliam in foro pœnitentiali. Quæro ab his, quinam sit Iudex, qui posuit huiusmodi excommunicationes: an idem, vel diuersus? Si diuersus, allegent: si idem, quando hic, & vbi istam duplicitatem declarauit. Si nullibi, cur eam fingimus, & eo magis cum vtrumque ab istis prætensum effectum ab vna eademque excommunicatione habeamus: eadem enim censura, quæ ligat in foro externo, ligat in interno, etiamsi sit nulla, quia excommunicatio iusta, vel iniusta, est timenda. *cap. 1. & cap. Episcopi, 11. quæst. 3.* In quo foro est timenda? in foro exteriori? non video cur timenda, si iniusta, & in illius executione probabitur iniustitia, & sic nō afficiat contemnentem illam: ergo est timenda in foro interno, ne Deum offendat, & proximum scandalizet ob illius contemptum, antequam declaretur iniusta, & ex contemptu amplius ligetur. *cap. per tuas, 40. de sentent. excommunic.* Ergo vna, & eadem excommunicatio ligat in vtroque foro.

Excommunicatio iniusta est timenda.

Præmittendum quintò, in absolutionibus in vtroque foro, primùm præcedere debere absolutionem in foro fori, & deinde sequi absolutionem in foro pœnitentiæ, vt benè declaratur per *d. c. à nobis, §. nos igitur, in fine, de sent. excomm.* Exēplo Lazari suscitati. Primò enim Christus supremus Iudex Lazarum suscitauit, hoc est, restituit communioni viuentium; & deinde Apostolis, hoc est Pastoribus animarum nostrarum præcepit, vt illum soluerent, id est, in foro pœnitentiæ, in quo nemo potest absolui, nisi prius per præcedentem absolutionem ab excōmunicatione restituatur communioni fidelium.

Absolutio in foro fori præcedere debet absolutionem fori pœnitentialis.

ABSOLVTIO, ET DISPENSATIO

In vtroque foro pro Regulari, qui percussit alium Correligiosum, & deinde celebrauit.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Religioso viro Generali Ordinis N. Salutem in Domino. Ex parte Fratris N. dicti Ordinis nobis*

bis oblata petitio continebat. Si verò committatur Prouinciali, sic dicetur: *Religioso viro Prouinciali Prouinciæ N. Ordinis N. salutem. Ex parte Fratris N. dictorum Ordinis, & Prouinciæ &c. Quòd ipse alias ad verba altercatoria deueniens cum Fratre A. eiusdem Religionis Presbytero professo, leuiter illum percussit; & deinde non aduertens se propterea in excommunicationem incidisse, Missam celebrauit: idcircò se etiam irregularitatem contraxisse timet: & à suis Superioribus desuper punitus fuit. Cum autem, &c. dictus Frater N. de præmissis plurimum doleat, pœnasque sibi per Superiores iniunctas adimpleuerit, ne suæ Religioni, sibique onerosus amplius sit, suos ordines exercere, ac quæcunque suæ Religionis officia, & dignitates consequi licitè posse desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit à præmissis per Sedem Apostolicam in vtroque foro absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. etiam pro parte Procuratoris generalis eiusdem Ordinis supplicari nobis humiliter fecit, &c. Non igitur, &c. supplicationibus huiusmodi inclinati, discretioni tuæ committimus, quatenus si est ita, dictum Fratrem N. postquam dicto alij Religioso, si nondum satisfecit, satisfecerit, vel per eum non steterit, quominus, arbitrio tuo satisfaciat competenter, ab excommunicationis, alijsque sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, & excessibus huiusmodi, in vtroque foro absoluas hac vice, in forma Ecclesiæ consueta. Iniuncta inde ei pro modo culpæ pœnitentia salutari, & alijs, quæ fuerint de iure iniungenda. Ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum cum eodem Fratre N. pœnitentia, vel illius parte peracta, ac suffragantibus sibi dignis pœnitentiæ fructibus, & meritis, alioque ei canonico non obstante, super irregularitate per eum ex præmissis quomodolibet contracta, quodque illa, & alijs præmissis non obstantibus, postquam in huiusmodi suspensione steterit per tempus arbitrio tuo statuendum, in suis ordinibus, etiam in Altaris ministerio, ministrare, & quæcunque sui Ordinis officia, & dignitates, si ad illa alias canonicè, & iuxta eiusdem Ordinis regularia instituta eligatur, vel assumatur, gerere, & exercere, vocemque actiuam, & passiuam habere licitè valeat, misericorditer dispenses, eumque in pristinum statum restituas, & plenarie reintegres. Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrarij quibuscunque. Datum Romæ apud S. Petrum, Idibus Iunijs, Pontificatus Sanctissimi D. Vrbani Papæ Octaui Anno duodecimo.*

Ex ijs quæ in præcedenti Tertia Parte diximus de percussore Clericorum, multa colliguntur, quæ pro præsentis formulę exequutione sciri necesse est: ideo videantur, quæ ibi diximus.

Super ores Religionum habent iurisdictionë ordinariā. *Religioso viro, &c.* Prædicti Religionum Superiores habent ordinariam iurisdictionem in suos subditos. *cap. Abbates, 3. de priuilegijs in 6. Roderic. quæst. regul. quæst. 20. art. 10.* Et ideò illis absolutiones in vtroque foro committi debent, vt diximus.

Altercatio quid sit. *Ad verba altercatoria, &c.* Id est, certamen litigationibus, *vt notat Archdiac. in cap. vnico, de bigamis in 6.* Id est, verbalis contentio, quo certamine duo, vel pluries de re aliqua diuersas, & contrarias opiniones sustinere ad inuicem conantur. *l. cum quidam, 4. C. de necess. seruis hæredibus instituenda, & declarat etiam gloss. in d. cap. vnico, in verb. altercationis antiquæ*: ex quibus verbis ostenditur originem, & causam rixæ huiusmodi non fuisse præcedentem machinationem, & dolosum studium, sed casualem, & de nouo emersam occasionem, atque ita latoris errorem magis veniabilem, & mitiori pœnitentia puniendum. *arg. cap. 2. §. si autem, de homicid.*

Leuiter, &c. Istud aduerbium in hac, & similibus materijs accipitur prout contradistinguitur ab enormi percussione. *cap. peruenit, 17. de sentent. excomm.* non autem prout solummodo eam importat modicitatem percussionis, & iniuriæ, quæ nullam inducat lethalem culpam, sine qua nemo incurrit excommunicationem. *Excommunicatio non est sine lethali culpa.* *cap. sacro, 48. §. caueant, de sent. excommun. Concil. Triden. in cap. 3. sess. 25. de reformat.* Quæ autem sit enormis percussio, vide in Prima Formula Tertiæ Partis huius nostræ Praxis pro Laico, qui manus violentas, &c. vbi sufficienter de hac materia diximus.

Hæc leuitas percussionis necessario per testes probanda est, antequam ad exequutionem huiusmodi Bullæ deueniatur; nam exequutor, vt Iudex commissarius, debet prius instrui super causa sibi delegata per testes producendos ad illius veritatis cognitionem hauriendam. *cap. ex litteris, 3. §. ad quod, de probat.* Nisi probetur per productionem processus desuper à Superiore iam canonicè confecto, vel per eiusdem Superioris attestationem in scriptis redactam, & in actis productam, cui standum est, donec contrarium probetur. *cap. post cessionem, 7. de probat. vbi gloss. in verb. litteras Iudicis ord.*

Si verò reperiatur, percussionem non fuisse leuem, sed enormem, dictus lator careat impetratis, quia ob falsitatis expressionem, & veritatis suppressionem, Principum rescripta, & gratiæ sunt inualida, & nullius momenti. *cap. quod super his, 7. §. fin. de fide instrumen. cap. cum illorum, 32. §. qui si claustrales, de sent. excomm.*

Fratrem N. Professū, &c. Si dictus frater N. esset nouitius, non autem professus, existimo adhuc præsentes litteras suffragari. *Cui maior conceditur in vno genere etiam minus præsupponitur concessum in eodem genere.* Primò, quia cui conceditur quod maius est in vno genere præsupponitur concedi multo magis, quod minus est in eodem genere. *l. filius familias, 6. §. fin. ff. de donationib. l. Marcellus, 15. ff. de donat. caus. mort. l. non debet, 22. ff. de reg. iur. cap. ex parte, 27. de decimis.* Ergo si latori conceditur, vt possit absolui à percussione presbyteri Religiosi professi, multo magis à percussione Presbyteri Nouitij, qui ex priuilegio gaudet beneficijs, & exemptionibus professorum, & reputatur Religiosus. *cap. nullus, 28. de elect. in 6. glossa in clem. 1. in verb. Religiosus, de elect.* & propter hoc etiam fruuntur beneficio canonis, si quis sua-

suadente, vt notatur in *cap. Religioso*, 21. *§. finali, vbi glossa in verbo, sed ponamus, de sentent. excommun. in 6. argu. L. qui habebat*, 29. *ff. de reb. dubijs*.

Secundò, ex specificatione nominis personæ offensæ, determinatur super quo ceciderit percussio, & ob quam fuerit incursa excommunicatio: ergo absolutio intelligitur concessa super personali concessione Religiosæ personæ specificatæ, non autem præcisè super illius adiecta qualitate professionis: & ideò parum interest, an per se, vel per priuilegium gaudeat in hoc beneficio professorum.

Expressio proprij nominis inducit præsumptionem specialem.

Tertiò, expressio nominis proprij inducit præsumptionem specialem ad fauorem illius, cuius causa exprimitur. *Bald. in l. 1. qu. 3. ff. de offic. consul. Decius in cap. quoniam Abbas*, 14. *num. 36. de offic. iudic. delegat.* expressio autem nominis appellatiui inducit præsumptionem generalem, cum competere possit multis. *Dec. loco cit. num.* 30. Prout est istud nomen, professus, quod competit omni Religioso: sed præsumptio specialis præualet præsumptioni generali, eamque tollit, vt notat *Dec. loco cit. num. 34. & Bart. in l. cum de indebito*, 25. *in princip. ff. de probat. & Bald. in l. siue possidetis*, 16. *colum. 1. vers. vlt. opponitur, C. de probat.* ergo expressio nominis proprij tollit præsumptionem, quã inducit expressio nominis appellatiui, professi, & inducit specialem; qua admittitur huiusmodi facultatem absoluendi fuisse concessam pro percussione Fratris N. Religiosi præcisè, siue sit Religiosus per emissam professionem, siue per priuilegium, vt est Nouitius: ergo litteræ huiusmodi suffragantur etiãsi dictus Frater percussus, sit Nouitius.

Præsumptio specialis præualet generali.

Non aduertens, &c. Ista inaduertentia præsupponitur valde culpabilis, & inexcusabilis, id est crassa, & supina; quia probabilis excusat ab incursu irregularitatis, sicut excusat ignorantia probabilis. *cap. Apostolica, 9. de cleric. excommun. ministr.* cum parum, aut nihil differat ignorantia ab inaduertentia. Nam non aduertens, durante inaduertentia est verè ignorans; & ideò, qui nõ aduertit se esse excommunicatum, ignorat se esse excommunicatum, & è contra. *cap. cum illorum, 32. §. 1. in fin. de senten. excomm. in illis verbis, vel non recolunt factum, vel factum scientes*, Ideò exequutor parum in huiusmodi inaduertentiæ qualitate inuestiganda laborare debet, quia inaduertentia crassa, & supina æquiparatur ipsi culpabili aduertentiæ. *l. nec supina, 6. ff. de iuris & facti ignoran. l. ea quæ, 43. ff. de cõtrahen. emptione.*

Ignorantia probabilis excusat ab irregularitate.

Inaduertentia & ignorantia æquiparantur.

Plurimum doleat, &c. Dictio *plurimum*, idem significat ac multum. *cap. cum dilecta, 22. de rescript. Auth. de mand. Princip. §. sed etiam suscipientes*, & refertur ad forum pœnitentię, in quo absoluendus necesse est vt multum, id est super omnia, doleat de offensa Dei.

Nam quoad forum externum, satis est, vt qualitercunque doleat, cum requiratur solummodo, vt absoluẽdus ab excommunicatione, non sit contumax effectu, & perseuerans in delicto, & pro contumacia solum delinquens excommunicetur. *cap. nemo Episcoporum, 11. quæst. 3. glos. in cap. nemo contemnat, in principio, 11. quæst. 3.* & durante contumacia non est absoluendus. *cap. si vero, 4. de senten. excommun.* ergo cessante contumacia est absoluendus. *c. porro, 7. cap. à nobis, 28. §. vnde, de senten. excomm. cap. final. §. finali, §. fin. de regular.*

Quis dolor in absoluendo pro foro fori.

Ad

Ad contumaciam excludendam qualibet displicentia sufficit.

Ad quam contumaciam excludendam quælibet modica displicentia sufficit; hæc enim displicentia sufficienter probatur, non dico per acceptationem, & adimplementum pœnitentiæ sibi impositæ, sed solum per petitionem absolutionis: ideò non est necesse, vt exequutor multum in huiusmodi dolore probando laboret in foro fori, quia satis de eo constat per petitionem absolutionis. *d. c. porro, de sent. excomm.*

Adimpleuerit &c. Si adhuc remaneat aliquid de pœnis impositis adimplendum, posse nihilominus existimo deueniri ad exequutionem huiusmodi litterarum, quia adimplementum huiusmodi pœnitentiarum non est causa finalis huius gratiæ, sed causa aliquo modo impulsiua: mouetur enim M.P. primario ex incommodo, quod sentit Religio ex huiusmodi suspensione, vt infra dicemus.

Onerosus, &c. Nec in ista ista particula verificanda laborandum est; nam clericis suspensio ab exequutione ordinum, est pœna delicti. *c. 2. cleric. excommunic. ministr. c. quæsitum, 7. de pœnit. & remiss.* pœna verò huiusmodi, est magni oneris ipsi suspenso, quia remouet ab Altari eum, qui ad laicalem statum nec redire, nec in sæcularibus negotijs se immiscere amplius potest. *c. 1. cũ sequent. ne Clerici, vel Monachi*; & hoc operatur, vt suspensus sibi maximè onerosus sit. Quod autem Religiosus Sacerdos per suspensionem ab Ordinibus euadat ipsi Religioni etiam onerosus, quis prudenter negabit, cum cogatur Religio alere, & sustinere eũ, quem alias ipsa Altaris ministerio destinauerat, & modo per suspensionem suis se votis defraudatam videat, & Conreligiosi eius vices in Ecclesiasticis muneribus supplere debeant? Igitur, ne Religio, aliena culpa, effectus pœnæ amplius sustineat, nostrum hunc Religiosum propter incommodum, quod Religio è sua suspensione percipit, rehabilitandum censemus, *argumento cap. relatum, 37. de sentent. excommunication.* vbi seruus liberatur ab obligatione veniendi personaliter ad Vrbem pro absolutione obtinenda, ne dominus sine culpa sua priuetur obsequio sibi à seruo præstando.

Pro parte Procuratoris generalis, &c. De Procuratoris generalis supplicatione noster exequutor non dubitet, quia prius subscribitur supplex libellus à Procuratore generali, quàm concedatur gratia. In huiusmodi enim memorialibus primum Decretum apponitur (Cum Procuratore Ordinis) nisi tamen prius fuerit ab illo subscriptum: & aliquando accidit, vt aliquod simile memoriale à Procuratore generali subscribatur inuoluntariè, ob importunitatem potentis alicuius personæ; sed an sponte, vel coactè subscripserit, non spectat ad nostrum exequutorem inquirere, quia præsumitur spontanea subscriptio, nisi constet contrarium; cũ actum aliquem celebrare, & ei consentire, paria sint. *l. verum, 6. & l. sciente, 6. ff. ad leg. Pompeiam de parricid.* & in dubio semper præsumitur ad fauorem actus. *l. quoties, 80. ff. de verbor. obligat. l. quoties, 13. ff. de reb. dub. l. 3. ff. de milit. testamen.* & coactis subscriptionibus fuit per ipsosmet Procuratores generales alias consultum, insinuando officialibus ad aures violentiam sibi illatam, occultéque instando pro negatiua gratię. Quod fuit practicatum meo tempore a nescio quo Procuratore generali.

Actum aliquem celebrare & ei consentire paria sunt.

Committimus, &c. Hoc ver-

Verbum, committimus, importat iurisdictionis delegationem.

verbum importat delegationem iurisdictionis in aliqua causa particulari. *c. 1. c. pastoralis, 14. §. quoniam autem. cap. ad hæc, 10. c. cæterum, 3. c. ex parte, 33. de rescriptis. cap. præterea, 5. cap. quamuis, 6. prudentiam tuam, 21. c. licet, 3. de offic. & potest. iud. delegat. & notat glos. in l. 1. in verb. qui mandatum, ff. de offic. eius, cui mādata est iurisdictio.* Per hanc ergo clausulam M. P. delegat vices suas, & suam iurisdictionē communicat exequutori ad fauorem, & commodum latoris præsentium; sed ne exequutor occasionem habeat abutendi sibi delegata iurisdictione, præmittuntur illa duo verba, *discretioni tuæ*, quæ necessariò exposcunt prudens, & rationi congruum delegatæ iurisdictionis exercitium. *c. pastoralis, 28. §. item cum totum, de offic. & potest. iud. delegat.*

Cōmittimus discretioni tuæ: hæc clausula importat rationabile iurisdictionis exercitium.

De verbo, *discretionis*, vide quæ diximus in prima Formulæ Primæ Partis huius Praxis in verbo, *discreto viro*.

Quaterus si est ita, &c.

Hæc clausula est familiaris omnibus litteris, & Bullis in forma commissaria à Sede Apostolica, eiusq; Officialibus emanantibus. *c. olim, 25. c. dilectus filius, 29. & toto fere titulo de rescriptis.* Immò nulla emanat gratia, quæ non habeat saltem tacitam conditionem huius clausulæ. si est ita, hoc est si preces veritati nitātur. *c. ex parte 2. §. verum, vbi Ripa, nu. 29. de rescrip. l. finali in principio, C. de diuersis rescript. Soc. consil. 164. nu. 6. lib. 2. Felin. in c. finali, nu. 29. de præsump. Couar. in rubr. de testam. 2. parte, nu. 14.* & comprehendit omnia præcedentia, *d. c. olim, §. fin. vbi glos. in verbo, si est ità, & c. secundo requires, 41. de appellat.* Sed non eodem modo: nā aliqua comprehendit vt necessaria, & sic necessariò verificanda, sub pęna inualiditatis: aliqua verò secus,

Clausula quatenus si est ita, semper subintelligitur & comprehendit omnia præcedentia & non eodem modo.

Vide, quæ in explicatione huiusmodi clausulæ diximus in Prima Parte huius nostræ Praxis, in formula transgressionis voti Religionis.

Quæ verò hic necessariò verificanda sint, antequam deueniatur ad actum absolutionis, facillimè colligitur ex ipsarum litterarum inspectione: videlicet leuitas percussionis, & inaduertentia censuræ in celebrādo: illa ex facto, eiusque circumstantijs probatur, hæc autem ex proprio iuramento. *c. nulli, 8. & c. vt circa, 4. §. sup. huiusmodi, de elect. in 6. vbi gl. in verb. per proprium. c. pastoralis 4. de excep. c. præsentium, 31. de test. & c. fin. qui matrim. accus. poss. & c. si verò, 4. vbi Panor. nu. 4. de sent. excomm.* Et eo magis, quia de præiudicio tertij non agitur, quod solum proprio iuramento diminueret, non autem totam detraheret fidem. *c. innotuit, 21. de elect.*

Postquam dicto alij Religiosi, &c.

Satisfactio partis offensæ omnino præcedere debet. Vide Primam Formulam præcedentis Tertiæ Partis nostræ huius Praxis, in hac eadem clausula: & quia tam percussus quàm percutiens, sunt Religiosi, & percussio est leuis, vt præsupponitur, sufficiens satisfactio erit publicè flectere genua ipsi percusso, & humiliter à Superiore, qui in persona dicti percussi fuit offensus, atq; ab ipso percusso petere veniam, vel aliquid simile præstare, prout ipsi Superiori videbitur, solus enim huiusmodi actus humiliationis remanent in potestate Religiosorum: cū per professionem, aliàs se suaque omnia bona Religioni dedicarint. *c. quorumdam, 24. & c. si Religiosus, 28. de elect. in 6. c. non dicatis, §. cum huius, 12. q. 1.*

Religiosorum propria est se humiliare.

Vel per eum non steterit, &c.

Vide, quæ de huiusmodi clausula

sula diximus in præallegata Prima Formula præcedentis Tertiæ Partis: nam dari potest casus, in quo noster hic pœnitens, vel non possit satisfacere ob impotentiam physicam, vel ob impotentiam moralem, eo quod à Superiore ad indebitam satisfactionem compellatur, atque ita ad eam præstandam non teneatur; & poterit à prætenso grauamine appellare ad Sedem Apostolicam, vel forsan ad loci Ordinarium tanquam Sedis Apostolicę delegatum ad supplendos Prælatorum Regularium defectus in corrigẽdis suis subditis. *c. monachis. 2. de sen. excom.* Nisi recursus ad Ordinarium loci per peculiares Constitutiones Religionis à Sede Apostolica confirmatas, sit prohibitus.

Arbitrio tuo, &c. Id est boni viri, vt alias diximus.

Absoluas, &c. Vide, quæ ad hoc propositum diximus in Tertia Parte huius Praxis, in formula pro Laico, qui Presbyterum percussit, & ab Ordinario declaratus fuit excommunicatus.

Iniuncta, &c. Familiare est sacris Canonibus ieiunium imponere pro pœnitentia delictorum: & ideò non erit à re alienum, si nostro latori imponatur; si tamen nostro exequutori hoc expedire videbitur, attenta qualitate personæ; nisi velit ei in publica mensa disciplinam demandare; vel nisi à constitutionibus præcipuæ pœnæ præscribantur, quas omnino imponere necesse est; vel nisi ex consuetudine ipsius Religionis determinatæ pœnitentiæ imponi soleant pro huiusmodi criminibus: quibus se conformet omnino exequutor. Olim celebranti in excommunicatione imponebatur pœnitentia abstinendi à vino, & carne singulis ferijs secundis, quartis, & sextis per tres annos. *c. de illis, 11. quæst. 3.* Sed hodie moderatur arbitrio Sacerdotis, & Iudicis. *c. Deus qui, 8. de pœnitentia, & remissione.*

Et alijs, &c. Videlicet deferatur ei iuramentum de abstinendo in futurum ab illicita percussione Religiosorum, & Clericorum, & de parendo mandatis ipsius exequutoris. *cap. ex tenore, 10. de sent. excommunic. vbi Panormit. num. 1.*

Iisque ab exequutione, &c. Pro intelligentia præsentis, ac subsequentium clausularum, videnda sunt, quæ diximus in præcedenti Tertia Parte nostræ Praxis, in formula, à mala promotione ante ætatem pro Presbytero.

Quæcunq; sui Ordinis, &c. Vide huiusmodi clausulam in allegata Tertia Parte, in formula pro Religioso Presbytero, qui ignoranter omissis quatuor minoribus, &c. ne eadem pluries repetere cogamur.

Eumque in pristinum, &c. Restitutio numquam intelligitur in integrum, nisi nominatim exprimatur. *l. 3. C. de sententiam passis.* Reorum enim restitutiones sunt strictè interpretandæ, quia sunt odiosæ, & contra publicam vtilitatem, cum Reipublicæ expediat, vt maleficia puniantur. *l. si ita vulneratus, 51. §. fin. ff. ad leg. Aquiliam. Bald. in cap. 1. num. 14. de Iudicijs:* restituere verò in pristinum statum, & restituere in integrum, idem sunt, & absolute reponunt omnia in pristinum statum, vt notat *Dec. in c. 1. num. 21. de exceptionibus per glossam, & Bart. in l. finali. C. si aduersus rem iud.* & idem *Dec. in rubr. de appellat. num.*

Restitutio in pristinum non intelligitur concessa nisi exprimatur.

Restituere in integrum & in pristinum statum idem sunt.

num. 23. *& conf.* 436. *num.* 3. Ac propterea faciunt de sui natura, quod restitutus restituatur honori, & ordini pristino, ac cæteris omnibus. *l. fin. §. fin. & l. restituere,* 35. *ff. de verborum signif. l. quod si minor*, 25. *§. restitutio, ff. de minor. §. pars ratione instit. quibus mod. ius patriæ potest. soluatur, l.* 1. *C. de sent. passis. Dec. in cap. sciscitatus*, 13. *num.* 32. *de rescriptis.*

Ideò in omnibus, & per omnia noster hic lator vigore præsentis clausulæ reponendus est in pristinum statum, in quo reperiebatur, antequam in prædictos excessus incidisset, & si minimum quid deficiat, non dicetur fuisse in integrum restitutus. *Bald. in c. conquerente,* 7. *de rest. spol. Dec. in cap. de appellationibus,* 11. *num.* 26. *de appell. Panorm. in cap. venerabilis,* 37. *num.* 2. *de offic. deleg.*

Restitutio in pristinum statum comprehendit ea omnia in quibus non agitur de præiuditio tertii.

Quod tamen cum ea intelligendum est limitatione: si non adsit præiudicium tertij. *c. quamuis,* 9. *de rescrip. in* 6. *c. super eo,* 15. *de officio delegati. l.* 2. *§. si quis a Principe, ff. ne quid in loco publico. Panorm. in cap.* 1. *nu.* 10. *de rescriptis. Decius in d. cap. sciscitatus, num.* 33. *de rescrip. & in cap. quoniam,* 13. *num.* 23. *de constitut. & in d. c. super eo, num.* 8. *de officio delegati. glossa, & DD. in l. Gallus,* 29. *§. & quid si tantum, ff. de liber. & posthum. glossa in cap.* 2. *in verbo, Archidiacon. de decimis in* 6.

Gratia motu proprio, & ex certa scientia cōcessa non præiudicat iuri acquisito.

Nunquā enim præsumitur Princeps velle præiudicare iuri alteri acquisito, etiamsi gratia fiat motu proprio. *Panorm. in cap. causam quæ,* 19. *& ibi Hostiens. & alij, de testibus. Decius in d. cap. super eo, num.* 10.

Idemque dicendum, quando in litteris apponatur, *ex certa scientia.* ita *Paulus de Castro conf.* 157. *Bald. in præludijs feudorum, col.* 14. *Alex. conf.* 23. *Dec. loco cit. n.* 113.

Ex quibus noster exequutor aperte colliget, quomodo se gerere debeat pro exequutione præsentis clausulæ. Si noster lator fuit per huiusmodi excessum priuatus officio, vel dignitate, vel aliqua præeminentia antianitatis per sententiam contra eum desuper latam, vel per Constitutiones Religionis, & statim ius in eis fuerit alteri acquisitum: restituat illum in pristinum statum in omnibus, in quibus non præiudicetur iuri alteri acquisito, & de hoc præcise, & expresse protestetur, ne aliquando desuper dubitari contingat.

Non obstantibus, &c.

Clausula, non obstantibus, quid importet.

Hæc clausula sic generaliter posita non tollit ordinationes, & constitutiones Apostolicas, neque Statuta, & Priuilegia prædictæ Religionis, sed ad eum duntaxat finem suspendit, vt gratia facta à Maiori Pœnitentiario non extinguatur. *cap. fin. §. fin. de sent. excommun. in* 6. Et propterea ponitur hæc clausula ad confirmationem gratiæ, vt bene notat *Archid. in cap. cum aliquibus*, 4. *in principio de rescript. in* 6.

Constitutionibus, &c.

Generalis derogatio nō comprehendit derogatorias derogatoriarum.

Hæc clausula sic generaliter concepta non tollit, seu suspendit eas constitutiones, quæ requirunt specialem mentionem ad suas derogationes, prout sunt illæ, quæ continent in se clausulas derogatorias derogatoriarum, vel quando specialiter in eis dicitur, quod eis nunquam intelligatur derogatum, nisi de illis fiat specialis mentio, & earum series de verbo ad verbum inseratur in derogatione; quia verba generalia non tollunt clausulas derogatorias. *Dec. conf.* 10. *num.* 8.

Neq; Statuta per Sedē Apostolicā, vel iuramēto confirmata.

Statutis, &c. Non tolluntur Statuta per Sedem Apostolicam con-

confirmata. *Felin. in cap. nonnulli, 28. num. 10. & in cap. constitutus, 29. num. 21. vers. considera tertio, de rescript. Marches. de commisssion. parte 1. cap. 5. num. 303. & num. 308. glos. in clem. dudum, 2. in fine, in verbo, pacta, de sepult.*

Nec minus statuta iuramento roborata, nisi de iuramento fiat specialis mentio. *d. cap. constitutus, §. fin. de rescript.* & bene adnotant *glos. in cap. cum non deceat, 30. in verbo, effectus, de elect. in 6. Io. Andr. in cap. 1. de fil. Presbyt. Iason. in l. omnes cuiuscunque, 6. num. 5. C. si contra ius, vel vtil. publ. Bald. in d. cap. constitutus, num. 15. de rescript. & hic etiam Decius num. 15. & num. 17. & Panorm. num. 7.* rationem reddit, quia tollens statutum, si ignorat iuramentum, non habet intentionem illud tollendi, quia iuramentum obligat iurantem Deo. *Rom. cons. 393. num. 15. vers. secundo respondetur. Marches. loco cit. num. 8.*

Derogatio generalis priuilegiorū non compre hendit priuilegia in corpore iuris clausa.

Et Priuilegijs, &c. Per hac generalem clausulam non derogatur illis Priuilegijs, quæ in corpore iuris clausa sunt, nisi addatur, etiam in corpore iuris clausis. *l. 3. vbi glos. in princip. C. de silentiarijs lib. 12. Bart. in l. 2. §. legatis, num. 5. ff. de Iudicijs*: neque Priuilegijs alteri iam concessis. *d. clem. dudum, de sepult. in fin.*

Cæterisq; contrarijs quibuscunque, &c. Id est, omnibus alijs, quæ ad sui derogationem non requirunt specialem expressionem, ob easdem rationes superius allatas. Hæc clausula cum sit magis vniuersalis præcedentibus, ideò præcedentia subsequi solet. *c. quoniam contra falsam, 11. de probat.*

Obijcit nescio quis contra huius clausulæ declarationem à nobis superius positam, quod licet prædicta verba generalia, vt singula sunt, non habeant vim in se derogandi illis constitutionibus, statutis, priuilegijs, quæ requirunt specialem mentionem pro sui derogatione; attamen simul vnita sunt efficacioris effectus, & momenti; & propterea illis, vt sic vnitis, concedenda est etiam specialis derogatio; singula enim, quæ non prosunt, in vnum multa collecta iuuant, *l. spadonem, 17. §. qui iura, ff. de excusat. tutor. cap. cum causam, quæ, 13. vbi glossa in verbo, adminicula, de probation.*

Singula, quæ non prosunt, vnita iuuant.

Respondeo primum; dato, & non concesso, quod prædicta regula sit vera, adhuc illam nõ præiudicare prædictæ declarationi: quia ad summum verificari illa posset, quando multa singula in vnum collecta, tenderent coniunctim ad vnum particularem effectum, prout loquuntur prædicti textus *c. causam quæ, & l. spadonem* In hoc enim multa tendunt ad excusandum à tutela; in illo verò ad probandam limitationem Diœcesis; quod non est in casu nostro, cum singula tendant ad certam, & differentem derogationem. Verba enim, *non obstantibus constitutionibus*, tendunt ad derogationem, constitutionum, non autem ad derogationem statutorum, & priuilegiorum: & è contra, verba, *non obstantibus statutis, &c.* non tendunt ad derogationem constitutionum, sed statutorum, & sic de alijs, &c. Ergo prædicta regula non obstat nostræ declarationi.

Respondeo secundo, prædictam regulam adhuc non sustineri per dictos textus allegatos, in quibus fundatur. Nam *d. §. qui iura*, potius facit contra ipsam regulam, vbi quæritur, an quis habens plures causas, quæ per se vnaquæque sit

 insuffi-

insufficiens ad excusandum à susceptione tutelæ, si dictas particulares causas insimul vnitas obijciat, excusetur à susceptione tutelæ: & præcipitur ibi non excusari. Si ergo multa singula insimul vnita non sufficiunt ad vnum particularem effectum producendum, multo minus ad diuersos.

Quo vero ad *cap. causam, quæ*, Respondetur, neque istud obstare: quia ibi non dicitur, quod ea singula, quæ in se non habent tantum virium, vt sufficienter possint probare, si in vnum colligantur, probent: sed insinuat varias species probationum, quarum singulæ per se sufficienter probant, vt est scriptura antiquorum librorum, qui per se faciunt fidem. *cap. ad audientiam, 13. §. nos igitur de præscript.* Testium depositio, cum in ore duorum, vel trium stet omne verbum. Fama, quæ in antiquis, quorum memoria non habetur, probat. *l. si arbiter, 28. ff. de probat. l. in summa, 2. §. idem Labeo, ff. de aqua pluu. arcenda.* Vel dicamus, prædicta singula, licet per se non facerent sufficientem probationem, nihilominus Summum Pontificem specialiter decernere in alleg. to casu, quod simul vnita faciant plenam probationem, vt colligitur ex verbo ibi apposito, *mandamus*, quod de sui natura importat iussionem, & præceptum. *cap. mandato, 10. de præbendis in 6. cap. mandatum, 38. & cap. eam te, 7. de rescriptis.* Si enim iubet, ergo de iure aliàs non probarent: & ideò hoc ad casum non expressum non extendendum.

Antiqui libri probant.

In antiquis fama probat.

AB IRREGVLARITATE

Ex homicidio in vtroque Foro, pro Regulari.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Religioso viro, &c. Ex parte Fratris N. Religiosi professi Ordinis N. nobis oblata petitio continebat. Quod ipse aliàs post emissam professionem, & sacrorum Ordinum susceptionem, quendam alium sui Ordinis Religiosum, à quo prouocatus fuerat, occidit; propter quod censuras Ecclesiasticas incurrit & irregularitatem contraxit, nec non à suis Superioribus fuit punitus, & ab exequutione suorum Ordinum suspensus; ab Altari iam per nonnullos annos abstinuit, pœnitentias sibi interim iniunctas adimplendo. Cum autem, &c. dictus Frater N. de præmissis plurimum doleat, suosque Ordines exercere, ac quæcunque suæ Religionis officia, & dignitates consequi licitè posse desideret, bonumq; de eo Procurator generalis eiusdem Ordinis tulerit testimonium; idcirco pro sua conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam in vtroque foro absolui, secumque desuper dispensari. Quare etiam pro parte prædicti Procuratoris generalis supplicari nobis humiliter fecit, &c. Nos igitur, &c. quatenus si est ita, dictum Fratrem N. à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, homicidij reatu, & excessibus huiusmodi in vtroque foro absoluas hac vice, in forma Ecclesiæ consueta, iniuncta inde ei pro modo culpæ pœnitentia salutari, & alijs,*

alijs, &c. iniungenda. Demum cum eodem Fratre N. pœnitentia vel illius parte peracta, & suffragantibus, &c. alioque ei canonico non obstante, super irregularitate per eum ex præmissis quomodolibet contracta, quodque illa, & alijs præmissis non obstantibus, postquam in huiusmodi suspensione steterit per tempus arbitrio tuo statuendum, in suis Ordinibus, etiam in Altaris ministerio, non tamen in loco perpetrati delicti, ministrare, & quæcunque sui Ordinis officia, & dignitates, si ad illa aliàs canonicè, &c. vt in præcedenti formula.

Omissis ijs, quæ sunt communia cum præcedenti prima formula, ad ea tantummodo, quæ huic formulæ sunt propria, nosmet conuertimus.

Prouocatus, &c. Id est turbatus, & commotus. *cap. dilecto, 6. vbi glossa in verbo, prouocatus, & Archid. in principio; de sentent. excommun. in 6. cap. suspicionis, 39. de offic. Iudicis delegati.*

Prouocatio triplex. Ista animi turbatio, & commotio, triplici ex capite oriri potest. Primo ex verbalibus iniurijs irrogatis, videlicet ex contumelijs, & conuicijs nobis illatis. *cap. veniens, 16. de iureiur.* Secundo ex minis, & insultu hostili cum armis. *l. 3. ff. de vi, & vi armata. cap. susceptimus; 10. de homicid. Felin. in cap. dilecti, 8. num. 14. de exception.* Tertio ex actuali percussione.

Licet prouocatio regulariter non excuset delinquentem, vt notat *Felin. loco cit. num. 10.* nemini enim fas est propriam iniuriam vlcisci. *l. nullus, 13. C. de Iudæis, & Cælicolis;* Nihilominus alleuat pœnam. *l. si adulterium, 38. §. Imperatores, ff. ad leg. Iul. de adult. l. lex Iulia, 7. §. fin. ff. ad l. Iul. repetundarum. Felin. loco cit. nu. 12.* Et propterea occidens prouocantem, licet sit culpabilis, quia excessit moderamen inculpatæ tutelæ. *cap. significasti, 18. §. finali de homicidio, cap. significauit, 3. §. quoniam, de pœnitentia, & remiss.* Non tamen est dolosus, vt notabiliter aduertit *Felin. loco cit. nu. 12.* quia difficillimum est, iustum dolorem temperare; & in puniendis delictis maximè consideratur dolus. Nam grauius punitur delinquens ex industria. *cap. 1. de homicidio, vbi glossa in verbo, per insidias.* *Prouocatio excludit pœnam dolosi.*

Ex præmissis duę insurgunt difficultates. Prima, an quælibet etiam minima prouocatio alleuet pœnam delicti. Secunda, an gratia reddatur ipso facto inualida, si prouocatio mendaciter allegetur.

Quoad primam respondetur, minimam prouocationem secundum se sumptam, non alleuare pœnam, quia de minimis non curat prætor. Dixi secundum se sumpta; quia si hæc copuletur cum ira prouocati alia ex causa prius extorta, alleuat pœnam: si enim ira per se delinquentem excusat à rigore pœnæ subeundæ, per *dictam l. lex Iulia, §. fin. & per Felin. loco citat. num. 12.* multo magis si superaddatur prouocatio. *Ira excusat delinquentē à rigore pœnæ.*

Maioris momenti videtur esse secundo allegata difficultas: nam homicidium ex industria perpetratum excluditur à venia, quasi irremissibile. *Concil. Tridentinum, sess. 14. cap. 7.* Propterea homicidæ huiusmodi protestatur Ecclesia se nolle patrocinari, vt moriatur. *d. cap. 1. de homicidio.* Ergo allegatio falsæ prouocationis, per quam tacetur, immò negatur præcedens in homicidio industria, facit gratiam subreptitiam, & consecutiuè nullam. *cap. super litteris, 30. §. nos igitur,*

de rescriptis. Mendax enim precator debet carere penitus impetratis.

Ideò necesse est vt allegata prouocatio vere extiterit, ad hoc vt huiusmodi absolutio, & dispensatio demandentur exequutioni.

Quid dicendum, si fuerit leuis prouocatio, an adhuc gratia sit in suo robore, nec ne, cum minima non habeantur in consideratione. *l. scio, 4. ff. de in integr. restitut. l. 4. in fine, ff. de adilit. edict.* & ideò leuis prouocatio habeatur, ac si non præcessisset. Respondetur, adhuc gratiam remanere in suo robore, eo quod leuis prouocatio excludit præcedentem industriam, quam sacri Canones summopere in homicidio detestantur. Secundo prouocatio respicit homicidium in ordine ad pœnam homicidæ mitius infligendam, non autem ad homicidam excusandum ab ipsius homicidij reatu, vt supra diximus: ergo parum interest quoad gratiæ validitatem, an prouocatio fuerit leuis, vel grauis, cum mendacium non sit in precibus porrectis, & vere præcesserit prouocatio, & propterea gratia carens subreptione, & obreptione sit valida: & eo magis, quia agitur de reintegranda Religione, quæ absque sua culpa in suo Religioso fuerat punita, & priuata illius ministerio in Altari; & cum sit causa fauorabilis, debet latè interpretari. *cap. odia, 15. de reg. iuris in 6.* & ideò quælibet prouocatio etiam leuis, admittitur pro validitate huius gratiæ.

Leuis prouocatio excludit industriam.

Ad leges in contrarium allatas respondeo, illas locum habere quando agitur de præiudicio alteri inferendo: nam loquuntur de inualidandis emptionibus, & venditionibus, & propterea de tollendo iuri alteri acquisito, quod minima ex causa fieri nequit: ideò non procedunt in nostro casu.

Per nonnullos, &c. Id est per aliquot annos, qui in duobus ad minus annis verificari debent. *cap. pluralis loquutio, 40. de reg. iuris in 6. l. vbi numerus, 12. ff. de testibus.*

Abstinuerit, &c. Quod intelligendum credo de ministerio sacrorum Ordinum, non autem de Minorum Ordinum exercitio, quos tamen dummodo non exercuerit vt ordinatus; consuetudo enim recepit, vt etiam laici, & non ordinati, inseruiant Altari in actibus minorum Ordinum. *Syluester. verbo irregularitas, num. 14. Tolet. in sum. lib. 1. cap. 72. de irregul. in Ordin. minist. num. 1. prope finem.* Et ideò vere dicitur, quod abstinuerit ab exercitio suorum Ordinum, cum actus minorum Ordinum, non vt ordinatus, sed vt Laicus exercuerit.

Iniuncta, &c. Pœnitentiæ grauitas, vel leuitas commensuranda erit ex qualitate prouocationis, ob rationes superius allatas.

Ciuitatis nomine veniunt suburbia.

Non tamen in loco, &c. Si locus delicti est Ciuitas, nomine loci veniunt non solum Ciuitas, verum etiam suburbia, quia nomine Ciuitatis intelliguntur etiam suburbia. *l. 2. vbi glos. in verbo, in continentibus, l. qui in continentibus, 147. l. collegarum, 173. l. ædificia, 139. l. vt Alphenus, 87. ff. de verb. signif. glos. in l. mille passus, 154. verbo, continentibus, ff. eodem.* Si verò est castrum muratum, & extra muros habeat ædificia, idem dicendum est. *cap. si ciuitas, 17. de sentent. excommunic. in 6. Bart. in l. Verbis appellatio, 2. num. 2. ff. de verborum signif.* Et præcipuè in nostro casu, alias enim eluderetur finis Maioris Pœnitentiarij, qui per huius-

huiusmodi prohibitionem intendit obuiare scandalis, quæ in populo generarentur, si noster homicida in eorum celebraret suburbijs, *argum. dicti cap. si ciuitas.* Ideò noster executor expresè prohibeat dicto Fratri N. celebrare, & Ordines, & officia exercere non solum in loco delicti, verum etiam in continentibus ædificijs, id est in eius suburbijs.

Reliqua vide in præcedenti formula.

DISPENSATIO

Pro volente ingredi Religionem.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Religioso viro, cuicumque Superiori cuiusuis Religionis à Sede Apostolica approbata, perlatorem præsentium ad infrascripta specialiter eligendo, salutem in Domino. Ex parte N.N. laici Sidoniensis latoris præsentium, nobis oblata petitio continebat, quod ipse aliàs hominem sibi infensum occidit: modo ad pœnitentiam suorum peccatorum peragendam cupit Religionem ingredi, & in ea ad omnes etiam sacros, & Presbyteratus ordines promoueri, ac quæcunque dictæ Religionis officia, & dignitates consequi licitè posse. Cum autem, &c. dictus N. huiusmodi suum desiderium consequi nequeat absq; speciali Sedis Apostolicæ dispensatione, pro sua conscientiæ quiete cupit à præmissis, de quibus plurimum dolet, in vtroq; foro absolui, secumque desuper dispensari. Quare, &c. Nos igitur, &c. discretioni tuæ committimus, quatenus si est ita, dictum N. postquam cum Fisco concordauerit, & hæredibus occisi si nondum satisfecit, satisfecerit, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, homicidij reatu, & excessibus huiusmodi in vtroque foro, ad effectum ingrediendi Religionem dumtaxat, absoluas hac vice, &c. Iniuncta, &c. iniungenda: Ac cum eodem, vt Constitutione Sixti Papæ V. contra facinorosos edita non obstante, Religionem à Sede Apostolica approbatam (non tamen Ordinis Sancti Spiritus, seu Sancti Antonij, vel aliquam aliam militarem) vbi beneuolos inuenerit receptores, ingredi, & in ea professionem emittere, & post emissam professionem, suffragantibus sibi dignis pœnitentiæ fructibus, & meritis, alioque ei canonico non obstante, super irregularitate per eum ex præmissis quomodolibet contracta, quodque illa, & alijs præmissis non obstantibus, Clericali charactere (si eo nondum insignitus extitit) insigniri, & ad omnes, etiam Sacros, & Presbyteratus Ordines, si ad id aliàs idoneus reperiatur, promoueri, & post quam promotus fuerit, in illis, etiam in Altaris ministerio (non tamen in loco per-*

pe-

petrati delicti) ministrare, & quæcunque dicta Religionis officia, & dignitates, si ad illa aliàs canonice, &c. vt in præcedentibus formulis.

Cuicumq; Superiori, &c. Per hanc clausulam conceditur quidem dicto N. electio Superioris, sed ex illis tantum qui in sua Religione habent ordinariam iurisdictionem delictorum enim absolutiones, & dispensationes, locorum Ordinarijs committuntur, quando conceduntur in vtroque foro, vt specialiter de homicidio decreuit *S. Concil. Trid. c. 7. sess. 14. de reform.* Et ideò cum à M.P. emanant huiusmodi absolutiones, & dispensationes ad fauorem eorum, qui Religionem ingredi volunt, earum executio committitur ijs Superioribus, qui ordinariam habent iurisdictionem, quales sunt Generales, Prouinciales, Abbates, & alij Superiores locales, qui in sua Religione, Prouincia, Monasterio, Conuentu, Collegio respectiue ordinariam habent iurisdictionem; agitur enim de interesse suæ Religionis, dum criminosus recipi debet: & ideò isti, vt ordinarij Iudices Religionis, cognoscere debent, an recipiendus ille sit, & mereatur ad sacros ordines promoueri, & ad officia & ad dignitates Religionis admitti, nec ne. Vnū ex his, & non alios, dictus N. pro exequutione præsentium litterarum eligere tenetur sub pœna nullitatis, quia facultas eligendi alicui simpliciter concessa solum est de persona eligenda, quæ non habeat impedimentum, pro quo de iure eligi non possit. *cap. cum ad nostram, 37. de electione.* Priuilegia enim debent intelligi secundum naturam materiæ, in quam cadunt. *l. in contractibus, 15. C. de non numer. pecun. l. si vno, 17. ff. locati.*

Facultas eligendi est de persona legitima eligenda.

Infensum, &c. Id est inimicum, quocunque modo sit inimicus.

Occidit, &c. Per hæc verba generalia homicidij, Primo non cōprehenduntur Clericidium, & Presbytericidium: Secundò, nec assassinium: hæc enim delicta habent peculiarem grauitatem, & enormitatem, & specialibus pœnis notantur, ac puniuntur per sacros Canones. *c. in quibusdam, 12. vbi Panor. nu. 1. & c. ad aures, 10. de pœnis, & c. 1. de homicidio in 6.* Ideo eorum qualitates necessariò exprimendæ, alias gratiæ desuper concessæ, sunt inualidæ, & nullius roboris: nam si qualitas assassinij fuisset expressa, vel gratia esset pœnitus denegata, vel saltem præscripta Religio strictioris Ordinis, remota latoris electione arbitraria.

Nomine homicidij non venit Presbytericidium.

Ad pœnitentiam, &c. Ad hunc tamē effectum est licitum ingredi Religionem. *arg. c. tuæ, 6. de pœnis,* non autem ad illius honores, & dignitates, ac tēporalia commoda consequenda. *c. cum ad nostram, 37. & c. officij tui, 38. de elect. cap. sunt in Ecclesia, 8. quæst. 1.*

Religio est locus pœnitentiæ peragendæ.

Consequi nequeat, &c. Constitutio Sixti huius nominis Quinti, emanata sub 12. Kal. Nouembris, & publicata die septima eiusdem mensis Nouembris, quæ incipit, *Cum de omnibus Ecclesiast. &c.* prohibet facinorosis hominibus ingressum, & professionem Regularem sub pœna nullitatis, & illorum admissio ad habitum, vel ad professionem prohibetur Superioribus Religionum sub pœna priuationis vocis actiuæ, & passiuæ, nec non officiorum, & dignitatum, & perpetuæ

Facinorosi excluduntur à Religionis ingressu.

me ad illa inhabilitatis ipso facto incurrendarum.

Postquam cum Fisco concordauerit, &c. Hæc concordia necessariò præcedere debet, cum per conditionem hic apponatur, & propterea verificanda prius, quam huiusmodi gratia executioni demandetur: dictio enim, *Postquam*, importat tempus præteritum, & excludit futurum, vt sæpius diximus: & verbum *concordauerit*, actum importat perfectum concordiæ.

Fiscus est Camera Principis. *Cum Fisco, &c.* Fiscus est Camera Imperij complectens quidquid ad illius commodum pertinet. *Bart. in rubr. C. de Iure Fisci, lib.* 10. *Peregr. de Iure Fisci, lib.* 1. *tit.* 1. *nu.* 2.

Aliquando sumitur pro loco, in quo reponuntur scripturæ Fiscales, & Patrimoniales Imperij, *vt Bart. loco cit.*

Officiales prædictæ Cameræ veniunt nomine Fisci. Aliquando demum sumitur pro prædictæ Cameræ Imperij Officialibus qui habent administrationem, & curam redditum eiusdem Cameræ. *Dec. cons.* 404. *in princ. & cons.* 700. *nu.* 7.

Hæc Camera appellatur Fiscus, quasi fixus, id est firmus, duplici ex capite: Primo, quia semper est diues, & soluendo. *l.* 2. *ff. de fundo dotali. Bart. loco cit.* Secundo, quia est perpetuus, & nunquam moritur, vt notatur in *l. vnica, §. fin. ff. si quis ius dicen. non obtemperauer. Peregr. loco cit. nu.* 34. *&* 37. Ad hanc Imperij Cameram spectant delinquentium bona, & pœnæ pecuniariæ *l. fin. C. de iure Fisci. l. Papinianus,* 8. *§. meminisse, ff. de inoff. testam. l. multarum,* 5. *C. de modo multarum. Peregr. de iure Fisci, lib.* 4. *tit.* 8. *n.* 1. *&* 7. *Clarus in sua Praxi criminali, lib.* 5. *§. fin. q.* 78. *per totam. Bald. in cap.* 1. *§. ad hæc col.* 3. *de pace iuramen. firman.* Fiscum appellat sacrum sine conscientia, quia imbursat malè acquisita, & ex maleficijs prouenientia. Fiscus est sacrum sine conscientia.

Cum hac Camera noster hic lator concordare omnino debet, vel per compositionem, vel per remissionem criminis. Compositio est, quando criminis reatus, id est, obligatio ad pœnam corporalem pro crimine contracta redimitur pecunia: & hæc reponitur in dicta Camera, vt supra diximus: vel per gratiosam pœnæ remissionem; vtraque spectat ad supremum Principem, qui pro sui Imperij Camera, vel pœnam ex integro remittere, & indulgere, vel minuere, aut admittere ad pecuniariam compositionem solummodo potest. Remissio & compositio delictorum ad Principem spectant. *l. acta apud se,* 45. *§. de amplianda, ff. de re iudicata. l. Diui Fratres,* 27. *l. ad bestias,* 31. *l. moris,* 9. *§. sed enim, ff. de pœnis. l.* 1. *§. finali, ff. de quæstion. l. quoties,* 2. *C. de precibus Imperatori offerend. l. quinque,* 57. *C. de Decurion. lib.* 10. *glos. in l.* 2. *verbo, concedi, C. de in ius vocando, quam DD. communiter sequuntur, vt refert Clarus in sua Praxi criminali lib.* 5. *quæst.* 59. *§. fin. num.* 1. *ex sententia Parisij cons.* 1. *nu.* 1. *lib.* 4. Princeps enim supra legem est. *l. Princeps,* 31. *ff. de legibus.* Vnde in Principe omnis pœna arbitraria est, quia vt dicunt *Bald. in l.* 1. *col.* 8. *vers. vlt. opponitur, C. de summ. Trinit. & Felin. in cap. qualiter, & quando,* 24. *§. ad corrigendos, num.* 17. *de accusat. & peregrin. de Iure Fisci, lib.* 1. *tit.* 8. *num.* 15. arbitrium suum accipit ex motu cælesti, cum in manu Dei sit cor Principis. Antequam noster executor apponat manus executioni præsentium litterarum, faciat sibi exhiberi legale instrumentum, vel remissionis à Principe, vt supra gratiosè obtentæ; vel liberationis à mo-

molestijs Curiæ mediante compositione, vt supra admissa, & soluta, per eandem Curiam sibi impertitæ.

Et hæredibus occisi, &c. Hæc etiam satisfactio præcedere debet omnino. Qui verò veniant nomine hæredum, vide, quæ diximus in Tertia præcedenti nostræ Praxis Parte, in formula Absolutionis à Presbytericidio, in verbo, *ac etiam hæredibus*.

Si nondum satisfecit, &c. Cum in homicidio duo fuerint offensi, & Respublica, & priuata persona, per superius allegata, fuit Respublica in persona Principis satisfacta: Princeps enim repræsentat Rempublicam, cum in eum omnis Reipublicæ ratio translata per populum fuerit. *§. sed, & quod instit. de iure nat. gen. & ciuili. l. 1. ff. de Constit. Principum*, nec Princeps per admissam criminis compositionem, vel illius remissionem, præsumitur velle alteri præiudicium inferre, auferendo ius illi debitum, vt supra diximus. Remanet igitur in nostro latore obligatio satisfaciendi hæredibus occisi.

Princeps repræsentat Rempublicam.

Satisfactio non debet esse in corpore, quia hæc solummodo ad publicum spectat iudicium, & iam, vt supra diximus, fuit remissa, vel commutata, sed in crumena. Et licet liberum corpus non recipiat æstimationem. *l. ex hac, 3. ff. si quadrupes paup. fecisse dicatur. l. 1. §. cum liber homo, & l. vlt. ff. de his, qui deiecerint, vel effuderint. l. 2. §. cum in eadem, ff. ad l. Rhodiam de iactu*; Nihilominus damna ex illius occisione sequuta, reficienda sunt, & iniuria ipsis in morte prædicta illata, est pecunijs compensanda. *cap. 1. & cap. olim, 7. de iniurijs*.

Liberum corpus non recipit æstimationem.

Cum damnorum, & iniuriarum actiones, & compensationes debeantur ea passis, *d. cap. olim*, nec defuncto refici possint, nisi in persona sui hæredis, quia hæres repræsentat personam defuncti. *l. hæredem, 40. vbi Decius num. 1. ff. de reg. iuris. §. 1. Auth. de iureiur. à moriente præstito, vbi glossa, in verbo sibimet. Dec. cons. 679. nu. 5.* Ergo hæredi reficici debent. Quænam debeat esse huiusmodi satisfactio, nostri exequutoris arbitrio relinquenda est determinatio. Vide, quæ de huiusmodi clausula diximus in formula absolutionis à Presbytericidio, quæ habetur in Tertia præcedenti Parte.

A quibusuis sententijs, &c. Hæc absolutio à censuris est familiaris, tam in litteris immediate à Summo Pontifice, quam mediate per eius Officiales emanatis: & hoc ad eum finem, vt gratia facilius suum sortiatur effectum.

Quas propter præmissa, &c. Hæc clausula limitat ad censuras, si quas propter superius narrata lator incurrit: dictio enim *propter*, est dictio causalis, & denotat tam causam proximam, quam causam remotam, & impulsiuam. *cap. quoniam contra falsum, 11. §. fin. de prob. Bald. in cap. quia propter, 42. num. 27. de elect. Caldas cons. 282. num. 2. vers. & pro hac parte alias, 4. de locato.* Dictio verò, *præmissa, prædicta*, & similia, important repetitionem eorum, quæ superius fuerunt narrata, vt per *Bart. in l. 2. §. finali. ff. si famil. furium fecisse dicatur.* Et propterea hæ duæ dictiones simul coniunctæ, denotant causam huiusmodi censurarum, si quæ sint, esse superius expressam in præcedenti facto.

Dictio, propter, est causalis.

Et ex his collige differentem effectum huius clausulæ, quando ponitur in litteris immediate à Summo

mo Pontifice emanatis, & quando ponitur in Litteris, & Bullis, quas Maior Pœnitentiarius concedit: in illis enim suspenduntur omnes, & singulæ censuræ, quibus quouis modo impetrans irretitus existat, ad effectum, vt gratia suum effectum habeat, & valida existat: in his autem non suspendit, sed demandat absolutionem censurarum, occasione casus in illis expressi per impetrantem incursarum.

Ad effectum dumtaxat, &c. Cum dictio, *duntaxat*, limitet, & restringat eam dispositionem, vbi ponitur, ad casus expressos tantum, vt diximus in Formula Absolutionis pro defuncto, *vers. ad effectum duntaxat*, in Tertia præcedenti Parte; sequitur, quod noster lator absoluatur ab homicidij reatu ad hoc tantum, vt recipi possit ad habitum, & professionem: propter homicidium enim repellitur ab ingressu Religionis per Constitutionem Sixti Papæ Quinti, contra facinorosos editam; & audentes eum recipere puniuntur priuatione officiorum, & dignitatum, & vocis actiuæ, & passiuæ per eandem Constitutionem.

Sublata occasione ingrediendi Religionem, absolutio ab homicidio in vtroque foro non delegatur, nisi Iudici ordinario, per *Concil. Trident. loco supra alleg.* qui Iudex ordinarius non est Superior Religionis extra Religionem: & ideò cessante ingressu huiusmodi, cessat etiam delegata facultas absoluendi.

Absoluas, &c. Vide quę in præcedentibus formulis diximus in eodem verbo, *absoluas*.

Iniuncta, &c. Pœnitentia est latori imponenda in operibus, quæ sint compatibilia cum statu Religioso, quem assumit. Quænam sint hæc pœnitentiæ opera, nemo melius determinare valet, quam prædictus Superior Religionis, qui præsumitur optimè informatus de toto statu suæ Religionis.

Et alijs, &c. Videat exequutor, an per huiusmodi homicidium alteri præter hæredes sit illatum damnum; & ad hoc resarciendum an lator teneatur, iuxta à nobis determinata in Secunda Parte huius Praxis in Formula pro altero machinante de contracto in clausula, *nec non ijs, &c.*

Vt Constitutione, &c. Hæc clausula est derogatoria Constitutionis Sixti, & habilitat latorem, vt possit recipi ad Religionem, & Superiori prædicto concedit vt legitimè, & sine pœnarum incursu illum ad Religionem, nec non ad professionem admittere queat: dictio enim, *non obstante*, vbicunque ponitur, inducit derogationem, prout in pręcedenti formula diximus.

Dictio, nō obstante, inducit derogationem.

Approbatam, &c. Ecclesiæ, id est, Sedis Apostolicæ approbatio semper fuit necessaria ad instituendam Religionem. Olim Episcopi poterant ex tacito Papæ consensu approbare statum Religiosum, vt refert *Bellar. lib. de Monachis, cap. 4. & Lessius lib. 2. cap. 41. de statu Religioso, dubitat. 1. num. 12.* Sed hodie sine expressa licentia Papæ nemo potest nouam Religionem instituere, neque habitum Religionis aliàs erectæ, nisi fuerit per eandem Sedem Apostolicam prius confirmata, suscipere, & in ea professionem emittere; & si professionem emiserit, professio erit nulla. *cap. 1. de religios. do-*

In Religionibus instituendis est necessaria approbatio Sedis Apostolicæ.

nib. in 6. & cap. fin. eod. tit. Rationem adducit *Lessius loco cit. nu.* 14. ex go enim, quod Ecclesia prohibet illam formam viuendi, & profitendi, nec tribuit facultatem illam acceptandi, prohibet etiam illarum vsum: & ideò qui eam amplexati sunt, possunt licitè illam deserere, & non tenentur ad votorum emissorum obligationem, quia ad ea vota non se obligarunt obseruanda, nisi in Religione; & Ecclesia per supradictos Canones se nolle illa acceptare expressè declarauit.

Ad instituendam aliquã Religionem requiritur expressus consensus Sedis Apostolicæ. & ni sufficit tacitus. Hæc autem approbatio Religionis per Sedem Apostolicam necessario facienda duplici modo fieri potest: vel concedendo licentiam, vt illa erigatur, & instituatur: vel eam iam erectam, & institutam confirmando: & vtraque fit mediantibus litteris sub plumbo, vel in forma Breuis sub Annulo Piscatoris expeditis.

Nec suffragatur, si prætensæ Religionis erectio attentetur in facie Summi Pontificis, & eo tacitè permittente. Nam præsumitur talem prætensam Religionem tolerari, & permitti, vt pium Institutum, non autem vt Religionem, vt bene aduertit *Lessius loco cit. num.* 14. *vers. aduerte tamen:*

Et hoc probatur ex consuetudine. Nam Summus Pontifex huiusmodi licentias, & confirmationes non concedit, nisi in scriptis: consuetudo autem habet vim legis. Et ideò *Sylu. in sum. verb. relig.* 1. *in princ.* dicit, & bene, *per litteras Apostolicas iudicandum esse, quæ Religio sit approbata, & quæ non.*

Secundo probatur ex regulis Cancellariæ. Gratiæ enim à Sede Apostolica obtentæ non suffragantur, nisi litteris desuper expeditis.

Clausula, nõ tamen, est exclusiua. *Non tamen, &c.* Hæc clausula de sui natura est exclusiua eorum, quibus coniungitur, à præcedenti generali dispositione. *c. cum dilectus filius, 6. de arbitris. l. non tamen, 38. ff. de Procuratoribus. l. non tamen, 24. ff. de euictione. Dec. in cap. ex parte, 2. nu.67. de rescriptis.* Et propterea lator vigore præsentis gratiæ non potest ingredi Religionem Sancti Spiritus, vel Sancti Antonij, neque aliquam Religionem militarem, videlicet Sancti Ioannis Hierosolymitani, & similium, quæ de sui institutione militiam profitetur sub limitatis Regulis, & Constitutionibus: & hoc ad effectum, vt sub claustrali custodia perpetratum delictum flere facilius cogatur.

Hinc sequitur, neminem prædictarum Religionum Superiorem eligi posse pro exequutione præsentium litterarum.

Vbi beneuolos, &c. Per hanc clausulam declaratur intentio M. Pœnitentiarij, qui non intendit per præsentes litteras cogere Superiores Religionis ad recipiendum latorem, sed solummodo concedere illis facultatem recipiendi, non obstante præallegata Sixti Constitutione; si tamen velint illum recipere, & in eum beneficium conferre receptionis: hoc enim importat dictio illa, *si*, quæ est conditionalis, & importat coditionem, vt alias diximus, & verbum *beneuolos*, quod præsupponit, sed non inducit bonam voluntatem, cum sit idem ac beneficæ voluntatis esse. Igitur, cum sit hæc clausula conditionalis, & conditionalem faciat dispositionem, cui iungitur; non sortietur suum effectum, nisi adimpleatur conditio, quod Superiores Religionis latorem velint recipere ad habitum Religionis. Ergo per hanc clausulam declaratur, quod M. P. non intendit cogere ad latorem recipiendum, sed solum concedere facultatem recipiendi, si velint.

Pro-

Religiosus conuersus non potest promoueri ad Ordines.

Professionem, &c. Id est, eam professionem, quæ à Clericis eiusdem Religionis emitti solet, vel saltem vt clericus emittat, si sit eadē professio Clericorum, & Conuersorum. Nam si emittat professionem, vt conuersus, & Superior eius professionem, vt conuersi, recipiat, iam non poterit cum eo vigore præsentium litterarum dispensari ad Ordines, cum status, Religiosorum conuersorum per Constitutiones Pontificias, & particularia Religionum statuta remoueatur à clericali Ordine. *cap. ex eo, 32. §. in Ecclesijs, de electione in 6. & per reformationem Regularium factam à Clemente Octauo felicis recordationis.*

Emittere, &c. Subintelligitur, expleto solitæ probationis tēpore; nemo enim ad professionem admittendus est sine expleto Nouitiatu. *cap. ad apostolicam, 16. de reg. cap. non solum, 2. & sequen. de regul. in 6.* & si secus emittat, nulla erit professio, per *Concil. Trid. de reform. sess. 25. cap. 15.* cui nunquam intelligitur derogatum, nisi de huiusmodi derogatione fiat specialis mentio.

Ex post emissam, &c. Ex quibus verbis deducunt aliqui, absolutionem, & dispensationem, quoad ingressum, & professionem, faciendas antequam lator recipiatur si enim non præmittantur, nec ille recipi, nec eum Superiores recipere possunt, ob prææallegatam constitutionem Sixti. Quo verò ad Ordines, & dignitates, dispensationem admittunt faciendam post emissam à latore professionem; quia dictio, *post* excludit omne tempus præcedens, vt sæpius diximus, & solum admittit subsequens: & si secus fiat, nulla, & inualida erit, quia tēpus subsequens professionem ponitur de forma dispositionis, & forma præscripta etiam in minimis est obseruanda, & si deficiat in minimo, actus corruit. *l. cum hi, 8. §. si prætor. ff. de transact. l. non dubium, 5. C. de legibus.*

Contrarium alij probabilius existimant, videlicet vnico contextu posse eum latore dispensari, & ad professionem, & ad Ordines; quia conditio temporis apposita non cadit super dispensationis tempus, sed super effectum dispensationis, nec respicit actum dispensantis, sed dispensandi, cum dictiones, *vt post*, insimul vnitæ vbi ponuntur, faciunt dispositionem conditionalem. *l. Aristo ait, 18. §. idem Aristo, vbi glossa in verbo, obligatione, ff. de donationibus;* & propterea impediunt, ne ante præscriptum tempus locum habeat dispositio. Ergo, cum hæ dictiones hic ponantur in ordinibus suscipiendis, & dignitatibus obtinendis, impedient solum latorem, ne ante professionem promoueatur non autem nostrum exequutorem, ne cum eadem temporis conditione possit prius eum illo dispensare.

Dictiones, vt post, inducunt conditionem.

Ad rationem in contrarium allatam de forma, quæ etiam in minimo seruanda est, respondent de forma esse, vt cum latore dispensetur, ad effectum vt possit, postquā emiserit professionem, ordinari: non autem de forma esse, vt post professionem cum illo dispensetur, vt ex præsentis clausulæ verbis ipsis apparere dicunt; & ideò non obstare eorum sententiæ. Non negant tamen, exequutorem posse diuidere huiusmodi dispensationem, si velit. Sicut enim Maior Pœnitentiarius non iubet vt insimul tota hæc dispensatio exequutioni demandetur secundum omnes suas partes; ita etiam, nec prohibet diuisionem: ideò relinquitur arbitrio exequutoris. Et licet persona Superioris, quæ partem huius dispensationis exequitur, deponat officium Superioritatis, ob quod fuit

electus ad exequutionem præsentiū litterarum; nihilominus successor in officio Superioris succedet etiam in officio exequutoris, nam non fuit electa industria personæ, sed illius officium. Primam tamen sententiam veriorem existimo. Nam, si bene huius clausulæ verba perpendantur, necesse erit fateri, à prædictis duobus dictionibus, *vt*, & *post*, eodem modo respici dispensantem, ac dispensandum: quia si prohibent latori ordinari ante emissam professionem, mandant etiam, vt super irregularitate non possit cum eo dispensari, nisi post emissam professionem; immediate enim post illa verba *emissam professionem*, apponitur alia conditio verificanda priusquam deueniatur ad actum dispensationis desuper præstandæ, videlicet, si suffragentur pœnitentiæ fructus, & merita, & aliud non obstet canonicum impedimentum: quæ verba in ablatiuo posita, important conditionem: ablatiuus enim absolutus inducit conditionem, sine qua non. *l. à testatore*, 108. *ff. de conditionibus, & demonstrat.* Sed hæc conditio verificanda est post emissam professionem, ob rationes superius allatas; ergo super irregularitate cum latore dispensari nequit, nisi post emissam professionem.

Ablatiuus absolutus importat conditionē.

Ad rationem pro secunda sententia allatam respondeo, vt supra, videlicet prædictam temporis conditionem eodem modo respicere dispensationem super irregularitate, ac eius effectum, & sic eodem modo dispensantem, & dispensandum. Ad illud de forma, eodem modo respondetur, quod sicut præscribitur tempus dispensando ad Ordines suscipiendos, ita dispensanti ad dispensandum super irregularitate: ideò ab vtroque forma prædicta est seruanda.

Ad vltimam rationem respondeo negando, quod Maior Pœnitentiarius non iubeat dispensationem super irregularitate exequutioni demandandam post emissam professionem, ob rationes prædictas: & ideò non est locus arbitrio exequutoris adeò, vt possit ad suum libitum præmittere, vel postponere exequutionē dispensationis quoad irregularitatem.

Et suffragantibus, &c. In verificatione huius clausulæ parum laborandum est: quia ex eo, quod lator admittatur ad professionem, colliguntur eius digni pœnitentiæ fructus, & merita. Indignus enim, & impœnitens, non admittitur ad Professionem, sed expellitur *arg. d. cap. ad Apostolicam de Regular.*

Aliquo ei canonico non obstante, &c. Id est impedimento. Quæ autem sint huiusmodi impedimenta, vide quæ in præcedenti Tertia Parte diximus.

Si aliud adsit impedimentum, existimo abstinendum à dispensatione: facultas enim hæc dispensandi est conditionalis per prædicta verba in ablatiuo absoluto posita; & ideò non existente conditione per illa verba requisita, actus dispensationis erit nullus, & inualidus. *l. si quis sub conditione*, 8. *ff. si quis omissa causa testam. l. cedere diem*, 213. *ff. de verborum signific.*

Super irregularitate, &c. Vide, quæ in præcedentibus formulis super eisdem verbis diximus.

Reliqua huius formulæ, vide in formula pro Clerico simoniaco in præcedenti tertia Parte.

PRO

PRO LAICO.

Qui duo homicidia commiſit, & ad pœnitentiam ſuorum peccatorum Religionem ingredi deſiderat vti Conuerſus, ſeù Laicus.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Religioſo viro, cuicumque Superiori, &c. Ex parte N. laici latoris præſentium, &c. Quod ipſe alias duo homicidia rixando perpetrauit: modò pœnitentia ductus ad ſuorum peccatorum pœnitentiam peragendam deſiderat Religionem ingredi, & in ea profeſſionem per illius conuerſos, ſeu laicos emitti ſolitam emittere. Cum autem, &c. dictus N. ſua aſſequi nequeat vota abſque ſpeciali Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione. Idcircò pro ſuæ conſcientiæ quiete cupit à præmiſſis, de quibus plurimum dolet, in vtroque foro abſolui, ſecumque deſuper diſpenſari. Quare, &c. Nos igitur, &c. diſcretioni tuæ committimus, quatenus ſi eſt ita, dictum N. poſtquam cum Fiſco, & hæredibus occiſorum concordauerit, à præmiſſis in vtroque foro, ad effectum ingrediendi Religionem duntaxat, abſoluas hac vice, &c. Iniuncta, &c. iniungen. &c. ac cum eodem, vt Conſtitutione Sixti V. contra facinoroſos edita non obſtante. Religionem à Sede Apoſtolica approbatam ingredi, & in ea profeſſionem ab eiſdem Conuerſis emitti ſolitam emittere, ibique quoad vixerit remanere, & perſeuerare licitè valeat, miſericorditer diſpenſes. Non obſtantibus præmiſſis, ac Conſtitutionibus, &c.*

De hac formula pauca remanent explicanda, cum coincidant ferè omnia cum præcedenti.

Homicida, &c. Qualitates homicidiorum intelligendæ ſunt vt in præcedenti.

Conuerſos, &c. In vnaquaq; Religione clauſtrali duo ſunt Religioſorum ordines: primarius eſt Clericorum, ad quos ſpectat totius Ordinis inſtitutum, & adminiſtratio: alter Conuerſorum, ſeù laicorum, quibus demandantur ſeruitia temporalia cuiuslibet Conuentus, Monaſterij, &c. ſecundum eorum indigentiam, Superiorumque arbitrium: & propterea

Conuerſi Religioſi ſunt quaſi ſerui Religionis.

Conuerſi efficiuntur quaſi ſerui Monaſterij, & Religionis. *gloſ. in cap. vt lex, in verbo, Profeſſi, 27. quaſt. 1. quam ſequitur Panorm. in cap. non eſt, 7. num. 2. de regularib.* adeò vt ſecundum prædictam gloſſam, neque ad ſtrictiorem Religionem tranſire valeant. Ambo vero ſunt profeſſi, ſed vnuſquiſque in ſuo ordine, adeò vt Conuerſus ad Clericorum ordinem prędictum aſcendere prorſus nequeat, non ſolum poſt profeſſionem emiſſam, verum etiam nec durante tempore probationis. Hæc autem prohibitiò non ſolum eſt in peculiaribus cuiuſque Religionis Conſtitutionibus, verum etiam in decretis Reformationis Regularium *fel. record.*

Conuerſus religioſus non ſolum poſt emiſſam profeſſionem verum etiam pro tempore Nouitiatus poteſt promoueri ad Ordines.

cord. Clementis Octaui, in titulo, Institutiones super receptione, & educatione Nouitiorum, verſ. tempore vero probationis.

Ac hæredibus, &c. Hæc clauſula idem importat, ac in præcedenti formula, licet verba aliquantulum immutata ſint: nam idem eſt ſatisfacere, & concordare, cum vnuſquiſq; creditor, & recipere ſatisfactionem, & remittere debitori eam poſſit, & vtroque modo intelligatur illi ſatisfactum: quilibet enim iuri ſuo renunciare poteſt, & ſic per remiſſionem debitor liberatur ab vlteriori ſatisfactione. *l. ſi quis in conſcribendo, 49. C. de Epiſ. & Cler. l. penult. C. de pactis. l. fin. C. de fideicomm. cap. ſi de terra, 6. de priuileg. cap. tuis, 39. in fine, vbi gloſ. in verb. remittatur, de teſtibus.*

Religionem, &c. Id eſt, clauſtralem, Monaſteria, enim clauſtralia ſunt deputata ad peccatorum pœnitentiam peragendam. *cap. tua, 6. de pœnis. cap. de lapſis, 16. quæſt. 6. cap. ſi ille, diſtin. 50. cap. dictum. diſt. 81. cap. admonere, 33. quæſt. 2.*

Per Conuerſos, &c. Lator præſentium triplici ex parte repellendus eſt à profeſſione clericorum: Primò ob homicidium, quod, vt ſæpius diximus, repellit ab Altari. Secundo, ob præallegatam Conſtitutionem Sixti Quinti. Tertiò propter limitatam Conſtitutionis eiuſdem derogationem à Maiori Pœnitentiario conceſſam, quæ ſolum habilitat latorem ad profeſſionem conuerſorum; & ſi ſecus fiat, profeſſio erit nulla, & Superior qui eam recepit, non effugiet pœnas in prædicta Conſtitutione contentas. Priuilegiatæ enim conceſſiones, & gratiæ debent ſeruari in rebus, in quibus loquuntur. *cap. cum, & plantare, 3. cap. porrò, 7. & cap. petiſti, 20. de priuil. Panorm. in cap. cum ordinem, 6. num. 2. de reſcriptis.* *Priuilegiatæ gratiæ ſeruandæ in rebus expreſſis tantum.*

Quoad vixerit, &c. Id eſt, perpetuo, adeò vt, nec abſolutio, nec diſpenſatio, nec pœnitentia temporaneæ ſint, ſed omnes perpetuæ: profeſſio enim eſt vinculum perpetuum, & Profeſſus non poteſt amplius redire ad ſæcularem ſtatum. *cap. cum virum, 12. de regular.*

Remanere, &c. Non auffert hæc clauſula poteſtatem Superioribus eijciendi latorem à Religione in caſu incorrigibilitatis. Incorrigibiles enim eijciuntur a Religione. *cap. fin. de regular.* & dantur aliqui caſus in vnaquaque Religione, propter quos profeſſi eijciuntur. *cap. cum ad monaſterium, 6. de ſtatu monachorum.* *Incorrigibiles expellendi ob bonum publicum Religionis.*

Reſecandæ ſunt putridæ carnes, & ouis ſcabioſa à caulis repellenda, ne tota domus maſſa, corpus, & pecora ardeant, & corrumpantur. *cap. reſecandæ, 24. quæſt. 3. cap. ſed illud, diſt. 45.*

Solumque operatur hæc clauſula, vt lator teneatur emiſſa profeſſione perſeuerare in Religione, nec poſſit ab ea vnquam recedere, nec Superiores eum expellere poſſint, ſi vitam ſuæ profeſſioni congruam duxerit.

Reliqua huius Formulæ vide in præcedenti.

ABSQ-

ABSOLVTIO,

Pro Regulari ex parentibus Hebræis nato, qui nulla præuia dispensatione professus in Religione N. ibiq; factus est Sacerdos, & diuersa officia, & dignitates exercuit, ad effectum, &c.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Religioso viro Prouinciali, &c. Ordinis Fratrum P. A. Ex parte Fratris N. latoris præsentium nobis oblata petitio continebat: Quod ipse ex parentibus Hebræis genitus, sed ab infantia baptizatus, aliàs huiusmodi sui naturali defectu minimè propalato, prædictam Religionem ingressus, professionem per illius Clericos emitti solitam emisit, atque ad omnes etiam Sacros, & Presbyteratus ordines promoueri se fecit, & in eis ministrauit, diuersaque eiusdem Ordinis officia, & dignitatis exercuit, nulla desuper dispensatione prius obtenta; & idcircò dubitat se censuras Ecclesiasticas incurrisse, & irregularitatem contraxisse. Cum autem, &c. dictus Frater N. in dicta sua Religione, remanere, suosque ordines exercere, ac quæcunque suæ Religionis officia, & dignitates consequi licitè posse desideret, pro sua conscientiæ quiete cupit à præmissis, de quibus plurimum dolet, in vtroque foro per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare etiam pro parte Procuratoris generalis eiusdem Ordinis, &c. Nos igitur, &c. Quatenus si est ita, dictum Fratrem N. à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, in vtroque foro absoluas hac vice, &c. Iniunct. &c. Iniungenda. Ipsoque ab exequutione suorum ordinum suspenso. Demum cum eodem Fratre N. vt præmissis non obstantibus, in dicta Religione remanere, ac suffragantibus, &c. alioque ei canonico non obstante, super irregularitate, &c.* Prout in præcedenti prima Formula vsque ad illud verbum, *dispenses.* Post quod sequatur. *Non obstantibus Pauli Quarti, & Gregorij XIII. Romanorum Pontificum, alijsque Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, necnon quibusuis dicti Ordinis etiam iuramento, & confirmatione Apostolica, vel quauis alias firmitate roboratis Statutis, & Priuilegijs, cæterisque contrarijs quibuscunque.*

Ex parentibus Hebræis, &c. Multi sunt Religiosorum Ordines, qui iustas ob causas non admittunt ad eorum habitum, & professionem Hebræos, & alios Infideles ad fidem conuersos, & ab eis descendentes ex linea masculina: & hoc, quia per eorundem Constitutiones,

tiones, & Statuta prohibetur istorum receptio sub pœna nullitatis, & inualiditatis professionis: alij verò simpliciter prohibent, Quinam sint isti Ordines, non necesse esse existimo hic exprimere.

Infantia per primum sexennium completur & baptizatus in infantia non reputatur Neophytus.

Ab infantia, &c. Infantia sibi vendicat primos sex ætatis cuiusque annos. *glos. in cap. fin. in verb. infanti, de tempor. ordin. in 6.* & Iudæus, qui hoc interim baptizatur, non annumeratur inter Neophytos. *arg. quicunque distin. 77. & notauit Turrecrem. in cap. prohibentur dist.* 48. Ratio videtur esse, quia ob defectum vsus rationis non potuit iudicare, & ante vsum rationis est factus Christianus. Et ideò ex hoc colligitur quod d. Frater N. non potuerit annumerari inter Neophytos. Et successiuè excludi à Clericorum numero. Neophytus enim ad tempus prohibetur, ne in superbiam elatus incidat in laqueum diaboli. *cap. Neophytus distin. 61. cap. prohibentur, & cap. quoniam distin.* 48. *cap. qui in aliquo distin.* 51. *cap. monasterij,* 19. *quæst.* 3. Dixi ad tempus, quia quando sunt benè instructi in fide, & abest superbiæ periculum, possunt ordinari, *cap. sicut Neophytus dist.* 48. Quæ duo præsumuntur, quando quis iam à multo tempore fuit baptizatus, & ad fidem conuersus, vt notauit *Turrecrem. in dict. cap. prohibentur.* Multum autem tempus est decennium.

Neophytus ad tempus excluditur ab ordinibus.

Prepalato, &c. Omnia impedimenta, & præcipue essentialia, aperienda sunt Superiori Religionis ab illo, qui ad eam admittitur: id est, ea omnia, quæ sunt contra institutum, & constitutiones, vel statuta ipsius Religionis, & si ea à principio detexisset, non fuisset ad eam regulariter admissus, & receptus. Tacito ergo impedimento huiusmodi, receptio est dolosa ex culpa ipsius recepti, & ideò non debet illi suffragari, cum dolus nemini patrocinetur. *l. nec ex dolo,* 13. *ff. de dolo.* Et est nulla ex persona recipientis, qui non præsumitur consentire in eo, quod ignorat. *l. si per errorem,* 15. *ff. de iurisdictione omnium iud.* Et eo magis, quia Superior recipiens non intendit, nec potest recipere nisi personas, eas habentes conditiones, quas Religio in eis exposcit; & eas præsumitur excludere personas, quas Religionis statuta excludunt: & ideò ex defectu huiusmodi consensus, receptio, & professio sunt nullæ.

Consensus non est de eo quod ignoratur.

Et cum per receptionem, & professionem, fiat contractus quidam inter Religionem, & conuersum, necesse est ad validitatē istius contractus, vt vtriusque consensus existat, aliàs contractus claudicaret; obligaret enim receptum, non autem recipientem. Contractus autem non debent claudicare. *l. Iulianus,* 14. *§. si quis, ff. de actionibus empti. l. si cum dies,* 26. *§. penul. ff. de recep. arbitr. l. Labeo,* 14. *ff. de verborum signif. Vide Suarez. de Relig. tom. 4. tractatu* 10. *lib.* 2. *cap.* 2. *de impedimento ex defectu originis.*

Contractus non debent claudicare.

In dicta Religione, &c. In quamplurimis Religionibus, & præcipue in Religione Fratrum Minorum S. Francisci de Obseruantia, extat peculiare statutum, quo prohibetur Iudæos, & ab eis descendentes, ad earum habitum recipi, & ad professionem admitti; & si secus fiat, eorum receptio, & professio, sint irritæ, & nullius roboris. Huiusmodi statutum in Religione Fratrum Minorum de obseruantia, vt testatur *Nauar. lib. 3. Conf. de Regul. conf. 26. nu.* 1. fuit per plura quàm decem Capitula generalia editum,

editum, & confirmatum: & ideò Frater N. prædictus si aliquam ex dictis Religionibus est ingressus, iuxta formam illius non est professus, neque potest in Religione retineri, sed debet eijci, nisi de Sedis Apostolicę benignitate ei prouideatur.

Exercere licite, &c. Posita nullitate Professionis, male Frater N. fuit promotus ad titulum Religionis, & cum litteris dimissorijs sui Superioris tantum, vt aliàs diximus in præcedenti Tertia Parte, in formula pro eo, qui in adolescentia professionem emisit in Religione Fratrum N. animo discedendi. Vide quæ ibi diximus in verbo, *animo tamen, &c.* Ac propterea remanet censuris irretitus, & sine præuia absolutione, ac dispensatione, non potest Ordines exercere, & multo minus officia, & dignitates, quæ à solis professis exerceri possunt. *cap. cum causam*, 27. *§. quia igitur de elect.*

Non profes- sus non potest assumi ad dignitates Religio- nis.

Remanere, &c. Conatur *Nauar. loco supracit.* probare huiusmodi statutum esse nullius roboris, eo quod fuerit factum auctoritate ordinaria, & sit circa ea quæ spectant ad essentiam trium votorum solemnium Religionis, quorum dispositio videtur pertinere ad solum Summum Pontificem. Sed tanti Viri pace non mihi videtur eius subsistere posse consilium: nam prædictum statutum non disponit circa votorum essentiam, sed circa personas, quæ illa emittunt, quarum electio spectat ad Religionum Superiores, eorumque arbitrio per Sac. Canones, & Summorum Pontificum constitutiones illa demandatur. *cap. ad Apostolicam*, 16. *de Regular. cap. exijt, qui seminat*, 3. *§. verum quia, vers. caueant tamen, de verborum significat. in 6.* *Concil. Trident. de reformat. Regular. sess.* 25. *cap.* 16. Ergo habito respectu ad publicum Religionis bonum, ipsi Superiores possunt determinare qualitates, & conditiones in recipiendo, sine quibus si aliquis recipiatur, receptio sit irrita, & nullius roboris, & momenti.

Professio igitur dicti Fratris N. facta cum dicto impedimento Originis est nulla, & inualida, & ille remanere non potest in Religione absque Sedis Apostolicæ dispensatione: & propterea vigore huius clausulæ habilitatur ad professionem emittendam, & ad remanendum in Religione: nam sine professione nemo post expletum nouitiatum retineri debet in Religione, per *Conc. Triden. loco proximè cit.*

Nec supplere potest Principis auctoritas, quod alterius consensum necessario exposcit ad sui validitatem. Sed ad validitatem professionis necessario requiruntur nouus, & Religionis, & profitentis consensus, quia ab initio fuerunt inualide præstiti ob allegatum impedimentum, & sic nulli, actus enim inualidus, & nullus æquiparantur. *l. si aut nullum*, 4. *C. de leg. hered.* idcirco sunt de nouo præstandi à Religione, & à latore, ad hoc vt lator profiteri, & remanere in Religione licite possit: & eo magis quia gratiæ simpliciter factæ à Papa, nisi specialiter in litteris fiat derogatio iuris communis dispositioni, præsumuntur fieri ad formam iuris. *cap. si eo tempore*, 10. *de rescriptis in 6.* sed secundum iuris formam nemo potest remanere in Religione post expletum Nouitiatum, nisi emittat professionem, vt supra diximus: ergo cum per M. P. non derogetur iuris dispositioni, dictus Frater N. tenetur secundum iuris formam de nouo professionem valide emittere ad hoc vt in Religione remanere possit.

Derogatio iuris communis non præsumitur nisi exprimatur.

Hhh Super

Super irregularitate, &c. Cum præcedat remanere in Religione, & subsequatur dispensandi facultas super irregularitate, necessario colligat noster executor, ad actum dispensandi super irregularitate deuenire non posse, nisi post nouam à dicto Fratre N. emissam validè professionem: ordo enim scripturæ semper attenditur in dispositionibus. *l. generaliter*, 24. *§. quis ergo*, *ff. de fid. liber. l.* 1. *ff. de vsufr. c. penul. vbi glos. in princip. de rescriptis in* 6. *c. mandato*, 10. *de præbendis eod. lib.* quia ordo scripturæ demonstrat ordinem voluntatis. *d. l.* 1. *vbi Bart. ff. de vsuf. l. hæredes mei*, 57. *§. fin. ad Trebell. d. l. generaliter*, *§. quis ergo*, *vbi glos. in verbo*, *scriptura*, *ff. de fideic. liber. d. cap. mandato de præbend. in* 6. *cap. si quis*, 46. *§. verum de elect. in* 6. Nisi aliter constaret de intentione scribentis. *cap. authoritate Martini*, 7. *§. fin. de concess. præbendæ in* 6.

Ordo scripturæ in dispositionibus attenditur.

Ordo scripturæ demõstrat ordinẽ voluntatis.

Confirmatur ratione: nam ante professionem de nouo emittendam, remanet dictus Frater N. sine titulo ad ordines requisito, ideò non est ei relaxanda suspensio ob defectum huiusmodi tituli incursa, & consequenter dictus Fr. N. non est admittendus ad ordinum exercitium, antequam habeat titulum sufficientem: hunc autem nequit habere, nisi per professionem emissam, nec alium titulum præsupponit M. P. in dicto Fr. N. nisi Religionis: ideò cum illo non nisi post emissam professionem dispensari poterit super irregularitate.

Non obstãtibus Pauli IV. &c. Cum clausulæ generales non derogent illis constitutionibus, quæ requirunt specialem mentionem ad eorum derogationem, vt supra diximus, M. P. specialiter per hanc clausulam primo mentionem, & derogationem facit *Constitutionis Pauli Quarti, quæ incipit, Ex clementi Sedis Apostolicæ, &c. editæ* 1. *Iulij* 1555. *& alterius Constitutionis Gregorij XIII. quæ incipit, Ex benigna, &c. editæ* 21. *Martij* 1575. Per has enim Constitutiones specialiter, & generaliter approbantur, innouantur, & confirmantur omnia & singula priuilegia, facultates, & gratiæ aliàs per Summos Pontifices prædecessores ad fauorem dicti Ordinis concessæ, supplendo etiam defectus illorum, si qui extarent, cum clausulis specialibus, & generalibus, atque amplissimis derogatorijs: ac propterea his non derogatum censetur per solas clausulas generales, ob rationes in præcedenti Formula à me assignatas, & ideo requirunt specialem derogationem.

Alijsque, &c. Ex præcedentium Constitutionum specificatione sequitur aliud beneficium ad fauorem subsequentis clausulæ generalis. *alijsque Constitutionibus*, *&c.* recipit enim tantam vim, vt deroget etiam alijs Constitutionibus, quæ ad sui derogationem exposcunt specialem mentionem: quãdo enim in derogationibus specificatur aliquid, quod ad sui derogationem requirat specialem mentionem, & postea adijciatur clausula generalis derogatoria, tunc extenditur etiam ad non expressa. *c. qui ad agendum*, 4. *de procurat. in* 6. *vbi Archidiaconus vers. sed si admittatur.* quod confirmatur ex subsequenti dictione, *alijs*, quæ regulariter facit positionem eiusdem qualitatis cum præcedentibus, vt benè notauit *Panor. in cap. fin. nu.*7. *de præb.* & sicut præcedentia importabant specialem derogationem, ita hęc subsequens dictio, & ideò derogat omnibus alijs Constitutionibus, quæ requirunt specialem mentionem, ac si specialiter esset

Præcedens specificatio ampliat subsequentem generalitatem ad non expressa, quæ deberẽt specialiter exprimi.

set de illis facta mentio.

Quauis alia firmitate, &c. Hanc clausulæ partem optimè declarat *glossa in cap. cum aliquibus, 4. in verbo, firmitate, de rescriptis in 6.* vbi dicit, quod ad corroboranda Statuta, vltra iuramentum, & cõfirmationem Apostolicam, prout in textu prædicti capituli, solent apponi ab ipsismet statuentibus, vel eorum Superioribus, pœnæ transgressoribus, quæ non modicam tribuunt statutis firmitatem; multo enim magis coercet timor pœnæ, quam legis authoritas. Ideo ad remouendas huiusmodi pœnas, siue ab ipsis statuentibus, siue à quibusuis eorum Superioribus appositas, nec non ad derogandum confirmationibus per Legatos, seu Nuntios Sedis Apostolicæ, vel per quosuis alios iurisdictionem habentes desuper factis, M. Pœnitentiarius vsus est præsenti clausula derogatoria, per quam dictæ pœnæ tolluntur, vt ex præallegata glossa colligitur.

Reliqua vide in præcedenti formula.

L I C E N T I A

Remanendi in Religione pro Religioso translato.

FR. Antonius Barberinus, &c. Religioso viro Prouinciali Ordinis A. Prouinciæ P. salutem in Domino. Ex parte Fratris N. Presbyteri Religiosi professi Ordinis M. nobis oblata petitio continebat. Quod ipse aliàs Religionem Ordinis M. ingressus in ea professionem emisit, atque ad omnes etiam Sacros, & Presbyteratus Ordines promotus, in illis ministrauit, & deinde absque vlla Superiorum licentia de facto se transtulit ad prædictam tuam Religionem, ibique per plures annos mansit, suos Ordines similiter exercendo; & propterea dubitat se in censuras Ecclesiasticas incurrisse, & irregularitatem contraxisse. Cum autem, &c. dictus Frater N. de præmissis plurimum doleat, & in tua dicta Religione remanere, suosque ordines exercere, & quæcunque eiusdem Religionis officia, & dignitates consequi licitè posse desideret, & consensum desuper opportunum à Superioribus primo dicti Ordinis iam obtinuerit; pro sua conscientiæ quiete cupit in vtroque foro per Sedem Apostolicam absolui, secumque desuper dispensari. Quare etiam pro parte Procuratoris generalis tuæ Religionis supplicari nobis humiliter fecit, vt sibi, &c. Nos igitur, &c. discretioni tuæ committimus, quatenus si est ita, dictum Fratrem N. à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, & excessibus huiusmodi in vtroque foro absoluas hac vice in forma Ecclesiæ consueta, iniuncta, &c. iniungenda: ipsoque latore ab exequutione suorum Ordinum suspenso. Demum cum eodem, N. vt præmissis non obstantibus, in secundo dicta Religione remanere, ibique professionem, quatenus opus sit, de nouo emittere, & post emissam

professionem suffragantibus, &c. vt in precedenti formula, vsque ad verbum, *dispenses*, inclusiuè, post quod subiungetur: *Ita quod à Superioribus primo dictæ Religionis reuocari, & desuper molestari nequeat. Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non dictorum Ordinum statutis, & priuilegijs, cæterisque contrarijs quibuscunque.*

Cum sæpe sub melioris vitę frugis prętextu soleant aliqui Religiosi immemores suæ vocationis, & salutis, transuolare ad alios Ordines, vel ex animi leuitate, vel ex temeritate. *cap. licet, 18. de Regul.* Maior Pœnitentiarius per pręsentem suarum litterarum formulam solet illorum animæ saluti consulere. Nos igitur breuiter singulas dictarum litterarum clausulas, quæ differant à præcedentibus, explicabimus.

Transitus ad strictiorem ordinē petita, & non obtenta à suis Superioribus licentia.

Absque vlla, &c. Olim quilibet Religiosus poterat à Religione, quam professus fuerat, impune transire ad strictiorem Ordinem petita prius, & non obtenta à suis Superioribus licentia. *d. cap. licet de Regularibus. c. ex parte, 10. vbi glossa in verbo ad nigros, de tempor. ordinan.* Non tamen ad laxiorem, vel æqualem. *cap. intelleximus, 12. de ætate, & qualit. ordin. d. cap. licet. glossa in d. cap. ex parte cit.*

Hodie requiritur expressa licentia Superiorum, vel Sedis Apostolicæ.

Hodie vero vltra ius commune quam plures extant Religiones, quę peculiaria habent priuilegia, & indulta sibi à Summis Pontificibus concessa, quibus prohibetur omnibus, & singulis cuiuscunque prædictarum Religionum Religiosis, transitus ad alios Ordines etiam strictiores, sine licentia suorum Superiorum, vel Sedis Apostolicæ: Mendicantibus prohibetur per extrauagantem *Martini Quarti, quæ incipit, Viam ambitiosæ de Regularibus,* transitus ad Monachales, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, quam incurrunt etiam aliarum Religionum Superiores, si absque prædicta licentia eos recipiant ad habitum, Carthusiana tamen excepta.

Aliæ Religiones simili prohibitione circumuallatæ existunt per aliorum Summorum Pontificum Constitutiones, & priuilegia, inter quas est mea Societas per indulta, & priuilegia sibi concessa *à Paulo III. Pio V. Gregorio XIII. alijsque Summis Pontificibus.*

Ideo dictus Frater N. absque licentia transeundo, illicite se transtulit ad secundo dictam Religionem.

Tacitum nō sufficit vbi expressum requiritur.

Licentia, &c. Securius est in scriptis huiusmodi licentiam obtinere, vel saltem coram duobus testibus, & præcipue vbi in vim priuilegiorum requiritur expressa Superiorum licentia: nam vbi expressum requiritur non sufficit tacitum, vel præsumptum. *cap. finali de Procuratoribus lib. 6. cap. licet, 2. de præben. eod. lib.*

Ex quibus collige diuersos modos probandi prædictam licentiam: vel per patentes litteras desuper ab ipsomet concedente confectas: vel per testium depositionem: vel per ipsiusmet Superioris vocalem assertionem, & confirmationem.

Ad præiudicium inferendum requiritur speciale mandatum.

Superiorum, &c. Non quilibet Superior potest huiusmodi licentiam impertiri, sed Generalis, vel Capitulum generale, vel alter Superior, qui in specie habeat facultatem concedendi, vel ab ipso Generali, vel ab ipsis priuilegijs: speciale enim mandatum requiritur in ijs, quæ præiudicium inferre possunt alteri. *c. qui ad agendum, 4. in fine vbi glos.*

glos. magna de Proc. in 6. Sed hic trãsitus infert præiudicium ipsi Religioni; ergo ad huiusmodi licẽtiam impertiendam requiritur speciale mandatum. Quod huiusmodi licentia inferat præiudicium religioni, patet, quia prædictus transitus iniuriam facit, & spoliat Religionem suo subdito. *d. c. licet.* ideo ad transitum huiusmodi concedendum requiritur speciale mandatum: & sic isti Superiores inferiores nõ possunt impertiri huiusmodi licentiam, nec subditi eam ab his petere possunt; & si petant, nulliter petunt, & consecutine huiusmodi petitio nihil suffragatur, intuitu *d. capit. licet de Reg.* & multo minus intuitu particularium Priuilegiorum, & indultorum.

Propterea dubitat, &c. Dubium est rationabile, quia si transitus fuit ad strictiorem, debebat omnino præcedere ad minus licentiæ petitio; si ad laxiorem, vel ad æqualem, multo magis requirebatur licentia, & ideo ab incursu censurarum Ecclesiasticarum contra similia perpetrantes inflictarum dictus Frater N. excusari non potest, & successiuè, neque ab irregularitate, quia interim ordines exercuit, nisi ignorantia censurarum illum à contractu irregularitatis liberet, per *cap. Apostolicæ Sedis, 9. de clerico excommun.*

In secundo dicta Religione remanere, &c. Si primo dicta Religio est strictioris obseruantiæ, vel habet peculiare indultum, quo omnino prohibetur trãsitus ad quamcumque aliam Religionem, cum clausula irritante, potest dictũ Fratrem N. reuocare ad se. *cap. Ioannes, 5. & ibi glos. cap. sane. 10. & c. licet, 18. de regularib.* & propterea si velit in secundo dicta Religione lator remanere, omnino eget dispensatione, cum prima professio adhuc in suo robore existat, dictumque Fratrem N. sibi addictum retineat Prima Religio.

Consensum, &c. Familiare est M. P. quando absolutiones, dispensationes, aliasque licentias concedit Religiosis in vtroque foro, prius exposcere consensum ab illorum Superioribus plurimas ob causas. Primò, vt subordinatio seruetur, & Prælati admoneantur de cura, quam de suis subditis habere debent, cum de eorum manibus sanguis subditorum requirendus sit. *c. fin. de regular. c. cum ad monasterium, 6. §. Abbas, de statu Monachorum.* Secundo, vt prædicti Fratris N. Prælatus sic liberum se agnoscat ab obligatione requirendi subditum fugitiuum, prout obligatus prius existebat, *d. c. fin.* Tertiò, ne Religio inuita, & absque culpa priuetur subdito, cum iure suo nemo priuandus est absque culpa. *l. crimen, 26. ff. de pœnis, l. sancimus, 22. C. de pœnis. c. non debet, 22. de reg. iur. in 6. c. cognoscentes, 2. de constit.* huiusmodi consensus præstatur in scriptis à Generali, vel Procuratore generali Ordinis, & exhibetur S. P. officio, vna cum supplici libello ab Oratore porrigendo.

Quare etiam pro parte Procuratoris generalis secundo dictæ Religionis, &c. Vt secũdo dictæ Religionis indemnitati consulatur, requiritur illius assensus, quando aliquis ad professionem in ea est admittendus: nemo enim permittendus est in Religione professionem emittere, cuius Religio mores experta non sit, & approbauerit. *c. ad Apostolica, in 16. de regul. c. exijt, 3. §. verum quia vers. caueant autem, de verb. significat. in 6. Concil. Triden. sess.* 25. de

25. de reformat. cap. 16.

Quatenus opus sit, &c. Hæc clausula conditionem inducens, ideò hic apponitur, quia in aliquibus Ordinibus sunt diuersæ Congregationes, quarum aliquæ sunt laxatæ obseruantiæ, aliquæ vero strictioris; in vtrisque tamen est eadem professio, & obligatio: illæ solum recesserunt ab exacta primæui sui instituti obseruantia, hæ autem vel eam retinent, vel de nouo reassumpserunt; & ideo quoad substantialia est eadem vtriusque professio, ac propterea non est necesse eam reiterare, si quis à strictiori ad laxiorem transeat, in eodem tamen Ordine, & Religione; vt verbi gratia ad Carmelitas Mitigatos à Discalceatis, ad Conuentuales ab Obseruantibus Sancti Francisci, & similium.

Reiteranda non est professio si transitus fiat de vna Congregatione ad aliam eiusdem Ordinis.

Ita quod à Superioribus, &c. Hæc clausula in specie ponitur, vt non solum intelligatur dicto Fratri N. concessa licentia remanendi in secundo dicta Religione, sed ablata primo dictæ Religionis Superioribus facultas illum sibi vendicandi, & reuocandi: ex iure enim canonico competit Abbati actio sibi vendicandi Monachum. *cap. non est vobis, 7. cap. Ioannes, 5. de regular. glos. in l. 1. in verbo, adiecta causa, ff. de rei vendicatione.*

Abbati competit sibi vendicare suum Monachum.

Quibus, & alijs similibus iuribus per hanc clausulam specificè derogatur ad fauorem prædicti Fratris N. cum ab illorum potestate liberetur per præsentes litteras.

Reliqua videnda sunt in præcedenti formula.

LICENTIA

Se transferendi pro Religioso.

FR. Antonius Barberinus, &c. Religioso viro, cuicumque Superiori cuiusuis Ordinis à Sede Apostolica approbati, per latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligendo, salutem in Domino. Ex parte Fratris N. Religio Ordinis sancti P. Nobis oblata petitio continebat, quod ipse aliàs post emissam in prædicta sua Religione professionem recessit ab ea absq; suorum Superiorum licentia, habitu etiam regulari dimisso, & idcirco in censuras Ecclesiasticas incurrit, Cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, dictus Frater N. modo ad cor reuersus de præmissis plurimum doleat, & vt animæ suæ saluti consulat, ad aliam Religionem se transferre desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit per Sedem Apostolicam in vtroq; foro absolui, secumque desuper dispensari. Quare etiam pro parte Procuratoris generalis prædictæ suæ Religionis supplicari nobis humiliter fecit, &c. Nos igitur, &c. discretioni tuæ committimus, Quatenus si est ita, dictum Fratrem N. à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, Apostasiæ nota, & excessibus huiusmodi in vtroque foro ad effectum infrascriptum duntaxat absoluas

hac

hac vice, &c. Iniunctis, &c. iniungenda, ac cum eodem, vt præmissis non obstantibus Religionem à Sede Apostolica approbatam, vbi beneuolos inuenerit receptores, ingredi, & in ea professionem emittere, ibique quoad vixerit remanere, & perseuerare licitè valeat, misericorditer dispenses. Ita quod à Superioribus primo dictæ Religionis reuocari, & desuper molestari nequeat. Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus, &c. Prout in præcedenti: post verbum, *quibuscunque*, additur. *Cæterum si dictus Frater N. intra quatuor proximos menses secundo dictam Religionem ingressus non fuerit, nihil illi præsentes litteræ suffragentur. Datum, &c.*

Cuicunque, &c. Vide quæ diximus in præcedenti Formula pro volente ingredi, super eisdem verbis.

Transitus à claustrali ad militarem non solet concedi.

Cuiusuis Ordinis, &c. Id est claustralis, nam à claustrali ad Ordinem militarem regulariter non conceditur per M. P. transitus. Secundo, quia nomine Religionis propriè venit ea vniuersitas à Sede Apostolica approbata, in qua tria vota substantialia promittuntur. Ita *Io. Andr. in rubrica de regul. n. 3.* & illi dicuntur propriè Religiosi, qui tria vota substantialia profitentur. *Panorm. in cap. dilecta, 12. num. 4. de maiorit. & obedient. & in rubr. de regul. num. 1. Decius in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, 10. num. 50. de Constitutionib. Syluest. verbo Religio, 1. nu. 1, & alij communiter.*

Religionis nomine communiter venit vniuersitas, quæ habet tria vota substantialia.

Tertiò, secundum communem vsum loquendi nomine Religionis accipitur vniuersitas illa, in qua tria vota substantialia Religioni profitentur, & in communi in claustro viuunt: ergo non potest dictus Frater N. vigore præsentium litterarum transire ad Ordinem militarem. Difficultas est, an teneatur ad equalem, vel laxiorem, vel ad strictiorem transire, si in his omnibus inueniat beneuolos receptores. Et videtur dicendum, quod in potestate dicti Fratris N. sit arbitraria electio, & ideò illa, quam elegerit, erit bene electa. Patet, quia habens liberam facultatem eligendi, potest eligere quod vult, & non adstringitur magis ad hoc, quam ad illud eligendum. *cap. cum post petitam, 46. & cap. Ecclesia vestra, 48. de electione.* Sed dictus Frater N. habet vigore præsentium litterarum facultatem eligendi quemcunque Superiorem cuiusuis Ordinis: ergo potest eligere, tàm æqualem, quàm laxiorem Religionem.

Contrarium tamen existimo, nempè non posse dictum Fratrem N. transire ad laxiorem, si in æquali Religione inueniat beneuolos receptores: quia licet libera eligendi facultas reguletur ab eligentium arbitrio, attamen excludit electionem indigni, & admittit solummodo dignum. *cap. nihil est, 44. & cap. congregato, 53. de elect.* Indignum autem est, vt Religiosus, qui ad perfectionem ascendere obligatur, ad laxiorem Ordinem descendat voluntariè, vigore facultatis eligendi sibi concessæ: ergo non potest ordinem laxiorem eligere.

Arbitraria electio non extenditur ad indignum.

Quod verò sit indignum, quod Religiosus ad laxiorem ordinem descendat, patet ex prohibitione desuper à Sacris Canonibus facta in *cap. sanè, 10. & in cap. licet, 18. §. si verò, de regularib.* vbi iubetur reuocari omnes Religiosos, qui relicta sua Religione ad laxiorem Ordi-

Ordinem transuolarunt.

Secundò, si dictus Frater N. posset laxiorem Religionem eligere, lucrum reportaret de sua apostasia: hoc autem non est dicendum, cum delicta nemini patrocinentur. *l.* 3. *ff. de transact. cap. audiuimus*, 3. *de collusione deteg.* Non nego tamen, si dictus Frater N. solummodo inueniat receptores in laxiori Religione, quod non possit eam eligere: necessitas enim facit licitum, quod de iure non est licitum. *cap. quod non est licitum*, 4. *de reg. iuris*.

Delicta nemini patrocinantur.

Laxior Religio duplici ex capite considerari potest, vel ex primæua sui institutione, vel ex relaxata disciplina. Vide, quæ ad hoc propositum diximus in Tertia præcedenti Parte, in Formula Absolutionis ab apostasia, in clausula *in foro conscientiæ*.

Recessit absque suorum, &c.

Translatus ad strictiorem Religionem permittitur remanere

Si transitus fuit ad strictiorem petita à suis Superioribus licentia, & ibi professionem emisit, permittitur remanere in secundo dicta Religione, & non est necesse vt de nouo emittat professionem. *d. cap. sane de regular.* nisi particulares obstent Constitutiones, & Priuilegia, quæ irritent secundam professionem.

Petitio enim licentiæ requiritur ex conuenientia, ob reuerentiam, quæ Superioribus debetur, non autem ex necessitate. *d. cap. licet, vbi Panorm. & DD. communiter.* Cum quis etiam renuentibus Superioribus suæ Religionis, possit ad strictiorem Ordinem transire. *d. cap. licet*, nisi particulares Constitutiones obstent.

Si verò transitus fuit ad æqualem, tenetur redire ad suam Religionem; non enim Religio priuanda est iure suo absque causa; quæ causa solum esse potest maior perfectio, vt supra diximus; hæc autem non est inter æquales. Quod tamen intelligendum est, quando non interueniant dispensatio, & licentia Sedis Apostolicæ. Multo magis tenetur redire ad suam Religionem, si transitus fuit ad laxiorem, ob rationes superius allegatas.

Habitu regulari, &c.

Professus, temere dimittens habitum regularem, incidit ipso facto in excommunicationem. *cap. vt periculosa*, 2. *ne Clerici, vel Monaci &c. in* 6. & Constitutionibus particularibus vniuscuiusque Ordinis.

Apostasiæ nota, &c.

Apostasia inducit infamiam.

Quæ sit apostasia, alias diximus in Formula Absolutionis ab Apostasia in præcedenti Tertia Parte. Inducit infamiam. *cap. tuæ fraternitatis*, 3. *de apostatis.* Et licet per contrarium actum tollatur infamia facti. *Panorm. in cap. cum te*, 23. *num.* 9. *de sentent. & re iudic. & in cap. quia diligentia*, 5. *num.* 9. *de elect.* Et sic per reassumptionem habitus, & regressum ad Religionem, sit ablata infamia ex apostasia contracta: attamen remanet cicatrix violatæ fidelitatis, & professionis, à qua M. P. mandat dictum Fratrem N. etiam liberari, & ideò in præsenti clausula apponitur verbum, *nota*, quod significat cicatricem. *l.* 2. *ff. de seruis fugitiuis.*

In vtroque foro, &c.

Id est, in foro pœnitentiali quoad apostasiæ peccatum, & in foro fori quoad censuras, aliasq; pœnas, quas delicti reatus exposcit.

Iniuncta, &c.

Mitius cum apostatis redeuntibus ad Religionem agerem: nam eorum animam lucrati sumus, & ideò ad instar filij prodigi recipiendus est omni benignæ

gnæ charitatis sensu, non tamen impunitus relinquendus: quæ pœnitentia illi imponenda sit arbitrabitur prudentia nostri exequutoris, qui non debet recurrere ad illas, quæ præscribuntur per Constitutiones, vel Statuta primæ Religionis: quia cum dictus Frater N. propter huiusmodi transitum non amplius existat illius membrum, ad eum non extenduntur prædictæ pœnitentiæ, cũ suos tantum actuales obliget subditos: non ad secundæ Religionis pœnitentias, & pœnas, quia istæ ligant solummodo suos apostatas: noster autem Frater N. non est dictæ secundæ Religionis apostata, sed primæ.

Equidem imponerem eas pœnitentias, quas peragunt Nouitij secundæ dictæ Religionis, quia dictus Frater N. tenetur ad nouitiatum de nouo ibi explendum; & loco pœnitentiarum, quas vt apostata in sua Religione deberet subire, succedat nouus nouitiatus: Religioso enim iam professo nouitiatus est pœnitentia, & pœna pro sui instabilitate animi imposita, & ideò non erit valde difficile, nec illius statui dissonum ea implere.

Et alijs, &c. Quicquid acquirit Monachus, acquirit Monasterio. *cap. Abbates, vbi glos. in verbo, quæ acquisierit, 18. quæst. 2.* Ideò si quid dictus Frater N. apostasiæ tempore acquisiuit: primo dictæ Religioni acquisiuit, & illi propterea restituendum est, vel ab illius Superioribus condonatio, vel remissio obtinenda; nam sicut seruifuga non præiudicat iuri dominico. *l. 1. §. per seruum qui in fuga, ff. de acquir. possess.* Ita Monachi apostasia non præiudicat iuri monastico; Monachi enim seruis æquiparantur, cum non habeant velle, vel nolle. *cap. Religiosus, 2. de testam. in 6. cap. quorumdam, 24. &*

Monachus apostata quicquid acquirit tẽpore apostasiæ ac quirit suæ Religioni.

cap. si Religiosus, 28. de elect. in 6. cap. finali, de sepult. eodem libr.

Vbi beneuolos, &c. Vide, quæ diximus in præcedenti Formula Dispensationis pro volente ingredi, in eademmet clausula.

Ita quod à Superioribus, &c. Vide hanc clausulam in præcedenti formula.

Cæterum si dictus Frater N. intra quatuor, &c. Ne apostatæ diù in suo damnationis perseuerent statu, abutendo huiusmodi licentijs; & altera ex parte, ne temporis breuitate nimis angustientur solet M. P. illis præscribere tempus ad transitum huiusmodi complendum secundum diuersitatem, & distantiam locorum: videlicet pro Hispanis octo menses, pro Gallis sex, pro Siculis quatuor, pro Italis duos: quibus elapsis cessant concessa facultas, & priuilegium, quia sunt temporanea, & non perpetua: & ideò præscripto tempore elapso, dictus Frater N. non poterit beneficio præsentium litterarum amplius frui; Actiones enim ad tempus concessæ dicto tempore elapso cessant. *cap. ne pro defectu, 41. de elect. cap. nulla, 2. §. cum vero, cap. quia diuersitatem, 5. de concessione prebendæ. cap. 2. §. nolentes, cap. licet 3. de supplen. neglig. Prælatorum, l. in omnibus, 56. ff. de action. & obligat. l. denique, 3. §. si quis ex minore, ff. de minoribus.*

Tempus ad transitum licite faciendum in bullis præscribitur secundum locorũ distantiã.

Huiusmodi tempus incipit currere à die datæ præsentium litterarum; nam terminus ad agendum præscriptus incipit currere à die, qua incipit competere actio. *cap. eam te, 22. de inrepatronatus, cap. personas, 4. §. final. de appellat.* Sed actio incipit competere à die

Tempus ad agendum incipit à die qua incipit competere actio.

datæ. *cap. cæterum*, 3. & *cap. si autem*, 9. *de rescript. l. annus*, 6. *ff. de calumniat.* Ergo tempus præscriptum incipit currere à die datæ.

Secundò probatur ex regula Cancellariæ, ob quam tempus ad publicandas resignationes incipit currere à die datæ. Tertio, ex consuetudine, tàm Datariæ, quàm Pœnitentiariæ.

Nihil, &c. Elapso tempore præscripto ad agendum quicquid agitur, nulliter agitur, vt supra diximus, & præsens clausula declarat. Nihilominus si dictus Frater N. ob temporis iniuriam non nisi post præscriptum tempus receperit præsentes litteras, vel his receptis infirmitate, vel carceribus, vel aliquo legitimo impedimento detentus nequiuerit illis vti, adhuc existimo posse vigore earumdem litterarum transire ad aliam Religionem post huiusmodi tempus sic elapsum: impedito enim non currit tempus. *d. cap. diuersitatem, cap. fin. de elect. cap. quam sit*, 6. §. *fin. de elect. in* 6. *vbi glossa, in verbo, iusto impedimento. l.* 1. §. *fin. C. de annali exceptione. l. final. C. de iure deliber.* Infra tamen quadrimestre à die cessati impedimenti, si totum præcedens quadrimestre impeditum fuerit: seù infra residuum quadrimestris, quod fuit impeditum, & non vlterius.

Impeditus post cessatum impedimentum potest transire ad aliam Religionem etiā si tempus præscriptū sit elapsum.

Si quæratur de consuetudine, hoc solum indicabo: Multos meo tempore repostulasse noui termini concessionem, allegantes habita impedimenta, & à Maiori Pœnitentiario facillimè obtinuisse. Quod autem hoc tutius sit, nemo dubitabit.

PRO RELIGIOSO.

Qui ad aliam Religionem se transferre cupit.

FR. *Antonius Barberinus, &c. Religioso viro, cuicumque Superiori cuiusuis Ordinis à Sede Apostolica approbati per latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligendo. Salutem in Domino. Ex parte Fratris N. Religiosi professi Ordinis A. latoris præsentium nobis oblata petitio continebat. Quod ipse alias prædictam ingressus Religionem, in ea probationis tempore completo professionem emisit, & per aliquot annos perseuerauit: ad præsens autem certis ex causis ad aliam Religionem se transferre desiderat. Cum autem, &c. dictus Frater N. huiusmodi sui animi votum consequi non possit absque Sedis Apostolicæ dispensatione, pro sua conscientia quiete cupit secum desuper dispensari in vtroque foro. Quare supplicari nobis humiliter fecit, vt sibi super his de opportuno remedio prouidere dignaremur. Nos igitur, &c. huiusmodi supplicationibus inclinati, &c. Discretioni tuæ committimus. Quatenus, si est ita, cum dicto Fratre N. accedente consensu vtriusque Religionis Superiorum, vt præmissis non obstantibus, ad secundo dictam Religionem, si ibi beneuolos inuenerit receptores, se transferre, & in ea professionem de nouo emittere, ibique quoad vi-*

vixerit remanere, & perseuerare licite valeat, misericorditer dispenses in vtroque foro. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non dictorum Ordinum Statutis, & Priuilegijs, cæterisque contrarijs quibuscunque. Cæterum dictus Frater N. non prius discedat à sua Religione, quam certus sit se in alia Religione receptum iri, & statim illam ingrediatur, permansurus in ea sub regulari obseruantia, & disciplina: neque aliter illi præsentes litteræ suffragentur. Datum Romæ, &c.

Certis ex causis, &c. Absque causa huiusmodi transitus non permittitur; vt vnusquisque secundum Apostolum in ea vocatione permaneat, in qua dignoscitur esse vocatus. *d. cap. licet de regul.* Huiusmodi autem causa non debet esse temeraria, vel leuis, sed rationabilis, & magni momenti. *dictis cap. Ioannes, & cap. licet de regul. vbi Panorm. num. 2. & in cap. non est, 7. num. 6. eodem tit. vbi etiam glossa in verbo, permittatis. cap. 1. de voto, glossa in dicto cap. non est, in verbo, adimplere, eod. tit.*

Causæ ad transitum de vna Religione ad aliam faciendum. Quænam sint causę pro huiusmodi trāsitu canonice faciendo, aliquas hic pro exemplo adducam. Prima est, perfectioris vitæ studium, vt ex iuribus supra citatis. Secunda, ægritudo incurrabilis, sic enim ægrotans meretur sibi rigorem disciplinę Religiosæ relaxari. *argum. cap. vnici, vbi glossa, in verbo, perpetuò, de Clerico ægrot. in 6. cap. de Rectoribus, 3. cap. ex parte, 5. eod. tit. de Clerico ægrot.* Idem dicendum de debilitate complexionis, quæ moraliter impossibilitet ad ferenda Religionis onera. Tertia, animi infirmitates, vt perturbationes, rixæ, inimicitiæ, vitanda enim sunt scandala. *clemen. 2. de offic. ordinarij.* Vide Sanchez *lib. 6. moral. oper. cap. 7. nu. 72.*

Quarta, alterius Religionis vtilitas, & commodum, prout meo tēpore cuidam Professo vnius Religionis, qui aromatariæ artis peritia multum pollebat, fuit huiusmodi transitus concessus, hanc solummodo ob causam, vt alteri Religioni inseruiret in aromatarijs, de consensu tamen vtriusque Religionis.

Non possit, &c. Vide, quæ diximus in præcedenti Formula, in verbo, *recessit*.

Accedente, &c. Accessio consensus vtriusque Religionis est necessarius, aliàs transitus regulariter esset nullus, & inualidus: cum enim requiritur consensus alicuius ad validè agendum, si ille non accedat, actus est inualidus, & nullus. *cap. significasti, 18. de foro competēti,* nisi specialiter per Sedem Apostolicam sit desuper dispensatum. *Ad transitū de vna Religione ad aliam requiritur vtriusque consensus.*

Quod autem hic requiratur necessariò consensus ad validitatem transitus; patet, quia concipitur per ablatiuum absolutum, qui importat conditionem. *l. facta, 63. ff. ad Treb. l. fideicommissa, 3. §. cum esset. ff. de legat. 3. Bart. in l. à testatore, 108. nu. 1. ff. de condit. & demonst.* & non adimpleta conditione remanet suspensa validitas ipsius actus quoad eius effectum, videlicet quod dictus N. possit licitè se transferre, & remanere in secundo dicta Religione. *Ablatiuus absolutus importat conditionē.*

Hic vero consensus ex parte Religionis, à qua disceditur, parum refert an præcedat, vel subsequatur receptionem, vel fiat in instanti, vel ex interuallo: nam vbi dispositio di- *Consensus requisitus ad validitatē actus sufficit vt subsequatur.*

 cit,

cit, quod aliquid debeat fieri de licentia, vel præcepto, vel permissione alicuius, prout est in nostro casu, sufficit, vt subsequatur. *Bart. in l. si quis mihi bona, 25. §. iussum, n. 5. ff. de acquir. hered. & ibi etiam Iason in §. seruus mancipium, nu. 32. qui n. 43. hanc esse communem DD. opinionem asserit, & tenendam*: talis enim consensus solummodo accedit ad validitatem actus, & ideò sufficit vt subsequatur. *Bald. in cap. quia in Ecclesiarum, 7. nu. 3. de Constitut.* quia quandocunque interuenerit consensus, rectè dicitur consensu consentientis factum esse illud, super quo præstatur consensus: & eo magis, quia iste consensus ex parte Religionis, à qua fit transitus, non requiritur de solemnitate receptionis, vt per se patet, neque de substantia ipsius actus, cum fiat auctoritate Apostolica, quæ habet omnium Religiosorum, & Religionum supremam administrationem, & gubernium.

Vtriusq; Religionis, &c. Vt vnicuique ius suum conseruetur, quo solum ex propria culpa priuari quis debet, *arg. c. 2. de constit. l. 2. §. final. de his, quæ fiunt à maiori parte Cap. & c. non debet, 22. de reg. iur. in 6.* Requiritur vtriusque Religionis consensus. Priuantur autem prædictæ Religiones suo iure sine culpa, si altera cogeretur inuita recipere alterius Religionis subditum & alia proprium subditum perdere.

Hic autem consensus in scriptis redigendus est ad perpetuam eius memoriam, saltem ex parte Religionis, à qua disceditur, ne ex defectu probationis diceretur de inualiditate translationis huiusmodi, & receptus, ac recipiens desuper molestentur.

Dixi, saltem ex parte Religionis, à qua disceditur, quia de consensu Religionis recipientis non est, qui possit dubitare, cum constet de ipsa actuali receptione, quæ est ipsemet consensus completus. *c. 1. de præsumptionibus l. si non conuicijs, C. de iniurijs.*

Superiorum, &c. Id est, Generalis, vel Prouincialis; vel alterius Superioris, apud quem sit ius recipiendi ad Religionem ex parte recipientis, & ius dimittendi ex parte eius à qua disceditur.

Sibi beneuolos, &c. Hæc clausula videri potest superflua, cū iam vtriusque Religionis Superiores consensum præstiterint, ex consensu enim præstito colligitur bona recipientis voluntas, quia consensus non est, vbi non est bona voluntas. *c. secundo, cum sequen. de his, quæ vi metusue causa fiunt.* *Ex consensu colligitur bona voluntas.*

Nihilominus dicẽdum est, quod multum ad rem faciat eo, quod per eam declaratur non quemlibet consensum hic requiri, sed eum solum, qui excludat omnem coactionem, & violentiam, vt sit liber. Secundò, vt huiusmodi consensus duret vsque ad actualem, & completum actum receptionis; voluntas enim variari potest re integra. *l. de quæstione, 30. §. sed nobis, C. de pactis.*

Quoad vixerit remanere, &c. Vide, quæ superius diximus in eademmet clausula pro Laico homicida volente ingredi Religionẽ.

Cæterum. &c. Dictio, *cæterum* aduerbialiter hic ponitur, & importat limitationem, vel potiùs declarationem ad præcedentia. *cap. cum contingat, 24. §. fin. de rescript. l. 1. C. si aduersus rem iudic. restit. postul. l. 2. §. quod si in patris. ff. sol. matrim. quemad. dos petatur.* Limitando enim, recessus à prima Religione fieri prohibetur antequam receptio in secunda ita *Dictio, cæterum, limitat & declarat.*

con-

conclusa sit, vt nullus de ea remaneat dubitandi locus, quia in rebus ambiguis absolutum non debet esse iudicium. *cap. habuisse, distin. 33.* Declarando verò demonstrat quando fieri debeat, idest, post habitam suæ receptionis certitudinem.

De ambiguis non est absolutum iudicium.

Certus sit, &c. Certum est quod omni dubitatione, atque hæsitatione caret. *d. cap. cum contingat, 24. §. fin. de rescript. cap. si beneficia, 20. vbi glos. in verbo, certiores, de praeben. in 6. cap. certum, 1. quæst. 3. cap. fin. 7. qu. 2. cap. excommunicamus, 13. §. fin. de haeretic.* & hanc in dicto Fratre N. requirit M. P. certitudinem, antequam à sua Religione discedat. Quomodo autem huiusmodi certitudo haberi possit, nemo est, qui de ea dubitet quando adsint litteræ desuper patentes, vel testimonialia confecta ab ijs, ad quos spectat receptio ad habitum Religionis, vel Decretum capitulare exhibeatur, si receptio spectet ad Capitulum; & nisi de hac certitudine constet, Superiores Religionis, à qua discedendum, est impedire possunt, & debent huiusmodi recessum, quia per præsentem clausulam, & illis facultas impediendi conceditur, & dicto Fratri N. recessus prohibetur.

Certum omni hæsitatione caret.

Et statim illam, &c. Inter recessum, & ingressum prædictos nullam interponendam esse moram, quis non videt, cum præsens clausula sit concepta cum dictione, *statim*, quæ moram excludit, & festinationem, quasi præcipitem inducit, *l. cum quidam ita, 24. ff. de legat. 2. l. si finita. 13. §. non autem statim, ff. de damno infecto.* Celeritas enim iubetur, ne Religiosus vagandi occasionem habens, salutis propriæ detrimentum incurrat. *cap. final. de regularibus. cap. 2. de statu monach.* Et ideò Religiosi vagabundi, vbi inuenti fuerint, debent puniri, adhibito etiam localis Episcopi auxilio. *cap. Abbates 18. quæst. 2.*

Dictio, statim, excludit moram & inducit festinationem.

Hæc celeritas commensuratur secundum distantiam à Monasterio secundæ Religionis, quia si in eadem ciuitate, vtriusque Religionis Monasteria existant, non potest allegari causa impediens celerem transitum: si verò distet vnum ab altero, præsupponitur tempus ad iter commodè conficiendum, non enim tenetur mutatis ad celeritatem equis currere. *argu. l. quod dicimus, 105. ff. de solutionibus. l. fin. C. de iudicus.* Solummodo ea reijcienda est mora, quæ culpabilis est. Mora autem culpabilis tunc est, quando data opera, & sine vlla legitima causa differtur, quod quis debet, & potest facere. *l. quod te, 5. vbi Decius in 1. lectura, num. 2. & in 2. lectura, num. 3. ff. si certum petatur:* & ideò dictus Frater N. tenetur recto tramite, & sine culpabili mora se conferre ad secundam Religionem, & si in hoc delinquat, potest, & debet à primæ Religionis Superioribus puniri; & si hoc illi negligant facere, de eorum manibus sanguis dicti Fratris N. requiretur. *d. cap. fin. de regul.* cum iste adhuc sub eorum potestate sit, donec secundo aliam Religionem cum effectu ingrediatur: dominium enim rei non transfertur de vno domino ad alium, nisi per actualem rei possessionem. *l. qua ratione, 9. §. nihil autem cum sequent. l. si procurator, 13. ff. de acquirendo rerum domin.* Hanc autem dicti Fratris N. possessionem nondum accepit secundo dicta Religio, vt per se patet, ergo illius dominium non acquisiuit: ergo ille adhuc sub primæ Religionis dominio remanet, & consequenter ab illius Superioribus puniri debet, alias

Celeritas mensuratur à loci distantia, & excludit moram culpabilem.

Mora culpabilis est dilatio sine causa.

Dominium sine actuali possessione non transfertur.

alias sequeretur absurdum, quod dictus Frater N. esset in pristinam libertatem redactus, & sui iuris, si eo ipso, quod recessit à Monasterio suæ Religionis, vt ad aliam se transferret, euasisset illius potestatem. *l. adeò quidem*, 7. *ff. de acquiren. rerum dominio.* Hoc autem nullo modo dicendum est, cum dictus Frater N. antequam in secundo dicta Religione emittat professionem, possit redire ad primam. *cap. 2. de regul. in 6.* & si nolit prædictam professionem emittere, vel expellatur, tenetur etiam ad primam redire, quia durante in suo robore prima prædicti N. professione, vere est illius primæ Religionis Religiosus: durat autem dicta prima professio, donec cum effectu commutetur in secundam professionem: si enim prima professio cessaret ante secundam emissam, sequeretur quod Professus non esset amplius Professus, & posset ad libitum redire ad seculum, quod tamen nullo modo admittendum est, cum sit contra sacros Canones, & Concilia.

Neque aliter, &c. Hæ duæ dictiones, *neque aliter* insimul iunctæ adeò firmant præcedentem dispositionem, vt præter eam nihil aliud admittant, omniaque alia excludant. *l. de his, 6. ff. de transactionibus.*

Dictiones neque aliter firmant præcedentem dispositionem.

Ideò per hanc clausulam prædictis dictionibus conceptam demonstratur nullum, & inualidum futurum quicquid agetur contra præsentium litterarum dispositionem, nec posse ab illis aliquod adiumentum sperari, & recipi, nisi illarum forma, & dispositione seruatis ad vnguem.

PRO RELIGIOSO

Qui maculam in oculo dextro habet.

Venerabili in Christo Patri Episcopo Sidonien. &c. siue eius Vicario in spiritualibus generali. Fr. Antonius Barberinus, &c. Ex parte Fratris N. Religiosi professi Ordinis Sancti P. Conuentus Sidoniensis nobis oblata petitio continebat. Quod ipse in prædicta sua Religione professionem per Clericos eiusdem Ordinis emitti solitam emisit, ac minores Ordines suscepit, ad sacros autem Ordines promoueri non est ausus, eo quod maculam in oculo dextro habet. Cum autē, &c. dicta macula non ita oculum læserit, vt Sacrorum Ordinum exercitium multum impediat, & eam deformitatem inducat, quæ genitura sit scandalum in Populo, & dictus Frater Sacerdos fieri desideret, pro suæ conscientiæ quiete cupit secum desuper in vtroque foro dispensari. Quare, &c. quatenus si est ita, & in dicto Fratre N. ex dicto oculi defectu tanta deformitas non sit, vt scandalum generet, neq; tanta debilitas visus, vt diuinis præstet impedimentum, cum eodem Fratre N. si sic vobis visum fuerit, & dummodo aliud non obstet Canonicum, vt ad omnes Sacros, etiam Presbyteratus Ordines, si ad id aliàs idoneus reperiatur, promoueri, & postquam promotus, fuerit, in illis, etiam in Altaris ministerio, ministrare possit, dispensare valeatis in vtroque foro, facultatē, & authoritatem circumspectioni vestræ concedimus. Dat. &c.

Ve-

Venerabili, &c. Admirari poterit aliquis prima facie, quia dispensatio hæc fuit demandata Episcopo Sidoniensi, non autem Superioribus dicti Fratris N. cum dispensationes in vtroque foro, vt alias diximus ex *Concil. Trident.* committi debeant dumtaxat Ordinario illius, qui eget dispensatione, & Episcopus Sidoniensis, non habeat iurisdictionem ordinariam in Religiosum prædictum. Sed admirationem de medio tollit idem *Concil. Trident. sess. 23. cap. 8. de reformatione*, vbi etiam exeptos sub Ordinarij iurisdictione constituit, quoad Ordinũ susceptionem. *Syluest. verbo, corpore vitiatus, num. 2. prope fin.* & cum huiusmodi defectus spectet ad Ordinum susceptionem, ideò illius cognitio, & dispensatio ipsi Ordinario Sidoniensi demandandæ fuerunt: Ordinans enim in ordinatione tenetur diligenter videre, & palpare singula ordinandi membra, non immemor. *Prouerbiorum 26. Diligenter attende vultum pecoris tui. Io. Andr. in cap. exposuisti, 6. nu. 7. & ibi Butr. num. 14. de corpore vitiatis*: & ideò dispensatio super huiusmodi defectu, Episcopo ordinandi committi debet, & non alij. *Io. And. in cap. significauit, 4. num. 9. & ibi etiam Butrius num. 8. de corpore vitiatis, &c.*

Exemptorũ dispensationes, pro Ordinum susceptione committuntur ordinario loci.

Non est ausus, &c. Etiam in Lege veteri defectus in corpore patientes repellebantur ab Altaris ministerio. *Leuit. cap. 21. & exponitur in cap. 2. dist. 49.* multo magis in Lege noua, quæ considerat diminutionem, deformitatem, & scandalum. *Panorm. in cap. 2. num. 3. vbi Io. Andr. nu. 9. & Butr. etiam num. 9. de corpor. vitiat.*

Maculam in oculo dextro, &c. Vitium corporis, quadruplici ex capite considerat *Io. Andreas in cap. fin. num. 6. de corpor. vitiat.* Primo ex defectu, & carentia membri. Secundo ex membri inhabilitate. Tertio ex illius diminutione. Quarto ex eius augmento. Quæ omnia corporis vitia tunc solummodo repellunt quemlibet ab Altari, quando vel impediunt ordinum liberum exercitium, vel quando generant deformitatem scandalosam. *Panorm. in cap. 1. num. 5. de corp. vitiatis, vbi etiam Io. Andr. num. 3. Butr. in cap. 2. num. 3. eod. tit.*

Quando corporis vitiũ repellat ab altari.

Macula igitur in nostro casu, tunc solum inducit irregularitatem, quando est talis secundum *Io. Andr. in dict. cap. 2. nu. 31. & Butr. eisdem cap. & num. Anchar. num. 1. ibidem*, vt sine subtili inspectione subijciatur visui, & propterea pariat deformitatem: vel ita debilitat visum, vt non nisi cum deformitate, & scandalo permittat ordinum exercitium. *Panorm. loco cit. num. 3.*

Quæ autem sit macula patiens deformitatem, & scandalum, non potest dari certa regula, sed relinquitur arbitrio Episcopi. *Io. Andr. in d. cap. significauit, num. 9. & in d. cap. exposuisti, num. 3. de corpor. vitiatis. Butr. loco cit. num. 3. Panorm. in cap. 1. num. 3. & in cap. 2. num. 1. eod. tit. Couar. in Clem. si furiosus, in princip. n. 5. de homicid.*

Hoc tamen indubitabile est, quod deformitas scandalosa, semper inspicientibus, vel horrorem inducit. *cap. tua nos, 4. de cleric. agrotant. ministr.* vel risum excitat, cum Sacerdotalis officij despicientia; & ideò repellit à Sacerdotali officio. Cognoscitur ergo ex huiusmodi effectibus, quando adsit deformitas scandalosa.

Deformitas vel mouet horrorem, vel risum.

Non

Modica deformitas non repellit ab Altari.

Non multum, &c. Modica deformitas non generat scandalum, & consequenter non repellit ab Altaris ministerio. *d. c. 2. vbi communiter DD. de corp. vitiat.*

Quæ sit ista modicitas, Episcopus ordinarius determinabit, vt supra diximus: & quando dubitatur an ista modicitas sit, nec ne, opus est recurrere ad dispensationem. *Butr. in d. c. 2. n. 4.* In spiritualibus enim tutior semita est tenenda. *c. iuuenes, 3. de sponsal. glos. in c. vnico, de scrut. in ordin. facien. Panor. in c. 1. de postul. prælat. nu. 17.* & in specie de irregularitate facit textus *in c. ad audientiam, 12. de homicidio. Couar. loco cit.* & scandala sunt tollenda. *cap. cum ex iniuncto, 2. de noui operis nunceat.*

Macula in oculo repellit ab ordinibus sacris.

Sacerdos fieri, &c. Huiusmodi macula solum videtur inducere irregularitatem ad sacros Ordines suscipiendos, & susceptos exercendos. *dict. c. 2. de corp. vitiat. Conar. loco cit. & alij.* Non autem ad minores ordines. *licet Tolet. in sum. lib. 1. cap. 63. nu. 5.* asserat ad nullos promoueri posse qui maculam in oculo Canonis habent: iura enim, & DD. loquuntur solum de sacris Ordinibus, & non est inducenda irregularitas, quæ non sit in iure expressa, vt pluries diximus ex *c. is qui, 18. de sentent. excommunic. in 6.* & eo modo est inducenda, quo à sacris Canonibus exprimitur, & non vlterius extendenda, & ampliand**a**.

Tanta deformitas non sit, &c. Hic subintelligitur præcedens dictio *quatenus*, quia per dictionem, *&*, hæc clausula copulatur cum præcedenti clausula, *quatenus si est ita.* & sicut illa ponitur conditionaliter, *Bart. in l. 1. num. 1. vbi Castren. Imol. Socin. ff. de condit. & demonst. Rebuf. in l. littus publicum, 112. col. 2. versic. quatenus fuit, ff. de verb. signif. Dec. in rubr. de probat. n. 153.* ita etiam hæc præsens clausula; & propterea si ex præinserta macula oriturum sit scandalum in populo, abstineat noster exequutor ab exequutione præsentium litterarum, quæ præsupponunt ex illa, non oriri deformitatem scandalosam.

Scandalum, &c. Id est, notabile, & magnæ considerationis; nam de scandalo minimo nulla habetur ratio; minima enim non sunt in cōsideratione, vt pluries diximus ex *l. scio, 4. ff. de in integrum restit. l. 4. in fine, ff. de edilitio edicto, & d. c. 2. vbi DD. de corpor. vitiat.*

Debilitas impediens liberum exercitium ordinum facit irregularem.

Neq; tanta debilitas, &c. Debilitas, quæ impedit liberū exercitium ordinis, inducit irregularitatem, *c. 2. de cleric. ægrotan. &c. cap. fin. de corpor. vitiat.* Dixi liberum exercitium, quod esse nequit, quando macula ita debilitat oculum canonis, id est sinistrum, vt non possit per oculum dextrum prospici sine indecora faciei ad Populum conuersione; & si adsit ista debilitas in dicto Fratre N. præsentes litteræ non suffragantur, quia hæc etiam clausula conditionaliter ponitur ob eandem rationem supra allegatam, & debet prius verificari.

Sed aliqui forsan existimabunt frustratorias esse præsentes litteras, si proximæ prædictæ clausulæ debeant prius verificari: posita enim verificatione illarum, non videtur adesse irregularitas, quæ in tantum est, in quātum impedit ordinis exercitium, & inducit deformitatem, & scandalum in Populo, ex allegatis textibus, & Doctorum authoritatibus, & consequenter non esse opus dispensatione.

Breuiter respondemus, quòd præsentes clausulę solum excludunt notabi-

tabilem deformitatem, & notabile ſcandalum; vt ſupra diximus, & admittunt modicitatem illorum, quæ etiamſi de natura ſua inducant irregularitatem, attamen nō excluduntur à diſpenſatione. *c. 2. vbi gloſſa, & DD. communiter, de corpor. vitiat.* & propterea præſentes litteræ ad illam referuntur.

Reliqua vide in Prima Formula præſentis Quartæ Partis.

DISPENSATIO PRO REGVLARI

Defectum natalium patiente in vtroque foro.

FR. Antonius Barberinus, &c. Religioſo viro, Prouinciali Ordinis N. Prouinciæ A. ſalutem in Domino. Ex parte Fratris N. Religioſi Profeſſi prædictorum Ordinis, & Prouinciæ, nobis oblata petitio continebat, Quod ipſe, qui defectum natalium ex ſoluta, & ſoluto genitus patitur, aliàs prædictam Religionem ingreſſus, in ea peracto probationis anno profeſſionem per Clericos eiuſdem Ordinis emitti ſolitam emiſit, & de ſuorum Superiorum licentia omnes etiam Sacros, & Presbyteratus Ordines ſuſcepit, & in eis miniſtrauit; inhabilis tamen remanet adhuc ad eiuſdem Religionis officia, & dignitates. Cum autem dictus Frater N. ſuæ Religioni in obeundis muneribus inſeruire licitè poſſe deſideret, pro ſuæ conſcientiæ quiete cupit ſecum deſuper in vtroq; foro per Sedem Apoſtolicam diſpenſari. Quare etiam pro parte Procuratoris generalis eiuſdem Ordinis ſupplicari nobis humiliter fecit, &c. Nos igitur, &c. diſcretioni tuæ committimus, quatenus ſi eſt ita, cum dicto Fratre N. dummodo illi virtutum merita ſuffragentur, & aliud non obſtet canonicum, vt huiuſmodi natalium defectu non obſtante, quæcunque ſuæ Religionis officia, & dignitates, Generalatu tamen excepto, ſi ad illa aliàs canonicè, & iuxtà eiuſdem Ordinis Regularia inſtituta eligatur, vel aſſumatur, gerere, & exercere, vocemque actiuam, & paſſiuam habere licitè valeat, miſericorditer diſpenſes in vtroque foro. Non obſtantibus præmiſſis, ac Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, necnon dicti Ordinis Statutis, & Priuilegijs; cæteriſque contrarijs quibuſcunque. Datum Romæ, apud S. Petrum, &c.

Hæc Formula parum diſcrepat à præcedentibus Formulis Diſpenſationum: ideò ea tantum, quæ ſunt illi propria explicabimus.

Defectum natalium, &c. Quoad effectum, de quo hic agitur, nulla habetur ratio, an quis natus ſit ex fornicatione, vel ex adulterio; nam eodem modo, & ob eandem rationem à Sacris Canonibus remouetur vterque ab Altaris miniſterio, & à beneficijs, & dignitatibus Eccleſiaſticis, *cap. 1. de filijs presb.* vbi pari paſſu inducuntur filij nati ex fornicatione, & filij nati ex adulterio perpetrato à Presbytero, qui per ſacros Ordines contraxerat matrimonium ſpirituale cum Eccleſia.

Inhabilis tamen, &c. Illegitimus per Religionis ingressum, id est per professionem regularem, solum habilitatur ad Ordines. *d. cap. 1. vbi Panorm. num. 3. & DD. communiter, & cap. 1. dist.* 56. & remanet inhabilis ad dignitates, & officia. Ratio videtur esse, quia Prælaturæ, defectus excludunt, & meritorum excellentias exposcunt. *cap. indecorum*, 3. *& cap. eam te*, 4. *de ætate, & qualitate præficien. & cap. innotuit*, 20. *§. multa, de elect.*

Prælatura excludunt defectus & admittunt merita.

Inseruire, &c. Hæc clausula importat vtilitatem Religionis: seruitus enim tendit necessario ad domini vtilitatem. *cap relatum*, 37. *de sentent. excomm. l. vt enim*, 14. *§. his consequenter, ff. de seruo corrupto.* Ideò exequutor diligentius animaduertere debet, an dictus Frater N. profuturus sit Religioni in abeundis muneribus. Si hæc vtilitas non speretur, abstineat ab exequutione præsentium litterarum. Publica enim Religionis vtilitas præferri omnino debet priuato Oratoris desiderio. *cap. bonæ*, 4. *§. fin. de postulat. Prælatorum. cap. mutationes*, 7. *quæst. 1. l. sancimus*, 20. *C. de sacros. Eccles. l. vnica, §. fin. C. de caduc. tollen. l. actione*, 66. *§. Labeo, ff. pro socio.* Hæc enim est mens M. P. quæ semper præsumitur legibus, & sacris Canonibus conformis, nisi contrarium appateat, vt alias diximus, & probauimus in Prima Parte huius nostræ Praxis.

Seruitus necessario tendit ad vtilitatem domini.

Virtutum merita, &c. Videlicet scientia, mores, discretio, &c. *d. cap. indecorum, & cap. eam te*: & prudentia præcipuè non solum in litterarum peritia, verum etiam in negotiorum solertia: Generalis enim, & Prælatus tenentur ministrare spiritualia subditis, & corporalia. *distin.* 36. *§.* 1. *& distin.* 39. *§.* 1.

Generalatu excepto, &c. Hæc exceptio necessaria regulariter est, quia cum Generalis sit caput totius Religionis. *arg. cap. postulastis*, 15. *vbi glos. in verb. sed vt Canonicus, de concess. præb. cap. nouit*, 4. *de his, quæ fiunt à Prælatis*, & in Capite quilibet defectus sit grauis, nec occultari possit, sicut in alijs membris, ac propterea occasio contemptus in publico sit: per huiusmodi exclusionem M.P. mandat remoueri à Religionis Capite occasiones contemptus, ob bonum publicum; propter quod à Prælato longè quælibet abesse debet occasio contemptus. *cap. fin. distin.* 63. cum duplici honore Prælatus honorari debeat. *cap. ecce ego, distin.* 95. *vbi glos.* Quod tamen natalium defectus sit causa contemptus, & irreuerentiæ, non est opus pluribus probare, quia experientia docet, maximè hisce nostris temporibus.

In capite quilibet defectus est grauis.

Vide reliquas Formulæ huiusmodi clausulas in præcedentibus Formulis.

Eodem ferè modo expediuntur litteræ pro Illegitimo Religionem ingredi volente.

Hactenus mihi videor de Formulis Litterarum, & Bullarum Maioris Pœnitentiarij, & Sacræ Pœnitentiariæ Apostolicæ Officij, quod sentirem potuisse dicere, Dei Genitricis auxilio, ad Diuinam gloriam. Omnia tamen subijcio saniori Iudicio Sedis Apostolicæ.

Finis Quartæ, & Vltimæ Partis huius Praxis ad Litteras, & Bullas Maioris Pœnitentiarij, & Sacræ Pœnitentiariæ Officij.

FOR-

FORMVLA
INSTRVMENTI
Absolutionis, & Dispensationis pro Regulari Apostata.

DIe 19. Iulij anni 1637. D. N. reassumpto habitu Regulari nostræ Religionis comparuit coram Reuerendissimo D. Abbate N. & ad eius pedes humiliter prostratus veniam petijt de Apostasiæ excessu, à se temere perpetrato, promittens in posterum se futurum suæ Religionis fidelem seruum, & obedientem filium; & ne amplius in suæ animæ iacturam atque aliorum scandalum censuris illaqueatus remaneat, præsentauit, & exhibuit prædicto Reuerendiss. Domino Abbati litteras per eum ab Eminentiss. & Reuerendiss. D. Cardinali Sancti Honufrij, Sanctiss. D. N. Papæ Vrbani VIII. & Sedis Apostolicæ Maiori Pœnitentiario obtentas sub Sigillo Sacræ Pœnitentiariæ Officij, & sub Datum Romæ apud S. Petrum, *vel* apud S. Mariam Maiorem, sub die Mensis Iulij, proximè præteriti sequentis tenoris, videlicet, &c.

Hic per extensum rescribantur Litteræ.

Et humillimè petijt, & instetit iuxta præscriptam formam ad earum executionem deueniri, & omnia in eis contenta adimpleri, omni meliori modo, &c. non aliàs, &c. neque alio modo: de quo expresse protestatur, &c. omni, &c. Qui quidem Reuerendiss. D. Abbas deperditam ouem ad Christi ouile reducere desiderans, dictum D. N. paterna charitate amplectens, dictas Litteras, ea qua decet reuerentia recepit, & admisit, atque ad earum exequutionem paratum se esse omnino dixit. Atque ità Litteris prædictis prius diligenter visis, & perlectis, ac consideratis considerandis, monitoque dicto N. de grauitate excessus ab eo perpetrati, detulit ei iuramentum de abstinendo in futurum à præmissis excessibus. Et ipse D. N. tacto pectore more Sacerdotali iurauit de abstinendo in futurum à predictis excessibus. Quibus peractis cum Reuerendiss. D. Abbas reperijsset omnia contenta in supplici libello, & Litteras prædictas vera esse, eundem D. N. coram infrascriptis testibus vigore supradictæ faculta-

tis, & authoritatis ſibi ab Eminentiſs. & Reuerendiſs. D. Cardinali Maiori Pœnitentiario demandatæ, & conceſſæ, à quibuſuis ſententijs, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, quas propter præmiſſa quomodolibet incurrit, Apoſtaſiæ nota, & exceſſibus huiuſmodi in vtroque foro abſoluit in forma Eccleſiæ conſueta, eique ad tanti exceſſus pœnitentiam aliquam peragendam iniunxit, vt ſingulis hebdomadis per annum ſemel recitet Pſalmum Pœnitentialem, *Miſerere mei Deus, &c.*

Hic poſſunt exprimi, & imponi omnia, vel pars eorum, quæ Religio, vel ex præſcripto ſuarum Conſtitutionum, vel ex conſuetudine Apoſtatis imponere ſolet.

Actum Romæ in Monaſterio N. N. hac eadem die Iulij 1637. præſentibus N. N. teſtibus, &c.

Si verò cum dicto Apoſtata diſpenſandum ſit ad Officia, & Dignitates ſuæ Religionis obtinenda, poſt pœnitentiam poterit vt infra ſubiungi.

Et cum eodem N. quod præmiſſis non obſtantibus quæcunque noſtræ Religionis, & Congregationis Officia, & Dignitates, ſi ad illa aliàs canonicè, & iuxta noſtræ Religionis, & Congregationis Regularia inſtituta eligatur, vel aſſumatur, gerere, & exercere, vocemque actiuam, & paſſiuam habere licitè valeat, miſericorditer diſpenſauit, eumque in priſtinum ſtatum plenarie reſtituit, & reintegrauit vigore eiuſdem facultatis, & authoritatis ſibi ab Eminentiſs. D. Cardinali Maiori Pœnitentiario conceſſę in vtroque etiam foro. Non obſtan. præmiſſis, ac Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, ac dictorum Ordinis, & Congregationis Statutis, & Priuilegijs, cæteriſque contrarijs quibuſcumque. Actum Romæ in Monaſterio N. & cubiculo dicti Reuerendiſs. D. Abbatis, hac die 19. Iulij 1637. præſentibus NN. teſtibus, &c.

Si durante Apoſtaſia Ordines exercuit, irregularitatem propterea incurrendo; Ponetur vt infra.

Et cum eodem D. N. ab exequutione ſuorum Ordinum ſuſpenſo ſuper irregularitate per eum ex præmiſſis quomo-
dolibet

dolibet contracta, quodque illa, & alijs præmissis non obstantibus, postquam adhuc in huiusmodi suspensione per mensem (*vel per aliud tempus arbitrio eiusdem Reuerendiss. Abbatis statuendum*) steterit, in suis Ordinibus, etiam in Altaris ministerio, ministrare, ac quæcunque nostri Ordinis, & Congregationis Officia, & Dignitates, &c. vt supra.

Si litteræ originales restituantur ipsi Oratori, ponetur à tergo earum.

Fidem facio Ego infradictus Cancellarius Reuerendiss. D. N. qualiter die Mensis Anni fuerunt præsentes litteræ per Reuerendiss. D. Abbatem N. debitæ exequutioni demandatæ, earumq; vigore D. N. absolutus, & cum eo dispensatum, tàm ad Ordines exercendos, quàm ad Officia, & Dignitates obtinenda; nec non dictus N. in pristinum statum restitutus, & reintegratus; prout latius constat in libro N. actorum nostræ Cancellariæ.

N. N. Cancellarius.

FORMVLA INSTRVMENTI

Absolutionis, & Dispensationis in vtroque foro.

Die 10. Septembris anno 1640. Pontificatus Sanctiss. D. N. anno 18. coram Reuerendiss. N. Generali, *seu* Abbate, *vel* Prouinciali Ordinis N. comparuit Fr. N. qui eidem Reuerendiss. N. præsentauit litteras Eminentiss. & Reuerendiss. D. Cardinalis S. Honuphrij Sanctiss. D. N. Papæ Vrbani Maioris Pœnitentiarij sub Sigillo Officij Sacræ Pœnitentiariæ, & sub Datũ Romæ, apud S. Petrum. *vel* apud S. Mariam Maiorem, sub die Mensis Iulij proximè præteriti, ad fauorem ipsius comparentis expeditas super absolutione, & dispensatione ab excommunicatione, & illicito Ordinum exercitio, *vel* humicidio, &c. Petens, & instans ad earum exequutionem deueniri, omni meliori modo, &c. & non alias, neque alio modo: de quo expressè protestatur, &c.

Qui Reuerendiss. N. sedens pro tribunali super Sede lignea, coraminibus cooperta, quam sibi pro tribunali ad hunc effectum elegit, auditis audiendis, visisque videndis, consideratis considerandis, prædictas litteras, ea qua decuit reue-

reuerentia accepit, aperuit, legit, & maturè considerauit, & deinde mihi infrascripto Notario Curię N. *seu* Cancellarię *vel* Secretario totius Ordinis Sancti N. consignauit ad effectum illas restituendi dicto Fratri N. exhibenti, retento prius penes me eius copia collationata in præsenti Decreto, seù sententiæ Instrumento inserenda tenoris, &c. *& hic per extensum describitur tota prædictarum litterarum series.* Quarum litterarum vigore inspectis prius, & diligenter consideratis depositionibus testium de prædicti Reuerendiss. N. mandato in actis mei examinatorum super vita, & moribus, ac conuersatione ipsius Patris N. ac super verificatione omnium in prædictis litteris contentorum, seruatisque seruandis, dictum Fratrem N. ab excommunicatione, alijsque sententijs censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter contenta in prædictis litteris incurrit, in vtroque foro absoluit, & liberauit, imposita illi pro pœnitentia prædicti excessus N. N. *hic exprimitur pœnitentia, quæ imponitur secundum prædictas litteras*, & successiuè cum eodem Fratre N. ab exequutione suorum Ordinum suspenso super irregularitate per eum ex præmissis quomodolibet contracta, quod illa & alijs præmissis non obstantibus, postquàm in huiusmodi suspensione per mènsem, *seu* &c. steterit, in suis Ordinibus etiam in Altaris ministerio ministrare, &c. *Prout in præcedenti formula Instrumenti; Si tamen in litteris præsentibus ea omnia, quæ in præcedentibus concessa fuerunt contineantur, vel ea tantum, quæ in litteris præsentibus exprimuntur : nam fines mandati excedendi non sunt*.

FORMVLA INSTRVMENTI

Absolutionis & Dispensationis in vtroq; foro; pro Homicida volente ingredi Religionem.

DIe 4. Iunij 1641. Pontificatus Sanctiss. D. N. Papæ Vrbani VIII. anno 18. D. Adrianus Pastophorius Laicus Constantinopolitanus comparuit coram Reuerendiss. P. Generali N. Ordinis P. *seu* Admodum Reuerendo P. Prouinciale Prouincię A. Ordinis P. humiliter petens admitti ad habitum & disciplinam regulares dicti Ordinis, eo quod cuperet pœnitentiam suorum peccatorum peragere, & toto vitæ suæ tempore sub obedientia, & disciplina regularibus famulari

Aluf-

Altissimo, & fieri Sacerdos. Sed quia obstabat illi Constitutio san.mem. Sixti Quinti, contra Facinorosos edita, eo quod homicidium perpetrauerat, ideò eidem Reuerendiss. P. Generali, *seu* Admodum R. P. Prouinciali exhibuit Litteras, & Bullam ab Eminentissimo, & Reuerendissimo D. Cardinale sancti Honuphrij, Sanctiss. D. N. Papæ Vrbani VIII. & Sedis Apostolicæ Maiori Penitentiario, per eum ad hunc effectum obtentas, sub datum Romæ apud S. Petrum Kalendas Aprilis anni 1638. nec non instrumenta authentica compositionis, & concordiæ initæ cum Fisco Curiæ N. pacis & remissionis à consanguineis, & hæredibus Petri à se occisi, & satisfactionis tam prædicto Fisco, quam prædictis hæredibus per eum præstitæ rogata, per acta N. Notarij Anno Mense tenorum subsequentium.

Hic per extensum rescribantur Litteræ, & Instrumenta prædicta.

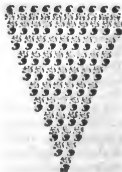
Et humiliter petijt per dictum Reuerendiss. P. Generalem *seu* per admodum R. P. Prouincialem illa recipi, & admitti, ac ad ipsarum Litterarum exequutionem deueniri, & omnia in eis contenta adimpleri. Qui Reuerendiss. P. Generalis, *seu* Admodum R. P. Prouincialis præfatas Litteras, & Instrumenta, ea qua decet reuerentia accepit, & admisit, necnon ad prædictarum Litterarum executionem se promptum, & paratum dixit: propterea diligenter prius dictis Litteris, & Instrumentis formiter recognitis, visis, lectis, & maturè consideratis considerandis, verificatisque per legitimas testium depositiones, & legitimorum instrumentorum exhibitiones verificandis, dictum N. ad infrascriptum effectum dumtaxat, & non alias, &c. de quo expresse protestatus fuit omni alio meliori modo, &c. absoluit in vtroque foro vigore facultatis, & potestatis sibi desuper per prædictas Litteras delegatæ, & concessæ, à quibusuis sententijs, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas propter præmissa ille incurrit, homicidij reatu, & excessibus huiusmodi in forma Ecclesiæ consueta, eique pro pœnitentia imposuit, vt quamdiu vixerit, pro anima dicti A. à se occisi, recitet singulis diebus Psalmum *Miserere mei Deus, &c.*

Hæc pœnitentia potest variari ab exequutore, quia dictus Psalmus fuit positus exempli causa.

Et successiuè vigore eiusdem facultatis, & potestatis sibi vt

vt ſupra delegatæ, & conceſſæ, diſpenſauit ſimiliter in vtroque foro cum dicto N. ſuper dictis homicidijs, & Conſtitutione Sixti V. eum habilitando ad habitum prædictæ Religionis ſuſcipiendum, Nouitiatum peragendum, & profeſſionem ſuo tempore, iuxta illius Conſtitutiones, & Statuta emittendam, reſeruata tamen ſibi facultate procedendi ad vlteriora, iuxta formam dictarum Litterarum, ſi, & poſtquam dictus N. profeſſionem regularem emiſerit: de quo expreſsè proteſtatus fuit omni meliori modo, &c. prædictumque N. ad habitum ſuæ Religionis, & ad Nouitiatum peragendum ſecundum prædictas Conſtitutiones, & Statuta admiſit, promiſitque illum ad profeſſionem ſuo tempore admittere, ſi tamen idoneus tunc repertus fuerit, & Religioni ſuis vita, & moribus ſatisfecerit, de quo expreſſe proteſtatus ſimiliter fuit omni, &c. & non aliàs, &c. Actum in Monaſterio N. præſentibus N.N. teſtibus ad hęc ſpecialiter vocatis, & rogatis.

Quando poſt profeſſionem dictus N. eſt habilitandus ad Ordines, Officia, & Dignitates, Inſtrumentum huius Diſpenſationis, & Habilitationis extendatur, vt in præcedentibus Formulis.

IN-

INDEX

RERVM NOTABILIVM

Quæ in hac Praxi ad Litteras, & Bullas Maioris Pœnitentiarij, & S. Pœnitentiariæ Apostolicæ Officij continentur.

Littera V. indicat Versiculum, C. Columnam, P. Paginam.

A

Con-

Quid

Bene-

Pæ-

Vi-

Non

Ne-

Potest

Ordi-

Facere.

F

G

Re-

Ho-

Est

L

M

An-

Muti-

Exce-

Quot

O

Abso-

Per

Q

R

Hodie

Non

Priuat

T

V

The-

Non

Ob

FINIS.

